NATALIS COMITIS MYTHOLOGIAE,

SIVE EXPLICATIONVM FABVLARVM

LIBRI DECEM.

IN QVIBVS OMNIA PROPE Naturalis & Moralis philosophię dogmata sub antiquorum fabulis contenta fuisse Demonstratur.

CVM LOCVPLETISSIMIS INDICIBVS eorum scriptorum, qui in his libris citantur, rerumque notabilium, & multorum nominum ad fabulas pertinentium explicationibus.

OPVS NON TANTVM HVMANARVM, *sed etiam sacrarum literarum & Philosophiæ studiosis perutile, ac propè necessarium.*

CVM PRIVILEGIO.

VENETIIS
M D LXVIII.

SERENISSIMO ATQVE CHRISTIANISSIMO CAROLO GALLIARVM Regi.

Inuictißimo.

CONSIDERAVI diutius mecum Serenißs. atque opt. Carole Rex, qui nam foret è Christianis principibus, qui doctorum hominum ingenijs hoc tempore, disciplinarumq; cognitioni faueret. Inter has meas cogitationes Ferdinandum felicis memoriæ optimum Rom. Imperatorem naturæ concesſiſſe occurrebat, cuius benignitatem expertus eſſem: Imperatorem verò Sapientiſſ. Maximilianum & ipſum optimè de me meritum ita eſſe bellicis rebus implicatum, ut ad leuiora negotia non liceat oculos deflectere, cum hoſtes ſemper habeat finitimos. Ex altera parte tantus Valeſiæ familię ſplendor, tanta, tamq́ue illuſtris humanitas & virtus, tot clarißima per omnes ætates lumina ſeſe offerebant,

vt oculos inde auertere minime possem. Occurrebat recens adhuc, & quam nulla tacebit posteritas, clarissimi aui tui Francisci Regis memoria, qui ita in rebus bellicis floruit, ut possit omnibus posteris esse clarissimum rei militaris rectè gubernandæ exemplar. Huius sapientissimis consilijs nisi fortuna sæpius fuisset aduersata, nunc omnium propè Christianorum Imperio cum summa omnium bonorum lætitia & felicitate Valesia familia potiretur, sempiternosque hostes Christiani nominis cum tanta accessione uirium profligasset. Idem clarissimus auus tuus ita Christi cultum, ita Pontificiam autoritatem, ita æquitatem pro viribus defendit, vt nisi sapientissimus Rex surgentes hæreses oppressisset, ac nisi sceleratorum audaciæ restitisset, vix tam amplam haberemus Christianam Remp. Idem tanta humanitate fuit, tanta in literatos omnes beneficentia, vt disciplinæ omnes præclarum haberent in Gallia domicilium, quò ex omnibus prouincijs commigrarent. Quid dicam de sapientissimo atque fortissimo Rege Henrico patre tuo? quid de singularibus eius virtutibus? Cum enim duo sint Imperijs rectè administrandis maximè necessaria; legum prudentia, & peritia rei militaris, quæ semimortuis legibus animam quodammodo restituit; ita Rex ille in vtraque facultate excelluit, vt in vtra fuerit præstantior, non facile sit iudicare. Quantum præstiterit ingenio, & in rebus bellicis prudentia, vel illud esse potest argumento, quòd Caroli Quinti fortissimi omnium Rom. Imperatorum, qui unquam fuerunt, iuuenis adhuc vires ita repressit, vt non modo suum Regnum fortissime defenderit cum summa omnium admiratione; verumetiam præclarum argumentum ad posteros reliquerit magnitudinis animi sui; & quantus Rex erat futurus, si diutius uixisset. Atqui cum religio sit summus prudentiæ & probitatis gradus, ita acrem defensorem illum lex Christi, & Romana Ecclesia sensit, vt, si diutius uixisset, nunc non laboraret. Nunc verò in te vno optime Carole spem reliquam Ecclesia Christi collocauit; te unum respicit, in te vnum oculos conuertit, abs te auxilium implorat, per te omnes de religione controuersias euerti cupit. Te sui cultus protectorem, te rectæ religionis defensorem, te hæresium euersorem esse Christus uoluit; tibi iustissimas animaduersiones in impios fortunabit. Te formidabit sceleratorum manus, te metuent impiorum concilia. Te Rege fidem,

dem,

dem, iustitiam, pietatem, sapientiam eximias futuras firmissimis rationibus freti certò scimus. Nam quis fuit vnquam ex ista familia mediocris virtutis? tantus fuit omnium illorum præcipuè splendor, qui isto nomine Caroli vocati fuerunt, vt quibus virtutibus singuli excelluerint, omnem superet dicendi facultatem: quippe cum vel prima Christianæ legis incunabula non mediocre incrementum per Caroli illius celeberrimi Regis virtutes acceperint. Quantum de diuini ingenij tui præstantia expectandum sit, cum ipsum augustissimum, & per maiorum tuorum uirtutes illustratum nomen palàm promittit, tum prudentissima illa indicia animi tui, quæ in tenera ætate edidisti, omnibus significarunt. Neque enim vlli dubium esse debet, quòd omnia quam honorificentissima felicissimè consequeris, Deumq; habebis in omnia tua vota adiutorem, si hoc ita tibi persuaseris; quòd neque auri copia, neque equitum cataphractorum turmæ, neque amplitudo Imperij homines facit illustres; sed prudentia, & in rebus omnibus animi moderatio, & res cum uirtute gestæ; quæ omnia vno nomine Christiana religio intra se complectitur. Neque quidquam sanè plus priuatis hominibus habent Reges, nisi facultatem permulta rectè agendi, in cæteris hominibus pene pares. Cum tanta igitur maiorum tuorum Rex amplis. benignitas mihi in mentem venit, qua in studiosos homines illi usi sunt, quanta omnibus sæculis cognita fuit: nō sum veritus ne maiorum tuorum imiteris humanitatem, à quo etiam multo clariora expectamus. Confirmauit me in hac sententia præstantissimorum in omnibus facultatibus frequentia, qui locos apud Maiestatem tuam honorificentissimos obtinent, qui viri certè non eum locum tenerent, nisi sapientes & doctos uiros plurimi faceres. Nam qualis est Princeps, facile se per aulicorum familiariumque ingenia patefacit: quippe cum boni principes, viris bonis, & moderatis, & sapientibus delectentur. His ego tot rationibus impulsus sum, vt Maiestati tuæ meos hosce labores vniuersis studiosis, vt arbitror, perutiles dicarem; vel me ipsum potius Serenis. Maiestati tuæ consecrarem. Demonstraui in his omnes propè illas antiquorum fabulas, quas aniles nugas imperiti crediderunt, esse grauissimas sapientum sententias, de mundi, elementorum, animaliumque generatione; de uiribus naturę, de diuina prouidentia, de animarum immortalitate, de præmijs &

supplicijs,

ſupplicijs, quæ poſt mortem ſingulis proponuntur, & de alijs his ſimilibus. Peto igitur ſuppliciter à ſingulari, & verè Regia Sereniſs. Maieſtatis tuę clementia & benignitate, vt meum hoc munus humaniter accipiat, meque habeat in ſuorum ſeruorum numero; pro cuius felicitate ac lætitia Deum Opt. Max. aſsiduè precabor.

Venetijs Anno Salutis noſtræ. 1567. pridie Cal. Quintilis.

Sereniſs. Maieſtati tuæ

Deditiſs.

Natalis Comes.

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIAE,

LIBER PRIMVS.

Quod sit totius operis argumentum. Cap. I.

CVM TANTAM *esse perspicio cognitionis antiquarum fabularum utilitatem Sereniß. atq; Optime* CAROLE *Rex quas poetæ, ueteresque sapientes suis scriptis inseruerunt; quantam nullo orationis genere complecti possem; admirabile quiddam profectò mihi uideri solet, cur nullus ex antiquis scriptoribus ad hanc usque diem uniuersam insignium fabularum explicationem susceperit. Atque id eò magis; quòd uniuersa philosophiæ præcepta sub his ipsis fabulis antiquitus continebantur: quippe cum non ita multis annis ante Aristotelis, & Platonis, & cæterorum philosophorum tempora, omnia philosophiæ dogmata non apertè, sed obscurè sub quibusdam integumentis traderentur. Græci enim cum occultam philosophandi rationem ab Aegyptijs in patriam adduxissent, ne res admirabiles in uulgus ederentur, quòd illis male perceptis ab religione, & ab omni probitate plerunque id facile desiscat; & ipsi per fabulas philosophari clam cæperunt. Deinde cum sequentibus temporibus res fuisset denudata, omnisque recta philosophandi ratio ex his in lucem educta, pauci fabulas, antiquum philosophiæ domicilium, ut ita dicam, respexerunt: easque modo uanam theologiam stultorum hominum, modo aniles nugas, futiliaque mendacium poetarum figmenta fuisse crediderunt. Hæc una res fuit, ut ego quidem sentio, ignoratio fabularum artificij scilicet, cur nemo postea fabulas has explicandas susceperit: aut siquis non nullas explicauerit, eam tantum declarationem attigerit, quæ pertinebat ad exteriorem corticem fabularum, hoc est ad simplicem & omnibus obuiam explicationem. Qui uero altißima & occultissima fabularum secreta denudauerit, qui philosophiæ dogmata ex obscuris fabularum tenebris in lucem eduxerit, aut ad uires actionesque naturæ patefaciendas pertinentia, aut ad mores informandos, uitamque rectè instituendam, aut ad uires motusque astrorum intelligendos,*

gendos, adbuc repertus est nemo, ut mihi quidem uidetur, tolerabilis. Hoc autem eò magis est mirabile, quòd neque poetarum, neque philosophorum, neque ullorum scriptorum sententias sine hac diligenti fabularum inuestigatione percipere rectè possumus; cum illius cognitionis præsertim utilitas ad omnes non mediocriter pertineat. Quæ cum ita sint, ego dabo operam pro uiribus ut illa, quæ ab antiquis scriptoribus in hanc cognitionem prætermissa fuerunt, aut certè ad nos non peruenerunt, conspicua sint scripta nostra legentibus, qđ scriptionis genus plurimum & utilitatis & uoluptatis allaturum certò scio. Quis est enim per Deos immortales adeo disciplinarum contemptor, qui ea sapientiæ præcepta scire non magnopere cupiat, quæ ne exirent in uulgus, fuerunt sub uarijs figmentis ab antiquis sapientibus occultata? ueruntamen nequis illud a nobis expectet, quod scribentibus iniucundum, legentibusque foret inutile; nullas hominum in arbores mutatorum, aut in corpora uel sensu uel ratione carentia afferemus interpretationes: nisi quæ utiliter afferri poterũt; nullamque habebimus fabularum illarum rationem, quæ insulsè fuerunt a nonnullis excogitatæ. Neque portenta rursus, aut prodigiosa monstra adducere conabimur ad ingeniosum naturæ opificium; cum eas tantum fabulas simus explanaturi, quæ homines ad rerum cœlestium cognitionem erigunt; quæ instituunt ad probitatem; quæ deterrent ab illegitimis uoluptatibus; quæ patefaciunt arcana naturæ; quæ uel ad scientias denique rerum necessariarum humanæ uitæ, uel quæ ad integritatem perducant, & quæ plurimum faciunt ad optimos quosque scriptores rectè intelligendos.

De fabularum utilitate Cap. II.

Tanta est sanè vtilitas, quam ex fabularum cognitione percipimus, quanta nullis verbis explicari posset: quod tamen nemini ferè est perspicuum, nisi siquis præclaro ingenio sit ab ipsa natura præditus, multaque antiquorum scripta diligẽtius considerarit. nos igitur, sicuti solent medici, qui è uenenatis etiam vel herbis vel animalibus utilia pharmaca colligunt, & quod optimum sit secernunt è singulis, atque vel perniciosa temperamentorum beneficio sanitati perquam accommodata reddunt, ita facere debemus. Nam altiora fabularum sensa recte perscrutantes, quid vtile humanæ uitæ sub illis contineretur, debemus inuestigare; è quo plurimum reportabimus vtilitatis; illis interim neglectis, quæ nihil nobis conferre videbũtur. Quòd autem plurimum commodorum ex hac cognitione consequemur, vel illud maximum est argumentum, quòd diuinus etiam Plato primam puerorum eruditionem ab honestis fabulis incipere iussit in libro secundo Reip. cum ita

inquiat; τοὺς δ' ἐγκριθέντας πείσομεν τὰς τροφούς τε καὶ μητέρας λέγειν τοῖς παισὶ, καὶ πλάτ-την τὰς ψυχὰς αὐτῶν τοῖς μύθοις πολὺ μᾶλλον ἢ τὰ σώματα ταῖς χερσί. Selectas autem fabulas matres ac nutrices pueris narrare hortabimur; a imosque illorum fabulis diligentius, quàm corpora ipsa manibus informare. Nam quis profectò nesciat, omnia propè Deorum gentium mysteria fuisse ab antiquis sub fabulis occultata? Cum enim turbæ fęminarum, & imperitæ multitudini religio, & Deorum metus, & fides, & probitas & temperantia, esset in animis inserēda, qui neque Dei naturam intelligerent, neque integritatem rapinæ ac libidini sine aliquo Deorum metu anteponerent, non solum fabulosæ de Diis narrationes à sapientibus fuerunt excogitatæ; sed etiam fabulosæ imagines, & picturæ monstris propè similes introductæ. Sic fulmina Ioui tributa sunt, tridens Neptuno, sagittæ Cupidini, fax Vulcano; ac varia terrorum instrumenta Diis cæteris. Nam cum minime sit inexpugnabilis mortalium natura, neque ualidissimas machinas expectet; quippe quæ omniũ calamitatum semina intra se contineat, si vel paullulum oculos ab illius custodia Deus deflexerit; perse, sine aliis pugnæ instrumentis, continuo labefactabitur. Hanc tantam percipiendam esse ex fabulis vtilitatem aperte declarauit ita Dionysius Halicarnasseus libro primo Rerum antiquarum; καὶ μηδεὶς ὑπολάβοι με ἀγνοεῖν ὅτι τῶν ἑλληνικῶν μύθων εἰσί τινες ἀνθρώποις χρήσιμοι. οἱ μὲν ἐπιδεικνύμενοι τὰ τῆς φύσεως ἔργα δι' ἀλληγορίας. οἱ δὲ παραμυθίας ἕνεκα συγκείμενοι τῶν ἀνθρω-πίνων συμφορῶν. οἱ δὲ ταραχὰς ἐξαιρούμενοι ψυχῆς, καὶ δείματα, καὶ δόξας καθαιροῦντες οὐχ ὑγιεῖς. οἱ δ' ἄλλης τινὸς ἕνεκα συμπλασθέντες ὠφελείας. Neque mihi obscurum esse quis existimet, quòd è Græcis fabulis nonnullæ sunt hominibus perutiles: aliæ siquidem sunt, quæ Naturæ opera sub allegoriis contineant, aliæ humanarum calamitatum habent consolationem, aliæ terrores, animorumque perturbationes à nobis depellunt, opinionesque parum honestas destruunt, aliæ alterius cuiuspiam vtilitatis causa fuerunt inuentæ. Nos idcirco vniuersam fabularum diuisionem ita faciendam censuimus; quòd aliæ fabulæ naturæ secreta continent; vt illa, quòd Venus è spuma sit genita, quòd Phœbus Cyclopas occiderit, quodque illi fulmina Ioui fabricarent. Aliæ fortunæ inconstantiam declarant, nosque ad eam forti animo ferendam instruunt, ut ea quæ de Phębo dicta sunt, quòd armēta pauerit Admeti: Aliæ ab impuris opinionibus nos retrahunt, vt Lycaonis fabula. Aliæ, ad deterrendos homines à rebus turpibus sunt inuentæ, vt Ixionis supplicium apud inferos. Aliæ cohortantur ad strenuitatem, vt ea quæ tradita sunt de Hercule. Aliæ ex auaritiæ sordibus nos erigunt, vt sitis Tantali. Aliæ ad deprimendam temeritatem confinguntur, vt calamitas Bellerophontis, & cæcitas Marsyæ. Aliæ ad virtutes nos alliciunt, ad integritatem vitæ, ad fidem, ad æquitatem, ad religionem vt mirifica Elysiorum camporum amœnitas. Alię ab omnibus denique flagitiis reuocant, vt seuerissimi Triumuiri apud inferos singulorũ animas defunctorum iudicantes, & grauissima conscleratorum supplicia. Equidem sic existimo, quasi suauissimum humanę vitæ condimentum existere fabularum inuentionem, ac earum ærumnarum, quas in vita patimur, non mediocre solatium: quas etiam idcirco à sapientibus fuisse excogitatas censeo. Hinc enim cum singulari oblectatione ea percipimus vitę recte degendę pręcepta, quibus sine suauitate fabularum terga continuo verteremus. Hanc tantam è fabulis vtilitatem capere minime possunt ii, qui altiora fabularum sensa non inspexerint, quique primi corticis, ut ita dicam, mirabi-

litate irretiti nihil diuinius sub illo inesse crediderũt. Hi etenim tanquam parui pueri per brumam apud ignem sessitantes aniles nugas fabellasque è poetis imbibũt, cũ interim de vtiliore sanctioreq; snia minime sint solliciti.

De fabularum uarietate, *Cap.* III.

SVnt aũt plura fabularũ genera, quæ nũc à locis, in quibus inuẽtæ fuerũt, nũc ab inuẽtoribus, nũc ab argumentorũ natura, nomen obtinuerunt. A loco quidem Cypriæ, Ciliſſæ, Sybariticę. Cũ multi fuerint earum inuen-
10 tores, obtinuit consuetudo vt omnes Aesopicæ dicerentur cæteris inuentoribus silentio prætermissis, quia in confingendis fabulis Aesopus omnium aliorum fuit artifex ingeniosissimus. illæ, quæ Sybariticæ dicebantur, agebant de brutis; quæ Aesopicæ, de hominibus. Politicæ dictæ sunt, quibus vsi sunt sapientes ad demulcendos animos potentiorum, atque ad deducendam multitudinem ad humaniorem vitæ rationem. Aliæ rursus morales, aliæ rationales sunt vocatæ, aliæ ex his ambabus formis commistæ. inter politicas fabulas argumenta comędiarum & tragediarum sunt connumeranda, quia etsi ab agresti vita homines per hæc non euocantur, traducuntur tamen ab illegitimis voluptatibus & ab omni intemperantia
20 ad vitæ moderationem. Sed horum argumentorum varia sunt nomina; quia aliæ togatę, à togis histrionum dicuntur: aliæ palliatæ à palliis Gręcorum, aliæ tabernariæ pro vestibus & conditione introductarum personarum. Alię planipediæ, quòd neque soccis, neque cothurnis, vt in cæteris, horum argumentorum histriones vterentur. Aliæ Attelanæ à loco vbi fuerunt inuentę; cum tamẽ simplex sit tragędiarum nomen. Aristoteles in Rhetoricis libycas fabulas ab Aesopicis disiunxit, quia libycæ de hominibus, Aesopicæ de brutis agerent: id autem idcirco factum est, quia cum Aesopicis aliorum complures fuerunt commistæ. Fabularum nomine tam apologi quæ figmenta sunt Aesopica; quàm fabulæ, quæ sunt poetarum argu-
30 menta, continentur; vt formæ sub suis generibus. Illæ, quas explicaturi sumus, fabulę, ac figmenta antiquorum sapientum, in nullum horum generum simpliciter incidunt; sed uirtute cum omnibus his ferè commistę sunt, atque ex omnibus generibus aliquo pacto constant. Quippe cum vel generationem rerum naturalium contineant, vel agant de natura Deorum immortalium, vel de vi planetarum, vel de vita hominum recte instituenda; quarum singularum natura paulo post à nobis explicabitur.

De Apologorum, fabularum, ænorumq; differentia. *Cap.* IIII.

40 SEd ante quam poeticarum fabularum, & earum, quas explanare instituimus, explicationem aggrediamur, operæprecium me facturum esse censeo, si demonstrauero q̃ sit inter hæc ipsa genera differentia. E fabulis igitur aliæ sunt, quæ logi, siue apologi dicuntur à Gręcis; alię vocantur μῦθοι, siue fabulæ simpliciter. Apologi vel de brutis fiunt solis, vel cum his homines colloquentes faciunt, apologorumque illud est munus vt pro exemplis sint in concionibus, sicuti testatur Aristoteles in Rhetoricis. fabulæ illæ, quæ μῦθοι dicuntur, cum argumenta tragędiarum & comœdiarum complectantur, & omnem vim denique poeseos, quæ fit per imitationem commu-

ni nomine, poeticas etiam, quas tractaturi sumus, cõsilio significantes. Atque sicuti apologi vel agendarũ rerũ, vel cõtinendarũ sunt in concionibus exẽpla, ita fabulæ in scenis agitantur ad mores hominũ vel corrigendos vel informandos: quod etiam testatur musicæ formę singulis generibus poematũ attributæ, vt comico generi Lydia, tragico Dorica, satyræ Satyrica. Hisque præterea generibus propriæ fuerunt saltationes, sicuti testatur Plutarchus in libello de Musica. Cæterum [illegible] maioribus nõnulli nihil omnino recte fieri posse, quod musicæ rationi nõ cõveniret, nihilque sẽpere [illegible] posse hominum informanda, quam numerorum concinnitatem, & vocum ac sonorum harmoniã, ad quarũ modulationẽ omnes & animi & corporis motiones cõponerentur. Sed quoniã summatim de generibus poematum mentionẽ fecimus, ob eam fortasse [illegible], si quę de his in mentẽ venient, paucis explicabimus, vel quia cũ his permixtę sunt fabulæ, de quibus tractabimus, vel etiam quia nõ longe ab his distidẽt. Omniũ igitur poematũ finis est id, quod poema cõi nomine appellatur ob suam præstantiã: hoc enim præter cætera [illegible] argumenta. Hęc inter se differunt tempore, vt ait Aristoteles in poetica, quod poetæ dicti ob præstantiam longi temporis res gestas cõplectuntur, cum reliqua poemata intra vnam diem suam tragœdiam absolvant, quamquam eamdem contineant actionem. In hoc tamen sibi poetę omnes conueniant, quod omnibus idem est scopus, & ad vnum finem omnes animum intendant vt homines meliores efficiant. Neque Homerus, vt prudentem atque omnibus virtutibus cumulatum Vlyssem effingeret, illi Phæacum delitias, & blanditias Circes intulit, & Cyclopum pericula proposuit, & [illegible] marinorum terrores, à quibus eius socii perdantur; cum tamẽ ipsum admirabili quadam prudentia ac diuino consilio hęc omnia superantem faciat. Idem rursus Agamemnonem multis facit difficultatibus circumuentum, [illegible] Heroum contentionẽ excitat, exercitum ira Apollinis prope labefactatum introducit, Troianis aliquando diuinam vim adesse, ac Deos illis præbere admirabilem strenuitatem, commemorat, quo ex his omnibus incredibilem fuisse Agamemnonis fortitudinem & constantiam declaret: quippe qui nullo [illegible] propositis difficultatibus, tamẽ Priamum debellarit. Erat enim gloriosum pro tuenda æquitate, & pro violato iure hospitii, non pro recuperanda meretricula, forti animo pericula subire, cum in [illegible] difficillimisque rebus gloria collocata sit, nihilque egregium ignauis & delicatis hominibus sit expositũ. Accedit genus tragœdia ad poema ob maiestatẽ personarũ, quod in ea nihil nõ Regiũ aut Heroicũ [illegible] nullũ habet plagiũ tragœdię, sicuti comœdię: quippe [illegible] publicas calamitates vel si velit, nemo ignorare possit. Quis n. Regnorum ruinas, tragœdiasque euersarũ ciuitatũ, ex quibus oriuntur tragœdię, nõ audiuit? Aut quis incendiarum vrbium & oppidorũ caliginẽ è longinqua regione non prospexit? Differunt igitur ab excellenti poeta hęc duo poemata tẽpore, ac inter se personarũ dignitate. Atque de his poematũ argumentis satis. Differt Aenus ab apologis, quia nuda sit in illis breuiorũ sententia, nisi Admonitio, quod [illegible] vnitatis addideris. In eo vera cũ sentẽtia admista est admonitio, vt ait in his Aristophanis interpres; [illegible]. Differt Aenus ab apologo scilicet, quia sit Aenus virorum causa, at non habetur ad-

pueros: neq; delectationis tantû sit causa, sed habet præterea admonitionē nam conetur etiam docere & adhortari. Neque apologus igitur simplex, neque fabulæ illæ, quæ sunt poematum argumenta, dicatur Aenos sed quod ex his utrisque quodammodo compositum fuerit, cum admonitione intra se inclusa. atque hæc sufficiant de apologorū, Aenorū, fabularūque differētia.

De Partibus fabularum. Cap. V.

Fabularum partes, earum scilicet, quæ apologi dicantur præcipuè, duæ fuerūt, rei explicatio, & id cuius causa: siquidem Aeni & poematum argumenta eam uim habent, ut insitas partes has intra se cōtineant: quas nemo propè est, qui suopte ingenio non possit elicere. At quoniam apologi simplices sunt plerunque, omnesque fabulæ probitatis & prudentiæ causa fiunt, necesse fuit singulis suos fines addidisse. Vbi igitur priorem orationis partem ad informandos mores accommodamus, præcedit [illegible] appellatū, quasi præcedens fabulæ admonitio: ubi uerò eam in partem ad mores regendos deduxeris, fiet [illegible] sequens scilicet admonitio fabulæ. Quæ fabulæ alteram harum partium non habuerint, sed intra se inclusam, collocandæ sunt in priore classe. Quæ fabulæ sunt Deorum genealogiæ simpliciter, illæ quoniam his maximè usi sunt poetæ suis poematis exornandis, poeticæ uocantur, quæ uel ad generationem elementorum attinent, uel ad res arcanas naturæ, uel ad motus & uim planetarum; omnes siquidem hę haud simplicem habent narrationem. Cum fabulas has ad ueram interpretationem deducimus, esset interpretationi proprium nomen tribuendum, sed adhuc sine illo persistit, nisi appellamus allegoriam. Sunt autem hæ solæ propè fabulæ, quæ iucunda, quæ magnifica, quæ admirabilia fecerunt antiquorum poemata, eaque locupletarunt: nam si fabulæ hę de scriptis poetarum eximerentur, nihil propè esset in iis admirabile, aut iucundum.

De fabularum scriptoribus Cap. VI.

Apologorum & fabularum poeticarum antiquī fuerunt scriptores complures: qui tamen ad ætatem nostram peruenerint, non adeo multi. Fuit Aesopus Samius ingeniosissimus confingendorum apologorum artifex, à quo omnes postea apologi dicti sunt Aesopici. Hesiodus præterea fabulosos Deorum ortus carminibus cecinit. Memoriæ prodidit Eusebius Porphyrium etiam libros composuisse, in quibus fabulosas Deorum genealogias ad naturę rationem & opificium perducere conatus est. Zeno, Cleanthes, Chrysippus, ut ait Cicero in libris de Natura Deorum, fabulosā antiquitatum expositiones in suis uoluminibus complexi fuerant, quæ tamen ad nos non peruenerunt. Illud ipsum fecit Orpheus, Musæus, Mercurius, Linus, antiquissimi poetæ, & Pharnutus, & Palæphatus, & Ponticus Heraclides. Silenus Chius, & Anticlides, & Euantes & alii complures mythologi quorum commentarii unà cum scriptorum nominibus penè interciderunt, è quibus Ouidius sua in uarias formas mutatorum corporum deprompsit argumenta. Nam in quibus uoluminibus continebant figmenta, quae etiam aliarum fabularum fuisse mirabilitatem credibile est? ac tot de fabularum scriptoribus.

De Diis variarum gentium. Cap. VII.

ENimuero, quoniam vniuersa antiquorum religio & Theologia sub fabulis occultabatur, pluraque sane in illis ad generationes, & res gestas creditorum Deorum spectantia; necessario dicendum videtur quam variæ fuerint diuersarum nationum de Diis ipsis sententiæ, ante quam ipsas fabulas explanandas aggrediar: quæ res quantum afferet vtilitatis & commodi ad susceptum laborem, omnibus postea fiet manifestum, vt censeo. Atque in primis ita facienda est Deorum diuisio. Ex antiquis Diis alii cœlestes, alii terrestres, alii aquatici sunt crediti: & aquaticorum aliis maris, aliis fluuiorum, aliis fontium cura fuit commissa. E terrestribus nonnulli alii montani, alii syluarum & pastorum præsides, alii agricolarum fuerunt, atque hi in planis locis habitare plerunque putabantur. Cœlestium alii summæ rerum humanarum præerant, alii consultores, alii præfuerant temporibus & certis cœli regionibus: alii loca tantum inferna habitare, & sceleratorum pœnis supplicia putabantur: neque alii præter hos, Dii posse esse crediti sunt. Nam omnes fere nationes Deos esse crediderunt, nullæque fuerunt tam feræ gentes, (ut insulsissimorum hominum, qui se sapientes dicere ausi sunt, opiniones taceam) quæ hunc mundum aut fortuito genitum esse existimarint, aut sine aliqua incredibili prouidentia gubernari; cum sit e tam variis rebus tam continuo ordine congruentibus tamen putare fuerunt, quæ Deos introducere ausæ sint, nisi ab aliis acceptos. Cum enim suos Magos haberent Persæ, prophetas Aegyptii, Chaldæos Assyrii, aliosque sacerdotes aliis nominibus vocatos aliæ nationes, omnium prope religionum origo ab Aegyptiis in Græciam, & in Persas primum, deinde ad alias nationes manasse credita est. Quamuis omnes isti uno ordine fallantur, quod ante Aegyptios, primi omnium mortalium Hebræi non solum religionem, sed etiam verum Dei cultum acceperint, & non humanis consiliis, sed diuinis præceptis ad veram religionem fuerant instituti. Græcia postea sequentibus temporibus cum bellica laude, gloria florere inciperet, paulatim & sacrorum ritus immutauit, & tantum Deorum numerum auxit, quantum difficillimam cognitionem acquireret, vt magnam Deorum coloniam ad exteras ciuitates postea transmiserit. In hoc tamen omnium prope populorum ac gentium sententiæ primum consenserant, vt diuina illa quæ viderentur, superna corpora, Solem, Lunam, reliquaque astra cum perpetuo motu agitari conspicerent, ab ea celeritate & Deos appellauerint, & esse crediderint; vt Plato testatur in Cratylo. Neque vlla ferè gens inuenta est; quæ aliud esse Deos, quam ipsa cœlestia corpora primum crediderit. Hanc opinionem secutus videtur Homerus, cum Solem omnia audire, omniaque videre inquiat, quod est, vt ait Plato libro secundo de legibus, solius Dei munus: ita vero se habet Homeri carmen;

Ἠέλιός θ' ὃς πάντ' ἐφορᾷ, καὶ πάντ' ἐπακούει.

Sol qui cuncta audis, quique omnia conspicis vnus.

Huius opinionis autores fuerunt Aegyptii, a quibus & templorum extruendorum rationem, & imaginum, & statuarum sacrarum Græci in patriam reportarunt, sicuti testatur Herodotus in Euterpe his verbis; δυώδεκά τε θεῶν ἐπωνυμίας ἔλεγον πρώτους Αἰγυπτίους νομίσαι, καὶ Ἕλληνας παρὰ σφέων ἀναλαβεῖν, βωμούς τε καὶ ἀγάλματα καὶ νηοὺς θεοῖσι ἀπονεῖμαι σφέας πρώτους, καὶ ζῶα ἐν λίθοισι ἐγγλύψαι.

Duodecim Deorũ nomina primos Aegyptios existimasse, atq; Græcos ab illis cepisse: eosque primos aras, & imagines, & tẽpla Diis ... erexisse. Neque horũ nõ solũ rationẽ ... in Græciã Aegyptii trãsmiserũt, sed & ipsa nõnullorũ Deorũ nomina, vt idem scriptor testatur in eodẽ libro; [illegible], & omnia ferè Deorum nomina ex Aegypto in Græciã cõmigrarũt, ac deinde, [illegible]. Nã præter Neptuni, & Dioscurorũ, sicut antea dictũ à me fuit, & Iunonis, & Vestę, &

10 Themidis, & Charitũ, & Nereidũ, & aliorũ Deorũ nomina semp fuere in Aegyptiorũ regione. Neque solos hos Deos coluit Aegyptia simplicitas, sed monstra quædã, & animalia partim hominibus infensa, partim vtilia, vt canes, boues, anguillas, vt ait Herodotus i eodẽ libro; [illegible]. Existimarunt ẽ piscibus squamosis sacrum esse, & anguillam, & ex auibus vulpanserem. Est item alia auis sacra, cui nomen est Phœnix. cũ paulatim ab ipsa religione ad superstitionẽ lapsi essent, (est.n. arctissimè religioni superstitio, vt parsimoniæ auaritia, vitium propinquũ. Nã, vt ait Diuus Paulus ad Rom. 12 rationi cõsentanea sit obsequium vestrum) iure

20 Rhodius Anaxandrides comicus poeta, his carminibus, quæ olim latina apud Athenæum fecimus ita Aegyptiorum insaniam.

> Haud esse vobiscum queo commilito,
> Concordibus nec moribus nec legibus,
> Per maxima interualla differentibus.
> Bouem colis, Diis ego macto bouem:
> Tu maximum anguillam Deum putas, ego
> Obsoniorum credo suauissimum.
> Carnes suillas tu caues, at gaudeo
> His maxime: canem colis, quem verbero.

30 Neque tamen his beatis Diis contenti fuerunt Aegyptii, sed multa herbarũ genera in Deorum numerum retulerunt, sicuti testatur Iuuenalis, vbi Aegyptiam simplicitatem carpit hoc pacto;

> quis nescit qualia demens
> Aegyptus portenta colat? Crocodilon adorat, & alibi,
> Porrum & cæpe nefas violare, ac frangere morsu.
> O sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in hortis
> Numina.

Atqui non hæc ab Aegyptiis monstra tam absurda acceperunt Græci in numerum Deorum, sed alia his non multo fortasse meliora. Qui Dii fuerint

40 in Græciam primum translati, declarauit Homerus in libro tertio Iliadis, ita inquiens.

> ζεῦ πάτερ, Ἴδηθεν μεδέων, κύδιστε, μέγιστε,
> ἠέλιός θ', ὃς πάντ' ἐφορᾷς καὶ πάντ' ἐπακούεις,
> καὶ ποταμοὶ, καὶ γαῖα, καὶ οἳ ὑπένερθε καμόντας
> ἀνθρώπους τίνυσθε.
> Iupiter ex Ida clarissime, maxime, & vna
> Sol qui cuncta audis, quique omnia conspicis vnus
> Fluminaque, & tellus, & sub tellure virorum
> Crimina qui castigatis.

Atque

Atque insulsa est propè illorum Deorum multitudo, quos Graecia postea ceremoniis, altaribus, ac templis magnificentissimis auxit. Persae hos prope Deos existimarunt, quos antiqui Graeci, qui nō tam essent è mortalibus hominibus, vt asserit Herodotus in Clio his verbis; [illegible]. Illis vero sancitum est vt in altissimos montium vertices ascendentes Ioui sacrificarent: Iouem vniuersum coeli ambitum appellantes. Sacrificant & Soli, & Lunae, & Telluri, & igni, & aquae, & ventis his solis vt sacrificent, antiqua observatione (?) consuetudo. Hi cū priscam suam Theologiā retinerent, aequos Graecorum Deos irridentes, vbi Xerxes in Graeciā cū exercitu traiecisset, omnia Deorum Graeciae tēpla Magis auctoribus inflammarit, qd nullū in locū dicerent Deorum numen esse includendū, quorum cūcta debēt esse libera & patentia, vt testatur Cicero in libro secundo de legibus. Nam deridere consueuerunt Persae eos qui ea huiusmodi facerent, vt ait Herodotus in Clio his verbis; [illegible]. Persae, vt ego cognosco, his legibus vtuntur; imagines quidem, & templa, & aras non erigunt pro suis institutis, sed & illos, qui haec faciunt, accusant insaniae. Haec ratio non esset ea propter (?) tota re improbanda, si vel omnes essent sapientes, vel si sapientum etiam mens semper opportunis temporibus ad res diuinas esset conuersa, neque humanis cogitationibus ab instituto suo distraheretur. Sed cum res aliter se habeat, & templa, quae ad diuinum cultum contineant (?), & imagines orti (?) & sanctorum hominum tanquā monumenta amicorum Dei fuerūt instituendae. Nam si statuae clarorum virorum, & eorum qui pro patria fortiter occubuissent, iure apud Romanos & caeteras nationes tanquam praeclara virtutis exempla erigebantur, quibus incitarentur posteri ad virtutem, quo pacto virorum bonorum, & amicorum Dei, & qui pro veritate, Christianaque religione fortiter occubuerant, tanquam popularia monumenta virtutis, & fidei, & constantiae, quibus atque deprecatoribus apud Deum vteremur, non etiam iure optimo vbique imagines erigendae? Illi enim omnium templorum augustissimam portas (?) mortalium fide, pietate, innocentia, sanctitate, mansuetudine, pro pulcherrimis aulaeis instituerunt & communiunt. Atque ne ita Deorum religio paulatim deficeret, quae anima est ciuitatum, & totius humanae vitae stabilimentum, & templa, & imagines, & dies solennes, & sacrorum ritus, & publicae ceremoniae fuerunt in ciuitatibus prudenter institutae. Scytharum Deos Herodotus in Melpomene ita recensuit; [illegible]. Deos autem solos hos placant, Vestā quidem praecipue, postea Iouem ac Tellurem, Tellurem Iouis vxorem existimantes. Post hos, Apollinem, coelestem Venerem, & Herculem ac Martē. Hos omnes Scythae Deos putarunt. Ac Herodotus ita scribit deinde Libyae populos Soli ac Lunae sacra facere, neque vllos praeterea Deos putare. At Iudaei, vt in Germania (?) prodit Cornelius Tacitus lib. xxi. solā mente arcanique, vnum numen intellexerunt, profanosque esse putarunt eos, qui Deū imagines e mortalibus materiis in speciem hominum effingerent; summum illud & aeternū, neque imitabile, neque interiturum. Igitur nulla simulachra vrbibus suis, nedum

templis

templis ferunt, ut Strabo libro decimo decimoseptimo Geographiæ narrat
fuisse diuersarũ nationum Deos ita tradidit, vt singulæ prope ciuitates suos
proprios Deos haberent. Nam cũ tria ex terrestribus animalibus vniuersa
Aegyptus colat, bouem, canem, felem; ex auibus accipitrem, ibimque; ex aqua-
ticis squammosum, oxyrinchum; tum Saitæ vt inquit, & Thebani ouem co-
lant præcipue, latum pisce Nili, Latopolitani: lupum Lycopolitani: Cyno-
cephalum Hermopolitani: cepum Babylonii qui colunt iuxta Memphim.
Aquilam Thebani; Leonem Leontopolitani; capram & hircum Mendesii
murem, & araneum Athribitæ. Longum esset omnium nationum ac populo-
10 rum opiniones, vel potius delirationes de Diis recensere, qui cum religio-
nis originem ab Aegyptiis accepissent vel antiquam non retinentes Theo-
logiam deseruerunt magistros postea, vel ipsi in peiores superstitiones incide-
runt. Hanc igitur Deorum notionẽ cũ homines primum habuissent, perspi-
cerentque quòd mũdus prouidentia gubernaretur, neque tamen eius in-
telligere possent; quippe cum sidera in humanis rebus agere permulta intel
ligerent, neque tamen omnia pro illorum arbitrio gubernari, cum diutius
intelligentes & cognitionis desperatione capti, paulatim à religione in su-
perstitiones delapsi sunt: atque alii alios Deos introduxere. Est enim ab ip-
sa natura comparatum, vt cum timore Deorum mens hominis opprimatur,
20 ad humilia & sordida quæque declinare, nihilque posse committi tam parui
pretii, quod Dii maxima cum iracundia ac supplicio non vlciscantur. Hæc
res fecit vt iidem Græci, qui Aegyptiorum, aliarumque nationum acceptas
ab iis superstitiones deriserant, in multò maiores errores sint postea col-
lapsi. Nam & adulteros, & latrones, & ebriosos, ac facinerosos homines, qui
multo erant bestiis imperitiores, pro Diis colebant. quare cum de Diis loque-
rentur adulteria, furta, parricidia, prælia, crudelitatemque illis inhamare-
rant, quæ propria sunt latronum & sceleratorum hominum facinora, ut ea
Diis cœlibus conuenientes. Athenienses tamen cum sapientiores essent, ac
horum Deorum turpitudinem intelligerent, neque vllum nisi sempiternum
30 & optimum esse posse Deum putarent, quia esse omnino cognoscerent, qui
esset, ignorarent, aut etiam fateri ob cæterorum Græcorum metum nõ au-
derent, Ignoto Deo aram erexerunt. Hanc tantam Deorum multitudinem
tot fabularum inuolucris postea implicarunt, cum liceret omnibus quidquid
de Diis collibuisset confingere, vt quamuis multi postea conati sint, nemo ta-
men hactenus expedire illos Deos ex his inuolucris potuerit, sed adhuc cõ-
plures impliciti permaneant; & in perpetuum fortasse obuoluti mansuri sint.
Qui enim omnia, quæ de Diis ab antiquis dicta fuerant, ad optimum sensum
se deducturum putarit, idem speret se omnia nauigia, quæ vbique nauiga-
bant sine vlla iactura in portum posse perducere. Non enim semper cum ratione
40 insanierunt antiqui sapientes vocati, aut poetæ in his confingendis. Perdu-
rauit huiusmodi de multitudine Deorum opinio vsque ad Platonis tempo-
ra, qui priscam Græcorum theologiam quodammodo immutauit, cum vnũ
esse Deum crederet, & eum vniuersum assidue gubernare, quem modo mũ
di animam, modo mundum ipsum appellauit, modo vim illam, quæ esset in
omnibus naturalibus corporibus diffusa, ac permista, quam antea ad Mona-
dem deduxerat Pythagoras. Atque horum vterque recte, si diutius in eadẽ
sententia permansissent: nam cęterorum, qui se appellabant sapientes nugas
libens prætereo. Romani postea Græcia subacta quasi captiuam Græcorũ

religionem

religionem in patriam transtulerunt, cum & ritus Graecorum sacrorum similes penes se haberent, & siquid ad absolutam superstitionem deesset, illud totum ex Hetruria saepius acciuerint: donec omnium superstitionum euersor Christus, non modo tantam Deorum impurorum multitudinem profligauit, sed etiam veram, sanctam, & omnium saluberrimam religionem inculcauit: quae nulla vnquam vel leuitate gentium, vel impietate ac scelere populorum, vel sacerdotum auaritia vel haereticorum calumniis, labefactabitur. Vbique enim veritatem emergere necesse est. Atque haec breuiter dicta sint de diuisione Deorum variarum gentium.

Quod unus necessario sit Deus. Cap. VIII.

Etsi res est, quae ad veram theologiam potius, quam ad fabularum explicationem pertinet, num vnus, an plures esse possint Dii inquirere: tamen quia non prorsus abhorret a theologia fabularum expositio, videtur conuenire huic loco vt breuiter declarentur ea, quae de vno Deo ab antiquis sapientibus probabiliter dicta fuerunt. Neque vnquam Platonis illam sententiam probandam esse magnopere censui, qui nefas esse dicebat, vbi huiusce vniuersitatis parentem inueneris, in vulgus proferre: quasi vero alia sit omnibus vtilior aut magis necessaria cognitio, quam omnium bonorum autorem Deum cognoscere, aut rem non cognitam conueniat venerari. Nisi fortasse ita inquiat, nullam oportere vulgus teneri Dei religione ac reuerentia, & nescio quid colere & beneuolentia prosequi, quando amare Deum maxime omnium opus est. Multae sunt igitur rationes, quae vnum esse, ac non plures Deos ostendunt. nam si plures sint Dii, horum ipsorum Deorum naturam ab singularum imbecilliorem esse necesse est. Ii si sint imbecilli, quo pacto sunt Dii appellandi? hoc enim eo pacto supplices potentiori, & aliquando deficiunt, quorum vtrumque cum miserum sit, Dei naturae qui conuenire poterit? videmus siquidem in omnibus animantibus eam esse naturae prouidentiam, vt, quanto quaeque sint debiliora, citiusque moriantur, tanto plura ex his producantur, foecundioraque sint. Quod si tantus erat Deorum numerus, quantum habuerunt antiqui, atque inter hos mares & foeminae, breui futurum erat vt tot Diis deficerent magistratus & imperia, & nisi otiosi ac desides viuere mallent, cerdones, & agricolas, & fabros Deos haberemus, neque terra hominibus habitanda nostris temporibus iam esset relicta. Sed quoniam repugnat Deos esse, & plures esse, & esse mares ac foeminas, terra tota hominibus relinquitur. Praeterea si plures sint Dii, necesse est eos esse vel pari vel impari potentia, vt Xenophanes ait Colophonius. Si sint quidam impares, quo pacto debiliores sint Dii, ipsi viderint. Sin omnes pares existant, nullusque alius voluntatem impediat, res iam neque fieri, neque non fieri poterit, quod non potest sine risu intelligi. Multa igitur odia & pugnae assiduae inter hos Deos intercederent, quoniam sempiternae intercederent causae, quae nunquam cessabunt: neque enim par parem vnquam, nisi fortasse profligabit. Alterum igitur horum necesse est, vel fortunam Diis etiam dominari, vel perpetuam esse inter Deos discordiam & contentionem: quorum neutrum Deo conuenire vllo pacto potest. Est igitur Deus vnus, sempiternus, potentissimus, optimus, felicissimus, quorum nihil potest esse cum animi perturbatione. Non sunt igitur antiquorum Dii, cum plures sint, cum solum

contentionibus se plenum, cum malo sint mortalibus miseriores, cum eos & dormire dixerint poetae, & potationibus atque conuiuiis indulgere, & Veneris stimulis mirificè exagitari. Quis enim nesciat somnum & epulas esse ob corporis debilitatem, cũ ille ad laborem corpus reficiat, hae ad naturae vim conseruandam requirantur? Inde effectum est vt Alexander Macedo se Deũ esse adulatoribus praedicantibus responderit, se longe diuersa à diuina natura experiri cum & somnum, & Veneris titillationem sentiat. Quod si horũ Deorum natura deficiente nutrimento deficeret, & ad libidinem illi incitarentur, qui possunt abesse mortales, aut qui potest eorum genus nisi reparetur, non deficere? Non sunt igitur Dii illi antiquorum, sed fabulae illae partim naturae res occultas habent, partim mores informant, partim sunt inania vulgi figmenta, vt diximus.

Quo pacto Dii antiquorum fuerint sempiterni. Cap. IX.

Atque vt pateat vera esse illa, quae dicta sunt hactenus de Deorum antiquorum mortalitate, quid de Ioue ipso principe omnium Deorum scriptum fuerit à poetis consideremus, quem modo patrem, modo Regem omnium Deorum vocarunt, sicut Homerus in primo Odysseae;

τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.
Has ita compellat hominum pater, atque Deorum.

modo sempiternum, vt Virgilius lib. 1. Aeneidos in his significauit;

ô qui res hominumque Deumque
Aeternis regis imperiis, & fulmine terres.

& Orpheus in hymnis;

Ζεῦ πολυτίμητε, Ζεῦ ἄφθιτε.
Iupiter ô venerande, Iupiter sempiterne.

quem eundem facit rerum omnium autorem, vt ex his patet;

Ζεῦ βασιλεῦ, διὰ σὴν κεφαλὴν ἐφάνη τάδε πάντα.
γαῖα θεὰ μήτηρ, ὀρέων θ' ὑψαύχενες ὄχθοι.
καὶ πόντος καὶ πάνθ' ὁπόσ' οὐρανὸς ἐντὸς ἔταξε.
Iupiter alme tuo sunt omnia munere nata.
Diua parens Tellus, praecelso vertice montes,
Et maria, & quidquid coelum complectitur altum.

Hunc tamen sempiternum Iouem, & rerum omnium autorem, Virgilius in Dictaeo monte Cretae nutritum existimauit, quem etiam ab apibus educatum fuisse scribit lib. 4. Georgicorum, vt patet in his carminibus;

Nunc age, naturas apibus quas Iupiter ipse
Addidit, expediam, pro qua mercede canoros
Curetum sonitus, crepitantiaque aera secutae,
Dictaeo coeli Regem pauere sub antro.

Sed illud magis mirum fortasse videbitur, quod neque tamen certum est vbi educatus fuerit hic praeclarus & illustris antiquorum deorũ pater. Messenii enim apud se natum & educatum fuisse Iouem contendebant, cuius ostẽdebant apud se incunabula, & à Neda Ithomeque nutricibus, & à Curetibus seruatum fuisse affirmabant, vt ait Pausanias in rebus Messeniacis. Hãc ipsam de Iouis ortu contentionem ita attigit Callimachus in hymnis;

Ζεῦ, σὲ μὲν Ἰδαίοισιν ἐν οὔρεσί φασι γενέσθαι.

Ζεῦ, σὲ δ' ἐν Ἀρκαδίῃ, πότεροι πάτερ ἐψεύσαντο;

Iupiter Idaeis aiunt te in montibus ortum,

Iupiter Arcadiis: veri sunt falsa locuti?

Quòd si nutricum varietatē perspiciamus, si modo vera est sententia Aethiū medici clarissimi, quòd ingenia & mores nutricum in lacte referuntur, nōne fera potius Iupiter quàm homo videbitur, qui tot brutorum lac suxerit? qui truculētissimas feras habuerit nutrices? quū ab apibus, à capris, ab vrsis fuerit educatus? atque quòd capra lac hauserit, ita Ouidius in tercio fastorum libro ait;

Olenia surget sydus pluuiale capellae, 10

Quae fuit in cunis officiosa Iouis.

Hanc Iouis capram idcirco nominauit Aratus in Phaenomenis, vt est in eo carmine;

Ὠλενίην δέ μιν αἶγα Διὸς καλέουσ' ὑποφῆται.

Olenĭam, capram quae Iouis dixere poetae.

Atque de vrsis, quarum lac Iupiter sugerit, ita meminit idem Aratus in his;

Ἄρκτοι, ἅμα τροχόωσι· τὸ δὴ καλέονται Ἄμαξαι.

αἱ δ' ἤτοι κεφαλὰς μὲν ἐπ' ἰξύας αἰὲν ἔχουσιν

ἀλλήλων, αἰεὶ δὲ κατωμάδιαι φορέονται,

ἔμπαλιν εἰς ὤμους τετραμμέναι. εἰ ἐτεὸν δὴ 20

Κρήτηθεν κεῖναί γε Διὸς μεγάλου ἰότητι

οὐρανὸν εἰσανέβησαν, ὅ μιν τότε κουρίζοντα

Λύκτῳ ἐν εὐώδει, ὄρεος σχεδὸν Ἰδαίοιο

ἄντρῳ ἐγκατέθεντο, καὶ ἔτρεφον εἰς ἐνιαυτόν,

Δικταῖοι Κούρητες ὅτε Κρόνον ἐψεύδοντο.

Vrsae vertuntur, quas dicunt nomine Plaustrum:

Alterius quarum semper caput illa tangit:

Inque humeros semper, his pronis illa vsque feruntur.

E Creta, si vera ferunt, conscendere coelum

Consilio meruere Iouis: quia cum puer esset

Dicto in odorifero vicino collibus Idae 30

Deposuere Iouem, quem nutriuere per annum,

Fallere Saturnum Curetes cum potuere.

Hunc ipsum Iouem, quem Hesiodus in Theogonia hominum patrem atque Deorum appellauit, mortuum ac sepultum fuisse apud Cretenses sermo vulgaris fuit, quamuis eam famam conatur frustra Callimachus reiicere, vt patet in his carminibus;

καὶ γὰρ τάφον ὦ ἄνα σεῖο

Κρῆτες ἐτεκτήναντο. σὺ δ' οὐ θάνες, ἐσσὶ γὰρ αἰεί.

tuum Rex magne sepulchrum

Cretes struxerunt, tu semper, viuis & vsque. 40

Quòd si fatorum necessitati subiiciebatur, vti testatur Aeschylus in Prometheo ita inquiens;

πρ. Μοῖραι τρίμορφοι μνήμονές τ' Ἐρινύες.

χο. τούτων ἄρ' ὁ Ζεὺς ἐστιν ἀσθενέστερος.

Prom. Parcae triformes, & memores Erinnyes.

Chor. His ergo cunctis Iupiter impotentior.

Quo pacto Deus, & pater, & Rex hominum ac Deorum dici poterat? Sed nū

hominum sermones tantum, at Deorum etiam ipsorum sententias de Ioue consideremus, hunc vel a Mercurio ipso filio Plautus in prologo Amphitryonis mortalem appellari his verbis;

> Mirari non est æquum sibi si prætimet,
> Atque ego quoque & qui Iouis sum filius
> Contagione meæ matris metuo malum,
> Etenim ille quoius huc iussu venio
> Iupiter, non minus quam vestrum quiuis formidat malum,
> Humana matre natus, humano patre.

Quare si ipse natus est, vt cæteri homines, & mortuus, & a mortalibus originem duxit, quo pacto sempiternus esse potuit? siquidem omnia quæ nascuntur aliquando interire necesse est. At quo pacto Iupiter dictus est sempiternus? quia, vti dicetur cum de illo tractabimus, cum gloriæ cupidus maxime fuerit, templaque sibi extrui vbique studuerit, fecit vulgaris opinio illorum, qui magistratus & imperia admirantur, vt summus Deus putaretur; quare postea nunc vim fatorum, nunc prouidentiam Dei, nunc Deum ipsum, quã mundi animum appellarũt nonnulli, nunc æthera, Iouem nuncuparunt, quæ cum sempiterna sint, Iouem etiam putarunt sempiternum. sic, vbi pro vi diuina per aquas diffusa, Neptunus intelligitur, dicitur sempiternus. pro Vulcano ignis, pro Venere naturalis procreãdi libido, pro Cerere terræ feracitas. Nam si hoc pacto Dii antiquorum accipiantur, erant sempiterni: ex illorum sententia, qui mundum, eiusque elementa sempiterna putarunt. sin eorũ genealogiam intelligamus, omnes fuerunt mortales, & ab hominibus procreati, vt patebit postea. Atqui absurdum fuit hominum nominibus res sempiternas appellare, diuinãque prouidentiæ splendorem sub his humanis velare integumentis; quippe cum minime conueniat res admirabiles hominum profanorum nominum collatione inquinare. At quia viderent sapientes animos multitudinis apertis rationibus ad eruditionem non posse adduci, horũ figmentorum suauitate illos ad se allexerunt, quæ sola causa fuit, cur tot postea fabulæ sint inuentæ.

De sacrificijs superiorum Deorum. Cap. X.

VT autem pateat elementorum, rerũque naturalium virtutes, & vires dæmonum eorum, qui in iis inhabitarent, qui Dii a multitudine imperitorum fuerunt existimati, nominibus vocatos fuisse a sapientibus, non erit absurdum si genera sacrificiorum Diis singulis attributorum breuiter explicauero: quippe cum multa sacrorum genera fuerint ab antiquis pro singulorum Deorum natura instituta, & victimæ variæ, & varia suffimentorum ratio, & non idem habitus sacrificantium. Neq; enim omnibus molæ afferebantur, neq; omnibus accendebantur lumina, neque sacra fiebant semper super sublimibus aris, neq; semper per diẽ. Diuersa denique pro singulorum nationum more, pro varietate temporum, pro creditorum Deorum natura, sacrificia vbique afferebãtur; quod alia cœlestibus, alia terrestribus, alia aquaticis, alia Diis inferis conueniebant, quorum alia priuatim, alia fiebant publicè. Primum igitur omnium scire conuenit nõ solum in animalibus, aut in plantis, ad vires, bonitatemq; singulorum plurimum conferre ciborum vim, atque temperiem, sed etiam in illis dæmonibus, quibus plenũ

esse hoc vniuersum, quod intuemur, tradiderunt sapientes. Qui enim in obscuris cauernis inhabitant, multo sunt magis & immites & feri, & crassiore quadam materia, quippe quae propius ad corpus accedat, sicuti testatur Psellus in iis libris, quos scripsit de Dæmonibus, quam illi sint dæmones, qui regionem ignis vel aeris incolunt; quod accidit ob habitationis naturam, ac vim syderum. Quid enim mirum est astra in his plurimum posse, cum & metallis, & durissimis lapidibus, & plantis dominari putentur? Aut quis nesciat alia metalla Soli, alia Lunæ, alia Veneri, alia Mercurio, alia aliis astris propter quasdam proprietates ac similitudines, quod aliis etiam contingit corporibus, esse attributa? Omnem igitur vim sacrorum, omnemque Deorum siue expiandorum rationem in cognoscenda dæmonum natura consistere arbitrabantur. Quare cum coelestia corpora ignea esse crederent: quæ opinio non solum fuit Anaxagoræ & Empedoclis, sed multorum etiam aliorum philosophorum; in horum sacrificiis & lumina, & figuras, & multa ad visum spectantia addiderunt; quorum aræ sublimes struebantur, super quibus accendebantur lumina, & victimæ cæsæ imponebantur. Cum igitur sacra fiebant superis, ac Ioui præcipue, aræ in sublimibus locis extruebantur, vt inquit Melanthes in libro de sacrificiis hoc pacto: [illegible]. Omnis autem mons Iouis mons appellatur, quoniam mos fuit antiquorum, vt altissimo deo existenti in loco sublimi sacrificarent. Sic etiã è Iouis ipsius oraculo sacra fiunt in montibus apud Apollonium in lib. ii. argonaut.

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Ingentem Iouis humeris tunc extruit aram,
> Et sacra imponit in montibus, hic quoque sacra
> Solus accepit: sic Iupiter ipse volebat.

et vt est apud Herodotum in Clio, quem locum citaui, cum de Diis variarum gentium loquerer. Quin etiã & Apollini aram in littore erexerũt Argonautæ, atque cum mons ibi nullus esset, sublimem illam fecerunt, vt in his ait idem poeta.

> [illegible]
> [illegible]
> Iussaque saluentes in primo extruimus aram
> Littore sublimem.

Huius rei vel illud argumento est, quod etiam apud Latinos altare, quasi alta ara vocatum fuit. Erat præterea illa templorum erigendorum consuetudo vt non modo sublimia & ampla extruerentur, sed etiam quæ orientem solẽ statim exciperent, vt ait Plutarcus in Numa Pompilio, neque ab vlla re impedirentur, sed forent vndique libera, & minime occupata, vt testatur Protarchides Heracleota, atque Dionysius Thrax his verbis in lib. 3. directionum: [illegible]. Antiquorum enim templa exorientem solem statim excipere solebant, & statim ostio [illegible] fenestris ac foribus patefactis replere, vbi sacrificia fiebãt. Erat præterea consuetudo vt Diis superis mane sacra fierent sole oriente, si-

cuti

diis vita defunctis & inferis occidente sole, velut ait Callixenus Rhodius in iis, quæ scripsit de Alexandria, hoc pacto; [illegible] vita defunctis sunt circa occasum solis parentantes, at cœlestibus quum auroræ tempore sub exortum solis sacrificamus. Et quoniam aliæ arbores Diis aliis fuerunt consecratæ, idcirco Diis variis sacrificaturi sacerdotes variis coronis ornabantur; vtpote in Dionysiacis myrto, vt ait Thimachidas in libro de Coronis & Aristophanes in Ranis in his [illegible];

[illegible]

Fructiferam quidem quatiens
Circa caput tuum virentem
Coronam myrtorum.

At in Cerealibus quercu coronabantur, ad perpetuam accepti ab illa Dea beneficii memoriam, vt significauit in his Verg. in primo libro Georgicorum.
nec ante
Falcem maturis quisquam supponat aristis,
Quàm Cereri torta redimitus tempora quercu
Det motus incompositos, & carmina dicat.

In sacris Herculis populo coronabantur, vt testatur idem lib. viii.
Populeis adsunt euincti tempora ramis.

In sacrificiis Apollinis lauro coronabantur, vt ait Apollon. lib. ii. Argon.
[illegible]
Flauaq; sunt viridi redimiti tempora lauro.

Scriptum reliquit Andriscus Tenedius in nauigatione Propontidis antiquos triplici ordine coronandi vsos fuisse in sacris; quem locum etiam declarauit enarrator Apollonii, cum alii capiti superius coronas imponerent, alii ad tempora vsq; deprimerent, alii ad collum vsque detraherent. verum non solum coronabantur sacerdotes in sacris, aut sacrificantes; sed etiam vasa, quibus vtebantur; & victimæ, quæ fuerant immolandæ, quibus coronæ circa collum apponebantur, cornuaq; eorum inaurabantur, ac vittis coloribus Diis quibusq; gratis inuestiebantur, vt illud est Ovid. lib. vii Metamorph.
feriuntq; secures
Colla torosa boum vinctorum cornua vittis.

Quòd autem vasa etiam coronarentur, ita testatus est Virg. lib. iii. Aeneid.
Tum pater Anchises magnum cratera corona
Induit, impleuitq; mero, diuosq; vocauit.

Neque vero victimæ quælibet eligebantur in sacrificia, sed quæ præstantiores essent multo ante reseruabantur; quare cum è grege deligerentur, egregiæ victimæ dictæ sunt; at cum eximerentur ex armentis, quibus nota inurerentur sacræ, eximiæ. Nam trifariam armenta diuidebant antiqui, cum aliam partem destinarent fœturæ, aliam laboribus, aliā reseruarent ad altaria, vt innuit Virg. lib. iii Georg.
Continuoq; notas, & nomina gentis inurunt.
Et quos aut pecori malint summittere habendo;
Aut aris seruare sacros, aut scindere terram.

Erant autem singulari diligentia delectæ victimæ, quæ Deorum sacrificiis dica-

dicebantur, non solum ob eximiam pulchritudinem, sed etiam ob paritatem coloris, cũ diuersi omnino coloris eam, neq; fieret maculam, aut aliqua cor poris parte carentem victimam ad aram adducere. atq; hanc diligentiam ita breuiter attigit Lucianus in dialogo de sacrificiis; ἀλλ' οὖν οἱ θύοντες στεφανώσαντες τὸ ζῷον, καὶ πολὺ πρότερον ἐξετάσαντες εἰ ἐντελὲς εἴη, ἵνα μηδὲ τῶν ἀχρήστων τι κατασφάττωσι, προσάγουσι τῷ βωμῷ. enimvero sacrificantes victimam coronant, multoq; prius studio perquirunt num perfecta sit, ne quid inutile iugulent, atq; ad aram deducunt. Deinde vestes sacerdotum puras, neque vlla macula inquinatas conuenire putarunt: quod ita innuit Virg. lib. xii.

paratq; in veste sacerdos

Setigerę fœtum suis, intonsamq; bidentem

Attulit; admouitq; pecus flagrantibus aris.

Nam neq; laboribus affectas victimas, neq; illas, ex quibus aliqua vtilitas capta fuisset, Diis conuenire arbitrabantur. Deinde aliis Diis alius coloris vestes magis erant idoneę; nam Diis inferis atrę vestes, cœlestibus purpureę, vt ait Menander in libro de Mysteriis, conueniebant; quibusdam vero albę vt sacrificiis Cereris, sicut testatur Ouid. lib. x.

Festa pię Cereri celebrabant annua matres,

Illa, quibus niuea velatę corpora veste

Primitias frugum dant spicea serta suarum:

et lib. 4. Fast.

Alba decent Cererem, vestes cerealibus albas

Sumite; nunc pulli velleris vsus abest.

Deinde Diis aliis fœminę victimę tantum, aliis soli mares immolabantur, in omnibusque sacrificiis committebatur piaculum siquis cęde pollutus, vel alio flagitio, ad aras accessisset; minimeque grata erant sacrificia, quę ab impuris manibus sceleratorum hominum offerebantur. Idcirco per nouem dies noctesq; castum oportebat ab omni libidine sacerdotes, aut mulieres æditnas, aut ministrantes abstinere, vt est in his;

Per q; nouem noctes Venerem, castusq; virorum

In vestitia meminerint.

Neque enim ad sacra accedere cuiquam licebat, nisi lotis manibus, quare & Aeneas sacra attingere ita vel per summam pietatis opportunitatem recusat apud Virgil. lib. 2.

Tu genitor cape sacra manu, patriosq; Penates

Me bello è tanto digressum, & cęde recenti

Attrectare nefas; donec me flumine viuo

Abluero.

Et Homerus lib. 6. Iliad.

χερσὶ δ' ἀνίπτοισιν Διὶ λείβειν αἴθοπα οἶνον

ἅζομαι· οὐδέ πῃ ἔστι κελαινεφέϊ Κρονίωνι

αἵματι καὶ λύθρῳ πεπαλαγμένον εὐχετάασθαι.

Non decet illotis manibus libare superno

Vina Ioui, pudor hoc prohibet fecisse; cruore

Turpatum me & cęde virum Diis fundere vota.

Existimabant enim antiqui eandem esse animi quam etiam corporis purgationem, vt cum quis in flumine manus aut corpus abluisset post cędem, ille purus statim efficeretur; quare ita scribit Anticlides lib. 74. redditarum;

tū

[illegible]
[illegible]. Erat enim mos antiquorum, qui nunc etiam seruatur, vt qui cędem hominum, vel aliorum animalium commisissent perenni aqua manus ablueret, ad commissi piaculi lustrationem. quare iussit Hesiodus nulli deorum sacra fieri oportere antequàm manus lota fuerint mane, cum ita scribat in operibus,

[illegible]
[illegible].

Nunquam vina Ioui, superisue rubentia libes
10 Ante manus fluuii quàm pura laueris vnda.

Nam cum purus sit Deus, & ab omni peccatis sorde immunis, non conuenire crediderunt illi ministro, qui ad altare accederet, manus, aut aliquam corporis partē habere inquinatā aut impurā. Quare siquis neglecta purgatione ad sacrificia accessisset, illius preces Deos neq; audire neq; respicere arbitrabantur. erat præterea nō parua diligētia in eligendis lignis, quæ conuenirēt singulis sacrorum generibus, quoniam non ex quibuslibet lignis ignis accendebatur, sed ex lignis in legibus sacrificiorum nominatis. Sic in sacris Bacchi antiquitas nulla ligna, nisi oporobasilidis, aut Phibaleæ ficus, aut viticis cū foliis vitium urebantur, vt ait Hegemon lib. 2. Georgicorum. in sacris Veneris myrtus vrebatur, at apud Sicyonios ignis non fiebat nisi e lignis Iuniperi, quibus folia addebantur pæderotis, vt ait Paus. in Corinthiacis. In Iunonis sacris ilicis ligna, in Martis fraxinorum, in sacris Herculis, cerri, aut æsculi, aut corni, vt scriptum est ab Ephoro lib. 2. de Ponderibus Aeris, & ab Epigene in Heroinis. nam nisi omnia seruarentur legitima in sacrificiis, publicæ inde calamitates oriebantur: cuius rei vel illud est argumento, quòd siquis in Iouis Lycæi templum, aut etiam in aream, minime peractis prius lustrationibus legitimis, ingressus fuisset, intra annum omnino mori necesse erat, vt scripsit Hegesander lib. 27. & Paus. in Arcadicis. Tanta diligentia & in purgationibus & in omni sacrificiorum ratione vti oportebat. Summæ
30 præterea obseruantiæ & reuerentiæ Deorum templa fuerunt apud maiores, nam siquis supplex ad aras Deorum confugisset, cum inde diuellere per religionem non licebat, vt scribitur à Paus. in Achaicis. quare cum Atheniensium magistratus in eos sæuiissent, qui cum Cylone in arcem Mineruæ confugerant, & ipsi, & omnes eorum posteri violatæ religionis Mineruæ pœnas dederunt. Sic Lacedæmonii cum violassent eos, qui supplices in templo Neptuni confugerant, tam ingentibus tamq; crebris terræ motibus Sparta concussa est, vt nulla propè domus expers tantæ ruinæ fuerit. atque longum esset calamitatem eorum memorare, qui propter neglectam vel falsam antiquorum religionem in summum capitis discrimen inciderunt. Erant præte-
40 rea nonnullis in ciuitatibus quædam familiæ, quæ solæ nonnullorum Deorum sacris initiarentur, sicut Herculi Pinarii, vt est apud Virg. lib. 8. At Cereris sacris apud Athenienses soli initiabantur Eumolpidæ, quia primus Eumolpus illa sacra celebrarit, vt testatur Acesodorus his verbis; [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]. Habitasse in Eleusine prius indigenas narrāt, at deinde Thraces, qui Eumolpo suppetias tulerant, per bellum quod fuit illi cum Erechtheo. at alii inquiunt, Eumolpum

patri inuenisse sacrificia quæ fiunt anniuersaria in Eleusine Cereri & Proserpinæ. Andron uero lib. secundo de sacrificiis non eum Eumolpum inscripsit, qui illa sacrificia inuenisset, sed alium Eumolpum, qui fuit quintus a primo, qui pugnauit aduersus Erechtheum; sic enim inquit; [illegible] Nā Eumolpū fuisse præconē, ex quo nascitur Eumolpus, ex hoc Antiphemus, ex hoc Musæus Poeta, ex hoc Eumolpus, qui ritum sacrorum demonstrauit, atque sacerdos fuit sacerdotio. Neque paruā adhibebant præterea diligentiam in obseruandis victimis. vbi ad aras adductæ fuissent, ut libenter astarent; nam si reluctarentur, remouebantur ab aris, quia Diis minime gratæ esse putabantur. quare ita scripsit Verg. lib. 2. Georg.

Et ductus cornu stabit sacer hircus ad aram.

Enimuero tantum erat in obseruandis victimis studium, ut non sufficere vi deretur si quietæ ad aram adduxissent, nisi etiam annuerent sacrificiis, vt ait Myrsilus lib. 2. rerum Lesbiacarum his verbis; [illegible] Nam soliti sacerdotes aquam infundere in aurem victimæ consueuerant, vt illa annuat illis sacrificiis. His ita obseruatis tum sacerdotes preces incipiebant, et paucis præmissis vinum inter cornua victimarū effundebant, vt innuit Ouid. lib. 7. Metam.

Admoti quoties templis dum uota sacerdos
Concipit, & fundit purum inter cornua vinum.

Atque Virg. non solum sacerdotes, sed illos etiam, quorum ergo sacra fiebant, vinum inter cornua fundere solitos ait lib. 4. Aen.

Ipsa tenens dextra pateram pulcherrima Dido
Candentis vaccæ media inter cornua fundit.

Deinde paucis interiectis precibus farina hordei cum sale permixto primum in tergus victimæ spargebatur, quæ illa de causa tenui aqua, tanquam leui imbre, facta a ministro permulsa; atque illæ molæ dicebantur; quas Græci [illegible] vocarunt, cum sit [illegible] hordeum, [illegible] Vbi igitur ita conspersæ victimæ aliquandiu stetissent, dum preces a sacerdotibus, sacrorumque præfectis agerentur, cultri ad eas iugulandas aut secures parabantur, & hydria aqua plena ad lauandas manus ministrorum. Deinde post nonnullas precationes aliam molarum partem cum villis e fronte victimæ euulsis in ignem super aram tunc accensum eiiciebant, quæ prima libamina vocabantur. hoc ita significauit Hom. lib. 3. odyss.

[illegible]
[illegible]
Fudit aquam, fuditque molas, ac multa precatus
Pallada, dat flammæ euulsos de vertice villos.

atque postea idem poeta libro etiam 3.

[illegible]
[illegible]
Verum hic sacra ferens dat flammæ, [illegible]
E capite euulsos villos, Diuosque precatur.

Sic Virg. lib. 6. Aeneidos;

Et summas carpens media inter cornua setas,
Ignibus imponit sacris libamina prima.

Erat illa præterea consuetudo, ut illi, quorum causa fiebant sacrificia, altera manu cum precibus, dextra scilicet, aram tenerent; quam sicuti ita attigit Virg. lib. 4 Aeneid.

> Talibus orantem dictis, arasque tenentem,
> Audiit omnipotens.

Nec longo sunt intervallo post illis quibusdam precationibus victimas securi percutiebant; ut patet ex lib. 3. Odyss. ubi hæc sunt carmina;

> [illegible]
> [illegible]
> Sumpta Neoptolemo est mediis deinde securis,
> 10 Ille bovem cæsimque erat qua proxima ara.

Atque si fama subest superis, nulla ratio sanguinis habebatur. Enimvero hunc fuisse ritum sacrorum apud Romanos etiam, eaque in sacris servari, quæ diximus, ita summatim copiose fuit Dionys. Halicarnass. lib. 7. veterum antiquitatum; [illegible] Ubi transacta fuisset pompa, consules statim boves immolabant, & ex sacerdotibus aut ministris quicunque eorum illud convenire putaretur, erat idem qui est apud nos ritus. Nam manus ipsi lavantes, puraque aqua victimas lustrantes, ac Cereris fructibus illarum capita spargentes, postea precati, iubebant ministris illas mactare. Ex his vero, alii stantis adhuc victimæ tempora scytale percutiebant, alii sub illam cadentem sigilla supposuerunt, at postea collidentes, membratimque dissecantes, e singulis intestinis primitias capiebant, cæterorumque membrorum: illas igitur farina hordei conspergentes in canistris ad sacrificantes afferebant. Illi super altare imponentes ignem accendebant, vinumque libantes in eas victimarum primitias effundebant. Hæc summatim a Dionysio. Adhibebantur & alia lumina in sacrificiis Deorum cælestium præter ignem etenda sacrificiis necessarium, per quæ significabant vim clarissimam Deorum patere in rebus omnibus; atque per ipsa lumina puritatem etiam ipsorum Deorum demonstrabant, ad quorum sacrificia non liceret, nisi puros accedere. Ubi igitur purgata, & molis conspersa, & disfectæ fuissent victimæ, antequam illarum membra internis altaribus imponerentur, vinum in flammas infundebatur, & in illud vinum e pateris in flammas in Deorum honorem, quod ita inquit Ovid. lib. 15. Metam.

> 40 Thura dato flammis, vinoque in cornua prolato,
> Cæsorumque boum fibris de more crematis.

Postquam hæc egissent, elegissentque partes victimæ quas Diis offerrent, reliquas in convivia, quæ per omnia solennitates in honorem Deorum fiebant, reservabant; at illæ partes quæ electæ fuerunt sacrificiis, ut ignem facilius admitterent, molis conspergebantur; sicut patet ex lib. 5. Apollon.

> [illegible]
> [illegible]

Ex-

[illegible Greek verses]

Tum bovis alterius percussit colla securi
Aeneae sibi Amicus, fortes nervosque cecidit.
Prolapsusque cecidit per longum in corpus humi bos.
Hos socii singulas citi, his & corpora rostis
Disiipere & coxas, & caedere singula membra:
Haec adipe & tegere, & sacris imponere flammis
Aeolides, atque inde molas conspergere salsas.

Cum ipsis postea ea sic fuissent, ut etiam magis extolleretur, super haec vinum effundebant, sicut ait Hom. primo Iliad.

[illegible Greek verse]

Vissit ligna super senior; tum munera Bacchi
Libavit, fusaque merum.

In sacrificiis illorum Deorum, qui aerii putabantur, praeter ignem cantus etiam addiderant, cum illos harmonia delectari arbitrarentur: atque Dei huiusmodi credebantur omnes illi daemones, qui a terra & ab aqua omnem regionem usque ad locum stellarum supremum gubernarent. Nam ad triginta millia daemonum esse scribit Hesiodus, qui Iovis sint ministri, & observent quae fiant a singulis hominibus, ita nihil, quod Deo cognitum non sit, esse existimarunt. At Iamblichus, & Trismegistus, & Psellus, & reliqui sapientum complures non solum triginta millia daemonum esse crediderunt, sed universum aera & caelum plenum esse daemonibus crediderunt, qui late per aera vagarentur, & ad nidores sacrificiorum accurrerent. His igitur daemonibus aeriis cum sacra fierent, praeter lumina, & nidores exstimantes victimarum, cantus etiam, & odores multos, & thus adhibebant, ut testatur id Virg. lib. 3. Aeneid.

Iunoni Argivae iussos adolemus honores.

sic lib. 2. Tum pio, & plena supplex veneratur acerra.

& Hom. lib. 1. Iliadis pro depellenda pestilentia nidores victimarum Apollini etiam obtulit in his,

[illegible Greek verses]

Si vult caprarum, si vult nidoribus ille
Obvias agnorum fieri, ac depellere pestem.

Et quoniam cantus, & harmonia, musicorumque instrumentorum soni non sine quadam voluptate aera permovent; illa de causa cantu etiam delectari illi daemones crediti sunt, quare ut ait ibid. Hom.

[illegible Greek verses]

Phoebeas iras placabant carmine Graii
Per luces totas pulchrum peana canentes.

Cantantes Phœbum huic mulcebant gaudia pectus.

Sic in sacris matris Deum, ut nonnullorum Deorum, adhibebantur etiam musica instrumenta, quare inquit Ouid. in lib. primo de Ponto,

Ante Deum matrem cornu tibicen adunco
Cum canit, exiguæ quis stipis æra neget?

Et Ioui, cum mens illa sapiens diuina credebatur, non adhibebantur nisi lamina in sacrificiis: at cum Iupiter pars esset summa aeris, tunc adhibebantur musica instrumenta, ut cæterorū Deorum sacris nonnullorum; quippe cum simulatis sacrificiis etiam patrum per illorum strepitū paternæ crudeli-
10 tati dicatur filius surreptus. In antiquis huius sacrificiis strophe & antistrophe modulis canebantur ad imitationem motuum stellarum, ut ait Aristoxenus in libro primo de foraminibus tibiarum, & Bito in libro quē scripsit ad Attalum de musicis instrumentis. Nam modo huc, modo illuc inter illa sacra saltantes voluebantur; atque per strophen motum primum huius vniuersi, per antistrophen, proprias singulorum planetarum motiones, significabant. erat autem cantilenæ in sacris nihil aliud quàm commemorationes eorum beneficiorum, quæ Dii ipsi in homines benignè contulerāt, cum virtutum ipsorum Deorum, & clementiæ & liberalitatis amplificatione, & cum precibus ut benigni ac faciles precantibus accederent, ut ait Philo-
20 chorus in libro de sacrificiis, ut significant hymni Orphei, & habet omnis ratio conscribendorum hymnorum; quale est id Apoll. lib. 2.

Ἀμφὶ δ᾽ ἀναιομένοις εὐρὺν χορὸν ἐστήσαντο
καλὸν ἰηπαιήον᾽ ἰηπαιήονα Φοῖβον
μελπόμενοι· σὺν δέ σφιν ἐῢς πάις Οἰάγροιο
Βιστονίῃ φόρμιγγι λιγείης ἦρχεν ἀοιδῆς.
ὥς ποτε πετραίῃ ὑπὸ δειράδι Παρνησσοῖο
Δελφύνην τόξοισι πελώριον ἐξενάριξε,
κοῦρος ἐὼν ἔτι γυμνός, ἔτι πλοκάμοισι γεγηθώς. Ἱλήκοι.

Incensa statuere choros altaria circum.
30 Concti ibi Iepæona Iepæona Phœbum
Cantantesq; vnaq; Oeagri filius Orpheus
Bistonia sumpta cithara canere incipit altè.
Horrendum ut fixit serpentem rite sagittis
Ad iuga Parnasii saxosi paruulus infans
Phœbus adhuc, nudusq;, & gaudens crinibus aureis.
Sis placidus, facilisq; verò.

Sic apud Virgilium Euandrus Arcadum Aeneæ commemorat post conuiuiū, quæ causa ipsum compulerit ad illa sacrificia instauranda; quippe cum non solum inter sacrificia, sed etiam in conuiuiis, & in omnibus solennitatibus
40 antiquorum essent sermones de rebus ab illis Diis gestis. Laudes autē Deorum & hymni dum verterentur victimarum partes aræ impositæ circa ipsam aram canebantur: at cum assæ fuissent illæ, & quæ reseruatæ erant in conuiuium coctæ, his vescebantur. Deinde post conuiuium antequam discederent gratias Diis agentes, quòd eos in conuiuium accepissent, ultimam sacrificiorum partem linguas victimarum in sacros ignes coniiciebant, & vini parum super illas, ut testatur Apollon. lib. 1.

ἐπὶ γλώσσῃσι χέοντες
Αἰθομένῃς.

Incensa aceruis fundent libamina linguis.

Sic etiam Homerus lib. iii. Iliad. [illegible]. iniiciunt igni linguas. Illud autem fiebat ubique in honorem Mercurii, cui linguae erant cõsecratae, atq; post exustas linguas gratias Diis agentes vnusquisque laeti ex illis sacrificiis domum discedebant. at nunc de sacrificiis marinorum dicamus.

De sacrificiis marinorum Deorum. Cap. XI.

AT vero quoniam daemones illi, qui mari praeerant, pro natura loci crassiores esse putabantur; idcirco in eorum sacris crassiora quaedam corpora quam essent vel nidores vel cantus offerebantur: quae ad gustum pertinerent, corpusq; haberent magis solidum. Nam cum vinum in sacrificiis Deorum superorum offerretur, & delectae partes victimarum, tamen ex illis in ignem coniectis & consumptis nihil aliud ad eos Deos nisi nidor & victimatarum animalium fumus perueniebat; vel odor thuris. At in sacrificiis marinorum Deorum res longe aliter se habere credita est. nam cum taurus Neptuno mactabatur, tunc sanguis colligebatur in crateres, atque non peruertebantur sicuti victimae, sed cultris iugulabantur. Erant autem nigrae illae victimae, quae vel Diis inferis, vel tempestatibus, vel Diis marinis offerebantur, vt patet ex lib. iii. Odyss. cum semper in littore maris sacra fierent marinis;

> [illegible]
> [illegible]
> Ad maris extremi faciebant littora sacrum,
> Nigranti tauro Neptuno, qui regit vndas.

atq; cum imbri Neptuno taurus immolaretur, cum vbi esset placidus, mactabatur agnus, & aper aliquando; quae etiam animalia cum maris naturam varijs temporibus indicarent, omnia simul aliquando cędebantur in Nept. sacrificiis, vt indicat Home. lib. λ. Odissea;

> [illegible]
> [illegible]
> Legitima Regi Neptuno sacra peregit,
> Agno, tauro, aproq; sues qui scandit inire.

Iugulatarũ deinde victimarũ in sacris marinis pars sanguis collectus in mare e patera fundebatur cum precibus, quod genus ritum a sacrificantibus in littore seruabatur. sin autem in naui sacrificaretur, victimam non in pateram, sed in mare cum precibus iugulabant, vt ait Apollonius lib. 4. in his.

> [illegible]
> [illegible]
> Ille preces fundens iugulauit in equoris vndam.
> Mox de puppe iacit.

cum iugulassent igitur ac diuisissent victimas, prius exta cum precibus, deinde vinum in aquam deiiciebant, vt ait Virgilius libro quinto his carminibus;

> Ipse caput tonsae foliis ornatus oliuae,
> Stans procul in prora pateram tenet; extaq; salsos
> Porricit in fluctus, ac vina liquentia fundit.

Neque

Neque vero conveniens horum Deorum naturæ videtur illud, quod scribitur ab Ovid. lib. 11. Metamor. qui thuris etiam odorem Diis marinis tribuit, cũ aeris tantum numinibus ut diximus, et non etiam aquaticis, id genus sacrificii ad altiora tendentis conveniat: sic enim inquit;

Isq; Deos pelagi vino super æquora fuso,
Et pecoris fibris, & fumo thuris adorat.

Apud Virgil. præterea lib. 4. Georg. in sacrificiis Oceani, quæ fiunt à Nymphis, vinum in flammas, et non in mare funditur; quod non fit hac contra sententiam sacrorum, cum illa essent sub aquis, quamvis Mathematicus & Philosophus acutissimus Hector Ausonius de antiquorum sapientum sententia ad chemicam artem hanc rem pertinere arbitratur. neque etiam ob eam causam parum convenit is ritus Oceano, quia per Oceanum patrem omnium, humorem diffusum in omnia naturalia corpora, omnemq; materiam diffusum, antiqui significarunt. sic autem ait Virgil.

Oceano libemus ait: simul ipsa precatur
Oceanumq; patrem rerum, Nymphasq; sorores,
Centum quæ sylvas, centum quæ flumina servant.
Ter liquido ardentem perfudit nectare vestam;
Ter flamma ad summum tecti subiecta reluxit.

Utebantur autem ternario numero in sacrificiis, quoniam ille numerus perfectus est, non solum ob dimensiones corporum ut ait Aristot. in primo cœli; sed etiam quia Deus est omnium quæ videntur, & quæ videri non possunt, moderator: non aliter atque paris & imparis eius habet vim, cũ omnes sint numeri pares aut impares: atq; sicut Deus est principium omnium quæ aguntur, ita prior ternarius numerus omnium reliquorum per se ipsum auctus triangulam constituit parium laterum, quæ prima est earum figurarum, quæ pluribus constant lateribus. In sacrificiis etiam fluminum idem ritus servabatur, cum vina in fluvios effunderentur cum precibus, ut ait Apollon. in lib. 2.

Αὐτὸς δ' [illegible]
[illegible]
Ipse merum è cyatho libamen facit, & auro,
Aesonides liquidum in flumen; sic inde precatur.

Nymphæ item cum aquarum Deæ esse putarentur, diversa quædam & ipsæ sacrificia requirebant: quibus mel & lac offerebatur, & mulsum. at nunc de sacris inferorum.

De sacrificiis inferorum. Cap. XII.

Sacrificia illa, quæ Diis inferis fiebant, non solo tempore, sed etiam colore victimarum, & ritu plurimum differebant: nam, ut diximus, hæc sacrificia non nisi per noctem fieri consueverunt, ut ait Virgil. lib. 6.

Tum Regi Stygio nocturnas inchoat aras,

quod autem nigræ victimæ Diis inferis immolarentur, testatur ita idem poeta;

hac casta Sybilla
Nigrarum pecudum multo te sanguine ducet:

ut autem victimæ, quæ superis mactabantur, cum iugularentur, cogebantur iugulum superius vertere; ita quæ mactabantur inferis, caput ad terram depressum

pressam tenebant; vt ait Cleon in primo Argonauticorū; & Myrsilus in secundo rerum Lesbiacarum his verbis; [illegible Greek] consueuerant sacerdotes victimas, quae mactentur inferis, sursum capita incidere; sic enim sub terris(?) sacrificant. At cum superis immolantes colla sursum conuertentes iugulant. In inferorum igitur Deorum sacrificiis victimae in effossas foueas iugulabantur, vt est in lib. 3. Apollon.

> [illegible Greek]
> [illegible Greek]
> Inde in planitie foueam defodit in vlnam,
> Atq; agni iugulum ferro, cultroq; cecidit.

Sic etiam Ouid. lib. 7. Metamorph.

> Haud procul egesta scrobibus tellure duabus
> Sacra facit: cultrosq; in guttura velleris atri
> Conijcit, & patulas perfundit sanguine fossas.

Cum iugulassent in foueam, vinum deinde cum precibus in sanguinem effundebant; quare ita loquit idem.

> Tum super inuergens liquidi carchesia Bacchi,
> Alteraque inuergens tepidi carchesia lactis,
> Verba simul fundit.

Lucianus tamen in Necyomantia videtur existimasse sanguine tantum cōspergi foueas, ac non eo totas infundi. Colligebatur aliquando sanguis de victimarum iugulatarum in his sacrificiis, non autem in foueas effluebat, vt est apud Virg. lib. sexto;

> Supponunt alii cultros, tepidumq; cruorem
> Suscipiunt pateris: ipse atri velleris agnam
> Aeneas matri Eumenidum, magnaeq; sorori
> Ense ferit, sterilemq; tibi Proserpina vaccam.

Cum vero sacra fierent Plutoni inferorum Regi, is q; etiam diuina potestate, qui in vniuersam terrae molem esset diffusa, omniaq; gubernando penetraret, sicut Oceanus per mare penetrare creditus est; eius sacra non procul(?) abstinebant a superorum sacrificiis; quare adhibebant ignis huius sacris, & illi delectae caesarum victimarum partes imponebantur comburendae, vt patet ex eodem.

> Tum Regi Stygio nocturnas inchoat aras,
> Et solida imponit taurorum viscera flammis,
> Pingue superq; oleum fundens ardentibus extis.

Nam oleum pro vino sacrificijs Plutonis adhibebatur. communiter vero Diis illis, qui erant benefici, & albae victimae, & placidae mactabantur; at maleficis, ne nocerent, & nigrae & ferociores putabantur conuenire; ea tamen lege seruata vt maribus mares, at foeminis foeminae victimae caederentur. Vinum praeterea omnium prope Deorum sacris erat accommodatum, at non in sacris Cereris; nam in eius sacrificia vinum inferri non oportebat, vt testatur Plautus in Aulularia;

> Cererin' mi Strobile hi sunt facturi nuptias?
> Qui? quia temeti nihil allatum intelligo.

Verum qui ritus sacrorum singulis gratiores daemonas commouerent, & quae

victimae

victimæ singulis fuerint dicatæ, atque omnia prope quæ seruabantur in his sacris, non solum in legibus sacrificiorum fuerūt diligenter perscripta, sed etiam ex oraculi mandato ad unguem seruare cogebantur antiqui; quarum omnium leges ita traduntur ab Apolline, vt est eius sententia apud Eusebiū lib. 4. euangelicæ præparationis ita latine reddita.

Hanc age qui sacra diuorum ingressus amice es
Huius iter vitæ, mactanda est hostia cunctis
Multa Deis, seu qui terras, seu qui mare vastum,
Aera seu qui habitant, lucum seu qui æthera, seu qui
Alta tenent cœli, seu qui infera regna barathri.
Quæ quibus obseruanda modis sint singula dicam,
Tu memori percepta animo mea dicta teneto.
Terna quidem diuis cœlestibus hostia, & ipsa
Candida mactanda est, terna & terrestribus, atque
Atra eadem. gaudent porrò, & capiuntur apertis
Cœlestes aris, scrobes cum numina contra
Exposcant atro imbutas inferna cruore.
Nec placeat, nisi quæ terræ mandetur, humata
Hostia. mel verò Nymphæ, atque liquentia vina
Offerri lætantur: at ignem accendite aris
Quæ circumuolitant terram sibi numina quærunt,
Imponitque atrum corpus, tum thura simulque
Iniicite salsas fruges, & dulcia liba.
Hæc facito. verum quibus est data cura profundi
His ipso semper fer sacra in littore, totum
Porriceque in fluctus animal. cœlestibus autem
Extremas reddes partes, atque igne cremabis.

Fuit autem illa causa cur Diis inferis sacrificaretur, quòd illi putabantur esse omnium malorū autores; vt significauit Sophocles in Electrā ita scribēs;

κακῶς ὄλοιο, μηδέ σ' ἐκ γόων ποτὲ
τῶν νῦν ἀπαλλάξειαν οἱ κάτω θεοί.

Perdare pessimè; è malis præsentibus
Nunquam Dei te liberent opes inferi.

His sacra fieri solebant ab iis, qui ab aliquo morbo conualuissent, tanquam pepercissent, quod genus καθαρμός, quasi lustratio nominabatur. Sola fuerunt Eumenidum sacrificia, quæ præcipuum ritum habuerunt, vt à tacitis sacerdotibus agerentur; qui Hesychidæ dicti fuerunt, ante quæ sacrificia Heroi Hesyco aries immolabatur; vt testatur Polemo in iis quæ scripsit ad Eratosthenē his verbis; [illegible] At nobilioribus ad hæc sacrificia accedere nefas est; sed solis Hesychidis, quod genus est deabus Seueris gratum, principatumque obtinet in illis sacrificiis. Solent immolare ante sacrificia arietem Hesyco heroi sacrum, quem ita nominant boni ominis causa, cuius sacellū est iuxta Cydonium extra nouē portas. Mactabatur his ouis nigra prægnās, vt suo loco dicetur; neque vinū harū Dearū sacrificiis erat accōmodatū, quæ Nephalia dicerētur. at nūc de sacrificiis defunctorū dicamus.

De sacrificiis mortuorum. Cap. XIII.

NEque verò Diis solum, qui res humanas gubernare putabantur, sacrificia fiebant ab antiquis: sed etiam mortuis, tanquam dæmones quidam ipsi extitissent, sacra offerebantur, siue cum quis ad inferos descendere putaretur, siue cum anniuersariis solennitatibus, aut aliis de causis, ab [illegible], his parentabant. Cum aliquis igitur propinquus mortuus fuisset, mos fuit antiquorum vt capillos deciderent, & ingererent in eius honorem, qui mortuus esset, vt significauit Hom. lib. 4. odyss.

νεμεσσῶμαί γε μὲν οὐδὲν
κλαίειν ὅς κε θάνῃσι βροτῶν, καὶ πότμον ἐπίσπῃ.
τοῦτό νυ καὶ γέρας οἶον ὀϊζυροῖσι βροτοῖσι,
κείρασθαί τε κόμην, βαλέειν τ' ἀπὸ δάκρυ παρειῶν.

Illum nec enim reprehendere fas est,
Qui flet hunc, cuius fregerunt stamina Parcæ.
Solus honor sequitur mortales ille misellos
Et tondere comam, & lacrymas in funere spargi.

Hos verò capillos, qui cædebantur, mos fuit tanquam in sedes mortuis consecrare, & cum lacrymis in tumulum [illegible] domum conijcere, vt patet ex Iphigenia in Tauris apud Eurip.

τύμβον τε χῶσον, κἀπίθες μνημεῖά μοι,
καὶ δάκρυ' ἀδελφὴ καὶ κόμας δότω τάφῳ.

Tumulumque congere, & monumenta imponito:
Comas sepulchro det soror cum lacrymis.

Vbi præstantiores viri essent mortui & opulentiores, illis pyra insignis struebatur: & si essent in bello mortui, captiui pro victimis cum illis vrebantur, vt innuit Virg. lib. 11.

Vinxerat & post terga manus, quos mitteret umbris
Inferias, cæso sparsuros sanguine flammas.

Vt tamen non solum captiui, sed etiam res cariores in pyram vel mittebantur, vel animalia, quibus maxime delectarentur viui, vt testatur Hom. lib. 23. Iliad.

ἐννέα τῷ γε ἄνακτι τραπεζῆες κύνες ἦσαν,
καὶ μὲν τῶν ἐνέβαλλε πυρῇ δύο δειροτομήσας,
δώδεκα δὲ Τρώων μεγαθύμων υἱέας ἐσθλοὺς
χαλκῷ δηϊόων.

Namque nouem domini mensæ huic canes ante fuere.
Atque pyræ geminos iniecit [illegible].
Magnanimum Troum bis senaque pignora ferro
Occidit.

Sic Virg. lib. x. Quatuor hic iuuenes, totidem quos educat Vfens
Viuentes rapit, inferias quos immolet vmbris:
Captiuoque rogi perfundat sanguine flammas.

Vbi has inferias obtulissent, cadauer ad pyram afferebatur; quo pyra composita igni à propinquiore subijciebatur, in quam pyram plurima dona [illegible] amici congerebant vel ad odorem, vel gratiam [illegible], vel vt pyra facilius concremaretur, deinde cineres, & quod reliquum erat ossium colligebatur, vinoque rigabatur, vt cum [illegible] odore extinguerentur, & in vasa mo-

do

do aurea, modo argentea, modo aerea includebatur, vt ait Virg. lib. 6.

& subiectam more parentum
Auersi tenuere facem: congesta cremantur
Thurea dona, dapes, fuso crateres oliuo.
Postquam collapsi cineres, & flamma quieuit,
Relliquias vino, & bibulam lauere fauillam,
Ossaque lecta cado texit Chorineus aheno.

At vbi anniuersariæ fierent exequiæ, nihilominus munera super aras extructas deponebantur, vt in lib. 5. apud eundem,

10 Nec non & socii, quæ cuique est copia, læti
Dona ferunt, onerantque aras, mactantque iuuencos.

Erat etenim consuetudo vt sterilis vacca animabus mortuorum plerumque mactaretur, vt ait Homerus lib. 11. Iliad.

πολλὰ δὲ γουνοῦσθαι νεκύων ἀμενηνὰ κάρηνα,
ἐλθὼν εἰς Ἰθάκην στεῖραν βοῦν ἥ τις ἀρίστη
ῥέξειν ἐν μεγάροισι, πυρήν τ' ἐμπλησέμεν ἐσθλῶν.
Defunctorum animas supplex sum multa precatus,
Inque Ithaca sterilem vaccam mactare domi sum
Pollicitus; cumulareque pyram congesta dona.

20 Cum colligerentur ossa & cineres mortuorum pyra exusta, non facile intelligere possum cur potius cadauerum, quam lignorum essent illi cineres, qui colligebantur, si corpus super pyra impositum cremaretur; quare facile venio in eam opinionem vt credam aliquas fuisse lapideas arcas, in quibus inclusa cadauera vrerentur; cum præsertim inquiat Theophrastus in libro de Igne, omnia quæ intra lapidem circularem includerentur, in cinerem conuerti cadauera, cum alia alioquin deserant reliquias; [illegible] at similes, cur cadauer, quod combustum sit in igne, reliquias deserit; at lapis circularis, in quo structem faciunt, & vbi alibi talis exciderit, omnia consumit, & intra se inclusa 30 vertit omnia in cinerem. Sin domi mortui essent qui vrebantur, nec quæ illi essent captiui, qui iugularentur in pyram, res quæ carissimæ extitissent viuis vna comburebantur: quare Virg. Didonem facit inter cætera Aeneæ relicta secum in pyram deferentem. Sin exequiæ fierent pro iis, qui mortui fuissent absentes, erigebantur illis tumuli pro aris, atque his vinum & sanguinem victimarum ad radices tumuli offerebant, animamque vocabant ad bibendum sanguinem, vt inquit Virg. lib. 3. Aeneid.

Ante vrbem in luco falsi Simoentis ad vndam
Libabat cineri Andromache, manesque vocabat
Hectoreum ad tumulum.

40 Ornabantur autem aræ siue tumuli, quæ pro absentibus defunctis erigebantur cupresso, quæ arbor funebris putabatur, & vittis nigris aut cæruleis, mulieresque adesse his exequiis non solebant, nisi solutis capillis; cuiusmodi exequiæ illæ fuere apud Virg. lib. 3.

Ergo instauramus Polydoro funus, & ingens
Aggeritur tumulo tellus: stant manibus aræ
Cæruleis mœstæ vittis, atraque cupresso,
Et circum Iliades crinem de more solutæ.

Infelsman

Inferimus tepido spumantia cymbia lacte,
Sanguinis & sacri pateras: animamque sepulchro
Condimus, & magna supremum voce ciemus.

Hæc fieri consuetum erat pro absentibus, quæ omnia facile possunt è poetarū scriptis à quouis cognosci. At cineres eorum, qui vitâ functi fuissent domi, sepeliebantur, vt testatur Sophocles in oedipode tyranno. Cum vero anniuersariæ fierent exequiæ, nigræ oues mactabantur, & sanguis earum in crateres collectus cū precibus in effossas foueas effundebatur, animæque vocabantur ad bibendum, vt significauit Euripides in Hecuba,

Δέξαι χοάς μου τάσδε κηλητηρίους
Νεκρῶν ἀγωγούς, ἐλθὲ δ' ὡς πίῃς μέλαν
κόρης ἀκραιφνὲς αἷμ' ὅ σοι δωρούμεθα.
Has mortuorum inferias meas cape
Mulcimen, adsis vt bibas hunc sanguinem
Castæ puellæ, quem tibi donauimus.

Sic Hom. etiam lib. 3. odyss.

Αὐτὰρ ἐγὼν αὐτοῦ μένον ἔμπεδον ὄφρ' ἐπὶ μήτηρ
ἤλυθε καὶ πίεν αἷμα κελαινεφές.
Ast ibi ego mansi, genitrix donec mea venit
Sanguinem & illa bibit atrum.

Neque vero sanguinem solum, sed vinum etiam in terram effundebant, vt est illud lib. 23.

Οἶνον ἀφυσσάμενος χαμάδις χέε, δεῦε δὲ γαῖαν
ψυχὴν κικλήσκων Πατροκλῆος δειλοῖο.
Ad terram fudit vinum, terram usque rigauit,
Patroclique animam supremo voce vocauit.

His etiam inferias iis addebant, vt superius patuit in exequiis Polydori. Mulsum præterea, & aquam, & molas supra vinum & sanguinem in foueam iaciebant, vt in his ait Hom. lib. 11. odyss.

Ἔνθ' ἱερήϊα μὲν Περιμήδης Εὐρύλοχός τε
Ἔσχον· ἐγὼ δ' ἄορ ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ
Βόθρον ὄρυξ' ὅσσον τε πυγούσιον ἔνθα καὶ ἔνθα.
Ἀμφ' αὐτῷ δὲ χοὴν χεόμην πᾶσιν νεκύεσσι,
πρῶτα μελικρήτῳ, μετέπειτα δὲ ἡδέϊ οἴνῳ,
τὸ τρίτον αὖθ' ὕδατι· ἐπὶ δ' ἄλφιτα λευκὰ πάλυνον.
Sacra tenent atque Perimedes, Eurylochusque.
Ast ipse eripui vagina præcinctus ensem.
Effodi foueam, quæ descendebat in vlnam.
Inferias in quam cunctis effudimus vmbris.
Ac primum mulsum, plena hinc cum lucida Bacchi
Rursus aquam, niuea post quæ deinde farine.

Omnino vero & res aliæ complures in foueam iaciebantur, & quod putabatur superfuisse mortuis, siue quæ res è fouea non exarsissent, post absolutas exequiarum ceremonias non longo temporis interuallo vrebantur, vt significauit Lucianus ita in Charonte, καὶ βόθρον τινὰ ὀρύξαντες καίουσί τε ταυτὶ τὰ πολυτελῆ δεῖπνα, καὶ ἐς τὰ ὀρύγματα οἶνον καὶ μελίκρατον, ὡς γοῦν εἰκάσαι, ἐγχέουσι. Atque foueam quandam excauantes magnificas illas cœnas vrunt & in foueas vinum & mulsum, vt mihi quidem videntur, infundunt, vbi animas

aduocarent supra congestum tumulum ascendebant, atque inde ter animas altissima voce vocabant ipsorum mortuorum, vt ait Euripides in Oreste;

[illegible]

[illegible]

Mulsumque sparge, lactis atque aspergine,
Tumulique summo stans loquare talia.

Quod si vocatæ animæ ad has exequias non accederent, inter mortuos illi non numerabantur; quare ita scripsit Verg. lib. 1. Aeneid.

Spemque metumque inter dubii seu viuere credant,
10 Siue extrema pati, nec iam exaudire vocatos.

At de mortuorum exequiis satis, nunc de lustrationibus dicamus.

De lustrationibus. Cap. XIIII.

ET quoniam omnis antiquorum theologia ad homines ad probitatem, & ad metum Deorum deducendos spectabat, idcirco minime grata Diis immortalibus illa sacrificia fore tradiderunt, quæ ab impuris hominibus offerebantur: sed leges rite faciendorum sacrorum, omnem prius iniquitatem, omnemque crudelitatem deponere iubebant; cum illi, qui ali-
20 quo flagitio polluti ad aras accessissent, nullo pacto a Diis audiri, sed magis eclam illorum iram in se concitare, crederentur. Ea de causa non solum homines, sed animalia etiam, & loca, & vasa prius purgabantur, quam ad aram admitterentur. fiebant autem lustrationes, siue expiationes, non simplici modo: nam antequam ad sacrificia veniretur, lauabantur victimæ, ne ullam procul sordem haberent, atque loca a sacrificaturis sulphuris odore lustratis perfundebantur; sicut testatur illud Iuuenalis,

cuperem lustrari si qua darentur
Sulphura cum tædis.

Sic etiam apud Homerum in lib. 16. Iliad. poculum expiatur atque purgatur
30 prius sulphure, quo vsi sunt in sacrificiis, deinde aqua perennis fontis lauitur, vt patet in his;

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Depromptis theca, purgauit sulphure primum.
Post lauit puris lymphæ labentibus vndis,
Inde manus lauit, tunc hausit munera Bacchi.

Addebantur oua etiam his lustrationibus, quæ vna cum sulphure vtebantur, vt est apud Ouid. lib. 2. De arte.

40 Et veniat quæ lustret anus lectumque locumque,
Præferat & tremula sulphur & oua manu.

In his lustrationibus parui porcelli cædebantur, quos nominarunt [illegible]. Postea vero quam loca sulphuris accensi fumo lustrauissent, mos erat salem in aquam conijcere, & ramo vel lauri vel oliuæ vel alterius arboris, quæ esset illi Deo, cui sacra fiebant, consecratæ in illam aquam demerso locum leuiter irrorare, quod fiebat iure lustrationum, vt significauit Theocr. in paruo Hercule;

[illegible]

[illegible]
[illegible]
Incenso purganda domus est sulphure primum
Puro: tum sal, ita ut est, misceatur in undam,
Atque coronatum decet hac perfundere ramo.

Neque ulla satis legitima putabatur talis lustratio, nisi quae fieret ab iis, qui ad orientem solem sursum converti [illegible] scriptam reliquit his verbis Cratinus in Chironi;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
Age verò ad ostium primum omnium consiste,
Et cape manibus lauream magnam;
Funde hinc, aquam è crateribus funde.

Spargebantur autē ter illi, qui lustrationis aqua invocabantur, ut ait Virgil. lib. 6.

Idem ter socios pura circumtulit unda
Spargens rore levi, & ramo felicis olivae.

Cum fierent etiam lustrationes arvorum, ter hostiae circa fruges agebantur, ut ait idem in prima Georg.

Terque novas circum felix eat hostia fruges.

Si quis igitur, ubi aliquis fuisset mortuus, vel in locum impurum ingressus esset, ille hac aqua ita perfundebatur; quare cum Iuno descendisset ad inferos, ad superos rediens ita lustratur ab Iride, ut est lib. 4. Metam.

Laeta redit Iuno; quam caelum intrare parantem
Roratis lustravit aquis Thaumantias Iris.

Verumtamen non sine quibusdam precibus hac aqua spargebantur, ut est apud Ovidium, quintus;

Spargit & ipse suos lauro rorante capillos.
Incipit & solita fundere voce preces.

Et in septimo Metamorph.

Ter se convertit, ter sumptis flumine crinem
Irroravit aquis, ternis ululatibus ora
Solvit.

Ante omnia porro lustrationum genera manus lavare ad aras accessuris hominibus erat necessarium; cum aras ipsorum Deorum precantia [illegible] apprehenderent: neque liceret illotis manibus, aut [illegible] quasi forte pollutus ad aras accederet, quare inquit Hector lib. 6. Iliad. apud Hom.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
Non decet illotis manibus libare supremo
Vina Iovi, pudor hoc prohibet foedique cruore
Turpatum [illegible] & [illegible] Diis fundere vota.

Nam non modo ad aras accedere pollutis non licebat, sed neque Deos quidem precari, nisi illa prius lustratione [illegible] fuissent, ut qui impuris sacrificaturi essent, [illegible] lavarentur, & [illegible] in aqua salsa [illegible] at [illegible] aqua sancta [illegible], ut [illegible] ex superioribus.

Pollu-

Polluebantur etiam qui insepultum cadaver in itinere conspexissent, nisi terram pulverem saltem iniecissent, ut est apud Soph. in Oedip. Tyranno, polluebatur etiam ager vel classis, quæ insepultum cadaver haberet, ut illud est Virgil. lib. 6.

> Præterea iacet exanimum tibi corpus amici.
> (Heu nescis) totamque incestat funere classem:

Quod nisi sepeliretur, publicæ alicuius calamitatis causa putabatur, nisi tamen impii, & Deorum inimici plane haberentur illi, qui mortui essent: quare tales publicatarum calamitatum auctores etiam in regionibus, in quibus essent sepulti; nisi id oraculi iussu factum fuisset; sicuti de Oedipode scriptum reliquit Lysimachus Alexandrinus libro 13. rerum Thebanarum hoc pacto; [illegible] Cum mortuus esset Oedipus, cumque amici illi Thebis sepelire pararent, Thebani ob præteritas calamitates, quia is esset impius, id facere vetuerunt. tum illi in locum quendam Bœotiæ Ceum nomine asportantes illum sepelierunt, cum vero quædam calamitates regionem invasissent, loci eius incolæ rati sunt causam illarum esse, quod ibi sepultus esset Oedipus, quare iusserunt eum amicos ipsum efferre de regione. Illi ob illa quæ contigerant ambigui quid sibi agendum sit, eum capientes in Eteonem detulerunt: qui cum vellent eum clam sepelire, per noctem in loco sacrato Cereri humarunt, qui locus is esset ignorantes, verum cum res cognita fuisset, incolæ Eteoni miserunt ad oraculum qui percunctarentur, quid esset agendum: quibus responsum fuit supplicem Deæ non esse removendum, quare ibi demum sepultus est, at nunc dicendum de victimis.

De victimis. Cap. XV.

Erat præterea non parva diligentia in eligendis victimis in singulorum Deorum sacrificiis; cum aliæ Diis bonis ut prodessent, aliæ malis ne obessent, cæderentur. Nam malis nigræ, bonis albæ, conveniebant; sterilibus steriles, fertilibus prægnantes; maribus mares, feminis feminæ. ut Telluri prægnans iuvenca mactabatur, Proserpinæ sterilis, Cereri non mare sus, sed fœmina res sacra fiebat; at Baccho non capra sed hircus mactabatur. Præterea victimæ ob aliquam similitudinem aliquando mactabantur, ut equus Soli ob celeritatem, ut est apud Ovid. lib. 1. Fastorum,

> Placat equo Perses radiis Hyperiona cinctum,
> Ne detur celeri victima tarda Deo.

Cereri vero, præter primitias frugum, porca offerebatur ac cædebatur, quod esset id animal, nocentia ipsius Deæ infestum, ut ait idem Ovid.

> Prima Ceres avidæ gavisa est sanguine porcæ.
> Ulta suas merita cæde nocentis opes.

Sic

Sic Baccho, quia caper infestum sit animal vitis inuentori, eius cæde gratus est
dicatus est, ut ait Virg. lib. 2 Georg.

> Non aliam ob culpam Baccho caper omnibus aris
> Cæditur.

At vero Marti furibundo taurus ferox animal immolari solitus est, & Apol-
lini, cum ob nimium calorem excitaret pestem, & fremebundo Neptuno, & im-
placabili Plutoni, quare ita inquit Virg. lib. 3.

> Sic fatus, meritos aris mactauit honores,
> Taurum Neptuno, taurum tibi pulcher Apollo.
> Tum Regi Stygio nocturnas inchoat aras,
> Et solida imponit taurorum viscera flammis.

Ioui verò nefas erat taurum immolari rerum omnium moderatori, neque fa-
ciendum aliud animal; quia rerum omnium gubernatorem minime vio-
lentum aut ferum esse conuenit: sed omnem suam potentiam
in consilio & humanitate & prudentia collocatam esse putant. Est enim In-
genii humanitas & liberalitas ornatum, & in rebus administrandis pru-
dentia; quarum si quid defecerit, quo pacto vel maiorum nobilitas, vel opes
amplissimæ, vel alia omnia quæ sunt extra animũ, possint aliquem à vulgo
discernere, non video; nisi dicamus syluestres arbores, quæ plurimum fimum
sentiunt, esse cæteris nobiliores, non quæ melioris succi fructus &
circa se habeant esse cæteris nobiliores, non quæ melioris succi fructus &
mollioris produxerint. Parabatur igitur piaculum committi si quis tau-
rum Ioui mactasset. Homerus in Iliade lib. 3. suem cicurem immolari facit
Ioui & Soli, quod animal haud ita inimicum est, neque ferum, sic autem inquit;

> [illegible]
> Mactandumque sacris feliciter, & bene, superno Præparet.

Sic & Theocritus parua Hero.

> [illegible]
> Atque marem mactare Ioui decet è grege porcum.

Homerus ibi Soli, & Telluri, & Ioui agnos obtulit in sacrificiis, cum ita in-
quiat;

> [illegible]
> [illegible]
> Ferte agnum niueum, & nigram portabitis agnam
> Telluri, Solique, Ioui portabimus ipsi.

Mactabantur tamen aliquãdo Libero patri cum Apolline, & Cereri, & Iuno-
ni iuuencæ integræ, ut est apud Virg. lib. 4. Æneidos,

> mactant lectas de more bidentes
> Legiferæ Cereri, Phoeboque, patrique Lyæo;
> Iunoni ante omnes, cui vincla iugalia curæ.

Dianæ cerua immolari solebat, ut ait Ouid. lib. 1. Fastorum;

> Quæ semel est triplici pro virgine cæsa Dianæ,
> Nunc quoque pro nulla virgine cerua cadit.

Fauno capra cædebatur, ut idem ait lib. 2.

> Cornipedi Fauno cæsa de more capella.

quamuis aliquando res sacra illi fiebat agna vel hœdo, ut ait Horatius lib.
primo carminum;

> Nunc & in umbrosis Fauno decet immolare lucis,
> Seu poscat agna, siue malit hœdo.

Termino

Termino Deo apud Romanos frugibus in ignem iactis, & fauis & vino, & agno litabatur, vt ait Ouidius 2. lib. Fast.

> Inde vbi ter fruges medios immisit in ignes,
> Porrigit incisos filia parua fauos.
> Vina tenent alii, libantur singula flammis,
> Spectant, & linguis candida turba fauent.
> Spargitur & cæso communis Terminus agno.

Nymphis vero lac & mulsum committebant, variaque sacrificiorum genera Dijs variis offerebantur, vt suo loco perscripsi abunde, cum de singulis agemus, atque sacrificia vel ab iis fiebant, qui ab aliquo morbo conualuissent, vel ob commissum piaculum, quæ victimæ animales vocabantur. Alij mactabantur consultandi gratia, quæ vocabantur Consultatoriæ: in his enim hepatis & fibrarum status ab aruspicibus diligenter obseruabatur, ex quibus Deorum voluntatem prædicebant; nam pluribus de caussis antiqui Dijs sacrificarunt; nunc, vbi gratias agerent, nunc vbi aliquid peterent, nunc, vbi iratos placarent, nunc autem honoris gratia tantum, vt illos colerent. Fuerunt autem multi diuinandi modi, aut ab [illegible], vnde erant auspicia; aut a cibo, vnde solistimum ac tripudium [illegible]; a garritu augurium, a cantu oscines, a volatu præpetes vel dextera vel sinistra; ab afflatu diuino vaticinia, a fulgurum obseruatione, aliisque pericula, vt ait Virg. lib. 3. Aeneid.

> Troiugena interpres diuum, qui numina Phœbi,
> Qui tripodas, Clarii lauros, qui sydera sentis,
> Et volucrum linguas, & præpetis omina pennæ.

Sic Ouid. primo Tristium.

> Hoc mihi non ouium fibræ, tonitrusve sinistri,
> Linguave seruatæ, pennave dixit auis.

Diuinabant præterea inspicientes ignem, vel aquam, vel terram, & visa ostentis, aut prodigiis, portentis, monstris, somniis, aliisque huiusmodi signis. Hæc vbi contigissent opus esse Deos placare per sacrificia crediderunt, aut eorum voluntatem inquirere. Ac de victimis satis, nunc ad reliqua prosequamur.

Quod quales Dij, talia fuerunt publica mos & preces. Cap. XVI.

POstremo hæc tam varia, tamque diligens sacrificiorum ratio, quæ superius ex oraculi responsis variis temporibus cæteris tradita est, homines tum fuisse compellit ad credendum aliquid subesse diuinitatis in ipsis Dijs, si vna cum puritate hostiarum quæ mactabantur, animi potius quam corporis sordes expurgandas esse sacrificantium idem iussisset, atque pro munditie corporis animi integritas, & fides, & temperantia requisita fuisset. Nam qui tam diligenter tradidisset qui ritus essent seruandi in sacrificiis singulorum Deorum, & quæ victimæ immolandæ, quo pacto potuit sine stultitiæ aut auaritiæ nota illud prætermittere quod erat magis Deo proprium, homines admonere scilicet, quod Deus fere solum animum spectat sacrificantium, cum reliqua terrestria munera parui faciat: nisi forte parasiti & helluonis dæmonis non sit frequentibus hostiis [illegible], cum ipse super altaribus [illegible] perirent, nulla habita ratione vtrum illæ victimæ ab impuris latronibus, an a viris bonis sint oblatæ. Quod si magis acceptæ

testatur idem Dionys. [illegible] Famæ est antiquos Saturno, veluti Carthagine, antequam vrbs euerteretur, & vt fit apud Celtas hoc etiam tempore, & in aliis nonnullis locis apud Hesperias nationes, sacra facere solitos, in quibus homines cæderentur. Hanc postea sacrificiorum immanitatem Hercules, cum in Italiam accessisset aram Saturno erecturus, in mansuetiorem ritum commutauit, iussitque pro veris hominibus apud Italos hominum simulachra in Tyberim deiici, vt ait Ouid. in 5. fastorum. Siue ne prorsus tollere religionem videretur, siue quod mitiorem Deum se habiturum putaret si eum mitigasset, ac non penitus sustulisset. Patuit igitur hinc, Apollini Saturno homines fuisse aliquando pro victimis immolatos, quod etiam fiebat in honorem Iunonis Carthagine. Dianæ vero, quæ nauigationem Græcorum ad Troiam impediebat, cumque Aulide retinebat, quid expostulabat? an non necesse fuit Agamemnoni ante quam a litore solueret, Iphigeniam illi mactare? aut nonne iussi sunt id ex oraculo facere? rem autem ita breuiter attigit Verg. lib. 2. Aeneid.

Suspensi Eurypylum scitatum oracula Phœbi
Mittimus, isque adytis hæc tristia dicta reportat.
Sanguine placastis ventos, & virgine cæsa,
Cum primum Iliacas Danai venistis ad oras.

& Lucr. lib. 1. merito inquit;

Religio peperit scelerosa, atque impia facta.
Aulide quo pacto Triuiai virginis aram
Iphianassæo turparunt sanguine fœdè.

Euripides enim luculentissimam tragœdiam composuit, de ipsa Iphygenia in Aulide, in qua omnem hanc sacrificii crudelitatem declarat. Neque tamen solis Diis, sed hominibus etiam, & manibus mortuorum homines cædebantur. Memoriæ proditum est in Taurica regione prisca, cui Thoas illis temporibus imperabat, eam fuisse sacrorum legem, vt quicumque eo delati maris tempestate fuissent, vel quicumque denique aduenissent, ii mactarentur pro victimis Dianæ Tauricæ, quod licet ex Iphigenia in Tauris Euripidis cognoscere; qui etiam impuram esse illam religionem inquit his versibus.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Deæ probandam non puto sententiam.
Quæ siquis impegerit quem, vel thorum
Concusserit mox hunc, vel attigit manu
Cadauer, arcet a suis altaribus.
At ipsa cæso gaudet in sacris viro.

Scriptum tamen reliquit Herodotus in Melpomene non Dianæ, sed Iphigeniæ Agamemnonis filiæ naufragos in Tauris, qui eo appulissent, aut quicumque e Græcis capti fuissent, immolari solitos. Immolabantur Marti præterea homines apud Scythas, et idem testatur his verbis; [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] quoscunque ex hostibus viuos ceperint, singulas è centum hominibus [illegible], quos non eodem modo, quo pecudes mactant, sed longe diuersa deligant, quos tum eodem modo, quo pecudes mactant, sed longe diuer [illegible] in capita effuderint, homines in quoddam vas singulatim [illegible] [illegible] in capita effuderint, homines in quoddam vas singulatim so, vbi eorum [illegible] in capita effuderint, homines in quoddam vas singulatim sanguinem eorum colligentes. nam cum Martem praecipua religione colerent, id in Marcis honorem faciebant. At vero hominem fuisse etiam [illegible] ductum est Neptuno. is enim Idomeneo in patriam è bello Troiano redeunti immisit tempestatem vt coactus sit promittere se Neptuno sacrificaturum quod primum ex animalibus sibi occurrisset è naui abeunti, fuisset, 10 quem cum filius primus occurrisset, eum sacrificare necesse fuit. Lunae quoque in Albania, quae regio non procul distat à mari Caspio, homo immolari solebat, cum maximè omnium Deorum Luna ibi coleretur: nam multi è seruis numine afflati ibi diuinabant, quorum qui plurimum numine correptus esset solus per syluas errans, sacra cathena comprehensus à sacerdotibus vinciebatur, sumptuoseque & opipare per annum nutriebatur, deinde cum aliis hostiis ad Deae sacrificia mactandus ducebatur, vt ait Str. lib. xi. Neque Lacedaemonii, quidem qui vitae seueritate, ac prudentia caeteros homines antecellere studebant, hanc superstitionem effugere potuerunt. nam, vt scribit Paus. in Laconicis, Orthiae siue Lygodesmae Deae nomine 20 cognomine, quam Dianae statua putabatur è Tauris esse ab Oreste & Iphigenia deportata, homines forte destinatos immolabant; quem postea sacrificium Lycurgus ad pueros transtulit. Huic eidem Deae cognomento Triclariae virgo & puer mactabantur apud Achaeos, vt est in Achaicis Paus. Quid opus est Leucadium ritum commemorare? illi enim quotannis succensae Deorum & Apollinis praesertim iram imperata aliquem hominem deligebant, quem machinae constituerunt, sed postea mutatus fuit ritus, cum è specula deiectum multis pennis & auibus alligatis seruandum curarent, ita tamen vt extra patriam postea insulanis deportaretur, vt ait Str. lib. x. nam Scenorum, Druidarum, Lycaeorumque & Pergamorum vetustiorum consuetudinem 30 silentio praetereo, & aliarum nationum, qui homines Diis immolare solebant. Hoc tamen dicam, cum tanta Deorum crudelitate, tamque impia religione, nullam omnino probitatem esse potuisse. quid enim feritatis ac sceleris ab horum Deorum impurissimis aris abfuisse putandum est? neque vero in singulos homines tantum aliquid saeuierunt, sed in vniuersos exercitus: nam cum Brennus Gallorum imperator insignem cladem accepisset à Graecis, cum quibus acie dimicauerat, mox per noctem Panico furore cum reliquis exercitus ira agitatus est, vt Gallicae acies inter se ita dimicauerint, vt penitus fuerint deletae. Cum igitur homicidiorum, omnisque crudelitatis auctores Deos haberent antiqui, non est mirum si pro caedibus, & adulteriis, & rebus huiusmodi impuris vota concipiebant. Nam cum crudeles 40 essent illi Dii, tum auaritia maximo vitiorum omnium praecipue laborabant, quare facile muneribus ad omnem improbitatem, omniaque peccata hominibus dimittenda adduci posse credebantur: Ideirco praeclare dictum est ab Euripide in Medea;

[illegible]

Fama est Deos placere donis optima

& id ab Ouid. lib. 2. de arte;

Munera crede mihi placant hominesque Deosque.
Placatur donis Iupiter ipse datis.

Sed quid opus est pluribus? Iupiter ipse cum esset urbem Troianam Græcis diripiendam concessurus, non crudelitatem quidem aut insolentiam [illegible], neque Troianorum vel iustitiam, vel probitatem tanti facit, quanti sacrificiorum iacturam, quæ sæpius a Priamo & a reliquis Troianis capiebatur, cum ita inquit in primo Iliad.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Quæ sunt sub cælo, & splendentis lumine Solis
Oppida culta viris mortalibus, omnibus una
Troia fuit dilecta magis mihi: gratior una,
Et Priamus, Priamique domus, regnumque, nec ara
Nidore aut libis caruit, quæ munera dicunt.

Qui enim fieri potest ut iustus & bonus sit is Deus, qui bonam, & piam aliquam civitatem esse fateatur, & tamen illam evertendam concedat nulla facta honesta sui consilii reddita ratione? Sic etiam Neptunus Aeneam ab Achille liberaturus nullā protulit Aeneę probitatem, sed verebatur ne muneribus & sacrificiis in posterum careret, ut est in lib. 7. Iliad.

[illegible]
[illegible]

gratissima semper
Dona Deis offert, qui cæli regna frequentant.

Non est igitur mirum si sæpius est ad perniciem accensus Iupiter, cum ita esset avarus, ut pro acceptis muneribus ad omnia scelera conniveret, quare iure propter optimo Diis omnibus crudelior appellatur a Philætio in libro v. Odiss.

[illegible]
[illegible]

Iupiter haud quisquam Divum mortalibus est te
Sævior, atque istis magis haud miserere virorum,

Atque Achilles lib. vltimo Iliad. omnium malorum, omniumque calamitatum auctorem Iovem esse demonstravit his versibus.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Nil prosunt lacrymæ, nec tristia pellere possunt:
Fata Dei statuere viris mortalibus ista,
Ut vivant tristes, ipsi mala nulla verentes.
Dolia bina iacent Iovis in penetralibus altis
Muneribus repleta, bona hic sunt, idque malorum

Plenum

Plenum est. Illa viris miscens dat Iupiter ipse,
Nunc mala multa haurit, nunc & bona plurima carpit.

Non solum in his malorum autorem Iouem putauit Homerus, sed etiam inconsideratum & temerarium, qui non consilio & ratione, sed vt sors obtulerit, bona cuique dispenset. Sic igitur Euripides etiam in Hecuba illum malorum autorem facit;

[illegible]
[illegible]

Nec Iupiter me perdidit, seruauit et
Peiora malis cernerem infelix ego. 10

Sed Venus non solum hunc, verum Deos omnes inclementes vocat apud Virgil. lib. 2. Aeneid. quia Troiam propter insidiam, & ob accepta a Graecis munera euerterunt; sic enim inquit;

Non tibi Tyndaridis facies inuisa Lacaenae,
Culpatusue Paris, verum inclementia diuum
Has euertit opes, sternitque a culmine Troiam.

Idem Iupiter Iunonis illecebris ductus author fuit violandi foederis, quod percussum fuerat inter Graecos & Troianos, vt est in lib. 4. Iliad. cum Palladem iussit in aciem Troianorum descendere, eosque impellere ad foedus violandum. 20

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Annuit his dictis hominum pater, atque Deorum,
Palladaque accersens ad sese haec inde profatur,
Protinus in Troiam & Graecorum castra recede,
Experiare velo Troianos, primi vt Achiuos
Marte petant, primi percussaque foedera rumpant, 30

Atque tam leuissimi hominis & impurissimi dicere mendacium, neque hoc quidem vitio caruit Iupiter, qui ita fuit mendax ab Hyrtacide vocatus, vt est in lib. [illegible] Iliad.

[illegible]
[illegible]

Iupiter, an mendax pater es? nec Iam vlla loquenti
Danda fides?

Cum fuisset Apollo etiam autor crudelitatis creditus, saepius fuit ad caedes inuocatus, quale est illud Virgil. libro decimo.

Phoebe diu, (res si qua diu mortalibus vlla est.)
Viximus: aut hodie victor spolia illa cruenta, 40
Et caput Aeneae referes.

Multi Antiquorum ad caedes, ad flagitia complura, ad latrocinia, ad adulteria ab his Diis se incitari crediderunt, & non dubitarunt et admitterent peccata; quippe cum intelligerent vel innocentissimos homines per hos Deos grauissima supplicia subiisse, cum vel vnius Hippolyti in mentem veniret. Et tamen vero, quia [illegible], quod ad extremam improbitatem venerunt, multo [illegible] tolerabilior, quia hos pro Diis colunt, illa Cyclopis sent.

ria, quæ homines ad voluptates, vitæq; suauitates præcipue adducat hortatur; quæ vniuersam illam religionem continet, ita enim inquit apud Euripid. in Cyclope;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Et Iouis Deorum maximo ventri, viris
Vt solus est hic Iupiter prudentibus,
Bibendi, edendi et lex diebus singulis;
10 Viuendi & vsque suauiter.

Hoc autem cõsilium est non hominis, sed filii Neptuni, & Iouis ipsius nepotis, cui vanam fuisse illam Deorum culturam facile credi potest: at contra fieri non potest, vt ille suauiter viuat, nullisq; tristitia afficiatur, qui tota feratur ad voluptatem, nulla habita ratione innocentiæ, cum illa sola omnem vitæ suauitatem largiri possit. Sed quid opus pluribus? tanta fuit horum Deorum crudelitas, vt Læsionem Iouis ipsum filiam esse tradiderit Homerus lib. 9. Iliad. quamuis Dei sola propria sit beneficentia;

[illegible]

Læsio prisca Iouis proles, quæ læserit omnes
20 Mortales.

Patet ex iis quæ hactenus dicta sunt, vt arbitror, quod nulla fuerunt hominum vota, qualia Deorum sacrificia, & quales Dii ipsi credebantur, à quibus viuendi rationem acceperant, & quod omnibus vitiis credebantur Dii illi fuisse contaminati, & quod nulla vel religio vel ciuitas, quæ ad summum malitiæ peruenerit, diuturna esse potest. nunc consideremus quales Dii inter se fuerunt.

Quales Dij inter se fuerunt. Cap. XVII.

30 Neque mirum est sane Deos tam sæuos erga homines extitisse, atq; omnia discordiæ, crudelitatis, & perfidiæ semina in homines à Diis ipsis manasse, cum tanta fuerit iam inde ab initio inter hos Deos contentio, quantam neque cœlum, neque terra capere potuit. Quòd si sceleratum est illum armis persequi, à quo aliquod magnum beneficium acceperis, profecto sceleratissimus fuit Saturnus, qui illum insecutus est, à quo huius lucis vsuram acceperat. Verum non solum insecutus est, sed etiam captiuo virilia membra amputauit, vt testatur Ouid. in Ibim;

Saturnus vt illas
Subsecuit partes, vnde creatus erat.

40 Hoc paternum exemplum cum sibi ante oculos ad imitandum Iupiter proposuisset, Saturnum patrem & ipse cum armis insecutus est, & in Italiam cõfugere compulit, à quo cum apud Ianum Regem in Italia latuisset, quædã pars Italiæ Latium fuit appellatum, vt est apud Virg. lib. 8.

Primus ab æthereo venit Saturnus Olympo
Arma Iouis fugiens, & regnis exul ademptis.

Iam vero quanta fuit Saturni feritas, qui suos filios vorabat? an potest in eius calamitatis ita aliter, qui tam fuit ferus in suos filios? an potest aurea ætas, hoc est iustitiæ, humanitatis, pudicitiæ, æquitatis plena administra-

tio

tia sub hoc rege fuisse, qui tam impius in parentem, & in filios suos extitis-
set: sed neque Iupiter quidem omnes contentiones patre de regno deiecto
sustulit; neque regnum quietum possidere potuit, cum Gigantes, quasi pa-
ternae iniuriae ultores, in illum conspirarint, & pene de regno deiecerint.
Enimvero cum hoc quoque certamen absoluisset, victoriamque fuisset con-
secutus, non tamen regnum quietum possedit, sed omnes prope Dii in illum
aliquando insurrexerunt, atque ab ipsis pene fuit in vincula coniectus, ut
est apud Hom. lib. 1. Iliad. [illegible]

[illegible]

Diceris et superos inter depellere pestem
Te potuisse Ioui Saturni sanguine creto.
Cum voluere ligare Iouem et vincire tonantem,
Neptunus, Iunoque, & Pallas.

Praeclarum sane regnum, ac vere dignum, ut eius Rex beatus appelletur, in quo neque coniux, neque soror, neque filia, nec frater fuit amicus. Neque tamen inter se solum inimicitias hi Dii exercuerunt perpetuas, verum etiam tantum [illegible] hominibus alias in alium tradiderunt, ut frequenter ab hominibus fuerint vulnerati: sicuti Iuno ab Hercule sagitta, ut ait Hom. lib. 4. Iliad. [illegible]

[illegible]

Perpessa est Iuno cum filius Amphitryonis
Percussit dextram mammam, petitque sagitta.

Vulneratus fuit etiam Pluto ab eodem, ut est in his;

[illegible]

Passus & est Pluto horrendum, cum dira sagitta
Intulit huic vulnus nati Iouis habitu, & ille
Inter defunctos duros misit inde dolores.

Quin etiam Mars ipse belligerantium Deus, mortalium arma effugere non potuit, ut est apud eundem Hom. in his,

[illegible]

Hunc pulchramque cutem lacerat, ferrumque recedit,
Extrahit hinc telum, Mars alta voce boatque.

Idem postea ab Oto & Ephialte fuit in vincula coniectus; fuit Venus etiam vulnerata a Diomede: atque longum esset sane commemorare quot incommoda Dii passi fuerint ab hominibus. facile igitur adducor, ut [illegible] illorum hominum ingenia falsa credam, quibus cum religionis & Deorum metus in animis imprimendus, cum virorum bonorum exemplis, & sapientum oratione eo adduci non possent, sic dederint vel scelestorum, quos ipsi admirabantur, auctoritate, vel implicitis fabularum figmentis ad Deorum cultum alliciendi, nam haec omnia tradita sunt ab antiquis nulla alia de causa, nisi ut homines ad probitatem inducerent, & res naturae aperirent abstrusas, ut suis locis explicabimus.

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIAE,

LIBER SECUNDUS.

De uno rerum omnium principio & auctore Deo.

EXPLICATA sunt à nobis superius Serenissime Carole Rex nonnulla, quæ ad antiquorum Deorum naturam cognoscendam pertinebant: & quam illi sagi homines, & quales inter se fuerint patefecimus, & quod nullus denique fuit illorum sempiternus, nisi cum rerum naturalium formis antiqui sapientes uterentur. Nunc autem consequens est ut demonstremus unum fuisse rerum omnium principium, unumque auctorem, per quem omnia procreata fuerint, & in lucem edita, cum nullus nisi Deus fuerit, ut dictum est, neque plures Dii simul esse possint. Sed hoc quoad fieri poterit quam brevissime explicemus, quoniam hæc una disputatio vel magnum volumen posset implere, si quæcunque necessaria sunt, inculcentur. Nam cum rerum multitudinem sub eadem forma pulcerrimam numerus imbecillitatem arguat singularum, quia procreatione filiorum indigeant, ut munia sua obeuntur, nulla in terra Deorum multitudine solemus laborabimus, quia & illi nos aliquando deficient, & semper novi vero Dii similes has erunt concipienda. At quod aliud sexus significat quam interitum? quod enim oritur, & interire aliquando necesse est: quia omnia quæ oriuntur constant ex quibusdam principiis, in quæ denique solvuntur. Si omnes Dii sint mares, aut fœminæ, & ad procreandum apti, nihilque producant, multo magis sequetur absurdum: frustra enim potest is, qui nunquam vim suam exercet, quare vis sit sexus, ubi procreare necesse sit, atque ideo Dei natura sempiterna esse non potest. Erit igitur necessario unus Deus, qui neque genitus erit, neque generabit ex se alium, cuius substantia ab ipso dissideat. Nam veri, quoque Theologi Deum generasse Filium tradant, sed eiusdem substantiæ, & idem immortalis existens cum ex nullo principio constet, nullum sortitus est temporis principium. Rursus cum sit principii expers, potentia quoque infinita, quoniam finitorum corporum, rerumque omnium finitarum finita est pro corporis ratione potentia & virtus; quare omnipotens fuit merito ab antiquis appellatus; & cum nullus ante Deum visus sit, cum primus is extiterit, dictus est Protogonus sive primogenitus ac [illegible], ut est apud Orpheum in Hymnis. Erit is igitur rerum omnium quæ sunt, ac tot necessario extitit mundus. Enimvero cum magna fuerit inter sapientes de naturalium corporum materia disceptatio, quod alii unam, alii plura rerum naturalium principia generationi subiicerent, nemo tamen adeo fuit inops consilii, qui plures Deos opifices introduceret. Nam & Thales Milesius unus è septem sapientibus, aquam rerum omnium principium ra-

tus,

cum, mentem in ipsa cuncta ex illa formasse, & Anaxagoras Clazomenius cũ è similibus inter se particulis corpora naturalia consistere credidisset, inutilem earum praeiacentiam est arbitratus, nisi opifex ad eas inter se componendas accessisset, quam diuinam mentem appellauit, cuius hoc celeberrimum carmen circumfertur;

[illegible]

Mens autem vna est omnium quae cernimus.

Pythagoras Samius principia rerum omnium numeros ratus, cum monadē ac binarium introduceret, materiam scilicet & opificem, Deum in medium protulit, quem per monadem significauit. Empedocles Agrigentinus post elementa quatuor, quae tanquam generationis materiam introduxit, quod videret ea esse per se segnia & inutilia, amicitiam opificem & conciliatricẽ, dissidium corruptionis causam putauit. Socrates & Plato post materiam & Ideam, quae vt formae exemplar intelligitur, Deum addiderunt generationis autorem. Zeno Citieus cum formam nusquam sine materia posse consistere crederet, solam materiam & Deum cuncta efficere dixit, quod ex iis forma oriretur cum ad opus accederent. Anaximander qui infinitum, Anaximenes qui aerem, Heraclytus qui ignem, Epicurus qui corpora solida, nõ creata, sempiterna, mente percepta, quas atomos vocat, Aristoteles, qui materiam & formam principia putarunt esse omnium, cum nihil de opifice dixerint, aut simulantes de Deo quidpiam dixerunt, nullumque crediderunt esse, aut eum res humanas non curare putarunt. Qui enim potest quod nusquam est existenti accedere sponte sua, & a materia accersiri aut id, quod neque rationem in se habet, neque cognitionis initium, quonam modo potest rẽ tam praeclaram ad se accersire, & vt ad se veniat impetrare? An heri potest vllo tempore poculum vel sit argentum, nisi artifex ad poculi formam illud perducat? nunquam profectò forma sua sponte accedet ad argentum, neque argentum illam non audientem omnino vllo tempore aduocabit: quare vt in iis quae fiunt arte, ita in naturae actionibus cõtigit: nihil enim fieri potest, quod non fit diuina prouidentia. Quare mihi valde ridiculi videntur illi, qui omnia fortunae attribuunt, mundumque ipsum ex minimis corporibus assiduè celeriterque fortuito & temerario motu agitatis multis in vnum conglomeratis congmentatum fuisse censuerunt: qualis Epicuri & Democriti fuit opinio. Nam tametsi de Deo nescio quid balbutiebant, tamen in idem propè cum Diagora Milesio, & Theodoro Cyrenensi, Euemeroque Tegeate reciderunt. Patet igitur neque sine opifice Deo quidquam fieri posse, nec Deos esse plures, sed vnum, & eundem sempiternum, & cuius infinita sit potentia, & eum esse rerum omnium autorem, qui neque mas est, neque foemina. at num Iupiter is sit ab antiquis appellatus, an alius fuerit Iupiter, nunc perquiramus.

De Ioue. Cap. I.

Age vero Iupiter is, quem patrem hominum, ac Deorum Regem appellarunt antiqui, quid diuinitatis habuerit, aut quam originem, nunc inuestigemus. Sed quoniam non vnus, at plures Ioues fuerunt, idcirco varia loca in quibus natus sit, variaeque educationes, & variae res gestae Iouis à variis scriptoribus referuntur. Nam Iupiter, qui Saturni filius fuit,

ad quem omnia propè aliorum facinora referuntur, modo in Creta, modo Thebis, modo in Arcadia, modo apud Messenios natus esse di; cũ nullo pacto fieri possit ut hæc inter se tã diuersa cõueniant. Nam tametsi multas educationes propter varios rerum euentus vni facile quis accommodauerit, tamẽ vt idem multis in locis natus sit, fieri omnino non potest. Quòd autem multæ ac variæ fuerint nationes, quæ apud se natum Iouem gloriarentur, testatur Pausanias in Messeniacis, vbi longum & difficile fore inquit populos enumerare, qui Iouem apud se natum & educatum affirmarent. Verum cum Ioues plures extiterint, nam omnes Reges Ioues appellabantur antiquitus, vt ait Isacius his verbis, [illegible]. Ioues Reges omnes vocarunt antiqui, & Zenas in varia historia; [illegible]. Reges autem olim Ioues vocarunt omnes. Ea causa factum id est, quòd Iupiter is, qui primus ita fuit nominatus, præclara in mortales beneficia, & in Athenienses præcipue contulit. Nam rudes adhuc populos legibus à se constitutis parere persuasit, certa matrimonia instituit, ferino more viuentes ad cultum Deorum traxit, omnia diuina prouidentia gubernari demonstrauit, atque & sacerdotes & ceremonias illis instituit: qui cum Arcas esset, & obscuro loco natus, pro animi virtutibus ignobilitatem corporis occultantes homines beneficiis affecti Aetheris illũ & Diei filium esse crediderunt: quod ego nihil aliud significare voluisse crediderim, quàm veritatis & sapientiæ. Vt igitur Cæsares omnes Romanorum Imperatores ad primi Cæsaris auspicium vocati fuerunt, ita Ioues Reges omnes ad Iouis Arcadis auspicium dicti sunt ab antiquis. Cum vero omnia postea & Arcadis & cæterorum eius nominis facinora vni Saturni filio Ioui tertio attributa sint a poetis, reliquis omissis qui ortus & educatio ipsius extiterit, perquiramus. Scriptum reliquit Pausanias in Messeniacis fontem fuisse in Ithomes iugo, cui nomẽ Clepsydra, in quo ab Ithome & Neda Nymphis nutricibus Iupiter, à Curetibus ob metũ Saturno surreptus, lotus fuerit: atque cum Iouis incunabula Messenii sibi vendicent, tum à furto Curetum Ioui nomen datum, & à nutricibus fonti & monti asserunt, lustrique solemnia [illegible] in honorem ipsius Iouis apud se ostendere ad rem confirmandam solebant. Cum hæc scripsisset in rebus Messeniorum Pausanias, idem in Arcadicis apud suos Iouem fluuium illum inquit qui Gortynii præterlabitur, Lusium appellari, quòd in eo Iupiter recens natus lotus fuisse credatur. Hæc loca non parum inter se distant, cum Messana Siciliæ sit ciuitas Peloro monti propinqua, atque Arcadia multo maris terræque spatio interiecto per vnum gradum cum dimidio altero fere ad cœlestem longitudinem a Sicilia distet. Mox idem Pausanias in Bœoticis Saturno ereptum Iouem in Bœotia scribit, & supra Chæroneæ agro præruptam esse montis crepidinem, qui mons vocatus est Petrachus, vbi pro Ioue oblatum esse saxum Saturno à Rhea memorant; qui locus etiam non parum distat ab Arcadia, et à Messana multo etiam magis. Neque credibile est neque nati Iouis sanguinem, & reliqua immunda excrementa, quibus nascentes infantes operiuntur in tam longinquis fontibus lota fuisse: quin si hic non erat, vt cæteri cum nascuntur, inquinatus, quid opus erat omnino vel in Lusio flumine lauari? Sunt qui Thebis Bœotiæ natum esse Iouem autument, quod in his sentit Lycophron, apud quem Cassandra loquitur de Hectore, illa significans, quæ erant illi euentura est in his;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Fratre mihi dilecte mente plurimum,
Tutela sola qui domus, & patriæ es;
Cruore tacitum loquentibus crepidam,
Regi Ophioniis sedibus eam plurimas 10
Mactabo hostias, in inde dux erit
Petis vt eius ipse patriam solum.

Fama est enim quòd cum fames & annonæ penuria cœli vitio Græciam oc-cupasset, responsum datum fuit cessaturam eam calamitatem, si Hectoris ossa in Ophryneo loco Troiæ iacentia in eam Græcam ciuitatem comporta-rentur, quæ Iouis esset patria, & ad Troiam non militasset. Hanc vbi pe-terent, quæ [illegible] solas Thebas Bœotiæ inuentas fuisse ab ea militia immunes. Atque id patriam solum Iouis dictum est, quòd is ibi natus esse à nonnullis crederetur, vt testatur illud epigramma, quod adulans Thebanis dicit ibi esse Beatorum insulas, quamuis Thebæ non fuerint omnino insulæ; 20

[illegible]
[illegible]

Insulæ ibi fortunatæ sunt, Regem vbi Diuum
Alma Iouem peperit Rhea, qui nunc fulmina torquet.

Alii in Creta Iouem natum & educatum fuisse dixerunt, vt testatur Lucia-nus in [illegible] hoc pacto; [illegible] Rursus autem Cretenses non so-lum natum esse apud se Iouem commemorant, aut sepultum, verumetiam sepul-chrum illius ostendunt. Illud etiam confirmauit Virgilius lib. 4 Georgico-rum, vt patet ex eo carmine; 30

Dictæo cœli Regem pauere sub antro.

Est enim Dicte mons Cretæ, vt ait Ptolemæus. Hunc in antro Dictæi montis habitasse, testatur Apollonius Rhodius ita lib. 1. Argonaut.

[illegible]
[illegible]

Donec erat paruus, donec puerilia sensit
Iupiter, incolens Dictæi montis in antro.

Eundem Idæum appellauit Callimachus in hymno in Iouem, quòd in Ida sit natus & educatus;

[illegible] 40
[illegible]

Iupiter Idæis aiunt te in montibus ortum
Arcadiaue [illegible] solo.

Est enim Ida mons Cretæ, vt ait Dionysius in libello de situ orbis;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Creta Iouis magni nutrix veneranda, feraxque

Et frugum & pecoris, nemorosa huic imminet Ida,
Ida frequens pinis, & quercubus optima mater
Sic & Virg. lib. 3. Aeneidos;
Creta Iouis magni medio iacet insula ponto,
Mons Idæus vbi, & gentis cunabula nostræ.

Qui igitur Cretenses Iouem crediderunt, ab eo monte Idæum appellarunt, vt illud;

Idæumq; Iouem, Phrygiamq; ex ordine matrem.

At qui in Arcadia Olympiū, quia Lycæus dictus est Olympus vt ait Pausanias in Arcadicis, cuius vertex Sacrum iugum vocatum est, quòd ibi Iouem vulgo crederet fuisse educatum. Cum tantam igitur de Iouis patria cōtentionem videret Callimachus, ita cecinit in Hymnis.

[illegible]
[illegible]
Dictæum'ne Iouem cantabimus, an'ne Lycæum?
Sum dubius, genus est quando certamine plenum.

Hunc igitur, quem hominum patrem & Deorum vocarunt, cum recens natus esset, quia oraculum cepisset Saturnus, fore vt è regno à filio pelleretur, vel quod ita conuenisset cum Titanibus, vt filios omnes ex se natos occideret, statim conatus est Saturnus pater de medio tollere: sed cum Rhea, quā et am Opim dixerunt, Corybantibus, qui vocati sunt Curetes, & Dactyli Idæi, clam in Cretam transmittendum concessit: qui simulatis sacrificiis inter cymbalorum tympanorumq; strepitum infantis vagitum occultarunt. Opis vero quia Saturnus filios omnes de medio tollere conaretur pro Ioue dicitur saxum fasciis inuolutum illi obtulisse; quod ille continuo deglutiuit, vt scripsit in Arcadicis Pausanias. Illud autem contigit paulo supra Cheronę mœnia, vt idem ait in Bœoticis. Atqui cum tantopere de Iouis patria dissentiāt inter se antiqui scriptores, non minor est nutricum numerus & controuersia quām de Iouis in quibus sit educatus. Nam alii ab apibus educatum putarunt, vt ait Virg. lib. 4. Georg.

Nunc age naturas apibus, quas Iupiter ipse
Addidit, expediam: pro qua mercede canoros
Curetum sonitus, crepitantiaq; æra secutæ
Dictæo cœli Regem pauere sub antro.

Aratus in Phænomenis Iouem à capra nutritum fuisse asserit in his;

[illegible]
Sacra Ioui capra est, quod præbuit vbera paruo.

Quod affirmauit etiam Lucianus in sacrificiis. Illa cum apud Olenum Bœotię ciuitatem, vbi post Aegarum euersionem, conditam fuit Aegium, nutrita fuisset, Olenia dicta fuit, vt ait idem Aratus in eo carmine;

[illegible]
Oleniam Iouis altricem dixere capellam.

Quam rem ita expressit Ouid. in secundo Fastorum;

Olenia surget sydus pluuiale Capellæ,
Quæ fuit in cunis officiosa Iouis.

Superius etiam de Neda & Ithome nutricibus Iouis mentionem fecimus, quas commemorauit Pausanias in Messeniacis. Apollonius Rhodius de Adrastea Iouis nutrice meminit lib. 3. Argonaut.

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Perpulchrum tibi ludicrum istud munere, matris
Adrastea Ioui paruo quod praebuit ante,
Idaeo latuit cum paruus conditus antro.

Habuit enim praeter supradictas, Adrasteam & Idam nutrices Melissei filias, a quibus sit educatus: cum Lactantius in libro de falsa Religione ab Amalthea & Melissa filiabus Melissei Cretensium Regis caprino lacte & melle nutritum scribat. Apollodorus Atheniensis grammaticus libro primo Bibliothecarum scribit. Apollodorus Athenien. ab Adrastea & Ida nutritum quidem scribit, sed lacte Amaltheae. Cicero in secundo de Diuinatione scriptum reliquit castissime quondam in loco cultum fuisse Iouem, qui vna cũ Iunone in gremio Fortunae sedens mammam appeteret. At Pausanias in Arcadicis Nymphas quasdam nutrices Iouis nominare solitos Arcades inquit; Thisoam, Nedam, Agnô, quarum prima in Parrhasiorum finibus nomen dedit vrbi, secunda flumini, tertia fonti in Lycaeo monte, quae mirum etiam docuit a fonte consecuta dicitur. Nam cum solum laboraret siccitate, vt diuina rite peracta, mactatisque hostiis Lycaei Iouis sacerdos cum precatione ad aquam conuersus ramum è quercu in summam aquam deiiciebat, inde halitus ex fonte nebulae similis attollebatur atque obducto coelo concitatis nubibus Arcadum fines vberrimis & optatis imbribus perfundebantur. Has in vrsas mutatas fuisse scribitur in commentariis in Apollonium Rhodium, sed qua de causa, non inuenio; ita enim scribitur ibi; [illegible]. Huic igitur chersonesso mons adiacet, qui proprio nomine Vrsus appellatur, quoniam Iouis nutrices aiunt ibi degentes in vrsas fuisse mutatas, vt celaretur Iupiter cum paruus esset circa eundem Curetum tutela & familiaritate, quoniam illo fugerat à Saturni voracitate procul, vt testatur Apollonius libro secundo;

[illegible]
[illegible]
Inter Curetas Cretaeo Iupiter antro
Ideo etiam tum nutribatur.

Atque vt summatim rem colligamus, incertum adhuc est, & omni contentione plenum, vbi natus sit Iupiter, aut vbi & à quibus educatus: neque quispiam eorum qui Deorum ortus & naturas inuestigarunt, quidpiam certi de loco aut educatione tradidit. Hic cum primum natus fuit ab Opi matre, vt dictum est, Curetibus alendus in Cretam transmittitur: vt Eusebio placuit in Temporibus, etiam Creti, qui tunc imperabat in Creta commendatur, & in eius Regia diligenter educatur. Alii in Creta natum esse volunt, & non alibi natum eo transmissum; alii in Arcadia natum & educatum putarunt; alii in Messenia, alii alibi, quorum omnium longum esset opiniones recensere. Nam aiunt, cum occultandi vagitus gratia cymbala & tympana & alia tinnientia instrumenta pulsarentur, apes ad eius vocem aduolasse, & illum educasse: alii dicunt à Nymphis alendum fuisse datum, alii capra, alii suem vbera fuisse, atque vni de Iouis incunabulis memorantur. Atqui Cicero libro tertio de Natura Deorum principio tres inquit fuisse Ioues ab

iis na-

illa numerantur, qui Theologi nominabantur; quorum primus & secundus in Arcadia nati sunt; primus patre Aethere, secundus Cœlo. Tertius Cretensis Saturnum patrem habuit. Hic cum ex priore Proserpinam & Liberum natos asseruisset, paulo post Dioscuros primos ex antiquissimo Ioue Athenarum rege & ex Proserpina natos scribit: quare adductus sum ut alios fuisse Iouem etiam præter hos crediderim. Neque mirari conuenit si tam varii ortus & educationes fuerunt de tertio Ioue tradita, cum cæterorum omnium & ortus & educationes, & res gestæ postea fuerint ad eundem à variis scriptoribus poetisque præcipuè delatæ, vt diximus. Sic nos, quæ cæterorum communia sunt, poetarum secuti opiniones, huic vni concedentes, ea quo pacto instituimus, persequemur. Iam vero cum adoleuisset Iupiter, & capra mortua esset, eius pellem ad perpetuam memoriam ad suum scutum accommodauit, & ob acceptum lactis beneficium inter astra Capræ signum retulit, scutumque Aegis à Græcis scriptoribus vocata est, cum ab capræ ἀπὸ τῆς αἰγὸς, de quo meminit Virg. lib. 8.

> Arcades ipsum
> Credunt se vidisse Iouem, cum sæpe nigrantem
> Aegida concuteret dextra, nimbosque cieret.

Atque Iupiter ipse dictus est Aegiochus, habens ægida scilicet, vt ait Homerus in libro Iliad. ι.

> [illegible]
> Audi me Iouis Aegiochi Tritonia nata.

Hic Iupiter duos habuit fratres, præter sorores, Neptunum & Plutonem, qui & ipsi per dolum euaserunt Saturni crudelitati subtracti. Fama est enim quod cum Titan maior natu Saturni frater cuperet imperare, Vesta & Opi & Cerere precantibus cessit fratri de Regno, cum quo ita pactus est, ut ne ullos e maribus filiis educaret, si quos habiturus esset, sed omnes necaret, ne Regem procrearet sibi successorem, ut solum post ipsum ad se regnum perueniret. Saturnus igitur ea causa quicunque ex se nascerentur, vorabat, vt significauit Lycophron in his;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Regina prima pulsa ad ima tartari est,
> Mox ipsa partus à dolore soluitur
> Clam, quod videre contigit conuiuia
> Nefanda nollet. Inuolutum fasciis
> Saxum ille deglutiuit, haud sic pinguior,
> Crudis sepulchrum quod sit ipse filiis.

Quod autem id fieret per iuramentum, patet ex illis Sybillinis versibus, in quibus declaratur Titanes patruelem [illegible] semper assistere solitos; quod iuramentum datum fuit Saturno antequam susciperet imperium;

> [illegible]
> [illegible]

[illegible]

[illegible]

Conceptis verbis Titan iurare coegit
Saturnum, de se natum ne nutriat vllum,
Quo possint regnare senis post fata nepotes.
Cum paritura Iouem Rhea, tum Titania pubes
Affecta imperium lacerans crudeliter arcus.

Mox cum sensisset Titan clam Saturni filios contra iusiurandum, legesque capti imperii educari, ipse vna cum Titanibus filiis ira exarsit, atque Saturnum & Opim comprehensos in vincula & in custodias coniecerunt. Hæc vbi primum per nuntios accepisset Iupiter, collecta magna militum Cretensium, exercitu [illegible] ad liberandos parentes è vinculis quibus clausi erant [illegible], Titanibusque primo impetu debellatis patrem in regnum restituit, vt ait Lactantius in libro de falsa religione. Sed huic antequam in bellum exiret sacrificanti in Naxo augurium futuræ victoriæ aquila dedit, quare illam sibi sacram auem in posterum esse voluit, & in reliquis expeditionibus aquilæ effigiem pro signis militaribus habuit. Verum post eam victoriam cum Saturnus responsis oraculi monitus esset, vt sibi à filio caueret; futurum enim vt ab eo regno pelleretur, Ioui insidias parare clam cœpit. quibus [illegible] Iupiter expeditionem faceret patefactis per vnum è familiaribus, [illegible] de regno deiecit, cum regnapit, collectisque [illegible] militum manu patrem de regno deiecit, cum regnandi cupiditate tam arderet, & superiores res feliciter gestæ ad id faciendum facile inuitarent. [illegible] vel naturæ vel amicitiæ vel beneficentiæ [illegible] vincula, vbi maiestatis & imperandi furiosum desiderium [illegible] [illegible] quidem [illegible] conculcantur & proternuntur. Cum patrem igitur captiuum fecisset Iupiter primum, dicitur virilia membra illi falce eadem amputasse, qua ille Cœlo patri amputauerat, quæ postea iacta fuit in insulam [illegible] non procul à Corcyra, quod etiam significauit Lycophron in Cassandra in his;

[illegible]

Saturno et inde venerit in insulam
Drepanum insulam.

Nam Corcyræ insulam, vbi Saturnum fecerit Iupiter, ab eo tempore nominarunt Drepanum, vt ait Flaccus. Saturnoque igitur paulo post è vinculis fugiente, & ad Ianum Latii Regem in Italiam profecto, Iupiter ipse regnum occupauit, quod ita innuit Virg. lib. 8.

Primus ab æthereo venit Saturnus Olympo,
Arma Iouis fugiens, & regnis exul ademptis.

Enimuero placidissima omnia, & ab omni insidiarum genere libera sub Saturni administratione, adeo ætas aurea fuisse dicitur, cum Ioue regnum obtinente omnes difficultates humanum genus inuaserint; nam

Ante Iouem nulli subigebant arua coloni.
Nec signare quidem, aut partiri limite campum
Fas erat: in medio quærebant, ipsaque tellus
Omnia liberius nullo poscente ferebat.
Ille malum virus serpentibus addidit atris,

Prædarique

Prædarique lupos iussit, pontumque moueri,

Quod equidem nihil aliud significare crediderim, nisi latronibus, & sceleratis hominibus concessam fuisse licentiam multa iniqua faciendi, quibus socijs & adiutoribus in occupando regno paterno vsus fuerat; cum bellorum licentia multos huiusmodi homines alere consueuerit, sicut pax legibus omnes obedientes facit. Quid enim aliud est aurea ætas, quam communis omnium libertas in ciuitate bene legibus instituta; cum feris cum domesticis animalibus, cum canibus lepores scilicet, agni cum lupis, & cætera huiusmodi impune versantur? nam pacis tempore viri boni inter sceleratos
10 & impuros latrones, legum patrocinio sunt tuti, nisi iudices ipsi propter auaritiam sint latrones, aut propter desidiam viros bonos vexari æquo animo patiantur. id significare voluisse antiquos testatur Tibullus lib. 1.

Nunc Ioue sub domino cædes & vulnera semper:
Nunc mare, nunc leti mille repente viæ.

Neque tamen Iupiter, qui regno per vim potitus fuerat, insidiatoribus caruit. exemplum enim dederat posteris quo pacto regna per vim sint occupanda. Aegæon igitur Iouis exemplo inuitatus vna cum cæteris Gigantibus illum e Regno depellere conatus est: cui centum manus erant, capita quinquaginta & magnitudine corporis reliquos omnes mortales antecellebat,
20 ignemque ex ore eructabat, vt testatur Virg. lib. x.

Aegæon qualis, centum cui brachia dicunt,
Centenasque manus, quinquaginta oribus ignem,
Pectoribusque arsisse: Iouis cum fulmina contra
Tot paribus streperet clypeis, tot stringeret enses.

Quem idcirco sub Aetnam montem fuisse a Ioue fulmine, detrusum fabulantur, qui quoties latus moueret Aetna flammas ingentes eructaret, vt ait Callimachus in lauacrum Deli;

ὡς δ᾽ ὁπότ᾽ Αἰτναίου ὄρεος πυρὶ τυφομένοιο
σείονται μυχὰ πάντα, κατουδαίοιο γίγαντος
30 εἰς ἑτέρην Βριαρῆος ἐπωμίδα κινυμένοιο,
θερμάστραι τε βρέμουσιν ὑφ᾽ Ἡφαίστοιο πυράγρης,
ἔργα θ᾽ ὁμοῦ.

Monte sub Aetnæo veluti, cum conditus olim
Perpetuis flammis vsto sub vertice fessum
Ipse Gigas Briareus latus, interiora mouentur.
Fornacesq; fremunt Vulcani, & forcipe massam
Vertit, opusq; simul.

Quamuis omnes hi venti sint, & ventorum natura fabulose ita explicata, vt suo loco dicetur. Paucis tamen ante diebus idem Briareus Ioui aduer-
40 sus Palladem & Iunonē, & Neptunum, & reliquos Deos, qui in Iouis Tyrannidem coniurarant, fuerat auxilio, vt testatur Homerus in 1. lib. Iliad.

ὁππότε μιν ξυνδῆσαι Ὀλύμπιοι ἤθελον ἄλλοι,
Ἥρη τ᾽ ἠδὲ Ποσειδάων, καὶ Παλλὰς Ἀθήνη.
Ἀλλὰ σὺ τόν γ᾽ ἐλθοῦσα θεὰ, ὑπελύσαο δεσμῶν
ὦχ᾽ ἑκατόγχειρον καλέσασ᾽ ἐς μακρὸν Ὄλυμπον,
ὃν Βριάρεων καλέουσι θεοί.

Cum vincire Dei reliqui voluere tonantem,
Et Iuno & Pallas Neptunusq;, inde tu ad illum

In cœlum Briareum, superi sic nomine dicunt.

Hunc idem vna cum Gyge & Cotto Iouis custodes ac satellites Hesiodus nominauit in Theogonia in his.

[illegible]
[illegible]

Hic Cottusque Gygesque colunt, simul & Briareus;
Custodes Iouis æterni, quæ pectora fida.

Hic igitur Iupiter subactis nationibus orientis, plurimisque viribus se semper adiungentibus, vt mos est in prosperis successibus, Reges nonnullos regionum instituit; quare dictum est in Hymnis Homericis;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Cantores cum Musis, & Phœbo munera curæ,
Qui tractant plectro citharas aut pollice chordas,
Ab Ioue sunt Reges.

Mox ad ceteras nationes cum maxima accessione virium penetrans vniuersum prope terrarum orbem perdomuit & subiugauit. Tum Regibus iis, qui ab ipso fuerant instituti, & parendi sibi, & subditis nationibus imperandi leges tradidit, quare sic scriptum est ab Homero in primo Iliad.

[illegible]
[illegible]

In manibus gestant dicentes iura Pelasgi
Qui leges habuere Iouis.

Nam cum Saturni tempore ante Iouem homines carnibus humanis vescerentur, Iupiter vetuit nequis eo cibo vteretur, & ab humanis carnibus ad glandes conuertit, quæ arbor, vt ab eo primum monstrata, consecrata illi creditur. Post orbem subiugatum cum duo fratres illi ab insidiis patris superessent, quos ita recenset Homerus lib. 15. Iliad.

[illegible]
[illegible]

Tres Rhea Saturno fratres nos edidit; vnus
Iupiter, alter ego, & defunctis qui imperat vmbris.

Inter hos vniuersas terrarum orbis dotes scribunt communi consensu, cum communibus etiam armis subiugassent, diuisas fuisse, atque mare Neptuno, inferorum imperium Plutoni, cœlum Ioui obtigisse dicitur, vt est apud Homerum in his carminibus.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Omnia sunt partes in tres diuisa & honorem
Quisque suum cepit, mihi parent æquoris vndæ.
At tristis Pluto defunctis imperat vmbris.
Mox æthera, cœlumque Ioui concedimus altum.

Atque cum illud factum fuerit in Creta, vt quidam tradiderunt, locus vocatus est Clarus [illegible], a sortiendo scilicet. Hæc fabulosè de Ioue dicta sunt primum a poetis, qui vt poematiorum gratiâ excogitarentur, nihil

sibi non mentiri licere arbitrati sunt. Non est illud credendum, quod cœlũ, ac mare, & inferorum locos inter se diuiserint, sed magis antiquo consentaneũ est id, quod scribitur à Lactantio in libro de falsa religione his verbis; Ergo illud verum est, quòd orbem terræ ita partiti sunt, vt orientis regio Ioui cederet, Plutoni pars occidentis obtingeret, ut Neptuno maritima sortita cum insulis obuenerant. Sic cum orientis regio, vnde lux mortalibus exoritur, superior sit, occidentis inferior, dicitur inferorum imperium habuisse Pluto, at vero Iupiter, qui cum ambo passus esset supra modum, gloriamque & existimationẽ plurimam sibi apud homines comparare vellet, effecit vt magna cum reuerentia coleretur, quare illi Pudorem assessorem addidit Sophocles in Oedipode in Colono;

> ἀλλ' ἔστι γὰρ καὶ Ζηνὶ σύνθακος θρόνων
> Αἰδὼς ἐπ' ἔργοις πᾶσι.
> In omnibus rebus Ioui sed assidet
> Pudor, thronumque seruat.

Et quoniam nulla esse potest vera in malos homines seueritas, ac via simulata quidem, in eadem tragedia Aequitatem quoque illi assidere facit idem poeta;

> εἴπερ ἐστὶν ἡ παλαίφατος
> Δίκη ξύνεδρος Ζηνός.
> Vetusta si Ioui assidet modo Aequitas.

Fama est quòd Metim oceani filiam vxorem duxit Iupiter, vt scriptum reliquit Atheniensis Apollodorus lib. 1. Bybliothecæ. Illa, vt aiunt, pharmacum postea bibendum Saturno præbuit, quo ille prius lapidem, deinde vocatos filios euomuit; quibus auxiliaribus postea vsus est aduersus Saturnum & Titanes. Mox cum decimo eius belli anno, Tellus victoriam Ioui vaticinata esset si in tartarum deiectos sibi socios assumeret, in Campe custode cæsa illos è vinculis liberauit, atque ita iis adiuuantibus victoriam dicitur fuisse potitus. Neque minus ridiculum, ac monstro simile est illud, quod dicitur, quòd Iupiter Metim vxorem, quam primam duxit, vt ait Hesiodus;

> Ζεὺς δὲ θεῶν βασιλεὺς πρώτην ἄλοχον θέτο Μῆτιν.
> Vxorem primam Metim sibi Iupiter addit.

Grauidam factam deglutiuit, vt scripsit Ioannes Diaconus his verbis, [illegible] quam cum grauidam fecisset deglutiuit, ne quis alius Deorum nasceretur ex ea, impotens ac fatuus. Ex eo cibo mox ipse Iupiter pro vxore grauidus factus Palladem armatam è capite peperit: quod quidem monstrum tantopere contra naturæ consuetudinem fictum, nescio quo pacto prisca ætas æquis animis perferre potuit, neque fuerit cum maximo omnium risu explosum. Vxorem postea duxit Iunonem, quam semper tenuit, neque vt primam deglutiuit. Huius filiæ dicuntur fuisse Preces, sicut ait Orpheus in Argonaut.

> [illegible]
> [illegible] non sine honore
> Conuenit esse Preces Iouis alto è semine natas.

Hoc autem fictum est, quia Reges & potentiores homines magna semper rogantium aliquid frequentia circumsistit. Enimuero ita ab ipsa natura cõparatum est, vt animus hominum, sicuti sunt res omnes humanæ, nunquam in eodem statu cõsistere possit: qui nisi honorificis studiis teneatur, ad om-

alia vitiorum genera maxime sit propensa. Nam sicuti fertilissimus opti-
mus frugum ager, si cultura hominum, & semina utilia desint, maximam
spinarum, & vepretum, & inutilium herbarum copiam alit; neque nihil
omnino potest producere: sic animum nostrum, ubi cessavit honesta virtu-
tum exercitatio, tanto maiora vitia & scelera aggredimur, quanto maiori-
bus virtutibus antea poterat exornari. Iupiter igitur, qui terrarum orbe
per imperatoriis virtutis potitus fuerat, post insignem populorum victoriam
vitam in libidines & in conviviis vertit: neque ulla fuit formosa mulier,
quam quidem viderit, a qua abstinuerit, ut testatur Apollonius Rhodius
lib. 4. Argonauticorum:

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Aspernata Iovis quod lectum sit cupientis.
Semper enim cum sit studium sibi iungere Divas,
Foemineosve cupit complexus, munera amoris.

Neque sorori suæ sane pepercit, cuius concubitum cum palam petere non
auderet; se in cuculum vertit, (nupta enim videbatur illam ab eo illegiti-
mo desiderio deterrere) & in Corinthiorum agrum ad collem, qui ea de cau-
sa Coccyx vocatus fuit, advolavit. Nam illius rure, ut fertur, maxima coa-
cta tempestas exorta est, cum Iuno in collem Thornacem nunc dictum con-
scendisset: cuculus ille tremens super genibus eius consedit, cuius illa mi-
serta, ob frigoris commiserationem tremere cum videbatur, sub vestibus texit: quē
postea Iupiter factus illam vitiavit, ut aliqui memorant: alii dicunt non prius
sororem compressisse, quam promisisset matri se uxorem illam daturum,
quod & postea fecit, ut testatur Pausanias in Corinthiacis. At verò quam
gloriatus sit in illa, quod ipse ambitiose commemoravit apud Home-
rum lib. 14. Iliadis, videamus. Neque enim ea nunc græca carmina hic scri-
benda putavi, cum omnibus sint in promptu, sed sententiam latinis carmini-
bus expressi, sic enim illa incipiunt:

[illegible]
[illegible]

Iupiter altitonans, sic est hanc inde locutus.
Huc iterum redisse licet Iuno, ipsi at amore
Iungamur. Dea nulla unquam vel fœmina movit
Corda mihi tantum, quantum nunc vis amoris,
Non cum Pirithoum peperit Ixionis uxor,
Non Danae, peperit quæ mox mihi Persea clarum,
Non Europa, tulit præstantem quæ Rhadamanthum,
Et Minoa, nec aut Semele, aut Alcmena, ferentem
Altera cum genuit Alciden, altera Bacchum.
Nec me illam Ceres, nec me Latona, nec ipsa
Movisti tantum, quantum nunc vita amore.

Hic idem Deus cum Ledam Tyndari Regis filiam vitiare contenderet, similiter
in cygnum esse conversus, atque cum aquilam se insequi fecisset, dicitur præ
timore decurrens et simulabat confugisse ad Ledam, ut illius misericordia
protegeretur, atque ita illam decepisse, ex quo concubitu Leda duo ova pe-
perit, quippe quæ cum suo concubuisset: e quorum altero gemini pulli na-

ei sunt Pollux & Helena, ex altero gemini item Castor & Clytemnestra; ad cuius præclaræ rei memoriam dicitur cygnus inter astra esse collocatus, qui iuxta Cephei dextram manum conuoluitur, vt ait Aratus Solensis in Phænomenis;

[illegible]

Cum Ioue formosa, & cum cœlo volutitur ales.

Et paulo post; [illegible]

[illegible]

Hæc ales volucri similis tranquilla volanti
Dextra petit Cephei.

Quod etiam planius explicauit Euripides in Helena his carminibus;

[illegible]

fama est enim
Quòd Iupiter volauit ad matrem meam
Ledam oloris alitis forma obsitus,
Fugaque ficta quòd volucris aquilæ
Iouis fit infecta, meamq; compressit hanc.

Sed quid opus pluribus? Lucianus vir è optimo sane in dialogo de Mercurio & Sole Iouem exagitat vt adulteriorum auctorem, cum ante illum Saturni tempore magna esset temperantiæ & pudicitiæ dignitas & existimatio, vt significauit Iuuenalis in Satyra sexta ita scribens;

Credo pudicitiam Saturno Rege moratam
In terris, visamq; diu, cum frigida paruas
Præberet spelunca domos, ignemq;, Laremq; :

Nam cum diuitiis & omnium commodorum facultate desidia, & remissio animi & libido nasci consueuit, quare scitè dictum est ab eo Oratore; [illegible] dicitur scilicet improbitatis potius, quàm probitatis sunt ministræ. Idcirco elegans illud in Iouem dictū fuit cuiusdam poetæ, qui ita complura Iouis adulteria commemorauit;

[illegible]

Fit taurus, cygnus, Satyrusque, aurumq; ob amorem,
Europæ, Ledes, Antiopæ, Danaes.

Suscepit filios Iupiter ex Europa Minoem ac Rhadamanthum, Arcadem è Callisto, Pelasgum è Niobe, Sarpedonem & Argum ex Laodamia, Herculem ex Alcmena vxore Amphitryonis, Amphionem & Zethum ex Antiope, Castoremq; & Helenam & Pollucem & Clytemnestram è Leda, Perseum è Danae, Deucalionem ex Iodama, Britomartim è Carme Eubuli filia, Megarum ex vna Sithnidum Nympharum. Aethlium patrem Endymionis è Protogenia; Pirithoum præterea, & Preces, & Tityum, & Proserpinam & alios complures Iouis filii nati esse dicuntur ex variis adulteriis, quos omnes numerare longum sane esset opus. Quam enim in formam non mutatus fuit Iupiter, vt optatis amoribus poteretur? aut quis formosarum mulierum maritus domi securus discedere poterat? quam multas dolo vitiauit? quam multas stuprauit? quam multas extra patriam asportauit? quid? cum fuit is ine-

innumerabilium propè fœminarum complexibus contentus? nonne Ganymedem pulcherrimum Troianum adolescentem in deliciis habuit? at hic tamen & optimus & maximus, ut ait Cicero in sermone de Natura Deorum, & in oratione pro Domo sua, dictus fuit quod nihil minus meruit. Tanta igitur fuit ambitione, quanta nemo per omnes priores inventus est, aut inveniretur; quare alii apotheosin instituerunt, alii ut eius gratiam aucuparentur, templa & altaria Ioui instituerunt, & sacerdotes, & proprios ceremoniarum ritus. Neque id mirabile debet videri, cum multis etiam Romanis Imperatoribus per tot sæculorum religiosos annos aræ erectæ fuerint post mortem & sacerdotes instituti, & publicæ ceremoniæ, & per illorum nomina iurari, & multa alia ad diuinitatem spectantia. Huius ambitionis præclarum habeo testimonium Attin ipsum, qui cum Phrygius pastor esset, & inter pastoralium matris Deorum laudes cantaret, & ab illa mirificè amari idcirco diceretur, id Iupiter ægrè ferens palàm quidem accidere ob matris reuerentiam deuitauit, at aprum per dolum illi dictus est in fabulis immisisse, a quo Attis fuit dilaniatus, ut ait Nicandri interpres in illud carmen quod est in Alexipharmacis;

ἔχεις μέν
Λοβρίνης θαλάμαι τε, καὶ ὀργαστήρια Ῥείης.

hic si habes ubi sunt
Lobrinæ thalamique, Atteaque orgastala prisca.

At verò quid illud? nonne maximum ambitionis indicium est, quod scribitur à Lactantio in libro de falsa religione? quòd in Olympo monte plerumque versabatur, omnesque propositis præmiis, qui nouum aliquod inuentum humano generi utile excogitassent, inuitabat, ut ad se primum deferrent; cuius ipse inuentor postea creditus est, & idcirco habiti, ut multis pene rerum utilium inuentoribus, diuini honores sunt habiti. Quòd verò in Olympo monte præcipuè habitaret, scripsit ita Pindarus in Olympiis:

Ἀλλ' ὦ Κρόνιε παῖ Ῥέας
ἕδος Ὀλύμπου νέμων.
Sed ô Saturni fili & Rheæ
Solum colens *Olympi.*

Hic quot annos imperauerit, nemo prorsus coniectura assequi potest; quoniam non [illegible] esse contendant antiqui; at quod ad grandiorem ætatem peruenerit, & ad canitiem, facile ex eo colligere licet, quod scriptum est à Luciano in Icaromenippo, qui cum multorum Deorum formam describat, solum autem ad principatum habere dixit, quod sit barbatus. Hunc mortuum tamen & sepultum fuisse in Creta constat eiusdem Luciani testimonio, qui ita scribit; [illegible] Cretenses non solum natum apud se, & sepultum Iouem testantur, sed etiam sepulchrum eius ostendunt. Scriptum reliquit in suo Ancorato Epiphanius suis quoque temporibus in Lasio monte Cretæ sepulchrum Iouis ostensum fuisse; quod etiam affirmat Callimachus in hymnis,

Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται· καὶ γὰρ τάφον, ὦ ἄνα, σεῖο
Κρῆτες ἐτεκτήναντο· σὺ δ' οὐ θάνες, ἐσσὶ γὰρ αἰεί.
Cretes mendaces semper; Rex alme sepulchrum
Struxere namque tuum: tu viuis semper, & usque es.

Post

Post Iouis huius obitum tanta fuit eius nominis apud omnes nationes celebritas & veneratio, vt nemo postea vocatus sit Iupiter; vel si qui vocati fuerunt, eius rerum gestarum memoria obruti, obscuri, minimeque illustres fuerint. Illud non parum miratus sum, quo pacto ex oculis hominum Iouem euanuisse dicant nonnulli, qui illum in humanis fuisse affirmarunt, & postea simpliciter in cœlo æternitatem collocarunt, cum neque mortuum fuisse inquiant, neque visum in cœlum abiisse vehiculo asportatum. Cœpit igitur non multo post audire mortalium vota, & ad multorum sacrificiorum consulta fuit inuitatus, vt [illegible] enarrarentur. quid igitur? Erat infinitum votorum numerum si cui fortuna aspirasset, vt voti fieret compos, id à Ioue se id consecutum ratus continuo aras & templa erigebat, & ab eo euentu, vel à loco in quo id inuenisset, cognomen Ioui imponebat. Is colebatur apud Eleos Muscarius, quia Hercule mactante & sacrificante, magna quæ aderat muscarum copia trans Alpheum auolauerit, vt asserit Pausanias in prioribus Eliacis. Sic cum diuturna siccitate aliquando laboraret Græcia vniuersa, missi sunt in Delphos qui ab oraculo causam & remedium calamitatis sciscitarentur, quibus responsum fuit Iouem placari ab vniuersa Græcia oportere, atque vtendum precatore Aeaco. Ille Panellenio Ioui (sic enim appellauit,) factis rite sacrificiis, ac tanta egestate patria vetus Græciæ sterilitatem imbrium copiam impetrasse dicitur, vt ait Isidorus in Corinthiacis. Sed quis est adeo fatuus, qui nesciat post diuturnam siccitatem solitos esse imbres; aut contra? quid opus fuit Iouem illum minime audientem iis precibus fatigare? & quoties vana & irrita fuerunt Iouem precantium vota, templa araeque erectæ fuissent, nescio an satis ampla area fuisset vniuersus terrarum orbis tot nouis ædibus vbique erigendis. Neque decet sane diuinam bonitatem pro facilitate impetrationem votorum metiri: quia omnibus vnus est pater Deus, omnibus pro sua bonitate prouidet, nec his magis propensus est, illis fundit. Illud vero magis rationi conuenit, siquid peteres impetrare a Deo non potuisti, id fortassis contra salutem nostram existimare, vel contra honestatem, vel contra diuinam bonitatem expetitum esse, cum nemini Deus perniciosa libenter impertiat. Multa sunt inde cognomina Ioui indita vel ab euentu, vti diximus, vel à loco, vel à personis quibus felix aspirarat, vt Crapius, Merius, Agoraius, Cenæus, Tropæus, Eubuleus, Hymettius, Eleutherius, Nemeus, Herceius, Alexicacus, Agonæus, Milichius, Hammonius, Atabyrius, Genethlius, Gyraptius, Dodon, Dymnæus, Epicarpius, Erecthæus, Ephestius, Homagyrius, Isene Sortalis, Ephestius, Icesius, Catharsius, Cosmetes, Ctesius, Cynethenis, Labradeus, Laræus, Latiaris, Laphystius, Lecaltides, Sinopyta, Stratius, Hypsistus, Phratrius Chthonius, Meragyrta, Xenius, Olympius, Trophonius, Tarantinus, Pisæus, Thaulius, Panhellenius, Paragyrius, Papæus, Ctesius, Ombrius, Musychius, Molossus, Milesius, Mæmactes, Lycæus, Lyræus, Casius, Camireus, Carabæus, Hypatius, Chaonius, Cithæronius, Hymettius, Homeloius, Herceus, Heliopolites, Hecalesius, Gnidius, Genetæus, Atabyrius, Astrius, Apesantius, Elæus, Eleutherius, Dodonæus, Hospitalis, Dictæus, Corniger, Aesculus, Anchesmius, Ambulius, Abretanus, & apud Latinos Latialis, Feretrius, Elicius, Victorius, Vltor, Stator, & multa alia præterea sunt cognomina, quæ possent numerari, si quis hunc laborem perferre voluerit. Hæc ea fere propè omnia quæ de Ioue fabulati sunt antiqui, quæque fuerint

ab illis

Nunc reliquum est, ut quid ab illis pro variis rerum successibus excogitata per haec senserint ii, qui fabularum figmenta ad naturae opificium accommodarunt, inquiramus. Iupiter Aetheris filius, & qui Iouem sempiternum esse dixerunt, inquiramus. Iupiter Aethe- damque, & qui Iouem [illegible] esse dixerunt. Iupiter Aethe[illegible] Dei filius creditus est primum, quia cum in humanis [illegible] Dei filius creditus est primum, quia cum in humanis rebus primus omnia vitae cultum reperisset, et docuisset, omniaque demonstrasset diuina prouidentia gubernari, crediderunt qui primus ex ignorantiae tenebris emersisse, splendorem atque attulisse rebus humanis. Nam ex adsertio qui vitae humanae vim doceat atque Dei administratione & voluntate pendere ignorauerit, quonam pacto non & Noctis & Inscitiae filius dici potest? Qui secundus est hoc ipso nomine vocatus fuit, pro dignitate praestanti ingenii dictus est Caeli filius, quoniam & ipse plurimum genus humanum iuuerit, multis rebus utilibus adinuentis, unde etiam Iouis nomen apud Latinos postea fuit inditum, quamuis a vita potius Graeci nominarunt. Tertius Saturni fuit filius, qui Saturnus etiam tempus esse putaretur, ut suo loco dicemus, quo pacto e tempore natus sit Iupiter, & sit Deus, omnino explicari nō potest. Si pro elemento Iupiter accipiatur, nihil fortasse sequetur absurdi pro illorum sententia, qui vniuersitatem hanc rerum aliquando a Deo fabrefactam fuisse asseruut. Nam Iouem alii ex poetis esse arbitrati sunt aera, vt illud est Horatii in primo Odarum,

Iacet sub Ioue frigido.

Et alibi;

Quod latus mundi nebulae, malusque Iupiter urget.

Sic etiam Theocritus egloga quarta;

χὠ Ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος, ἄλλοκα δ' ὕει.

Iupiter & quandoque pluit, quandoque serenus.

Euripides non pro aere solum, sed pro quadam aeris conditione Iouem intellexit in Cyclope.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Ignoro cur sit Iupiter maior Deus.

Non est mihi cura hic; quod haud curae mihi est,

Audito, quando fundit imbres desuper

In hac petra condensa sunt mi umbracula.

Et Aratus in Astronomicis;

[illegible]

Torpentē nanc primū cum ab Ioue frigus.

Atque Stoicorum eadem fuit sententia, quod hic aer per omnia penetraret, & idcirco dictus sit Iupiter in omnia esse diffusus: alii aera non Iouem ipsum, at Iouis oculum crediderunt, ut fuit illud Hesiodi cum de aere loqueretur; πάντα ἰδὼν Διὸς ὀφθαλμὸς. Cuncta videns oculus Iouis. alii Iunonem potius aera esse crediderunt sororem Iouis, cum Iupiter ab his ignis regia esse crederetur; quam eius vxorem putarunt, quia calefactus aer ab igne vi Iouis, sole adiuuante omnia ex his oriuntur. quam sententiam expressit Homerus in lib. 14. Iliad. hoc pacto.

ἦ ῥα, καὶ ἀγκὰς ἔμαρπτε Κρόνου παῖς ἣν παράκοιτιν·

τοῖσι δ' ὑπὸ χθὼν δῖα φύεν νεοθηλέα ποίην.

Sic ait, vxoremque suam complectitur ortus

Saturno. tellus his herbas fundit vbique.

Nam quo pacto herbæ & animalium genera procreari possent, nisi per calorem, qui est architectus in omnibus naturæ negotiis? Neque aliunde potest terra vestiri herbis, nisi cum calescit, quippe cum frigus inutile sit vniuersis naturæ operibus. idcirco Hippasus & Heraclytus ignem rerum omnium autorem existimarunt, quare scite in hanc opinionem dictum est in hymnis Orphicis;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
O Rex per te creuerunt hæc omnia solum.
Diua parens tellus, montesq; flumina, fontes,
Aequor vndique, & quidquid complectitur altus Olympus.

Nec defuerunt qui æthera Iouem esse crediderint, quem patrem appellauit Lucretius lib. 1 ac terram matrem, quod ea his omnia gignantur, vt dictum est.

Postremo pereunt imbres, vbi eos pater æther
In gremium matris terrai præcipitauit.

At Virgilius non solum patrem, sed etiam omnipotentem vocauit æthera, quo nomine nullum neque elementum, neque Deum, neque mundi partem præter vnum Iouem vocarunt antiqui; sic enim scribit lib. 2 Georg.

Tum pater omnipotens fœcundis imbribus æther
Coniugis in gremium lætæ descendit, & omnes
Magnus alit magno commistus corpore fœtus.

Atqui Cicero lib. 2 de Natura Deorum scriptum reliquit ex Euripidis sententia Aethera summum Deum esse appellandum, vt ex his patet;

Vides sublime fusum, immoderatum æthera,
Qui tenero terram circumiectu amplectitur,
Hunc summum habeto Diuum, hunc perhibeto æthera.

Quid est autem aliud æther, quam vniuersa regia illa, quam Anaxagoras ignem esse credidit, & quia semper arderet, ita nominatam? alii perbenignam Iouis planetam ac stellam esse putarunt; quem idcirco crediderunt esse Deum, quia sidera pro Diis colebantur antiquitus. Deorum vero maximum ob naturæ benignitatem, quippe cum nihil magis quam bonitas & munificentia diuinæ naturæ conueniat, cuiusmodi esse putatur Iouis stella, ad quam experiuntur ii, qui sub dominante Ioue nati sunt. Hunc omnia videre, omniaque audire crediderunt antiqui, vt testatur Sophocles in Antigone ita scribens;

[illegible]
Ego quidem, te Iupiter qui conspicis
Cuncta, hoc sciam.

Orpheus in hymnis videtur Iouem eundem putasse & solem, quod recte tamen id intuentibus patet;

[illegible]
Iupiter impellens ignitum protinus orbem,
Altaque currentem.

Sic Diuinus Plato de Ioue scripsit in Phædro; [illegible]. Magnus sane Dux in cœlo Iupiter volucrem impellens currum, primus incedit

omnia

[illegible] atque [illegible]: sequitur Deorum ac dæmonum exer-
citus [illegible] in duodecim partes distributus: ac Vesta sola in atrio Deorum per-
manet. Quia enim magnus est ille Dux Iupiter, illi quam Solem appella-
uerunt. Quia enim [illegible] currum impellit & cuncta consuluit, se-
quitur [illegible] stellarum exercitus, qui Dii credebantur in duodecim partes
[illegible] circuli distributarum. Vesta autem, siue terræ moles in atrio stata
[illegible], & in medio mundi immota consistit. Quare, ut ex his patet, Pla-
[illegible] nihil aliud Iouem, quam Solem esse credidit; cui sententiæ adsentiunt &
[illegible] poetæ præclarum, quod ita inquit; 10

[illegible]

Iupiter est idem, Pluto, Sol, & Dionysus.

Qui Iouem [illegible], [illegible] aliquid prædictorum esse crediderunt, illam Parcis
[illegible] putarunt: at Hesiodus in operibus & Diebus cum de tranquilli-
tate maris loqueretur, Iouem fatum esse arbitratus in hæc verba prorupit;

[illegible]

[illegible]

Merget ni cupiat promptus Neptunus in vndas,

Rex superum magnus vel pendet Iupiter orat.

Nam quidam ipsum esse Iouem existimarunt, [illegible] 20
[illegible] fatum scilicet ventis & elementis imperans; at omnium fatū esse
sensit Homerus in lib. 4. Odyss.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Non tibi cantores causæ, sed Iupiter ipse,

Qui miseris quæcunque viris vult, munera donat.

Ea de causa visum ut Euripides in Supplicibus vanam esse sapientiā mor
talium existimauit, cum omnia humana fato, & inuitabili quadam necessi-
tate traherentur, quam tum Iouem in his appellauit; 30

[illegible]

[illegible]

[illegible]

O Iupiter quid est miselliros vt viros

Dicant sapientes? est necesse quod tibi

Libet, facere. pendemus e nutu tuo.

& in Troadibus;

[illegible]

[illegible]

O Iupiter mortalibus non cognito

Qui sis, vtrumne mentis, an necessitas 40

Naturæ,

Fuerunt alii qui Iouem opinarentur esse cœlum: ut sensit Cicero in secun-
do de Natura Deorum ex opinione antiquorum, qui dicebant Ioue tonante
aut fulgente, id est cœlo; quem etiam omnipotentem Olympum vocarunt
Virg. lib. 2.

Panditur interea domus omnipotentis Olympi.

Alii mundi animam Iouem esse crediderunt, quæ per omnia humana corpo
ra esset diffusa, ut ait Aratus in principio astronomicorum;

Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα, τὸν οὐδέποτ' ἄνδρες ἐῶμεν
Ἄρρητον, μεσταὶ δὲ Διὸς πᾶσαι μὲν ἀγυιαί,
Πᾶσαι δ' ἀνθρώπων ἀγοραί, μεστὴ δὲ θάλασσα,
καὶ λιμένες, πάντη δὲ Διὸς κεχρήμεθα πάντες.
Ab Ioue principium mortales tempore nullo
Prætereamus eum: loca sunt hoc plena viarum,
Sunt fora plena, simul sunt plena marmoris vndæ,
Et portus sic vbique Iouis nam copia cuique.

Atque Orpheus in quodam hymno idem significauit, qui vniuersitatē hanc
10 rerum à Ioue & produci & gubernari inquit, vt ex his carminibus quę sunt
ex illius hymno translata in latinam linguam apparet.

Iupiter omnipotens est primus & vltimus idem.
Iupiter est caput, & medium: Iouis omnia manant.
Iupiter est fundamen humi, et stellantis Olympi.
Iupiter & mas est, & nescia fœmina mortis.
Spiritus è cunctis, validi vis Iupiter ignis.

Quid enim esse potest idem mas ac fœmina immortalis nisi mundi anima, quæ habeat in se hæc omnia producendi facultatem? nam Deus omnino sexum non habet, vt diximus, cum sexu omni sit magis perfectus. Neque
20 spiritus quispiam ex his Deus est, neque vis ignis, sed omnibus his superior & omnibus imperans. Scriptum reliquit Pausanias in Arcadicis Cecropem illum, qui regnauit Athenis, qui & ipse Iupiter fuit appellatus, primum omnium mortalium Deum Iouem cognomine Supremum vocasse, nihilque vita præditum illi immolandum duxisse, sed liba tantum patria, cum omnē crudelitatem à suis altaribus repellere diuinam naturam arbitraretur, cui nihil magis conueniat, quàm clementia & beneficentia. Idcirco Deum suę Iouem datorem omnium bonorum, hoc est *δοτῆρα ἐάων* vocarunt antiqui, & patrem omnium: quia viros bonos multis beneficiis prosequeretur, at temerarios & scelestos per calamitates & bonorum iacturam ad meliorem vitæ
30 rationem aliquando reuocaret. Quod nisi fiat, quo pacto verum esse poterit id, quod scriptum est apud Sophoclem in Trachiniis?

ὁ τῶν ἁπάντων ζεὺς πατὴρ ὀλύμπιος.
Cœlestis omnium parens est Iupiter.

Quem tamen non hominum solum, sed etiam Deorum patrem appellauit Hesiodus in Theogonia; quia cum omnium rerum humanarum administrationem exerceat, vt à magnificentia pater, ita à sapientia in regenda vniuersitate rerum, vocatus est Rex: vt hæc carmina indicant Theognidis;

[illegible]
[illegible]
40 Omnibus haud placuit Saturni Iupiter ille,
Imperio superos qui regit, atque homines.

Hæc igitur summi Dei bonitas vbi in regendis superioribus consideratur, Iupiter Olympius dicitur: vbi agit in elementa, varia nomina sortita est apud antiquos; vbi in subterraneas vires, Iupiter infernus aut Stygius dicitur, de quo meminit Virg. lib. 4.

Sacra Ioui Stygio, quæ ritè incœpta paraui.

Et Homerus lib. 1. Iliadis

Ζεύς τε καταχθόνιος, καὶ ἐπαινὴ περσεφόνεια.

Iupiter

potitur infernus, simul & Proserpina Diua.

Hanc triplicem Iouis potestatem, quod in cælo scilicet, in mari, & in terris dominaretur, significarunt antiqui cum tertium oculum Ioui in fronte adderent, quem fuisse signi illud ligneum dicitur, ad quod capta Troia fama est Priamum confugisse, vt testatur Agathiarchides in Asiaticis, & Pausanias in Corinthiacis. Age verò nunc quid sub harum fabularum figmento occultauerint antiqui, inuestigemus, tum, vt par est, ab initio repetentes. Omnes antiqui sapientes in duas classes fuerunt distributi: atque horum alteri hunc mundum sempiternum esse existimabant, alteri aliquando habuisse principium: atque hinc præstantissimi erant clarissimorum hominum ingenia, hinc docti homines, & diuinitus edocti. Apud eos igitur, qui mundi originem de medio collunt, nullum habet locum huiusce fabulæ explicatio. Apud alteram classem altissimam habebit significationem de rerum vniuersarum origine. Saturnus enim, qui Iouis fuit pater, è Cœlo natus est, qui Saturnus genitales partes patri abscidit. Est siquidem Saturnus tempus, vt suo loco dicetur, quod non, nisi ex cæli creatione & motu, natum est, vt ait Platonis Timæo quippe cum ante cælum nullum esse tempus. Hunc aiunt partes genitales patri cælo abscidisse, quoniam vnum est tempus, neque alium Saturno similem generare potuit, cum vnus sit, at non plures mundi. Neque aliud est quòd Titan ita cum Saturno conuenerit, vt Saturnus filios omnes necaret, nisi id quod sensit Empedocles Agrigentinus amicitiam & dissidium esse potentissima duo rerum naturalium principia. Neque vlli dubium est, quin habes atque cælum fuit ab opifice Deo creatum, & ab aliis corporibus inferioribus seiunctum, vt putarunt sapientes, statim nata sit lis & amicitia, quæ intra illam informem materiam delitescere credebantur. Mox ab eodem Deo procedente iam tempore, quod nullum ante fuerat, creata sunt elementa: quod illi significarunt, qui Iouem sine æthera, vniuersam scilicet illam regionem, quam igneam putauit Anaxagoras, ex tempore & opi siue terra natam esse, & Iunonem aera, & Neptunum ac Glaucum aquæ elementum, & Plutonem siue Cererem terrestres Deos vim terræ crediderunt. Nam hos à Saturno deuoratos fuisse, quid aliud est, quàm primum cælum à Deo fuisse factum, mox natum ex illo tempus, è quo nata sunt Deo summo è nihilo faciente elementa: quæ cum Saturnus deglutiuisset, deinde coactus est rursus euomere: per quod significatur mutua secundum partes elementorum generatio & corruptio. Lapis ab eodem qui primus editus est per vomitum, significat compositorum corporum itē generationē & interitū, quæ digerere non potuit Saturnus, cum elementa sint sempiterna, neque vllo tempore aut vlla vi labefactari possint, nisi cum opifici Deo euertere aliquando placuerit. Iupiter idcirco non voratus est à Saturno, quia nullam vim sentit temporis, nullamque iniuriam æthereæ plaga lucida, & ab omni corruptione immunis. Dicitur datus fuisse Vestæ educandus, quoniam cum animalia & plantæ ex terra procreentur, tum crebior elementorum mutatio sit circa terram, circa quam existunt vapores à quibus putauit Thales quòd æthera regio aleretur. Illa autem regio cum ob celeritatem motus harmoniam efficere putaretur à Pythagoricis, dictus est Iupiter inter cymbalorum tympanorumque strepitum fuisse seruatus. Hunc ab apibus nutritum fuisse memorant, quia sine sexu maris & fœminæ se ipsis gignit elementa, quibus, vti dicebā, alitur regio ætherea. & à Nymphis eadē de causa.

Aiunt nonnulli à capra fuisse educatum, quia semper sublimia petat: Id animal; quam rem tamen ad inferiorem humilioremque explicationem alii nulli traducunt. Aiūt enim Iouem à Melissa & Amalthea regis Melissei filiabus caprino lacte fuisse educatum: atque cum ambiguè dicta sit apis apud Græcos, locum esse datum fabulæ, quòd apis ad Iouem infantem aduolauerint, eumque nutriuerint, & quòd capra lac fuderit. Qui contra mundū non Dei summi & altissimi prouidentia gubernari, sed fortuna; & ab atomis fortuitò in unum confluentibus procreatum confecturam, illi Iouē, ætheream regionem scilicet, & uniuersum denique orbem a Fortuna nutritum putarunt, cuiusmodi fuit Epicuri & nonnullorum opinio: illi siquidem

Sunt, qui in Fortunæ iam casibus omnia ponunt,
Et nullo credunt mundum rectore moueri.

Memoriæ proditum est præterea Iouem Saturnum de regno depulisse, & in vincula coniecisse, quia Saturnus extra naturam agit regionis prædictæ; [illegible] ea regio obruatur. Huic patris genitalia abscidit Iupiter, quia nullo tempore alius mundus generabitur, cum hic constet ex uniuersa materia. Atqui illud repugnare videtur, quod scriptū est à nobis superius, quod sub Saturno sanctissima legum maiestas viguerit, & vis æquitatis; & quod ipse vel naturæ ipsius vincula, quibus homines inter se coniunguntur, tam nefarie violauerit, cum filios suos necaret. At illud scire conuenit, homines tūc simplices, non ad Saturni exemplum viuere solitos, qui patrē & filios regno priuauit, & fratrem Titanum, sed ad legum ab illo institutarum rationem. Semper enim fuit is regnantium furor, vt cum vel filius, vel frater, vel coniunctus in aliquam suspicionem inciderit, [illegible] vestigia omnia naturæ vincula, neque quicquam magis periculosum est aut minus constans, quam regnantium amicitia. Huc accedebat quod homines in imperiis constituti seuerissimè cęterorum illa vitia maxime puniant, quibus ipsi sunt obnoxii, neque comites scelerum habere facilè patiuntur. Tunc igitur ob acerbitatem pœnarum homines simplices, atque recentiores, & natura perhumani facile à vitiis refrænabantur; quo accidit vt omnia paratissima, omnia tuta, omnia suauia essent mortalibus: quod viuendi genus aurea ætas, & incredibilis ferarum inimicissimarum concordia dicta est. Inde vulgatū fuit flumina lactis & nectaris plena defluxisse, damas impune cū canibus lusisse, feras crudelissimas cū domesticis animalibus habitare solitas: quod nihil aliud sanè significabat, quàm viros bonos legum patrocinio fuisse tutos à sicariis crudelissimis. Nam cum cœpissent homines sub Ioue pristinam simplicitatem deponere, & impunitas propter adiutores Iouis qui patrem de Regno depellerent, data fuisset sceleribus, omnis pristina liberè viuendi licentia soluta est: via patefacta ad prædas impuris latronibus; odia pauerunt adulteria, licentia data est sicariis; neque homines iam Regis instituta, sed vitæ lasciuiam ac temeritatem imitati sunt. Nam cum Iupiter patrem de Regno deiiciens propè parricidium commisisset, paternamq; crudelitatem omnino superasset, quibus verbis eos coercere potuit, quos cum priuatis armis scelerum suorum socios habuisset? aut quibus verbis illos poterat ad quietem reuocare, quibus ad omnes iniurias animos incitasset? Inde sumpta est fabula à poetis quòd Ioue imperante omnis antiquorum [illegible] expulsa est, & in omnes volucres, & feras, & pisces ab hominibus [illegible]. Et hæc fuerunt tantopere, tam mirificis laudibus, tanta cum admiratione

ratione a poetis decantanda? Quod ab humanorum carnium esu homines [illegible] id vero praeclarum est inter omnia quae de Ioue [illegible] tur [illegible] qui cum a glandium [illegible] illos comedisse, meruit iure appel- [illegible] consecrarentur, atque in Dodonae nemore, ut ibi glandiferae quercus [illegible] vestiebatur in Chaonia Molossorum regio- ne, unde fuit Chaonii siue Dodonaei patris oraculum, quod vel ex maiorū [illegible] vel sacerdotum fraudibus a patribus sortes consule- [illegible] dicebantur dare responsa. Haec ea sunt quae ad na- [illegible] naturalium rerum principia vitaeque pertinebant, inter illa quae de Ioue ab an- [illegible] ab historia originem [illegible] Nam si quis ea, quae dicta [illegible] ad philosophicam rationem mox [illegible] de Ioue, recte perpendat, uniuersa prope naturalis philosophiae prin- cipia sub his occultari comperiet. Nunc quae spectant ad humanae vitae institutionem, perquiramus. Quod Iupiter cum natus esset fuerit Saturni [illegible] quid aliud significat, quam diuitiis [illegible] & crudelitati [illegible] ac neque inter [illegible] neque vllam vide- [illegible] cum opulentia vndique sit insidiis circumuenta [illegible] vir bonus. Atque [illegible] tempore [illegible] ut ab externis & a com- [illegible] aduersus Iouem etiam excitarunt [illegible] Reges, vbi spes imperandi [illegible] Nulla est enim vel fides, vel Deorum immortalium religio, vbi [illegible] vbi faciunt vitae [illegible] vel Deus ipsos solent patrisfacere. Huic [illegible] bus qui maxime excellunt, vel Deus ipsos [illegible] cum sapientem Principem [illegible] Pudorem & Aequitatem, cum sapientem Principem [illegible] quae maxima erga sapientem virum est omnium [illegible] quae [illegible] nulla esse potest, cum illi assideat Iustitia & Temperantia [illegible] quod Iupiter [illegible] consilium docuit [illegible] quae prudentia est in rebus domesticis conseruandis necessaria. Hanc vero cum Iupiter [illegible] quo nata est Pallas cum aurum pluit in Rhodiorum insula, quod significare voluit [illegible] esse consilium [illegible] bonorum, et [illegible] sapientia, quae felicitatem sola & tranquillitatem rebus humanis potest impartire. Quod Iupiter cum Rex esset Deorum ac homi- num ad Danaen Acrisii [illegible] aurum descenderit, & postea in [illegible] alias for- mas brutorum ob amores [illegible] fuerit mutatus; quid aliud significat, quam [illegible] & largitionibus omnia patere, nihilque tutum esse, quod ab [illegible] diuitiis oppugnetur? Deinde necesse est, ut is, qui ad alienas [illegible] sitim accedit, cum vel hominum vim, vel Dei iudicium, vel in- [illegible] timeat, varios affectus induat belluarum, nam modo timidus sit, modo [illegible] vnde illa de Ioue adultero saepius sunt excogitata. Nemo enim potest retinere regiam dignitatem & illegitima eodem tempore per- petrare; quare scite dictum illud ab illo poeta;

> Non bene conueniunt, nec in vna sede morantur,
> Maiestas & Amor.

Quo pacto aquila ad Iouem Ganymedem sustulerit, non conueniunt inter se scriptores. nam cum fabulari sint poetae, quod illa, quae prima laeta est [illegible] ob auspicium, ad caelum rapuerit; inquiunt ex historiographis alii co- hortem fuisse, quae aquilam insigne haberet, alii maluerunt fuisse nauigium, quod aquilam in prora haberet pictam, quod raptum Ganymedem ad Iouē

deuenerit: quamobrem locum dedit fabulæ apud antiquos scriptores, nulla est enim fabula, quæ ab historia initium non sumpserit. Manifestum esse sane arbitror ex iis, quæ hactenus dicta fuerunt, quod Iupiter homo mortalis fuerit, at quod inter Deos relatus sit, dictum fuit: cui tamen nullum certum officium, quemadmodum Diis cæteris, concessum est, sed modo huc, modo illuc peruagatur, multo magis miser, quam Dæmones illi Empedoclis, qui nullibi possunt consistere;

> Impellit æther namque eos in pontum atrum.
> Pontus subhinc in continentemque proiicit.
> Tellus eos rursus agit solem in rapidum.
> Hic ætheris delinit implicat vertigini.

Nam modo in cœlo est, modo in æthere, modo est aer, modo satum, modo sub aquis, modo sub terra, modo in inferos, modo in varia animalia se mutat, qua conditione quid dici aut excogitari potest miserius? Sed Iouem tam multiplicem ac per omnia vagantem relinquamus, & ad Saturnum orationem nostram conuertamus.

De Saturno. cap. II.

Saturni qui parentes fuerint, nõ ita facile est, quemadmodum fuit Iouis, inuenire: quoniam plurimum antiqui scriptores inter se dissentiunt. Nos tamen maiorem scriptorum partem, communioremque sententiam in huius parentibus diiudicandis sequemur. Plato Saturnum Oceani & Tethyos fuisse filium scripsit in Timæo his verbis; [illegible] quæ verba ita sunt à Cicerone in libro de Vniuersitate latine dicta; Sic igitur vt ab his est traditũ, horum Deorum ortus habeatur, atque dicatur, vt Oceanum Salaciamque cœli satu, Terræque conceptu generatos, editosque memoremus: ex his Phorcyn, Saturnum, & Opem: deinceps Iouem, atque Iunonem, reliquos, quos fratres inter se, agnatosque vsurpare atque appellare videmus, & eorum, vt vtamur veteri verbo, prosapiam. At Hesiodus in ortu Deorum, cum Cœli vxorem Terram fuisse cecinisset his carminibus;

> [illegible]
> [illegible]
> Diuinumque genus celebrant hæc carmina Diuum
> In primis, quos Terra tulit, Cœlumque superorum.

Mox paulo inferius inter eorum filios Saturnum etiam commemorauit, vt patet ex his;

> [illegible]
> Editus est iuuenis post hos Saturnus & ipse.

Et Orpheus in hymno quodam in Saturnum composito ita inquit;

> [illegible]
> Progenies Terræ & pariter stellantis olympi.

Patet ex his modo Cœli, modo Oceani fuisse filiũ Saturnum, & modo Terræ, modo Tethyos siue Salaciæ, ne plures commemorem: quæ res tam diuersæ vt vno tempore veræ fiet, effici non potest. Cum adoleuisset Saturnus, audiuissetque ex matre quòd Cœlus Cyclopas in tartarum vinclis deiecisset, id

ægre

[illegible] aduersus parentem Titanas principes, & falcē
ægre ferens, matre [illegible] insidias Cœlo tetendit, vt ait Apollodorus lib. primo,
Saturno suggerente, [illegible] quibus etiam sociis vsus est in regno paterno
atque fratres è carcere eduxit, [illegible] trigesimosecundo illius regni, vt ait Bale-
[illegible] quod accidit [illegible] compræhensa genitales partes Sa-
[illegible] in Theologia Phœnicum. illi igitur [illegible] facile impetratum est, vt expulso patri in
[illegible] a fratribus [illegible], sed Saturnum primum omniū
regnum succederet. Quanquam non cœlum, sed Saturnum primum omniū
mortaliū regnasse indicat illud carmē Sibyllæ Erythrææ, quod ita se habet;

[illegible]
Primus mortales inter Saturnus at olim
Regnauit.

Hic fratres habuit, præter Cyclopas, etiam Centimanos, & Oceanum, Cœū,
Crium, Hyperionē, Iapetum, Titanum: Sorores Rheam, Tethyn, Themim,
Phœben, Mnemosynen, Thiam, Dionem, vt ait idem Apollodorus, quibus tā
men nonnulli Cererem addiderunt. Ex his Titanus & Iapetus dicuntur ali
quando communi cōsilio cum Saturno regnasse, quod patet ex his versibus;

[illegible]
[illegible]
Regnauit Titan, Saturnusq;, Iapetusq;
Optima quæ Cœli dixere, & pignora Terræ.

Deinde cum regnum vnum tres Reges perferre non posse videretur, à matre
Vesta, sororibusque Ope ac Cerere precationibus impetratum est, vt solus Sa
turnus imperaret, ea tamen conditione, ne Saturnus mares filios educaret, si
qui nascerentur, Titanisq; haberet quod ipse regnaret, vt ad quos iure hæredi-
tario post ipsum regnum spectabat, peruenirer. Tum Saturnus Opim sororē
[illegible] duxit, cumq; audisset futurum esse vt a filio e regno pel-
leretur, omnes mares necare statuit: quod grauiter ferens Rhea in Cretam
fugit, ibiq; Iouem peperit vt dictum est. Alii dicunt propterea quod intellexisset
Titanidas se nullos mares educaturum, at non ex ea sponsione, Saturnum filios
necare solitum, tanta fuit & patrui crudelitas in nepotes, & patris feritas in
[illegible] ob furiosam regnandi cupiditatem. Nullum fuit scelus, nullum facino-
[illegible], nullum parricidiū, à quo isti, qui Dii habiti sunt, abhorruerint, mo-
do aliquam præ se tulerit commoditatem. Quod secus in iis, qui Christum
vere imitantur: quare si quid parum honorificum de iis dicitur à poetis, neq;
[illegible], neq; vir bonus quispiam debet grauiter ferre. Neque non sunt illa tā-
quam de Diis antiquorum scribimus, quos irrisos & explosos esse iam du
[illegible]; sed vt ea quæ ambitiosi homines sibi arrogarunt, & adulatores con-
finxerunt postea, sub quibus sapientes etiam res mysticas occultarunt, ape
riamus: quorū nihil diuinū fuit, præter habita noīa: atq; vt hæc ad res na-
turæ postea deducta fuisse, explicemus. alii neq; à Titanidis iuslari filios
Saturni filios arbitrati sunt, neque a Saturno cæsos, sed voratos ab ipso com-
plures, vt significauit Hesiodus in Deorum ortu, vbi loquitur de Saturno
in his;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Audiit

Audiit ex Terra, atque ex stellantis Olympi
Se fore vincendum a nato, sic fata reuelant:
Quare obseruabat natos non segniter omnes
Atque vorabat eos genitor: Rhea at ipsa dolebat.

Atque Lucretius eadem de causa crepitare pueros loquitur, vt patet in his,

Ne Saturnus eum malis mandaret adeptus,
Aeternumque daret matri sub pectore vulnus.

Vbi sensissent Titanes Saturni filios contra leges pactionesque superius factas clam educari, Saturnum ac Rheam comprehendunt, & in vincula coniiciunt, muroque & custodia circumdant. Id cum per exploratores cognouisset Iupiter, collecta magna militum Cretensium manu, vt diximus, cum de Ioue loqueremur, arma mouit aduersus Titanas, iisque in fugam versis & profligatis liberatos parentes in Regnum restituit, quod ita declarauit Erythræa Sibylla.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Ast vbi Saturni Titan desensit ire natos
Deque Rhea sensit; trahit hos in vincula vtrosque.
Condens sub terra vinclisque coercuit illos.
Hoc vbi senserunt Saturni pignora fortis,
Protinus exarsit triste & lacrymabile bellum.

Saturnus in Regnum per Iouem restitutus vt audiuit se pulsum iri de illo a filio, insidias Ioui parare cœpit, quod sentiens Iupiter, vt dictum est, illum in Tartarum deiecit consilio Promethei vsus, vt ait Aeschylus in Tragœdia Promethei his carminibus;

Ἐμαῖς δὲ βουλαῖς Ταρτάρου μελαμβαθὴς
κευθμὼν καλύπτει τὸν παλαιγενῆ Κρόνον
αὐτοῖσι συμμάχοισι.

Me consulente Tartarum nunc incolit
Saturnus, vna cum suis sodalibus,
Auxiliisque.

Deinde classe in Italiam ad Ianum, qui tunc ibi regnabat, vectus, comiter ab illo hospitio captus, quem & viuendi rationem docuit, & cultum agrorum, vt aiunt. Huic Ianus pro accepta disciplina illa fertur dimidium sui Regni remunerasse, & in petunia quæ ex illius ingenio primum sunt impressa nummi fuisse ex altera parte impressam, ex altera bifrontem effigiem, quia regnum scilicet communi consilio Iani & Saturni gubernaretur, quam rem expressit Ouidius lib. 1. fastorum;

Hac ego Saturnum memini tellure receptum,
Cœlitibus regnis ante Ioue pulsus erat.
Inde diu genti mansit Saturnia nomen.
Dicta fuit Latium terra latente Deo.
At bona posteritas puppim signauit in aere,
Hospitis aduentum testificata Dei.

Terræ

Fertur igitur Saturnus primus per id tempus in Italia plantationes & insitiones & educationes omnino arborum, & omnium frugiferarum rerum culturam docuisse, quare etiamnum humanioris vitæ repertor cum coniuge Rhea pro Deo est habitus. Ab eo igitur edoctos fuisse Italos ita cecinit Virg. lib. octauo;

> Primus ab ætherio venit Saturnus Olympo,
> Arma Iouis fugiens, & regnis exul ademptis.
> Is genus indocile ac dispersum montibus altis
> Composuit, legesque dedit, Latiumque vocari
> Maluit, his quoniam latuisset tutus in oris. 10

Nam, vt ait Trismegistus, tres omnes sapientes viri floruerunt Trismegisti tempore, Cœlus, Saturnus, Mercurius: quare etiam Chrestoldus carmen legum quas dederat Carthaginensibus, auctorem Saturnum commemorabat, vt ait Marsilius Ficinus. Huiusce prudentiæ ac sapientiæ, cuius consultor & auctor fuit Saturnus apud Ianum Regem, tanta fuit apud gentes Italas admiratio, tantaque omnium pax, & tranquillitas rerum propter æquitatem, vt aurea ætas sub illo fuisse dicatur a poetis: ac neque tum solicitatum fuisse mare, nec vllam fuisse militiam, sed omnia propter vbertatem terræ feracitatem omnibus fuisse communia, quod ita decantauit Tibullus;

> Quam bene Saturno viuebant Rege prius, quàm 20
> Tellus in longas est patefacta vias.
> Nondum cæruleas pinus contempserat vndas,
> Effusum ventis præbueratque sinum.
> Nec vagus ignotis repetens compendia terris
> Presserat externa nauita merce ratem.
> Illo non validus subiit iuga tempore taurus,
> Non domito frenos ore momordit equus.
> Non domus vlla fores habuit, non fixus in agris
> Qui regeret certis finibus arua lapis.
> Ipsæ mella dabant quercus, vltroque ferebant 30
> Obuia securis vbera lactis oues.
> Non acies, non ira fuit, non bella, nec enses
> Immiti sæuus produxerat arte faber.

Verum hanc sanctissimarum legum, iustitiæque reuerentiam non in libris notatam, aut incisam in ære, sed in animis hominum impressam, & consuetudine ciuium inueteratam esse oportere credidit, vt testatur Virgilius, qui ita scripsit lib. 7.

> neue ignorate Latinos
> Saturni gentem haud vinclo, nec legibus æquam,
> Sponte sua, veterisque Dei se more tenentem. 40

Nam is certe qui solum qui ob metum pœnarum solum, aut ad scriptarum legum integritatem vitam suam accommodare cogitur, & non sponte facit quæ iusta sunt, vir bonus esse nullo pacto potest: quoniam qui nullum flagitium propter metum pœnæ committit, non is quidem vir bonus est, sed tantum non malus. Ille solus vir bonus iure habetur, qui natura ductus ad ea quæ gloriosa, quæ honorifica, quæ honesta, quæ decora sunt contendit, at non metu pœnarum; ille integer, ille æquus, ille probus. Inde contigit vt scripserint poetæ Iustitiam e terris aufugisse, & in cœlum euolasse; quę

naturæ fuit æqualitas in animis hominum insita, quæ paulatim crescentibus scriptis legibus ob hominum malitiã, ex animis mortalium deleta est: ita illa è terris euolauit, quæ scripta est in tot [illegible] codicibus. Nam quanto simpliciores erant homines, tanto iustiores erant natura: vbi legum volumina in ciuitatibus, quasi Astreæ testamenta composita sunt, illa simplicitas paulatim ad rusticos homines extra ciuitatem recessit, & ad [illegible] ignaros, quare inquit poeta quòd

> extrema per illos
> Iustitia excedens terris vestigia fecit.

Hanc hominum simplicitatem & innocentiam [illegible] bonorum concursus sequebantur. Nam sine vlla solicitudine, curaque viuebant, sine laboribus, sine calamitatibus, neque corporis vigor vlla senectute minuebatur. Vbi mortis tempus aduenisset, sine aliqua difficultate, tanquam in suauissimũ somnum delapsi vitam necessariò concedebant, quæ omnia Saturno regnante contingere solita dicuntur, vt testatur Hesiodus in operibus & diebus.

> οἳ μὲν ἐπὶ Κρόνου ἦσαν ὅτ' οὐρανῷ ἐμβασίλευεν,
> ὥστε θεοὶ δ' ἔζωον ἀκηδέα θυμὸν ἔχοντες,
> νόσφιν ἄτερ τε πόνων καὶ ὀιζύος· οὐδέ τι δειλὸν
> γῆρας ἐπῆν, αἰεὶ δὲ πόδας καὶ χεῖρας ὁμοῖοι
> τέρποντ' ἐν θαλίῃσι κακῶν ἔκτοσθεν ἁπάντων.
> θνῆσκον δ' ὥσθ' ὕπνῳ δεδμημένοι.
>
> Nam cùm Saturnus cœlo regnabat; habentes
> Viuebant homines nullas in pectore curas,
> Vt Dii felices. Nec vires æmula senectus
> Infregit; similesque pedes, similesque fuere
> Vsque manus illis: ibant conuiuia læta.
> Vt somno domiti facile cessere benigno.

Et profectò nulla maior est in senectute aut in morte consolatio sapienti viro, nihil quod leuiorem mortem efficiat, quàm rectè anteactæ vitæ recordatio, & per vniuersum vitæ cursum seruatæ [illegible] memoria. Nõ enim illa est vera consolatio, quæ videtur insulsis nostri temporis [illegible], qui se æquo animo posse mori gloriantur, quia nullum voluptatum genus nescierint, vel quia multas viderint regiones, vel quia omnibus honoribus in patria sua perfuncti sint; quoniam nihil horum vel virum bonum efficit, vel animum sapientiorem ac [illegible] ad omnia difficilia cõstantem. Qui cæteris rebus nihil ad publicam [illegible] pertinentibus potiti sunt, nullisque voluptatibus pepercerunt, aut functi sunt honoribus, illi in difficillimam omnium mortem & [illegible] plenissimam incidunt: quo tempore ob metum illarum pœnarum, quæ viciis nefariis post mortem proponuntur apud inferos, mirum in modum discruciantur, coguntur(que) vniuersæ anteactæ vitæ rationem percurrere. Hi si nihil sanctum laudabileque inueniunt, non in somnum quidem suauissimum, sed in maximas incidunt molestias & difficillimas animi solicitudines: & quasi tunc discruciari incipientes decedunt. Fortasse alii qui bifrontis Iani [illegible] idcirco fuisse significatum, quia Ianus post acceptum hospitio Saturnum mitiorem viuendi rationem instituit, hominibusque è feris mansuetioribus factis, duplicis vitæ Deus & autor habitus est, cum vtramque sub illo fuisse, vt testatur Plutarchus in vita Numæ hoc pacto; [illegible] εἴτε δαίμων, εἴτε βασιλεὺς [illegible]

[illegible] Itaque apud antiquos sive dynasta, sive Rex urbem [illegible] & agresti vita excitus homines ad aliam meliorem & mansuetiorem [illegible], tanquam qui alteram ex altera [illegible] rationem instituerit. Fuerunt tamen qui putarint Saturnum falsi[illegible] a Iove comprehensum & in vincula traditum, non autem sectum: quorum sententiam secutus est Plato in Euthyphrone, αὐτοὶ γὰρ οἱ ἄνθρωποι τυγχάνουσι νομίζοντες τὸν Δία τῶν θεῶν ἄριστον καὶ δικαιότατον, καὶ τοῦτον ὁμολογοῦσι τὸν αὑτοῦ πατέρα δῆσαι ὅτι τοὺς υἱεῖς κατέπινεν οὐκ ἐν δίκῃ, κἀκεῖνόν γε αὖ τὸν αὑτοῦ πατέρα ἐκτεμεῖν δι' ἕτερα τοιαῦτα. Ipsi enim homines arbitrantur Iovem Deorum optimum ac iustissimum esse, & tamen hunc patrem suum in vincula iecisse inquiunt, quod filios iniuste voraret, illum vero rursus patrem excidisse ob alia his similia. At hunc utique [illegible] non solum Saturnum vinctum fuisse a Iove ait Homerus in libro 8. Iliados, sed etiam eius fratrem Iapetum, ambosque fuisse coniectos in tartarum, ut in his patet:

σέθεν δ' ἐγὼ οὐκ ἀλεγίζω
χωομένης, οὐδ' εἴ κε τὰ νείατα πείραθ' ἵκηαι
γαίης καὶ πόντοιο, ἵν' Ἰαπετός τε Κρόνος τε
ἥμενοι οὔτ' αὐγῇς Ὑπερίονος Ἠελίοιο
τέρποντ' οὔτ' ἀνέμοισι, βαθὺς δέ τε Τάρταρος ἀμφίς.

Ipse tuam, haud tanti facio, quam concipis iram.
Nec si extrema petas terrae, pelagique ubi sedes
Lumina nec solis, nec ventos Iapetusque,
Saturnusque ferunt; quos tartara dira coercent.

Memoriae tamen prodidit Lucianus in Saturnalibus Saturnum neque fuisse a Iove vinctum, neque regno privatum, sed libenter ac sponte regnum illi concessisse Saturnum, rerumque omnium, ut qui ob aetatem impar esset, illi tradidisse administrationem: quippe cum & alii fuerint complures Reges qui illud ipsum fecerint. Neque tamen primus omnium mortalium Saturnus regnavit, ut volunt Sibyllae carmen superius, cum ante Saturnum & Rheam, Ophionem & Eurynomen Oceani filiam imperasse constet, quos & ipsos Titanas vocatos: quo tempore Saturnus post captum Ophionem & Eurynomen a Rhea in tartarum deiectos, Deorum Imperio potitus fuisse dicitur, donec eam ipsam vim passus est & ipse a Iove, ut ait [illegible]. Huic falcis inventionem tribuerunt antiquorum nonnulli, quoniam, ut dicitur, vitae humanioris autor fuit Italiam incolentibus, quos plantandi ac falce amputandi rationem docuit. Alii dixerunt eam falcem sibi a matre fuisse datam, cum adversus patrem, & ad liberandos e vinculis fratres armatus fuit, qua etiam genitalia Coeli absciderit, quae postea decidit in Siciliam, ut ait Apollonius lib. 4. Argonaut.

ἀμφιλαφὴς πίειρα Κεραυνίη εἰν ἁλὶ νῆσος,
ᾗ ὕπο δὴ κεῖσθαι δρέπανον φάτις, ἵλατε Μοῦσαι,
οὐκ ἐθέλων ἐνέπω προτέρων ἔπος, ᾧ ἀπὸ πατρὸς
μήδεα νηλειῶς ἔταμε Κρόνος.

Insula fertilis memorata Ceraunia ponto
Cingitur, hac celant falcem, (mihi parcite Musae,
Invitus nam prisca cano haec,) ut fama, parentis

Saturnus quo olim genitalia membra cecidit.

Hæc Insula ab ea falce postea Drepanum fuit dicta, cum Græci δρέπανον falcem nominent. Quamuis alii maluerunt dictam fuisse ab illa falce, quam Ceres à Vulcano captam donauit Titanibus, cum eos metere docuit. Timæus vero antiquissimus scriptor existimauit dictam fuisse Drepanum ab illa falce, qua Iupiter Saturnum incidit, quæ ibi occultata fuisse dicitur, cum antea illa Insula Macris a nutrice Bacchi diceretur, & postea Corcyra ab Asopi filia, vt testatur Pausanias in Achaicis, & Lycophronis Apolloniique enarratores. Alii crediderunt falcem illam non a matre datam fuisse Saturno, sed Telchines è Creta Rhodum venisse per Cyprum, indeque Italiam & insulam venisse, falcemque illa cudisse Saturno, vt memoriæ prodidit Strabo lib. 14 Geographiæ. Ego vero magis illorum sententiæ accedo, qui neque hac, neque illa de causa Drepanum vocari putarunt, sed quia crebris maris undis cum impetu irruentis ita terram corroserint, vt insulam in formam falcis excauarint. Fuit Saturnus ad res Venereas maxime propensus, quare illa fabula de illo circumfertur, quod cum Philyram amaret, vxori superuenienti in equum se conuerterit, vt sub ea forma amores suos occultaret; quod innuit Virgilius lib. 3. Georgicorum his carminibus;

Talis & ipse iubam ceruice effudit equina
Coniugis aduentu pernix Saturnus, & altum
Pelion hinnitu fugiens impleuit acuto.

Huic sacra fiebant humanis hostiis, vt proditum est memoriæ à Platone in Minoe, [illegible Greek]. Atque nonnulli ipsorum vel filios immolant Saturno, vt fortasse audiuisti. Hic ritus sacrorum per multos annos & vsque ad Herculis tempora perdurauit in Italia: quod fiebat ad Saturni imitationem, ne solus is crudelissimus fuisse Deus videretur, qui suos filios omnes interimere conatus sit. Saturni ara cereis accensis excolebatur, cereique mittebantur diebus festis; quia Saturnus quasi lumen fuit humanæ vitæ, quam è tenebris ad bonarum artium cognitionem excitauit. In huius Dei honorem cum celebrarentur Saturnalia apud Romanos, dominis seruiebant serui, ad memoriam pristinæ libertatis omnium, quæ fuit sub illo Rege, cum nemo alteri seruiret. Qui voluerunt Saturnum esse dictum, quod annis saturetur; quam ridiculi fuerunt, Dii boni. Nam qui ab anno dictus est, & à faciendo apud Latinos, erit ne idem ipse apud Græcos, an alius? aut male ficta est & ridicula hæc etymologia, aut præclari isti nominum interpretes mihi dicant velim, cum [illegible Greek] hoc est à saturando dicatur, illud [illegible] quod annum significat, num ipsi addendum putent in compositione, quod nisi addatur, videbitur nomen datum Saturno aliud apud Latinos quam apud Græcos, quod falsum est: si addatur, significabit Saturnum annosaturari, qua etymologia quid magis ridiculum est? Sed post res à Saturno gestas ita summatim explicatas, quam sententiam occultauerint antiqui sub his narrationibus intelligemus. Saturnum è Cœlo & Phera, quæ terra est, natum esse nihil aliud significat, quam illud idem quod diximus superius; tempus scilicet cum cœli astrorumque agitatione & motu expulsum credideruntque illi, qui Deum fuisse architectatum hunc mundum putarunt, at eum patri genitalia membra abscidisse explicauit id Cicero in secundo de Natura Deorum; nam cum æther Saturnus esse ab antiquorum nonnullis crederetur, vt videtur putasse Orpheus in Argonauticis, cum inquit;

[illegible Greek]

[illegible Greek]

Aethera Saturnum qui late amplectitur altum.

Hunc existimarunt patrem abscidisse, quoniã vnus est aether a Deo siue Coelo procreatus ex vniuersa aetheria materia. neque alius aether procreari posse [illegible], idem nihilominus contingeret. Conuenit etiã: quum per tempus capiatur, quod quid aliud est, nisi solem cum Titano fratre ne [illegible] accideret, quod [illegible] ad intelem cum tempore commutasse, vt omnia quae nascuntur properarent ad interitum? quippe cum autor sit generationis & corruptionis rerum naturaliũ Sol, quarum nihil sit sine tempore. cum igitur rerum sit omnium vicissitudo, [illegible] aliquando necesse sit; quia quae [illegible] quidem nata sunt, [illegible] in sua principia soluantur, quorũ etiam mutationis auctor [illegible], dictus est Saturnus filios vorasse. quod si autem voraueris [illegible] est tempus, quid aliud est, quam aliter ita in Saturnus, & tempus omnia quae comederit, quid aliud est, quam [illegible] ab ipsa natura & reparari? Sic enim ait Sophocles in Aiace;

[illegible Greek]

[illegible Greek]

Tantum valet tempus, vetustas vim hanc habet;

Ignota profert, celat inde cognita.

Quod autem Saturnus sit tempus, ac nihil aliud, quod omnia destruit, & omnia producit, indicat carmen illud Orphei in hymno Saturni;

[illegible Greek]

Omnia qui profers, consumis & omnia rursus.

Et Aeschylus in Eumenidibus;

[illegible Greek]

Simul senescens cuncta tempus destruit.

Neque mirum est, cum tempus esse Saturnum dicamus, illũ fuisse Deum existimatum, quando Sophocles in Electra tempus palam Deum appellauit;

[illegible Greek]

Deus profecto tempus est facillimus.

Cum enim Sol nunc ad Septentrionem, nunc ad meridiem declinet, quare nunc hyemem nunc aestatem faciat, atque pro mutationibus temporum omnia, quae terra marique nascuntur, initia causasque accipiant sui ortus merito dictus est Saturnus ab Orpheo pater & hominum & Deorum, vt est in hoc versu;

[illegible Greek]

Flammiger o Saturne hominum pater, atque Deorum.

Qui falcem quoque illi attribuerunt, nihil aliud putasse videntur Saturnũ nisi tempus ipsum, a quo omnia inciduntur, prosternuntur & labefactantur: quippe cum tempori etiam falcem antiqui tribuerint, vt patet ex his libri tertii Epigrammatum;

[illegible Greek]

[illegible Greek]

Marmora distendit vis temporis; ac neque ferro

Parcit; inhumana cunctaque falce secat.

Falcem Saturni vel Iouis vel Cereris occultatam fuisse in Sicilia fabulati sunt, propter insulae frumenti ceterarumque rerum necessariarũ fertilitatem: nã insu-

insularum omnium prope fertilissima est Sicilia, vt scripsit Polybius lib. 1. historiarum. Sed cur fuit Saturnus à Ioue de Regno depulsus? cur ligatus? cur in tartarum deiectus? quia sublimiora corpora, quæ sunt supra elementa & corpora simplicia, omnem vim temporis ad inferiora, quæ patiuntur mutationem, religarunt; cum ipsa sint æterna vel senectute vel labore vel mutatione immunia, vt sentiunt Peripatetici. Vocarunt igitur tartarum locum hunc inferiorem corruptioni scilicet obnoxium. Sic igitur & se, & fratres suos Iupiter ab immanitate Saturni liberauit, cuius fratres sunt elementa, quorum etsi partes singulæ corrumpuntur, vniuersa tamen interire non possunt. Lucianus tamen in Dialogo de Astrologia idcirco datum esse fabulæ locum inquit, quod Saturnus fuerit ligatus, quia tardus longusque sit planetæ illius motus; cum tamen ligatus vnquam fuerit Saturnus neque in tartarum deiectus: qui locum dedit fabulæ propter multas complicationes & varietatesque contingant illius motui. Idem cum non facilis sit visui motus illius, dictus fuit aliquando in tartarum sub terras deiectus, quam tarditatem ac varietatem motus mirifica sane elegantia orationis expressit Virgilius in primo Georgicorum eo versu;

Frigida Saturni sese quò stella receptet.

Italia Saturnia de nomine Saturni fuit appellata, illique sacra credita, quòd omnium bonorum autor Saturnus Italis hominibus fuerit, vt inquit Halicarnasseus Dionysius in lib. primo; [illegible]. Neque mirum est sane si antiqui fructuum Saturno regionem hanc existimarunt, quippe qui omnium bonorum, omnisque feracitatis autorem & largitorem hunc dæmonem crediderint, [illegible] ipsum nominandum censuerunt, vt arbitrantur Græci, siue Saturnum, vt Romani, hic quocunque nomine quis vocauerit, vniuersam mundi naturam complexus est. Platonicorum præterea clariss. cum cœlum illum, cuius Saturnus fuit filius, Deum esse putarent, at non sublime illud corpus, quod omnia continet, mentemque illam diuinam, quæ cæteras complectitur, hanc mentem modo Iouem, modo Venerem, modo Saturnum vocarunt. & quoniam locus illi in cœlo præcipuus assignatur ab eis alius, cuius motu cuncta gubernantur, idcirco Cœli filium Saturnum, seu mentem vitamque è cœlo procedentem, & in omnia corpora diffusam dixerunt. cum dicitur illa mens ætheream regionem gubernans intelligitur, sic vocatur Iupiter; at vbi in inferiora corpora descendit ad ea ad generationem concitanda, tunc appellatur Venus. Hinc accidit vt in Saturno mens suprema aliquando intelligatur, in qua sit lex vniuersa rerum omnium atque prouidentia, quæ ad ordinem & vitam & mutationes omnium fortunarum pertineat. Alii tamen eius sphæræ cœlum, quæ aplanes nuncupatur, [illegible] at inferiorem, Saturni [illegible] qui ordo postea seruatus in cæteris. Atque hæc ea fere quæ fabulosè de Saturno dicta ad physicas rationes detorquentur: quorum fundamentum res à Saturno gestas fuisse ego crediderim; quæ tum voluptatis, tum etiam religionis causa fuerunt ab antiquis ita scripta. Nunc quid astronomicè ista significent explicandum est. Scriptum est à genethliacis Saturni sidus frigidum esse ac siccum, quare bilis atra secta est, hominesque facit, in quibus peculiariter in eis, insidos, malignos, su-

perbos

pere in partes, & ad fines tardus, sed in eo diutius insistentes, atque idem ta-
men plerumque pollet consilio & ingenio, audacem facit in periculis, similiter
sapientia. Huius tamen planetae malignitatem aiunt placari aut certe leniri
a Iove coniunctione vel receptione, vel oppositione, vel trino vel sextili
aspectu. Sunt etiam Mars etiam in angulis coeli, vel in secunda, ut aiunt, do-
mo, vel in octava fuerit, multa maleficia portendit, cuius tamen malignita-
tem mitigat Venus vel opposita, vel coniuncta, vel recepta, vel per sextam
circuli partem distans ab eo, vel per quartam, omnemque feritatem & rabiem
propè compescit, sicuti Saturno ab Iovis adversatur: quare dictus est Iu-
piter Saturnum à lumine suo esse vinctus, qui sub ipso Saturni circulo est, &
eius naturam deiectam, quoniam eius vires infringit & obscuras facit. Quod si
vera sit illorum sententia, qui dicunt sidera significare tantum hominibus
superiorum motuum [illegible], atque eam naturam, nullamque eius in
nos habere ad commutandum, cur Venus dicta est à sapientibus Martis ma-
litiam infringere, aut Saturni Iupiter retardare? Dictum est rursus in eqüâ
conditione Saturni animal in Venerem propensum ac pene salacem, quia
libidini deditos vis planetae clam facit, ac furorem Venereum pene concitat
in iis corporibus, quibus plurimum dominatur. Praeterea cum singulis pla-
netis ob similitudinem quandam metalla singula sint attributa, metallicarum
rerum scriptores alchimistae artifices, hanc totam fere fabulam ad suam artem re-
tulerunt, praesertim Geberum, Hermetem, & Raymundum Platonicos, imitati
uti praediximus. Dicunt enim fictum fuisse ab antiquis quod Iupiter Satur-
no genitales partes abscinderit acuta falce, easque in mare deiecerit, ex qui-
bus & spuma nata sit Venus, quia Saturnus sal sit quidam pater omnis, pre-
parari salis sulfuris qui sit ex eo praeparato. Sed quoniam cum Iupiter in
vase vitreo tardius [illegible] aquam solvitur propter vim
igni, [illegible] etiam ab ipso Iove cum virilia partes secum afferat se-
cidenda ac separanda, sulphur latitantem ac in sale latens, quae reciduunt in eas,
quod decipienda apparebat; idcirco & Saturno amputatas viriles partes di-
xerunt, & cum salem aquam tanquam in mare deiectas, ex illo sale ac sulphure
genitam Venus. Conantur enim metallorum tortores & hac, & alias his si-
miles artes excogitare, quibus possint metalla in alias formas transferre in-
centivam paupertatis formam perterriti, ac semper illam lepidissimi poetae Ti-
moclis sententiam in animo habentes, qui ita inquit;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Est sanguis atque spiritus pecunia
Mortalibus, quae nulla cui sit copia,
Vivus peremptus inter mortuos meat.

Pingebatur autem ab antiquis Saturnus senex, pallidus, canus, altera ma-
nu falcem gestans, & draconem caudam sibi mordentem: altera filium par-
vum ori apponebat, ac vorabat: caput galea tegebatur, & super illa erat ani-
mal. Habebat iuxta se quattuor filios, e quibus Iupiter virilia amputabat,
ac in mare proiiciebat, e quibus Venus oriebatur. Senex item ob imbe-
cillitatem [illegible] fingebatur, & ob caloris inopiam: falcem habebat, quia
retrogradus planeta, quod per serpentem etiam significabatur, vorabat filios,
quia pauci vivunt qui nascentes habent Saturnum in horoscopo domi-
nantem.

aratem, Iupiter virilia amputat, quia confanctius temperat maliciam, & de imperio deiicit, quia se exaltat in Sat. circulo: hanc enim & picturam & interpretationem Saturni tradiderunt antiqui nonnulli: atq; hæc physicè & astronomicè summatim dicta sint: nunc quo pacto possint eadem ad humanæ vitæ institutionem accommodari, vestigandum videtur. Saturnum deiecisse patrem suum è regno propter iniurias fratrum, quid aliud significat, quam iniuriarum denique vindicem esse Deum? cū nemo malus diu felix esse possit. At fuit idem Saturnus postea idem passus, quia nulla impietas iniquitatis est remedium: ideirco qui iniuriam vlciscuntur illud videre debere quo tenus viro bono procedendum sit, atque easdem iniurias, quas in parentes contulerimus, sunt nobis à filiis postea expectandæ: cum omnes domesticis exemplis maxime incitentur. Si quis vero sæpe post datas pœnas suarum peccatorum sapiens extiterit, illud experitur denique apud omnes nationes apertum esse externæ virtuti locum, ac vbique viris bonis esse patriam, & vbique mortalium sapienti viro, humanam felicitatem quæcunque est, patere. Ac de Saturno satis, nunc de Cœlo dicamus.

De Cœlo. Cap. III.

COelus, quem alii Cœlum, alii Vranū Græco nomine appellant, Aetheris & Diei filius fuisse dicitur, vt testatur Cicero lib. 3. de natura Deorum his verbis; Quod si ita est, Cœli quoque parentes Dii sunt habendi Aether & Dies, eorumque fratres & sorores. Huius vxor Vesta fuisse dicitur, quam nihil aliud esse, quam terram, suo loco dicetur. Scriptum reliquit tamen Hesiodus Cœlum è terra natum fuisse, vt patet ex his carminibus;

[illegible]

[illegible]

Terra sibi par Stellatum Cœlum alma creauit,
Quod complectatur lato velamine totam.

Quæ mox cum Cœlo nupsisset, coniunctaque fuisset insignem filiorum multitudinem illi procreauit, Cœum scilicet, Crium, Hyperionē, Iapetum, Thiā, Rheam, Themin, Mnemosynen, Phœben, Tethyn, Saturnū, Oceanū, Steropen, Argen, Cottum, Briareum, Gyan, quos omnes commemorauit Hesiodus in Theogonia, & Apollodorus Atheniēsis li. 1. bibliothecæ, vt dictū est superius, atque eadem terra postea è Tartari congressu Typhoeum genuit, vt ait idem Hesiodus. In hanc vxicitam Saturnus natu minor ex omnibus Cœli filiis, accepta adamantina harpe à matre ob fratres vinctos patrem cepit, ac illi genitalia membra præcidit, è quorum sanguine Alecto, Tisiphone, & Megæra natæ fuisse dicuntur. Scriptum reliquit Lactantius in libro de falsa religione, Cœlum potentissimè potentia cæteris mortalibus, atque cum Reges antiquitus pro Diis colerentur, inde accidit vt Cœlus pro æthere cultus sit; & sacarunt, ad extollendam generis claritatem, quod gloriæ splendorisque generis desiderium omnibus mortalibus in altissimo fortunæ gradu constitutis, maxime est innatum, se è cœlo Deorum omnium sede, & è terra natū esse gloriabatur. Attamen, si quis recte consideret, idem nobilitatis genus & ranis, & muscis, & cæteris animalibus complaribus natura abunde largita est, quod ex æthere siue calore siderum, & ex terra per imbres multa huiusmodi semina concipit & producit, vt est in iis carminibus;

> Tum pater omnipotens fœcundis imbribus æther
> Coniugis in gremium lætæ descendit, & omnes
> Magnus alit magno commistus corpore fœtus.

Neque plura his fabulati sunt antiqui de Cœlo. Quod Aetheris ac Diei filius fuerit, videtur nihil aliud significare, nisi naturæ ordinem in cœlestibus corporibus collocandis: quæ puriora sunt enim, cæteris superiora sunt, & sublimiore loco: quare in coordinandis in corporibus cum à cæteris se extitisset, dictus est natus ex Aethere & Die ob inferiorum siderum lumen. alii è terra natum dicunt, qui eandem ab opifice Deo fabrefactam perhibent, ex informi materia. Verum enim idem cœlum quia est ætheris, atque æther fuit appellatus, ut testatur carmen illud Pacuvii apud Ciceronem in secundo libro de Natura Deorum,

> Hoc, quod memoro, nostri cœlum, Graii perhibent æthera.

Sic Orpheus in hymnis nihil aliud esse cœlum existimat, nisi hunc æthera, qui constat ex altissimis illis ignibus, ut patet ex hoc,

> [illegible]
> Omnipotens Cœlum, pars & sanctissima mundi
> Perpetua.

Vocatum est cœlum, quia concavum sit, quod κοῖλον significat apud Græcos. Quod autem excisus fuerit à Saturno filio, in neminem adhuc incidi, qui satis probabilem causam attulerit. nam ridicula est illa, quam affert Cicero in secundo de Natura Deorum hoc pacto; Nam vetus hæc opinio Græciam occupavit, cœlum exsectum à Saturno filio, vinctum Saturnum ipsum à filio Ioue: Physica ratio non inelegans inclusa est in impias fabulas: Cœlestem, enim altissimam æthereamque naturam, idest igneam, quæ per se omnia gigneret, vacare voluerunt ea parte corporis, quæ coniunctione alterius egeret ad procreandum. Hoc si ita sit, cur aliquo tempore eas partes habuerit æther declarandum fuerat: aut si Saturnus pro tempore intelligatur, quòd [illegible] laboraret annis, cum dicantur omnia è tempore nasci, & rursus ab eodem labefactari ac destrui, cur idem fuit exsectus à Ioue filio? nunquid nihil aliud ab eo nascetur tempore nascetur? Aut nulla igitur vera est, & quæ servari possit, harum rerum interpretatio; aut hæc ad mundi procreationem, ut dicebam, respiciunt, quæ partim ab historiis, partim ab imperitorum hominum natura sumpsit originem. Exsectus fuit igitur Cœlus, ut ego quidem sentio, quia unus sit æther, unumque cœlum, neque illum corpus patietur posse alium æthera aut aliud cœlum procreari, cum ex universa consumpta sit materia. Nam cum unus sit mundus, at non plures, cum neque esse possent, meritò dicunt cœlum exsectum à filio, quia sibi simile quidpiam tempus non liceret procreare. Unum est igitur cœlum, & unum tempus, quod nascitur ex illius motu, ambo exsecti, quia non plures esse possunt: unde hæc fuit peripateticorum disciplina. Cœli res gestæ nullæ ad nostræ ætatis memoriam pervenerunt, quare facilè adducor ut putem ob prudentiam probitatemque hominis principatum ad ipsum fuisse delatum: verum de illo apud varios scriptores inveni multorum testimonio comprobatum, quòd mortuus est in Oceania (nam Creta, ut opinor ita vocabatur,) in oppidoque Aulatia fuit sepultus ut ait Lactantius. Nec me præterit nonnullos fuisse, qui cœli intellexerint animam esse superni & stellati cœli, quam modo Deum, modo Dei ipsius fœcunditatem putarunt. Atque cum Iouem beneficam volunta-

eum Dei omnibus prouidentem existimarent, aiebant eum exercuisse Saturnum, hoc est ad Dei mentem peruenire, mox Saturnus exsecat Coelum, quia mens ipsa plurima excerpit a Dei optimi fœcunditate, a quo, ea quæ proueniunt, non integra & perfecta sunt, ut in Deo: sed a suis ligata & angustioribus naturæ limitibus accipientis vitio coarctata. Quæ ad mores attinent, similia propè sunt atque in Saturno. nunc de Iunone dicatur.

De Iunone, Cap. IIII.

CVm de Saturno verba faceremus superius, inter cæteros Saturni filios Iunonem etiam commemorauimus: nam duas tantum fœminas è Saturno natas fuisse accepimus, Glaucam scilicet & Iunonem. Erat id fœdus Saturno cum Titano, ut dictum est, ut mares omnes, si qui nascerentur, è Saturno interficeret, ac filias ut imperio minime aptum genus, pro arbitrio ac voto educare liceret. Cum eodem partu Iupiter & Iuno nati fuissent, Iupiter, ut diximus, clam per Corybantes in Cretam deportatus, at Iuno, ut quæ sola eodem partu nata sit, Saturno oblata, quod facile creditu fuit. At enim de loco ubi nata fuit Iuno ambigitur, quod ab aliis scriptoribus in alio loco nata esse dicatur. Strabo libro nono scriptum reliquit Iunonem Argis natam esse, quod videtur significasse Homerus lib. 4. Iliados hoc versu;

Ἥρη τ' Ἀργείη, καὶ Ἀλαλκομενηῒς Ἀθήνη.

Iunoque Argiua, atque Alalcomenia Minerua.

Quam tamen Samiam Iunonem esse scribit Pausanias in Achaicis, cum Samii Iunonem apud se natam esse dixerint apud Imbrasum fluuium sub quadam vitice. Atqui ut eadem in utroque loco nata sit, fieri non potest; communior tamen sententia est quòd in Samo sit edita, cui sententiæ & Apollonius accedit, ut scripsit in primo Argonauticorum his versibus;

[illegible]

[illegible].

Ast hic Imbrasiæ Iunonis sede relicta

Parthenia præstans Ancæus.

Nam cum Samus antea ita vocaretur, dicta fuit postea Parthenia, quia Iuno virgo in illa sit educata, ut scripsit Callimachus in libro [illegible], hoc est de conditis & habitatis insulis, & ciuitatibus, & de illarum nominibus: quam rem explicauit etiã Apollonii Rhodii enarrator in librum primum. Huius nutrices dicuntur fuisse Eubœa, & Prosymna, & Acræa Asterionis fluuii filiæ, ut memoriæ prodidit Pausanias in Corinthiacis. Atque Olen poetam perantiquum carmina quædam in honorem Iunonis composuisse accepimus, in quibus scriptum erat, Iunonem ab Horis fuisse educatam. Idem Pausanias in Arcadicis Iunonem à Temeno educatam scribit; cuius etiam nutrices fuisse oceanitides inquit Ouidius libro secundo Metamorphos.

At vos, si læsæ tangit contemptus alumnæ:

Gurgite cæruleo septem prohibete triones.

Nec defuerunt qui ab Oceano & à Tethye nutritam fuisse dixerint, quam sententiam secutus est Homerus lib. [illegible] Iliadis, ubi inquit;

[illegible].

[illegible]

[illegible]
Oceanum visura peto namque ultima terrae,
Vnde genus superum, & Tethynque parentem,
Qui me alere suis domibus sedulo olim.

Habitauit igitur Iuno in Samo insula donec virgo fuit, cuius rei argumentum fuisse inquiunt, quod anniuersaria sacrificia ibi fieri solebant in nubentium morem, ut scripsit Lactantius. Quo autem pacto Iouis fratris facta est Dea uxor, cum ad nubilem aetatem adoleuisset, ita fabulose narratum est a nonnullis. Dicunt Iouem perdite sororis desiderio arsisse, quam cum a caeteris Deabus semotam vidisset, cuperetque ex eius conspectu euanescere, sese mutauit in cuculum, & in montem, qui Thornax antea, postea Coccyx ab ipso cuculo dictus fuit, conuolauit. Iupiter igitur eo ipso die magnam tempestatem excitauit, ad quem montem, Iuno cum sola esset, accessit, ibique consedit, ubi Iunonis adultae postea sacellum erectum fuit. Cum tremens igitur ac frigens cuculus ad Iunonis genua aduolasset, ea illum miserta suae vestem continuo circumiecit. At Iupiter resumpta pristina figura rem habere cum illa tentauit, quo matrem verita, ubi se uxorem ducturum Iupiter promisisset & iurasset, assensit: quare apud Argiuos, qui maxime eam habent in honore, in Iunonis templo, cuius statua sedens in throno cum sceptro, & cuculo super sceptro erecta fuit, ut ait Dorotheus in libro secundo Metamorphoseon. Lucianus autem in Deorum dialogis scriptum reliquit ex instituto Persarum & Assyriorum id fecisse morem, quibus mos fuit vel sanguine coniunctas uxores ducere. Hac filios Martem, Argen, Ilithyiam, & Hebem dicitur habuisse, ut testatur Pausanias in Corinthiacis. Atque Lucianus in iisdem dialogis Iunonem scribit citra viri consuetudinem Vulcanum peperisse. fabulantur praeterea fontem fuisse apud Argiuos, cui Canatho nomen fuit; in quo prolutam esse Iunonem, ubi quotannis se lauerit, denuo virginem fieri: qui sermo manauit ab arcanis initiorum & sacrificiorum, quae solenni ritu apud illos fiebant, ut ait Lysimachus Alexandrinus lib. xiii. rerum Thebanarum, & Paus. in Corinthiacis. Haec eadem matrimoniorum praeses ab antiquis dicebatur, ut sensit Virgilius lib. 4 Aeneidos;

Iunoni ante omnes, cui vincla iugalia curae.

Quae idcirco quod praeesset matrimoniis pronuba fuit appellata, ut ait idem poeta;

Dant signum prima & Tellus, & pronuba Iuno.

& Ouid. in Phyllidis epist.

Iunonemque, thoris quae praesidet alma maritis.

Ferunt Iunonem lac Herculi infanti praebuisse, quo immortalitatem assequeretur, cum illum idcirco Pallas ad illam attulisset, quod innuit Lycophron in ea versu;

[illegible]
Gratamque cultori Tropaeq; ubere Deae.

Haec Dea tria loca praecipua dicitur habuisse, in quibus celebratur summa religione, quae ipsa sibi gratissima esse memorat apud Homerum lib. 4. Iliad.

[illegible]
ἤτοι ἐμοὶ τρεῖς μὲν πολὺ φίλταταί εἰσι πόληες,
Ἄργος τε, Σπάρτη τε, καὶ εὐρυάγυια μυκήνη.
At Iuno contra sic est effata vicissim.

> Sunt mihi tres vrbes dilectæ, Sparta, Mycenæ
> Atque Argos, quæ sacra ferunt mihi tempore in omni.

Enimuero cum multis aliis in locis magna religione Iuno colebatur, tum apud Eleos, vt ait Pausanias in Eliacis, quinto quoque anno matronæ sexdecim ludos instituebant, qui Iunonia vocabantur. atque virginibus pro ætate in classes diuisis certamen cursus proponebatur. Currebant primæ impuberes puellæ, mox grandiores natu, postremæ ætate maximæ, quæ ad Olympica certamina etiam accedebant, sed in minora stadia proponebantur. Hypercheriæ Iunonis præterea delubrum constructum fuit apud Lacedæmonios, quo tempore Eurotas agrum Laconicum late diluit ex oraculi responso. Hanc Iunonem Venerem etiam nominabant, cui vota facere matronæ pro filiarum nuptiis, utpote pronubæ Deæ consueuerunt. Celebratur etiam Lacinia Iunonis cognomento in agro Crotoniate, sicuti testatur Dionysius in libello de situ orbis in his carminibus; [illegible]

> [illegible]
> [illegible],
> [illegible]. hic vbi ab illis
> Exigua vrbs colitur valde iucunda Crotonis,
> Æsari vbi ad primas herbosi fluminis vndas,
> Alta Laciniadis Iunonis templa videntur.

Hanc Deam cum cælicolarum Reginam putarent cum sceptro & diademate fingere mos fuit antiquorum. fama est Iunonem infensam maxime omnium mortalium Herculi fuisse, quod è pellice Alcmena natus fuisset, propter quam & vniuersum Thebanorum genus odio habebat. quare fuit etiam ab ipso Hercule vulnerata, vt testatur Homerus in lib. quinto Iliados his verbis;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible].
> Passa fuit Iuno cum filius Amphitryonis
> Dextrum vber ferme perculsit forte trisulco.

Veruntamen cum infinitas propè difficultates, multaque pericula illi proposuisset, effecit vt immortalis eius gloria apud homines vigeret. neque illius prope fuit, quin per Iunonis odium gloriosus inter mortales euaserit, & illustris, quando gloria omnis & rerum gerendarum præstantia, non nisi in arduo & difficili loco sit constituta. Neque vlla fuit omnium Dearum quæ magis pellicum multitudine infestata fuerit: idcirco Numa apud Romanos lege sanciuit ne qua pellex Iunonis templum ingrederetur his verbis; Pellex ædem Iunonis ne tangito: si tangat, Iunoni agnam fœminam crinibus dimissis cædito. Hæc, cum Dii cæteri territi ob metum Gigantum in Aegyptum aufugerent, ac alii aliam formam sumpsissent, in vaccam se conuertit, vt est apud Ouid. lib. 5. metamorphoseon;

> Huc quoque terrigenam venisse Typhoea narrat,
> Et se mentitis superos celasse figuris.
> Duxque gregis dixit fit Iupiter, vnde recentis
> Nunc quoque formatus Libycus cum cornibus Hammon.
> Delius in coruo est, proles Semeleia capro,
> Fele soror Phœbi, niuea Saturnia vacca.

Ipse Venus lauit, Cyllenius ibidit alta.

Credita fuit esse diuitiarum Dea ab antiquis, quod etiam sensit Ouidius, vt est in Epistola Paridis;

Tantaq; vincendi cura est; ingentibus ardent
Iudicium donis sollicitare meum.
Regna Iouis coniux, virtutem filia iactat.
Ipse potens dubito, fortis an esse velim.

Huic Deæ candida vacca litari mos fuit, vt testatur Virgilius libro quarto Aeneidos, 10

Ipsa tenens dextra pateram pulcherrima Dido
Candentis vaccæ media inter cornua fundit.

Fama est, quòd Iupiter hanc Deam aliquando altè suspenderit, pedibusq; illius duas incudes appenderit, atque aureum vinculum iniecerit manibus. Tum vero cum ita penderet in æthere Dii cæteri grauiter ferebant, neque soluere tamen potuerunt, vt testatur Homerus in libro ... Iliados, his carminibus;

[illegible] 20

An subit vt te suspendi, pedibusque ligaui
Incudes binas, manibusq; vt vincula ieci
Aurea, Iuno? leui sublimis ab æthere at ipsa
Pendebas, grauiter superi doluere, sed vllus
Soluere non poterat: cepi quemcunq; propinquum
De cœlo ieci.

Illud ipsum significabat aurea Homeri cathena, è qua pendebant Dii omnes Iouem de cœlo detrahere conantes, quorum tamen conatus fuit irritus, vt 30 ait Homerus lib. Iliad. 8.

[illegible]

Aurea sic vobis superi suspensa cathena
De cœlo, hanc trahite ô Diui, cunctiq; Dearum.
Sed non detrahere è cœlo, neque vincere summum
Vlla Iouem poterit vis, labor omnis inanis.

Per huiusmodi fictas ambages rerum naturalium seriem declararunt poetæ. 40 nam, vt diximus superius, viri sapientissimi nunc rerum astronomicarum scientiam & præcepta, nunc naturalium vires & principia, nunc vitæ humanæ recte instituendæ rationem sub his fabularum arcanis integumentis occultarunt, quæ non possunt nisi à sapientibus, aut quibus sapientes explicassent, intelligi. Quid autem Iuno suspensa ita significet, & cur Iouem de cœlo Dii omnes detrahere non possint, declarabitur paulo inferius. Attribuerunt antiqui Nymphas quatuordecim Iunoni, quæ illius seruitio semper assiderent, vt ait Virg. lib. 1.

Sunt mihi bis septem præstanti corpore Nymphæ,

Quarum omnium maxime Iridis seruitio vtebatur. Huic Deæ sacer est pauo, quia propter illam cæsus fuit Argus à Mercurio, & in illam auem mutatus, vt ait Theodorus in libro Metamorphoseon, cum Io custodiret mandato Iunonis. Illius currũ idcirco finxerunt antiqui à pauonibus trahi, vt indicauit Ouid. lib. 2. Mutationum;

Habili Saturnia curru
Ingreditur liquidum pauonibus æthera pictis.

Idcirco Adrianus Romanorum Imperator in eo Iunonis templo, quod fuit in planiore Eubœæ parte situm, inter cætera memoratu digna, quæ videbantur, pauonem ex auro & lucidis preciosissimisque lapillis dicauit, vt ait Pausanias in Corinthiacis. Multa & huic Deæ nibus fecerunt cognomina, vel à locis in quibus colebatur, vel ab illis qui templa dicauerant, vel ab euentu rerum, vel à cæteris rebus huiusmodi, & ab officio Lucina, & Bellona: & à loco Argiua, & Samia. Sic quia Hercules illi capram mactasset, vocata est Aegophaga, cui apud Lacedæmonios hoc nomine mos fuit capram immolare. Sic Populonea, Lacinia, Hoplismia, Bunæa, Acræa, Hyperchiria, Vnxia, Moneta, Calendaris, Februa, Fluonia, Domiduca, Cynthia, Interduca, Socigena, & alia complura his similia. Hæc illa sunt, quæ de Iunone fabulose ab antiquis sunt tradita. Nunc quid sub his fabulis contineretur, explicemus. Cur Iuno Saturni fuerit filia, dictum fuit, cum de generatione elementorum superius de Ioue verba facientes loqueremur. Hanc elementum aeris esse putabant, vt in hymno in Iunonem patefecit Orpheus, his carminibus.

κυανέοις κόλποισιν ἐνημένη ἀερόμορφε
Ἥρα παμβασίλεια, Διὸς σύλλεκτρε μάκαιρα,
[illegible]

Aeriam ostentans faciem Iuno alma, sinuque
Cyaneo resides, præbens mortalibus auras
Magna tuis comites faciles, ventosque salubres.

Quæ apud Virgilium etiam libro quarto se facultatem habere concitandorum imbrium & grandinum inquit hoc pacto;

His ego nigrantem commixta grandine nimbum
Desuper infundam, & tonitru cœlum omne ciebo.

Vbi enim Iupiter Iunonis amore incaluit, eamque complectitur, omnium pullulant herbarum fructuumque genera: aer enim nisi superiorum corporum calore commoueatur, generare omnino non potest, quod significauit Homerus in libro 14. Iliad.

ὣς ἄρα καὶ ἀγκὰς ἔμαρπτε Κρόνου πάϊς ἣν παράκοιτιν.
τοῖσι δ' ὑπὸ χθὼν δῖα φύεν νεοθηλέα ποίην.

Sic ait, vxorem amplexus Saturnius hinc est,
Sub quibus alma parit tellus cum gramine flores.

Et quoniam aer non solum est per quem spiramus, per quem viuimus, per quem videmus, sed etiam qui nobis occultam vim naturalem in sanguinem præbeat, vt vel formidemus pericula, vel ea fortiter subeamus, idcirco Iunonem Timoris & Audaciæ potestatem habere crediderunt antiqui, vt Orpheus testatur in Argonauticis;

[illegible]

Terro-

Tertiorem his [illegible] Saturnia Iuno.

Fertur in Samo insula nata & educata fuisse, quoniam saluberrimus ibi est aer. Hæc habuisse Horas nutrices dicitur, quia ita sibi vicissim succedunt, & singulis horis contemperantur secundum partes ac [illegible], ut absolute & singulis horis contemperantur secundum partes ac [illegible]: quod nisi contingeret, periret omnino aeris elementorum, cum [illegible]: quod nisi contingeret, periret omnino aeris elementorum, cum [illegible] ad omnes mutationes. educata fuit Iuno etiam ab Oceano & Tethye, vel a filiabus fluvii Asterionis, vel a nymphis Oceaninis, quoniam aer ex aquis praecipue vaporibus [illegible] gignitur; quemadmodum è densioribus terra. Hæc ideo ex Ioue peperit Vulcanum, quia ignem calefactus aer procreat, ut frigidior & densior aquam, quod ita expressit Lucretius in Libro primo;

> Et primum faciunt ignem se vertere in auras
> Aetheris; hinc imbrem gigni, terramque creari
> Ex imbri, rursusque à terra cuncta reverti.
> Humorem primum, mox aere, deinde calorem.

Hæc eadem filios habuit Heben & Martem, tum quia temperies aeris causa est abundantiæ & ubertatis rerum omnium; tum etiam quia affectus quosdammodo aer [illegible] bellorum & discordiæ semina imprimit in animis mortalium: eandemque lætitiæ & pubertatis Deam putarunt, quod ea omnia bene affectus aer agere [illegible] dicitur.

> Adsit lætitiæ Bacchus dator, & bona Iuno.

Neque placet Zenis sententia, qui Martem & Heben è Iunone natos putavit, quia frequentia bella propter salubria loca oriantur inter homines. Hæc Pronuba, hinc coniugiis præfecta putabatur, quod aeris benignitas omnia in lucem producit, quare etiam Iuno credita est [illegible] Dea. Hæc Iovis soror, quia in ipsum aera calor æthereus agit, & quia summa pars aeris propius accedit ad æthereum puritatem, ut ait Cicero in secundo de natura Deorum. aer autem, ut Stoici disputant, interiectus inter mare & cælum Iunonis nomine consecratus, quæ est soror & coniux Iovis, quod & similitudo est ætheris, & cum eo summa coniunctio. Effeminarunt autem eum, Iunonique attribuerunt, quod nihil est eo mollius. Ob eam mollitiem cum Dii in Ægyptum propter Gigantum terrorem fugientes variis formas sumpsissent, in vaccam mutata dicitur, & a cuculo molli avicula decepta. Hæc ligata fuisse a Iove dicitur, quia aer sit inferior ei naturali cum superiore corpore coniunctus, ut ait Plato in Timæo. Incudes sunt aqua & terra, quæ videntur ex ipso aere pendere, cum aer super his omnibus supernatet: neque Dii omnes possent ipsam Iunonem ab his vinculis liberare, quia tanta est Dei potestas, tantaque artificium in his mundanis corporibus coniungendis, ut nulla via vel humana vel divina, quidquam horum dissolvere possit, nisi idem artifex, qui ea fabrefecit. Idem significabit per auream catenam; quæ est vis æthereorum & superiorum corporum inter se divinitus connexorum. Dicitur fuisse ab Hercule vulnerata, quoniam gravissima semper fuit est humana virtuti adversaria, cum nato utroque sidera in alicuius ortu contingere consideraretur. Nymphæ complures Iunoni [illegible] [illegible] quid aliud significant, quam varias in aere mutationum [illegible]? Sacer est illi pavo quod superbum, quod ambitiosum, quod alia pretiis, ipsum aerio [illegible] peramento animal, quod variis coloribus ornatum, quod [illegible] habet [illegible], quia superbi sunt, ambitiosi, rerum [illegible] appetentes, qui [illegible]

Deam

Deam habere tutelarem, quos multos homines obseruare necesse est ad æternam suarum custodiam. neque tamen totum est corpus coloribus distinctū, sed quædam pars deformis, cum nihil omnino felix possit contingere. uarietates autem colorum quid aliud significant, quàm felicitatum actionumque, uitæque multiplices vicissitudines, & insidias ab externis & amicorum carissimorumque mortes & calamitates, quæ omnia intimam animi partem eorum qui cætera felices uidentur, infestant. Huic Deæ templum in ea via, quæ ducebat è Phalero Athenas, sine foribus, aut tecto fuisse extructū scripsit Pausanias in Atticis: quod quidem nihil aliud significat, nisi Deam hanc nullum in locum esse includendam, cum Dea sit per quam spiramus ac viuimus. Hæc illa sunt quidem, quæ physicè de Iunone dicta fuerunt ab antiquis. Nunc quid horum possit ad mores [illegible] vestigandum est. Quod attinet ad auream cathenam, quòd omnes Dii Iouem de cœlo detrahere non possent, ego modo auaritiam, modo ambitionem, esse auream cathenam me dixerim, quæ & si potentissima est, multosque à vera Dei religione ad falsa dogmata retraxit, multasque sectas falsarū religionū à Christo solo vero Deo, Dei summi, sapientiæque summæ filio descisceres, instituit; tamen virum bonum suo loco dimouere non potuit, neque veritatem illo tempore labefactare, quæ aduersus omnes insidias inconcussa perstitit. Qui vero vir bonus vere extitit, ille neque auaritia neque ambitione vlla loco dimoueri potest: verum quisque sui ipse experimentum habere, an vir bonus nominari possit, cum hæc sint tanquam indices lapides. Sic igitur neque Iupiter cum in rebus ciuilibus pro lege capiatur, neque lex Christi, neque ciuitatum bene institutarum, neque iudices, vel præfecti vrbium, vel imperatores, si viri boni sint dimoueri possunt de recta sententia largitionibus, cum possit ipsa lex, aut iudices, corruptores & sceleratos homines labefactare. Non potest igitur Iuno per suas opes, neque per eloquentiam Mercurius, neque blanditiis Venus nec minis Mars Iouem de cœlo deiicere, neque quantuscunque fuerit reliquorum Deorum cœtus. Chemici artifices præterea conati sunt nonnullas fabularum Iunonis partes ad suos ignes & ad sua vascula retrahere. Dicitur Iuno, inquiunt, Saturni & Opis filia, Iouisque soror & coniux, & ante Iouem nata eodem partu, Reginaque esse Deorum & diuitiarum Dea, partubus & matrimoniis præfecta; quæ nihil est aliud quàm aqua Mercurii, quæ Iuno nominatur. Saturni ea de causa est filia, quod ab eo & eius terra distillat, ac manat. Hæc terra dat opes, siue aurum chemicum, quòd vero distillat Iuno & Iupiter sunt aqua Mercurii, & sal in ima parte vasculi viuens ac in fæce relictus. Cum vero prius effluat aqua Mercurii è vasculo, nascitur Iuno ante Iouem. Præest eadem partubus, quòd cum maturat [illegible] chemicum educit in lucem, vnde Lucina etiam vocata est. Præfecta connubiis putatur eadem, quoniam media est coniungendis sulphureis humoribus Venere ac Marte scilicet: quæ quòd antequam manet cum Ioue coniungatur, & ambo gignant Solem chemicum, Iouis vxor vocata fuit. Regina deorum dicta est, quoniam illa regit, soluit, coniungit, separat, ac reprimit metalla, quæ variis Deorum nominibus appellantur. Ac de Iunone satis, nunc de Hebe dicamus.

De Hebe. Cap. V.

Cum de Iunone loqueremur superius, dictum fuit Heben, quam Latini Iuuentatē vocarunt, Iunonis fuisse filiā. [illegible] fuisse Iouē [illegible] cre-

diderant,

dixerunt, inter quos fuit Homerus, qui ita scripsit lib. 11. odyss.

> Τὸν δὲ μετ' εἰσενόησα βίην Ἡρακληείην
> Εἴδωλον· αὐτὸς δὲ μετ' ἀθανάτοισι θεοῖσι
> Τέρπεται ἐν θαλίῃς, καὶ ἔχει καλλίσφυρον Ἥβην,
> Παῖδα Διὸς μεγάλοιο, καὶ Ἥρης χρυσοπεδίλου.
> Post hanc, Alcidae mihi nota accessit imago,
> In superos inter conuiuia laeta frequentis,
> Nata Iouis magni, Iunonisque additur illi
> Nunc Hebe coniux.

Alii magis fabulosum Hebes ortum memoriae prodiderunt; dicunt enim Iunonem cum aliquando ab Apolline in domū Iouis ad conuiuium fuisset conuocatam, atque inter alias epulas lactucas agrestes appositas fuisse; quas ubi comedisset, cū antea esset sterilis, repente fit grauida, atque Heben filiam postea peperit: ea cum pulcherrima esset, ac Ioui placuisset, iuuentuti praeficitur ab ipso Ioue, & id praeterea illi munus datū est ut Ioui pocula ministraret. Verum narrant cū lapsa aliquando inter ministrandum fuisset, partesque pudendas omnibus praesentibus ostendisset, ab illo officio remouetur, & Ganymedes Laomedontis Troiae Regis ab aquila in caelum Iouis iussu portatus, sufficitur. Quod Hebe pocula Ioui porrigere antea cōsueuerit, testatur Homerus ita lib. 4. Iliadis;

> Οἱ δὲ θεοὶ πὰρ Ζηνὶ καθήμενοι ἠγορόωντο
> Χρυσέῳ ἐν δαπέδῳ, μετὰ δέ σφισι πότνια Ἥβη
> Νέκταρ ἐῳνοχόει. Hos Hebe venerabilis inter
> Fundebat nectar pateris; hi protinus aurea
> Excipere e manibus, seseque inuitare vicissim.

Cum Ganymedes igitur ad id munus fuisset assumptus, tum Iuno grauiter tulit

> Et genus inuisum, & rapti Ganymedis honores.

Quod testatur etiam Cicero in lib. 1. de natura Deorum ita inquiens; at poetae quidem nectar, ambrosiam epulis comparant, & aut Iuuentatem, aut Ganymedem pocula ministrantem. Hanc fuisse aliquando Ganymedam vocatam ab antiquis testatur in Corinthiacis Pausanias. Apud Sicyonios & in Phliasiis Dia nominabatur: quibus in locis fuit eximium illius fanum, & illa eximie colebatur, ut ait Strabo libro octauo. Memoriae prodiderunt antiqui Herculi post absoluta certamina cū in caelū ascendisset, Heben datam fuisse a Ioue in matrimonium: quare in ea regiuncula, quae Horti dicebatur apud Athenienses, arae in communi templo Herculi & Hebae consecratae fuerunt, ut ait in Atticis Pausanias: quae, ut ait Apollodorus lib. 2. illi Alexiarem filium & Anicetum peperit. Haec fabulose de Hebe, nunc sententiam ex his eliciamus. Ego Ciceronis opinioni sane facile accedo, qui ita scribit in libro primo Tusculanarum disputationum; Nō enim ambrosia Deos, aut nectare, aut Iuuentate pocula ministrante laetari arbitror; nec Homerum audio, qui Ganymedem a Diis raptum ait propter formam, ut Ioui pocula ministraret. Non iusta causa, cur Laomedonti tanta fieret iniuria. Fingebat haec Homerus, & humana ad Deos transferebat. Quo pacto Hebe Iunonis filia dicitur? quoniam e felicissima aeris temperie omnia herbarum, arborumque genera pullulant, & pubescunt. Nam quomodo sine parente Ioue vel patre vel Iunonis filia esse potest; nulla est aeris temperies, quam non efficiat aetheris calor ea mote, cum omnis inferiorum corporum actio ex

agitatione superiorum proueniat. Qui enim potest aer aliquid ad ortum conferre, nisi solis, ætherææque regionis calore concitatus illud ipsum efficiat? Quippe cum litigium & amicitia non solum principia sint ortus & interitus rerum, vt sapiens credidit, verumetiam omnia nata conseruent; quibus suas vires æquè impertiuntur. Martis soror Hebe esse dicitur, quoniam vbertas rerum omnium, & fertilitas agrorum ex eiusdē aeris temperamento oritur, ex quo etiam bella, & illorum omnium deuastationes. Mars præterea bonitate regionum aliitur, cum nemo prope de sterili & inope regione contendat. Quòd autem esis lactucis agrestibus Iuno facta est grauida, quid aliud significat, quàm ex ipsa aeris temperie natam fuisse Heben? Iuno vbi est conuiuio accepta ab Apolline in domū Iouis, nimio calore solis exarsit, ac æthereis; quare agrestes lactucas, quæ frigidæ sunt comedit, ac sic prægnans. Quis non videat per hæc aeris temperiem significari? qui vbi plus æquo incaluerit, frigus capere & symmetriam ad res generandas. Inde nascitur Hebe, quæ iuuentuti tam plantarum quàm animalium præest. Hæc vbi lapsa fuisset dum ministraret, pudendasque partes sapecis ostendisset, priuata est à Ioue eo munere quod propter pulchritudinem obtinuerat: hoc quid est aliud, nisi cum folia deciderunt arboribus iuuentutem & honorem plantis delabi? quæ si cum priore conditione comparentur turpes sunt, & parum decoræ. Eo tempore Ganymedes in eius locum subrogatur, qui nihil aliud quàm hyemem significat, quę dicta est etiā à pluuiis, quare & in Aquarium signum denique Ganymedes conuersus est. Hæc ea sunt, quæ mihi spectare videbantur ad naturales rationes. Quod attinet ad mores, ita intelligendam censeo, gratiam atque fauorem principum rem esse inconstantissimam, quippe quibus aliud pulchrius alio tempore appareat: neque vlla res est illis tantopere iucunda, cuius non breui tempore nascatur satietas. Hæc leuitas in illis est præcipuè principibus, qui fortunæ ornamentis cæteris præstant hominibus, at prudentia animi illorum vulgo adæquatur: nam facultatum copia multos facit insipientes. Apud sapientes vero principes omnis turpitudo vel exterorum vel familiarium potest animum vel beneuolentissimum alienare: quia pulchritudo omnis ad integritatem morum & æquitatem & innocentiam transferenda est, sine quibus virtutibus omnino est ex oculis viri boni remouenda. Ac de Hebe satis; nunc de Vulcano dicamus.

De Vulcano. Cap. VI.

VVlcanus, sicuti dictum fuit, Iunonis fuit filius, vt testatur Hesiodus in Theogonia;

> [illegible] Τέκεν.
>
> Vulcanum peperit Iuno coniuncta in amore Præstantem.

Hunc, vt dictum est, quidam voluerunt subcontaneo conceptu fuisse genitū sine patre, quem tamen Homerus è patre Ioue Iunoneque matre natum esse putauit. Neque enim fieri potest vt natus sit sine maris desiderio, vt ostendetur, neque fieri potest rursus vt fuisset Iuno mixtam tantopere cupierit. Sed audiamus quam admodum incredibili prope furore & desiderio maris concitentur feminæ, quæ subuentaneos concipiunt;

> Continuoque auidis vbi subdita flamma medullis,

Vere magis (quia vere calor redit ossibus) illæ
Ore omnes versæ in Zephyrum stant rupibus altis,
Exceptantque leues auras, & sæpe sine vllis
Coniugiis vento grauidæ.

Num tantum matris desiderium frustra tunc temporis Iunoni fuit? ô infelicissimam Iunonem, si neminem neque Deorum, neque hominum inuenire potuit, cum adeo fœmineis libidinibus agitaretur, qui suo desiderio satisfaceret. Fuerunt qui dixerint Vulcanum Iunonis fuisse filium, qui cum deformis natus esset, fertur à Ioue in insulam Lemnum præcipitatus, vt ipse de se ipso testatur apud Homerum in primo libro Iliados: 10

ἤδη γάρ με καὶ ἄλλοτ' ἀλεξέμεναι μεμαῶτα,
ῥῖψε ποδὸς τεταγὼν ἀπὸ βηλοῦ θεσπεσίοιο.
πᾶν δ' ἦμαρ φερόμην, ἅμα δ' ἠελίῳ καταδύντι
κάππεσον ἐν Λήμνῳ, ὀλίγος δ' ἔτι θυμὸς ἐνῆεν.

Me quoque de cælo pede iecit Iupiter olim,
Contra illum auxilium misero vt mihi ferre pararem;
Ast ego cum cælo, Phœboque cadente ferebar,
In Lemnum vt cecidi, vix est vis vlla relicta.

Quod autē diu fuerit in Lemno Vulcanus Iunonis Iouisque filius, ita scripsit Cicero lib. 3. De natura Deorum: Vulcani item, primus cælo natus, 20 ex quo Minerua Apollinem eum, cuius in tutela Athenas antiqui historici esse voluerunt. Secundus Nilo natus Opas, vt Aegyptii appellant, quem custodem esse Aegypti volunt. Tertius ex Ioue & Iunone, qui Lemni fabricę traditur præfuisse. Quartus Mænalio natus, qui tenuit insulas propter Siciliam, quæ Vulcaniæ nominabantur. Verum Lucianus in dialogo de Sacrificiis, cum fabulam hanc non sine risu recitat, quod Vulcanus diu fuerit è cælo præcipitatus: [illegible]. Claudum factum esse inquit ab eo casu, cum de cælo fuit à Ioue præcipitatus: ac nisi Lemnii recte fa- 30 cientes, cum ferretur adhuc, illum excepissent, mortuus esset omnino nobis Vulcanus, tanquam Astyanax cū cecidisset è turri. At Homerus in hymno, quem scripsit in Apollinem, non à Ioue, sed à Iunone Vulcanum se præcipitatum fuisse de cælo dicentem introducit, ac in mare decidisse, fuisseque non à Lemniis, sed à Thetide educatum, vt patet ex his:

παῖς ἐμὸς Ἥφαιστος ῥικνὸς πόδας, ὃν τέκον αὐτή,
ῥῖψ' ἀνὰ χερσὶν ἑλοῦσα καὶ ἔμβαλον εὐρέϊ πόντῳ.
ἀλλά ἑ Νηρῆος θυγάτηρ Θέτις ἀργυρόπεζα
δέξατο καὶ μετὰ ᾗσι κασιγνήτῃσι κόμισσεν.

Ipse meus natus claudus Vulcanus: ego ipsa 40
Hunc peperi, manibus capiens & in æquora ieci.
Filia mox cepit Nerei Thetis alma marini,
Germanasque adiit, quibus hunc portauit alendum.

Alii dixerunt fuisse à Sinciis educatum. Neque mirari conuenit, si cum de Ioue superius loqueremur, paucos filios illi tribuimus, cum præter supradictos Mercurius quidem, & Venus, & alii complures eius filii extiterint: quoniam ita obscuri fuerunt, vt eorum nomina pene deleta & extincta sint eodem quo vita die. Memoriæ prodidit in Atticis Pausanias, Vulcanum Iuno-

tiæ acceptæ à matre minime oblitum auream sellam cum occultis quibusdam vinculis dono matri misisse, quæ Deam, cum assedisset, statim implicauerunt; quod etiam Plato innuit in secundo de rep. [illegible] Atque poetæ cogendi sunt ut moderata utantur oratione, ut Iunonis vincula à filio, & à patre Vulcanum deiectum. Habuit uxorem Vulcanus Aglaiam vnam è Gratiis, ut alii tradiderunt. Communior tamen est hominum sententia, quod Venerem è Lemno duxerit: quare Virgilius eam uxorem Vulcani nominauit hoc pacto in octauo Aeneidos.

At Venus haud animo nequidquam exterrita mater
Laurentumque minis, & duro mota tumultu,
Vulcanum alloquitur, Thalamoque hæc coniugis aureo
Incipit, & dictis diuinum inspirat amorem.

Hunc Deum faces ferre in nuptiis inquit Euripides in Troadibus, cum faces accensæ ad nuptias afferri solerent, ut patet ex his;

[illegible]
In nuptias mortalium Vulcane fers faces.

Certamina currentium præterea cum accensis facibus in honorem Vulcani celebrabantur, quæ dicebantur Lampadophoria, de quibus ita mentionem fecit Herodotus in Vrania; [illegible]. Vt apud Græcos Lampadophoria, quæ in honorem Vulcani peraguntur. Erat horum certaminum consuetudo ut currentes summo studio contenderent accensas faces ad metam usque deferre: at cui fax esset extincta, ille cum infamia cessabat à cursu. Si quis cum accensa face fuisset à sequente superatus currendo, lege certaminum cogebatur sequenti accensam lampadem tradere; quam rem indicauit Lucretius in lib. 2. ita scribens;

Et quasi cursores vitai lampada tradunt.

Nam si quis recte consideret, huic certamini simillima uniuersa vita mortalium videbitur. Fuit autem ea de causa certamen Vulcano cum igne institutum, quod is ignem inuenisse à nonnullis creditur, ut testatur *Tzetzes* in historia 335. decimæ chiliadis, his verbis;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
Vulcanus quidam Aegyptius temporibus Noe,
Qui Noe, & Dionysius, & Osiris vocatur,
Inuenit ignem, & artes ex igne quot sunt.

Et quamuis multi fuerint Vulcani, nos, sicuti de Ioue loquentes fecimus, omnes uni res gestas reliquorum tribuemus, communem scriptorum opinionem sequentes; qui solum ferè Iunonis & Iouis filium nominare solent. Neque enim multum differre putamus ad suscepti laboris utilitatem, hicne an ille huius nominis hoc vel illud fecerit, modo factum fuisse dicatur à Vulcano. Non enim historicas narrationes, aut res gestas nunc scribimus, sed antiquorum fabulosa figmenta explicare contendimus. Verumtamen neque illud est sine controuersia, quod Vulcanus ignem primus inuenerit, cum illius inuentionem nonnulli Prometheo ascribant, at Lucretius multò his probabiliorem inuenti ignis rationem attulit in lib. 5.

Illud in his rebus tacitus ne forte requiras,

Fulmen deuale in terras mortalibus ignem
Praebitas; inde omnia illuminata dicitur ardor.

Illud fortasse contigit quoque ita inuento primus Vulcanus eas artes, quae sunt per ignem, inuenerit: ipsi cum per ignem durissima metalla in varias formas duceret, creditus est igni imperasse, & fuisse ignis Deus, quem etiam succedentibus temporibus ignem etiam esse putarunt, vt fecit Orpheus in eo hymno;

[illegible]
[illegible]

Vulcane & praeclare, & fortis, flamma perennis.
Flammatis auris splendens peramabile numen.

Verum quid opus pluribus? vt antiquorum consuetudinem intelligamus, & quidam variis nominibus Deorum rem eandem nominarunt, haec ascribenda existimaui carmina quaedam ex minore cratere Orphei ad hanc rem valde spectantia, in quibus ipsi sint Dii nonnulli exprimuntur;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Nuntius interpres Cyllenius omnibus ipse est.
Nymphae aqua sunt, frumenta Ceres, Vulcanus at ignis.
Est mare Neptunus concutiens littora pulsans.
Mars bellum, pax alma Venus, mortalibus ipse
Taurigenus, & superis animi, curaeque leuamen.
Corniger est Bacchus conuiuia laeta frequentans,
Aurea iustitiamque Themis, rectumque tuetur.
Sol est mox idem contorquens spicula Apollo,
Eminus & peragens, & Diuinator, & Augur,
Morborum expulsor Deus est Epidaurius. Ista
Omnia sunt vnum, sint plurima nomina quamuis.

Sic etiam facetissimus poeta Menander stellas & elemēta ex Epicharmi sententia Deum fuisse creditum inquit in his carminibus;

[illegible]
[illegible]

Aquam, Deum, terramque, Solem, Sidera,
Ventosque, Lunam, ignemque, Epicharmus asserit.

Atque Orpheus in hymnis Vulcanum, Solem, & Lunam, & astra, & lumen purissimum atque aethera ipsum nominauit, vt est in his;

[illegible]

Aether, Sol, lumen purum, idem sidera, Luna.

Cum

Cum igitur Vulcanus artes illas excogitasset, quæ per ignem exercentur, ac Deus ignis fuisset creditus, Aetnæ montis cauernas, ex quibus magna vis ignis subterranei exhalat, Vulcani officinam esse crediderunt antiqui, vbi Ioui fulmina fabricaret. idcirco Agathocles in iis commentariis, quæ de arte Ferraria Vulcani scripserat, duas fuisse insulas narrat apud Siciliam, quarum altera Hiera, altera Strongyla vocabatur, in quibus per diem ac noctem ignis abunde emittebatur. cum tamen in septimo Historiarum alteram fuisse Aeoli, alteram Vulcani dixerit. idcirco Apollonius etiam Rhodius in libro 4. Argonauticorum, vbi de Lipara & Strongyla loquitur, ibi fuisse Vulcani incudes scribit his carminibus;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

cum venisset adire
Litora, vbi referunt percussa pondere vasto
Vulcani incudes, fumo quæ expulsa vada.

Hanc eandem rem expressit Iuuenalis [illegible] his carminibus in Satyra tertia post decimam;

Et priuatus adhuc Idæis Iupiter antris
Nulla super nubes conuiuia cælicolarum.
Nec puer Iliacus, formosa nec Herculis vxor
Ad cyathos, & iam siccato nectare tergens
Brachia Vulcanus Liparæa nigra taberna.

Nonnulli voluerunt Vulcanum peritissimum fuisse illius diuinationis, quæ fit per ignem, quæ pyromantia a Græcis nominatur, sicuti Nereus habitus est inuentor hydromantiæ, diuinationis per aquam scilicet. Hic Vulcanus creditus fuit in ea insula Lipara Ioui fulmina facere, vt dicebam: cuius famuli erant Brontes, Steropes, ac Pyracmon Cyclopes, vt scripsit Virgilius libro octauo;

Insula Sicanium iuxta latus, Aeoliamque
Erigitur Liparen, fumantibus ardua saxis.
Quam subter specus, & Cyclopum exesa caminis
Antra Aetnæa tonant: validique incudibus ictus
Auditi referunt gemitum, striduntque cauernis
Stricturæ Chalybum, fornacibus ignis anhelat.
Vulcani domus, & Vulcania nomine tellus.
Huc tunc Ignipotens cælo descendit ab alto.
Ferrum exercebant vasto Cyclopes in antro,
Brontesque, Steropesque, & nudus membra Pyracmon.
His informatum manibus iam parte polita
Fulmen erat, toto genitor quæ plurima cælo
Deiicit in terras.

Ex quibus patet vbi haberet officinam Vulcanus, & qui essent eius ministri, & quod esset eorum officii. fabulantur præterea de Vulcano, quod, vbi arma Ioui aduersus Gigantes fabricasset, pro sua diligentia laborisque mercede Mineruæ nuptias expetiuit: illi cum Iupiter perpetuam incorruptamque virginitatem iuratus concessisset, neque tamen huic abnuere posset, quia per Stygiam paludem iurasset, se quicquid peteret esse daturum, Mineruam clam

monuit

monuit vt suam virginitatem defenderet, atq; huic quod peteret, se conce-
dere dixit. Deinde cum Minerua sua monitu Vulcani desiderio ac libidi-
ni restitisset, Vulcani semen dicitur in terram cecidisse, vnde natus est
Erichthonius, quod nomen & contentionis & terræ nomen intra se conti-
net. Habuit communem aram cum Prometheo Vulcanus, quia crediderūt
nonnulli ignem à Prometheo, at artes per ignem à Vulcano fuisse repertas.
Nam cum multo antiquior Vulcano fuisset Prometheus, is idcirco ignifer
Titan à Sophocle dicitur in Oedipode in Colono,

> ἐν δ' ὁ πυρφόρος θεὸς
> Τιτὰν Προμηθεύς.
> intus ignifer Deus
> Titan Prometheus.

Memoriæ prodidit Sophoclis enarrator de Lysimachidæ sententia multo an-
tiquiorem fuisse Vulcano Prometheum, atq; illius statuam cum sceptro esse
[illegible] Vulcano Prometheum, atq; [illegible] communem fuisse vtrique in base. Homerus præte-
rea [illegible] aramq; communem fuisse vtrique in base. Homerus præte-
rea in hymno, quem scripsit in Vulcanum, illam fabricandi inuentionem vnà
cum Pallade, autoremq; putauit, vt patet in his;

> Ἥφαιστον κλυτόμητιν ἀείδεο Μοῦσα λίγεια,
> ὃς μετ' Ἀθηναίης γλαυκώπιδος ἀγλαὰ ἔργα
> ἀνθρώπους ἐδίδαξεν ἐπὶ χθονός, οἳ τὸ πάρος περ
> ἄντροις ναιετάασκον ἐν οὔρεσιν ἠΰτε θῆρες.
> Arte mihi clarum Vulcanum dicite Musæ.
> Plurima mortales docuit cum Pallade qui olim
> In terris homines speluncas more ferarum
> Incolere prius vitantes frigora cœli.

Deinde cum Iupiter pro igne à Prometheo rapto magnas calamitates ho-
minibus machinaretur, hic Pandoram Iouis iussu formauit, vt ait Hesiodus
in operibus & diebus cum aquam rigasset, vt est in his.

> Ἥφαιστον δ' ἐκέλευσε περικλυτὸν ὅττι τάχιστα
> γαῖαν ὕδει φύρειν.
> Egregium iussit Vulcanum spargere lympha
> Consitam terram.

Fabulantur Venerem huius vxorem fuisse, quæ cum maritum ob deformi-
tatem corporis & claudicationem non magnopere amaret, dum is esset fabrilibus
operibus intentus, clam cum Marte bellicoso Deo congrediebatur, adulte-
riumque committebant. Gallumque iuuenem quendam Mars adducebat custodē
quem relinquebat ad fores, vt aduentantem nuntiaret, obseruaretque So-
lem [illegible], quem maxime omnium Deorum Mars metuebat ne ipsa Vul-
cano indicaret propter singularem inter illos amicitiam. at Gallus fertur in
somnum versus fuisse, quare nemine præsciente Sol rem conspexit superue-
niens, Vulcanoque indicauit. Illud deinde supplicii à Marte Gallo illatum
est, vt in animal sui nominis verteretur, quare nunc etiam solis exorituri
insigni vociferatione indicat, quasi Marti significaturus vt sibi caueat.
Vbi sol igitur rem persensisset, Vulcanoque indicasset: is tenuissimum rete
ferreum confecit, & circa thorum ita expendit, vt conspici non posset. Mox
vtrosque [illegible] in illo rete implicatos omnibus Diis ridendos exposuit;
quam rem explicauit Ouid. in lib. 2. de arte amandi,

> Fabula narratur toto notissima cœlo,
> Mulciberi capti Marsque Venusque dolis.

Quam

Quam etiam Homerus multis carminibus complexus fuit in lib. 8 Odiss. Habuit Vulcanus filios Ardalum, Periphemum, Erichthonium, Acamque, & alios complures ex variis fœminarum Dearumque congressibus. Atque hæc ea fere sunt quæ de Vulcano fabulati sunt antiqui, nunc quid sub his tegumentis verborum occultarint antiqui perquiramus. Atque illud primum, quod à sola Iunone sine viro conceptus natus sit Vulcanus, vt ait Plato in Cratylo, qui φάεος ἵστωρ sine luminis præses, fieri omnino non possit, nam præter id quod insolitum est in fœminis huiusmodi conceptus, quæ cum Veneris titillationibus infestantur facile medicinam suo dolori inuenire solent; tum si sit ignis Vulcanus, qui ex aere procreatur, vt esse omnium elementorum naturam accepimus à sapientibus, quæ ex sese vicissim oriuntur; certe nulla fieri potest ignis ex aere generatio nisi per calorem, ac superiorum corporum motum. Neque Iuno si consistere posset, & à nulla vi externa calefiat, vllum Vulcanum vel Martem vel Heben è se gigneret: cum calor artifex est, maximumque locum obtineat in rerum naturalium generatione. Quare cum pro igne illo purissimo ac sublimi corpore, quod purissimum est corporum omnium capitur, Vulcanus ex Iunone & Ioue, siue ex aere superiorum corporum motu calefacto nasci dicitur. Idem è cœlo deiectus à patre dicitur, vel, vt alii maluerunt, à Iunone propter deformitatem, quia ignis ille qui in sublimi regione cum è crassiore materia confertur, si conferatur cum eo qui sublimis est, & in purissima supremaque regione consistit, crassus est & deformis, & vix dignus vt ignis nominetur: & illa de causa ad inferiorem capessendum locum, tanquam ex illegitima possessione depellitur, & vi superiorum corporum, & ab ipsa superioris aeris natura. Hic educatur à Thetide & à marinis Nymphis acceptus, quoniam ex humore & ex illo vniuersa eius ignis materia colligitur. Enimuero cum terra omnium diuitiarum mater, aurea sella fingitur, cui Iuno fit Vulcani artificio alligata: hoc quid significat, nisi partem illam aeris, quæ propinquior est terræ, & impotior superiorum corporum motu non agitari, quippe quæ intra montium vertices includatur, sed propemodum esse & alligatam terræ? non enim facile vi superiorum corporum extenuatur, sed tanquam aquarum stagna consistit. Vxorem Aglaiam & Venerem habuisse dicitur, quia è calore & humore vniuersa rerum humanarum generatio fit, quarum omnium semper intelligenda est symmetria. Nihil est enim aliud Aglaia, quàm splendor & vbertas rerum quæ calorem ipsum consequuntur, quod etiam nomen ipsum significat. Et quoniam nulla esse potest in rebus humanis mortalis procreatio sine calore, ea causa fuit cur faces in nuptiis accenderentur, quibus præesse putabatur Vulcanus. Effectum est præterea vt qui currerent in Lampadephoriis extinctis facibus cessarent à cursu, quia tum cessauit calor, rerum omnium vita extinguitur, & cessat. At quod si posterior priorem cursu superasset, ille priorem accensam lampada caperet, id ad successionem rerum omnium, vicissitudinemque ostendendam fictum fuit. Neque mirum est si cum elementa & sidera pro Diis sint culta, hic quoque tanquam Deus cultus fuit, quippe cum idem esse Sol, Luna, æther, astra, ignisque putaretur, vt diximus. Fulmina dicuntur à Vulcano Ioui fieri solita, quia ignis est in sublime elatus, qui vbi à circumstante frigore comprimitur, vi erumpit, cuius famuli sunt βροντὴ, καὶ στεροπὴ, καὶ πυράκμων, Brontes, Steropes, Pyracmon. nam βροντὴ tonitrum significat, στεροπὴ fulgur, πυράκμων ignem

malleum,

mulctam, sic enim nomina ipsa rem per se significant. Hic ipsius ignis cũ se
motum, sic enim ... deiectus a Ioue repellitur ... incre
suspensus, ut pote qui adhuc in materia, ... Nã neq; lapis, neq; ferrũ neq; solidum
debilitate potest, quæ est fulminis natura. Nã neq; lapis, neq; ferrũ, neq; solidum
aliquod corpus, meo quidem iudicio, putandum est fulmen, cuius tot tamen
uehementem, tantamque vim, & tam mirabilem videmus. Sed vis ...
ignis frigore & ... magno cũ strepitu dissipata, quo deorsum impellitur.
Hunc Vulcanum Minerua, quæ purissima est pars ætheris, & quæ nulla natura
tur animalia, cum perpetuam obtinuerit virginitatem, amore sui captum re-
pellit, qui semen in terram effundit, ac inde monstrum nascitur. quid hoc
est potenti Dii boni? quod monstrum ita horrendum? Natura illa æthe-
ria superioris ad inferiora usq; corpora ita pura non descendit; sed calor ille
qui generationem adiuuat impurus est, & in materia crassa commistus, qui-
re semen Vulcani in terram decidens multiplicia gignit animalia, quæ ter-
per variam Erichthonii formam indicatur, turbulentus enim ignis & in ma-
teria commistus semper Vulcanus est intelligendus; qui aptus est rerum ge-
nerationi. Hic formauit Pandoram, omnium Deorum donum, ut nomen ip-
sum significat, quoniam hic calor & Cereris, & Bacchi, & Palladis, & aliorum
quorundam Deorum inuentiones adiuuat. Hanc omnes artes edocuit, quo-
niam in quibus vis est ignea, quorumq; sanguis subtilior est, & rarius cor-
pus, illi plurimum valent ingenio & prudentia. Hic idem ubi cum omnino
retibus, & quæ videri non possent, Martem bellorum Deum cum Venere
implicauit, & nudos omnibus Diis ridendos exposuit: quod quidem si ad ra-
tiones astronomicas transferatur, nihil aliud significat quàm Martis & Ve-
neris planetarum cõgressu adulterorum fieri omnia, sed si Sol propius accef-
serit, minime latebunt adulteria. Quamobrem dictus est Sol Veneris adulte-
rium patefecisse, ut ait Plutarchus in libello de audiendis poetis. Homerus
per hanc fabulam videtur homines ad æquitatem adhortari, & ad integrita-
tem vitæ, & ad innocentiam, cum facile Dii viam inueniant, qua in scelera-
tos quamuis fortissimos & potentissimos homines animaduertant, ita enim
scribit;

> οὐκ ἀρετᾷ κακὰ ἔργα, κιχάνει τοι βραδὺς ὠκύν.
> ὡς καὶ νῦν Ἥφαιστος ἐὼν βραδὺς εἷλεν Ἄρηα
> ὠκύτατόν περ ἐόντα θεῶν, οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι,
> χωλὸς ἐὼν τέχνῃσι, τὸ καὶ μοιχάγρι' ὀφέλλει.
>
> Si quid turpe facis, lento pede magna Deorum
> Ira capit celerem. Sic nunc Vulcanus iniquum
> Retibus implicuit Martem, tardissimus alter
> Sit quamuis, superorum at velocissimus alter

Quis enim vir malus, & iniqua faciens, diu felix esse poterit? non amplitu-
do diuitiarum, non amicorum stipantium frequentia, non nobilitas gene-
ris, non virium & imperii magnitudo, non armatorum numerus, possunt vi-
rum nefarium meritis suppliciis & vindictæ Dei demum surripere. Nam so-
la est innocentia, vitæque integritas, quæ nullam vel a Diis vel ab homini-
bus vindictam expectat, quæque utrique tuta & tranquilla est. Nec me præ-
terit illorum, qui compendia metallis per ignem student, esse opiniones
nonnullas, quas suis vasculis accommodare conantur. Dicunt enim
Vulcanum ob deformitatem deiectum de cœlo fuisse, nihil aliud esse, quàm
aut sulphur, aut argentũ uiuum, quod nihil, nisi sui naturæ, in se recipit, sed

N ab

ab omnibus separatur. Modo Mineruam dicunt amari à Vulcano, quia existimant sulphur id & ferrum amare aquam Mercurialem: quam nominant Mineruam: qui cum simul sint, in putrefactione separantur, cum diuersæ naturæ sint sortiti, quare dicta fuit Minerua abegisse Vulcanum. Et ne persequar huiusmodi imposturas, quas tormenta & calamitates multorum locupletum fuisse certò scio, multorumque etiam in posterum futuras, multi ad has suas inuentiones antiquorum fabulas detorquere conati sunt, præterea vanam esse artem chemicam putemus, & quid de arte illa sentiremus, ita in epistola quadam aliquando expressimus, quam aduersus fuliginosas chemicorum fallacias scripsimus, & ad amplissi. Antistitem, summæque probitatis atque integritatis virum Antonium Zanoctum Foroliuiensem Episcopum misimus, è qua nonnulla hic ascribenda putauimus.

> Ars fallax, inuisa bonis, dulcedine captos
> Iucundè te perimis, dementibus improba siren.
> Naturam superare putas te posse per ignem?
> Stulta, quid insanis? te longis passibus illa
> Deserit ac tandem nil perficis: illa colorum
> Te fallit, variis te ludit mille figuris,
> Sic fertur Proteus se in multas vertere formas,
> Cum fieret serpens dirus, cumque unda, vel ignis.
> Vis opes, properans quas fumus portet in auras.
> Inde ardens miseris torquet præcordia virus,
> Exitialis amorque auri, sæuique dolores
> Quos semel insanæ fallacia ceperit artis.
> Occupat hæc nulli misero vesania mentem,
> Ni pro peccatis hominum sacer atque Deorum
> Supplicia, ingentesque paret mox sumere pœnas.
> Mendici fiunt. Semper caligine barba
> Squallet, & immodico turpantur pallia fumo.
> Et noua quærentes semper mendacia iactant,
> Defecisse sibi vires, vbi noua reperta est
> Mercurium ratio qua possint sistere in aurum.
> Ad notos homines inde hæc contagia serpunt.
> Si quemquam arripiant, qui stultas præbeat aures,
> Non prius effugiet, quàm sit expertus eandem
> Fortunam, scopuloque ratem confregerit vno.

Neque satis validam rationem illam vnquam fore putaui, qua nonnulli artifices suam artem confirmare conantur, quod scribitur à Suida in hanc sententiam, artem illam aliquando apud Aegyptios floruisse; Chemia argenti aurique præparatio est, cuius libros aliquando conquirens Diocletianus cõcremauit propter illa quæ aduersus ipsum Aegyptii innouarant. Hos enim crudeliter trucidauit, ac libros de chemia auri & argenti ab antiquis conscriptos inquirens igni absumpsit; ne Aegyptii ex arte illa diuitias compararent, neque opum abundantia freti arma mouere Romanis auderent in posterum. Neque enim lex est diuina quidquid à Suida dicitur, & multa fabulosa de sapientia Aegyptiorum circumferuntur. At nunc de Marte dicamus.

De Marte. Cap. VII.

Dictum est à nobis superius quòd Mars Iunonis fuit filius, at quod nonnulli sine patre fuisse natum, id omnino ab ea susceptum fuisse dixerunt, hanc etiam sine patre fuisse natum, id omnino absurdum est, & portento simile. Neque enim omnium fabularum legitima expositio semper inueniri potest, quoniam aliæ additæ sunt ad fabulas ornandas, aliæ ad probabilitatem, aliæ continent veram rerum gestarum explicationem. Iupiter igitur cum primam vxorē Metim, deinde Themin, tertiam Iunonem duxisset, ex ea suscepit Martem & Heben, vt in his testatur Hesiodus in Theogonia;

> Λοισθοτάτην δ' Ἥρην θαλερὴν ποιήσατ' ἄκοιτιν·
> ἡ δ' Ἥβην καὶ Ἄρηα καὶ Εἰλείθυιαν ἔτικτε,
> μιχθεῖσ' ἐν φιλότητι θεῶν βασιλῆι καὶ ἀνδρῶν.
> Addita mox vxor post has est vltima Iuno,
> Lucinam, Martemque parit, quibus est prior Hebe:
> Iuncta hominum Regi, Regi coniuncta Deorum.

Habuit Mars nutricem Thero, vt ait Pausanias in Laconicis. Hic cum Halirrhotium Neptuni filium interemisset Alcippæ filiæ suæ vim inferre conantem, causam capitis dixit audientibus duodecim Diis, de qua cæde meminit Paus. in Atticis, atque omnibus suffragiis fuit ab ea accusatione absolutus. Locus verò in quo dicta est causa, vocatus est ab illo Areopagus, atque inde causæ capitales ab Areopagitis iudicibus duodecim auditæ. Hic nullam certam ac legitimam vxorem habuisse dicitur, quod ego quidem meminerim, cum quidam Nerienen siue Nerim putarint; cum multos filios è diuersis susceperit, cum quibus congressus est. Nam & Aenomaum, & Ascalaphum, & Bistonem ex Erinide, & Thespium, Ialmenum, Pylum, Parrhasium, Thereum, Molum, Pantheon, Thestium, Euenum, Zesiam, Cupidinem, Hyperium, Flegiam, Oxylum, Eubolum, Sithonem, Enetum, Sinopen, Calydon, Hermionem, & alios multos è variis congressibus. Fabulantur hunc in curru vehi solitum, cuius auriga erat Bellona, sic enim ait Virg.

> Quam cum sanguineo sequitur Bellona flagello.

Hic cum feroci & acri esset ingenio nullam certam habuit sedem, sed tanquam furiosus huc illuc perernans, omnia luctu & calamitatibus replebat. Veruntamen neque ipse mortalium omnium iram deuitauit, cum fuerit aliquando à Diomede vulneratus, vt scripsit Homerus lib. 5. Iliados. Huic Deo lupus ob rapacitatem ac feritatem consecratus fuit, & apud Thraces eximiè colebatur Mars, vt in hoc carmine ait Lycophron;

> [illegible]
> Sanctè Deum iurare Crestones item.

Est enim Crestone Thraciæ ciuitas, ac Deus Thracum Mars vt ait Lycophronis enarrator. Idea de causa dictum fuit ab Homero in lib. 8. Odysseæ, quòd vbi solutus fuit à Vulcano cū Venere implicitus, hic in Thraciam, illa in Cyprum se contulit;

> τὼ δ' ἐπεὶ ἐκ δεσμοῖο λύθεν κρατεροῦ περ ἐόντος,
> Αὐτίκ' ἀναΐξαντε, ὁ μὲν Θρῄκηνδε βεβήκει,
> ἡ δ' ἄρα Κύπρον ἵκανε φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη.
> Hi pòst, vbi sunt illis durissima vincla soluta,
> Discedunt subitò. Thracas mox ille petiuit:

Ipsa Venus Cyprum petit alma nata Dione.

Habuit hic Deus multa cognomina à locis in quibus templa erecta fuerūt, vel ab euentis, vel ab iis qui dicarunt templa. Sic Candaeus, & Mamertius, & Rhacius, & Equestris, dicitur, quē tñ nihil esse aliud quā belli furorem putauit Heraclides Ponticus, vt patet ex his eius verbis; [illegible] . Nihil aliud Mars est quàm bellum, ita ab imprecationibus nominatum, siue à detrimento, & Orpheus in hymnis in Martem furorem belli ac rabiem in animis hominum Martē esse

10 putauit, vt patet in his,

[illegible] ,

[illegible] .

[illegible] .

Mars Rex perpetua sanieque & cæde cruente:

Horrende, humano gaudens & sanguine maden,

Qui gladiisve hastisve caput contendere semper.

Neque illud prætermittendum sane hoc loco duxerim, quòd poetæ bellicū Deū Martem existimantes illi Timorem & Iram & Clamorem comites addiderunt, qui Deum ipsum assidue consequerentur: licuit enim omnibus

20 poetis quidquid collibuisset pro suo ingenio de Diis confingere. At nunc quæramus quid memoria dignum sub his figmentis occultaretur. Cur natus esse dicitur è Iunone, an quòd Iuno sit diuitiarum Dea, ex quibus insolentia & contentio exoritur, vt dictum est superius: & quemo est opulentus cui non assidue ab inuidia & maleuolentia bellum indicatur? Quis enim aduersus inopem bellum gerit? omnes qui exercitum cogunt alias quidem bellorum caussas multas proferunt cur arma susceperint, at verum fateri palam pudet, vt per has caussas tanquam lenas, exterarum gentium occupent ciuitates. Nam si pro æquitate tantum pugnaretur, supplicium sumeretur tantum de conscelleratis, vrbes relinquerentur. Nutritus fuit apud bar

30 baras nationes Mars sub septentrionis plaga: quæ gentes cum minime digestum habeāt sanguinē calore Solis plurimum vi corporis & proceritate valent, at minimum consilio & prudentia. Hunc educauit Thero nutrix, quæ feritas est. Deinde cum tyrannus sit Mars, vt dicere solebat Timotheus iuxta Plutarchum, merito murorum percussor & euersor dictus fuit; cum lex contra ciuitatum omnium Regina sit, vt ait Pindarus. Atque Homerus Iouem omnium Regem & patrem non bellica tormenta, neque rostratas naues, sed leges & æquitatem Regibus dedisse scribit ad regna conseruanda, quę his omnibus sunt potentiores. Illud ipsum fecit vt nullum certum Mars haberet domicilium aut sedem, cum Iupiter in cœlo omnibus & Diis & ho-

40 minibus imperaret. Sed quoniam pro variis euentis variè fabulas interpretati sunt antiqui, ita vt aliæ ad res naturæ, aliæ ad astronomiam, aliæ ad mores spectarent, aliæ ad hæc simul omnia, quid Martis cum Venere adulterium significet explorandum est. Quid est tam contrarium quam occidere & procreare, expolire & deuastare, erigere & prosternere? At Mars tamen qui homines occidit, agros deuastat, vrbes prosternit, vt ait Homerus,

[illegible]

Mars hominum occisor, qui agros populari & vrbes.

Cum Venere, quæ omnia animalia, plantasque in lucem producit, congreditur. Quid ex hac tam discordi coniunctione oritur? nihil omnino super-

uacitate

um ipse Vulcano perspiciet. Nā litigii & amicitia sunt Mars & Venus intelli-
gendi quorū vtrunque opprimit Vulcanus, siue calor immodicus, principiisq;
vincentibq; ita illa suis fungantur viribus. Ad exprimendū igitur quòd sym-
metria necessaria est rebus naturalibus, illa fabulosē cōstruxerunt. Hunc eun-
dem Deum & Solem esse aliquando putatum superius expressimus, & apud
Accitanos Hispaniae populos Martis simulacrum radiis ornatum eximia
religione cultum fuisse memoriae proditur. & ratio ipsa, naturaque videtur
expetere vt corpora illa superna, quae calorem rebus inferioribus inferunt,
nominibus potius, quàm re ipsa sint diuersa: Et Homerus lib. v. Iliad. Martem
vim igneam videtur putasse cum inquit;

[illegible]

Insurgit velut Mars ferreus, ignea vel vis.

Bellonam aurigam Martis populatricem finxerunt, quia aer pestifer est mor-
tis amica, & vtilis. Quòd Mars omnium Deorum fortissimus & ve-
locissimus arte Vulcani fuerit catenis implicitus, & debilis & claudicā-
tis & tardi Dei, quid aliud significat, quàm sceleratos homines nullis vi-
ribus, nulla pedum celeritate fractos posse Dei vindicis oculum flagitiorum
iram deuitare: quod etiam innuit Theognis his verbis;

[illegible]
[illegible]

Vel celerem tardus comprendit Cyme sectans
Iniustum cursu; huic numina cuncta fauent.

Atque tot de Marte dicta sint, nunc dicendum de Neptuno.

De Neptuno Cap. VIII.

NEptunus Saturni & Opis filius, vt dictum fuit, eandem sortem, paternaeq;
crudelitatis expertus propè est, quam & Iupiter. Nam cū Rhea Neptu-
num peperisset, puerum in ouili abscondit opilionibus educan-
dum inter agnos tradidit, atque pullum equinum, quem se simulabat pe-
perisse, Saturno, vt fabulantur, vorandum tradidit. Tradunt Neptunum edu-
catum fuisse scribit ab Arne nutrice, quam ita appellatam fuisse dicunt,
quia quaerenti Saturno Neptunum se non habere responderit, ac negauerit:
ex quo etiam ciuitas Boeotiae ita vocata fuit, quae antea Sinoessa dicebatur,
vt scripsit Theseus libro tertio rerum Corinthiacarum: cum alii ab agnorum
multitudine nutricem dictam fuisse, inter quos fuit Crato. Alii contra pu-
tarunt Neptunum a Iunone educatum fuisse. Hic cum Iouis socius & ad-
iutor fuisset in bellis, post Saturnum è regno depulsum iactis sortibus de to-
tius mundi imperio, mare & omnes insulas, quae in mari existunt, tenere cū
imperio sortitus est Neptunus, cum caelum Ioui, inferos locos, vt diximus,
Plutoni obtigisset. vxorem habuit Amphitriten, quam cum deperiret, neq;
in amorem sui vllo pacto posset allicere, Delphinum misit, qui eam sibi con-
ciliaret, persuaderetque vt maritum Neptunum aequo animo ferret. Id cū
Delphinus impetrasset, ad perpetuam tanti beneficii memoriam dicitur Del-
phini signum inter sidera relatum, vt ait Hyginus in fabulis Bellarum:
isque Delphinus est non longe à Capricorno collocatus, vt scripsit Aratus
in Astronomicis;

[illegible]
[illegible]

[illegible]

Quæ carmina ita fere alicubi elegantissime expressa;

> Tam magni currens Capricorni corpora propter
> Delphinus iacet, haud nimio lustratu' nitore.
> Præter quadruplices stellas in fronte locatas,
> Quas internallum binas disterminat vnum.

Alii Veniliam fuisse Neptuni vxorem crediderunt. Scriptum reliquit Lucianus in Sacrificiis Neptunum nigros habuisse capillos, & oculos cæruleos, vt ait in primo Cicero de natura Deorum: quem nudum cum 10 tridente & concha aliquando introduxere poetæ; aut qui indutum putarunt vestem habere cyaneam dixerunt, vt ait Phurnutus. Memoriæ prodidit Pausanias in Arcadicis Neptunum primum equitandi artem inuenisse, quod etiam Pamphi antiquissimi hymnographi testimonio comprobatur, qui Neptunum equorum, rostratarumque & turritarum nauium largitorem vocauit. At Sophocles videtur apud Athenienses, vbi erecta postea fuit Academia, Neptunum primum inuenisse equos putasse, vt patet in his ex Oedipode in Colono;

> [illegible]
> [illegible]
> 20 [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Munus magni dæmonis dicere.
> Gloriam maximam,
> Equis, pullis, mari bene imperitantem.
> O fili Saturni, tu enim ipsum in
> Hanc ducis gloriam, Rex Neptune
> Equis moderans freno.

30 Apollonii vero enarrator Sesonchosem Aegypti Regē qui post Orum Isidis ac Osiridis filium regnauit, quem nonnulli Sesosim vocarunt, primum inuenisse equum ascendere scribit, quod affirmauit & Dicæarchus in libro secundo rerum Aegyptiacarum: quod tamen quidam Oro acceptum ferunt. Neptunum idcirco finxerunt poetæ in curru vehi super æquore, vt sensit Apollonius in libro quarto;

> [illegible]
> [illegible]
> quam nobilis Amphitrite
> Neptuni celerem currum apto tempore soluere.

40 Orpheus in hymnis currum hunc à quatuor equis trahi solitum scribit, vt est in eo versu;

> [illegible]
> Quadriiugum impellens currum, summo æquore labens.

Alii maluerunt eius currum trahi à vitulis marinis, quam ab equis: quippe cum eo tempore equum inuenisse dicatur, cum in Areopagum cum Minerua in contentionem descendit de nomine Athenis imponendo, cum ipse equum hominibus, Minerua oliuam munus attulit, vt scripsit Plutarchus in Temistocle. Aedificauit mœnia Troiana Neptunus, qui hac de causa

Leone;

Laomedonti Troianorum Regi seruiuisse dicitur. Cum autem ligare Dii voluerunt, Iuppiter cognouit è Thetide, ac in caeteros quidem Deos animaduertit, Neptuno atque Apollini iussit vt Laomedonti seruirent dum Troiam cingerent muris [illegible] prosecutus est Apollinem, at Neptunum [illegible]. Laomedon [illegible] accepisset mercedem, indignatus Neptunus vbi diu seruiuisset, nullamque accepisset mercedem, immisit, quod mare tantum [illegible] ac [illegible] cete immisit, quod mare vniuersam regionem [illegible] & filiam Hesionem ceto exponere iussus est [illegible] illa de causa & filiam Hesionem ceto exponere iussus est [illegible] inde sunt consecuta. At ab oraculo Laomedon, & multa alia incommoda inde sunt consecuta. At Herodotus non verum esse inquit, quod Laomedonti Neptunus & Apollo seruierint, sed datum esse locum fabulae, quia pecuniam Neptuni & Apollinis sacerdotum [illegible] Laomedon ad extruenda moenia ciuitatis consumpserit. At [illegible] qui Virgilius Neptunum scribit suis manibus Troiam aedificasse, vt est in libro nono;

an non viderant moenia quondam
Vulcani fabricata manu considere in ignes?

Quemadmodum Ouidius in epistola Paridis moenia Troiana Apolline lyram pulsante aedificata fuisse inquit his carminibus;

Ilion aspicies, firmataque turribus altis
Moenia Phoebeae structa canore lyrae.

Cum Amphitriten vxorem, vt diximus, haberet, infinitos propè filiorum est numerus, quos ex variis Nymphis & pellicibus suscepit. Phoenicem habuit [illegible] è Lybia & Belum & Agenorem; è Calyce vna Danaidum [illegible]; Nauplium ex Amymone; ex Oi [illegible] Laide Althepum; Ancaeum ex Astypalaea & Periclymenum & Erginum; ex Alcyone Atlantis Aethusam, Hyperenorem ex Alope Cercyonis, Alopum è Celaeno; Orionem è Euryale; Triptolemum ex [illegible]; Palaemonem alterum cum Eurypyle è Celaeno, alterum ex Amphitrite. Palaemonem & Neleum è Tyro; Delphum è Melantho; Minyum è Callirhoe; Eryx è Venere; Ogygem ex Alistra; Taphium ex Hippothoe; Cygnum [illegible] è Calyce, alterum è Scamandrodice; Minyas è Tritogenia filia Aeoli; [illegible] Nympha Aspledonem; Parnasum è Cleodora; Eurypylum & Euphemum è Mecionice. Neque vero hi soli eius filii commemorantur, sed Euphemus praeterea, qui profecto fuit in Argonautis: Amycus, Albion, Actor, Ancaeus, Amphimarus, Aethusa, Aon, Antorion, Bergion, Brontes, Busiris, Cercyon, Cromus, Chrysaor, Cenchreus, Chrysogenes, Chius, Dorus, Euphemus, [illegible], Lamia vates & sibylla, Halirrhothius, Lestrygones, Megareus, Melanus, Ephialtes, Nycteus, Molion, Nausithous, Otus, Ocypete, Polyphemus, Pygmaeon, Phorcus, Pelasgus, Onchestus, Pegasus, Phocus, Peratus, Siculus, Sciron, Sterope, Taras, Thaseus, Tarantus, Hyrieus: et alios infinitos propè praetermittam, nam plures quam octoginta me legisse memini, quos tamen omnes non potui hic esse numeratos, qui si verum est id, quod scribitur à Zeze in historia [illegible] chil. 2. multò etiam plures fuerunt Neptuni filii inquit enim;

[illegible]
[illegible]

Elatos namque enim omnes, & omnes strenuos
Filios, & amicos dicunt, & amatos à Neptuno.

Hunc aliquando venisse in contentionem de artificio cum Minerua & Vulcano scripsit Lucianus in Hermotimo: quo tempore Minerua domum excogitasse, hominem fecit Vulcanus, Neptunus taurum, atque ea de causa crediderant

didêrunt posteri Neptunum primum equos domuisse. Quòd illi in orbis diuisione maris imperium contigit, iam dictum fuit superius. Scriptum reliquit Herodotus in Polymnia Thessalos dicere solitos Neptunum Locum fecisse, per quam fluat Peneus; idque lure putari censuit ab iis, qui Neptunum terram concutere existimant: nam loca distantia interiecto maris spatio sunt opus huius Dei terræmotum, quod etiam Neptunus fecisse dicitur. Hæc est Herodoti sententia, qui iuxta opinionem antiquorum vim aquarum causam esse terræmotuum credidit, at non ventos sub terra inclusos, qui erumpere conentur, vt scripsit Aristoteles libro tertio Meteororum, & Lucretius lib. 6. in his;

> Quod nisi prorumpit, tamen impetus ipse animai,
> Et fera vis venti per crebra foramina terræ
> Dispertitur, vt horror, & incutit inde tremorem.

Huius Dei duplex erat munus, & nauigantium curam habere scilicet, & equorum; vt in hymnis Homerus scriptum reliquit;

> [illegible]
> [illegible]
> Bina tibi superi Neptune munera donant,
> Flectere equos, regere & naues, quæ marmora sulcant.

Quæ eadem scripta sunt & in hymno Orphei. idcirco Hippii siue Equestris Neptuni ædes fuit in Arcadia apud fluuium Milaonteum, vt ait Pausanias in Arcadicis, & Prosclystii siue inundantis, qui est ita appellatus, quia quo tempore Inachus, & qui cum eo erant in consilio, terram Argiuorum Iunonis esse debere iudicarunt, maxima pars agri fuerit inundata atque submersa. Deinde Iunone Neptunum precante vt mare deduceret, per quem locum refluxit, in eo Argiui Prosclystii Neptuni delubrum erexerunt, vt est apud Pausan. in Corinthiacis. Ad huius rei memoriam fortasse factus fuit & curtus Neptunus apud Athenienses eadem prodetera, vt est in Atticis. Multa sunt deinque cognomina, quæ propter varios euentus huic Deo sunt attributa, vt Tænarius, Phitalmius, Heliconius, Temenius, Onchestius, Speculator, Isthmius, Hippocurius, Crenesius, Genethlius, Domesticus, Pater, Rex, Aegæus, Taraxippus. Plutarchus commemorauit in vita Pompeii tria templa fuisse Neptuni opulentissima, vbi loca Deorum à Piratis spoliata recenset: quorum vnum in Isthmo, aliud in Tænaro, aliud fuit in Calabria. Huic Deo taurum immolare consueuerant, vt ait Homerus in libro 5. Odisseæ;

> [illegible]
> Cyaneos crines taurus madentes habent.

Sic Virgilius libro quinto;

> Taurum Neptuno, taurum tibi pulcher Apollo.

Quod genus victimæ illi mactari iussit oraculum. ferunt enim aliquando euenisse Corcyræ, vt multis bobus per littora Pastorum relictis taurus è pastu rediens sæpius in pelagus mugitus ediderit, ibiq; per totum diem constiterit: deinde cum ad mare bubulcus descendisset, magnum atque infinitum propè thunnorum numerum conspexit. quod significauit Corcyræis. Illi tum capere thunnos conati operam lusferunt; quare sciscitantibus oraculũ postea responsum est Neptuno taurum mactari oportere; qua re peractâ incredibilem piscium numerum cepere, vt ait Paus. in Phocicis. quamuis thŭ-

nos

sunt aliquando meditati Neptunum conduxerit, ut scriptum est ab Antigono Carystio in lib. de Dictione. Neptunum magna Deorum marinorum ac nympharum manus comitabatur, quarum nonnullas ita numeravit Virg.

> Tum variae comitum facies, immania cete,
> Et senior Glauci chorus, Inousque Palaemon,
> Tritonesque citi, Phorcique exercitus omnis
> Laeva tenet Thetis, & Melite, Panopeaque virgo,
> Nisaee, Spioque, Thaliaque, Cymodoceque.

Hunc in varias formas ob amores fuisse mutatum scripsit Ovidius lib. sexto Metamorphoseon. Haec ita sunt, aut certe non multo plura his, quae de Neptuno dicta sunt ab antiquis scriptoribus. Nunc quid ea significent, per fabulam dicta sunt ab antiquis scriptoribus. Nunc quid ea significent, perquiramus. Iam primum omnium qualis sit Neptunus ita explicat Cicero in primo libro de Natura Deorum, ex Chrysippi sententia, quique aer per maria manaret, eum esse Neptunum. Veruntamen non aer simpliciter per maria manans, sed ipsum aquae elementum Neptunus neque nominabatur, sed ipsum aquae elementum Neptunus utrumque nominabatur, aut aliquando Spiritus ille ac mens divina, quae per maria esset diffusa, totamque aquae naturam ac molem a corruptione praeservaret, quod quidem nihil aliud est, quam anima per elementa diffusa, sicut in animalibus est, & in plantis. Ubi enim illa necessaria sua harmonia sit, & quaedam symmetria, sive naturam seipsam movens, sive divina quaedam & immortalis sit, corpus ad corruptionem statim properare necesse est. Quare etsi elementa nobis inter se contraria apparent, tamen divina quadam virtute & potentia servante ab interitu ita sunt commista, itaque temperata, ut ab ea serventur a corruptione. Hanc vim divinam in aethere Iovem, in aere Iunonem, in aqua Neptunum, & in singulis horum partibus variis Deorum nominibus appellarunt antiqui. Quod Saturno ereptus clam fuit Neptunus, & quid Saturnus sit, & quo pacto crudelitati Saturni erepta sint elementa, dictum est satis ut arbitror, cum de Iove & de Saturno scriberemus. At cur ab Arno fuit educatus? quia nullam fidem praestandam esse pelago experiuntur navigantes. Nam quo tempore educatus fuit Arnus nutricius Neptuni memoria apud antiquos, non fuit tanta navigantium multitudo mare sollicitantium & prope infestantium, nec ut ait Lucretius lib. 5.

> turbida ponti
> Aequora lidebant naves ad saxa, virosque.
> Nec temere incassum frustra mare saepe coortum
> Saevibat, leviterque minas ponebat inanes.
> Nec poterat quemquam placidi pellacia ponti
> Subdola pellicere in fraudem ridentibus undis.

Quid enim verius de mari dici potest, quam nullam illi esse constantiam? nam cum levissimus ventorum flatus aliquando extiterit, tanta oritur tempestas, ut fluctus usque in coelum minitari insurgere appareant, atque incredibili eorum fremitu vel e longinquo mugitus exaudiatur. Huic Deo taurus niger mactari immolabatur, quod tauri & ferociam & mugitum imitaretur Neptunus. Huius uxor dicebatur esse Amphitrite, quae nihil aliud est, quam ipsa aqua, ut in Cyclope ait Euripides;

> [illegible]
> [illegible]
> Ego vadam per tanksto tacitus licet,

Per Amphitriten hanc meo incedens pede.

Quam Amphitriten glaucam & piscosam nominauit Orpheus in Argonauticis, cum illa sint maris, ac non alicuius Deæ propriè adiuncta;

[illegible]

Glaucam, piscosam, immensam simul Amphitriten.

Hæc cum aqua sit, dicitur vxor Neptuni, cum is sit spiritus, vt dicebam, per vniuersam aquæ molem diffusus, & tanquam anima ipsius aquæ elementi: est enim Amphitrite corpus & materia humoris tenuis, qui vel circa terram est, vel intra terram ipsam includitur. Neque aliud significare voluerunt illi, qui delphinum Neptuno Amphitriten conciliasse fabulantur, quam omnium marinorum piscium maxime ingenio & cognitione, corporisque celeritate Delphinum pollere, cum reliqua marina animalia prope stupida sint quæ profundius habitant in mari propter indigestam a sole humoris copiam, ita vt de nonnullis merito dubitent an sint animalia dicenda. Fieri tamen potuit, vt homines hi fuerint ita vocati, ad quorum gratiam ista fuerint ficta, ita vt possint etiam ad rerum naturalium necessariam rationem accommodari. Neptuni forma, quæ fingitur à poetis, quid aliud est, quàm maris vel natura vel color? quis enim dubitat, Cyaneum colorem esse aquæ marinæ? Rursus nudus Neptunus nihil aliud est, nisi dulcium aquarum natura. illæ enim aquæ sunt saluberrimæ, quæ nullum habeant colorem, aut qualitatem apparentem. Tridens vero quē habet Neptunus pro sceptro, triplicem illius ostendit potestatem, quod habet facultatem soluere tollendi æquoris & placandi & seruandi. Dictus est equum prior inuenisse, & equitandi peritiam, quoniam quidam vocatus Neptunus vir Thessalus prior omnibus equitandi artem excogitauit: quamuis non desint qui ad nauigationem id referant, quoniam videntur nauigia super maris dorso quasi equitare. Dictus est Neptunus vehi curru super æquore comitantibus Tritonibus, ac marinis monstris, quia cum multo vndarum strepitu velis quasi pennis citatæ subiectis naues videntur deferri per tempestates. Hæc ita esse probatur Plutarchi testimonio, qui scripsit in vita Themistoclis ea de causa locū datum esse fabulæ de contentione Palladis ac Neptuni de nomine Athenis imponendo, quod Neptunus equum, Pallas oliuam attulisset, & pro earum præstantia iudicati sunt; quia [illegible]. Illi sane, vt ferunt, cum studerent ciues a mari retrahere, vt assuescerent viuere vel non nauigantes, sed regionem arboribus ornantes, sermonem illum vulgarant, quod Neptuno de regione contendente Pallas oliuam iudicibus ostenderit, ac vicerit. Quia in contentione si Neptunus equum obtulisset, ac nisi pro nauigio intelligeretur equus, quo pacto viderentur ciues à nauigatione reuocari? Dictus est Neptunus & Apollo Laomedonti Troianorum Regi seruiuisse, quoniam is pecuniam horum Deorum sacrificiis dicatam in suam vtilitatem & ad extruenda mœnia ciuitatis conuertit, quam tamen sacerdotibus non restituit, vt promiserat. At calamitates, quas pro neglectu Neptuno passus est, quid aliud significant quā Dei cultum sine calamitate non negligi? ingens filiorum Neptuni numerus præterea quid nisi maris fertilitas est? Nam nisi tantam filiorum copiam squammosis illis marinis generibus natura dedisset, facile futurum erat vt

mare

mare piscibus orbatum haberemus: quippe cum vix tanta sit feracitas agro-
rum, quanta est voracitas piscium. Haec ipsa causa fuit cur crudeles Neptuni
filii dicerentur omnes. Nunc quid sub his lateat ad humanae vitae institu-
tionem spectans, explicemus. Ac primum cum virtutum omnium princeps
& Regina sit, ut ita dicam liberalitas & munificentia, quae non nisi ad Deum
vel ad Reges pertinet, omnium vitiorum gravissimum merito iudicabitur
accepti beneficii oblivio, quae non nisi in sordidos animos cadere potest. Ea de
causa fingebant antiqui quod Neptunus gratias retulit Delphino pro acce-
pto beneficio: atque ut aeterna huius facinoris memoria, & ad beneficentissim
[illegible] numerus & ordo quidam stellarum Delphi
[illegible] ad [illegible] Delphi-
ni nomine in eius honorem fuit appellatus. Quod autem ob neglectos Deos
Laomedon poenas persolverit, maleque calamitates subierit, id etiam ad
religionem Deorum immortalium homines impellit: quoniam qui pie san-
cteque per probitatem & integritatem vitae Deum coluerit, quique illa quae
[illegible] Deo persolverit, illi solus Deus placatus in
[illegible], qui ea incommoda detrahet, & in omni molestia
[illegible] consolabitur. Qui vero bene [illegible] cor-
[illegible] consolabitur. Qui vero [illegible] quo pacto vir iustus,
[illegible] Deum neglexerit, quo pacto vir iustus,
& [illegible] & temperans esse poterit? aut si nihil bonum poterit, quo pacto nō
in multas calamitates illabetur? Nos igitur ad religionem, & ad memoriam
acceptorum beneficiorum semper [illegible] per hanc Laomedontis fabulam sa-
pientes antiqui adhortabantur: fortunasque in constantiam ante oculos pro
ponebant, cum vel Dii inhumaniter agentes adversus [illegible] de solo expulsi
[illegible] homines fuerint. Imprudens est omnino Theseus, qui filium Hippo-
lytum mortem à Neptuno precatus fuit, quem falsò accusata Phaedra apud
Theseum accusaverat, quod eam de stupro interpellasset, ac id tamen The-
seo concessit Neptunus. Quid hoc est nequitiae Dii boni, cum haec illa conce
dere, quae in omne tempus perniciosa futura sunt? nam phocas Neptunus im
equos Hippolyti mala mare equitantem immisit, quibus in fugam versis ille
discerptus fuit. Cui tamen Hippolyto Diomedes lucum eximia pulchritu-
dine postea dicavit cum delubro, & antiqui operis simulacro, ac rem divina
primus omnium fecit, ut ait Pausanias in Corinthiacis: & apud Troezenios
virgines sibi secuisse capillum ante nuptias in eodem templo consecra-
bant. Voluerunt igitur antiqui per has ambages verborum nos adhortari ut
[illegible] animo existimaremus quando ad nostra vota Dii surdi videntur, quoniā
perniciosa saepius expetuntur ab ignaris hominibus, & quae maximo detri-
mento impetrantibus in posterum sint futura. Sapienter ideo dictum est ab
illo poeta;

> Nil ergo optabunt homines? si consilium vis,
> Permittes ipsis expendere numinibus quid
> Conveniat nobis, rebusque sit utile nostris.

Quod autem haec huius rei causa tantū ficta sint, vel ex eo patet, quòd om-
niū mortaliū imprudentissimū & crudelissimum fecerant Neptunum. Quis
enim vir bonus esse poterit, qui causam ignotam iudicarit? aut qui pro vel
[illegible] precibus viros bonos & iustos & temperantes trucidarit, vel
condemnarit, quo pacto non sceleratus & nefarius esse poterit? Non fuit
igitur Deus sapiens Neptunus, sed neque bonus quidem, aut nullas si tam
[illegible] Theseo concessit quae de Deo dicenda omnino non sunt; cum

hæc solem inflictionis ergo sunt inuenta. At de Neptuno satis, nunc dicamus de Plutone.

De Plutone. Cap. IX.

PLutonquem inferorũ Deũ putarunt antiqui, natus est ex Opi & Saturno, vt dictum est, isque vnà cum Ioue militauit, & post varias victorias, rebusque gestarũ felices successus cũ Ioue & Neptuno istis fortibus terrarũ mũdiq; cocitus, vt aiũt, imperiũ diuisit, cui Hispaniarum, & locorum omnium ad occidẽtẽ solem obtigit imperium. Scriptũ reliquit Pausanias in Atticis, Plutonis & Amphiarai statuas quodã in loco fuisse Apud Athenienses, vbi Pluto puer à Pace nutrice portabatur. Fama est hũc claues habuisse pro insigni, sicuti sceptrũ Ioui, & Neptuno tridentem tribuebatur, vt idem Pausanias ait in prioribus Eliacis. Et Orpheus in hymno in Plutonẽ idẽ affirmauit his verbis;

[illegible]

Pluto qui terræ claues & regna gubernas.

Plutonem præterea fuisse opulentiæ Deũ, & in Hiberia apud Pyrenæos montes habitasse memoriæ prodidit Strabo lib. 3. Geographiæ. Hunc defunctorũ Deum esse crediderãt, quẽ appellarunt Deũ terrestrẽ, cui sacra faciebãt pro defunctorum manibus, vt testatur Euripides in Alcestide;

[illegible]

[illegible]

Cum iusta soluit mortuis viuus, decet

Deum ferui terrestrem honore prosequi.

Quo vero tempore illi sacra hæc fierent, Februus vocabatur. Plutonem finxerunt antiqui in curru vehi atrorum equorum, vt testatur Ouidius libro Metamorph. quinto;

Hanc metuens cladem tenebrosa sede tyrannus

Exierat; curruq; atrorum inuectus equorum

Ambibat Siculæ cautus fundamina terræ.

Aiunt hunc Deum aliquando grauiter doluisse, quòd solus omnium Deorum cælibem & filiis carentem vitam traduceret, cum tanti imperii Deus esset, neque vllam inueniret quæ sibi nuptui daretur: quippe cum & Iouis esset frater, & Deorum omnium opulentissimus. Nulla enim Dea illum ob deformitatem & obscuritatem Regni maritum esse suum pati poterat. Hac igitur hac opinione, vel, vt verius dicam, hoc animi furore agitatus atrorum equorum currum conscendit, & in Siciliam peruenit. Ibi forte Proserpinam Cereris filiam inter cæteras virgines flores colligentem visam adamauit, quippe cum omnes illas & formæ & corporis elegantia antecelleret. Hanc igitur rapuit, & in curru ad fauces Chemarum deportauit; vnde ad sua regna, quæ sub terris esse putantur, deportauit, vt testatur Pausanias in Corinthiacis, & Claudianus rem totam carmine elegantissimo complexus est. Magno in honore fuit in Pylo Pluto, templumque eius ibidem magnificentissimum, vt ait Strabo libro octauo. Neque procul distat à Pylo mons, qui vocatus fuit Menthes, à Menthe Plutonis pellice, quam dolo exagitatam Proserpina in herbam hortensem sui nominis mutauit. Testatur idem Strabo libro nono ad ripas Coralii fluuii, vbi sacra fiebant Panbœotia, consecratam fuisse ob mysticam quandam causam Plutonis ac Palladis aram com-

mactent, immolabantur tauri Plutoni, vt testatur Horatius libro secundo carminum;

> Non si trecenis, quotquot eunt dies,
> Amice places illacrymabilem
> Plutona tauris.

Scriptum reliquit Strabo libro terciodecimo Plutonium in Cybiratensium regione apud Hierapolim in parua quadam eminentia alio fuisse, in quod hu- mo exiguo poterat, idque fuisse miræ profunditatis, & admirabilis multò ma- gis potentiæ. Nam huic oppositum fuit vallum quadratum, ambitu dimidij fere iugeri, quod nebulosa crassaq; caligine tegebatur, vt vix propinquus aer erat inuisum. Quòd si aliquod animal ingrederetur, confestim moriebatur, tauriq; eo adducti statim occidebant. Idem Pluto à Latinis Orcus appellatus, vt scripsit Cice. in actione sexta in Caium Verrem; Hic dolor erat tantus, vt Verres alter Orcus venisse Ennam, & nõ Proserpinam asportasse, sed ipsam abripuisse Cererem videretur. Dictus est autem Pluto, quia diuitias largia- tur, vt ait Lucianus in Timone, & Plato in Cratylo his verbis; [illegible] Plutonis vero nomen ob diuitiarum largitionem, quia diuitiæ è terra in lucem emittantur, dictum fuit. quamuis Lucianus in dialogo po- stea de Luctu, Plutonem dictum putat, [illegible], quia abun- daret mortuis scilicet. Dicebantur ad hunc omnes animæ mortuorum descen- dere, quas vbi ille acceperat, insolubilibus vinculis coercebat implicitas, Iudicibusq; tradebat iudicandas, atque omnibus pro meritis vel pœnas, vel præmia dispensabat. Neque illi concessum est in vniuerso æuo præter- quam admodum paucis ad superam regionem reuerti, & id maximis de cau- sis, vt fama est. Huius Dei regia turbidissimis & amplissimis fluuiis vel ipsa commodum horrendis vallabatur. Defluit enim magno strepitu Cocytus, cum rapidissimis flammarum vndis Phlegethon decurrit, & ibidem cœno plena est profundissimo & graueolenti Acherusia palus. Quid de squallore cym- bæ, portitorisque animarum, deque tremenda illius voce tonitrui non dis- simili dicam? Tum altissimis & stridulis latratibus vel longinquos naui- gantes Cerberus triceps, horrens viperinis capillis terret, formidabilis est iudicium iustissimorum seueritas, vt et nemo sit tam sanctus aut integræ vitæ, qui ad id iudicium accedens non aliquantulum expauescat. Verum de his in sequenti libro pertractabimus. Nunc huius fabulæ explicationem aggrediamur. Pluto siue elementum sit terræ, siue diuitiarum Deus, veruntamen filius est Saturni; nam primum omnium architectatus est corpora Deus, ex quo natum tempus, in quo relliquum quod erat ædificij expletum est. Id diuitiarum Deus rursus sit Pluto, nemini obscurum esse arbitror ci- uitates & regiones per diuturnam pacem opibus, & hominum frequentia ex- pleri: quare Pax illius nutrix dicitur fuisse nutrix. Rursus quod fuerit Sa- turni filius, & Iouis Neptunique frater, quid aliud hoc est quàm genus om- ne diuitiarum è temporis natali, & cœli aerisque bonitate ac temperie pro- creari & alimentari? Dicitur idcirco illi imperium inferorum obtigisse, quo- niam apud occidentis nationes & in Hispania, vt diximus, regnauit, quæ feracissima est propter amœnam prouinciam, & omnis generis frugum ple- nissima, præter fodinas illas, in quibus effodiebantur metalla, vt testatur Stra- bo libro tertio. Qui vero Plutonem elementum terræ esse putarunt, non

solum

solum diuitiarum Regem, quæ omnes è terra eruuntur, esse crediderunt, sed etiam mortuorum omnium, quia omnia quæ nata sunt, in ea tandem principia soluuntur, è quibus sunt orta; quod etiam expressit Cicero libro secundo de Natura Deorum his verbis; Terrena autem vis omnis atque natura Diti patri dedicata est: qui Dis, ut apud Græcos [illegible] dicitur, quia & recidunt omnia in terras, & oriuntur è terris. & quoniam quod semel mortuum est nunquam idem reuiuiscit, inde dictum est ab antiquis quod Pluto habet claues, a quo ita sedes inferorum clausæ sunt, ut exitus nemini pateat, sicuti testatur Pausanias in Eliacis. Hic idem Proserpinam Cereris filiam rapuit, quia, ut ait Cicero in secundo de natura Deorum, ea est quæ [illegible] Græce nominatur, & quam frugum semen esse volunt, absconditamque à matre quæri fingunt, ut ait Eusebius libro secundo Euangelicæ præparationis. Plutonem esse virtutem terræ, & aliquando terram ipsam, ut scripsit Orpheus in hymno in Plutonem;

[illegible]

Nam facis ipse homines opulentos fructibus anni.

Attrahit igitur vis terræ ad se radices frugum inferius, quare dictus est Pluto sub terram rapuisse Proserpinam quadriga inuectus, cum per tot mensium tempus ad inferiora crescant frugum radices. hic autem quadrigarum nomina expressit Claudianus in 1. lib. de raptu Proserpinæ;

Orphnæus crudele micans, Æthonque sagitta
Ocior, & Stygii crudelis gloria Nyctei
Armenti, Ditisque nota signatus Alastor.

Quæ cũ fingantur, & alicubi fieri necesse sit, scripsit Orpheus in Attico solo non procul ab Eleusi id contigisse, et Pluto sub terram sit ingressus, sicut patet ex his versibus;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Pluto sibi castæ Cereris, nam filia quondam
Cum legeret flores in prato rapta quadrigis
Imposita est; & Cecropiam portata sub antrum,
Hoc ubi Eleusis adest, ubi nigri ianua Ditis.

Enimuero non solum de rebus gestis, quæ Diis inferis tribuuntur, hæc intelligenda sunt, sed multo magis ad mores hominum, vitæque institutionem pertinent. Nam quibus curis angantur, quantisque molestiarum fluctibus agitantur diuitum animi? cæcitas enim mentis prius occupet mortalium animos necesse est, quam opes acquirantur: pro quibus diu laborandum est, cum incertissima futura sit, nec etiam nulla aliquando partarum rerum fruitio. Quas tamen si quis breui comparare studeat, ad omnem probitatem & innocentiam contemnat oportet, omnemque impuritatem induat & crudelitatem, cum primum ingentium opum desiderio capiantur. Illud autem significatur per illorum equorum nomina, quibus vehebatur Pluto, cum sine sceleribus nemo prorsus breui ditescere possit. atque de Plutone satis, nunc de Pluto pertractemus.

De

De Plut. Cap. X.

PLutonē sapientes antiqui vim ac naturā esse terrae crediderant, quibus illi divitiarum etiam nonnulli tribuunt imperium. At Pluto, nemo est quin omnibus suffragiis distribuendarum divitiarum munus concessum esse sciat: quem Cerere & Iasione natum commemoravit Hesiodus in Theogonia;

[illegible]

[illegible]

Alma Ceres Plutum peperit coniuncta in amore
Iasio Heroi Cretes in divite regno.

Theocritus in tertia Aegloga significasse videtur dormientem Iasonem fuisse à Cerere adamatum, cum illum inter eos commemoraverit, qui dormientes à Deabus adamati fuerant, ut est in his;

[illegible]

[illegible]

Endymiona velim sopitum posse profundo
Somno imitari, sum simul aemulus Iasoni.

Hunc Deum caecum esse tradiderunt, & cuiusmodi ab Aristophane in comoedia introducitur: quod passus est à Iove propter invidiam: cum antea dū acutissime videret, ad viros bonos tantum accederet, mali verò flagitiosi homines rerum necessariarum inopia perirent, ut ex his carminibus indicatur;

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

His Iupiter me affecit invidens viris.
Puer minatus ipse quod sum, me fore
Solis bonis, solis viris prudentibus
Domesticum: tunc ille me caecum facit:
Ne quem bonum, ne quem malum dignoscerem.
Sic is bonis, sic invidet prudentibus.

Hunc eundem Deorum omnium timidissimum finxerant antiqui, sicuti testatus est Euripides in Phoenissis;

[illegible]

Plutus timidus, vitae suumque amans malum.

Quare ad hoc scilicet sane allusit is poeta qui inquit;

Nocte iter ingressus gladium, contumque timebis,
Et motae ad lunam trepidabis arundinis umbram.
Cantabit vacuus coram latrone viator.

Hunc Deum esse minime caecum existimavit Theocritus cū dicat; [illegible], caecum non ipse Plutus. Sic etiam Plato in primo de Legibus scribit Plutum non solum non esse caecum, sed etiam acutissime cernere; [illegible]. Quartum autem Plutum, non caecum, sed acute videntem, quae prudentia sunt adiuncta. Hic Plutus Deus esse creditus est à nonnullis, maiorique honore cultus, quam Dii caeteri; ut scripsit Theognis;

[illegible]
[illegible]

Nam merito colere viri te maxime Plute?
Nequitiæ facile est pondera ferre tibi. Et alibi,

[illegible]
[illegible]

Optime cunctarum Plute & dulcissime rerum,
Vel pravum, tecum vir bonus esse ferat.

Filiam habuit Eurybeam, de qua meminit Apollodorus lib. 1. Bybliothecæ. Sed infalsus est omnino qui Plutum aut fuisse Deū, aut fuisse aliquid omnino putarit: qui antiqui singulis animorum motibus proprios Deos præficerent, ac quid diuina prouidentia nō gubernari crederetur. Nunc quid hęc significent perquiramus. Plutus è Cerere & Iasione natus esse dicitur, quia opes è grandiusque prouentu, & ex agricolarum diligentia nascuntur. Est autem dictus Iasion ἀπὸ τοῦ ἰᾶσθαι, siue à medendo, quia Ceres medetur inopiæ mortaliū. Quod Plutus factus est cæcus a Ioue, qui viris bonis tantùm adesset, quid hoc tam scelestum & impium facinus significat? an potest bonitas diuina improbis fauere, ac malos persequi? Cum Iupiter sit fatum, & vis illa mentis diuinæ, quæ res humanas gubernat, cum modo huc, modo illuc facultates pro arcano & inexplicabili Dei iudicio transferat, arbitrati sunt nonnulli Plutum temerè ferri, quare cæcum diuitiarum Deum esse dixerunt. Hoc autem ita accidit, quia diuitiarum possessio illis solum concedebatur, qui vel ingenio, vel robore, vel aliquo virtutis genere præstarent cæteris, sicuti testatur Lucretius libro sexto;

Et pecudes, & agros diuisere atque dedere
Pro facie cuiusque, & pro viribus, ingenioque.

Deinde cū multitudo hominū creuisset, auctaq; fuisset singulorū audacia & inertia, leges latæ sunt, prædia singulis assignata, & certi agrorū termini statuti. Inde rapinę, latrocinia, rerū alienarū direptiones incœpęrę. Cū igitur alii pro cōparādis opibus nulli labori parcerent, nullumque periculum deuitarēt, quibus tamē repugnante fortuna nihil cōmodi accidebat, aliis cōtra omnia succederēt feliciter, nūc cæcam fortunā, nūc cæcum diuitiarū Deū appellarūt. Atque ita ficta est fabula, q. cū Plutus antea fuisset perspicax, Iupiter viris bonis, ad quos prius solos accedebat, inuidit, & idcirco illū cæcū fecit, qui nullo postea delectu ad quoslibet accedere coactus est. Vulgus enim mortalium ea quæ fiunt, quorum certam causam non videant, non quidē diuina prouidentia gubernari, sed fortuitò accidere arbitrantur. Tantus honor postea diuitiis accessit, vel quòd illæ nō sine prudentia & industria parari comperiunt, vel quòd multa commoda humanæ vitæ præberent, ut Plutus nullo Deorum fuerit habitus inferior. Nunc verò virtus omnia, & scientia, & probitas sanctissimæ diuitiarum Maiestati cedere cogitur: ita omneque honorem obtinet is, qui largiri potest cum libeat, quamuis sit auarus, & sceleratus, & latro; quàm prudentissimus quisque, & integerrimus, & qui multa beneficia in omnes ciues suos contulerit.

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIAE,

LIBER TERTIUS.

Quam praeclare dicta de inferis excogitata sint ab antiquis.

SAPIENTISSIMI & optimi sanè illi homines fuerunt, Serenissime atque optime CAROLE Rex, qui primi inter mortales hanc opinionem introduxerunt, quòd anima nostra immortalis existens, postquam fuerit ex his corporum vinculis soluta ad seuerissimos iudices accedat, ibique pro meritis vel ingentia praemia, vel grauissima supplicia sortiatur. Nam si nulla esset verae religionis, si nulla Christianae veritatis cognitio, poterat tamen vel ratio ista ita homines ad probitatem reuocare, ut se potius praemiis dignos praeberent, quàm ut vitare supplicia conarentur, quam ipsam veritatem Iesus Christus postea clarius intelligere volentibus, omnibus narrationibus explicauit. Quid enim tam potest ab omnibus sceleribus animos hominum retrahere, quàm si sibi persuaserint unumquemque reddendam esse mortalis vitae rationem, cum neque mendaciis, neque versutiis licebit, sed omnia quae fuerint nefarie in vita commissa, vniuersis gentibus conspicua tanquam maculae, aut putrescentes pustulae apparebunt? Quae leges ciuiles, quae consuetudo ciuitatum, quae seueritas iudiciorum tantum potest in animis hominum? His enim neglectis multa flagitia clam committi possunt, & nonnulli tormenta parui faciunt, & mortem, si res ita poscat, aequissimo animo perferunt. At ubi neque tunc tamen finem laborum & calamitatum sibi adesse sentiunt, mirum est quantopere ab ipsa conscientia, & ab aeternorum suppliciorum metu retardantur. Hoc ita esse, facile fuit viris bonis & temperantibus persuadere; at multitudini, quae non, nisi crassiore quodam modo, allicitur aut impellitur, non satis erant hae rationes satis ad persuadendum: sed multa apud inferos terribilia, & vel dictu horrenda ficta sunt, multa ad voluptatem excogitata, quibus rudiores homines ad probitatem adducerentur. Quis enim non commoueretur magnopere, cum sciret post mortem sibi adeundam esse paludem Acherusiam, quae prima excipiebat obuias animas? cum terribilis animarum portitor Charon squallidus, barbaque prolixa, ac rubentibus oculis nigram nauiculam gubernaret, & nigro malo atroque caliginoso antenna velificaret? cum Phlegethontem animo complecteretur feruentibus flammarum vadis contumulantem? cum Cocytum fetores grauissimos & tristissimos emittentem, cuius fremitus ejulantium animarum voces imitabatur? cum Cerberus triceps, cum seuerissimi iudices, cum Iustitiae vultus in mentem, quae singulos cogeret per varia tormenta commissa sce-

sa scelera fuerit, quis intrepido animo aliquod flagitium aggrederetur? Accedebat ad terrorem terribilis inferorum tyranni vultus, stridulusque catenarum strepitus à vinctis animabus tractarum: sonabant plagarum verbera, quæ sontibus infligebantur: sed quæ exaudiebantur cruciatarum animarum lamentationes. Hæc etsi à nonnullis parui fierent ac deriderentur; tamen nemo erat, qui extremum vitæ diem sibi adesse sentiret, quin magnopere formidaret, atque vniuersæ vitæ suæ rationem ad hoc non timendum, si fieri posset, quam paratissimam esse cuperet. Verum est enim sanctissimum bonum viaticum mortalibus, recteque præteritæ vitæ recordatio, quæ sola nos

10 intrepidos ad omnium iudicium præsentiam, & ad omnia pericula perducit. Ex altera parte nos hortabantur sapientes ad probitatem ingentibus & iucundissimis voluptatibus propositis in campis Elysiis. Nam quicunque vnquam bonorum instituta obseruauerit, sancteque vixerit, hic in beatorum agrum deducebatur, vbi omnis generis feras erat tellus fructiferas; aquæque ex fontibus lympidissimæ fluebant, ac prata variis floribus ver perpetuum agentia vestiebantur, ibi concilia erant philosophantium, ibi theatra poetarum, ibi cyclici chori, ibi musica oblectamenta, ibi concinna & elegantia conuiuia, voluptasque nulli molestiæ obnoxia. Neque enim calor immodicus aut frigus sentiebatur, sed aer semper erat salubris & temperatus, neque vehementioribus solis radiis inflammabatur. Quod est enim suauissimarum delicia-

20

larum genus, quod ibi non mirificum concentum caneret; aut quæ arbores sunt odoriferæ, aut quæ non semper amœnissimis floribus vestirentur? hinc lites, hinc inimicitiæ, hinc odia, hinc latrocinia, hinc doli, hinc periuria, hinc inuidia exulabat. Hæc felicissima vita, & ab omni molestia tranquilla sine morbis aut ægritudinis metu traducebatur, vt dicebant. Quod felicitatis genus illis solis expositum erat, qui sanctè piéque vixissent, aut qui peccata quidem non nulla, sed medicabilia & leuia commisissent; quæ quidem in loco non longe ab hoc expurgabantur. His rationibus, aliisque similibus conati sunt antiqui multitudinis animos partim spe voluptatum, partim metu

30 suppliciorum ad iustitiam, vitæque integritatem reuocare. Sed quoniam primus omnium mortalium Pluto istas rationes excogitauit, vt sensit Hecatæus, hunc esse locorum illorum Regem crediderunt: sicuti ventorum Aeolum, quia mutationes ventorum prior obseruasset, Lunæque amicum Endymionem, quia lunæ cursum prior & mutationes percepisset. Et quoniam de Plutone verba fecimus, nunc quæ formidabilia fuisse credebantur in eius regno intelligentes, ac primum de Acheronte loquamur.

De Acheronte. Cap. I.

40 SCriptum reliquit Diuinus Plato in Axiocho, si modo legitimus est eius scriptoris dialogus, Opim & Apollinem tabulas quasdam aeneas in Delum ex Hyperboreis detulisse, in quibus scriptum erat, animam, postquam fuerit à corpore euolata, in ignotum quendam subterraneum recessum peruenire, vbi Regia sit Plutonis, nihilo minor quam Iouis Regia. Nam cum medium globosi orbis terra obtineat, superius hemisphærium Iupiter & eius filii gubernant, cum inferiori Pluto Iouis frater & nepotes dominentur. Sed antequam ad Plutonis regiæ vestibulum peruentum sit, vbi portæ ferreæ firmissimis pessulis claustrisque obstructæ excipiunt aduenientes, primus est Ache-

[illegible] explicabitur. Hunc fluuiũ post quem Cocytum, ac alios deinceps, [illegible] ad inferos mortuorum animas [illegible] Acherontem, qui primum accedentes [illegible] Cereris, alii terræ filium esse fabulatur, [illegible] traiiciendas [illegible] missum fuisse ad inferos dixerunt. Acherontem [illegible], quem alii filia de caula [illegible] Acherusiam paludem illabatur: ita scripsit Plato in Phædone [illegible], qui in Acherusiam paludem illabatur:

[illegible Greek]

At è contra, è regione huius [illegible] labitur, atque sub terram occultatur Acheron, qui per alia loca deserta labitur [illegible] multæ mortuorū animæ peruenitur in Acherusiam paludem [illegible] alia longiora, alia breuiora. Ibi tempora quædam [illegible] in animalium ortus relabuntur. Alii contra non [illegible] expectantes, [illegible] Acherontem fluuium putarunt, ut [illegible] ex Acherusia palude Acherontem [illegible] scribit in portum Chimerium [illegible] Strabo libro octauo, qui Acheronti [illegible] atque eum semper dulcem esse [illegible], qui cum [illegible] non procul distat ab Ephyra Thesprotorum ciuitate, quam [illegible] Acherontem [illegible] in Alpheum [illegible] Eliis [illegible] Cereris, Proserpinæque ac Plutonis templa, quæ [illegible] Hyppanam ferunt, illustria. [illegible] Acheron [illegible] nomine appellatus [illegible] Acheron [illegible] Pandosiam, ubi Melossorum Rex Alexander ab [illegible] ut ait Strabo libro sexto, cum oraculo Dodonæo deceptus, trucidatus fuit [illegible] Acherontem atque Pandosiam [illegible] esse loca in agro Thesprotio, quæ erant eo nomine per id tempus celeberrima. Alius item fuit Acheron Epiri fluuius ex Acherusia palude [illegible] Pandosiam ciuitatem, qui multo [illegible] sinu Ambraciam illabebatur. Erat autem Acherusia palus, per quam sub terra [illegible] Acheron in Mariandynorum regione defluere, ut ait Apollonius libro secundo,

> [illegible Greek verses]
>
> Inde iter exiguum redeuntes per mare, terram
> Ibitis ad Mariandynam è regione locatam.
> Est ibi Tænarii descendens ianua Ditis;
> Atque altè tellus Acherusia prominet: inde
> Hanc Acheron [illegible] sub terra vortice multo
> Voluitur, atque ipsam de magno effundit ter [illegible].

Hæc palus Acherusia non multum a Cichyro oppido distabat, ut ait Paus. in Atticis, & Strabo lib. [illegible] scribit Misenum promontorio, quæ [illegible] profundam [illegible] aperiebat, aquam que præbebat sanandis morbis accommodatam. Cum essent igitur duæ Acherusiæ, altera in agro Brutio, altera iuxta Pandosiam in agro Thesprotio [illegible] in Epiro apud urbem Heracleam, non procul à Sinope; iuxta hanc [illegible]

Acherusiam Acherontem fluuium inferorum facere scripserunt antiqui, qui sub terram immergi, & ad inferos vsque peruenire, paludemque ibi altissimam efficere crediderunt. Iuxta hanc Acherusiam fuit descensus ad inferos, vt scripsit his verbis Aristides Cnidius in lib. secundo rerum Macedonicarum, & reperisse peruenisse. Apollonij enarrator; [illegible] Acherusia vocata, quæ est iuxta Heracleam, vbique alta est & praerupta supra mare, atque in occidentem respicit in mare Bithyniæ, cui vada incidens ingentes sonos efficit. Huius in summa parte nati sunt platani, & in eius planitie, ibique videtur esse ad inferos descensus, quod scripsit etiam Nymphis Samius in primo Heracleæ. Nam apud eum fluuium speluncam fuisse, quæ duceret ad inferos, creditum est, vt scripsit ex prædictorum scriptorum sententia Apollonius in secundo Argonauticorum;

[illegible]

Nec procul interius prospectat terra propinqua,
Ad medium conuersa diem. Spelunca ibi illic
Frigida, vbi exhalat grauteolentes vsque vapores;
Semper & hæc alit se circum cana pruinam.

Ex hac palude Acheron fluuius in mare fluit, quod est orientem versus, de quo nunc loquimur, qui cum sub terram occultetur, mox per quandam speluncam vallemque emergit, tanquam ab inferis, ad quos per multum spatium accedere creditur, vt est apud eundem poetam;

[illegible]

Hic Acherontei valli sunt ossa fluentis,
Qui summa de parte fluens prorumpit in æquor
Eoum reuocat valles in luminis auras.

Fama est hinc & per hanc speluncam Herculem Cerberum in lucem eduxisse, vt in his scripsit enarrator Nicandri; [illegible] Acheron fluuius est Heracleæ Ponticæ, quà Hercules Plutonis canem eduxit, atque est Acontious dr. Huius fluminis aquâ infusissimam fuisse, sicuti etiam Cocyti, scripsit Pausanias in Atticis, cuius alumna est alba populus, vt oleaster Alphei, populus nigra Eridani; quare cum ad Cerberum Hercules per tam portam accessisset, dicitur fuisse alba populo coronatus, cum ob caliginem tamen inferorum facta sit postea nigra illa corona, de qua apud Padi delessa nata est nigra populus, vt fabulantur. Hic Acheron dicitur è Gorgyra filium Ascalaphum habuisse, qui Proserpinam accusauit, quia ieiunium apud inferos soluisset, de quo ita scripsit Apollodorus Grammaticus libro primo; [illegible] cum te siliminum

adversus ipsam dixisse Ascalaphus Acherontis & Gorgyræ filius. Dictus fuit Acheron [illegible], quia fluant undæ molestissimæ scilicet, nam ut ait [illegible], quia dolores scilicet & exprobrationes [illegible] magnis undis devolvuntur. Ego tamen illorum potius sententiæ accesserim, qui Acherontem dictum putarunt ab Acheronte illo, qui in his locis regnavit, ut scripsit Ambo Teias in sua Navigatione. Atque ex his placuit primum Acherontem descendentes ad inferos animas excipere solitum, & Cereris, vel et si id magis placuit, Terræ fuisse filium. Hunc, quia potum præbuerit Titanibus adversus Iovem pugnantibus, ad inferos detrusum crediderant, qui ex Acherusia defluens, per loca subterranea, atque per valles profundas rursus exiret in lucem, aquamque haberet insuavissimam. Hæc illa sunt, quæ de Acheronte fabulose scripta inveniuntur; quæ cur ficta sint, nunc perquiramus. Cur Acheron primas excipit mortuorum animas? quia cum morituri sunt homines, torpor quidam mentem, animamque ita labefactat, ut propinqua mors esse facile sentiatur: tunc enim conscientia, rerumque gestarum memoria animum perturbat: quæ palus est omnibus primum traiicienda, ut fabulose fingitur a poetis: neque enim in hac præteritę vitę investigatione potest animus non magnopere commoveri. Cereris autem vel Terræ filius hic fluvius dicitur, quoniam [illegible] animi anxietas & perturbatio aut ex acquirendarum aut servandarum divitiarum studio nascitur. Hic damnatus potum Titanibus adversus Iovem pugnantibus præbuit, quoniam multæ iniquæ cogitationes adversus sacra Dei mandata insurgunt, quas si animus diutius aluerit, a vera Dei lege deficit, & in beluinam naturam delabitur. Ubi vero quis vir bonus vel etiam malus omnem spem in Dei clementia & benignitate collocaverit post hanc præteritæ vitæ ratiocinationem, tum [illegible] ille, qui Acheron dicebatur, per vallem profundam pectoris scilicet in lucem extollitur, atque liberus ad optimi iudicis Dei præsentiam contendit. Hic dicitur insuavissimas aquas esse, quoniam vitæ nostræ ratio, si diligenter perpendatur, multas habet insuavitates atque ut rem paucis explicem, nihil aliud per hæc, quæ sunt apud inferos ficta, significare voluerunt antiqui, quam ita vitam nostram oportere comparare, ut recordatio præteriti temporis quam maxime animos nostros ob innocentiam & integritatem consoletur in morte, & intrepidos ad omnem iudicum severitatem nos perducat. Sub his enim fabulis omnes morituri hominis cogitationes explicantur. At nunc dicamus de Styge.

De Styge. Cap. II.

STyx item inferorum fluvius post Acherontem ad inferos accessuris se offerebat, quam alii ex aliis parentibus ortam crediderunt. Nam Hesiodus in Theogonia ex Oceano natam esse Stygem tradidit in his;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Styx gravis, Oceani refluui de semine nata,
Quæ procul a superis colit alta palatia, longis

Marmo-

Marmoribus suffulta, tenent vtrinque columnæ
Argenteæ é puro, & cœlum firmantur ad ipsum.

Atque Pausanias in Arcadicis hanc ipsam fuisse etiam Lini poetæ opinionem scribit. Alii Acherontis, alii Terræ fuisse filiam crediderunt. Apollodorus Grammaticus é petra quadam apud inferos Stygem effluere inquit libro primo; τὸ δὲ τῆς Στυγὸς ὕδωρ ἐκ πέτρας ἐν ᾅδου ῥέον. Stygis enim aqua é petra apud inferos fluit. Hanc Pallanti quidam nupsisse arbitrati sunt, quidam Piranti, vt ait Pausanias, cui peperit Hydram. habuit filiam Victoriam ex Acheronte patre, vt tradiderunt nonnulli. quum huius filiæ Victoria, Vis, Robur, Zelusque Ioui aduersus Titanas opem tulissent, illi nobilitatem hanc & dignitatem Iupiter concessit, vt sanctissimum iusiurandum per Stygem Dij haberent, quod testatur Homer. lib. 5. Odyss.

Ἴστω νῦν τόδε γαῖα, καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθε,
καὶ τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὕδωρ, ὅς τε μέγιστος
ὅρκος δεινότατός τε πέλει μακάρεσσι θεοῖσι.
Hoc sciat & tellus, & vasti sydera mundi.
Quæq; Stygis de fonte fluit venerabilis vnda.
Quæ iuramentum est superis, magnumq; beatis.

Sic etiam Apollonius in lib. 2. Irim per Stygiam aquam iurasse inducit;

Ὣς φαμένη, λοιβὴν Στυγὸς ὤμοσεν, ἥ τε θεοῖσι
ῥιγίστη πάντεσσιν, ὀπιδνοτάτη τε τέτυκται.
Sic ait, & Stygiam iurauit protinus vndam
Quæ superis veneranda Deis, quam fallere terror.

Erat iis illa pœna proposita, qui per aquam Stygiam peierassent, vt per quoddam temporis spatium ab epulis Deorum abstinerent, & ab omni Deorum consuetudine, vt testatur Hesiodus in Theogonia;

Ὅς κεν τὴν ἐπίορκον ἀπολλείψας ἐπομόσσῃ
ἀθανάτων, οἳ ἔχουσι κάρη νιφόεντος Ὀλύμπου,
Κεῖται νήυτμος τετελεσμένον εἰς ἐνιαυτόν,
οὐδέ ποτ' ἀμβροσίης καὶ νέκταρος ἔρχεται ἆσσον
βρώσιος, ἀλλά τε κεῖται ἀνάπνευστος καὶ ἄναυδος
Στρωτοῖς ἐν λεχέεσσι, κακὸν δ' ἐπὶ κῶμα καλύπτει.
Αὐτὰρ ἐπεὶ νοῦσον τελέσῃ μέγαν εἰς ἐνιαυτόν,
Ἄλλος δ' ἐξ ἄλλου δέχεται χαλεπώτερος ἄεθλος,
Εἰνάετες δὲ θεῶν ἀπαμείρεται αἰὲν ἐόντων,
οὐδέ ποτ' ἐς βουλὴν ἐπιμίσγεται, οὐδ' ἐπὶ δαῖτας
Ἐννέα πάντ' ἔτεα, δεκάτῳ δ' ἐπιμίσγεται αὖτις
Εἴρας ἀθανάτων, οἳ Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι.
τοῖον ἄρ' ὅρκον ἔθεντο θεοὶ Στυγὸς ἄφθιτον ὕδωρ.
Supplicium superis de petra profluit vnda,
Quam si quis Diuum superorum peieret, horum
Qui in domos incolitur præcelsa niualis Olympi,
Bis senos iacet infelix ex ordine menses.
Nectare & Ambrosia simul abstinet: inq; grabato
Decumbit mutus oppressus membra veterno.
Ast vbi per longum morbum tolerauerit annum,
Tum grauiora manent miserum certamina semper.

Ille nouem procul à Diuis depellitur annos;
Concilio coetúque Deorum abstinet, idem
Cum superis pariter conuiuia nulla frequentat.
Postea conditio decimo cui redditur anno.
Tantus honor stygiis undis additur vndis.

Tum idem poeta declarauit quę ritus in Deorum iuramentis seruaretur, dicens Irim poculum aqua stygia plenum mentientibus Diis afferre solitā, cum Iupiter ita iuberet, vt est in his carminibus.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Cum quis de superis mendacia dixerit, Irim
Iupiter afferre hunc iuramentum sibi mandat
Aurato in cyatho lympham, celeberrima summa
Quae fluit, è petra & paulatim labitur alta.
Sub terris fluit, & tenebras per multa opaca
Flumine de sacro; cornu maris Atlantici.
Nam decima Oceani pars est styx ipsa profundi.

Alii honorem illum datum fuisse Stygi dixerunt, quia coniurantium Deorū aduersus Iouem, cum illum vincire voluerunt, insidias patefecerit, vt sensit Hesiodus. Vbi fuerit styx verò, multa est controuersia apud scriptores, cum alii non procul à Lucrino portu, Auernoque lacu in sinu Baiano existimarint, quod sciat fraude sacerdotum, qui vt fructibus amoenissimi loci potirentur, & multis fructiferis arboribus consiti, illum consecratum inferis esse dicebant, nulli&que, nisi placatis per solemnia sacrificia manibus, locus patebat aditus. Quare cum fons esset dulcis aquae fluuialibus, & in mare defluens, omnes ab eius aqua abstinebant, quòd aquam stygiam è sermone sacerdotum esse opinarentur. At Herodotus, vbi de Nonacri ciuitate loquitur in Erato, ita de aqua stygia scripsit; [illegible] In hac autem ciuitate dicitur aqua esse stygia ab Arcadibus. Est aūt huiusmodi; apparet aqua exigua in vas quoddam silicem, quod saepe consistere circulus ambit, atque Nonacris, vbi fons ille existit, ciuitas est Arcadiae parum distans à Pheneo flumine. Hanc aquam memoriae prodidit Pausanias in Arcadicis è praerupta rupe ad Nonacrim in praecisum saxum guttatim cadere, ac inde fluuium Crathim delabi, cuius potus perniciosus est omnibus animalibus. Sed neque illis solum perniciosa est aqua, verum etiam omnia metallorum genera ab ea solui dicebantur, neque vllum erat vas, quod aquae vim sustinere posset. Declarauit Plato in Phaedone non solum quo pacto distaret styx apud inferos, sed etiam qui illi color adesset; [illegible] Quartus incidit prius in locum grauem ac ferum, vt aiunt, colo-

loremque

lorem inque habet Cyaneum prope, quem fluuium stygium nominant; & paludem, quam se fluuius ingressus facit, stygiam. Hic fluuius, quoniam diu est sub terra, aquamque habet insuauissimam, creditus est ad inferos usque descendere, & esse fluuius inferorum, qui ob insuauitatem suam dictus est Styx, quasi [illegible], quod odiosum significat apud Græcos. Hoc in flumine cum alia complura monstrosa esse dicerentur, tum pisces ita graciles, ut magis piscium umbris similes, quàm piscibus viderentur, ut ait Pausanias in Phocicis. Hic erant omnia animalia nigra, & ranæ nigræ, ut ait is poeta;

> Esse aliquos manes, & subterranea regna,
> 10 Et contum, & stygio ranas in gurgite nigras,
> Atq; una transire vadum tot millia cymba.

Nam cum loquerentur poetæ de rebus fabulosis, illa omnia inseruerunt, quæ res veras consequi solent, quo probabiliora viderentur. Nunc ex his veram sententiam eliciamus. Ubi de Acheronte loqueremur superius, diximus Acheronem esse mærorem illum ac tristitiam, quæ nasceretur in mente hominis morituri è consideratione rerum præteritarum, at Styx odium est illud erga transacta facinora, quod pœnitentiam consequitur: cum enim peccata præterita odio habere incœpimus, tunc dicuntur animæ stygiam paludem traiicere, quæ ex Acheronte exoritur. Atqui ad fluminis ipsius ortum 20 suam orationem converterunt, illi nonnunquam vim aquarum Oceano concedentes eò flumina omnia confluere, & ex illo fluuium subire atque matrem manare crediderunt. Rursus qui ex aere in locis cauis sub terra concretos & in aquam verso dulcium aquarum vim oriri putarent, illi Terræ filiam Stygem, ut cæteræ flumina, arbitrati sunt: quare non est absurdum si res eadem aliis de causis varios ortus apud fabularum inventores sortita sit. Quòd vero honorem illum consecuta sit Styx, quia Ioui aduersus Titanas fuerit auxilio, vel quia Ioui insidias indicasset, nihil aliud significare voluerunt antiqui nisi principes suos à singulis nationibus esse pro viribus in imperio retinendos, & viri boni sese præcipuè; atque principes ipsos munificos esse 30 oportere erga illos, qui sceleratorum proditiones & insidias patefaciunt, qua re nihil esse potest neque sanctius, neq; ad servandas ciuitates accommodatius. At de Styge satis, nunc de Cocyto dicamus.

De Cocyto. Cap. III.

Cocytum quoq; defunctarum animarum multitudini transeundum esse fabulati sunt antiqui, prius quàm ad inferos deuenirentur, hic fluuius & quo illaberetur, & unde oriatur, ita patefecit Plato in Phædone;
[illegible Greek]
40 [illegible Greek]
[illegible Greek]
[illegible Greek]. Hic verò huc delatus, magnasque vires ab aqua assumens, terramque ingressus ac circumuolutus contrarius fluit Pyriphlegethonti, illique fit obuius in stagno Acherusia: neque huius aqua cum alia commiscetur, sed in gyrum circumuolutus in tartarum irrumpit Pyriphlegethonti aduersus. Scripsit Homerus in lib. x. odyss. Cocytum & Pyriphlegethontem in Acherontem perfluere, cum sit Cocytus tamquam riuus stygiæ paludis ex his;

[illegible Greek verse]
[illegible Greek verse]
Atque Pyriphlegethon, Cocytusque & Styge liberi
Immensae Acherontis aquas mox fluxit in aequor.

Dictus est autem Cocytus a querelis & lamentationibus, ut nomen ipsum significat, quia mortui plerique post commissorum poenitentiam lamentantur, quia illa contra Deos optimos omnium parentum leges commiserint. Alii tamen, quia illa contra Deos ... maluerunt dictum esse, quia qui sunt & graviter ferunt quia res castissimas ... dictum putant. Hunc ... alii ab lamentationes ... dictum putant. Neque potest quispiam ad inferos accedere, quae mortuis est constituta, nisi per haec flumina, vel, ut verius dicam, per turbulentissimas has cogitationes, quas antiqui per suas fabulas significarunt. Qui quidem animi cogitationes, quas antiqui per haec figmenta ostendebant, et intrepidi essemus ad ... per haec figmenta ostendebant, et intrepidi essemus ad ... nem post mortem ... Nunc dicatur de Charonte.

De Charonte. Cap. IIII.

Charon vero, cuius nomen laetitiam significat, qui fuit Erebi & Noctis filius, ut scribit Hesiodus, qui in Theogonia omnem progeniem inferorum enumerat, portitor animarum & trium harum fluviorum esse affirmatur, portitor animarum & trium harum fluminum natus dicebatur. Erat quidem praeter hos Phlegeton sive Pyriphlegethon, de quo cum fabula in idem incidat cum Cocyto, plura dicenda non putavi. Hic Charon dictus est ab antiquis grandaevus & a Polygnoto pictore senex pingebatur, qui Minyadem poetam fortasse secutus fuit, in qua erat de Charonte huiusmodi sententia;

Atque his exangues longaevus portitor umbras
Puppe vehit parva.

Sic etiam Virgilius studiose Charontem senem esse demonstravit, ubi illius formam describit,

Portitor has horrendus aquas, & flumina servat
Terribili squalore Charon, cui plurima mento
Canities inculta iacet, stant lumina flamma.
Sordidus ex humeris nodo dependet amictus.

Hic ergo omnes implacidas esse dicebantur, quos traiiciebat, neque Reges ac principes civitatum a reliqua multitudine putabat differre, cum omnes uno ordine nudos, & omnibus bonis spoliatos cerneret, ut testantur ea carmina;

[illegible Greek verse]
[illegible Greek verse]
[illegible Greek verse]
[illegible Greek verse]
[illegible Greek verse]
Mortuus est aeque omnis qui haud cepit honorem,
Quique fuit nactus pergrandia pondera laudis
Non Iro magis est Agamemnon clarus ibi ipse
Thersites similis Thetidis pulcherrima proles
Hi pariter nudi atque inopes per regna vagantur
Umbrarum, ipsa suas relinquentes gramina(?) ...

Testatur Lucianus in dialogo de Luctu morem id fuisse apud antiquos, ut obo-

lyos tantisper pernigram in os singulis mortuis includeretur, quod nau-
lum esse Charontis arbitrabantur, cum sic scribat; [illegible]
[illegible]
[illegible] Quare cum quis è domesticis obierit, primum quidem obo-
lum illi in os depositum naulum portitoris fore arbitrantur. is autem num-
mulus Danace à Græcis dicebatur, sicuti testatur Callimachus his carmi-
nibus in Hecale;

[illegible]

10 Idcirco nulli naulum portare feruntur
Vrbe ex hac vita functi sacra ferentes
Nos, & suffitus. adeunt Acherusia templa
Orci illi varias, danace non indiget vllus.

Aristophanes autem in Ranis duos obolos postea nauloni eiusdē fuisse scri-
psit in his versibus;

[illegible]

20 Mercede capta nauta te senex vehet
Binis obolis in naue parua protinus.

Neque tamen ea parua mercede semper contentus fuit, sed aliquando ab
Atheniensium Imperatoribus, ne illi æquari multitudini cogerentur, auctū
est Charonti stipendium, & vsque ad triobolum peruentum est. Tanta hic
antiquiorum comentorum dementia, vt inferos etiam auaritia, & numo-
rum desiderio vexari arbitrati sint, dicitur nonnullos Charon viuos ad infe-
ros traiecisse; nam Hercules, Vlysses, Orpheus, Aeneas, Thesꝰque eò de-
scendisse memorantur, quæ omnia ficta sunt, vt singula suis locis explica-
buntur. Soli ex omnibus hominibus Hermionenses nullum naulum mortuis
30 in os includebant, quod sibi breuissimum esse ad inferos descensum dicerēt
quamuis ille poeta vndique tantundem itineris esse ad inferos inquiat,

[illegible]

Vndique recta ibis ad Tartara, siue ab Athenis
Mortuus accedas, siue magis è Meroe,
Nec doleas procul à patria quòd forte peribis
Vndique namque idem ad tartara ventus aget.

40 Nunc quid hæc fabulosa significent explicemus. Charon Erebi & Noctis fi-
lius dicitur, qui animas trans Acherontem, & Stygem, & Cocytum ac Phle-
gethontem traiicit, quoniam ex illa hominum mente, quæ prius erat confu-
sa, peccatorumque tenebris inuoluta, ac minime examinata cōscientia, prim
illi mores, qui superius nominati sunt per illa flumina exoriuntur: deinde
vbi innocentiæ opinio, aut innocentiæ ponitura deliberatio in posterum in-
tegritatis seruandæ, surrexit, quæ per præteritorum scelerum pœnitentiam
comparatur, cum piget summi Dei voluntatem, per auaritiam, crudelitatē,
impietatemve offendisse, tum spes de benignitate Dei exurgit, atque inde læ-
titi,

sitia, quae nos [illegible] turbulenta flumina traiicit: & Charon appellatur-
Hic ad inferos [illegible] declarat, haec in [illegible]
Ita non consulatur & adiuvat, hoc quae [illegible] est quaecunque accedamus.
Quare [illegible] consideret, [illegible] animorum [illegible]
[illegible] sub mortem tempus in homine [illegible], sub his [illegible]
[illegible]. Nam cum [illegible] sit Charon, quid aliud significat, quam
[illegible] consilium, & quae ex illo [illegible] proveniat, [illegible]
[illegible] homine [illegible], quam illa quae [illegible] ex opinione
[illegible], aut a [illegible] illa vero [illegible], malamque [illegible]-
[illegible] ridicula esse [illegible], & [illegible] simplicium [illegible]
monstra [illegible] ad [illegible] fabulae probabilitatem [illegible]
a [illegible], [illegible] haec ab illis [illegible]. nunc de Cerbero dicemus.

De Cerbero. Cap. V.

Ubi superiora illa flumina mortuorum animae traiecissent, tum Cerberus acerrimus canis inferorum custos in spelunca quadam ante fores Plutonis recubabat; qui omnibus ingredientibus humanissime blandiebatur, et neminem patiebatur exire, sed omnes egredientes acerrimis & magnis latratibus deterrebat. Hic Cerberus e Typhone & Echidna natus est, ut scripsit Hesiodus in Theogonia. Quod autem servaret inferorum loca ita testatur Virg. lib. 6.

> Cerberus haec ingens latratu regna trifauci
> Personat, adverso recubans immanis in antro.

Eius formam corporis cani persimilem fuisse dicebant, cuius tamen e capite angues densissimi pro villis pendebant, ut ait Horatius in libro tertio Odarum;

> Cessit immanis tibi blandienti
> Ianitor aulae
> Cerberus, quamvis furiale centum
> Muniant angues caput eius, atque
> Spiritus teter, saniesque manet
> ore trilingui.

Ipsum totum denique dorsum pro villis serpentes habuisse, et anguinea cathena vinctum videtur significasse Tibullus lib. 3.

> Nec canis anguinea redimitus terga caterva,
> Cui tres sunt linguae, tergeminumque caput.

Tria capita illi fuisse testatur etiam Sophocles in Trachiniis;

> [illegible]
> Centrumque Ditis asserunt, triviam caput.

Quod etiam affirmavit Cicero in primo lib. Tusculanarum disputationum: at Hesiodus in Theogonia quinquaginta capita illi tribuit, ut patet in his carminibus,

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Crudelem nimis canem post illa nefandum,
> Cerberum, inferorum custodem, ferrea cui vox,

Q 2 Quin-

Quinquaginta simul capite; [illegible] pudoris.

Verumtamen [illegible] illum centum capita habere scribit, quem & canem infernum nominat, & eius diligentiam ita describit; [illegible] Ibi hominum animas esse inquiunt, quas Plutonis canis custodit, qui centum habet capita. Atque praeterea quod accedentes animas cum blanditiis excipit, at egredi conantes deturbat: quare si qua celeriter effugere conetur, illam repente corripit ac necat. Sic etiam Horatius illum centum capita habere scribit in secundo Carminum;

Demittit atras bellua centiceps
Aures;

De illius forma ita meminit Apollodorus lib. secundo; [illegible] Duodecimum certamen impositum Herculi, Cerberum ab inferis educere. Habebat hic tria canina capita, caudam draconis, at in tergore variorum serpentum capita. Quem Hesiodus in Theogonia & blanditiis advenientibus, & vorantem egredientes animas ita inquit;

[illegible]

Hic canis horrendus nigrantis limina servat,
Praeditus arte mala: cauda blanditur & aure
Utraque, accedat si quis: si evadere contra
Conetur quisquam, hunc avidum mox condit in alvum.

Atqui cum nullos esse inferos putarent antiquorum nonnulli, scriptum reliquit Pausanias in Laconicis non solum nulla esse Deorum regna subterranea, quo animae devenirent, ubi e vita excesserint, sed Cerberum etiam atrocem ac immanem serpentem fuisse, qui latebram haberet in spelunca quadam apud Taenarum: qui quemcumque momordisset, continuo vi veneni interimebat, ut scripsit etiam Hecataeus Milesius; quare dictus est canis inferorum. Hunc serpentem primum utcumque Homerus, ut ait Pausanias, canem appellavit, qui nihil tamen de illius forma fabulatus est, cum postea & Cerberum nominarint, & tot illi belluae capita induxerint. Alii fabulati sunt illum ab inferis eductum fuisse ab Hercule, per eam speluncam, quae non procul distat a Taenaro: qui cum primum lucem sensisset vomuisse, ex quo vomitu, spumaque natum est aconitum, ut asserit Strabo libro octavo. Lucretius Epicureus philosophus, quoniam haec revocare a voluptatibus videbantur, non solum Cerberum de medio ex Epicureorum sententia sustulit, sed omnia portenta illa, quae supplicium aliquod nefariis hominibus apud inferos minitarentur, cum ita scribat in lib. 3 sui poematis;

Cerberus, et furiae iam vero, & lucis egestas
Tartarus horriferos eructans faucibus aestus,
Haec neque sunt usquam, nec possunt esse profecto.

Ferunt

Fuerunt qui fabulas has conati sint ad historias, verasque narrationes trā-
ducere. Dicunt enim quod cum Theseus & Pirithous Helenam rapuissent,
quam obtinuit Theseus, coactus est Theseus iurare se opem laturū Pirithoo, dū
is quoque aliquam eximiam mulierem sibi raperet. Tunc in Epiro Aidonei
Molossorum Regis eximia forma filiam esse audientes eo contenderunt, vt
illam raperent. Est autem idem Aidoneus, & Aides, & Orcus, & Pluto vo-
catus. huius filiae nomen fuit Proserpinae; vxori, Cereri; canemque habuit
acerrimum, qui Cerberus dicebatur. Iubebatque cum Cerbero prius pugna- 10
re, qui Proserpinae nuptias peterent; qui victi laniabantur. hanc Theseus cū
Pirithoo per insidias rapere conati sunt; quos cum non vt procos, sed vt ra-
ptores accessisse intellexit Aidoneus, in vincula coniecit, ac Pirithoum cani
statim [illegible] exposuit, Theseo, cum sponte sua non accessisse cognouis-
set, pepercit; at in custodiam tradidit, vt scripsit Zezes, & Plutarchus in vi-
ta Thesei. fabulati sunt postea poetae Theseum & Pirithoum ad inferos de-
scendisse, Plutonisque vxorem Proserpinam rapere voluisse, quod ita attigit
Virgilius libro sexto;

> Nec vero Alciden me sum laetatus euntem
> Accepisse lacu, nec Thesea Pirithoumque; 20
> Dis quanquam geniti, atque inuicti viribus essent.
> Tartareum ille manu custodem in vincla petiuit,
> Ipsius a solio regis, traxitque trementem.
> Hi dominam Ditis thalamo deducere adorti.

Atque haec ea sunt, quae de Cerbero fabulati sunt poetae: nunc illorum sen-
tentia sit explicanda. Cur Cerberus Echidnae & Typhonis filius dictus
sit? Nam si rem hanc ad naturam rerum conferamus, nihil aliud erit Cerberus
quam rerum naturalium generatio: cum enim Typho ardens sit, frigidi fili-
[illegible] Echidna, quae viperam significat, ex harum qualitatum cō-
[illegible] rerum naturalium. hinc effictum vt animalibus è caelo ad
inferna descendentibus, hoc est nascentibus Cerberus blandiatur; at contra 30
abeuntes, mortuosque [illegible] acerrimè, quia natura reclamat; nec
corpus [illegible] fieri potest. Qui terram Cerberum esse putarunt, a
[illegible] coguntur. Hanc in spelunca obscu-
ra habitare dixerunt, ob generationis [illegible], & ob sordidas res, ex quibus sin-
gula oriuntur: alii propter sepulchrorum tenebras putarunt, vel viperas vel
serpentes pro villis, quoniam ad cadauera in sepulchris frequenter efficiuntur. At
[illegible], quae sepulta cadauera absumit, & pro ratione tempo-
rum, quae putrefactionem conferunt ad celeritatem aut tarditatem corruptionis,
illi tria capita [illegible] addiderunt. ipsum [illegible] nomen significat se-
pulchrum [illegible] Cerberum, quasi [illegible] carnem vorans. Atque haec 40
ad vim naturae. Hunc vicit Hercules, quia virtus nominis sui perpetui-
tate & sepulchrum & mortem vincit, [illegible]
[illegible]. Qui ad mores, vitaeque humanae institutionem haec transtulere,
Cerberum auaritiam esse, siue [illegible] cupiditatem arbitrarunt: quae non
nisi è malis cogitationibus oritur; cum nemo vir bonus diues breui fiat.
Est enim auaritiae proprium ad [illegible] blandiri, at vbi vel in res
necessarias [illegible] sumptus fieri, [illegible]
[illegible] quod si [illegible] opus ipsius [illegible]
[illegible] iudicio ipsius [illegible]

la huc

in lucem Cerberum extraxisse dicitur. habet multorum capitum numerum, vel quia multorum scelerum & flagitiorum principium & fons est auaritia, vel quia mortales in multas miserias inducit, cum alii furto, alii veneno, alii aliis insidiarum generibus propter diuitias opprimantur. quippe cum nullum sit [illegible], quem & filii & parentes, & coniuncti omnes non [illegible] credulitate [illegible] dere cupiant. Dictus est Cerberus in obscura spelunca habitare, quoniam omnium prope auarorum studiosissimum est auaritia: cum neque sibi possint ea frui, neque sibi vel publicam gloriam comparare studeant, sed semper inter sordides & obscuros homines versentur. At Hercules, qui virtus est animi in- [illegible], Cerberum in lucem extraxit, sibique perpetuam gloriam comparauit. Quis enim suis opibus facilem sibi viam ad perpetuitatem nominis affirmauerit? Hæc sane nihil aliud putanda sunt à viris prudentibus quam commodiorem rationem rerum præclare gerendarum. nunc de Parcis dicendum.

De Parcis. Cap. VI.

ET quoniam nihil horum sine Parcarum imperio & voluntate fieri poterat, vt creditum est ab antiquis, tempus iam postulat vt de illis loquamur. Fuerunt autem Parcæ sorores tres, ita concordes, vt nulla vnquam illarum dissensio, sicuti cæterorum Deorum, audita fuerit. Has Iouis & Themidis fuisse filias scriptum reliquit Hesiodus in Theogonia hoc pacto;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Inde Themin duxit [illegible]; hæc parit Horas,
Eunomiamque, Dicenque, Irenen deinde virentem?
Omnia maturant miseris mortalibus illæ.
Parcas; quis multum mox Iupiter addit honoris,
Clothoque, & Lachesin, simul Atropon, Hæ bona cunctis,
Hæ mala dant, [illegible].

Idem tamen poeta in eodem libello Noctis filias & Parcas & Mortes, siue [illegible] nominare, dixisse scribit, cum illas inter Noctis filias connumerauit, vt patet ex eo versu;

[illegible]

Et parcas parit, & Mortes mala multa ferentes.

Cui sententiæ accessit etiam Orpheus, qui ita scripsit in hymno in Parcas;

Μοῖραι ἀπειρέσιοι, νυκτὸς φίλα τέκνα μελαίνης.

Immensæ Parcæ nigrantis pignora Noctis.

Alii Necessitatis, siue vt aiunt Græci ἀνάγκης filias esse Parcas crediderunt. Has in spelunca quadam sublimi habitasse scripsit Orpheus, atque inde ad humana opera, vbi libuerit, euolare solitas;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]
Audite orantem, celebres audite sorores,
Quae castissimum colitis stagnum, quà manturae vnda
De Nychia tepida, vmbroso quae subiectis in antro
Marmoreo, celeres homini ... per arua volatis.

Alii putarunt has ex illo confusa & informi materia cum Pane pastorum Deo natas fuisse, quae Chaos ab antiquis fuit appellata; suique in illam speluncam recepisse, vnde quocunque liberet, facile commearent: creditae sunt ipsae Parcae quidquid maturum esse nascentibus iam tum hominibus imper- 10
tire, vt testatur Homerus in lib. 7. Odysseae.

[illegible]

[illegible]
[illegible]

Ille deinde

Cuncta feret, quae fata dabunt, Parcaeque seuerae
Nascenti neuere, patens quando edidit ipsum.

Non defuerunt qui & id etiam habere Parcas crediderint, & è nulla necessitate natas, sed maris esse filias, sicut innuit Lycophron in his versibus.

[illegible] 20
[illegible]

Parcae senis marini seuerae filiae,
Filiis tribus iam destinant adulteros.

Has Parcas triformes nominauit Aeschylus in Prometheo; quae pro Diis summa religione colebantur apud Sicyonios & eodem propè situ, quo Eumenides, vt testatur Pausanias in Corinthiacis. Harum Parcarum nomina varia fuerunt; nam vt scribit in Atticis Pausanias, Venus caelestis vna fuit earum, quae Parcae appellabantur natu maxima. Idem scribit in Eliacis simulacrum quoddam apud Eleos sculptum fuisse dentibus & vnguibus aduncis quamuis fera feminae forma, quam inscriptio etiam fuisse è Parcis significabat Mortem nomine. Idem scribit in Achaicis Parcarum omnibus forti- 30
bus Parcis potestate praecellere. deinde in Arcadicis, Lucinam ..., quam Lusiliam dixerim, vnam esse putauit è Parcis, quae dicta est Pepromene, itaque Saturno multis fuit antiquior; quod etiam sensit Lycius. Delius antiquissimus poeta, qui hymnos cum in alios Deos, tum in Lucinam composuit. Patet ex his, è quibus geniti sint Parcae, & quot, & quod earum esset officium, & quae illarum essent nomina, nunc quid occultatum sit sub his, inspiciamus.

Existimarunt antiqui, quibus Christianae sapientiae lumina nondum inclaruerant, omnia quae nascerentur siue animalia, siue essent plantae, siue vrbes ac ciuitates, non solum proprium habere Genium, à quo perpetuo gubernarentur; sed etiam sub Parcarum atque fati potestate esse sita, ita vt 40
quando nasceretur aliquid, illi post certum dierum numerum ex ordine fatorum vel ferro, vel igne, vel aegritudine, vel submersione, vel alio mortis genere esset periturum: quam necessitatem nulla ratione, nullaque hominis prudentia deuitari posse putarunt; atque eandem vim in omnia sese extendere. Hanc vim Latini scriptores fatum vel Parcam, at Graeci ... vel ... dixerunt: de cuius fati necessitate ita scripsit Aeschylus in Prometheo;

[illegible]
[illegible]

Sceptrum

Stantium vero
Opus est factum perferre.

Id ipsum fatum inevitabile esse dixit ita Euripides in Ione;

[illegible]
[illegible]

Hæc sunt ferenda, omnibus confidere.
Decreta fato præterire quis queat?

Sed hoc etiam apertius confirmavit Homerus in libro Z. Iliadis, qui nec solum multum tribuit fatis, sed etiam proprium esse Parcam singulorum existimavit, quæ quid eventurum esset singulis cum nascerentur, statueret.

[illegible]
[illegible]

Non potuit Parcam quisquam vitare virorum,
Fortis vel timidus, cum vidit lumina nata.

Et Apollonius in primo Argonaut.

[illegible]
[illegible]

Impleuit Parcam mortalis vincere nullus
Quam potuit: circumvolitat super omnia præpes.

Arbitratus est Herodotus fatum non hominibus solum, sed etiam Diis ipsis dominari; qui ita scripsit in Clio: [illegible] ipsum autem fatum devitare nec Deus quidem ullo pacto possit. Quid aliud tres Parcæ, quam tria tempora, instans, elapsum, & venturum sortiri existimatæ sunt? nam ut est in libro de Mundo, sive Aristotelis sit, sive alius cuiuspiam; [illegible]. Tres sunt Parcæ secta tria tempora divisæ: quarum alia res iam factas, alia venturas, alia præsentes signatas. Nam una Parcarum Atropos nomine res præteritas spectat, quia quæ præterierunt, nulla ratione possunt converti, aut revocari. Alia quæ futuri curam sortita est, Lachesis dicitur, quoniam qui rerum naturalium est eventus, stabilis est. At Clotho præsentia perficit, eaque absolvit, quæ sui sunt muneris. Dictæ sunt Parcæ illæ quidem a solo nascentibus detrahere, quibus vniuersa vitæ fortuna contineretur; quia pro primo aeris temperamento, quem nascentes infantes imbiberunt, credidi sunt a philosophis & mores, & fortunam, & actiones, & vim etiam vitalem habere & sumere: quarum omnium eventus caussa ac finem fatum sive Parcam appellarunt. illud sane non negaverim plurimam posse in nobis astra vim, quo nascentes primum imbuerunt, tum ad vires corporis, ad temperamentum, & ad formæ benignitatem, quam imprimit in nobis occulta vis siderum, tum etiam ad morum bonitatem, & animi magnitudinem, quod etiam expressimus ita in nostro libello de Venationibus;

Scilicet & multum refert ad corpora, vires,
Et mores, genitale solum quæ sidera spectent.

Nullam tamen vim astrorum esse putamus tantam, quæ vim afferre volentibus nobis possit, vel rationis consiliique potentiam opprimere siquid

[illegible] corporis animus paret & obtemperat, [illegible] nihil haberis, at non [illegible], quidquid ea [illegible] rebus accidat, illud fortunam. Neque me tamen praeterit, quidquid [illegible], quod alii Fortunam vocarunt, cum nihil a vulgo sapientum vocari solitum, quod ab [illegible] gubernari, et nihil fortuito accidere [illegible] omnia diuino quodam ordine gubernari, [illegible] quid sic [illegible] antecedentibus principiis [illegible] Cum Parcas Iouis & Themidis, quae iustitia est, filias [illegible] dixerunt, illud significare voluerunt, quidquid unicuique eueniret, iure esse [illegible], & pro meritis, rerumque gestarum qualitate contingere, & aliquid [illegible] & pro meritis [illegible] & in illis magis confusum Dei consilium. Qui vero minus erant perspicaces, [illegible] fortunae [illegible] conijciebant, illi non pro meritis singulorum, sed ex inordinata fortunae [illegible] mala & bona hominibus [illegible] quare ex illa prima confusa [illegible]. Qui ex iniustitia hominum mala contingere [illegible] Parcas [illegible]. Qui vero [illegible] Noctis filias Parcas appellarunt. Qui vero [illegible] diuina prouidentia res humanas gubernari, neque [illegible] ingenio, illi neque diuina prouidentia [illegible] sed solum suppliciorum [illegible] diuino consilio regi putarunt [illegible] minime perpendentes scelerum grauitatem, quia [illegible] inconsiderati [illegible] fuerunt, Parcas magis esse filias [illegible]. Dicuntur praeterea Plato, Parcas Necessitatis filias nominauit in decimo dialogo de Rep. quoniam supplicia, quae pro rebus gestis hominibus debentur, necessario subeunda sunt, neque quisquam sit [illegible] Dei vindictam [illegible] effugere potest. Hae dictae sunt in spelunca quadam obscura [illegible] habitare solitae, quoniam occulta sunt Dei iudicia, neque statim ad scelera [illegible] nos homines [illegible] supplicia [illegible] vbi opportunum tempus vindictae [illegible] Dei [illegible], nulla neque arx [illegible], neque legio [illegible] ab homine [illegible] Dei vindictam [illegible]. Atque haec dicta sint de Parcis, pro quantum arbitrio [illegible] nunc ad inferno accedere [illegible] nunc de iudicibus inferorum dicamus.

De Minoe. Cap. VII.

SEd quoniam vulgus imperitiorum non facile intelligebat, omnes animi nostri recessus, omnesque cogitationes Deum [illegible] conspicere, atque vel praemia vel supplicia singulis pro meritis tribuere, ideirco necesse fuit crassa quadam & populari ratione hominibus id [illegible] aliquo pacto persuadere: quare iudices & censores animarum post mortem apud inferos constituti sunt, qui singulos confiteri [illegible] facinora cogerent, et singulis deinde vel praemia vel supplicia pro [illegible] iudicum sententia decernerent. Inter hos iudices praecipuum locum obtinuit Minos Rex Cretae Iouis filius; de quo ita scripsit Homerus in lib. λ Odyss.

> ἔνθ' ἤτοι Μίνωα ἴδον Διὸς ἀγλαὸν υἱόν,
> χρύσεον σκῆπτρον ἔχοντα, θεμιστεύοντα νέκυσσιν,
> ἥμενον· οἱ δέ μιν ἀμφὶ δίκας εἴροντο ἄνακτα,
> ἥμενοι ἑσταότες τε, κατ' εὐρυπυλὲς Ἄϊδος δῶ.
> Hic vidi Minoa Iouis de semine natum,
> Iura sedens umbris dabat hic, sceptrumque tenebat,
> Quem Regem stantes, quem Regem infra sedentes
> Poscebant; Ditis [illegible] quae turba frequentat.

Natus est autem Minos ex Europa, quam alii Phoenicis, alii Agenoris filiam

crediderunt, & ex Iouis concubitu, quæ Sarpedonem etiam & Rhadamanthum peperit, vt ait Isacius. Hic cum iustino parente natus esse crederetur, post Iouis Asterii obitum impediebatur à Cretensibus quominus in paternum imperium succederet. Quare cum persuadere Cretensibus niteretur se diuinitus regnum esse suscepturum, Neptuno se taurum immolaturum vouit, si sibi faustum signum ostenderet. Cum Taurum insignem repente è mari apparuisse, regnum illi à Cretensibus delatum est, vt scripsit Tzetzes in historia 19. primæ chiliadis. Reliqua quæ ad labyrinthum, Dædalumque pertinent, in Dædalo explicabimus. Fuerunt qui dixerint Minoem fuisse insulæ Iouis Cretæ, alii putarunt fuisse indigenam, ac non Iouis filium. Verum difficilimum huiusce rei veritatem inuenire existimo, tum ob varias scriptorum sententias, tum etiam ob temporum interuallum. Ephorus autem Minoem Rhadamanthi cuiuspiam antiquissimi, & propter iustitiam ac æquitatem celeberrimi viri imitatorem fuisse scribit, qui postea propter iustitiam Iouis filius fuit existimatus. Homerus in Odyss. τ. non Iouis filium postea, sed ὀαριστὴν tantum, discipulum scilicet Minoem nuncupauit, quem per nouennium scribit regnasse in Creta, vt patet in his,

> Κρήτη τις γαῖ' ἔστι μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,
> καλὴ καὶ πίειρα, περίρρυτος· ἐν δ' ἄνθρωποι
> πολλοὶ ἀπειρέσιοι, καὶ ἐννήκοντα πόληες.
> ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα μεμιγμένη· ἐν μὲν Ἀχαιοί,
> ἐν δ' Ἐτεόκρητες μεγαλήτορες, ἐν δὲ Κύδωνες,
> Δωριέες τε τριχάϊκες, δῖοί τε Πελασγοί.
> τοῖσι δ' ἐνὶ Κνωσὸς μεγάλη πόλις, ἔνθα τε Μίνως
> ἐννέωρος βασίλευε Διὸς μεγάλου ὀαριστής.
>
> Creta mari medio iacet insula: fertilis illa est,
> Et multis habitata viris. hanc vndique fluctus
> Pulsant. sunt vrbes hic nonaginta, nec vnus
> Est sermo & cunctis sed mistus. sunt ibi Achiui
> Magnanimi, & veri Cretes, pariterque Cydones,
> Martigenæ Dores, gens & diuina Pelasgi.
> Has inter Gnosus præclara vrbs, ipsaque Minos
> Discipulus Iouis hic nouem regnauit in annum.

Quamuis Eusebius, & alii scriptores, non parum inter se de numero annorum, quot Minos in Creta regnauit, dissentiant. Visus est, vt aiunt, Minos Rhadamanthi opera viri quidem boni, sed qui tamen regias artes non prorsus fuerat edoctus, quem Minos in vrbe habuit legum custodem, cum extra vrbem Tali opera vteretur, qui vocatus fuit Aereus, quia tabulas æneas per vicos circumferret. Fama est longe lateque Minoem mari imperasse, atque propter Androgei mortem bello Atheniensibus illato illos tributarios fecisse, vt in Theseo scriptum est à Plutarcho, & nos suo loco declarabimus. Habuit Minos Androgeum, Glaucum, Deucalionemque filios & Phædram & Ariadnam, memoriæ prodidit Tzetzes. 19. primæ Chiliadis. Minoem à filiabus Cocali per dolum sic fuisse ita necatum, cum fugientem Dædalum insequens venisset in Siciliam, à Cocalo perbenigne hospitio accipitur, tum ab eius filiabus calida aqua perfusus & prope bulliente enecatur. Verum siue Iouis & Europæ fuit filius, siue ob suas virtutes Iouis filius dici meruit, iudex apud inferos fuit creditus, vt scripsit Plato his in Gorgia; Ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτα ἐγνωκὼς πρότερος

ὑμεῖς

[illegible Greek text] Ego sane vel vobis prior cum haec ipsa cognoverim, filios meos iudices institui, duos quidē ex Asia Minoem et Rhadamanthum, unū ex Europa Aeacum. Atque hi, cum illi hic obierint, eorum qui sequuntur, iudicabunt. hæc est sententia. In ergo postquam ita rei homines eo accesserint, iudicabunt in prato, & in trivio quo geminæ procedunt viæ, altera ad Tartarum, altera ad insulas beatorum. Asiaticos Rhadamanthus; eos vero, qui ex Europa accedent, Aeacus iudicabit. Minoi illud erit muneris, ut siquid hic ambiguum diiudicet, ut quā iustissimum fiat iudicium, ac legitimē de migratione posterum animæ decernantur. Hæc sunt illa, quæ traduntur de iudiciorum iudice ab antiquis, quæ spectant ad id, de quo agitur, negotium. Nunc de reliquis iudicibus transigamus.

De Rhadamantho. Cap. VIII.

RHadamanthum etiam Iovis Asterii & Europæ filium ob singularem prudentiam & æquitatem animarum fuisse iudicem antiqui scriptores tradiderunt. Hunc aiunt omnium hominum suæ ætatis fuisse temperantissimum, cuius temperantiam admiratus Theognis, hæc de illo cecinit;

[illegible Greek verse]

[illegible Greek verse]

Quorum carminum sententia hæc est.

Non tibi si ipsius temperantia sit Rhadamanthi,

Plura'que cognoscas Aeolide Sisypho.

Fuerunt enim, ut constat, legumlatores Cretensium antiquissimi, viri optimi ac iustissimi; inter quos hi dicuntur excelluisse. Erat Rhadamanthus præfectus inquirendis criminibus præcipue, quæ quis in vita commisisset, ut testatur Virgilius lib. sexto,

Gnosius hæc Rhadamanthus habet durissima regna,

Castigatque, auditque dolos, subigitque fateri

Quæ quis apud superos furto lætatus inani,

Distulit in seram commissa piacula mortem.

Hic & Aeacus virgam manu solebant dum iudicarent, ut scripsit Plato in Gorgia. Memoriæ prodidit Cicero lib. primo. Tusculanarum Disputationum, quod dixit & Plato in Socratis Apologia, non hos solos fuisse iudices apud inferos, sed etiam Triptolemum iis fuisse additum. Sic enim scribit Cicero; id mortuo tum beatius est, te, cum ab iis, qui se iudicum numero haberi volunt, evaseris, ad eos venire, qui vere iudices appellantur, Minoem, Rhadamanthum, Aeacum, Triptolemum, convenireque eos, qui iuste & cū fide vixerint. Rhadamanthum tamen eundem e patria profugisse scribit Lucius, quia fratrem suum interfecisset; ita enim inquit; [illegible Greek text] Post Amphitryonis mortem profugit Rhadamanthus, quia fratrem occidisset, e Creta atque in Ocaleam Bœotiæ civitatem profectus Alcmenam duxit uxorem. Illud est propositum virtutis, ut viri boni patriam ubique inveniant, neque ullus est locus honorificus, quin patriæ virtuti: quare qui se in aliquem locum, ut propulsum patriam includendum putat; aut qui, nisi ubi natus est, se vivere non posse arbitratur, is omnino vel ani-

mi vel consilii est inops, cum solis plantis natura propriam patriam tradiderit, ubi illa alitur. Nunc de Aeaco dicamus.

De Aeaco. Cap. IX.

AEacus & ipse mortuorum iudex, ex Aegina Asopi filia & Ioue natus esse dicitur, quam in ignem conuersus compresserat, vt innuit Ouidius in libro sexto maioris sui operis, in his;

Aureus vt Danaen, Asopida luserit ignis.

compressit enim illam in insula Aegina, quæ ita ab ipsa vocata est. Fama est Aeginæ colonos aliquando tanta sua morbo fuisse ablatos, ita vt solus Aeacus fuerit superstes: qui cum, vt aiunt, grauiter ferret insulæ solitudinem Iouem precatus est, vtpote Iouis filius, vt aliquo pacto homines reparet, cum ita loquitur apud Ouid. lib. 7.

Iuppiter ô dixi, si te non falsa loquuntur
Isse sub amplexus Asopidos Aeginæ,
Nec te magne pater nostri pudet esse parentem,
Aut mihi redde meos, aut me quoq; conde sepulchro:

Inde tum illius precibus commotum formicas, quæ in annosa quercu & vacuæ vagabantur, in homines conuertisse, vt testatur hic poeta, & Hesio. in Theogonia, qui inquit;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Solus vt illis erat: hominum sator, atq; Deorum,
Insula quas habuit formicas, protinus omnes
Has homines facit, vt nunc est, aut fœmina in illis.
Hi salsas primum sulcarunt puppibus vndas.

Tantæ fuit autoritatis & existimationis Aeacus, vt cum diuturna siccitate vniuersa Græcia laboraret, responsum sit a Pythia iis, qui Delphos ea de causa legati accesserant, placandum esse Iouem: quod facile impetrari posset, si de precatione Aeaco vterentur; qua re impetrata Ioui Panhellenio templum fuit erectum, a colendum. Huic tres filii fuisse dicuntur e duabus mulieribus, Phocus e filia Nerei Psamathe, Telamon & Peleus ex Endeide filia Chironis, quam vxorem duxit, vt testatur Higinus. Nunc quid significent hi iudices perquiramus. Vbi Parcæ alicuius stamina expleuerint, ac mortis instet dies, tunc animæ morientis hominis, vt dicebam, id fatorum per singulas vniuersam vitæ suæ rationem examinat atque ad præsentiam & iudicium conscientiæ, et ita dicerem, omnia antiqua peccata reuocat. Nam cum animæ nostræ partim rationem dominari dicant sapientes, partim rationi illam per omnia obtemperare, rursus expers rationis pars in iracundiam propensa est, pars alia appetentia dicitur. Hi iudices igitur primi, siquid per iracundiam, aut per huiusmodi animi affectus perpetratum sit, aut si per appetentiam illegitime, diiudicant. His accedit ratio ipsa pro Minoe, qui rursus si quid a prioribus iudicibus non sit discussum, aut siquid sit ambiguum, examinat. Quare siquis se grauissima scelera aduersus sanctam Dei religionem, vel aduersus patriæ incolumitatem, vel aduersus eos, quibus plurimum pro acceptis beneficiis debebat, commisisse inuenerit per iram, aut per auaritiam,

aut alicuius libidinis explendae causa, aut propter ambitionem, ille gravis-
sime [illegible] ante extremum vitae diem necessariò distrahi-
tur [illegible] animi cogitationibus [illegible] suppliciis putatur dignus. Si a
conscientia vel ipsius iudicio tam gravissimis [illegible] quidem animum, quia
cùm [illegible] sint peccata, quae commiserit [illegible] clementiae venia in memoriam,
Dei [illegible] voluntatem offenderit, at quandiu [illegible] vivit [illegible] infinitis p
[illegible] spes veniae laboriose. Qui verò pie sanctèque se vixisse [illegible]
[illegible] vitae sine curis, maiore tamen laetitia capit, quàm ullo orationis
genere explicari possit. Quid enim tam iucundum, quid tam optabile, aut [illegible]
[illegible] esse potest, quod tam praeclarum videatur, [illegible] summi
[illegible] tribunal, quàm conscientia ab omnibus sceleribus libera? nec quae di-
[illegible] cum animi [illegible] turpitudinis sibi con-
sciae, quae nobilitas, qui honores cum [illegible] memoria comparari potest
sui felicitate, vel etiam praeclarorum facinorum memoria, [illegible]
[illegible] qui e conscientia multorum scelerum exurgunt, illi in quibus sunt
[illegible], illi Phlegethontes, illi Styges, illi Acherontes. At [illegible] in
[illegible] & innocentiae memoria oritur, illi sunt campi Elysii, illa beatorum
[illegible] vitiis bonis antiqui sapientes
[illegible], illa summa felicitas animorum, [illegible] Dei vel vindictam, vel remunera-
[illegible]. Haec enim omnia [illegible] quae sapientes antiqui de inferis ad
[illegible] & haec illa sunt omnia quae sapientes antiqui de inferis ad
[illegible] excogitarunt. Illa gravi-
[illegible], quae sceleratis proponuntur; nec plurimo-
rum suppliciorum in sacris literis, quae sceleratis proponuntur; nec plurimo-
rum magnitudo, quae vitiis [illegible] non amplius fabulosa, sed verè à sum-
mo Dei filio Christo est proposita; atque eadem nulla vi humana est expli-
cabilis. Dicuntur ab antiquis inferorum iudices fuisse Iovis filii; quòd ani-
ma [illegible], in qua sunt illae iudicandi facultates, divina est, & ab ani-
ma mundi, ut voluerunt antiqui, tanquam aliqua eius portio, in haec cor-
pora profecta. At enim quid est haec anima mundi, nisi Deus omnipotens,
qui omnia [illegible], omnia quae versantur in generatione [illegible]
[illegible] fabulati sunt Aeaci precibus homines in formicas fuisse con-
versos, quid per hanc fabulam significarint antiqui explicavit Theagenes in rebus
quas scripsit Aegineticis lib. 3. quòd Aeginetae partim erant aliquando in
insula, quia frequentibus piratarum, aliarumque nationum incursionibus
infestabantur, quae cum minimè [illegible] in speluncis [illegible]
[illegible] delitescebant. Aeacus autem [illegible] illos docuit, populosque
[illegible] militarium exercitationum curavit, quare timore deiecto, [illegible]
[illegible] in apertum prodierunt; inde
[illegible] fuisse conversos, ut scripsit Zenon historia 133.
[illegible] lib. 8. fabulae locum datum fuisse inquit, quia
[illegible] ut agilissimi locum [illegible], ad petras
[illegible], ut in aedificia tempus facerent. Hoc ipso
[illegible] & iustorum & tempe-
rantissimi preces [illegible] Deo [illegible] & calamita-
tem [illegible] impetrare. Atque de iudicibus inferorum satis dictum est; nunc
de Eumenidibus dicatur.

De Eumenidibus. Cap. X.

At enim quia poetarum multos ea fallere opinio, quòd possent descen-
dentes ad inferos sua crimina occultare; cum & pauci homines multis

peccatis

peccatis testes adhibeantur, & siqui fuerint testes, illos non eodem tempore esse perituros, cum prius mortui iudicentur, quàm testes accesserint: necesse fuit persuadere multitudini imperitorum, quibus in primis iam sedet in animo hi iudices, & tortores esse, & suppliciorum ministros his iudicibus assistere, qui mirificis modis, variisque suppliciis reos confiteri quidquid ipsi in vita egissent, cogerent. Additæ sunt igitur illæ quas variis de causis modo Furias, modo Erinnyas, modo Eumenides nominarunt: quæ Iouis cælestis & inferni mandata afficiendis tristibus calamitatibus hominibus exequerentur, & quæ ministræ essent prædictorum iudicum in excruciandis talibusque sceleribus. Dictæ sunt autem furiæ à furore, quo sontes homines ob conscientiam scelerum exagitantur. Erinnyes ab ἐρινύειν, quod indignari se magnopere commoueri significat: Seueræ à quibusdam ob acerbitatem. Eumenides dictæ sunt ab Oreste, quia Palladis consilio illas Argos profectus placasset à beneuolentia & mansuetudine, cum prius ab indignatione Erinnyes dicerentur, vt scripsit Sophocles in Oedipode in Colono.

> ὥς σφας καλοῦμεν Εὐμενίδας, ἐξ εὐμενῶν
> στέρνων δέχεσθαι τὸν ἱκέτην σωτηρίους.
> Ipsas vocemus Eumenidas, pectore
> Quòd supplicem seruauerint amabili.

Eumenidas fuisse Noctis filias, testatur Lycophron in Cassandra his versibus;

> [illegible]
> [illegible]
> Fratres vbi patris puellæ filiæ
> Noctis, parauerunt graues in mutuas Cædes.

Et Aeschylus in Eumenid.

> ἡμεῖς γάρ ἐσμεν Νυκτὸς αἰανῆ τέκνα.
> Nos filiæ Noctis sumus grauissimæ.

Alii Noctis & Acherontis filias fuisse Eumenides crediderunt. At Orpheus in hymno, quem scripsit in Eumenides, illas Plutonis, siue Iouis terrestris & Proserpinæ filias dixit in his;

> Κλῦτέ μου Εὐμενίδες μεγαλώνυμοι εὔφρονι βουλῇ,
> ἁγναὶ θυγατέρες μεγάλοιο Διὸς χθονίοιο
> Φερσεφόνης τ' ἐρατῆς κούρης καλλιπλοκάμοιο.
> Audite Eumenides me orantem mente benigna,
> Terrestris Iouis, & castæ, & dignissima proles
> Inferæ Iunonis.

Hesiodus in eo libro, quem scripsit de Origine Deorum, è terra & Saturni sanguine natas esse Erinnyes putauit, cum Iupiter patri pudenda abscidisset, guttæ sanguinis in terram cecidissent, vt est in his;

> ὅσσαι γὰρ ῥαθάμιγγες ἀπέσσυθεν αἱματόεσσαι,
> πάσας δέξατο Γαῖα· περιπλομένων δ' ἐνιαυτῶν
> γείνατ' Ἐρινῦς τε κρατερὰς μεγάλους τε Γίγαντας.
> Tum quæ fluxerunt atro de sanguine guttæ,
> Terra bibit cunctas, mox & labentibus annis
> Edit Erinnyas hæc tristes, magnosque gigantes.

Epimenides poeta Cretensis scriptum reliquit illas Euonymes & Saturni filias fuisse, vt patet ex his versibus;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
Euocat tenebris Saturnum duxit, & illi
Nascitur alma Venus primum, Parcae inde decorq;
Accessaeq; simul nascuntur Erinnyes atrae.

At Sophocles in Oedipode in Coleno Terrae & tenebrarum filias illas esse scribit in his,

[illegible]
[illegible]
nam terribiles
Terrae & tenebrarum tenent natae Deae.

Has ait Hesiodus in libello de Diebus esse Rixae filias, vindicesque peierantium, in quos istis Plutonis animaduertuntur, & die quinto Lunae natas esse;

[illegible]
[illegible]
Inde die quinto Eumenides versantur, & errant
Vltrices, quas Rixa parit poenam periuris,

Et Virgilius in primo Georg.

quintam fuge; pallidus Orcus,
Eumenidesq; satae.

Atque id quidem ex Pythagoricorum sententia, qui numerum illum in diebus lunaribus iustitiae & aequitatis diem esse tradiderunt: Nam & exuperantia adimit, & quod deficit, reddit aequitas, quorum vtrunque est radicis natura. Illud ipsum efficit dies quinta, quae prima addit deficienti, cum altera quinta labentis & occidentis mensis adimat, quod est exuperans. Dicebantur Eumenides pro capillis angues contortos habere in morem cincinnorum, vt inquit Horatius secundo Carminum;

et intorti capillis
Eumenidum recreantur angues.

Sic & Catullus in Argonaut.

Quare facta virum mulctantes vindice poena
Eumenides, quibus anguineo redimita capillo
Frons expirantis praeportat pectoris iras.

Et in primo Elegiarum Tibull.

Tisiphoneq; impexa feros pro crinibus angues
Saeuit, & huc illuc impia turba fugit.

Sophocles praeterea in Electra sic Erinnyn aeripedem nominauit, ἃ Δεινά.

[illegible] Ingrauibus
Insidiis Erinnys aeripes latens.

Licet autem ex libro [illegible] Iliados, cognoscere has Furias tanquam aeri-vagas a poetis fuisse vocatas, quia volantes ad iusta sceleratorum supplicia conuolarent;

[illegible]
Iupiter, & Parcae, quaeq; aera transit Erinnys.

Has in vestibulo inferorum habitare dixerunt poetae, de quibus ita Virgilius cecinit libro sexto;

Vestibulum ante ipsum, primisq; in faucibus Orci,

Luctus,

Luctus, & vltrices posuere cubilia curæ;
Pallentesque habitant morbi, tristisque senectus,
Et metus, & malesuada fames, & turpis egestas.
Terribiles visu formæ, lethumque, laborque,
Tum con sanguineus lethi sopor, & mala mentis
Gaudia, mortiferumque aduerso in limine bellum,
Ferreique Eumenidum thalami.

Qui idem tamen postea in duodecimo illas & ad solium Iouis exhiberi scribit, & eius iussum obseruare siquando mortalibus calamitates velit immittere;

10

Dicuntur geminæ pestes cognomine Diræ,
Quas & tartaream Nox intempesta Megæram
Vno eodemque tulit partu, paribusque reuinxit
Serpentum spiris, ventosasque addidit alas.
Hæ Iouis ad solium, sæuique in limine Regis
Apparent, acuuntque metum mortalibus ægris.

Harum nomina, & locum vbi habitabant apud inferos, atque adeo officia declarauit Orpheus in hymno, quem scripsit in Eumen.

[illegible]
[illegible]

20

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Horrisonæ hæc audite Deæ veneranda propago,
Tisiphone, & simul Allecto, & diuina Megæra.
Nocturnæ, arcanæ, vmbroso quæ habitatis in antro
Secretas fluuii Stygii migrantis ad vndas.
Consilia ad non recta virum quæ voluitis acerba.

At deinde,

[illegible]

30

[illegible]

Iustitiæ quæ oculos geritis torquentis ad omnes,
Iustitiæ adiectæ semper, rectique ministræ.

Cum grauissimæ scelerum vltrices haberentur Eumenides, magna fuit earū reuerentia apud omnes gentes; atque ita vt illarum nomina nemo prope auderet proferre, quare hæc inquit Electra apud Euripidem in Oreste;

[illegible]
[illegible]

nominare haud audeo
Eumenides, quæ illum pauore terricant.

40

Orestes idcirco cum suas calamitates quas passus fuerat ob matris cædem, Iphigeniæ in Tauris enarraret, vbi in mentionem Eumenidum incidisset, illas [illegible] appellauit; hoc est Deas, quas non licet nominare, quia propter seueritatem nemo illas nominare auderet, ita enim scribit Euripides in illa tragœdia;

[illegible]
[illegible]
[illegible] hinc me pedes
Apollo ferre iussit Atticam in solum.

Anonymis

Annoyandis [illegible] & Drabas [illegible] soleere;

Tantum verò fuit earum [illegible], vt cum Cęcus Oedipus in Atticam [illegible] Deorū dicatū esse [illegible] Dearum [illegible] magnam Atticorum colonorum [illegible] fecit, [illegible] loci religio, [illegible] illum eò ausum esse ingredi, cū [illegible] ad ipsum Oedipū, [illegible] audereut, vt est in [illegible] ipsi neque [illegible] quidem [illegible] Coloneo apud Sophoclem;

[illegible]

Erra nam quispiam senex, at non
Indigena; non adiisset in vnquam
Locum [illegible] grauiam,
Quas [illegible] vel dicere.

Nec [illegible],

Neque [illegible] fuit iniuria, cum tantopere essent graues ac implacidę, vt siquis [illegible] in Geryneia Achaiæ [illegible] quod illis Orestes [illegible] mente captus, diritque terroribus exagita- [illegible] ut ait Pausanias in Achaicis. Illas arbitrati sunt antiqui vestibus atris fuisse indutas, vt ait [illegible], ac nigras vestes, [illegible] vestes appellarunt, quas [illegible] vocauit Lycophron. Celebrantur [illegible] religione [illegible] in [illegible] ciuitate Arcadiæ, vt ait [illegible], quibus [illegible] nigra [illegible] mactabantur, [illegible] combutebantur in [illegible] Peloponnesi, vt ait Sophoclis [illegible] vero illa sacra tacite, & quietis tempore, neque quisquam [illegible] his sacrificiis [illegible] religionis poterat, vt scriptum reliquit [illegible]. Tum illi sacerdotes, qui hæc sacrificia faciebant, Hesychidæ nominabantur. Hinc & aries facer [illegible] taciturnus ante solemnia immolabatur, quem boni ominis gratia appellabant, cuius [illegible] fuit apud Cydoniat [illegible] extra nonem portas. Quòd vero in illis sacrificiis mellicratis equam vicenitatur, testatur Callimachus in his carminibus;

[illegible]

Mellitos succos semper in iam sacerdos
Vrere perpetuis assolet Hesychidas.

Magnus erat omnino labor has [illegible] opus erat veneficis mulieribus sacrificiorum multitudine, quæ illas ad se allicerent, (nam & has plurimum conferre ad veneficiorum facultatem putabantur) quod patet ex illis carminibus Orphei in Argonauticis, vbi Medea sacrificat pro Iasonis incolumitate, vt ille [illegible] conatur draconem sopire. Non enim illa sacrificia [illegible] ligna adhibebant, ex quibus ignis fieret, sed cedrum [illegible], & alnum, & Iunipero [illegible] quibus pyra fiebat ante [illegible] quandā [illegible] illis sacrificiis [illegible] sanguis [illegible] corporum membra super pyra [illegible] cum [illegible] multæ res, multaque herbarum genera miscebantur cū pre-

cibus, quorum magna pars continetur in his versibus;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Mactaui catulos tres toto corpore nigro.
Purpura cum mista & lanaria singulis eorum.
Scissilis & cnecus, galicalla mistis, & vna
Additur his anchusa rubens & chalcimus; inde
Oppleos ventres catulorum in vasa repono,
Fundens ad fontes lympham, atque omnia, canaras,
Induor & nigras vestes, odiosaque pulsans
Aera vocans eos, quæ me audiuere repente.
Rumpentes tetrici fecalis monstra barathri
Accendunque malere faces, crudeleque lumen,
Tisiphone & simul Allecto, & diuina Megæra.

Existimabatur vinum illis omnino nō placere in sacrificiis, quare Oedipus, vt diximus, cum in illarum lucū accessisset, iubetur ab accolis eius loci aquā è perenni fonte afferre, deinde pocula quædam in hunc vsum parata coronare & labra & ansas lana iuuenis agnæ, vt scribit & Theocritus in Pharmaceutria. Deinde cum steterit ad orientem Solem inferias effundere mulsi, neque vinū vllo pacto afferre: sed post effusas inferias iubetur nouem ramos oleæ ambabus manibus ter ad terram cum precibus deflectere & deponere. Fiebant coronæ è narcisso, quibus coronabantur his deabus sacrificantes, quæ planta illis erat dicata: siue quia apud sepulchra plerunque nascerentur, siue quia illæ torporis ac timoris essent Deæ, quod conuenit cum Narcissi nomine. Hanc fuisse plantam vna cum croco coronis Eumenidum dicatam, testatur Sophocles ita in Oedipode coloneo;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

O pulcher æternis in dies semper
Narcisse magnarum Dearum
Antiqua corona, simul &
Aureus crocus.

Scriptum reliquit Pausanias in Arcadicis Cererem aliquando fuisse cognominatam Erinnyon, quia Neptunus, cum illius filiam quærens in errore constituta esset, illam conatus est vitiare: sed cū in equam se Ceres vertisset, & ad Oncium inter armenta pasceretur à Neptuno cognita nihilominus compressa est, cum is equi formam cepisset. Id cum illa grauissime tulisset, quia fuerit

Arcades

Arcades etiam [illegible] eo nomine. Apud eosdem erecta fuit Eum-
nyis Furiis, quæ [illegible] cislam, [illegible]. [illegible]
in libello quem [illegible] vidi ipse [illegible]
pertinuit, quæ Arcadiæ [illegible] [illegible] & scelerum [illegible]
[illegible] & quæ omnes [illegible] [illegible] [illegible] pro-
hendebat, ad supplicium rapere, [illegible] [illegible] fuisse [illegible]
[illegible]. Nam quid hæc significent perquiramus. Nullus sce-
leratis contingere [illegible] ad conscientiã [illegible]
malus vel acrior vel vehementior [illegible] [illegible] illa est [illegible] [illegible]
lere [illegible], qui vel sunt [illegible] [illegible]: quare illa est [illegible]
[illegible]. Hi [illegible] [illegible] sunt in fabulis, [illegible]
hominibus aliquid [illegible] [illegible]. Nam, ut ait Cicero in eo loco
pro Sexto Roscio Amerino, nolite putare, quemadmodum in fabulis sæpenumero
videtis, eos, qui aliquid impiè scelerateque commiserint, agitari, & per-
terreri Furiarum tædis ardentibus: sua quemque fraus, & suus terror maxime
vexat: suum quemque scelus agitat, amentiaque afficit: suæ malæ cogitatio-
nes, conscientiæque animi terrent. Hæ sunt impiis assiduæ, domesticæque Fu-
riæ, quæ [illegible] [illegible] pœnas [illegible] peccatorum à consceleratissi-
mis [illegible]. Atque Orestes nihil aliud esse, quam conscientiam
[illegible] apud Euripidem in sua tragœdia, quæ ipsum pro Furiis assi-
due torqueret & exagitaret, ut patet ex his:

[illegible]
[illegible]

Menel. Quid te [illegible] morbus? quid est [illegible] mali?
Orest. [illegible] [illegible] [illegible] conscientia.

Quid autem aliud sunt [illegible] Furiæ, quam affectiones vindices, vel pœnæ affe-
ctionum [illegible] [illegible] omnia [illegible] [illegible], quantum nobis fa-
[illegible] vel per [illegible], vel per [illegible], vel propter spem alicuius cõ-
modi [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] per [illegible]
[illegible], quæ dicitur Tisiphone. [illegible] [illegible] signi-
ficat, per Megæram per [illegible] commissa peccata punit. At [illegible]
[illegible] significet, quæ [illegible] est voluptatum: per quas in peccatores
Allecto animadvertit. Hæ dicuntur Noctis filiæ, propter inscitiam morta-
lium, & ignorationem rerum futurarum. Quis est enim omnium mortaliũ,
qui non turpe putet, si eam diligenter perpenderit, se illa propter brevissi-
mas voluptates committere, quæ non æterna supplicia consequantur? aut
quis non intelligat [illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] voluptatibus [illegible] ignoratione sui igitur nascuntur hi affe-
ctus, qui ubi in aliqua scelera homines impulerint, discruciant animos,
quorum recordatio sit quasi [illegible] & infestissimi in animo tortores.
Alii Iovis terrestris & Proserpinæ filias illas esse tradiderunt, & id quidem
[illegible] [illegible] [illegible] Pluto præsit [illegible], Proserpina [illegible] [illegible], ut
[illegible], [illegible] è Diis [illegible] oriuntur [illegible], quibus è divitiis, aut [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] omnia scelera, omnesque voluptates è
divitiarum copia, tanquam ex uberrimo fonte manant. Quæ tamen si ad bo-
num & temperatum [illegible] [illegible], illam [illegible] [illegible] possunt
[illegible]: quare videtur mihi Deus sapientissimus facultates tanquam via-
ticum ad [illegible] [illegible] [illegible] moderatoribus, aut tanquam durum ad
[illegible] supplicium impuris latronibus concessisse. Necesse est igitur aut exi-

nisi bonum & Dei amicum esse virum opulentum aut egregiè sceleratum, & Diis hominibusque inuisum illum, qui multa possideat: quoniam nulla diuitiarum præstantia vel bonitatis vel malitiæ patitur mediocritatem. Idem fecisse mihi videntur, qui è sanguine partium Saturni in terra natas esse Erinnyes putarunt. Quid enim Saturnus est, nisi tempus? aut quid pudendæ partes, nisi turpitudines quæ in ipso tempore committuntur? terra omnium diuitiarum parens est, ex quibus nascuntur. Sunt igitur illæ animi sollicitudines, quæ ob diuitiarum facultatem exiguam per temporis opportunitatem. Qui Saturni & Euonymes filias putarunt, nil diuersum ab his sentiebant. Hæc, & quæ dicta sunt superius rationes, in idem recidunt: nam qui Saturni, qui Noctis, qui Terræ, qui Tenebrarum filias esse Erinnyas arbitrati sunt, solo inter se nomine differebant, re ipsa idem putarunt. Quidam Erinnyas dictas crediderunt, quia imprecationes exaudirent: nam ἀραὶ imprecationes significat inquiunt, ἀνύειν vero perficere & exaudire. Alii quia in terra habitent, nam ἔρα est terra, ναίειν habitare est. Dicuntur natæ Erinnyes die quinto Lunæ, ea ratione quæ dicta est superius. Aeripedes dictæ sunt, quia cum Dei sint ministræ, scelerumque vindices tarde ad impiorum supplicia mitterentur, non enim Deus repente in sceleratos animaduertit, sed per tarditatem temporis, grauitatem pœnarum compensat. Antiugæ dictæ sunt, quia citissime ad impietatem pœnas consolarentur vbi Deus aliquos vel publice vel priuatim punire statuisset. Ego tamen ... ea de causa fingi crediderim, quia vbi vel pestis, vel fames homines inuadit, vel bellorum motus excitantur in animis mortalium, id ex aere quodammodo affecto ita Deo iubente prouenit. Nam hæc tria morborum genera ita sunt inter se connexa, vt ex iisdem parentibus & eodem partu nata sint, quod ita expressit Virg. lib. xii.

> Hæ Iouis ad solium, sæuique in limine Regis
> Apparent; acuuntque metum mortalibus ægris:
> Si quando lethum horrificum, morbosve Deum Rex
> Molitur, meritas aut bello territat vrbes.

Dicebantur habitare in vestibulo inferorum, quia solliciti sunt præcipue animi morientium, grauissimeque torquentur recordatione præteritorum scelerum; quod etiam fecerunt ii, qui dixerunt illas ad vndam Stygis in antro quodam habitare. Hoc antrum quid est aliud, nisi obscurissimus cordis & conscientiæ recessus, in quo latent hæ cogitationes, & animorum sollicitudines? Quid per hæc significare voluerunt antiqui soli viro bono omnia esse tuta, solamque integritatem & innocentiam homines intrepidos & tranquillos ad omnem fortunæ commutationem perducere, iam explicauimus superius. At de Furiis satis, nunc dicendum est de carcere impiorum.

De Tartaro, Cap. XI.

Vbi sceleratorum animæ multis grauissimisque vitiis contaminatæ per continentia fuerint cognitæ à iudicibus; quod inter voluptates per cæterorum hominum iniurias vixerint, quod patriam prodiderint, quod multos ob diuitias fefellerint, quod propter auaritiam vel amicos, vel viros bonos, vel parentes, vel benemeritos deseruerint, quod Deorum immortalium religionem ob pecuniam, cultumque neglexerint, illæ Furiis præfectis

traduntur

tradebantur in Tartarum detrudendæ: qui locus est penitissimus, siue omnino
carens, atque inde exire ut perpetuum sileatum est. Hic Tartarus quòd an-
gustissimus sit locus, omnes asseverant: & Aristophanes Comicus illum
Coætaneum cum Nocte, & communis mundi materia existimavit, ut est in
Auibus;

> χάος ἦν καὶ νὺξ, ἔρεβός τε μέλαν πρῶτον καὶ τάρταρος εὐρύς·
> γῆ δ' οὐδ' ἀὴρ οὐδ' οὐρανὸς ἦν· ἐρέβους δ' ἐν ἀπείροσι κόλποις.
> Chaos erat & nox, Erebusque niger primùm, & Tartarus amplus.
> Terra nec aer, nec cœlum erat: Erebique immensis sinibus. 10

Hesiodus in Theogonia videtur Tartarum ex illa confusa mole, quæ Chaos
vocabatur, genitum esse credidisse, ut ex his licet cognoscere;

> ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα
> γαῖ' εὐρύστερνος, πάντων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
> ἀθανάτων, οἳ ἔχουσι κάρη νιφόεντος ὀλύμπου,
> τάρταρά τ' ἠερόεντα μυχῷ χθονὸς εὐρυοδείης.
> Ante Chaos natum: post Tellus ampla, Deorum
> Firma domus semper, cœlitum qui culmina Olympi,
> Tartaraque obscura, hæc terra conduntur in ima.

Maximum sanè spatium fuit a Tartaro ad terram, & quanto tellus distat ab
ipso cœlo, tanto à terra tartarum distare putarunt, ut expressit idem poeta 20
in his carminibus;

> τόσσον ἔνερθ' ὑπὸ γῆς, ὅσον οὐρανός ἐστ' ἀπὸ γαίης·
> τόσσον γάρ τ' ἀπὸ γῆς ἐς τάρταρον ἠερόεντα.
> ἐννέα γὰρ νύκτας τε καὶ ἤματα χάλκεος ἄκμων
> οὐρανόθεν κατιὼν, δεκάτῃ κ' ἐς γαῖαν ἵκοιτο.
> ἐννέα δ' αὖ νύκτας τε καὶ ἤματα χάλκεος ἄκμων
> ἐκ γαίης κατιὼν δεκάτῃ κ' ἐς τάρταρον ἵκοι.
> τὸν πέρι χάλκεον ἕρκος ἐλήλαται, ἀμφὶ δέ μιν νὺξ
> τριστοιχὶ κέχυται.   tum tartarus ipse
> Nam patet in principio tantum, tenditque sub auras, 30
> Quantum ad æthereum cœli suspectus Olympum.
> Ferrea nam cœlo si incus mittatur ab alto,
> Vix poterit decima terram contingere luce.
> Ferrea nam si incus terra mittatur ab alta,
> Tartara vix poterit decima contingere luce.
> Aerea septa tenent illum: nox atra tenebris
> Ordine nox cingit triplici.

Qui Tartarus quòd obscurissimus sit, indicauit his versibus Homerus in li-
bro Iliadis θ.

> ἤ μιν ἑλὼν ῥίψω ἐς τάρταρον ἠερόεντα, 40
> τῆλε μάλ', ἧχι βάθιστον ὑπὸ χθονός ἐστι βέρεθρον,
> ἔνθα σιδήρειαί τε πύλαι καὶ χάλκεος οὐδὸς
> τόσσον ἔνερθ' ἀΐδεω, ὅσον οὐρανός ἐστ' ἀπὸ γαίης.
> Aut ipsum capiens obscura in tartara mittam,
> Sunt ubi sub terris vastissima regna barathri.
> Aerea sunt ibi septa, soleaque ex ære; sub ima
> Tantum tellure, hæc quantum quoque distat Olympo.

Hunc autem & Erebum & Chaos esse locum, in quo scelerati homines ex-

cruciarentur, ita declarauit autor Axiochi, [illegible]. At illi, quibus per scelera vita fuerit transacta, per Tartarum a Furiis ad Erebum Chaosque traducuntur, vbi impiorum locus est, & Danaidum hydriæ nunquam satiatæ, & sitis Tantali. At vero Plato cum in Phædone Tartarum locum esse intellexerit id, quod ab Homero barathrum nominatum fuit superius, quem locum esse putauit sub terra prope centrum, e quo, & in quod omnes aquæ laberentur, sub finem dialogi de Rhetorica sceleratorum carcerem appellauit his verbis, [illegible]. Qui vero iniuste ac impie vixisse comperiantur, in punitionis, iustique supplicii carcerem, quem tartarum appellant, accedere. Ibi etiam in luce visibili tenebantur, vt hic declarauit Aeschylus in Prometheo,

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible].
>
> Nam si me sub terram sub inferis mortuos capientes
> In immensum tartarum detrusisset
> Vinclis firmissimis asperisque alligasset.

Atque hæc ea sunt, quæ de Tartaro ab antiquis scripta inuenimus, nunc quid sub his lateat, perquiramus. Nonnulli antiquorum Tartarum locum esse crediderunt sub vtroque cardine, vt aiebat Crates, cum ob frigoris acerbitatem, tum etiam ob diuturnitatem tenebrarum. Verum illi meo iudicio falluntur; quia multo maiores sunt tenebræ nostræ sub æquinoctiali circulo habitantibus, quam prope cardines. Nam tametsi continui fere sex menses vna nox sub Arctico cardine, dum sol a principio Libræ vsque in finem Piscium signa meridiana percurrerit, tamen non est adeo obscura nox vt litteræ legi non possint: quare non videtur is locus ob obscuritatis causam posse Tartarus appellari. Ego sane potius accesserim Zenonis opinioni, qui Tartarum subterraneum incendium esse credidit, quia vapores ibi gignantur, quare & clamores & strepitus ingenti, & tremores apparent, vnde Tartarus appellatus est a Græcis, quia multæ ibi [illegible] siue perturbationes existant. Neque id nomen sortitus est is locus quod ibi præcipue, ac nullibi potius fuerint huiusmodi. Sed varia loca variis nominibus dixerunt; etenim id in sublimi sit, siue sub terra, Tartarus vocatur. At nos quid dicemus esse tartarum, in quem deducantur mortui, vnde non amplius datur reditus? terram ipsam nimirum, sub qua occultantur cadauera, quæ ibi semel detinentur in perpetuum carcerem, nunquam amplius resurgere possunt: ibi æstuantes igne plurimo lacus esse dicuntur, & alii rursus congelati, in quos visi sunt animæ sceleratorum a dæmone mergantur, vt ait Plutarchus in libello de sera numinis vindicta. His fidem fecerunt loci ignibus subterraneis frementes & æstuantes propter varios vapores, qui sub terra concipiuntur. Fuerunt igitur ista de inferis excogitata ad deterrendos homines a flagitiis: quæ si ita credita essent, pauci omnino scelerati homines, pauci sicarii, pauci latrones in omnibus ætatibus fuissent. Atque vtinam iam non fabulis, non vanis inuentionibus, non figmentis poetarum amplius, sed soli veridico, soli sapientissimo hominum omnium autori Christo crederetur, vel saltem ab iis, qui se Christi imitatores esse profitentur. Huic æterna supplicia cum sceleratis hominibus

minibus

criminibus inquinati, si crederetur, quis peieraret? quis peculatur? quis vel fraudem, vel virum bonum pulsaret, aut falleret? quis homo turpissimus, & sceleratus, vel [illegible] alterius controversias quam plerumque [illegible] iudiciorum rationem aliquando sibi esse reddendam? cum nulla fides vel antiquorum dictis, vel Christo denique summi Deo illo habeatur, unde accidit ut omnia fraudibus, omnia insidiis, omnia controversiis plena sint, omnia periuriis atq; plus possit in iudiciis opulenti hominis, quam legum humanarum vel divinarum autoritas. sed malae [illegible] dem quae male perdet. hactenus de Tartaro satis dictum est, nunc de reliquis inferorum ministris dicamus, ac primum de Nocte.

De Nocte. Cap. XII.

NEque Nox quidem parvo in honore fuit apud antiquos, quam Deorum omnium antiquissimam crediderunt, cum omnis locos ante Deorum ortum occupasset, & informem materiam, quae Chaos dicta est. Hanc certam nonnulli ex ipsa informi materia natam esse putarunt, sicuti testatur Hesiodus in Theogonia;

Ἐκ χάεος δ᾽ ἔρεβός τε μέλαινά τε νὺξ ἐγένοντο.

Inde Chao est Erebus, Nox & tenebrosa creati.

Hanc antiquissimam vocarunt illi poetae, qui e Chao natam esse crediderunt, cum neque illum quidem ante mundum in ordinem digestum, vsquam fuisse intelligant. Sic igitur illam antiquam appellavit Aratus in Astronomicis;

Ἀλλ᾽ ἄρα καὶ περὶ κεῖνο θυτήριον ἀρχαίη νὺξ
ἀνθρώπων κλαίουσα πόνον μέγα σῆμ᾽ ἔθηκεν
εἰναλίου χειμῶνος.

Nox antiqua suo curru consulsit aram
Hanc circum, quae signa dedit certissima nautis
Commiserans virum metuendos vndique casus.

Nox interea igitur Orpheus in hymnis hanc Deorum ac hominum matrem appellavit, quod omnia ex illa nata esse crederentur, vt in his legitur;

Νύκτα θεῶν γενέτειραν ἀείσομαι ἠδὲ καὶ ἀνδρῶν·
Νὺξ γένεσις πάντων, ἣν καὶ Κύπριν καλέσωμεν.

Te canimus Nox alma parens hominumq; Deumq;,
Cunctorum alma parens, quam Cyprida dicimus esse.

Haec vehebatur in curru, vt fictum est a poetis; cuius ante rotas astra circumstare cernebantur, ac praevia esse, sicut in his scripsit Theocritus;

χαίρετε δ᾽ ἄλλοι
ἀστέρες εὐκήλοιο κατ᾽ ἄντυγα νυκτὸς ὀπαδοί.

Salueteq; Noctis
Sidera, quae currus taciti praecurritis alta.

Vehebatur autem a bigis, vt ait Virgilius libro quinto;

Et nox atra polum bigis subuecta tenebat.

Quam etiam Apollonius libro tertio noctem vecturam describens, illam equis iugum equis imponere;

νὺξ δ᾽ ἵπποισιν [illegible] ζυγά.

Nox iniecit equis iuga.

Quod

Quod genus sacrificandi in Nocte recentius est Homeri temporibus: nam ad Homeri usque tempora nemo prorsus poetarum vectam fuisse in curru Noctem scriptum reliquit, alii alatam illam fuisse, sicut Cupidinem & Victoriam, tradiderunt: quam opinionem secutus Virgil. ita scripsit lib. 8.

Nox ruit, & fuscis tellurem amplectitur alis.

Alii praeterea voluerunt hanc ex Oceano consurgere decedente die, sicut idem poeta lib. 2. Aeneidos;

Vertitur interea coelum, & ruit Oceano Nox,
Involvens umbra magna terramque polumque.

Quam tamen non ut ex Oceano, sed ut ex Erebo venientem ita Euripides invocavit;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
Veneranda veneranda Nox,
Quae das somnia miseris mortalibus
Ex Erebo veni, cede cede volucris.

Et Orpheus ad inferos lucem mittere, ac rursus ipsam ad illos accedens scribit in eo carmine;

[illegible]
[illegible]
Quae lucem pellis sub terras, rursus & ipsa
Tartara nigra petis.

Huic, ubi sacrificaretur, mos fuit ut gallus immolaretur, tanquam animal silentio adversarium, ut ait in libro secundo de Diis Theagenes. Multi Noctis filii fuisse commemorantur: nam & Rabiem eius filiam fuisse scripsit Euripides in Hercule insano;

[illegible]
[illegible]
Rabiem sinite hanc noctem natam filiae
Cuncti videntes.

Sic etiam Rixam sive Contentionem atque Invidiam eius filias vocavit Hesiodus in Operibus & Diebus inquiens;

[illegible]
Namque illam primam pariens Nox edidit atra.

Et qui in hanc sententiam sequuntur, deinde idem poeta in Theogonia multos scripsit fuisse Noctis filios, ut est in his versibus;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
Nox peperit Fatumque malum, Parcamque nigrantem,
Et Mortem, & Somnum, diversaque Somnia: natos
Hos peperit nulli Dea non coniuncta marito.

Cicero autem in tertio libro de Natura Deorum cum omnes Noctis filios connumeravit, tum illos patre Erebo genitos fuisse tradidit, ut patet in his; Quod si ita est, Coeli quoque parentes Dii habendi sunt, Aether, & Dies, eorumque fratres & sorores, qui a Genealogis antiquis sic nominantur; Amor, Dolus, Metus, Labor, Invidentia, Fatum, Senectus, Mors, Tenebrae, Mi-

seria,

feria, Querela, Gratia, Fraus, Pertinacia, Parcæ, Hesperides, Somnia, quæ omnes Erebo & Nocte nati feruntur. Verum de iis, quæ fabulose de Nocte dici solent, satis. Ab illis nuper commemoratis [illegible] esse dicuntur, quia infantia & malitia mortalium, quæ Nox est [illegible], omnia [illegible] propter cala-mitatem, quæ humanum genus invadunt, patens est & aliena rerum aequitas, tanquam Aquilo lenissimas nubes. hæc ex hominum conspectu posse propel-lere. Hæc enim omnia tenebras consequuntur, cum ea quoque quæ sunt ce-lere. Hæc enim [illegible], ut certe leviora efficit, ut [illegible] pare possint non nihil secundam sapientia, aut certe leviora efficit, ut [illegible] dicunt, amor, fatum, mors, & alia huiusmodi. Noctem antiquissimam appel-latam, quia antequam sol & cœlum fieret, nulla erat lux: quam ex [illegible] latam, quia antequam sol & cœlum fieret, nulla erat lux: quam ex Ere- 10
bo & ab inferis venire finxerunt, cum terram semper circumeat: nam sole in inferiore cœli parte sub terra occultato, apud nos umbram esse terræ neces-se est, cum nihil aliud sit nox, quam umbra terræ. Hanc in curru vehi fin-xerunt antiqui, quia nihil cum labore sit diuturnum, & ad narrationis vo-luptatem. Dicta est eadem mater omnium, quia rerum omnium partum an-tecesserit, & à nocendo Nox dicta, ut quidam voluerunt, quia noctis humor inte-ctus sit hominibus, quod vel in laborantibus scabie, vel febre, vel aliis mor-bis, præcipui quidem graviores sunt, magisque infestant per noctem. Nunc de morte dicamus. 20

De Morte. Cap. XIII.

MOrs cum esset sola prope & potentissima omnium inferorum satelles, omnesque mortales ad Acherontem fluvium traiiciendos deduceret, nihil prope de se fabulosum audivit, nisi quod soror esset Somni, ut scripsum reliquit Homerus in lib. 14. Iliados.

[illegible]

Tum Mortis fratrem Somnum convenerat ipsa.

Quodque à Nocte matre sua fuisset educata. Quare memoriæ prodidit Pau-sanias in Eliacis apud Eleos in templo quodam Geminos expressos fuisse, 30
quæ pueros sopitos sustinerent, manu quidem sinistra, album, at dextera al-terum nigrum, & hunc dormienti similem distortis pedibus; quorum inscri-ptiones indicabant, alterum esse Somnum, alterum Mortem: at fœmina quæ illos alebat, Nox erat. Hæc ipsa mors omnium maiorum, hæc omnium hu-manarum calamitatum, hæc omnium dolorum remedium optimum data est hominibus Dei sapientissimi beneficio, quod in illo epigrammate suaviter expressit Agathias;

[illegible]

[illegible]

[illegible] 40

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Cur timor est vobis genitrix Mors alma quietis?
 Quæ morbos placat, pauperiemque levat?
Illa semel tantum mortales visere suevit,
 Nec quisquam vidit mors rediisse virum.
Sæpe recurrentes cum sæviant corpora morbi

Mortali, huc illuc & sine lege fluunt.

Haec vna durissima omnium Deorum, maximeque implacabilis habebatur, quae cum nullis precibus flecteretur, nulla etiam sacrificia, nec templa, nec sacerdotes, nec ritus sacrorum obtinuit. Huius duritiem & implacabilem voluntatem ita significauit Orpheus in hymnis.

[illegible]

Nec prece, muneribus nec tu placabilis vlli.

Hanc multis laudibus antiqui sapientes extulerunt, vt solam portum sedemque tutissimam quietis. Haec multis corporis morbis nos liberat, haec tyrannorum crudelitati subtrahit, haec principibus adaequat, haec omnibus viris bonis iucundissima accidit, nisi quantum naturae leges repugnant: neque quisquam est, quin eam laetissimo animo excipiat praeter sceleratos, qui grauiora se passuros esse post mortem iam nunc vitiorum augurantur & quasi praesentiunt. Huius laudibus amplissimum & vberrimum argumentum habuit Alcidamas, qui orationem composuit de laudibus Mortis, de qua quoniam nihil mysticè dictum ab antiquis video, reliqua quae de illa dicuntur fabulose praetermittere decreui, & de Somno pertractare.

De Somno. Cap. XIIII.

QVod Somnus ex Erebo Nocteque natus sit, dictum est iam superius, quem praeter supradictas Mortem sororem etiam addidit Orpheus. Hunc tamen non ab inferis, sed è coelo missum fuisse ad Palinurum scripsit Virg. lib. quinto;

Cum leuis aethereis delapsus Somnus ab astris
Aera dimouit tenebrosum, & dispulit vmbras
Te Palinure petens.

Hunc alatum esse tradiderunt poetae, quia celerrime vniuersum terrarum orbem peragraret, & leuissimus ac tacitus inopinantium oculos aggrederetur, vt ait Tibullus in secundo Elegiarum;

Postque venit tacitus fuluis circundatus alis
Somnus, & incerto Somnia nigra pede.

Illud vero, quod scribitur ab Homero in principio secundi libri Iliadis, non facile intelligo, cur Somnus scilicet à Ioue mittatur ad excitandum Agamemnonem, quo armari iuberet multitudinem, cum sit Somni munus vel magis etiam opprimere somno grauatos, quam excitare. Nisi tamen pro Somno Somnia ibi intelligantur. Hic Somnus facit vt vulnera, vt vincula, vt seruitutem, vt carceres, vt omnia incommoda mortales, dum adest, aequo animo ferant, vt omnium malorum obliuiscantur, vt omnes animi curae sollicitudinesque recedant, vt ait Euripides in Oreste;

ὦ φίλον ὕπνου θέλγητρον, ἐπίκουρον νόσου,
ὡς ἡδύ μοι προσῆλθες ἐν δέοντί γε.
ὦ πότνια λήθη τῶν κακῶν, ὡς εἶ σοφή,
καὶ τοῖσι δυστυχοῦσιν εὐκταία θεός.
Somne ô leuamen dulce, & aegritudinis
Medela dulcis, vt venis mi optabilis.
Obliuio malorum, vt apto tempore
Nobis misellis aduenis iucundaque.

Hic somnus computatur acerbissimus publicanus, ut dicere solebat Aristo, qui dimidiam aetatis nostrae ad se rapit: quare & Lethes frater iure dictus est ab Orpheo, & rerum omnium quies, vt est in hymno in somnum;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Somne beatorum Rex, & Rex Somne virorum,
Quem fugiunt curae, sequitur quem blanda quies, &
Solus habes grauium solamina certa malorum.
Qui mortis formam inducens animalia seruas.
Nam germana tibi cum Lethe pallida Mors est.

sic Ouidius etiam in lib. xi. mutationum,

Somne quies rerum, placidissime Somne Deorum,
Pax animi, quem cura fugit, qui corpora duris
Fessa ministeriis mulces, reparasque labori.

Cuius mira elegantia poeticaque suauitate domum descripsit idem poeta, cui mille filios, vel potius infinitam filiorum multitudinem tribuit, sed tres praecipue nominauit Morphea, Icelon, & Phantasum. Est enim Somnus omnium prope rerum naturalium dulcissimum, optimum ac vtilissimum, & moderatur custos, cui omnia animalia subiiciuntur, quare iure ab Orpheo Rex hominum & Deorum dictus est. Quam misera sit eorum qui caeteris se felicissimi videntur conditio, qui summae rerum sunt praefecti, demonstrauit Homerus in lib. 2. Iliad. cum omnes Deos & homines dormientes induxerit vno excepto Ioue. Idem poeta lib. 14. regnantibus donis a Iunone sollicitatum Somnum facit, vt Iouem consopiret, qui se id facere aliàs aggressum memorat, sed ea causa iratum Iouem ipsum in mare deiecisse; quem nisi Nox hominum ac Deorum domitrix seruasset, ad quam confugit, periisset omnino; quare se id nulla ratione ausurum contendit. tanta est regum summorumque Imperatorum felicitas; qui, cum et Dii soli videantur, omnium se mortalium sunt miserrimi. Fabulosam Somni ciuitatem, in qua somnia habitare dicebantur, non ineleganter descripsit in libro secundo verarum historiarum Lucianus; qui in amplissima planitie illam sitam esse inquit, circa quam sylua est frequentissima procerisque arboribus, quae papauera sunt, altissimeque mandragorae, atque herbae ibidem complures, quarum succi inducunt soporem, quae florent vbique in illa planitie. Magna vespertilionum copia est hac illac ad illas arbores volitantium, & noctuarum, & bubonum, & nocturnarum auium; neque vllae praeterea aues ibi esse consueuerunt. Huius hanc vrbem alluit placidissimus Lethe nomine, quem alii Nyctiporum appellant, cuius cursus tacitus est, & oleo persimilis. Nascitur is e duobus fontibus in obscuro & nulli cognito loco scaturientibus: quorum alter Pannychius, alter Negretus appellatur. Habet haec ciuitas duas portas, alteram corneam miro quodam artificio constructam, in qua omnia prope expressa sunt, tanquam in pictura, quae dormientibus vera insomnia occurrunt; alteram ex ebore candidissimo, in qua & ipsa sunt Somnia, sed non expressa, at adumbrata tantum. In hac ciuitate templum est Noctis augustissimum omnium, quod eximia religione colitur. Tum aliud est Apates Deae, & aliud

Alethiæ delubrum, in quibus verisque & aliquam esse inquiunt & oracula.
At Somniorum à quibus frequentissima ciuitas habitatur, nulli eadem est
forma; siquidem alia sunt gracilia & parua, & contortis cruribus & gibbo-
sa & monstris similia, alia procera suauique facie & rubicunda, & sacra, ut
ita dicam. Alia sunt terribili aspectu, & alata, & videntur aliquid aliquam
calamitatem minitari. Alia sunt regali pompa luxuque induta, quam ciui-
tatem siquis mortalium ingrediatur, continuo illi sunt obuia domestica
Somnia, quæ blandè venientes excipiunt, atque aliquæ semper prædictarum
formarum se illis offerunt, modo aliquid lætum, modo triste nunciantes, quæ
10 modo fidem seruant, quod quidem perraro accidit, (mendax est enim magna
ex parte illius ciuitatis multitudo & subdola) modo contraria etiam loquun-
tur, atque in animo excogitauerint. Hactenus de Somno, nunc quo con-
cta sint de illo, explicemus. Somnum non nullum esse Iouem sopire [illegible]
fingitur, quoniam illi, cui commissa est rerum omnium cura & administratio-
nis, dormire non conuenit, neque diuina natura Somno indiget, ut per illum
vires recuperet, aut incrementum capiat, cum nullum vel laborem vel incom-
modum patiatur. Lethenque Somni sororem illa de causa fecerunt, quia per
somnum omnium ærumnarum & malorum obliuiscimur. qui cum ad multa
animalia eodem tempore veniat & citissimus & alatus fingitur, & Noctis fi-
20 lius. Cum enim noctis humor stomachi vapores ad superiores partes corpo-
ris ascendentes augeat, qui postea facti frigore cerebri frigidiores delabuntur
inferius, atque ita gignant somnum, iure optimo Somnus dictus est Noctis
filius. ab illo maxime plantarum & animalium omnium fit incrementum,
quibus per ætatem id licet, quod accidit nocturni humoris beneficio; cum
vis diurni calor latentem, tanquam occulta vis fermenti in corporibus la-
teat, dum non superueniat. Ex iis igitur vaporibus nascuntur plures som-
niorum formæ pro ciborum, regionum, temporum, impressionum in mente
negotiorum, ac pro temperamentorum colorumque varietate; quæ omnia con-
sideranda sunt in explicandis somniis. Alii tamen humana, alii diuina esse
30 somnia contenderunt. Ciuitas autem illa Somniorum quæ descripta est su-
perius, propter humorum abundantiam, ex quibus somnia oriuntur, apud
Oceanum fuisse fingitur, ut patet ex his carminibus,

[illegible]
[illegible]

Oceani fluctus petiere, & Leucada petram,
Et Solis portas, quæ gens insomnia fertur.

Dicuntur esse duæ Somniorum portæ, ut diximus; atque per corneam ve-
ra somnia exire, quod ita fictum est, quia sicut ignis in laterna inclusus
si cornea sit, & subtilis materia, facile lumen transmittit, atque aliquo pa-
40 cto videtur; ita si corpus hominum fuerit per temperantiam ab omni sordi-
dorum humorum colluuione expurgatum, facile anima per id veritatem, &
species sibi diuinitus oblata recipit, quæ somnia [illegible]. At si crassa fue-
rint corpora, & multorum ciborum, vel sordidorum è diuersis crapula op-
pleta, tunc ea corpora animam tanquam in laterna cui eburnea sint latera &
crassioris materiæ, inclusam, veritatem somniorum intueri non patian-
tur; quod per eburni portas Homerus explicauit & Virgilius. Didymus ta-
men pelliculam primam oculorum corneam habere formam sensit, atque
visa significans: eburneos dentes, qui falsa insomnia educunt; nam veritati

cer-

certioraque sunt visa, quàm audita, & ab aliis relata: ac de somno hactenus, nunc dicamus de Hecate.

De Hecate. Cap. XV.

AT Hecate quibus è parentibus orta sit, non facile dixerim: siquidem alii ex aliis natam esse tradiderunt. Bacchylides Noctis filiam esse dixit, cum inquiat;

Ἑκάτα δᾳδοφόρε Νυκτὸς μεγαλοκόλπου θύγατερ.

Hecate lucifera Noctis amplae filia.

Musaeus Iouis & Asteriae, Pherecydes Aristaei Paeonis filii: Orpheus in Argonauticis Tartari filiam putauit, quam ita cum Eumenidibus ad sacrificia accedere scripsit;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Cumque illis Hecate properans horrenda cucurrit
Cui etiam caput est, genuit quam Tartarus olim.

Hesiodus in theogonia eius Persae, qui fuit & Coei filius, & Asteriae filiam Hecaten fecit;

Γείνατο δ' Ἀστερίην εὐώνυμον, ἥν ποτε Πέρσης
ἠγάγετ' ἐς μέγα δῶμα φίλην κεκλῆσθαι ἄκοιτιν·
ἣ δ' ὑποκυσαμένη [illegible].

Edidit Asteriam pulchram, quam Persea dicunt
Vxorem duxisse domum, quae mox parit illi
Natam Hecaten.

Quod etiam testatur Ouid. in lib. 7. historia sui operis in his;

Ibat ad antiquas Hecates Perseidos aras,
Quas nemus umbrosum, secretaque sylua tegebat.

Et Apollodorus lib. 1. Hanc eandem esse Proserpinam, & Hecaten, & Lunā credidit, quare Lucifera dicta est ab Euripide in Helena;

ὦ φωσφόρ' Ἑκάτη, πέμπε φάσματ' εὐμενῆ.

Lucifera Hecate benigna da Phasmata.

Hanc terribilem aspectu, proceritateque corporis vel ad mensuram dimidii stadii accedere dixerunt: pedesque habuisse ad serpentis formam, cum vultus & aspectus figura proxime ad Gorgonum naturam accederet. Pro comis densissimi dracones & viperae, aliique in circinatorum morem contortae, atque sibilantes visebantur: aliae collum ipsum amplectebantur, aliae spargebantur in humeros demissae, uti testatur Lucianus in Philopseud. Dicta est etiam Brimo à fremitu, quoniam in Apollinem iniit venandam, cum illam vitiare conaretur, infremuisset: vel aduersus Mercurium potius, ut sensit [illegible]. vocatam autem fuisse Brimo ita testatur Apollonius in libro tertio Argonauticon;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] vasa coercuit
Igneis impositis mistis [illegible] fundens.

Auxilio

Auxilio animoq; vocans Hecaten sibi Dianam:

Credebatur esse inferorum Regina, ut idem poeta testatur in eodem libro;

[illegible]

[illegible]

Protinus hinc Brimo stans terq; quaterque vocavit,

Brimo nocturnam, Reginam quæ imperat umbris.

Hanc canes complures sequebantur, ut apparet in his;

[illegible]

[illegible]

Hanc circum latrare canes latratibus altis.

Idcirco cum de venefica quadã muliere loqueretur Tibullus in primo Elegiarum, canes Hecates domuisse pro scientia veneficiorum & artis magicæ dixit, quia rabidi canes illam semper sequerentur;

Sola tenere malas Medeæ dicitur artes,

Sola feros Hecates perdomuisse canes.

Dicta est etiam canicida Dea, quoniam illi canes immolarentur, ut scripsit in Mimis Sophron, & Lycophron;

Ζήρινθον ἄντρον τῆς κυνοσφαγοῦς θεᾶς.

Zerinthon antrum mox canicidæ Deæ.

Quidam putarunt canes illi immolari, quia invisum sit id animal, cuius latratu phantasmata, quæ ab Hecate mittuntur, dissolvantur: nam tamen vel æris tinnitu, vel alicuius rei strepitu conturbatur, illa offendebantur gravissimè, quare non possent diutius consistere. Huic Deæ sacrificabatur in triviis, unde etiam Trivia dicta est: quod ideo accidit quia eadem Luna & Diana & Hecate sit, de qua sic Virgilius;

Tergeminamq; Hecaten, tria Virginis ora Dianæ.

Alii dictam fuisse triviam arbitrati sunt, quia eadem sit Iuno: Diana, Proserpina. Alii triformem illam putarunt, quia nunc in cornua, & propè vana surgit; nunc dividua est, nunc orbe pleno. Alii quia dextrum caput equinum habeat, sinistrum caninum, medium hominis, vel ut alii maluerunt, hominis agrestis. Non defuerunt, qui triviam vocatam Hecaten putarint, quia in triviis sit exposita, & a pastoribus inventa ac educata. alii quia in cœlo, in terra, & apud inferos polleat, alii quia centum grana pro singulis tritici ferat, alii quia centum hostiis placetur Hecaten nominarunt. Alii quia centũ annos insepultos errare faciat. Huic Deæ sacrificabatur in Triviis apud Athenienses singulis mensibus in novilunio, quo tempore illi, qui erant opulenti, cœnam in triviis exponebant, ac pauperes eò per noctem convenientes vorabant, Hecatesq; eã esse dicebant: quam consuetudinem ita significavit Aristophanes in Pluto;

παρὰ τῆς Ἑκάτης ἔξεστιν τοῦτο πυθέσθαι,

εἴτε τὸ πλουτεῖν, εἴτε τὸ πεινῆν βέλτιον. φησὶ γὰρ αὐτὴ,

τοὺς μὲν ἔχοντας καὶ πλουτοῦντας δεῖπνον κατὰ μῆν᾽ ἀποπέμπειν,

τοὺς δὲ πένητας τῶν ἀνθρώπων ἁρπάζειν πρὶν καταθεῖναι.

En Hecate licet id cognoscere,

An ditescere quam famescere melius. nobis enim ipsa

Habentes & divites cœnam singulis mensibus exponere.

At pauperes homines rapere vel antequam exponitur.

Vocabatur autem sordida propter id cœnæ genus & parca, quia umbra pa-

ro, malas, menidibus, & triglia vesci credita sunt, atque in triviis praeci-
pue colebatur, quod ibi, ut diximus, exposita fuit, ut quidam putarunt, ab
Apolo & Pheraea pastoribus, a bubulcis Pheretis fuerit educata. Hanc ve-
ro domesticam tueri arbitrabantur, quare ante fores aras erigebant, ut in
his testatur Aeschylus;

[illegible]
[illegible]

Regalium atriorum praesul Hecate.

Huius vires & officia ita commemoravit Hesiodus in Theogonia; 10

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] nam super omnes
Iupiter ingentes illi largitur honores,
Muneraque imperium terraeque marisque profundi 20
Cunctorumque simul quae coelum amplectitur altum
Ad preces facilis Dea, prompta, benigna,
Divitias praebet, quod ei concessa potestas.
Imperat haec cunctis, qui sunt e stirpe nati
Et terrae & Coeli, cunctorum fata gubernat.

Praeerat & carminibus, quam magicas artes exercentes invocare consueverunt
cum Luna, ut Theocritus inquit in Pharmaceutria;

[illegible]
[illegible]
[illegible] 30
Terrestrisque Hecate, catuli quam terror et horror,
Dum per defunctos it, & vim sanguinis atri.
Salve Hecate gravis, & nobis haec perfice Dira.

Hac de causa maxime omnium Deorum illam se colere inquit Medea venefica
in his apud Euripid.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
Non per Hecatem, ego colo quam maxime
Vatem omnium, quam ferre opem legi mihi.

Vocabatur autem septies, cum illi sacrificia fiebant, certis ac propriis riti- 40
bus, qui omnes prope sunt ab Apollonio expressi ita in libro tertio Ar-
gonauticorum;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Obserua: medium vt nox fecerit humida cursum,
Fluminis ipse petas vndas; ibi lotus, & vnus,
Cyanea veste indutus, fodere ipse memento
Mox foueam. Iugulata tibi sit postmodo agna
Fœmina; & inde super fouea pyra structa crematur.
Atq; voces Hecaten Perseida, mellaque libans
Dulcia munera apum places hanc. Indeq; peractis
Rursus abire pyra monitu. conuertere nullus
Te retro strepitusue pedum, fremitusue caninus
Cogat; nam fieri sic labor irritus omnis.

His ita peractis sacrificiis quædam phasmata continuò apparebant, quæ solebant vocare Hecatam; eaque in varias formas se conuertebant. Dicunt moly, quam rutam agrestem esse nonnulli arbitrantur, & laurum, & publicaria, & rhamnus, & salyx, & stella marina, & Iaspis magicis artibus resistere, & alia complura plantarum, animalium & lapillorum genera, quæ singula omnia non opus est recensere, de quibus scripsit & Albertus Magnus, & Orpheus in libro de Lapillis. Præcipuo in honore fuit Hecate apud Æginetas & Bœotos, vti memoriæ prodidit Pausanias in Corinthiacis. Cur inferorum Dea credita sit Hecate, Sophron fabulam huiusmodi recitauit, vt ait Theocriti enarrator; cum Iupiter Iunonem aliquando compressisset, nata est puella Angelus nomine, quæ Nymphis educanda data fuit. Illa cum adoleuisset, vnguentum, quo Iuno perungebatur, cum fieri vellet splendida, occultauit, quod cum pelice Europæ Phœnicis filiæ tradidit. Illud facinus cum sensisset Iuno, velletq; in illam animaduertere, primum Angelus in domum mulieris, quæ nuper pepererat, confugit, atque inde ad efferentes mortuum, vnde abstulit Iuno. Iupiter Cabiros illam expiare iussit, qui in Acherusiam percuntes expiarunt: deinde mortuorum & terrestris Dea credita est: quæ ob prædictas causas postea vocata fuit Hecate. Non defuerunt tamen, qui illam natam è Ioue & Cerere crediderunt, quæ, cum robore corporis & magnitudine excelleret ad quærendam Proserpinam missa est; & postea regnis subterraneis præfecta, quæ dicta fuit Hecate ab illo tempore, vt quidam putarunt, quia procul ac sit à nobis. alii quia ab illa recedendum sit, alii quia arcanorum obeat munia in negociis naturæ ac de fabulosis hactenus. Quid per has fabulas significare voluerunt antiqui? Aut cur Noctis filia dicta est Hecate; quoniam futurorum cuiusque ordo ac vis est Hecate, vt patet è superioribus carminibus Hesiodi, quæ diuinitus in mortalia corpora infunditur, illa Iouis est filia vel Persæ; at quia nulli mortalium ordo ille est conspicuus aut manifestus, ea causa Noctis filia dicitur. Illi, qui Iouem rerum omnium moderatorem existimarunt, cum omnia ab illo proficisci intelligerent, vim illam, quæ occultè per astra ad inferiora corpora agens descenderet, Hecaten Iouis & Asteriæ filiam nuncuparunt. At qui Solem omnia prospicere, omniaq; audire crediderunt, & omnibus mederi, illi Persæ filiam Hecaten, vim il-

Iam scilicet perditam putarint. Eam Luciferam dictam fuisse constat, quia per sempiternos illos astrorum ignes descenderet. Eadem rursus inferorum Regina credita fuit, quia homines omnes fatorum necessitati, hoc est Dei voluntati parent. Quid aliud canes sunt nihil illam comitantes, quam calamitates & molestiae, quae homines e fato assidue infestant? eius item [illegible] praeserunt. Potest eadem carmina tam formidabilis [illegible] fluviorum cursus convertere, segetes aliò transferre, veneficiorum praefecta [illegible], sidera deducere de caelo, quia fatorum [illegible] montes in profundam demittere, [illegible] quod non pareat. Cum vellent igitur necessitati ac voluntati divinae [illegible], neque quemquam posse [illegible] significare antiqui [illegible] ultra constitutum diem praeterire, omniaque Deorum voluntatem aspicere, aut eo [illegible] & commoda & incommoda [illegible] ex arbitrio voluntateque Deorum, haec & ad [illegible] & ad formam Hecates spectantia excogitarunt. At nunc de Proserpina verba faciemus.

De Proserpina. Cap. XVI.

PRoserpinam alii eandem esse voluerunt Hecaten, alii cum Hecaten e superioribus parentibus natam esse affirment, Cererem matrem Proserpinae fuisse contendunt: quae si e diversis parentibus natae sunt, eaedem inter se esse non possunt. Hanc Cereris fuisse filiam declaravit Hesiodus in Theogonia;

> Αὐτὰρ ὁ Δήμητρος πολυφόρβης ἐς λέχος ἦλθεν,
> ἣ τέκε Περσεφόνην λευκώλενον, ἣν Ἀϊδωνεὺς
> ἥρπασεν ἧς παρὰ μητρὸς, ἔδωκε δὲ μητίετα Ζεύς.
> Dulcis hic Cereris lectum conscendit, ab illa
> Nascitur amplexu Proserpina; quam rapit inde
> Pluto, restituit matri sed Iupiter altus.

Apollodorus Atheniensis in primo lib. Iovis & Stygis filiam esse Proserpinam tradidit. Scriptum reliquit Strabo lib. septimo, Valentiam, quae Hipponium olim dicebatur, eius tamen esse Siciliae in loco amoenissimo, ubi formosissima prata esse consueverunt, quo in loco cum flores legeret Proserpina a Plutone fuit rapta. Verum quoniam rem totam luculentissime expressit Marcus T. Cicero, & loci amoenitatem mirifice oratione pinxit, non gravabor ea ascribere, quae sunt in actione sexta in Caium Verrem ad hunc locum pertinentia; Vetus est haec opinio Iudices, quae constat ex antiquissimis graecorum literis atque monimentis, insulam Siciliam totam esse Cereri, & Liberae consecratam. Hoc cum caeterae gentes sic arbitrantur, tum ipsis Siculis tam persuasum est, ut animis eorum insitum, atque innatum esse videatur. nam & natas esse has in his locis Deas, & fruges in ea terra repertas arbitrantur, & raptam esse liberam, quam eandem Proserpinam vocant, ex Ennensium nemore, qui locus, quod in media est insula situs, umbilicus Siciliae nominatur. Quam cum investigare, & conquirere Ceres vellet, dicitur inflammasse taedas iis ignibus qui ex Aetnae vertice erumpunt: quas sibi cum ipsa praeferret, orbem omnium peragrasse terrarum. Enna autem, ubi ea, quae dico, gesta esse memorantur, est loco praecelso atque edito, quo in summo est aequata agri planities, & aquae perennes: tota vero omni aditu circumcisa, atque directa est. Quam circa lacus, lucique sunt plurimi, & le-

diſsimi flores omni tempore anni: locus vt ipſe raptum illum virginis, quã iam à pueris accepimus, declarare videatur. Etenim propter est ſpelunca quædam, conuerſa ad Aquilonem, infinita altitudine, qua Ditem patrem ferunt repente cum curru exiſſe, abreptamque ex eo loco virginem ſecum aſportaſſe, et ſubitò non longè à Syracuſis penetraſſe ſub terras, lacumque repente in eo loco exitiſſe, vbi vſque ad hoc tempus Syracuſani feſtos dies anniuerſarios agunt, celeberrimo virorum, mulierumque conuentu. Phanias tamen in Atticis ait locum fuiſſe apud Cephiſsum amnem, cui nomen fuit Caprifico, vnde fama eſt cum rapta Proſerpina Orcum ad inferos deſcendiſſe. Idem in Corinthiacis inquit apud Chemarum fluuium ſepta fuiſſe è lapidibus, vnde cum rapta Proſerpina Pluto ad ſubterranea deſcenderit. Inde verò effectum eſt, vt, cum omnes è Sicilia raptam Proſerpinam putent, per Proſerpinam Siculi, tanquam per familiare numen iurare conſueuerint, vt eſt illud Ariſtophanis in Veſpis; [illegible] Sanè per Proſerpinã. Orpheus tamen in Argonauticis videtur ſignificaſſe Proſerpinam non raptã à Plutone, ſed ſuper mare latam fuiſſe, cum ita ſcribat;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Vt teneros olim carpens Proſerpina flores
Sit patrui decepta dolo, & pertica frequentes
Per ſyluas, et iunxit equos ſua ſub iuga Pluto,
Terrificos, celeres, rapta vt Proſerpina vaſti eſt
Per dorſum portata maris, per que æquoris vndas.

Scriptum reliquit Sophoclis enarrator Proſerpinam raptam fuiſſe à Plutone cum narciſſum colligeret his verbis; [illegible] Nam vel ante quam raperetur à Plutone, eo delectabatur. Aiunt igitur ipſam cum narciſſum colligeret, raptam fuiſſe. Obtinuit deinde Proſerpina vt eiulatus, & capillorum lacerationes, & plagæ, quæ in funere familiarium & cariſsimorũ fierent, in eius honorem ederentur, tanquam quædã ſacrificia; quod ita expreſsit Euripides in Oreſte;

[illegible]
[illegible]

Capitiſque plagæ, pulchra, ſubterranea,
Sortita quas olim Dea eſt Proſerpina.

Quæ cum mortuorum eſſet Regina, dicti ſunt omnes ab Horatio in primo carminum à Proſerpina excipi his;

Mista ſenum ac iuuenum denſantur funera, nullum
Sæua caput Proſerpina fugit.

Cum rapta fuiſſet igitur Proſerpina, ac Ceres eius mater ieiuna illam quæreret ab Hippothoonte Neptuni & Alopes Cercyonis filiæ, & à Meganira in hoſpitium fuit accepta. Tunc Meganira illi & menſam parauit & vinũ miſcuit: at Dea mœrens recuſauit, cum diceret, ſibi non fas eſſe bibere vinum in filiæ calamitate: at cinnum è farina ſibi parari iuſsit, quem bibit. Fuit tamen muliercula quædam Meganiræ ancilla, vt tradidit Philochorus, Ve-

Deam mœstam videret, ridiculas narratiunculas,
nae & Echus filia, quae cum Deam ad commouendam Deam ad risum, & ad sedandum
& sales Iambico metro ad ... interponebat: quare genus id carminis nõ ante obseruatum, Iam-
bicum ab illa dictum fuit, ut testatur Nicander in Alexipharmacis;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Ipse mihi imple ... cyathum,
Ieiunae Cereris, potu multo ante parato,
Quo Ceres ex olim petres Hippothoontis rigauit,
Ludicris salibus cum laetaretur Iambes.

Atque cum nusquam Proserpina inueniretur à Cerere, dicta est demum ab Arethusa Nympha à Plutone rapta fuisse, & ad inferos deportatã. Tum vero Iupiter roganti Cereri pro filia, & temeritatem fratris accusanti promisit se facturum ut filia sibi redderetur, si ea conditione ad eam capiendam accederet, ut nihil eorum gustasset, quae forent apud inferos. Verum cum illa tria grana mali punici, vel nouem, ut alii maluerunt, edisset indice Ascalapho, filiã liberam educere omnino nõ potuit. Veruntamen ad mitigandum Cereris dolorem statuit Iupiter ut alternis sex menses apud maritũ, totidem cum matre degeret Proserpina: sic enim ab omnibus qui de Diis antiquorum narrationes scripsere, memoriae proditum est. scriptum reliquit Theagenes & Apollodorus Cyrenaicus in lib. 3. de Diis Iouem ad placandã Proserpinam, ipsi Siciliam donasse. Fama est Pirithoum ac Theseũ audita Proserpinae pulchritudine, illam rapturos, ad inferos descendisse: quippe cum ita conuenissent, ut alter alteri in acquirenda muliere opem ferret, ac iactis sortibus utri prima obueniret, Theseo rapta Helena contigit. Cum vero Pirithous in Proserpinae desiderium incidisset, iurisiurandi fide astrictum habuit adiutorem Theseũ, qui ambo per Taenarũ ad inferos descenderunt. Ubi cum super petra quadã consedissent, inde consurgere non potuerunt, donec Hercules ad rapiendum Cerberũ profectus, Theseum, ut qui coactus eo accessisset, liberauit: At Pirithoum ibi reliquit, quoniam consulto se in ea pericula coniecerat; quam rem ita scripsit Apollonius in primo Argonauticorum,

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Thesea, Erecthidas inter clarissimus omnes
Qui fuit, & celeber, durissima vincla tenebant
Taenaria sub humo; quoniam comitatus euntem
Illuc Pirithoum fuerat.

Et Virgilius lib. sexto ita de his quaerentem Charontem induxit;

Nec vero Alciden me sum laetatus euntem
Accepisse lacu, nec Thesea, Pirithoumque.
Dis quamquam geniti, atque inuicti viribus essent.
Tartareum ille manu custodem in vincla petiuit,
Ipsius à solio regis, traxitque trementem.
Hi dominam Ditis Thalamo deducere adorti

Proserpinae mos erat modo canea, modo nigras & steriles victimas immola-

est, quare ita scripsit Virgilius, ipse atri velleris agnam

Aeneas matri Eumenidum, magnæque sorori
Ense ferit, sterilemque tibi Proserpina vaccam.

Hoc in loco non solum varios ritus sacrorum, sed etiam aliam esse Hecaten, aliam Proserpinam obseruare contigit, quoniam & Hecaten sororem Eumenidum, & Proserpinam poeta nominauit, cùm huic agnam, illi vaccam sterilem immolari dixit. Scripsit Pausanias in Boeoticis Proserpinam adhuc paruulam ad capiendum anserem, quem inuita de manu dimiserat, in cauernosum antrum ingressam, quo anser, à lapide sub quo se occultarat retracto, statim flumen ex eo loco emersit, qui fuit nominatus Hercyna. Fuit in agro Phocensi Proserpinæ Venatricis templum, & Soteiræ hoc est seruatricis, ut Sospitæ apud Arcades. Apud Phlyenses Primogeniæ. Nam & huic Deæ pro rerum euentis antiqui multa cognomina excogitarunt: atque eius fabulas huiusmodi ex historiis rerum veterum finxerunt poetæ, cum multa ad ornatum, & ad probabilitatem adiicerent. Scriptum reliquit Tzetzes historia 41. Chiliad. 2. Theseum in Molossorum regionem vna cum Pirithoo venisse, cuius regionis Rex dicebatur Aidoneus, vxor Ceres, filia Proserpina (nam mos fuit Molossorum omnes formosas mulieres Proserpinas appellare.) canemque habebat Aidoneus eximiæ magnitudinis, qui Tricerberus vocabatur. Hi cum per insidias filiam Regis rapere conarentur, re patefacta in vincula coniecti sunt: atque quoniam Pirithous auctor illarum insidiarum fuerat, Tricerbero proiectus ab eo laniatur & voratur. Theseus, qui non sponte, sed coactus & alieno ductu accesserat, in vinculis fuit retentus, donec Hercules eò ab Eurystheo missus ad abducendum Tricerberum, eum è vinculis liberauit. At nunc cur fabulam hanc finxerint, explicemus. Cicero in lib. secundo de Natura Deorum vim omnem terrenam scribit esse Plutoni patri dedicatam: qui & Pluto & Dis ideo vocatus fuit, quod omnia & recidant in terras, & oriantur è terris. Is igitur rapuit Proserpinam, quam frugum semen esse volunt, absconditamque quæsiuit mater frugum. Illa Cereris filia nominatur, quia semina, quæ seruantur, è præteritis frugibus sunt exempta. At cur cum flores colligeret fuit à Plutone rapta? aut cur narcissum præcipuè colligens? quia per flores Siciliæ fertilitatem & aeris temperiem demonstrarunt scriptores; quippe cum in Sicilia per omnes propè menses anni flores esse consueuerint: sicut de Lusitania scripsit Athenæus lib. octauo, quod ibi rosæ ac violæ per nullum spatium trium mensium deesse non consueuerant. Præterea cum sub terra occultatur semen, tanquam spongia ad se nutrimentum attrahit, & impletur per hyemem, quod in radices trahitur: quippe cum à superiore frigore semen depressum excrescat in caput, radicemque in loco tepidiore dilatet; illud semen cum impleatur nutrimento in futuram æstatem semen colligit, quare colligens flores Proserpina sub terra detinetur à Plutone. At quos flores? Narcissum præcipuè, quod nomen torporem & segnitiem significat. Non enim statim erumpit semen vbi nutrimentum collegit, ac florum materiam, sed in se continet, donec anni tempore illud paulatim euocatur & in thyrsos diffunditur. Rapta esse dicitur in Sicilia, quod ea insula cæterarum omnium terrarum feracissima sit, quæ etiam horreum fuisse dicitur Romanorum. Hæc ab Arethusa, quæ virtus est seminis, vt nomen ipsum significat, Cereri indicatur, quia apto tempore ab ipsa insita virtute expellitur. Hæc licet sen-

ſex apud maritum, dum ſol in ſignis Auſtralibus à ſemente fuerit, donec ad
maturitatem fruges perducens ad Borealia paulatim redierit: tunc enim
non amplius ſemen eſt ſub terrà per ſex menſes, ſed in horreis agricolarum,
& apud ſuperos in locis editioribus. Dicta eſt vt quidam putarunt à Lati-
nis à ſerpendo, quia ſemen per terram ſerpat, quam alii ita dictam exiſtima-
nt, quia luna it, & modo ad dexteram, modo ad ſiniſtram declinet. Hanc fi-
lia eſt Iouis & Cereris, caloris ſcilicet ac terræ: quam tamen lunam eſſe ſen-
ſit Orpheus in hymno, vt in his apparet;

> Εὐφεγγής, κερόεσσα, μόνη θνητοῖσι ποθεινή,
> Εἰαρινή, λειμωνιάσιν χαίρουσα πνοαῖσιν,
> Ἱερὸν ἐκφαίνουσα δέμας βλαστοῖς χλοοκάρποις.
> Splendida, ſola viris optabilis, vnaq; vernam
> Oſtentans faciem, coronaſq;, fragibus almis
> Quæ ſacrum corpus monſtras nitentibus agris.

Qui igitur lunam, & Hecaten, & Proſerpinam eſſe putarunt vnam, illam ſex
menſes apud inferos eſſe alterni dixerunt, quia tantundem ſub terra, quan-
tum ſupra terram luna in toto anno commoretur. Phyſici præterea ac My-
thologi antiqui ſuperius hemiſphærium, quod nos incolimus, Veneris appel-
latione coluerunt, inferius Proſerpinam nominarunt: qua ratione Proſer-
pinam à Plutone ſub terram deportatam in fabulis tradiderũt. atq; de Pro-
ſerpina ſatis, nunc de luna dicamus.

De Luna. Cap. XVII.

AT vero Lunam diuerſam eſſe ab Hecate exiſtimatam, diuerſorum pa-
rentum ratio patefacit: cum Lunam alii Hyperionis filiam eſſe credi-
derint, alii Pallantis natam, inter quos fuit Homerus, qui ita ſcripſit
in hymno in Mercurium;

> τάχα δ' ὄρθρος ἐγίγνετο δημιοεργός,
> ἡ δὲ νέον σκοπιὴν προσεβήσατο δῖα Σελήνη,
> Πάλλαντος θυγάτηρ Μεγαμηδείδαο ἄνακτος.
> Hinc Aurora ſalit mortalibus orta laborem.
> Diuina ad ſpeculam venit præſentia Lunæ,
> Quæ Megamedeo fuerat Pallante creata.

At Heſiodus in Theogonia Lunam filiam fuiſſe Hyperionis & Thiæ puta-
uit, cum ita ſcribat;

> Θεία δ' Ἠέλιόν τε μέγαν, λαμπράν τε Σελήνην,
> Ἠῶ θ', ἣ πάντεσσιν ἐπιχθονίοισι φαείνει
> Ἀθανάτοις τε θεοῖσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι,
> Γείναθ' ὑποδμηθεῖσ' Ὑπερίονος ἐν φιλότητι.
> Thia parit Solem magnum, Lunamq; nitentem,
> Quæ ſuperis cuncta, viris quæ lumina pandit.
> Auroram, rebus reddit quæ cuncta colores.
> Has parit amplexu coniuncta Hyperionis almi.

Alii Solis filiam, at non ſororem, fuiſſe crediderunt, vt teſtatur in his Euri-
pides in Phœniſſis;

> ὦ λιπαροζώνου θύγατερ
> Ἀελίου Σελαναία, χρυσεόκυκλον

φέγγος

[illegible]
[illegible]
O clarissimi filia
Solis Luna natu[illegible]
Lumen æquans certos stimulos,
Et præsides vallis addens regia.

Cum verò Luna lucem à Sole accipiat, eam & Phœben nominarunt, ut Solem Phœbum; & in curru vehi finxerunt, ut scripsit Virg. lib. 10.

Iamq; dies cœlo concesserat: almaq; curru
Noctivago Phœbe medium pulsabat Olympum.

At hymnographus Homerus ille, qui hymnum in Lunam scripsit, non solum in curru vehi solitam Lunam scribit; sed etiam poetica quadam [illegible] vestes splendidas induere, & exuere solitam inquit cum vellet; quippe tum nunc lucida, nunc obscura fit pro vestium splendore, quam etiam in Oceano lavari inquit priusquam vestes sumeret; ut est in his;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
Rursus Atlanteis in lymphis membra lavata
Vestibus induta, & nitidis Dea luna micantes
Curru iunxit equos celeres, quibus ardua colla.

Fuerunt qui crediderint quoddam fuisse tempus, quo nondum nata esset Luna, quæ iunior esse Sole credebatur, cum vel Arcades ante illam nati fuisse putati sint illi, qui non procul ab Apidano incoluerant, ut testatur Apollonius lib. quarto Argonaut.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Nulli erat auditum Danaum genus. Apidanenses
Arcades at soli fuerant olim; Arcades illi,
Qui Lunam superare ferunt se tempore & annis,
Cum glandes ederent dispersi in montibus altis.

Nam Theodorus paulo ante bellum, quod ab Hercule adversus Gigantes gestum est, Lunã apparuisse scribit libro 19. Aristo Chius & Dionysius Chalcidensis in primo suo Ædificationis idem confirmarunt; unde & Mnaseas Arcades ante lunam genitos fuisse dixit, ut scripsit Apollonii enarrator, qui etiam Arcades ipsos vocatos fuisse Proselenos, quasi Antelunares diceres, ab Aristotele alicubi scripsit. Aiunt præterea lunam ipsam esse cornutam, qualis Bacchus ab antiquis fingebatur, ut est in hymno Orphei;

[illegible]
[illegible]
Audi luna Dea, & clarissima luminis autor,
Cornuta, & noctu currens, quæ curris & alte.

Quam eandem marem esse & fœminam putavit idem, ut est in eodẽ hymno,

[illegible]
Aucta, & deficiens; eadem quoq; fœmina masq;.

Huic sagittas tribuerunt poetæ, quam Cynthiam à monte Deli celeberrimo

& alii-

& altissimo appellarunt, quo in loco Diana & Apollo nati creduntur, atque Diana eadem est Luna, ut suo loco explicabitur. Sic igitur sagittas illa tribuit Horatius in tertio Carminum;

> Tu curva recines lyra
> Latonam, & celeris spicula Cynthiae
> Summo carmine.

Credita est Luna posse veneficia, quam invocatam apud Theocritum in Pharmaceutria cum Hecate, quas diversas fuisse existimatas constat, cum utramque invocent. Hanc credidere antiqui e caelo a magicis artificibus deduci, ut carmina illo Pharmaceutriae Vergilius declarat;

> Carmina vel caelo possunt deducere lunam.

Atque Thessalae mulieres praecipue illam artem callere, et in ea excellere putabantur, ut [illegible] Aristophanes in Nebulis his versibus;

> [illegible]
> [illegible]
> Veneficam si foeminam ipse Thessalam
> Conducam, captabo lunam noctibus.

Inde vero natam fuisse hanc opinionem scripserunt antiqui, quod specula quaedam rotunda ita parabantur, ut in his luna omnino appareret e caelo deducta. Atque Pythagoram iudicant fuit [illegible] luna plena existente ut [illegible] [illegible] scriberet; atque alteri praedicta speculo sanguine quaecunque [illegible] atque ille distante a tergo [illegible] ea quae scripsisset lunae [illegible], atque ille [illegible] [illegible] in lunam, videret sua quae forent in speculo scripta [illegible] [illegible] Inde existimo artificium Corn[illegible] perlegeret, tamquam in luna scripta fuissent. [illegible] philosophia [illegible] rationem [illegible] quae [illegible] in quandam [illegible], ut quae maxime a nobis distant, possint quae volumus in luna descripta perlegere. Id eo tempore contigisse mihi narratum est, cum essem Mediolani, apud nonnullos meos [illegible] (nam inde non ita multis annis ante quam ego nascerer, pater meus, ut aiunt, propter bellorum motum Venetias cum familia concesserat in patriam, & per tota [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. Atque ut summatim meae familiae originem attingam, [illegible] accepi a maioribus, abauum meum [illegible] e clarissima Comitibus Romae familia propter inimicitias quasdam Roma decedens Mediolanum ad [illegible] Sfortiam se contulisse, cuius postea virtus in bellis [illegible], ut consilium in pace clarissimum exstitit. Quanquam gaudeo plurimum quod natus sim in illa civitate, quae & consilio, & dignitate, & aequitate ac probitate (quam ceteris Italiae civitatibus facile praestet,) quo tempore Franciscus Sapientis Gallorum Rex multis locis Mediolanensis imperii in deditionem [illegible] [illegible] [illegible] denique Mediolano potitus est. Nam non semel quae per [illegible] agerentur Mediolani, per eosdem significata fuisse dicuntur Parisiis. Existimabantur igitur [illegible] scientiis praestare Thessalae mulieres, quod e sint rerum Astronomicarum peritae: atque inter ceteras Aglaonice Thessalonis Regis filia hac scientia praestitisse dicitur, quae ipsa [illegible] lunae defectus, se velle lunam e caelo deducere profitebatur. At enim ipsis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], cum Deus nullum [illegible] denique [illegible], in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] apud [illegible], ut, cum quae agerent [illegible], lunam [illegible] crederetur. [illegible]

piam

nium mortalium ausus est Anaxagoras lunę defectum hominibus patefacere, ut scripsit Laertius Diogenes in eius vita, primusque illius viam aperuit, cum antea Solis quidem defectum nemo admiraretur, cum scirent omnes interposito lunę corpore ita contingere: at lunæ defectum aliquam grauissimam calamitatem minari arbitrarentur. Nam cuius causa esset ignota, id diuinitus fieri semper putatum fuit ab antiquis: & de his rebus non tamen fuit philosophus verba facere, cum potius ad commendandas vanas religiones, quam ad illustrandam veritatem dicere crederentur, ut ait Plutarchus in Nicia. Anaxagoras vero speciem falsarum religionum metus primus declarauit quod terra inter duos præstantiores planetas interposita, umbram tanquam pyramidē facit, cuius basis sit in planitie, dorsoq; ipsius terræ, conus vero sed ita extēdatur ut lunæ regionē prætereat. Ubi factum igitur opposita illi planetæ, ita, ut alterius cētrū cētro alterius ac cētro terræ p rectam lineā opponatur, tunc luna incidens in umbram tota occultatur, ac deficit repente illius lumen, cum nequeat tanquam speculum lumen ab eo accipere. At cum centra utriusque planetæ non opponantur, tanto minus obscuratur, quanto magis centrum eius a linea recta distiterit alterius. Quantus esset antiquorum timor, quantaque trepidatio cum luna deficeret, declarauit Plutarchus ita in Paulo Aemylio; [illegible] Repente vero luna cum plena esset & sublimis, facta est obscura; luminéque deficiente multiplicibus mutatis coloribus euanuit. Romanis, sicut est apud eos consuetudo, æris tinnitu lumen reuocantibus, ignesque multos, & faces, & tædas in cælum protendentibus nihil simile fecerunt Macedones; sed timor & trepidatio multa uniuersum habuit exercitum. Existimabant enim antiqui æris tinnitu & luminibus alte sublatis lunæ lumen in defectibus assumi; quare & Ouid. in lib. 4. mutationum æra lunæ auxiliaria dixit, quæ pulsarentur;

Cum frustra resonant æra auxiliaria lunæ.

Alii tubarum strepitu, musicorumque instrumentorum lunæ lumen reuocare conabantur, quod ita scribit Cornelius Tacitus in libro primo; Igitur æris sono, tubarumque & cornuum concentu strepere; prout splendidior obscuriorve, lætari ac mœrere: & postquam ortæ nubes offecere visui, creditumque conditam tenebris, ut sunt mobiles ad superstitionem perculsæ semel mentes, sibi æternum laborem portendi, sua facinora auersari Deos lamentabantur. Arbitrabantur enim antiqui non solum in defectu lunæ, sed etiam in morte pereuntium vtilem esse æris tinnitum, quoniam purus esset, & cui nullum piaculum posset accedere; qua de causa in omnibus lustrationibus & expiationibus illo utebantur, quod scriptum fuit ab Apollodoro Cyrenaico in libro de Diis. Eximias esse vires lunæ supra omnes planetas sole vno excepto facile sentimus, quamuis magnitudine corporis sit illis inferior: luna enim, ut ostendunt Mathematici, vix maior est dimidia parte terræ, cum alia sydera conspicua maiora vniuersa terra esse dicantur. Neque solum illius forma mutatur cum crescendo, tum ad initia recurrendo; sed & regio, cum modo ad aquilonem, modo ad Austrum declinet a circulo animalium, atque in illa modo est quædam brumæ, modo solstitii similitudo. Mul-

ta denique

ea denique ab illa manant & fluunt, quibus animantes alantur, & augescant, & pubescant, & animantium [illegible] esse omnium certa. Ideirco Chaldaei dicere solebant, Lunam [illegible] nascentium moderari, cum sydera nostra [illegible] ea quae Lunae [illegible]. Sed carmina quaedam haec [illegible] Lunae natura [illegible] versibus explicatur;

[illegible]
[illegible]
[illegible] 10
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]

In posterum me vsus magistro didicit
Natura Lunae quae sit apte: hanc omnium
Vim consequi formarum, & hanc potentiam
Est vbi primum, donec illa creuerit,
Infantibus, puerisque fit simillima.
Tempus at inde plena cursum perficit,
Vigere tum videtur, esse & florida.
Decrescere vt coepit deinde, mox die
Vigesima remissa facta et vigor. 30
Atque senescit, longa nec fit hinc mora,
Senescit illa, mox videtur emori,
Deformis, aegra, atque operta nubibus.
Rursusque fit noua haec, prima quae nulla erat
Vultu decoro prodit, & repletur hinc.
Haec sic habent. Si prima quis dicat tibi,
Nugas loquentis credito, atque fabulas.

Has autem mutationes fortita est luna pro situ quem habet solem respiciens: nam cum semper lunae dimidium illustretur, accidit in coniunctionibus eam lunae partem illustrari, quae superior est, nec nobis conspicua; quae semper prope cum sole supra terram consurgit. Illa autem longe aliter se habet in 40 plenilunio, cum sola pars nobis conspicua illustretur, soli atque opponatur, quippe cum medio fere ubi ad orbis medium peruenerit. Haec autem [illegible] magis vel minus contingunt, quo luna magis vel minus recesserit a sole. Cum vero corpus lunae non sit ex aliqua materia densa [illegible] ex ea composita, mirum videri non debet Xenophanem asseruisse, vt in luna habitari diceret, namque locum esse multarum vrbium & montium. Ego sane illam causam fuisse credo, cur in eam sententiam inciderit; quia sicut in

frequentissimis ciuitatibus, multi sunt rerum nouarum cupidi, ita in philosophia contingit: nonnulli enim ea nihil fecisse videantur, aliqua noua nisi in philosophiam introduxerint, et alicuius rei inuentores fuisse appareant, & dicantur. Sic etiam Nicetas Syracusius Cœlum, Solem, Lunam, stellas, supera denique omnia stare dixit, neque quicquam præter terram in mundo moueri: quæ circa axem suum versa omnia illa contingere dicebat, quæ si cœlum stante terra moueretur, contingerent, vt testatur etiam Cicero in secundo Quæstionum Academicarum, & Ptolemæus in primo Almagesti. Multæ deinde fabulæ de luna sunt, quod dormientem Endymionem in Lat-
10 mo Cariæ monte adamarit, & cum eo concubuerit, vt in his significauit Catullus;

Vt Triuiam furtim sub Latmia saxa relegans,
Dulcis amor gyro deuocet aerio.

Sic Ouidius in ea epistola, quam scribit ad Heronem Leander;

Luna fere tremulum præbebat lumen eunti,
Vt comes in nostras officiosa vias.
Hanc ego suspiciens, faueas o candida dixi,
Et subeant animo Latmia saxa tuo.
Non sinit Endymion te pectoris esse seueri:

20 Et quod Panos amore in arietem versi capta fuit, vt significauit Virgilius lib. 3. Georgicorum;

Munere sic niueo lanæ, (si credere dignum est)
Pan Deus Arcadiæ captam te Luna fefellit,
In nemora alta vocans, nec tu aspernata vocantem.

Memoriæ prodidit Rhianus in lib. 3. Heracleæ, Lunam cum Endymione dormiisse in montibus apud Trachinem. Atque Nicander in libro Asiatico montes illos vocatos fuisse Aphelenos ait, quia Luna lumine per id tempus carere consueuerint, quo Luna dormiret cum Endymione. Scriptum reliquit Pausanias in Eliacis Endymionem filias quinquaginta ex ipsa Luna susce-
30 pisse. Lunæ & Dionyso porcos erat sacra immolare apud Aegyptios, vt ait Herodotus in Euterpe, [illegible]. Cæteris quidem Diis sues immolare nefas esse putant Aegyptii, at Soli Lunæ, & Dionyso eodem tempore, in ipso plenilunio scilicet sues mactantes, carnes comedunt: pro diebus quibus in loco victimæ multiplex sacrificium, in quibus sues immolabantur apud Aegyptios, vt testatur Herodotus. Erat tamen consuetudo apud alias nationes, vt nulli Deorum, nisi Cereri, sus immolaretur; cum Lunæ, cum haberet cornua, tauros mactarentur, vt ait Lactantius in libro de falsa religione. Ac de his, quæ fabulosè de Luna dicta fue-
40 runt, satis dictum est: nunc eorum sententiam sapientum explanemus. Hæc filia fuisse Hyperionis, quoniam super nos assiduo & celerrimo motu conuoluantur superna corpora, dicta fuit. Alii non ab etymologia nominis, sed ab Hyperione viro rem deductam arbitrati sunt, quia primus Hyperion astrorum motus obseruauerit; qui etiam pater astrorum vocatus fuit, & Lunæ Solisque, [illegible] quod ita Homerus videtur significasse in primo Odyss.

αὐτῶν γὰρ σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο,
Νήπιοι, οἳ κατὰ βοῦς Ὑπερίονος Ἠελίοιο — Sol in.
Stultitia periere sua, quod edere adeo,

Quod

Quòd solis [illegible] Hyperionis [illegible].

Cum lumen à sole accipiat, Solis filia dicta est. At eadem soror, quia ex Hyperione cum sole nata [illegible], vel quòd illis [illegible] tanquam [illegible] lumen [illegible] [illegible], sol [illegible], vel quòd [illegible] tempora inter se [illegible], cum luna [illegible], sol [illegible]. Nam cum sol per se [illegible], luna [illegible] habet [illegible] [illegible] lumen, sed tanquam speculum corpus Diaphanum [illegible] receptum à sole lumen ad terram [illegible]. Dicta est in curru vehi, propter [illegible], quod [illegible] [illegible] vehiculo vulgus intelligere non poterat. Quòd vestes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] multiplices [illegible] [illegible], id [illegible] dictum est ad opinionem vulgi, cum [illegible] in Oceano [illegible] [illegible]. Illud sanè ridiculum est [illegible] [illegible] [illegible] à terra & ab aquis. [illegible] [illegible], cum luna non esset, neque tamen illam vel architecturam, [illegible], unde luna fabricari coepisset. Hæc eadem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quia [illegible] & [illegible] praebet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] calorem, quae plurima ad [illegible] [illegible] [illegible], ut ait Ptolemæus in magna Compositione; & ad generationem adiuuantur, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Deinde capitea luna [illegible] [illegible] [illegible] vel propter dolores [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], vel propter dolores [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad humanos dolores [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Credita est plurimè esse varia nomina [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] admirabilis planetarum [illegible] [illegible] [illegible], quoniam [illegible] [illegible]. Nam alia vis est oppositorum, alia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] planetarum, cum per tertia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Neque hoc mirum videbitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] certo ordine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ita ut illi mos loquendi [illegible]. At quoniam eadem est etiam Diana vocata, nunc de Diana verba faciamus.

De Diana. Cap. XVIII.

Cum eadem luna sit, & Hecate, & Diana, tamen non omnes [illegible], quæ per [illegible] [illegible], uno nomine dicuntur, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nant. Cum enim Hecate nunc [illegible], nunc [illegible], nunc Tartari, nunc Persæ filia dicatur; luna modo Hyperionis, modo Pallantis; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hæc velocissimus sit planeta, cuius multiplex est potentia in [illegible] [illegible], cum quoniam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], maximè [illegible] [illegible] [illegible]. Hanc eadem esse Hecaten [illegible] Callimachus in hymno in Dianam, qui illam [illegible] nominauit, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ut est in his;

[illegible]

Salue Munychia, & portus [illegible], Pheræa.

Hanc filiam fuisse [illegible] Cæi [illegible] Titanis [illegible], quam Nicander in Theriacis ita Titanidem nominauit;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Grandine signatam Titania ac inde puella
Scorpion immisit, qui cuspide surgat acuta
Breui medicata necem vt fuit Orioni.

Alii ex Ioue & Latona natam esse dixerunt, de qua ita scripsit Cicero in secundo de natura Deorum; Dianæ item plures: Prima Iouis & Proserpinæ, quæ pinnatum Cupidinem genuisse dicitur. Secunda notior, quam Ioue tertio & Latona natam accepimus. tertiæ pater Vpis traditur, Glauce mater: eam Græci sæpe Vpim paterno nomine appellant. Inter has omnes Iouis filia celeberrima fuit, quare omnia cæterarum illi vni tribuuntur a poetis. Hanc Deliam nominarunt, quia nata sit in Delo, sic enim vocauit Ouid. in Phædræ epist. ad Hippolytum;

Iam mihi prima Dea est, arcu præsignis adunco
Delia, iudicium subsequor ipsa tuum.

Hanc non solum Iouis filiam, sed etiam [illegible] vocauit Orpheus in hymnis suæ terrestrem, vt dictum est de Hecate. Hanc eandem Lunam esse demonstrauit in his Virgilius lib. nono;

Suspiciens altam Lunam sic voce precatur.
Tu Dea, tu præsens nostro succurre labori
Astrorum decus, & nemorum Latonia custos.

Sic Ouid. lib. 15. Metamorph.

Nec par, aut eadem nocturnæ forma Dianæ,
Esse potest vnquam, semperque hodierna sequente,
Si crescit, minor est, maior si contrahit orbem.

Sic Cicero in secundo de natura Deorum; Dianam autem & lunam eandem esse putant. hæc cum nata esset ante Apollinem, at eodem tamen partu, obstetricis munere postea apud matrem est functa nascente Apolline. Quod autem illa quæ Iouis & Latonæ filia fuit, fuerit celeberrima, patet vel ex eo hymno Homeri, qui ita se habet in Apollinem;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Salue Latona, vt peperisti pignora clara
Venatrix Diana tua est, & clarus Apollo.
Edita in Ortygia hæc, in Delo est ortus Apollo.

Et Cornelius tacitus in libro tertio; Primi omnium Ephesii adiere memorantes, non vt vulgus crederet Dianam atque Apollinem in Delo genitos esse apud se Cenchreum amnem lucum Ortygiam, vbi Latonam partu grauidam, & oleæ quæ tum etiam maneat adnixam edidisse ea numina: Deumque monitu sacratum nemus, atque ipsum illic Apollinem post interfectos Cyclopas Iouis iram vitauisse. Hanc Cereris & Dionysii & ipsam & Apollinem filios scribit Herodotus ex Aegyptiorum sententia, at Latonam nutricem illorum fuisse matris, vt patet in his; [illegible] Apollinem vero & Dianam Dionysii & Isidis filios esse inquiunt: at Latonam eorum nutricem & seruatricem fuisse asserunt: quam opinionem secutum postea Aeschylum

inquit

inquit Herodotus Dianam Cereris filiam appellasse, cum Ceres dicta sit Isis ab Aegyptiis, ut declarat Pausanias in Arcadicis. Alii Caei Titanis & Phoebes filiam putarunt. Cum matrem omnes Diana [illegible], quia viderat quae passa erat mater, cum obstetricata esset, impetrauit a patre Ioue, ut perpetuam virginitatem seruare posset, ut apparet ex his Callimachi carminibus.

[illegible]

Da mihi perpetuo ut sim virgo, da pater alme.

Arcus praeterea & sagittas & puellas socias sexaginta Oceanidas, & alias viginti, quae illi arcus custodirent, & canes curarent. Inpleuit postulanti [illegible], & viis & portubus, quod patet ex his apud Callimachum;

[illegible]

Nam praefecta viis & portubus ipsa fereris.

Quae quoniam venationibus delectaretur Dictynna vocata fuit a retibus: [illegible] Sic enim illam nominari inquit a Nymphis [illegible] apud Graecos, & Ouidius lib. [illegible] Metamorphoseon, plus Callimachus in lauacrum Dianae,

Ecce suo comitata choro Dictynna per altum
Maenalon ingrediens, & caede superba ferarum, Aspicit hanc.

Cuius etiam cognomen fuit [illegible] apud Graecos, quia sagittis delectaretur, quibus insectaretur feras, ut eam nominauit Hesiodus in Theog.

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Nasci; cur hinc Phoebum, gaudentemque Diana sagittis
Progenie Latona, peperit charissima Diana
Haec Latona Ioui magno coniuncta in amore.

Cur venationibus praefecta credita sit Diana, causa huiusmodi ab antiquis memoratur: Nympha quaedam [illegible], vel ut alii maluerunt, [illegible] cum [illegible] in quaedam retia decidit, unde cum se explicare non posset [illegible] Dianae sacellum vouit si incolumis [illegible], apud posteros [illegible] Dianae Dictynnae ab iis retibus nominauit, unde dicta est postea venantibus praefecta Dea, ut scripsit Dicaearchus, & Aristophanis enarrator. Haec eadem Dea choris, & musicis instrumentis delectari solita creditur, ut ait Homerus in hymno in Venerem;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Dianae haud potuit mentem peruincere amore
Alma Venus, quam circumstant risusque iocique.
[illegible] placuere, feras & caedere syluis.
Huic citharae atque chori, clamor comitesque & vrbes
Iustorum hic hominum, [illegible] super omnia syluas.

Cum virginitatem perpetuam seruaret, vitis ac portubus praefecta cum Nymphis facile [illegible] a Ioue in syluis perpetuo fere degebat, ut [illegible] consuetudinem deuitaret, quare & venatrix dicta est, & montium atque nemorum custos existimata, ut ait Horat. lib. 3 Carminum;

Montium

Montium custos nemorumque virgo,
Quæ laborantes vtero puellas
Ter vocata audis, adimisque letho
Diua triformis.

Et Virgilius libro vndecimo;

Alma tibi hanc nemorum cultrix Latonia virgo.

Præfecta fuit præterea parturientibus, vt intelligeret quantum malorum cumulum deuitasset, cum virginitatem expetiuit; vt licet ex his Callimachi versibus intelligere, vbi se nunquam in vrbem adituram dicit, nisi cum a parturientibus vocabitur;

πόλεσιν δ' ἐπιμείξομαι ἀνδρῶν
μοῦνον ὅτ' ὀξείῃσιν ὑπ' ὠδίνεσσι γυναῖκες
τειρόμεναι καλέωσι βοηθόον.

Vrbes accedam solum, ac sub tecta virorum,
Pressa dolore graui nisi cum me fœmina partus
Auxilio arcesset.

Multiplex denique officium fuit Dianæ, quippe cum virgines pertæsæ iam virginitatis, vt cum Deæ pace hactenus in tutela fuissent, iram deuitarent, consueuerint in canistris sacrificia ad Deæ templum deportare, cum omnium veniam postularent, quod a Græcis [illegible] dicebatur. neque ea canistra, nisi illæ ferebant, quæ ad nubilem ætatem peruenissent, de qua consuetudine meminit Theocritus in Pharmaceutria. Deinde cum ita ætatis excreuisset grauida puellis, vt facta Zona vti amplius non possent, eam Zonam mos fuit in templo Dianæ [illegible] cognomento, Zonam soluentis scilicet, quod fuit apud Athenienses, deponere, quare postea dictum est Zonam soluere, pro eo quod est grauidam fieri, quod patet ex his carminibus Apollonii lib. primi;

[illegible]
[illegible]

Prima soluta mihi est, postremaque Zona, quod ipsa
Inuidit multos natos Lucina misellæ.

Cum igitur obstetricis munere fungeretur, dicta est a Græcis [illegible], a Latinis Lucina, quia nascentes omnis in lucem euocaret. Cum vero venatrix esset, quo cultu corporis vteretur, expressum est in hoc Epigrammate;

[illegible]

Arcus vbi Diana iacet, vel plena pharetra?
Aut vbi Cretensis Endromis arbylidis?
Fibulaque ex auro, fucataque murice vestis,
Qua solita est summi poplitis ora tegi?
Atque ea sunt prædæ: sed cum mihi sacra parantur,
Vt ceruis, ipsa ad pocula inermis eo.

Huic Deæ currum aureum a ceruabus candidis tractum tribuerunt antiqui, vt ait in hym. Callimachus;

[illegible]

[illegible]

Aurea nam pharetra, Tapi sunt arma Diana
Cuncta tibi, & Zona, & toga quae reniculis aurea
Cervarum imponis currum cum frenis ad aureum.

Memoriae prodidit Pausanias alatam fuisse Dianae effigiem apud Eleos, quae dextra pardum, sinistra leonem porrigeret. Ignifera praeterea sive lucifera Dea vocatur ab Euripide in Iphigenia in Tauris, quae eadem potuit esse & Luna, ut docemus. Illi facultatem ideirco Dianae tribuit Callimachus, ut gravissimis afficiat calamitatibus quos libuerit, ut est in his, 10

[illegible]

O miseri, quibus ipsa gravem tu concipis iram.
Nam morbus depascit oves, segetemque pruina.
Obruit, atque senes natis, & famine abortum
Mox pariunt.

Nam horum omnium facultas est lunae concessa. Scriptum reliquit Plutarchus in vita Arati, Dianae imaginem admirabilem quandam fuisse apud Pellenaeos: quae caeteris quidem temporibus neglecta iacebat, at ubi a sacerdote efferretur, nemo se quidem respiciebat, sed omnes refugiebant intuitum in faciem. Illius enim aspectus non hominibus solum, quos demolita faciebat, erat formidabilis ac gravis: sed etiam arbores vel faciebat infecundas, vel fructus decutiebat, quacunque lata fuisset. In Strabo libro 14. Castabalis [illegible] fuisse Dianae Persicae scribit, ubi sacrae mulieres illae [illegible] super prunas ambularent. Legem fuisse in Tauris scribit Herodotus in Melpomene, ut omnes Graeci, qui naufragi eo appulissent, virgini Dianae immolarentur, vel, ut alii maluerunt, praecipites e quodam sublimi loco deiicerentur. Alii id modo fuisse inquiunt ut caput eorum clava percuteretur, quorum cum essent mortui, eorum capita in crucem tollebantur, quae [illegible] parabant. [illegible] qui [illegible] Tauricam illam Dianam Iphigeniam fuisse Agamemnonis filiam, de qua Diana cultu referetur fabula a Pausania in posterioribus Eliacis. Fama est apud Alphaeum amore Dianae captum, ubi neque gratia neque precibus se quidquam ad nuptias profuturum intelligeret, ad vim conversus est: at illa fugiendo insequentem Alpheum eumque ad Letrinas ad nocturnos choros protraxit, ubi interesse Nympharum [illegible] consueverat. Ibi Dea sibi, & quae secum erant, [illegible], quam cum dignoscere non posset Alpheus elusus abiit; unde Letrini Dianam Alphaeam nuncupatam dixerunt. Huic Deae mos erat boves immolare, quare apud Persas Persicae Dianae in [illegible] scribit Plutarchus in Lucullo [illegible] fuisse boves, qua [illegible] per regionem vagabantur lampadem Deae [illegible] habentes impressam. Quamobrem Horatius illi mactari dicit in his,

Imminens villae tua pinus esto:
Quam per exactos ego laetus annos,
Verris obliquum meditantis ictum
Sanguine donem.

Alii

Alii dicunt omnium quę nascerentur è terra primitias huic Deæ offerri solitas, vt apparet ex his versibus Euripidis;

[illegible]
[illegible]

Ego quod annus optimum produxerit,
Voui immolare Luciferæ certè Deæ.

Sic enim ab Oeneo neglecta fuisset, qui primitias Diis cæteris agrestibus obtulerat, illa aprum Calydonium eximiæ magnitudinis excitauit ob indignationem, qui vniuersum agrum Oenei infestaret, quod expressit Ouid. in
10 libro octauo Metamorphoseon;

Huius opem Calydon, quamuis Meleagron haberet,
Sollicita supplex petiit prece. causa petendi
Sus erat infestæ famulus, vindexq; Dianæ.
Oenea namq; ferunt plenis successibus anni
Primitias frugum Cereri, sua vina Lyæo,
Palladios flauæ latices libasse Mineruæ.
Coeptus ab agricolis superos peruenit ad omnes
Ambitiosus honor: solas sine thure relictas
Præteritæ cessasse ferunt Latoidos aras.

20 Mos fuit apud Platęenses antequam nuptias celebrarent Dianam cognomento Eucliam placare sacrificiis, quod cum esset virgo, putaretur habere odio matrimonia, de qua consuetudine meminit Plutarchus in Aristide. Habuit celeberrimum omnium templorum & augustissimum Ephesium, quod totius Asiæ studio ducentis & viginti annis architecto Chersiphrone fuerat ædificatum: in quo fuerunt centum & viginti septem columnæ à totidem Regibus erectæ admirabilis longitudinis ac pulchritudinis: nā ad sexaginta pedum mensuram accedebant, quarum triginta sex fuerunt incredibili artificio & magnificè cęlatæ, cum apud tanto artificio columnarum Epis-
lia. Aderant & picturæ mirificæ, & pulcherrimæ statuæ magnificentiæ eius
30 templi conuenientes; quæ omnia ab Herostrato viro Ephesio incensa fuerunt, vt hac ratione, cū ingenii præstantia non posset, sibi perpetuitatem nominis compararet. Illud autem incendium accidit circiter Idus Sextilis, qua die natus est Alexander Macedo cognominato Magnus, vt ait Plutarchus in eius vita. Ne potiretur autem Herostratus re per tantum scelus optata, sanxerant Ephesii propositis grauissimis suppliciis ne quis in posterum Herostratum nominaret. Atque huius magnificentissimi templi sublimitatem & mirabilitatem præclarè expressit poeta in illo Epigrammate, quod etiam ipsum templum Parthenonem vocauit, hoc est virginum Thalamum;

[illegible]
40 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Quis tulit è cœlo sublimem parthenonem,
Qui fuerat superis cognitus ante Deis?
Mœnia vbi Androcli, Iapetiumque cacumen Ionum,
In claram Musis, militiaque Ephesum.

An quis grata magis coelo tibi terra sit altrix,
Diana his thalamum [illegible] esse tuum?

[illegible] quod a Ctesi-
Scriptum reliquit Strabo in lib. 14. quod cum illud templum [illegible] Ephe-
sii melius [illegible] a Chersiphrone [illegible] fuerat, [illegible]
sii non [illegible] magnificum [illegible] ornamentis, [illegible] opibus & publice & priuatim
[illegible] mulieribus [illegible] ornamentis, [illegible] cum Ecreni facrif-
vndique in unum collatis. Hanc inuocare consueuerunt cum [illegible]
dia vendicat, ut est in lib. Epodon apud Horatium, in hoc; O rebus meis

Non infideles arbitrae
Nox, & Diana, quae silentium regis,
Arcana cum fiunt sacra.

Multa cognomina sortita est Diana, a locis in quibus culta est, ab iis qui tē-
pla dicarunt, ab euentu rerum, sicut de Diis caeteris dictum est. Vt Tauropo-
la [illegible], Orthosia, Taurica, Pellaea, Munichia, Pergaea, Ephesia, Epheso, [illegible], Ortho-
[illegible], Limnatis, [illegible], Lucifera, [illegible], Pito-
na, Ilithia, Hegemachia, [illegible], Limnaea, [illegible], Lucifera, [illegible], Pito-
pylaea, Leucophryne, Orthia, [illegible], Sospita, Saronis, Salaminia, Hege-
mona, Hemeresia, Callista, Caryatis, Agrotera, Elaphiaea, Condyleatis,
Alphaea, Stymphalia, Agrestis, Pyronia, Laphria, [illegible], Tricla-
ria, Alpheia, [illegible], Chrysilacatos, Sacrificula, Cordace, Lycoatis, Lym-
natis, Philomirace, [illegible], Venatrix. Ratio illius varia vsurparunt nomina variae na-
tiones, [illegible], Venatrix. Ratio illius varia vsurparunt nomina variae na-
tiones; nam Cretenses Dictymnam, Thraces Vpim, Arcades Orthosiam, [illegible]
[illegible] Lucinam [illegible] vocarunt. Atque hoc de Diana dicta sufficiat, nūc
sensa harum explicemus. Latonae & Iouis filia putatur Diana, ac Phoebi so-
ror. Quid ita? quia Latona, quam Plato in Cratylo a mansuetudine nomina-
tam dixit, potest etiam a [illegible], quod latere significat, deduci, quia e tene-
bris Apollo & Diana nati sunt, e confusa scilicet rerum natura. Horum pa-
ter fuit Iupiter qui ex illa materia educit; Deus scilicet omnium parens &
moderator, vt diximus. Alii ad mores hoc transferunt. Latonam in [illegible]
oblivionem putarunt, vt sensit idem Plato, alii quod illi, quibus est luna tē-
perata [illegible], sunt obliuiosi, quibus humidum est cerebrum scilicet magnopo-
pere. Hanc virginem dixerunt, quod Veneris vsus plerumque absit huiusmo-
di hominibus, quoniam [illegible] natura [illegible], aliisque exercitationibus na-
turalem calorem adiuuantibus, maxime conseruatur ac viget. Alii Diony-
sii & Cereris filiam putarunt, alii Coi & Phoebes, cum tamen omnes ad lunae
naturam respicerent. [illegible] Dionysium ac Coeum Titanem solem esse; Ce-
rerem autem terram vocari, quae crassiora corpora, cuiusmodi lunae corpus
apparet. Atque cum luna lumine luceat alieno, terrae solis & crassioris materiae
filia esse dicitur. Dicta est viarum & montium esse custos, quoniam viatori-
bus & venantibus lumen praebeat per noctem, quare etiam Lucifera vocata
est. Illa vadem confert parturientibus, quia ob humoris copiā facilius par-
tus effunduntur, & cum maxime viget, in plenilunio scilicet facilius. Inde sa-
gittas etiam illi tribuerunt antiqui ab dolorum grauitatem. Et quoniam
humectandis rebus accommodata est eius natura, neque illa pestilentia sine
humoris copia exoriri possit, hinc fere pestilentiae auctorem dixit esse
Callimachus, cui pinus merito dicatur, quia lunae temperamētū illa arbor obti-
neat. Illius velocitatē admirati antiqui alatā esse finxerunt, & in curru a Cer-
uis cādidis velocissimis trahi, quod colore albo lunae principaliter tribuitur: qua
de causa argētū inter metalla est illi cōsecratū. At dicatur & de i ipsa Elysia.

De Campis Elysiis. Cap. XIX.

ATque quoniam superius locuti sumus de omnibus monstris, quibus impiorum animæ torquendæ traderentur: nunc reliquum est, vt quæ præmia illis, qui sanctè pieque vixissent, proponerentur, breuiter explicemus. Ita enim homines ad probitatem denique adduci poterant, si & in puniendis peccatis non negligens Deus fuisse monstraretur, & in eos, qui præstantes viri fuissent, atque optime de patria, vel de viris bonis, vel de vniuerso hominum genere meriti essent, non illiberalis, cum minime eandem conditionem ignaui & scelerati, atque viri boni post mortem sortirentur. Pro scelerum igitur grauitate vbi tamdiu pœnas dedissent animæ, vt essent ab omni humana colluuie, & contagione corporis expurgatæ, tunc in Elysios campos transmittebantur, si modo illa fuissent peccata, quæ aliqua ratione possent expurgari ac dilui. Id etiam sensit Virgilius, qui ex antiquorum sententia ita scripsit libro sexto;

> Ergo exercentur pœnis, veterumque malorum
> Supplicia expendunt: aliæ panduntur inanes
> Suspensæ ad ventos: aliis sub gurgite vasto
> Infectum eluitur scelus, aut exuritur igni.
> Quisque suos patimur manes, exinde per amplum
> Mittimur Elysium, & pauci læta arua tenemus.

Sed antequam ad cætera pergamus, videbimur operæpretium facturi si perquiramus, vbi sita esse dicantur campi Elysii, quoniam apud inferos non esse videbantur, cum purgatæ animæ eo transmitterentur. Alii igitur campos Elysios esse circa aplanes sphæram tradiderunt, vnde animas ab antiquissimis per tria elementa descendere putabantur. Alii circa lunarem globum, vbi purior est aer, alii in medio inferorum, alii in Hispania, & in insulis fortunatis. Isacius nō procul à columnis Herculis, vbi Gades est insula, quæ prius Cotinusa dicebatur, flumenque Bætis, campos Elysios esse dixit; vbi non pluuia, sed repente tanquam fulgur decidit, quod sit in extrema parte & in margine Europæ. Ibi enim fuerunt Insulæ beatorum, & in illis regionibus, quæ mari Libyco dominantur. Fuerunt sanè Herculis columnæ, quarum altera Alybe, altera Abina dicta est, in occidente ab ipso Hercule ex ære extractæ in quibus scriptum fuerat non esse vlterius progrediendum; quoniam nullum littus post illas columnas inuenire liceret, vt ipse credebat, quia amplissimum & infinitum propè spacium Oceani nauigantem illic requireretur. At Caroli Quinti cum nomine Romanorum Imperatoris nostra vel victrix nauigatum est, multaque fertilissima loca, tractus iste Europæ non minores ambobus inuenta, in quibus more ferarum adhuc, sicut ante Orphei tempora homines viuebant. Non defuerunt tamen, qui non columnas, sed montes fuisse arbitrati sint columnas Herculis, quorum alter in extrema Europæ finibus, alter in extrema Africæ parte a dextera ex Oceano redeuntibus sese offerebant, qui cum essent altissimi, illis, qui mare mediterraneum ingrederentur, columnis persimiles e longinquo apparebant. Scriptum reliquit Clearchus Solensis beatorum insulas fuisse intra Herculis Tyrii columnas, ad quas in Gades & Tyrius & Græcus postea Hercules accessit. Plutarchus Sertorium inquit in extremam Iberiæ oram haud multum supra Bætis fluuii ostia ad Gades transfugisse, vbi Tetra in mare

Atlanticum

Atlanticum ingressum, prolectum esse quo in loco duas insulas habuisse quosdam ac insulis beatorum vocarunt. Hi duas esse parvas insulas referebant mari [illegible] ibi plurimum [illegible] & odoriferos leniter spi- rantes [illegible] per incredibilem florum varietatem & amoenitatem [illegible] [illegible] fecundam [illegible] Sa- tes. Hic [illegible] ut non solum facile arari & plantari possit, sed etiam [illegible] producat sua sine humana diligentia, ubique multum & sine [illegible] copiam alere possit ter quotannis fructum produ- cit. Hic semper est ver, neque ullus ventus praeter Zephyrum aspirare solet, [illegible] florum generibus & mansuetis plantis vestitur. At [illegible] Aer serenus & temperatus, qui nul- lam prope patitur mutationem temporum: nam Aquilo, & alii acerrimi ven- ti [illegible] spatia defatigantur, quam eo ad eas insulas pervenire possint, ac deficiunt. Qui vero perveniunt Zephyri & Argestes placidissimos [illegible] nam locus imbribus plerumque non indiget, cum ipso aeris humore ac [illegible] omnia & animalia & plantas fere sustentare possit. Esse dicuntur ibidem mirifici variarum avicularum cantus hac illac ad ramos arborum [illegible] ibi cantilenae suavissimae exaudiuntur, [illegible] ducunt virgines cum pueris, quibus peritissimi cantores cum [illegible] instrumentis accinunt; quales fuisse dicuntur Arion Methymnaeus, [illegible] Locrus, Stesichorus Himeraeus, & Teius Anacreon. Epulae, quae ibi [illegible], saluberrimae sunt, nullis per noxiis succis refertae: neque ibi [illegible] tas, neque aegritudo, neque ulla sentitur mentis perturbatio. Non auri, non [illegible] cupiditas, non magistratuum ambitio mentes hominum infestat: [illegible] privatam vitam rebus necessariis contentam publicae servituti ante- ponunt: nam nullis velle imperare, nullis servire ibi existimatur. Tanta denique loci eius tranquillitas & aeris temperies in insulis fortunatis esse credita est, ut nullus neque aptior locus, neque accommodatior videretur, in quo virorum bonorum animae post mortem habitarent, aut ubi campi Elysii collocarentur; quare ibi alium mundum esse dixerunt, alium solem, [illegible] alium aethera, alia sidera ut scripsit Plato in Gorgia & Virg. in lib. sexto;

> Devenere locos laetos, & amoena vireta,
> Fortunatorum nemorum, sedesque beatas.
> Largior hic campos aether, & lumine vestit
> Purpureo, solemque suum, sua sidera norunt.

Fuerunt nonnulli qui Thebanorum agrum tantam habere felicitatis credi- derint, quantam de campis Elysiis antiqui divulgarunt, illo epigrammate decepti, in quo hi sunt versus;

> [illegible]
> [illegible]
> Insulae ibi fortunatae sunt, Regem ubi Divum
> Alma Iovem peperit Rhea.

Non enim insula fuit, ut diximus, ager Thebanus, quem & id epigramma, & Lycophron postea ita beatorum insulas nominavit, ubi loquitur de Saturno;

> [illegible]
> [illegible]
> Saturni sepulchrum illicenti qui fuit.

Magnam beatorumque habebit insulas.

Atqui cum Thebanus ager neque insula fuerit omnino, quo pacto beatorum insula esse potuit? aptius igitur credetur Homero, qui scripsit in lib. quarto Odysseæ iuxta Britanniam non procul ab Herculis columnis, & in Gadibus regionem beatorum esse insulas, & campos Elysios;

ἀλλά σ' ἐς Ἠλύσιον πεδίον καὶ πείρατα γαίης
ἀθάνατοι πέμψουσιν, ὅθι ξανθὸς Ῥαδάμανθυς,
τῇ περ ῥηΐστη βιοτὴ πέλει ἀνθρώποισιν.
οὐ νιφετός, οὔτ' ἂρ χειμὼν πολὺς, οὔτε ποτ' ὄμβρος,
ἀλλ' αἰεὶ ζεφύροιο λιγὺ πνείοντας ἀήτας
Ὠκεανὸς ἀνίησιν ἀναψύχειν ἀνθρώπους.

Te verò Elysium ad campum, vel ad ultima terræ
Cælestes mittent, flavus ubi nunc Rhadamanthus.
Victus ubi facilis, non nix, non frigora, & imbres.
Stridula sed semper Zephyrorum sibilat aura,
Quam placidam Oceanus mittit per amœna vireta.

Tibullus propterea poetica quadam suavitate universas camporum Elysiorum voluptates paucis carminibus summatim complexus est ita in 1. lib.

Sed me, quod facilis tenero sum semper amori,
Ipsa Venus campos ducet in Elysios.
Hic choreæ, cantusq; vigent, passimq; vagantes
Dulce sonant tenui gutture carmen aves.
Fert casiam non culta seges, totosq; per agros
Floret odoratis terra benigna rosis.
At iuvenum series teneris immista puellis
Ludit, & assiduè prœlia miscet Amor.

Atq; cum fortunatæ insulæ, campiq; Elysii in ea parte Britanniæ de communi omnium propè præstantiorum scriptorum sententia, quæ est inter occidentem Britanniam & Thulen ad ortum solis, dicerentur; piscatores quidam fuisse in littore maris Oceani narrantur contra hanc Britanniam insulam; qui ab aliis rebus oneribus & tributis essent immunes, quia defunctorum animas ad se elatas eò traiicerent, ut aiunt. Hi homines per noctem domi suæ dormientes voces audiebant, quibus vocarentur, & strepitum sentiebant circa fores: surgentes autem lembos quosdam non suos viatoribus plenos inveniebant, quos ingressi citissime in Britanniam remigantes perveniebant, quò vix per totam noctem aptissimis usi ventis in suis navigiis navigantes possent pervenire: eò igitur adeuntes educebant quos ferrent viatores nescientes; nec minimè videntes voces illos excipientium audiebant, qui singulos nomine & tributim & ex affinitate atque appellabant, illosq; pariter respondentes exaudiebant. Deinde ex eo loco citissime dicorum redeuntes lembos leviores factos sentiebant, quam cum illos ferebant. Hoc rei addiderunt scriptores C. Iulium Cæsarem, qui multa felicitate & fortitudine erat, in has insulas cum triremi, in qua centum erant milites, appulisse, atq; loci amœnitate captum habitare decrevisse, sed invitum ab iis, qui erant in insula fuisse depulsum. Scriptum reliquit in 2. lib. verarum historiarum Lucianus homines, qui ibi sunt, neq; carnem, neq; ossa, neque quidquam quod tangenti resistat, habere: sed solam esse corporis formam, & animas quasdam corpori simillimo velamine coopertas, quæ moveantur, intelligant, vocem

emit-

[illegible], ac cætera omnia faciant, quæ viuentes solent, cum nulla tamen iam parte diuturnitate senescant, sed semper eādem ætatem, eundemque vigorem retineant: atque quales sunt ipsi homines, talia sunt omnium fructuum genera, quibus velut alantur. Neque id admirabile videbitur illis, quibus ista digna videbantur ea, quæ scripta sunt ab Arrhiano in Lybica nauigatione Hannonis Imperatoris Carthaginensium, qui nauigauit vltra columnas Herculis, quam etiam nauigationem diligentissime descriptam in templo Saturni depositam fuisse constat. Scriptum autem fuit ibi Hannonem in magnum sinum, qui Cornu Vesperæ dicebatur, vt intellexit ex interpretibus, peruenisse, in quo sinu insula erat permagna, in qua stagnum mari simile. Erat in eo insula, quam exeuntes per diem quidem nihil, nisi sylua densa videbatur: at per noctē multi ignes accensi erant, & tibiarum soni exaudiebatur, cymbalorumque & tympanorum strepitus erat permultus. Sic autem scribit Arrhianus; [illegible]. In hac autem alia erat insula, in quam exeuntes die quidem, nisi syluam, nihil videbamus: at per noctem multi erant ignes accensi, sonumque tibiarum audiebamus, & cymbalorum tympanorumque strepitum, clamoremque immensum. tunc autem timor nos inuasit, territos igitur Hanno, & qui cum ipso erant, locum fugientes reliquerunt. Neque audiendi sunt illi qui nullos esse inferos tradiderunt, quam opinionem secutus est Pausanias in Laconicis, & Iuuenalis, qui de illorum sententia ita scripsit;

> Esse aliquos manes, & subterranea regna
> Et contum, & Stygio ranas in gurgite nigras,
> Atque vna transire vadum tot millia cymba,
> Nec pueri credunt, nisi qui nondum ære lauantur.

Nam etsi non illa sunt ad vnguem, quæ de iis traduntur, tamen aliqua ratione puniri scelera impiorum necesse est: quia nisi improbis supplicia, & viris bonis præmia proposita sint, qui locus erit iustitiæ? aut quid reliquum erit in vita mortalium, quod nos ad probitatem adhortetur? aut quæ præmia magis sunt allicientia ad honestatem multitudini accommodata, quam illa quæ per sensus capiuntur? tum etiam Dei optimi iustitiam nullam esse necesse est, quod vel dictu nefarium est; aut cum solus is id facere possit, in omnes sceleratos animaduertat oportet, & viris bonis pro rebus præclare gestis præmia impertiat. Nullus autem facilior modus est, neque verior quam vt a malignis dæmonibus tetrisque crudelissimis torturibus improbi torqueantur. Cum etsi vera non esse dicuntur ea, quæ pertinent ad supplicia apud inferos, neque illa vera sunt, quæ spectant ad suauitatem ciborum & reliquarum voluptatum, vt in his scripsit Theognis;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]

> Non vllum, quem terra teget post funera, quisque
> Excitat ad Ditis, Persephonesque domum,
> Non cithara, sonitusque tubæ lætatur, & illum
> Non mulcent Bacchi dulcia dona Dei.

Acce-

Accedebat ad cæteras voluptates, quas in vita boni senserant, hanc antiqui in campis Elysiis, quod vel mortui delectabantur iisdem studiis & exercitationibus, quæ magis viventibus placuissent. Ita vulgus suavissimorum consuetudinem [illegible] post mortem, multa scelera devitabat. Sic Homerus in lib. xi. Odysseæ idola Achillis inquit mihi [illegible] sagittas feris intentare. Atque Virgilius pluribus verbis expressit, & quemadmodum eadem in campis Elysiis exercerentur, quibus delectabantur viventes singuli, in his;

> Pars in gramineis exercent membra palæstris:
> Contendunt ludo, & fulva luctantur arena.
> Pars pedibus plaudunt choreas, & carmina dicunt,
> Necnon Threicius longa cum veste sacerdos
> Obloquitur numeris septem discrimina vocum,
> Iamque eadem digitis, iam pectine pulsat eburno.

Ac deinde paucis interpositis;

> Arma procul, currusque virum miratur inanes.
> Stant terræ defixæ hastæ: passimque soluti
> Per campos pascuntur equi. quæ gratia currum,
> Armorumque fuit vivis, quæ cura nitentes
> Pascere equos, eadem sequitur tellure repostos.

Propterea cum philosophi his opinionis hominibus summam felicitatem excogitare viderentur antequam; nullam maiorem illis oblectationem invenerunt, quam veritatis investigationem; & quam illud, quod scripsit aliquis Cicero in lib. 5. de Finibus his verbis; Ac veteres quidem philosophi in beatorum insulis fingunt, qualis natura sit vita sapientum, quos cura omni liberatos, nullum necessarium vitæ cultum, aut paratum requirentes, nihil aliud esse acturos putant, nisi ut omne tempus in quærendo ac discendo in naturæ investigatione consumant. Atque de campis Elysiis quæ a nobis dicta sunt. Quid significare voluerint antiqui per hos campos Elysios manifestum esse arbitror. Nam ubi vitæ nostræ ratio diligenter examinata fuerit, si sancte pieque vixerimus, incredibilis lætitia sub extremum vitæ diem mentes nostras capit, sicuti mœrore afficimur ob multorum scelerum recordationem, & ad eos inferorum fluvios transimus intrepidi, omniaque monstra horrenda & terribilia præterimus, quæ quidem lætitia quantum valere debet ad homines ad probitatem adhortandos nulla orationis copia explicari potest. Hæc ea sunt, quæ apud inferos vel bona, vel mala ab antiquis proponebantur, cum simplex & magis vera ratio a summæ veritatis autore Christo proposita sit, ignis sempiternus improbis scilicet, at viris bonis inexplicabilis bonorum cumulus. At nunc de Lethe fluvio dicamus.

De Lethe fluvio. Cap. XX.

Post huiusmodi vitæ examinatæ diligenter considerationem exoriens paulatim omnium rerum oblivio, sensimque irrepere, neque illa est amplius rerum præteritarum recordatio: quare effictum est, ut antiqui scriptores multa de Lethe fluvio commenti sint. Verum nos pauca prius ad hanc rem pertinentia investigemus, deinde quid de Lethe senserint antiqui, explicemus. Illa fuit Pythagoræ, & nonnullorum philosophorum opinio, cum non solum quod animæ immortales existant, verum etiam sempiternæ fuerint

antequam

antequàm in animalium corpora peruenirent. Huiusce sententiae his simi-
lia rationes afferebant; nam si immortalis existeret anima, & ex aliquo nasce-
batur, aut ex immortali, vel è mortali necessariò nasceretur. E mortali non ori-
tur, cùm ex mortali [illegible] non possint immortalia: neque sempiternum quidquam
[illegible] in natura mortalis rei commistum est suopte ingenio, nisi è Deo misceatur
aliquando secundùm: Neque earum ex immortali, quòd illud quod tale est,
nihil e se gignit. Atqui cùm immortales animae existant, multaque tamen na-
scuntur animalia, illud contingere putabant; quia circuitum animae intra duo-
decim annorum millia peragant, per omnesque sphaeras & choros daemonum
ac Deorum discurrant, quod Plato in Phaedone, Gorgia, Phaedro, & aliis in lo-
cis variis modis scripsit. Est autem per duodenarium numerum intelligen-
dus numerus mundanarum sphaerarum apud antiquos, qui supra quatuor ele-
mentorum globos octo caelos esse putarunt, per quos animas à corporibus so-
lutas, satisque purgatas peruagari, & circumuolui putabantur, donec suos cir-
culos perfectè absoluerent: tunc autem Deo ita iubente putabantur in cor-
pora pro prioris vitae rebus gestis deuenire. Nonnulli tamen crediderunt an-
num magnum, quo spatio anima hominis suum circuitum expleret, & in idē
reuerteretur, duodecim horum annorum millibus comprehendi: quum annus
mundi magnus, [illegible] huiusmodi absoluatur: nam & ipsa mundi ani-
ma per motum firmamenti eo spatio suum circuitum absoluit, quod efficitur
intra viginti & sex millia nostrorum annorum. Si quis enim firmamentum
aut sphaeram quae vocatur stellatam, proprio motu contra motum diurnum cer-
nentem [illegible] quoque anno per gradum unum ferè secundum successionem si-
gnorum procedere intellexerit, numerumque annorum collegerit, is facile ma-
gnum annum mundi ex motu ipsius firmamenti intelliget. Hanc rem quoniam
ab imperitorum multitudine intelligi non poterat, excogitarunt permulta
poetae ad vulgi adducendam multitudinem, quibus illam in hac sententia
continerent, quòd immortalis anima existat, ut spe aliquando melioris vi-
tae, & plures calamitates aequo animo, fortiterque perferret, & ne nimium rebus
prosperis tolleretur, cùm sciret omnibus reddendam esse anteactae vitae ra-
tionem, quàm maximè se ad integritatem innocentiamque compararet, cū
sanctissimis praemia harum virtutum post mortem à Deo esset relatura. Fin-
xerunt igitur post [illegible] voluptates Lethen esse fluuium apud inferos,
quo cùm animae ingrederentur, cuius aquam siquae bibissent, illis continuò rerum
omnium praeteritarum obliuio tribuebatur. Nam nulla ratio facilius eā de-
monstrare poterat, cur quae per tot annorum millia tam admirabi-
lia animae vidissent, nullo pacto prorsus recordarentur. Hic igitur fluuius
Deus sanctissimus & Somno simillimus ab Euripide putatur: quando Ore-
stes cum ab insania aliquantulum conquieuisset, utrique gratias egit Somno
& Lethe, siue Obliuioni hoc pacto;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Gratum levamen Somni aegritudinis,
Quàm suauis aduenisti, & opportunus huc.
Et o malorum Obliuio quàm dulcis es,
Optanda viris miseris & Dea.

Solos

Solus ex omnibus hominibus dictus est Aethalides rerum præteritarum memoriam non prorsus deposuisse, ut scriptum reliquit Apollonius in primo Argonauticorum;

οὐδ' ἔτι νῦν περ ἀποιχομένου Ἀχέροντος
δίνας ἀπροτιμύθους ψυχὴν ἐπιδέδρομε λήθη.

nondum illum ex Acheronte profectum
Verticibus rapidis Lethe perfuderat unda.

Hanc enim munus illud à patre Mercurio obtinuisse inquiunt, ut aliquando esset apud superos, aliquando apud inferos. Hanc aiunt Pythagorici, cum anima sit immortalis, primum Troianis temporibus reuixisse, atque fuisse Euphorbum Troianum Panthi filium, deinde Pyrrhum Cretensem, postea quendam Elium, mox Pythagoram, quam rem planè expressit Ouidius in quinto libro Mutationum;

O genus attonitum gelidæ formidine mortis,
Quid Styga, quid tenebras, & nomina vana timetis
Materiem vatum, falsiq; pericula mundi?
Corpora siue rogus flamma, seu tabe vetustas
Abstulerit, mala posse pati non ulla putetis.
Morte carent animæ, semperq; priore relicta
Sede nouis domibus viuunt, habitantq; receptæ.
Ipse ego (nam memini) Troiani tempore belli
Panthoides Euphorbus eram.

Plato præterea in Menone non solum animas esse immortales commemorat, sed postquam certum temporis spatium, & quandam mulcta absoluerint, à Proserpina in hominum corpora remitti, sic enim scribit; φασὶ γὰρ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀθάνατον, καὶ τοτὲ μὲν τελευτᾶν, ὃ δὴ ἀποθνήσκειν καλοῦσι, τοτὲ δὲ πάλιν γίγνεσθαι, ἀπόλλυσθαι δ' οὐδέποτε· δεῖν δὴ διὰ ταῦτα ὡς ὁσιώτατα διαβιῶναι τὸν βίον· οἷσιν γὰρ ἂν Φερσεφόνα ποινὰν παλαιοῦ πένθεος δέξεται, εἰς τὸν ὕπερθεν ἅλιον κείνων ἐνάτῳ ἔτει ἀνδιδοῖ ψυχὰς πάλιν, ἐκ τᾶν βασιλῆες ἀγαυοὶ καὶ σθένει κραιπνοὶ σοφίᾳ τε μέγιστοι ἄνδρες αὔξοντ'· ἐς δὲ τὸν λοιπὸν χρόνον ἥρωες ἁγνοὶ πρὸς ἀνθρώπων καλεῦνται. Aiunt enim hominis animam immortalem esse, ac tunc quidem decedere, quod mori appellatur, atque iterum redire, interire vero & extingui nunquam, quare vitam esse quàm sanctissime transigendam. Qui enim Proserpinæ pœnas antiquæ miseriæ iam dederint, eorum animas illa rursus ad superum solem transmittit nono anno, atque reges fiunt gloria, potentia, sapientiaque præstantissimi, atque illi in numerum Deorum aut Heroum capiuntur. Physici duos tropicos signiferum circulum intersecantes portas duas esse putarunt, per quas animæ è cœlo in terras feruntur, & ascendunt. Cancer hominum porta putatur, Capricornus Deorum, quia per illum ad immortalitatem ascendant. hinc Pythagoras à lacteo circulo Ditis imperium incipere credidit, quod animæ inde lapsæ à superis recessisse, inde in corpora lapsuræ. Hæ quandiu in Cancro sunt, nondum à superis recessisse creduntur, at ad Leonem profectæ vitæ rudimentum auspicantur, cum in corpora descendunt. Plato in Phædone noua ebrietate trepidantem animam in corpus fluere ait, atque poculum materiæ circumfusæ alluuionem intelligit, nam sicut obliuio comes est ebrietatis, ita huiusce alluuionis materiæ. Dicitur igitur Lethe obliuio, quoniam animæ in corpora lapsæ originis diuinæ, sententiæque, ac dignitatis suæ singulæ obliuiscuntur. Cum ad inferos igitur animæ descenderint, diuque fuerint in campis Elysiis, ut ad communem opinionem redeamus,

mittantur, antequam ad superiorem solem transmittantur, iubentur aquam fluminis Lethes bibere, vt omnium praeteritorum obliuiscantur, vt ait Virgilius in sexto;

> animae, quibus altera fato
> Corpora debentur, Lethęi ad fluminis vndam
> Securos latices, & longa obliuia potant.

Bibebatur autem duplici de causa aqua Lethaea fluminis, tum vt obliuiscerentur animae illarum delitiarum, quibus fruebantur in campis Elysiis, tum vt fierent immemores earum molestiarum, quas antea in vita pertulissent: quarum etiam si perdurasset memoria, nemo reperiretur qui vellet [illegible], aut qui cum primum posset non vel sibi ipsi manus inferret [illegible]. Sed alterum Deos iubere dicebant, alterum quoniam sic repugnat naturae. Quis enim eorum qui mortui sunt, vellet, si posset, in hanc vitam molestiarum plenam redire, in tot animi perturbationes, corporisque incommoda, nisi grauissimis suppliciis apud inferos vrgeatur? nam quanto diuturnior est hominum vita, tanto fit maior incommodorum cumulus. sunt filiorum vel amicorum vel propinquorum mortes, facultatum iacturae, honorum repulsae, infamia, morbi, vulnera, discordiae, lites, quae tanto plura videre necesse est, quanto diutius vixerimus. Duo igitur erant necessaria, alterum vt purgarentur animae antequam in Elysios campos peruenirent, alterum vt post longissimum temporis spatium epota aqua Lethaea omnium praeteritorum obliuiscerentur: quare dictum est;

> exinde per amplum
> Mittimur Elysium, & pauci laeta arua tenemus.
> Donec longa dies perfecto temporis orbe
> Concretam exemit labem, purumque relinquit
> Aetherium sensum, atque aurai simplicis ignem.
> Has omnes, vbi mille rotam voluere per annos,
> Lethaeum ad fluuium Deus euocat agmine magno:
> Scilicet immemores supera vt conuexa reuisant,
> Rursus & incipiant in corpora velle reuerti.

quis enim, vt dicebam, in hanc plenam miseriarum vitam, plenam infortuniorum, plenam calamitatum sua sponte venire elegerit, nisi & antiquarum miseriarum prius sit immemor, & volentes Deorum ac necessitati parere cogantur? nulla est adeo felix hominum conditio, quam non multo plura incommoda inficiant, quam bona consolentur, vt ego quidem sentio. Cum tot facultatum iacturae, tot morbi, tot modo filiorum, modo coniunctorum, modo carissimorum obitus distrahant, tot morbi corpus debilitent, tot curae sollicitent animum [illegible] nulla sit denique tam felix, tamque fortunata hominum conditio, quae non sit magnopere, si fieri commode posset, fugienda. Quamuis parum firmis & subfrigidis rationibus contra hanc sententiam scripsit Euripides in supplicibus;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Quidam vir olim protulit mortalibus

Mala esse plura, quàm bona adfirmat: ast ego
Diversa longe sentio: viris bona
Puto esse multo plura, quam sint iis mala.
Quod ni sit, haud solem liceret cernere.

Hæc enim ratio mihi valde videtur absurda, quia non est, tanquam figuræ & caloris, quorum symmetria omnino necessaria est viventibus corporibus, calamitatum, & molestiarum, & incommodorum, natura; nam tametsi iactura filiorum, aut carissimorum, aut facultatum, aut dignitatis, secundi huiusmodi eventus animum perturbant, tamen non necessario [illegible] nisi forte hæc non esse mala, aut raro contingere, inquit Euripides. Plura enim horum contingunt nonnullis quam bona in universa vita: ad quæ iterum subeunda nullæ animæ omnino adduci possent, nisi fluminis Lethæi plenæ, ac prope ebriæ. Fuerunt igitur hæc partim ad persuadendum multitudini animas pro meritis in corpora denuo redire conficta; partim etiam declarant morituri iam hominis conditionem, cum sensus, animique vigor paulatim post vitæ præteritæ considerationem deficit, omnesque cessant corporis actiones, atque illud demum extinguitur.

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIAE,

LIBER QVARTVS.

Cur Lucinam parturientibus præfectam antiqui putarint.

EXISTIMO me in superioribus libris ostendisse partim animorum affectus & cogitationes, quę in multitudinē animis nascerentur, partim vires elementorum, cœlestiumq; corporum, quę transfunderentur in hęc inferiora corpora, diuinis nominibus fuisse ab antiquis appellatas, & diuinis et honoribus cultas Serenis. CAROLE Rex. Sed quoniam eò scribendo perducti sumus, vt res interire, & iterum post quoddam temporum spatium reuiuiscere, & animos eosdem in alia corpora transferri dicerentur, quę res sub Lucinę tutelam primum cōcidebant, videntur rationes illius rei explicandæ, quibus adducti sunt sapientes ut sibi persuaderent Lucinam preesse parturientibus. Hac in re illud horum omnium debet esse fundamentum, quod superius dictum fuit, quòd Græci, id quod ceperant ab Aegyptiis, Solem, Lunam, ceteraq; sydera, quorum vires ac moderationes temporum apud nos essent conspicuę, Deos putarunt; quos sacrificiis, & cantilenis, & cęsarum victimarum nidoribus placarunt, cum res postularet. Cum Lunam igitur plurimum conferre parturientibus arbitrarentur, illam alii à luce, alii à circumuoluendo nūcuparunt. Alię similiter rationes sunt à rerum naturalium peritis traditę, alię ab astronomis. Atqui luna à rerum naturalium peritis partubus preesse credita est, quia illius ope propter vim propriam humoris fœtus adiuuetur, cum illius beneficio is in vtero inhumectatur; ad quam rem & solis & lunę ratio precipuè conferre putatur. Nam manifestum esse arbitror omnibus vel mediocriter eruditis, quòd lunę beneficio augentur humores, cuius vis in multis est conspicua, sed in conchyliorum genere precipuè, quæ cum lunæ lumine augentur & decrescunt. Huc accedit quòd parturiendi tempore plurimus humor sese profundit in membranis cum quibus continetur in vtero, quare & vterus insurgit ad expellendum cum fœtu humorem: cui rei cum moderator humorum sit lunę planeta, plurimum conferre putatur, & idcirco luna parturientibus preesse credita est. Qui verò ex astrorum potestate omnia humana pendere censuerunt, has tamen causas ad astronomicas rationes reuoluere ex doctissimis sermonibus viri optimi & medici clariss. Francisci Marini collegi, cuius ingenium admiror, & consuetudine plurimum delector. Nã is ita sensit, vt homines rerum cœlestium periti, quòd septimo mense fœtus perficiatur & absoluatur, qui mensis dicatus est lunę, quare iure optimo luna preest parturientibus. Atque huiusce rei talis est ratio & ordo. Primus mensis est Saturni, qui suo frigore ac siccitate facit vt semen quod

fluebat aquæ simile densetur & consistat. Deinde sequenti mense Iupiter suo calore & humore natiuo, quibus indiget viribus vt augeatur & dilatetur, quippe cum superioris planetæ natura formationem lineamentorum impediret si perdurarent diutius. Tertio deinde mense Marti cura illa committitur, qui per naturalem suum calorem humores superuacaneos exsiccat, fœtumque calefacit, & motum in illo procurat: est enim calida vis & sicca maxime ad motum propensa. Hunc eundem fœtum excipit mox Sol astrorum omnium & mūdi princeps ac moderator, qui & vigore plurimum adhibet, & non mediocriter confert ad vitam. Huic succedit Venus Martis Solisq́; calorem & siccitatem suis his aduersariis viribus temperans, multoque magis auget fœtum, & illius membra ad figuram hominis conuenientem perducit. Negotium ipsum mox in manus tradere Mercurio putatur, qui superuacaneum quodque exiccando temperiem & ipse inducit, vnde singulas corporis partes etiam magis distinguit, & claritatem formæ exprimit. At septimus mensis Lunæ tribuitur, quæ ita fœtum suo humore nutrit, vt perfectus completusque sit, possitque vel si tunc ex vtero exeat viuere. Quod si humoris copia adhuc suppetat, & respiratio eundem in perducendo, quam per vmbilicum capit infans, ita vt oris respiratione non magnopere indigeat, natura optima horum alimentorum collatrix & moderatrix in nonum mensem partum prorogat. at si inops sit humorum, & non amplius satis magna aeris copia per vmbilicum trahatur, ac si vterus tractabilis mollisque sit, qualis esse solet fere puerperarum, tunc septimo mense partus in lucem prodit & viuit. Quamobrem siue ad planetarum vires, siue ad physicas rationes quis respexerit, omnino Lunæ humor plurimum ad retinendos fœtus adiuuabit. Sed quoniam explicauimus quibus causis commoti antiqui Lunæ tantum tribuerunt, nunc reliquum est, vt quæ de Lucina ab iis dicta fuerunt, percurramus.

De Lucina. Cap. I.

LVcinam filiam fuisse Iouis & Latonæ, sororemq́; Phœbi iam dictum est superius, cum de Diana loqueremur. Atqui cum re ipsa vna eademq́; sit Diana, Lucina, Hecate, Luna, quamuis varia sint nomina, & res variæ, in quibus illæ suas vires exercent, tamẽ varii parentes earum siue Dearum siue facultatum, siue earum nominum, fuisse traduntur. Cum enim Luna filia esset Thiæ & Hyperionis, Diana Iouis & Latonæ, Hecate vel Iouis vel Aristæi, & Noctis vel Asteriæ: ita Lucina Iouis filia fuisse dicitur, vt apparet in hymno Callimachi in Dianam, Iunonemq́; habuit matrem, vt memoriæ prodidit Pausanias in Atticis, qui illam in Gnosio agro apud Amnisum flumen ex opinione Cretensium natam esse scribit. Qui Latonæ filiam esse dixerunt, hanc in Ortygia natam esse loquuntur, atq; statim natam obstetricis munere functam esse apud matrem, cum mox Apollinem esset paritura, vt dictũ est superius. Pausanias tamen in Atticis Luciam ait in Delum ex Hyperboreis adductam, vt parturienti Latonæ adesset affirmat. Hæc varia habuit nomina: nã Ilithyia in Encomio Ptolemæi vocata est a Theocrito, quam Lysizonam appellat siue soluentem Zonam. Solebant enim antiqui, sed Græci in primis vsurpare, Zonam soluere, pro eo quod est rem cũ viro habere, quia prægnantes mulieres priorem Zonam gestare non amplius possent, quam soluere cogebantur: quare cum venirent sub tutelam Lucinæ

Zonam

Zonam soluebant. Sic autem ea sunt Theocriti;

[illegible]
[illegible]

Hic Lycaoniam Lucinam nata vocauit
Antigones, tristi partus oppressa dolore.

Nam & Horatius in secularibus carminibus multis nominibus vocatam fuisse innuit in his;

Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithyia, tuere matres:
Siue tu Lucina probas vocari,
seu Genitalis.

Tanta fuit Lucinae reuerentia apud antiquos, vt non solum praeesse parturientibus credita sit, cum inuocaretur, illisque opem ferre, verum etiam tanquam custodis, cui ortus & vitae salutisque humanae initia deberentur, illius longe ante fores domorum ponebantur, quare ita hymnum scripsit Orpheus in eius laudem, quam Prothyraeam nominauit,

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Audi me veneranda Dea, cui nomina multa.
Praegnantum adiutrix, parientum dulce leuamen.
Sola puellarum seruatrix, solaque prudens.
Auxilium velox teneris Prothyraea puellis.

Atque paulo post eandem esse & Dianam, & Ilithyiam, & Prothyraeam aperte demonstrat in his;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Solam te inuocant requiem te clamant parturientes.
Sola potes diros partus placare dolores.
Diana, Ilithyia grauis, simul & Prothyraea.

Credita est autem fuisse à Parcis parturientibus praefecta, quoniam neque cum illum mater gestaret in vtero, neque cum pareret, vllos dolores sensit, vt in his ait Callimachus;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Iussere leuare
Vt bene me natam Parcae statuere dolores.
Quod me cum pareret, vel cum gestaret in aluo
Mater non vnquam doluit, sine laeta dolore
Deposuit quod onus.

Mos fuit apud antiquos, vt Lucinam ipsam dictamo coronarent, quoniam id plurimum conferre videretur ad facilitatem pariendi; quam consuetudinem possemus vel ex hoc carmine Euphorionis colligere, vbi loquitur de Lucina;

visa-

[illegible]

Obvia dictamnis sectis sed cætera sic illa.

Neque hominibus solum præesse parturientibus hæc Dea putabatur, sed etiam bestiis, & plantis, quoniam his omnibus lunæ humor vel nascentibus vel parientibus confert: quare ita Virgil. inquit de bobus;

Aetas Lucinam, iustosq; pati Hymenæos,
Desinit ante decem, post quatuor incipit annos.

Effingebatur imago Lucinæ, cuiusmodi fuit illa apud Aegienses, quæ alterā manum vacuam porrigebat, altera gerebat facem: dicebatur enim & inflammationem in partu videbatur, in lucemque eductura, & dolores, quos inflammatio totius corporis consequitur, significare. At mihi magis huic loco convenire illud Theophrasti videtur, quod scriptum est in secundo de causis plantarum, austri maximè vires variis fecunditate sectatum tum in animalibus, tum etiam in plantis, quare fax Lucinæ meritò assignabatur: nam quæ minus fecunda sunt in singulis generibus, illa magis sunt diuturna. Scripsit in hanc hymnum quidam Lycius Delius, ut diximus, cum loqueremur de Parcis, qui illam Eulinum, quasi Lanificam appellavit; quam fati sororem esse credidit, ut est apud Pausaniam in Arcadicis. Maxima religione apud Eleos præcipuè colebatur Lucina, cuius ope victoriam Elei ex Arcadibus reportarunt. Nam cum Arcades Eleorum agrum hostiliter invasissent, omniaque incendiis ... populaventur, in aciem adversus illos prodierunt Elei. Tum fama est mulierem, quæ puero mammam præberet, ad Eleorum duces accessisse, quæ se puerum illum peperisse diceret, hortataque est, ut eum belli socium sibi adsciscerent, quòd ipsa ita iussisset per somnum admonita. Tum qui summæ rei præerant inter Eleos, habere mulieri perstantes puerum nudum ante signa locandum curarunt: deinde cum facerent impressionem in hostes puer is in serpentem versus est in conspectu omnium. Eo prodigio territi Arcades in fugam vertuntur, atque Elei quo in loco sub terram ingressus est serpens, ubique victoriam sunt adepti, templum illi puero extruxerunt, quem Sosipolin, sive urbis servatorem appellarunt; ibidemque sunt Lucinæ solennes honores decreti, quòd illam puerum illum peperisse & attulisse Elei interpretati sunt. Annua sacerdos ibi eligi solita fuit, quæ Lucinæ sacrificaret, ad quam omnibus erat aditus. Ad Sosipolim verò nemini accedere licebat, nisi vetulæ sacerdoti, quam etiam certo ritu ornatam esse oportebat; nam & capite & facie velata candido textili ad illius simulachrum accedebat. In templo Lucinæ tum virgines tum etiam nuptæ remanentes hymnum in Sosipolin decantabant, atque quodvis odorum genus adolebant, cum vinum ex illis sacrificiis omnino exularet. Culta est apud Hermionenses etiam præcipuo quodam honore Lucina, quam summa religione & hostiis, & odoribus, & donis quàm plurimis decorabant; neque illius signum cuipiam, nisi illis mulierculis, quæ rem sacrā facerent, conspicere fas erat, ut ait Pausanias in Corinthiacis. Hæc illa sunt ferè omnia, quæ de Lucina dicta sunt ab antiquis, quæ ex iis, quæ dicta sunt superius, manifesta esse censeo, nisi illud forsan non pateat cur Iunonis aut Iovis filia esse diceretur. explicatum fuit superius Lucinam esse lunam, humoresque ab ipsa luna afflante augeri, quod cum fiat per aera, quem modo Iunonem, modo Iovem appellari diximus, ipsa Lucina, sive vis illa, quæ agit per aera in inferiora corpora, Iunonis filia dicta est. vocata fuit luna Lucina, quia luceat per noctem, vel quia lucem præ-

beat

bent foetibus, qui nati ante septimum lunae mensem hac solis luce perfrui minime possent, vel quia maturos foetus in lucem ex utero emoveret. Dicitur eadem a Graecis Ilithyia, quia praesto sit parturientibus. reliqua nomina, quae illi tribuuntur, sunt a contingentibus rebus a poetis facta, & illi tributa. Nunc de Penatibus dicendum est.

De Penatibus. Cap. 11.

Iam vero statim natos infantes, ubi Lucina suum munus expleuisset, Penates Dii suscipiebant, ut fuit opinio antiquorum: qui Penates qui essent, aut quod esset illorum munus, videtur esse inuestigandum. Fuerunt igitur nonnulli, qui Penates Deos esse putarunt illos, per quos spiramus, per quos cognoscimus, per quos viuimus, per quos solem intuemur: Iouem scilicet, & Iunonem, & Mineruam, & Vestam: haec enim siquidem nonnulli addidere. Nam Iouem aethera medium, Iunonem aera imum, Mineruam summam aetheris partem, quae vis est diuinae intelligentiae, Vestam terram esse dixerunt. Hos & Deos patrios & familiares & ciuitatum praesides & priuatarum domorum custodes nominarunt & crediderunt, ut in his significare videtur Cicero in oratione pro domo sua; vosque qui maxime me repetiistis, atque reuocastis; quorum de sedibus haec mihi proposita est contentio, patrii Penates, familiaresque, qui huic urbi & reipub. praesides estis. Sic & Halicarnas. in primo Antiquitatum, [illegible]. Deos autem hos Romani Penates vocant: atque nonnulli in Graecam linguam transferentes, genitales interpretati sunt; alii vocant Deos patrios, alii domesticos ac familiares, alii possessionum praesides, alii arcanos. At vero cur erant hi patrii, ac non potius communes omnium ciuitatum & domorum? Quoniam non modo singulas ciuitates, sed etiam singulas domos, atque adeo singulos homines, & animalia & plantas certos ac peculiares habere Deos crediderunt, quorum essent illi tutelares. Idem prope sensisse videtur Cicero, ubi ita scribit in secundo de Natura Deorum; nam Vestae nomen a Graecis; ea est enim quae ab illis Ἑστία dicitur. Vis autem eius ad aras & focos pertinet. itaque in ea Dea, quae est rerum custos intimarum, omnis & precatio, & sacrificatio extrema est. Nec longe absunt ab hac vi Dii Penates, siue a Penu ducto nomine, (est enim omne, quo vescuntur homines, penus) siue ab eo quod penitus insident, ex quo etiam Penetrales a poetis vocantur. Erant igitur Penates Dii familiares, penes quos nos nati essemus, qui superius commemorati esse putabantur. Alii tamen voluerunt Penates esse Apollinem & Neptunum, qui Troiana moenia extruxere, & Vestam; qui eximia religione apud Samothraces sculpti celebrantur, mox a Dardano in Phrygiam, e Phrygia in Italiam ab Aenea fuerunt delati, quam rem ita expressit Virgilius lib. 2. ubi Hector Aeneae Penates Deos ita commendat;

> Sacra, suosque tibi commendat Troia Penates.
> Hos cape fatorum comites, his moenia quaere;
> Magna pererrato statues quae denique ponto.
> Sic ait, & manibus vittas, Vestamque potentem,
> Aeternumque effert adytis penetralibus ignem.

Haec

Haec siquis recte consideret, nihil aliud esse Penates Deos existimabit, quam elementa ipsa, penes quae nati sumus. Qui enim Apollinem & Neptunum Penates putarunt, nonne duo generationis principia Deorum nomine appellarunt, cum ex humore tanquam materia, & e calore tanquam artifice ad formam euocante, omnia nascantur? humor enim foeminae, calor maris vice fungitur in rebus Naturae. His merito Vestam communiter addiderunt, tanquam condensandi corporis, quod gignitur, fundamentum. Quod idem sensisse videtur illi, qui corporis generationem elementis constituunt, at animi vim de coelo deducunt, ut illi sapientes, qui Iouem, Iunonem, Mineruam, ac Vestam censuerunt. Finxerunt nonnulli adolescentes duos esse Penates, qui hastas pilam utrinque tenerent, qui quidem nihil aliud esse putabant, quam propriã singulorũ fortunam atq; euentum, sub penes eos nascerentur. Hos Penates vocarunt & magnos Deos, & bonos, & potentes, quod penes illos uniuersam humanae vitae moderationem singulorũ esse arbitrarentur. Horum Deorum imagines quae forent apud clarissimos Principes aut apud Reges, totius uniuersitatis ciuitatum tutelam credebantur habere; at quae forent apud priuatos, priuatarum domorum; quippe cum omnia serie quadam fatorum gubernari & seruari crederentur; quam etiam Genium nominarunt, quare nunc dicamus de Genio.

De Genio. Cap. III.

Enimuero Genius Iouis & Terrae filius fuisse dicitur, ut asserit Pausanias in Achaicis. Hic sine foeminae congressu e semine Iouis in terram per somnum profuso natus esse dicitur, figura quidem humana, sed ambiguo sexu, quem postea Agdistim appellarunt. Huic cum sacra fierent ab antiquis flores complures humi spargebantur, vinum q; illi in pateris offerebatur, ut innuit Horat. in 2 Epistolarum;

> Tellurem porco, Syluanum lacte piabant,
> Floribus & vino Genium memorem breuis aeui.

Crediderunt siquidem antiqui singulos homines, statim atque nati fuissent, daemones duos habere, alterum malum, alterum bonum, quorum nos sub tutela essemus, quos ambos Genios vocabant, & putarunt nobiscum esse [illegible]. Dictus est autem Genius, ut placuit Latinis, a gignendo, vel quia nobiscum gignatur, vel quia illi procreandorum cura diuinitus commissa putaretur. Hic creditur nobis clam nunc suadens, nunc dissuadens vitam nostram gubernare, eiusque mentis & voluntatis nostrae prope moderator. Nam existimabant Genii daemones eterei, quam voluerint nobis persuadere, spectra & imagines sibi tanquam in speculo imprimere, quod illis facillimum fit, in quae spectra cum anima nostra clam respexerit, illa sibi veniunt in mentem, quae si ratione perpendantur, tum recta fit animi deliberatio. At siquis posthabita ratione malorũ spectrorum & visorum ductu feratur, ille in multos errores incurrat necesse est, si spectra fuerint praecipue a malignis daemonibus oblata. Ita multi fiunt supra modum libidinosi, aut crudeles aut auari, quae omnia ad genium referuntur. Inde factum est ut ita Socraticum crediderit Euclides, & Plato de Socratis daemone consolationem fecerit saepius. Quod vero Genius daemon fuerit, testatur Plutarchus, qui illum Bruto per noctem apparuisse scribit sic in eius vita;

[illegible] Is igitur, cum quiddã secũ ratiocinaretur, visus est sibi ingredientem quendam ad se persensisse: quare oculis ad ingressum cõuersis monstrosam quandam & horrendam formam aspexit, quæ silentio sibi postea astitit. Hic interrogare ausus est Brutus, & quis esset, quis hominum ne, aut Deorum, aut quid sibi vellet cum ad nos venisti? ad quæ respondit illa forma tum: Sum inquit ô Brute malus Genius, me videbis postea in Philippis. Tum Brutus minime exterritus, videbo respondit. Cum verò is dæmon euanuisset, pueros ad se intro vocauit Brutus, qui nullam neque vocem se audiuisse, neque quidquam vidisse responderunt. Alii igitur crediderunt elementorum symmetriam, quæ corpora humana ac singula omnia conseruaret, Genii nomine fuisse vocatam. Alii occultam vim planetarum, qua ad singulas res peragendas impelleremur. Nam dæmones illi planetarum Genii, deinde Genii vocati sunt. Neque vero homines solum Genium habere credebantur, sed etiam plateæ, & ædificia, & loca, vt in his ait Virgilius libro septimo;

> Sic deinde effatus, frondenti tempora ramo
> Implicat, & Geniumq; loci, primamq; Deorum
> Tellurem, Nymphasq;, & adhuc ignota precatur
> Flumina.

Sed quoniam symmetria elementorum mores pro sua bonitate in nobis implantat, quod etiam putatur vis sydetum efficere, illud inuito Genio facimus, quod ab aliqua externa necessitate, & non sponte facimus. Defraudamusq; Genium, vel illi indulgemus, cum iucunda voluptati nostra subtrahimus, vel concedimus. Dicunt Genio frontem præcipuè esse dicatam, quoniam illa pars plerunq; indicio est an inuiti, vel sponte quid faciamus, & an hilarissimi, vel tristes. Ac de Genio satis, nunc dicamus de Laribus.

De Laribus. Cap. IIII.

AT Laribus diuersa à Penatibus & à Geniis origo fuisse traditur. nam fama est è stupro Mercurii Laræq; Almonis filiæ conceptos Lares geminos fuisse genitos: quia cum Lara Iouis adulteria Iunoni indicasset, Iuppiter iratus illi linguam præcidit, & ad infernam paludem relegauit, quam, cum Iouis mandato eò deduceret Mercurius, in itinere compressit, ex quo nati credantur ii dæmones, qui Lares sunt vocati. Id significauit Ouid. lib. secundo Fastorum in his;

> Iupiter intemperiis quoque est non vsus modestis,
> Eripit huic linguam, Mercuriumque vocat.
> Duc hanc ad manes, (locus ille silentibus aptus)
> Nympha, sed infernæ Nympha paludis, erit.
> Iussa Iouis fiunt, accepit lucus euntes.
> Dicitur illa duci tum placuisse Deo.
> Vim parat hic, vultu pro verbis illa precatur.

Et frustra muto nititur ore loqui.
Fitque grauis, geminosque parit, qui compita seruant,
Et vigilant nostra semper in æde Lares.

Hanc Laram, siue vt alii dixerunt, Larundam, nonnulli Maniam etiam appellarunt; cui vna cum Laribus Compitalia ex oraculi responso sacra fiebant, atque pueri apud Romanos pro familiarum salute immolabantur. Nã credita est Mania si qua pericula familiis imminerent, ea depellere iis hostiis expiata. Sequentibus postea temporibus apud eosdem Romanos alliorum papauerumque capitibus pro pueris immutato ritu sacrificatum fuit. Credebantur ab antiquis hi dæmones curam habere compitorum & viarum, vt paruit è superioribus carminibus Ouidii. Erant his dæmonibus canes præterea, veluti etiam Dianæ, dicati, quia communes familiarum custodes putabantur: quibus etiam focus erat consecratus, existimabantque tanquam Penates domorum curam habere. quos etiam esse Penates quidam dixerunt, quare effectum vt Laris nomine focum & vniuersam domum [illegible]. Alii agrorum custodes esse Lares censuerunt, vt ait Tibullus in primo lib. Elegiarum;

Vos quoque felicis quondam, nunc pauperis agri
Custodes, fertis munera vestra Lares.

Et quoniam Penates esse Lares putabantur, quæcunque de Penatibus dicta sunt, Laribus etiam conuenire sunt putanda. Nunc autem de Pallade verba faciamus.

De Pallade. Cap. V.

Existimo sanè non rem minimè absurdam esse facturos, si post eorũ Deorum explicationem, qui natos infantes excipere putabantur, Deos illos exposuerimus, qui pueros erudiendos iis artibus excipiebãt, ad quas Genius ipse credebatur impellere; illis interim fabulosis ac ridiculis Diis Deabusque prætermissis, qui variis temporibus à variis superstitionibus seculi introducti, vt Edulia, Potica, Cuba siue Cunina, & reliquis Diis huiusmodi autoritatis. Et quoniam Pallas sapientiæ præfecta putabatur, quæ rebus omnibus magis humanæ vitæ est necessaria, eaque non inutilis Dea fortunandis credita est adolescentum ingeniis, de hac primum verba faciamus. Scriptum reliquit Pausanias in Atticis Mineruam Neptuni & Tritonidis Africæ paludis filiam fuisse, quæ Gygis temporibus floruit, de qua sic Herodotus in Melpomene; [illegible] Mineruam inquiunt Neptuni fuisse filiam & Tritonidis paludis, cui fabulæ fidem faciunt quòd per eius natalem diem virgines certare inter se hastis solebant apud eam paludem, natalem Mineruæ celebrantes. Est enim & Pallas. Fuerunt tamen qui è Iouis cerebro armatam Mineruam natam fuisse memoriæ prodiderint, vt scripsit Apollonius lib. 4. Argonauticõ his;

ἡρῶσσαι Λιβύης τιμήοροι, αἵ ποτ' Ἀθήνην
ἦμος ὅτ' ἐκ πατρὸς κεφαλῆς θόρε παμφαίνουσα
ἀντόμεναι Τρίτωνος ἐφ' ὕδασι χυτλώσαντο.

Egregiæ Libyæ Heroinæ, Pallada quondam,
Cum patris è capite exiliit clarissima, partum
Lauerunt Tritonis aquis, sordesque puellæ.

Atqui

Atque primus omnium Stesichorus Minervam è Iovis capite natam fuisse dixit, quem secutus est Apollonius, & acerrimus irrisor humanae dementiae Lucianus in dialogis Deorum Iovem parturientem introducit, & Vulcanum cum securi ut sibi caput divideret, quod erat illi pro cunabulis ... In duas partes diviso armatam virginem exiliisse inquit ... Iovi, et caeteris parturientibus, Lucina, aut obstetricum muliercularum turba adfuit, cum nata sit Minerva sine matre. Illud autem id ... contigisse memorant, quia Iupiter, cum Iunonem sterilem esse videret, ... terrarum orbe errarem, cerebrum sibi percussit, et aliquem filium progenuit, unde nata est Pallas. At Homerus lib. 4. Iliados non à Tritonide paludem ... Alalcomenio Alalcomeniam nominavit, quod apud ... ab oppido Boeotiae ... Minervam dicerent Alalcomenii, ut ait Strabo lib. 9. ... in insula Rhodiorum aureum pluisse cum Minerva è capite Iovis nata est. Apollodorus inquit lib. primo Bibliothecae ... & Astraeum, & Palladem fuisse Crii & Eurybiae filios. Quamvis ... diversas Minervam & Palladem credidisse, cum ita scribat; [illegible] Fama est autem Minervam apud Tritonem educatam fuisse, cui filia erat Pallas, atque ambas cum res bellicas exercerent, in contentionem venisse: verum cum Pallas Minervam esset vulneratura, Iovem veritum illi aegidem obiecisse. Tum territa Pallas suspexit ad aegidem, quo tempore à Minerva vulnerata cecidit, quod aegre ferens Minerva eius effigiem effinxit, thoraceque ac pectori illius aegidem, quam timuerat, iniunxit; quod Palladium postea sequentibus temporibus fuit ad Troianos delatum. Ad ut sic Apollodorus Pallas Tritonis filia fuit, at Minerva aliena. Alii dicunt, inter quos Athenodorus fuit Byzantius, Thetidem in varias formas ... denique compressam à Iove fuisse; quae cum esset gravida, audiens Iupiter ... ex ea nasciturum, qui coeli imperio potiretur, illam absorbuit; quare ipse gravidus factus apud amnem Tritonem peperit. At ne cui mirum videatur, quod modo è Iove, modo è Tritonide palude, modo è Cranae, ut ... nata sit. Verum illud accidit, quia plures fuerunt Minervae, de quibus ita Cicero in tertio de Natura Deorum; Minerva prima, quam Apollinis matrem supra diximus. Secunda orta Nilo, quam Aegyptii Saitae colunt. Tertia illa, quam Iove generatam supra diximus. Quarta Iove nata est Coryphe Oceani filia, quam Arcades Coriam nominant, & quadrigarum inventricem ferunt. Quinta Pallantis: quae patrem dicitur interemisse, virginitatem suam violare conantem: cui pinnarum talaria affigunt. Atque harum Minervarum omnia facinora ad unam Iovis filiam certe referuntur, sicut de Iove & reliquis Diis dictum fuit. Ferunt natam Minervam à Daedali nutrice educatam fuisse, mulieres sane ingeniosa, & ad omnia praeclara opera prompta, quae illam in teneris annis omnibus artibus ingeniis erudiit, et scriptum reliquit Posidonius in lib. de Diis & Heroibus. Callimachus in hymno in lavacra Palladis, non solum eandem Palladem & Minervam esse censuit, verum etiam ostendit quidquid Minerva collibuerit, id è Iovis nutu comprobari, in his;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Armis his dictis Pallas, quod ipse armis illa
Perficitur, Nata Iupiter hoc tribuit
Ipse Mineruæ vni, quæ sunt patris omnia ferre.

Sic etiam Herodotus in Melpomene cum Mineruam Neptuni & Tritonidis paludis filiam nominasset, eandem Iouis filiam adscititiam tamen vocauit, vt est in his; [illegible]. Atque illam quadam de causa succensuisse patri, seque ipsam Ioui tradidisse, Iouemque suam ipsius adsciuisse filiam, quam ita nuper Homerus;

10

[illegible]
Iouis filia gloriosa Tritonis.

Neque Homerus, aut reliqui poetæ illam Tritoniam appellarunt, quia sit e palude genita, quod quidem foret ridiculum, sed quia vel a Tritone educata sit, vel quia apud amnem eius nominis sit nata cum ibi primum apparuerit, vbi circa Tritonidis oram gentes Machlyes & Auses habitasse dicebantur; quarum virgines in turmas diuisæ, se inuicem per Mineruæ solennia fustibus & lapidibus cædebant. Harum siqua acceptis vulneribus obiisset, illam dicebant non fuisse virginem, quæ vero constantissima omnium fuisset, plurimaque ac maiora vulnera pertulisset, illa cum Græco armorum apparatu, galeaque Corinthia in curru circa paludem cum magno ipsarum virginum applausu & lætitia circumferebatur, donecque quasi lætissima ducebatur, vt scripsit Herodotus in Melpomene. Alii etenim potius illam fuisse crediderunt, & in Deorum numerum relatam, quia bellicosissima extiterit, vt in his ait Isacius; [illegible]. Vnde ipsam in Deorum numerum Græci retulerunt, tanquam bellicosissimam Mineruam, quæ fuit Iouis filia. Sunt qui Pallantis filiam fuisse dixerint, vt dictum fuit, atque Mineruam primum fuisse vocatam, deinde Palladem, quia Pallantem patrem suum alatum sibi vim inferre, ac virginitatem rapere conantem obtruncauit, cuius pellem in ægidem composuerit, alasque sibi talaribus adiunxerit, vt ait in his idem Isacius; [illegible]. Vel Pallantem patrem suum alatum, ipsamque violantem, et volentem cum illa concumbere, quæ virginitatem plurimi faciebat ipsam occidit, cuiusque pellem in ægidem gestabat, atque alas suis pedibus accommodauit. Alii Palladem nominatam fuisse maluerunt, quia cum aduersus Gigantes pro Ioue pugnasset, vt ait Callim. In lauacra Palladis,

40

[illegible]
[illegible]
Non armis quando permulta cæde cruentis
Venit ab insanis horrida terrigenis.

Pallantem Gigantem iaculo interfecerit, vt ait idem Isacius. Alii vocatam fuisse Palladem putarunt, a iaculis vibrandis, cum bellicosa sit Dea. Aliqui cor palpitans Dionysii ad Iouem detulerit. Nam Dionysius Iouis & Proserpinæ filius frustatim a Titanibus fuit discerptus, cuius cor attulit ad Iouem Minerua, vt traditum est in fabulis. Huic Deæ cum armata dicatur e capite Iouis cum armis exiliisse, mox arma & currum tribuerunt, vt testatur Ho-

ratius in primo carminum;

Iam galeam Pallas & aegida,
Currusque & rabiem parat.

Callimachus iam tum illi currum fuisse, cum pugnauit aduersus gigantes ait, equos multo sanguine, crassaque caede conspersos; quia pugnabant anguibus e caelestis curribus. Hi igitur equi fuerunt a Pallade e bello redeunte in vndis Oceani loti, vt est in his;

ἀλλὰ πολὺ πράτιστον ὑφ' ἅρματος αὐχένας ἵππων
λυσαμένα παγαῖσιν ἐκλύσατο Ὠκεανοῖο.

Sed prius illa iugis fumantia soluit equorum
Colla, lauitque albis fluctibus Oceani.

Mirificum fuisse huiusce Deae clypeum, miroque artificio exornatum inquiunt, cuius formam ita describit Virgil. lib. octauo;

Aegidaque horriferam turbatae Palladis arma,
Certatim squamis serpentum, auroque polibant.
Connexosque angues, ipsamque in pectore Diuae
Gorgona desecto vertentem lumina collo.

Nam vbi illud scutum concuteret, mirificum terrorem illis incutiebat, quibus infesta erat, quos in bellum accendebat. Dictus est hic clypeus etiam Aegis, quod ita vocaretur ante scutum Iouis, quia e pelle caprae factum fuerat, nam postea obtinuit consuetudo, vt omnium Deorum scuta Aegides vocarentur, quippe cum Herculis scutum Aegidem etiam vocauerit Hesiodus in descriptione ipsius scuti. Fuerunt qui dixerint Palladem fuisse belli inuentricem, quod testatur Cicer. in 3. de Natura Deorum hoc pacto; Liberum alterum patre Caelo, qui genuisse Mineruam dicitur, quam principem & inuentricem belli ferunt: quam etiam Virg. lib. 11. praesidem belli nominauit;

Armipotens, belli praeses Tritonia virgo.

Nam & Arion Methymnaeus omnibus mortalibus prior Orthia carmina in Palladem composuit & cantauit, quorum is erat rhythmus, vt eo animi hominum cultum in modum ad bellum inflammarentur, quibus postea modulis vsi sunt in castris Methymnaei. Haec Dea semper virgo fuisse creditur, vt Diana, & Vesta, quas omnes Home. in hymno in Venerem commemorauit. Ait is de Mineruae officiis, virginitate & inuentis;

τρισσὰς δ' οὐ δύναται πεπιθεῖν φρένας οὐδ' ἀπατῆσαι.
κούρην τ' αἰγιόχοιο Διὸς γλαυκῶπιν Ἀθήνην.
οὐ γάρ οἱ εὔαδεν ἔργα πολυχρύσου Ἀφροδίτης.
ἀλλ' ἄρα οἱ πόλεμοί τε ἅδον, καὶ ἔργον Ἄρηος.
ὑσμῖναί τε μάχαι τε, καὶ ἀγλαὰ ἔργ' ἀλεγύνειν.
πρώτη τέκτονας ἄνδρας ἐπιχθονίους ἐδίδαξε
ποιῆσαι σάτινα, καὶ ἅρματα ποικίλα χαλκῷ.
ἣ δέ τε παρθενικὰς ἁπαλόχροας ἐν μεγάροισιν
ἀγλαὰ ἔργ' ἐδίδαξεν, ἐπὶ φρεσὶ θεῖσα ἑκάστῃ.

Sed tribus haud potuit suadere, aut fallere mentes,
Et Iouis progeniem, cui lumina glauca, Mineruae.
Aurea non illi Veneris sunt munera cordi.
Proelia sed placuere, fori sed munera Martis:
Sed caedes, sed bella, sed & certamina, pugnae.
Prima viros docuit currusque orbesque rotarum

> Suppeditasse ligni quas patitur robora ferri.
> Virginibusq; eadem monstrauit prima, domi quæ
> Munera conueniant, animisq; impressa coquit.

Hæc prima ædificandi viam inuenisse dicitur, vt testatur Lucianus in Hermotimo: [illegible]. Inquit etiam fabula Palladem, Neptunum ac Vulcanum de artificio contendisse: atque Neptunum taurum fabricasse, Palladem excogitasse domum. eiusdem inuentum est colus, vt ait Theocr. Aeglog. 28. & Virg. lib. 7.

10

> non illa colo, calathisue Mineruæ
> Fœmineas assueta manus.

Hæc eadem acu pingere, telam texere, omne lanificium, leges, classicam adinuenit, quarum inuentorum mentionem fecit Ouidius lib. 6. Metamorph. & ita lib. 3. Fastorum;

> Pallade placata lanam mollire puellæ
> Discant: & plenas exonerare colos.
> Illa etiam stantes radio percurrere telas
> Erudit: & rarum pectine denset opus.

20

> Hanc cole, qui maculas læsis de vestibus aufers.
> Hanc cole velleribus quisquis aena paras.
> Nec quisquam inuita faciet bene vincula plantæ
> Pallade; sit Tychio doctior ille licet.

Inuenit etiam oliuam, vt ait Virgil. lib. 1. Georg. oleæque Minerua inuentrix. nam vt testatur Herodotus in Terpsichore, quibusdam temporibus apud neminem, nisi apud Athenienses oliua inueniebatur. Atque cum Epidaurii ex oraculo Apollinis Delphici statuas erigere Damiæ & Auxesiæ iuberentur, percunctati sunt æneas an lapideas erigerent. Cum respondisset Pythia ex oliua domestica, ad Athenienses confugerunt [illegible]

30

[illegible]. Rogarunt igitur Athenienses Epidaurii, vt sibi oliuam cædere permitterent, cum mox eas statuas illas fabricaturi essent. Fertur enim quod per id tempus nullibi, nisi apud Athenienses, erant oliuæ, quare etiam annua sacrificia mittere Athenas propter oliuas Epidaurii pepigerunt. Cum vero oliuæ fructus ad omnes artes sit accommodatus, oleum scilicet, omnes denique artes Mineruam inuenisse credimus. Fama est adeo virginitatis fuisse studiosam Mineruam, vt cum forte se lauaret in fonte Heliconidis Hippocrenes conspecta fuisset a Tiresia, illum cæcum fecerit; quoniam periniquum sibi videbatur, quod mortalis aliquis gloriari posset, se nudam Immortalemque Mineruam vidisse. verum tamen Chariclo

40

Tiresiæ mater ab eadem postea impetrauit, vt pro lumine corporis, mentis splendorem & artem diuinandi ab ipsa Minerua Tiresias obtineret, vt patet ex hymno Callimachi in lauacra palladis. Quare illud non satis considerate dictum est a poetis, quod Paris nudam Palladem cum reliquis Deabus iudicarit. Nec defuerunt qui illam prope violatam fuisse inquiunt a Vulcano, cum ad illum accessit petitura, vt sibi arma fabricaret, vt scribit Apollodorus libro tertio. Nam Vulcanum absente Venere constuprandæ Mineruæ cupido incessit, quæ tam reluctabatur, atque vim nullo modo pati volebat, fertur Vulcanus semen in eius femur denique effudisse, quod ab ea lana de-

tersum

effusum & in terram deiectum fuit, e quo natus est Erichthonius, qui & communi Minervae & terrae nomen continet, qui Pandroso Cecropis filiabus in cista servandus traditus fuit: quae postea in furorem actae, quia contra Deae mandatum cistam aperuissent, se ex arce summa praecipitarunt. Vel ut aliis magis placuit, a serpente in cista cum Erichthonio latente fuerunt interemptae. Neque praetermittenda esse illa sane hoc loco censuerim, quae mirifica de ea ab antiquis scriptoribus memoriae prodita fuerunt: appellata sunt Palladia, ut dicere solebat Pherecydes, omnes imagines, quae manibus non essent factae, & omnia quae forent e caelo in terram deiecta, cuiusmodi fuisse dicitur illud Minervae celeberrimum Palladium. Id enim fuisse e caelo delapsum fertur, & e caelo in Pessinuntem Phrygiae civitatem, quae ab eo casu nomen obtinuit, ut Dio putavit & Diodorus, delapsum. Quamquam non defuerunt nonnulli qui ab alio casu circa Ganymedem raptum ita vocatam fuisse crediderint. Ioannes Antiochenus Palladium illud non quidem de caelo delapsum scribit, sed ab Asio quodam philosopho, ad cuius gratiam vocata sit Asia mundi pars, ac Mathematico per opportunam horoscopum fabrefactum ita ut illa civitas esset inexpugnabilis, in qua illud Palladium inviolatum servaretur: quod etiam largitus est Troianis. At Apollodorus scriptum reliquit libro tertio, quod cum Ilus Ilium condidit, Deos precatus est, ut aliquod sibi signum appareret, atque tunc decidit Palladium quod sponte ambulare videbatur dextra hastam tenens, in sinistra manu colum & fusum. Huic Ilo postea responsum fuit ab oraculo tamdiu civitatem Troiae incolumem futuram, quamdiu inviolatum illud Palladium in urbe servaretur. Fuerunt tamen nonnulli, qui non semper virginem fuisse Minervam crediderint, quippe cum Pausanias in Atticis Hygiam Minervae & Aesculapii filiam fuisse scribat. Atque Minerva ipsa Hygia hoc Salubris cognomento fuit appellata. Sic & Laphria & Mamersa apud Athenienses, ut meminit Lycophron in his:

[illegible]

[illegible]

aut, Laphriae

Domus Mamersae exusta flammis horridis.

Vocata est fortasse Laphria, quoniam spolia, quae de captis hostibus capiuntur, Laphyra dicuntur. & rursus Pylaetis, quoniam pingebatur ab antiquis in portis civitatum, quam etiam in privatarum domorum foribus collocabant, tamquam Martem in suburbanis. Hanc cognominat Budiam & Aethyiam Lycophron, quia arantes & navigantes protegere & servare putabatur. Dicta est & Itonia a civitate Itone, ut ait Apollonii enarrator. Fuit eadem Ismenia & Ancta apud Thebanos, vel ut putarunt alii Alalcomenia & Cadmea: alia est & Tritonia, & Tritogeneia, & Polias, & Machinatrix, Pronoea, Zosteria, Pandrosos, Hellotis, Ergane, Cydonia, Coria, Hippolaitis, Pania, Tithrone, Soteira, Agoraea, Ophthalmitis, Alea, Anemotis, Narcaea, Cissaea, Promachorma, Sallis, Polyrachus, Chalcioecus, Equestris, Apaturia, Cyparissia, Hippia, Ambulia, Hellespontia, Perspicax, Paeonia, Scillas, Stenias, atque multa alia quae fuerunt illi variis de causis imposita cognomina. Celebrabantur Lampadophoria in huius honorem Deae, ut alibi dicemus, cui vacca immolari consueverat ab antiquis, ut testatur Ovid. lib. 4 Metamorph.

Dis tribus ille focos totidem de cespite ponit:

Laeuum

Læuum Mercurio, dextrum tibi bellica virgo,
Ara Iouis media est: mactatur vacca Mineruæ,
Alipedi vitulus, taurus tibi summe Deorum.

Atque hæc de iis, quæ fabulosè dicta fuerunt de Minerua, dicta sufficiant. Nunc reliquum est, vt quid per hæc fabulosa significarint antiquiores sapientes perquiramus. Quid aliud significat Palladem fuisse Neptuni & Tritonidis paludis filiam, quàm sapientiam ex illis perturbationibus nasci, quas homines in vita & in mari præcipuè experiuntur? aut quis nescit vitam nostram multis calamitatibus assiduè, quasi Neptuni tempestatibus, exagitari? nam qui maris est ignarus, vt ego quidem censeo, melioris est ignarus. Ex his procellis igitur vitæ perturbationibus, & è quodam tenebrarum matris & inscitiæ nascitur sapientia: quæ quoniam res est diuina & Dei munus, dicitur à non nullis merito Minerua è Iouis capite fuisse nata, quando memoriæ & sapientiæ sedes est caput, in quo diuinum est & incredibile Dei & naturæ opificium. Nata est armata, quod nunquam inermis est animus sapientis ad casus fortunæ vel consilio, vel patientia superandos. Hæc nata esse dicitur sine matre, quia perrara est in fœminis sapientia. Vocata fuit Tritonia, vt sensit Callisthenes, quia tertio die lunæ nata fuerit, cuius rei facit argumentum, quia apud Athenienses is dies consecratus est Palladi. Ab hoc non procul absunt, qui trito capite dici apud gentes Ponticas existimarunt, cum caput in tres partes findatur. alii lunam ita dici crediderunt, quia tertio die à coitione apparere soleat, quamuis eodem die aliquando nonnullis casibus conspiciatur & vetus & noua prodeat. Nec defuerunt qui animam esse arbitrarentur, quæ sic vocaretur, cuius tres sunt vires ratiocinandi, cupiendi, irascendique, & ita concitetur. Alii aera esse maluerunt, qui tribus temporibus maximè mutatur & generatur, vere, æstate, hyeme, cum annus fuerit in hæc tria tempora diuisus. Hanc marem & fœminam esse inquit Orpheus in hymnis, Ἄρσην μὲν καὶ θῆλυς ἔφυς. fœmina, masque eadem es: quoniam sapientiam & cedere tempori, & viis opportunitatibus. Præclarè sanè fictum est ab antiquis Iouem suas vires vni Mineruæ impertiisse, quia Deus maximè amat sapientem virum; neque vlla esse potest sapientia, quæ à Deo dissideat: quæ eadem causa est, cur fuerit à Ioue pro filia adscita. Demonstrauit hoc præterea in bello giganteo omnem vim humanam, quæ aduersus Deum insurgeret, omnem temeritatem, omnemque arrogantiam esse vanam, cum nonnulli ex illis nullo propè negotio ceciderint. Sed quoniam in bellis gerendis præcipuè necessaria est sapientia, hæc bellis præfecta est, cui hastam pellucidam, & multis angulis circumstrictam tribuunt. At enim quæ natura est [illegible] acutissimè cernunt, vnde etiam nomen à Græcis obtinuerunt. Nam nisi vigilantia & prudentia [illegible] vel longe prospiciendis Imperatorum castrorum decorauerit, quis non videat sæpius hostium insidiis aut impetu repentino à castris arceri non posse? quibus omnibus periculis castrorum & ciuitatum prospicit rerum omnium moderatrix & Deo amica sapientia. Eius scutum quod præferebat, clarissimum & crystallinum esse, [illegible] sapientis veritatem, & omnem vitæ rationem omnibus conspicuam esse; maximum est aduersus fortunæ iniurias propugnaculum, & in aduersis rebus consolatio. Huic Deæ noctuam sacram [illegible] esse voluerunt, quia nihil [illegible] videat sapientia, & illa etiam dilucidet, quæ cæteris obscura videantur. Datur illi crista & galea, quia non solis verbis vti conueniat, sed etiam robo-

ratæ

pietate & moderatione quadam in rebus omnibus cum ornamento. Cuspis vero indicat propter necessarium acumen ingenii: Nam qui acutissimi ingenii est ab ipsa natura proditus, hunc vel decem Minervae expolire nequirent poterunt. Insidebat casidi huiusce Deae gallus gallinaceus, ut ait Paus. in Prioribus Eliacis, quia pugnax sit id animal, vel potius, ut ego arbitror, quia praescia sit futurorum temporum illa avis & vigilans fuisse. Haec autem Minerva & semper virgo ut dictum est, quoniam voluptates omnes gravissimae sunt sapientiae adversariae, ac Venus praecipue, quae memoriam, bonitatemque ingenii maxime debilitat. Neque adversus hanc insurgere quisquam audet, cum faciem horrendam Gorgonis gestaret in pectore, quae viperas habebat pro capillis, quoniam maxime formidabilis est scelerata hominibus vir sapiens, & vigilans, & moderatus, & in rebus agendis providus. Hanc unam ex omnibus Diis proximum Iovi locum tenere putarunt poetae, quare ita scribit Horatius;

> Proximos illi tamen occupavit
> Pallas honores.

Est enim vir sapiens Deo similis cum ob rerum humanarum contemptum, quas longo intervallo sub se relinquit, tum etiam ob potentiam, & in negotiis transigendis felicitatem. Tanta est enim ipsius sapientiae praestantia & splendor, ut Pallas artes prope universas excogitasse dicatur. Haec oleam invenisse etiam dicitur, quoniam disciplinae & praestantes omnes artifices oleo & lucubrationibus egeant. Tiresiam ideirco caecum fecisse dicitur, quod ipsam nudam vidisset, quia qui dulcissimum sapientiae fructum gustaverit, aut lumen eius perceperit, ad res caeteras caecus habetur efficiturve, vel, ut alii maluerunt, quia cum divinam sapientiam inspicimus, nos caecos esse & nihil scire omnino cognoscimus. At si postea divina ope adiuvante res inspiciamus, tunc quod dempsum fuerat corpori, mentis oculorum, & animi incredibile acumen recuperamus, eaque futuras sapienter praedicimus. Neque videntur parum attente considerasse, qui Paridem nudas inquiunt has Deas iudicasse Venerem. Iunonem Palladem quia si divinae sapientiae suavitatem semel percepisset, eamque paulo diligentius fuisset intuitus, omnes voluptates omnemque humanam potentiam pedibus conculcasset. Nam illas indutas iudicasse, cum non bene cognovisset, & donis potius, quam conscientia commotus. Credita est portis civitatum, privatarumque domorum praefecta, ut ait Aeschylus in Eumenidibus;

> [illegible]
> Claves domorum sola Diis ex omnibus Servo.

Quia sapientia omnibus & civitatibus, & privatis domibus moderatur; cum illa sola civitas, vel domus, diu incolumis esse possit, quae Minervae legibus obtemperarit, modestiae scilicet, & parsimoniae, & temperantiae; cum Martis opus sit pernoctare extra civitatem, urbesque ab hostibus defendere. Nam domi leges, & consilium in rebus deliberandis, foris industria & robore opus est, non segniter iis quae deliberata sunt, esse peragenda. Erit igitur tandiu civitas incolumis & inexpugnabilis ab hostibus, quamdiu inviolatum in ea Palladium servabitur. Quid hoc significabant Dii boni? an adeo stupidi sunt homines, ut nesciant neque lapideam, neque ligneam, neque aeneam statuam per haec esse significandam? an credendum est flamines esse in caelo, e quorum officinis, ut primum absolutae sunt statuae, ad nos aufugiant? quid hoc est

monstri Dii boni. Quis non intelligat mirificam quandam sapientiam sub hac fabula occultari? Nam ciuitas illa, in qua religio, ac Deorum metus perijt, in qua sapientia desit in rebus publicis administrandis, in qua iustitia nulla sit, in qua non viri boni, sed opulenti & gratiosi summæ rerum præficiantur, diutius consistere non potest. At vbi sapientes omnia gubernant, neque villi impune fit iniuria, tunc inuiolatum perstitit Palladium, neque vlla vis est humana, quæ ciuitatem illam vel possit vel cupiat euertere. Quod si Paris vel res alienas per iniuriam non attigisset, vel si Priamus male ablatas reddidisset, & eandem rationem sequi voluissent populi, nunc etiam floreret amplissimum Troianorum Imperium. Dicitur Palladiū è cœlo delapsum, quia res diuina sit sapientia, & quòd initium sapientiæ est timor domini Dei nostri. Hæc necessaria est terram colentibus, hæc nauigantibus, hæc artes tractantibus, cum omnia sapientiæ pareant; quod ea Mineruæ cognomina significarunt. Non defuerunt tamen, qui Mineruam esse crediderunt vim Solis, quæ mentibus hominis sapientiam infundat; cui multos angues tribuerunt ob flexum solis cursum in signifero circulo. Splendorem clypei clarissimum solis nitorē putarunt. Gorgonis caput in pectore gestabat, quia nemo contra solis claritatem aciem oculorum intendere impune potest. Hæc nata est è Iouis capite, è summa scilicet ætheris parte, quæ purissima est, postquam sibi vires Iupiter impertiuit, quoniam post Deum ipsum omnium agentium in res humanas vis solis potentissima est, quæ facit vt aliæ res intereant, aliæ oriantur, semperque accurat præsentium rerum vicissitudo. Atque de Pallade satis, nunc de Prometheo dicamus.

De Prometheo. Cap. VI.

ATqui Prometheum omnes consentiunt Iapeti fuisse filium, sed de matre magna est controuersia, siquidem, vt aliis placuit, Asiæ Nymphæ filius fuit; alii ex Asope, alii ex Themide natum esse putarunt. Hesiodus in Theogonia Clymenes & Iapeti filium fuisse scribit in his;

κούρην δ' Ἰαπετὸς καλλίσφυρον Ὠκεανίνην
ἠγάγετο Κλυμένην, καὶ ὁμὸν λέχος εἰσανέβαινεν.
ἣ δέ οἱ Ἄτλαντα κρατερόφρονα γείνατο παῖδα.
τίκτε δ' ὑπερκύδαντα Μενοίτιον ἠδὲ Προμηθέα
ποικίλον, αἰολόμητιν, ἁμαρτίνοόν τ' Ἐπιμηθέα.
Iapetus Clymenen duxit dehinc Oceaniden
Perpulchram, simul hique thorum petiere iugalem.
Hoc Atlanta parit prudentem, deinde Menœti
Te genuit, pariterque Promethea callida cui mens.
Hinc Epimetheus exoritur, quem fallere promptum est.

Fuit autem Iapetus vnus è Titanibus, qui aduersus Iouem arma sumpserit, de quo ita Virg. in primo Georg.

tum partu terra nefando
Cœumque, Iapetumque creat, sæuumque Typhœa.

Quare cum herbas, quas colligebat Medea, recenseret Apollonius, ab herbis illas quandam, cuius vires prior obseruarat Prometheus, vel vt alii maluerunt, qui fabulosè explicantes, ex ipso Prometheo natam nominarunt, illam Titaniadem vocauit ita in lib. tertio;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Terribili tremuit mugitu terra sub ipsa
Radice incisa Titanide, at ipse dolore
Filius Iapeti gemuit, tenuitq; querelas.

Hic habuit uxorē Asiam, ut inquit Herodo. in Melpomene, & praeterea Hesionem, & Axiotheam, ut Isacius meminit. Habuit sororem Eubyram, fratrē Epimetheum, Buphagum, Menoetium, Atlantem, & alios complures usque ad viginti fratres fuisse dicuntur. Filium habuit Deucalionem, de quo ita Apollon. lib. 3. 10

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Hic ipse Prometheus
Filius Iapeti genuit suum Deucalionem
Primus templa Deis, primus qui condidit urbes.

Habuit filium praeterea Lycū & Chimaereum è Celeno, Hellenem è Pyrrha, à quo dicti sunt Graeci. Suscepit ex alia Nympha etiam Theben, quae nomē dedit Thebanae urbi. Hic fertur homines primum è luto finxisse, & universi generis hominum fuisse parent. vel potius artifex, quod ita testatur Ovid. in libro primo maioris operis; 20

Sive recens tellus, seductaq; nuper ab alto
Aethere cognati retinebat semina coeli.
Quam satus Iapeto mistam fluvialibus undis
Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum.

Nam fama est Prometheum cum hominem fingeret, portiones captas è singulis elementis suo operi adhibuisse, atque pro ipsorum elementorum temperamento non solum vires singulis corporibus addidisse, sed etiā motus animorum & mores. Qui vero etiam magis fabulose rem aggressi sunt explicare, dixerunt timorem leporis, astutiam vulpis, pavonis ambitionem, tigridis feritatem, leonum iracundiam & magnitudinem animi fuisse hominibus ab ipso Prometheo infunditam, quod ita significavit Horat. in primo Carminum; 30

Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam undiq;
Desectam, & insani leonis
Vim stomacho apposuisse nostro.

Nam memoriae prodidit in Phocicis Pausanias non procul à Panopensibus apud torrentem quendam saxa fuisse ingentia, reliquias creditas eius luti, è quo Prometheus universum genus hominum finxit. Hanc poetica quadam cum facetia reprehendit Propertius in lib. 3. quia cum plurimum operae in corpore hominum rectè formando consumpsisset, mentem neglexerit, in qua scitè & optimè formanda omne studiū erat adhibendū, sic enim inquit; 40

O prima infelix fingenti terra Prometheo,
Ille parum cauti pectoris egit opus.
Corpora disponens, mentem non vidit in arte,
Recta animi primum debuit esse via.

Dicitur Prometheus aliquando duos tauros Iovi immolasse, atque eorum

carnes ab ossibus diuisisse: cum in alteram pelliam carnes, in alterã ossa inclusisse, deinde Ioui dedisse optionem vtrum mallet taurum eligendi, Iupiter capta optione cum dolos eius viri grauiter ferret, vt iustam opportunitatem vltionis nactus videretur, ossa elegit, atque illa fraude iratus ignem mortalibus eripuit, vt testatur his verbis Hesiodus in Theogonia;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]

Pelle sub hac bubula carnes, & pinguia cuncta
Viscera composuit, tellûque ligauit in vnam.
Altera repleta est, quæ condidit arte dolosa,
Ossibus, itaque adipis tectis candore supernè.
Talia deinde refert hominum pater, atque Deorum;
Iapetoniade cunctorum maxime Regum
Stulte, quid has partes componis arte dolosa?

30 Cum verò iratus Iupiter illa de causa ignem hominibus rapuisset, fertur Prometheus Mineruæ auxilio ascendisse in cœlum, & ope ferulæ ad rotam solis admota ignem rursus in terras detulisse, quod inquit Horatius in primo carminum,

Audax Iapeti genus
Ignem fraude mala gentibus intulit.
Post ignem ætheria domo
Subductum

Id cum resciuisset Iupiter Vulcano imperauit vt fœminam è luto componeret, quæ cum affabre facta esset & omnibus artibus à Diis donata, vocata fuit
30 Pandora. Neque ante illam extitisse fœmineum sexum crediderunt, vt testatur Pausanias in Atticis. Hanc fabulantur missam fuisse à Ioue ad Prometheum cum omnibus malis in vasculo inclusis, quod munus cum spreuisset Prometheus, illa ad Epimetheum contendit, qui dempto vasculi operculo omnia mala euolare sentiens, vix vltimam, & in imo residentem spem occlusit, cum qua vas illud seruauit. Cum verò Prometheus Iouis manus effugisset, quod insidias formidaret, dicitur à Mercurio Iouis iussu ad Caucasum montem adductus, & in spelunca, quæ erat apud Paropamisadas, vinctus, vt testatur Strabo lib. 15. ne tantum furtum videretur impune contra Iouis voluntatem commisisse. dicunt præterea huic additam fuisse aquilam,
40 quæ iecur illius assiduè renascens laniaret ac deglutiret, vt ait Apollonius lib. secundo.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Exoriebantur rupes, & grandia montis
Culmina Caucasii, vinclis vbi membra Prometheus
Pendulis, ferroque miser iacet ipse ligatus.

Sepius

Saepius atque aquilam redeuntem pectore pascit.

Erat enim columnae alligatus, neque vllo pacto se mouere poterat: cui quan-
tum iecinoris per diem ab aquila consumebatur, tantundem per noctem ex-
crescebat, ne vnquam doloris materia deficeret, vt ait Hesiod. in Theog.

δῆσε δ' ἀλυκτοπέδῃσι Προμηθέα ποικιλόβουλον,
δεσμοῖς ἀργαλέοισι, μέσον διὰ κίον' ἐλάσσας·
καί οἱ ἐπ' αἰετὸν ὦρσε τανύπτερον· αὐτὰρ ὅ γ' ἧπαρ
ἤσθιεν ἀθάνατον, τὸ δ' ἀέξετο ἶσον ἁπάντῃ
νυκτὸς, ὅσον πρόπαν ἦμαρ ἔδοι τανυσίπτερος ὄρνις.

Implicat indomitis, nexisque Promethea vinclis:
Astrictumque columnae tenet mediam, fera semper
Pascitur immortale iecur Iouis ales: at illud
Deficit haud vnquam: nam quantum luce volucris
Carpserit, huic misero tantum nox vda reponit.

Duris autem Samius scriptum reliquit non ob ignem raptum, sed quia Pal-
ladem amauerit Prometheum constrictum fuisse in vincula, & ita excruciatū:
cuiusce rei fecit argumentum, quia ad montem Caucasum habitantes po-
puli soli Ioui & Mineruae non sacrificabant, vt illius supplicii autoribus, cū
eximie colerent Herculem, qui Prometheum e vinculis liberasset. Fabulam
quandam attigit Nicander in Theriacis, quae apud antiquos circumfereba-
tur, quod ingrati homines, ad quos ignem Prometheus detulerat, furtū Pro-
methei Ioui indicassent, pro qua accusatione praemium perpetuam iuuenta-
tem a Ioue impetrarent. Hanc igitur cum super asello clitellario imposuis-
sent redeuntes, asinusque graui siti in itinere laboraret, ad fontem quendam
peruenit, vbi serpens ne ad aquam accederet prohibuit, nisi prius pacto pre-
cio. Tum vero pactus est asinus se quodcunque haberet illi daturum, ne si-
ti periret. Inde senectutem exuunt quotannis serpentes, ac fiunt iuuenes. Sic
fabulam describit Nicander;

Ὠγύγιος δ' ἄρα μῦθος ἐν αἰζηοῖσι φορεῖται,
ὡς, ὁπότ' οὐρανὸν ἔσχε Κρόνου πρεσβίστατον αἷμα,
νειμάμενος κασίεσσιν ἑκὰς μεγακυδέας ἀρχάς
ἰδμοσύνῃ νεότητα γέρας πόρεν ἡμερίοισι
κυδαίνων· δὴ γάρ ῥα πυρὸς ληίστορ' ἔνιπτον·
ἄφρονες, οὐ γὰρ τῆς τι κακοφραδίῃς ἀπόναντο·
νωθεῖς γὰρ κάμνοντες ἀμορβεύοντο δ' ὀνείῳ
δῶρα· πολύσκαρθμος δὲ κεκαυμένος αὐχένα δίψῃ
ῥώετο· γωλειοῖσι δ' ἰδὼν ὁλκήρεα θῆρα
οὐλοὸν ἐλλιτάνευε κακῇ ἐπαλαλκέμεν ἄτῃ
σαίνων· αὐτὰρ ὁ βρίθος ὃ δή ῥ' ἀνεδέξατο νώτοις
ᾔτεεν ἄφρονα δῶρον· ὁ δ' οὐκ ἀπανήνατο χρειώ.

Fabula per iuuenes celeberrima oberrat, vt olim
Fratribus imperia diuisit maximus aeuo
Vnus natorum Saturni, praemia honorisque
Indicium cepere domestica turba iuuentam,
Mercati pretiosa Deum: sed munera postbac
Dona non carpsere; nihil iuuere querela:
Nam pigri dorso imposuerunt pondus aselli
Dona Dei, cui siccā siti praecordia vbi aestu

Ad

Ad fontem properat, prægrandem hic repperit anguem;
Quem supplex orans opem sibi ferre: sed ille
Quod gelidæ precium lymphæ, pondusque petiuit.
Ille sibi pressus facile annuit ista petenti.

Quare merito Prometheus de hominibus ingratis queritur, vt scripsit Iulianus poeta in eo Epigrammate;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]

Lumina sunt artis nobis inuenta: sed ignis,
Artisque repertori grandia damna ferunt.
Ingratum genus est hominum, si pœna Prometheo
Tanta repertori, promeritique dolor.

Nam si qui beneficium acceperant non tales fuissent, quales dixi[illegible], quo pacto ingrati possent appellari? Scripsit tamen Pausanias in rebus Corinthiorum non Promethei, sed Phoronei cuiusdam ignem fuisse inuentum; quare apud Corinthios templum fuit Apollinis Lycii, in quo statua erat Phoronei ignem accendentis. Torquebatur Prometheus ab aquila illa in 20 Scythiam supra Caucasum montem deportatus, vt ait Lucianus in Prometheo, & de Sacrificiis. At Menander suauissimus poeta merito torqueri Prometheum inquit, non quia ignem, sed quia multo grauius malum, quia feminam scilicet omnium humanarum calamitatum auctorem, & scelestissimo animalis genus inuenerit, vt est in his;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
30 [illegible]

Ergo immerentem dicitant Prometheum
Pendere fixum Caucasi de rupibus?
Repertus ignis huic, aliud nihil boni.
Sed, quod Deos odisse cunctos credidi,
Inuenit idem feminas. ô Dii boni
Genus scelestum.

Huic ipsi Prometheo ara fuit in Academia cum Vulcano & Pallade communis, vt ait Sophoclis enarrator, fuitque, vt scripsit Lysimachides, Vulcano multo antiquior Prometheus, cuius statua cum sceptro in dextra manu eri- 40 gebatur. Scriptum est à Pausania in Atticis non solum aram illi fuisse erectam in Academia, sed etiam Lampadiferorum cursus certamen inde incepisse, quibus vrbem accensas faces deferentes decurrebant; in quo certamine studebant vt accensæ faces seruarentur. Nam cuius fax extincta fuisset, is victoriam succedenti concedebat, atque hic eodem modo sequenti si sua extingueretur, & reliqui eodem ordine. Quod si nemo accensam facem tulisset, palma in medio relinquebatur. Atque hæc fiebant in honorem Promethei, quòd is omnium artium fontem & autorem ignem putabatur inuenisse, vt ait Aeschylus in eius nominis Tragœdia; [illegible]

[illegible]

Πηγὴν κλοπαίαν, ἣ διδάσκαλος τέχνης
πάσης βροτοῖς πέφηνε, καὶ μέγας πόρος.
Artis magistrum ignem, fuit namque is viris
Magnum iuuamen, pluribus peruile,
Inuenit.

Sed non solum inuentionem ignis Prometheo tribuunt, verum etiam medi-
cinae, Pharmacorumque permistionem, & leges diuinationum, & somniorum in-
terpretationes: primusque Prometheus inuenisse auguria, & obseruasse auiu
volatus, earumque qualitates, & quarum essent auium, & quid significarent.
Inuenit idem extorum obseruationem, & colores, & situs, & quibus victimis,
& quo ritu mactatis Dii singuli laetarentur. Idemque fulgura, & signa de cae-
lo nocturna, inuenitque metallorum vsum, & omnium denique artium est in-
uentor, vt ipse de se ipso apud Aeschylum testatur: cuius carmina, etsi ple-
na sunt, tamen ob minimam argumenti familiaritatem huc ascribenda putaui;

τὰ λοιπά μου κλύουσα θαυμάσει πλέον,
οἵας τέχνας τε καὶ πόρους ἐμησάμην.
τὸ μὲν μέγιστον, εἴ τις ἐς νόσον πέσοι,
οὐκ ἦν ἀλέξημ' οὐδὲν, οὔτε βρώσιμον,
οὐ χριστὸν, οὐδὲ πιστὸν, ἀλλὰ φαρμάκων
χρείᾳ κατεσκέλλοντο, πρίν γ' ἐγώ σφισιν
ἔδειξα κράσεις ἠπίων ἀκεσμάτων,
αἷς τὰς ἁπάσας ἐξαμύνονται νόσους.
τρόπους τε πολλοὺς μαντικῆς ἐστοίχισα,
κἄκρινα πρῶτος ἐξ ὀνειράτων ἃ χρὴ
ὕπαρ γενέσθαι, κληδόνας τε δυσκρίτους
ἐγνώρισ' αὐτοῖς, ἐνοδίους τε συμβόλους,
γαμψωνύχων τε πτῆσιν οἰωνῶν σκεθρῶς
διώρισ', οἵτινές τε δεξιοὶ φύσιν,
εὐωνύμους τε, καὶ δίαιταν ἥντινα
ἔχουσ' ἕκαστοι, καὶ πρὸς ἀλλήλους τίνες
ἔχθραι τε καὶ στέργηθρα καὶ συνεδρίαι.
σπλάγχνων τε λειότητα, καὶ χροιὰν τίνα
ἔχουσ' ἂν εἴη δαίμοσιν πρὸς ἡδονήν.
χολῆς, λοβοῦ τε ποικίλην εὐμορφίαν.
κνίσῃ τε κῶλα συγκαλυπτὰ, καὶ μακρὰν
ὀσφῦν πυρώσας δυστέκμαρτον εἰς τέχνην
ὥδωσα θνητοὺς, καὶ φλογωπὰ σήματα
ἐξωμμάτωσα, πρόσθεν ὄντ' ἐπάργεμα.
τοιαῦτα μὲν δὴ ταῦτ'· ἔνερθε δὲ χθονὸς
κεκρυμμέν' ἀνθρώποισιν ὠφελήματα,
χαλκὸν, σίδηρον, ἄργυρον, χρυσόν τε, τίς
φήσειεν ἂν πάροιθεν ἐξευρεῖν ἐμοῦ;
οὐδεὶς σάφ' οἶδα, μὴ μάτην φλῦσαι θέλων.
βραχεῖ δὲ μύθῳ πάντα συλλήβδην μάθε,
πᾶσαι τέχναι βροτοῖσιν ἐκ Προμηθέως.
Miraberis magis audiens ac caetera.
Artes repertas quae mihi sunt, aut dolos.
Illud in primum, si quis aegritudinem

Sensisset, vllum non erat remedium.
Nulla vnctio, nullum fuit potabile
Nec pharmacum, arebant prius quam ipsis ego
Commistiones pharmacorum prodidi,
Omnes quibus leuantur ægritudines.
Modosque multos vaticinandi repperi.
Quæ sint putanda vera dixi somnia,
Quæ sint viarum signa, quæ sint omina.
Tum diligenter qui volatus dexteri
Sint, quæ sinistræ continerentur alites:
Quis singulorum victus, & benignitas
Inter se, odiaque, primus ipse comperi.
Tum qualia exta sint, colores qui Deis
Grati magis videntur immortalibus.
Illi decora forma, quæ fibrisque sit.
Ostendi ego quæ sacra ritu conuenit
Imponere aræ, vrere atque victimas.
Artemque feci ex his ego mortalibus.
Hæc nota feci, quæ fuere incognita.
Hæc sic habent. quid proferam quæ commoda
Educta sunt per me sub humo latentia?
Ferrum, vel argentum, vel aurum, vel quis æs,
Ne mentiatur, repperit? quis me prior?
Nemo profecto, ni velit mentirier.
Verecunda dicam, pluribus ne te morer,
Artes repertæ quæque sunt Promethei.

Memoriæ prodidit Pausanias in prioribus Eliacis inter cætera Herculis facinora illud quoque censeri, quod aquilam sagitta transfixerit, Prometheumque è vinculis exemerit: quod testatus est Pherecydes in lib. 10. [illegible], qui à Sole Herculem poculum accepisse scribit, et in eo nauigasse per Oceanum, qui est extra terras cum ad aurea mala Hesperidum contenderet: a quo etiam Prometheo post quam fuit è vinculis liberatus, viam [illegible] contendentem. Lucianus vero in Dialogis Deorum Prometheum a Ioue solutum fuisse scribit, quoniam illi vaticinatus esset, quod si rem cum Nereide Nympha haberet, futurum erat vt filius nasceretur, à quo eadem Iupiter pateretur, quæ ab ipso passus fuerat Saturnus. Atque hactenus fabulose dicta sunt de Prometheo, nunc quid illa significent, explicemus. Est autem Prometheus, vt sensit Zezes, mens, quæ res futuras multò ante prouidet: sicut Epimetheus cognitio quam acquirimus post rerum euentus, cuius filia est Pœnitentia. Orpheus tamen in hymno in Saturnum, Prometheum tempus esse, siue Saturnum putauit, cum ita inquit;

[illegible]

Rheæ coniux alme Prometheu.

Est enim tempus rerum omnium & artium magister & inuentor, vt dictum est de Prometheo. Dicitur fuisse filius Iapeti, qui nihil aliud est, vt sensit Proclus, nisi celerrimus motus cœli, & huius vniuersi: qui vocatus est Iapetus apud Græcos [illegible], à motu scilicet & volatu. cum Prometheus igitur ex Iapeto matre Themide oriatur, erit optimus affectus in ani-

in animis nostris, qui ex imperfectione caeterorum nobis nascantur, nam et iustitia atque aequitas, e quibus bona consilia, & prudentia tum in rebus priuatis, tum etiam in publicis administrandis, & rerum humanae vitae necessariarum inuentiones exurgit. Nam nisi sit ratio in nobis Prometheus diuinitus immissa, & ex aequitate, iustitiaque exorta, ac quasi rerum futurarum praecognitio, quo pacto erit Prometheus, aut quo eorum parentum filius? Alii Clymenen matrem Promethei putarunt, quia aequitas omnes ad se adducit, vel quia ab omnibus audiatur, qua etiam de causa Clymenus dictus est Pluto. Qui alterum filium putarunt, in eandem sententiam fuisse delabuntur. Quod Prometheus homines finxerit, et singulorum animalium particulas adiunxerit, quid aliud significat, quam prudentiam malorum mutationes animis nostris imprimere? alii tum hanc ad historiam magis transtulerunt, dicuntque illos e Graecis sapientibus, qui mundum aliquando coepisse putarent, humanae vitae initia per hanc fabulam explicasse. Nam cum primum aer & aqua & ignis secessissent inuicem, terraque limosa ac tenera adhuc illis omnibus substitit, membranas quasdam ex ipsa terra natas tumuisse, ex quibus per diem a sole calefactis, tenerisque humoribus nutritis, varia animalium genera pullularunt. Ex his igitur post incrementum dissipatis putantur homines exiisse. Verum terra postea calore solis paulatim exsiccata cessauit & ipsa a terra generatio, & animalia ex mutuo congressu coniunctioneque sunt orta. Tum vero homines simplices neque arandi viam neque artem ullam sciebant, neque morbos esse aut mortem opinabantur, sed in terram collapsi ignari quid sibi accidisset, expirabant; vitabantque ferarum more agrestium arborum fructibus aut oleribus vescentes, mutuoque aduersus feras eiusdem manibus pugnabant. Hi cum nullam omnino futuri temporis haberent rationem, nullis fructibus in hyemem reseruatis media per hyemem multi eorum absumebantur. At experientia paulatim necessitateque magistra & cauernas arborum ingressi sunt, & [illegible] beneficio ab artis ignorantia progrediebantur: quod genus vitae degebant antequam fraudem & ignem caperent, neque quid essent leges, quid Reges, quid furta, quid caedes, quid militia cognoscebant. Verum cum diuturna incommoda illos prudentiores fecissent, (nihil enim facit magis ingeniosos, quam pericula & difficultates.) dictus est Prometheus sua prudentia ignem inuenisse, & per illum postea omnes artes, quibus humana vita excolitur. Nulla enim prope est ars, quae igne non egeat. Quod vero Prometheus homines ad urbaniorem vitam a syluis euocauerit, illisque domos extruxerit, quod illorum linguam formauerit, quod illos rationes siderum docuerit, quod literarum compositionem inuenerit, ipse testatur ita apud Aeschylum;

> οἳ πρῶτα μὲν βλέποντες ἔβλεπον μάτην,
> κλύοντες οὐκ ἤκουον, ἀλλ᾽ ὀνειράτων
> ἀλίγκιοι μορφαῖσι, τὸν μακρὸν βίον
> ἔφυρον εἰκῇ πάντα, κοὔτε πλινθυφεῖς
> δόμους προσείλους ᾖσαν, οὐ ξυλουργίαν,
> κατώρυχες δ᾽ ἔναιον ὥστ᾽ ἀήσυροι
> μύρμηκες ἄντρων ἐν μυχοῖς ἀνηλίοις,
> ἦν δ᾽ οὐδὲν αὐτοῖς οὔτε χείματος τέκμαρ,
> οὔτ᾽ ἀνθεμώδους ἦρος, οὔτε καρπίμου
> θέρους βέβαιον, ἀλλ᾽ ἄτερ γνώμης τὸ πᾶν

ἔπρασσον, ἔστε δή σφιν ἀντολὰς ἐγὼ
ἄστρων ἔδειξα, τάς τε δυσκρίτους δύσεις.
καὶ μὴν ἀριθμὸν ἔξοχον σοφισμάτων
ἐξηῦρον αὐτοῖς, γραμμάτων τε συνθέσεις,
μνήμην ἁπάντων, μουσομήτορ' ἐργάνην.
κἄζευξα πρῶτος ἐν ζυγοῖσι κνώδαλα,
ζεύγλαισι δουλεύοντα σάγμασίν θ', ὅπως
θνητοῖς μεγίστων διάδοχοι μοχθημάτων
γένοινθ', ὑφ' ἅρματ' ἤγαγον φιληνίους
ἵππους, ἄγαλμα τῆς ὑπερπλούτου χλιδῆς.
θαλασσόπλαγκτα δ' οὔτις ἄλλος ἀντ' ἐμοῦ
λινόπτερ' ηὗρε ναυτίλων ὀχήματα.
τοιαῦτα μηχανήματ' ἐξευρὼν τάλας.

Videre frustra qui videbant antea.
Nec audiebant audientes, somniis
Simillimi carpere cuncta nouerant,
Stultè, indecorè. nec domos effingere,
Dolare ligna nec sciebant arborum.
Formicę vt antra nam colebant concaua:
Vmbrosa, luce solis & carentia.
Non vlla cogitatio: nec frigoris,
Nec floridi veris fuit, nec vtilis
Aestatis illa. ast agebant omnia
Vt sors ferebat: donec ipse repperi
Signorum obitusq; ortusq; qui mortalibus
Sint vtiles: & multitudinem artium
His repperi, componere inde literas.
Matremq; Musarum auxi ego Memoriam,
Perutilem cunctis: ego iunxi prior
Iugo feroces bestias, quæ pro viris
Ferrent labores. adde his sunt curribus
Equi trahentes, quos habenæ flecterent.
Lintęola inde nauitæ vehicula
Inueni ego prior freto currentia.
Inuenta sunt mihi misello hæc omnia.

Fabulati inde sunt antiqui, quòd Iupiter ob ignis inuentionem iratus Prometheo omnia malorum genera immisit hominibus: quia nullum est malum quod non ex voluptaria vita, quæ multas artes habet ministras, proueniat. Nam vnà cum artibus ipsis, & Regna exorti sunt, & latrocinia, & bella, & sollicitudines animorum creuerunt, & omnia illa denique, quibus humana vita vndique vexatur. Dicunt præterea Ioui Prometheum carnes in alteram pellem inclusas, in alteram ossa obtulisse, quia cum voluptatibus & delitiis non solùm legum & æquitatis ob spem commodorum, sed etiã Deorum immortalium contemptus in genus humanum irrumpit. Quis enim vere gloriari potest, aut certe quam pauci sunt, qui magis sint solliciti de vita & legitimo Dei cultu, quam de bonitate prædiorum, aut nummo peculiorum? Hæc vnà cum [illegible] multas fecit hæreses; atque si auaritia & spes diuitiarum priuatorumque commodorum de medio tollatur, collaberentur

per hæreses facillime, eiusque omnibus [illegible] hunc unum Deum, una religio, [illegible]. Verum ob has fallacias sub specie religionum ritus, varia pietas, [illegible] calamitatem è cælo, & perpetua pericula [illegible] donec [illegible] radicitus [illegible] in pectore, [illegible]. Nam certe [illegible] omnes qui dissident [illegible] in animis [illegible], & a sancta Romana Ecclesia degenerarunt, præter illud à Christi legibus, [illegible] quod viri boni esse non possunt, nam iã [illegible] (si modo verum [illegible]) se vel avaritia, vel ambitione, vel odio quodam proprio, vel inducti [illegible] a Spiritu sancto & ab omnis veritatis doctore ecclesia Romana, hoc est a Spiritu sancto & ab omnis veritatis [illegible] horum non [illegible] in quibusdam carminibus, [illegible] & dementiam aliquando [illegible] ad clarissimum virum Valerium Faenzum hæreticæ pravitatis Quæsitorem prudentissimum apud Venetos, & ob singulares animi sui dotes Romano Pontifici gratissimum, ac hunc de me [illegible]. Sic enim quodam ex illis carminibus se habent.

Improba Lutheri soboles, quæ dogmata Christi,
Iuraque Naturæ pariter [illegible], & æquum,
Quæ tua ferre putas cœlestia numina mente
Delicta, erroresque modo non turpia quæque
A [illegible] Deus [illegible] eandem
Et modo [illegible] facis. [illegible] illum
Humanum curare putas, delira vagaris
Huc illuc, [illegible] nihil ratione, modumque
Conatusque Diis plena [illegible] quæris,
Fatumque [illegible] moderamine cuncta.
Sit etenim [illegible], & fateare necesse est.
Esse Deo si [illegible] putas mortalia curæ,
Respicere & res humanas, hæc accipe paucis.
Una fides, una est pietas, & una colendi
Rite Deum ratio: [illegible] cætera cuncta.
Quod si nostra videt summi clementia patris
Pectora, si exauditque preces divina potestas,
Quo magis illa moveat mortalia tempore corda
Aptè, quàm populus cum sacris rite peractis
Inspirare Deum delectis patribus orat
Quum statuant leges Christi cultoribus; & quo
Lætentur [illegible]. Hæc sententia cunctis
Quæ placuit, latam divino numine constat.
Adde quod æterni patris, sine labe, carnisque
Sordibus humanis, natus de virginis alvo,
Filius, has leges primus [illegible] colendus
Sit pater omnipotens docuit, qua legibus orbem
Vivendi recte instituit, scelerumque profundas
Radices evellit, [illegible] sub Rege nefando
Duræ supplicium mortis, prius edidit, ante
Esse nefas posthac [illegible] sanguine tingi.
Atque alios ritus [illegible] promisit, illis
Nunc colimus [illegible]. Sic edidit esse

Cuncta Deo curæ mortalia, nullus auarus,
Nullus crudelis poterit quem fallere, nullus
Impius: huic notæ fraudes sub vulpe latentes.
Nunc quoque Pontifices oderunt impia sanctos
Secula, quòd leges curent seruarier illas.
Nec mirum, semper probitas inuisa figuris
Mille fuit scelerum, circumstant plurima namque.
Est vna, & similis semper sibi viuida virtus.
Quos iuuat ebrietas & crapula, sobrius illis
10 Displicet; insanumque vocant, solatia vitæ
Qui non gustarit. Quos vexat dira libido,
Quos Veneris stimulus, quos immoderatus habendi
Vrget amor, stupidum dicunt, qui temperet illis.
Sobrius at contra ridet cum sæua podagra
Articulos tumidos fecit, capitisque dolores
Infestant, tanquam nautas è litore ridet,
Qui se confisos turbantibus æquora ventis
Crediderint, quorum perdidit sibilus auras.
An quia diuitiis & nobilitate parentum
20 Te Latio præstare putas, populisque Latinis,
Idcirco Christi leges audire recusas
Vt magis obscuræ venientes gentis ab ore?
Fabula nobilitas maiorum, & nomina picta.
Denique nobilitas sola est, atque vnica virtus.
Quid cum diuitiis & nobilitate parentum
Legibus est sanctis, & veræ relligioni?
Scilicet auratis donantur lancibus aræ
Munera grata magis superis, incensaque; quàm si
Fictilibus puris veniant de paupere tecto.
30 O vanas hominum mentes, ô pectora multo
Plena mero, quando cœlestia numina auara
Creditis, & pro opibus voces audire precantum.
Omnibus est idem Deus, est pater omnibus idem.
Siue decem vertas fœcunda iugera terræ,
Seu iuga mille boum tibi sudent pondere aratri,
Tantundem referes, nec purges cuncta vorabis.
Munera grata Deo credas, quæ pectore casto,
Quæ manibus sunt lata piis. tolle ambitionem,
Tolle & auaritiam, quæ Diis inuisa beatis,
40 Cunctaregi dicta diuino numine rectè.
Quòd si perstites in eadem mentis iniquæ
Stultitia, vt rectè viuendi spernere leges
Libertas sit visa tibi nec iusta, nec æquam
Esse putes, nisi quod libeat; si denique Christi
Dogmata, Pontificis si spernas iussa, piumque
Consilium; quanto spargetur sanguine campus
Teutonicus? video splendentes ære cateruas,
Armorumque grauem sonitum, radiosque tremisco.

Aliæ

Alter ab Eois veniens exercitus oris,
Alter ab occiduis, complevit milite campos.
Iam quatiunt muros magno tormenta boatu
Bellica, sternentque solo cum moenibus urbes.
Sunt fumo caelum, atq; atra caligine nubes
Tollitur ira Dei, & crudelis regnat erinnys.
Excidii iaci veteres, & pervia cuncta
Militibus: fluvii non tardant, non iuga montis
Ulla negant iter; ampla patet via numinis irae.
Ista monente Deo loquimur. iam dira bipennis
Credite adest sterilis radicibus addita plantae.
Dum licet, & veniae locus est, contraria vitae
Crimina corrigite, & vestras convertite mentes
In melius, precibusq; piis orate tonantem
Ut cladem vertat mox relligionis in hostes,
Et donet vobis longam per saecula pacem.

Dicta est Iovis aquila iecur Promethei assidue lacerare, quia prudentiori-bus hominibus mens semper ad varias cogitationes distrahitur. Et quoniã nullus dolus, nullumque latrocinium diuturnam sociam habere tranquil-litatem consuevit, inde traditum est in fabulis, quod igne surrepto Iupiter omnem pene vitae tranquillitatem mortalibus eripuit. Crescere per noctẽ tantum iecinoris solitum Prometheo dicitur, quantum aquila per diem de-glutiverit, quoniam natura alterna tempora quieti & animi curis cogitatio-nibusque determinavit. Alligatus columnae dicitur, quoniam corpori alli-gata est anima, prudentiaeq; sedes & domicilium, quod ipsum per se est tanquã saxum, cum nullam habeat cogitationem. At iecur est rationis motus, quia nonnulli sapientes id cogitationibus mentis sedem esse crediderunt. Quid ve-rò significant Lampadophoria quae in honorem Minervae, Vulcanique & Pro-methei celebrabantur, in quibus cursores accensis facibus certabant? nihil aliud sane, quàm istum praesentis vitae cursum esse nobis molestiarũ atque curarum plenum, quae ubi cessaverint, à cursu ipsius vitae cessandum est, & succedentibus lampades, lites, morbi, calamitates, animorumque so-licitudines in manus tradendae. Atque ut summatim colligam, significare voluerunt per haec sapientes maximam esse vitae praesentis perturbationem, avaritiam cuncta recta subvertere, viris bonis esse semper adversas difficul-tates pugnandum, omnem mortalium vitam esse curarum plenam, neque ul-li sperandam esse quietem dum vivimus. Haec sub Promethei fabula, & alia his similia continebantur. Nonnulli tamen ad historiam haec detorquenda putarunt: quippe cum Cicero etiam libro quinto Tusculanarum Disputa-tionum Prometheum, Atlantem, Cepheum scribat aliosque nonnullos, ob rei astronomicae peritiam locum fabulae dedisse. Sic enim inquit; Nec vero Atlas sustinere caelum, nec Prometheus affixus Caucaso, nec stellatus Ce-pheus cum uxore, genero, filia traderetur, nisi divina cognitio nomen eorum ad errorem fabulae traduxisset. At alii ad aliam historiam transtulerunt. Nam Herodorus memoriae prodidit in eo libro, quẽ composuit de Vinculis Promethei, Scytharum fuisse Regem Prometheum, qui, cum subditis po-pulis res victui necessarias suppeditare non posset, quod Aquila fluvius ita vocatus illius regionem inundaret, in vincula coniectus à Scythis fuit.

At Hercules cum eò diuertisset, fluuiumque detorsisse in mare, ita vt non amplius inundaret regionem, dictus est interemisse aquilam, & ipsum Prometheum è vinculis liberasse. Agroetas autem Libro decimotertio rerū Scythicarum, quia Aquila fluuius vehementer atque assiduè partem Scythiæ, cui imperabat Prometheus, inundaret, locum esse datum fabulæ scripsit, & aquila hepate Promethei vesceretur; idque Iouis iussu, quoniam imbres frequentes eius imperium & amplitudinem augerent. At Theophrastus in quibusdam cōmentariis, quos mihi ostendit Franciscus Calcaneo Vibianus, vir optimus, mihique amicissimus, scriptum reliquit, Prometheum dictum fuisse
10 ignem ad homines è cœlo detulisse, quia artem diuinarum & philosophiæ cognitionem primus omnium mortalium hominibus ostenderit, qui vt oculos illorum ad illa cœlestia & sempiterna corpora speculanda erexerit. Cui sententiæ assipulantur ea, quæ scripta sunt ab Aeschylo, & atque scripsit Donis Samius, quod ita Prometheus torqueatur, quia Palladem amauerit. At nunc de Atlante dicamus.

De Atlante. Cap. VII.

20 DE Atlante verò quòd frater fuit Promethei, ac filius Iapeti, & Clymenes vel Asiæ vel Asopes vel Libyes, dictum fuit superius. Verùm ex hac mitrerum varietate facile conijcere possumus diuersos fuisse Atlantes ac Prometheos, cum tamen cæterorum res gestæ omnes ad eius nominis celebritatem deferantur. Habuit Atlas vxorē Pleionen Oceani filiam & Tethyos, vt patet in lib. 5. Fastorum apud Ouid.

Duxerat Oceanus quondam Titanida Tethyn,
Qui terram liquidis, qua patet, ambit aquis.
Hinc sata Pleione cum cœlifero Atlante
Iungitur, vt fama est, Pleiadesq; parit.

30 Suscepit è Pleione septem filias, quas verò cum multis iam Orion per quinquennium insecutus esset, vt cum iis congrederetur, illæ Deos tandem precatæ sunt, ne vim Orionis paterentur. Iupiter igitur earum precibus commotus illas inter sydera, vt fama est, collocauit, quarum nomina ita recensuit Aratus in Astronomicis;

[illegible]
[illegible]
Ἀλκυόνη, Μερόπη τε, Κελαινώ τ', Ἠλέκτρη τε,
καὶ Στερόπη, καὶ Τηϋγέτη, καὶ πότνια Μαῖα.

septem illæ esse feruntur,
40 Quamuis sex oculis hominum sint obuia signa.
Alcyone, Meropeq;, Electraq;, diua Celeno,
Taygete, Sterope, præclaro lumine Maia.

Quas etiam, cum in capite sint tauri, ita vt duæ cornua, duæ nares, duæ oculos designarent, alia in medio frontis, vbi pili vertuntur, collocatæ sint, Atlantidas appellauit Virg. in primo Georg. & sole cum Scorpione existente, in vndas cum oppositæ sint demergi inquit, in his;

Ante tibi Eoæ Atlantides abscondantur.

Fuerunt tamen nonnulli, qui duodecim fuisse Atlantis filias dixerint, &

Hyan-

Hyantem fuisse illarum fratrem: qui cum à serpente [?] obsolevisset, quinque illarum ita eius mortem defleverunt, vt prae dolore denique mortuae sint. At Iupiter illarum misertus, dicitur in Hyadas eas mutasse, quarũ nomina haec sunt apud Hesiodum,

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Phaesyla, sive Coronis, & hinc formosa Cleia,
Phaeoque Eudoreque implexis crinibus auro.
Quas Nymphas Hyadas mortales nomine dicunt.

Alii Ambrosiam sive Coronidem nominarunt, & Eudorã, & Dionen, & Aesylam, & Polyxo: alii Phileto, Thyenen, & Prytallin his addiderunt. Quas etiam Bacchi fuisse nutrices crediderũt. & Dodonidas à Dodono Europae filio [?] ... [?]; qui etiam non ex his, sed aliis parentibus natas arbitrantur, cum alii Erechthei, alii Cadmi filias fuisse putent. At neque numerus quidem Hyadum caret controversia, quoniam Thales Milesius duas tantum esse putavit, quarum altera Borealis, altera Australis, nominaretur. Euripides in Tragoedia quam de Phaethonte scripserat, tres: Achaeus autẽ quatuor, at Pherecydes, sex. Quidam Hyadas putarunt nominatas, quia Dionysium educaverint, qui Hyes dictus est, vt testatur illud Euphorionis;

[illegible]
Hye cognato Dionysio iratae.

Alii à pluvia dictas putarunt, quod illarum ortus imbres [?] diebus excitet. Mentionem fecit Pausanias in Arcadicis de Maera Atlantis filia, quae nupsit Tegeatae Lycaonis filio. Et Homer. de Calypso in 1. Odyss. in his;

[illegible]
[illegible]
[illegible], colit tecta Diva
Filia perniciosi Atlantis, qui alta profundi
Omnia cognovit pelagi.

Ferunt alii Atlantem nationibus Hesperiis imperasse, habuisseque responsum à Themide Parnassia futurum esse, vt à quodam Iovis filio regno privaretur, quod testatur Ovid. lib. 4. Metamorph.

memor ille vetustae
Sortis erat: Themis hanc dederat Parnassia sortem:
Tempus Atla veniet, tuã quo spoliabitur auro
Arbor: & huius praedae titulum Iove natus habebit.

Deinde cum Perseus abscissum caput Medusae reportaret, petiissetque ab eo vt in hospitium reciperetur, reiectus fuit & vi depulsus ab Atlante; quia semper [?] in memoria illud oraculi responsum haberet. Huic igitur Medusae caput Perseus ostendit ita inquiens,

At quoniam parvi tibi gratia nostra est
Accipe munus ait: laevaque à parte Medusae
Ipse retro versus squalentia protulit ora.
Quantus erat mons factus Atlas.

Polyidus tamen dithyrambicus poeta pastorem fuisse ait Atlantem, qui fuit in [?] à Perseo commutatus. Mentionem fecit de hoc monte Strabo lib. 17. quem esse scribit in Libya extra columnas Herculis prope-

procedenti ad sinistram, qui fuit etiam Dyris a nonnullis nominatus. Illius loci incolae Atlantes communi nomine dicti sunt, neque ullum proprium nomen habuerunt. Esse vero Atlantem montē altissimum ita testatur Herodo. in Melpomene; [illegible] Extat in hoc mari mons, cui nomen Atlas. Est autem vbique perangustus & teres. ita vero sublimis esse dicitur, vt ad illius verticem oculi mortalium peruenire non possint. Neque ibi vnquam vel per aestatem vel per hyemem nubes deesse consueuerunt. Hunc incolae coeli columnam esse dicunt, in quo monte habitantes homines eodem nomine quo mons vocantur. Hi populi sunt in extrema parte Libyae ac Mauritaniae, qui exorientem solem execratione infectabantur, quod ipsos, ipsorumque regionem radiis exureret. Sic etiam Pausanias in rebus Atticorum famam esse inquit, quod mons Atlas vertice coelum attingat, tanta est eius altitudo: qui ob frequentiam proceritatemque arborum, & ob aquarum defluentium copiam interclusus, nemini accessibilis dicebatur. Huius montis situm ac sublimitatem ita attigit Virgil. in quarto Aeneidos;

> Oceani finem iuxta, solemque cadentem,
> Vltimus Aethiopum locus est, vbi maximus Atlas
> Axem humero torquet stellis ardentibus aptum.

Qui poeta in eo monte describendo omnia haec & historice & fabulose, tanquam in descriptione alicuius hominis expressit;

> Iamque volans apicem & latera ardua cernit
> Atlantis duri, coelum qui vertice fulcit.
> Atlantis, cinctum assidue cui nubibus atris
> Piniferum caput, & vento pulsatur & imbri.
> Nix humeros infusa tegit. tum flumina mento
> Praecipitant senis, & glacie riget horrida barba.

Ab hoc monte vniuersus Oceanus qui vel extra vel intra columnas Herculis est in extrema parte Mauritaniae Atlanticum mare appellatur, quod idem & Rubrum dicitur, vt Herodotus testatur in Clio; [illegible]. Atque mare illud, quod extra columnas Herculis est, Atlanticum vocatum idem est quod & rubrum. quamuis scriptum reliquit Plato in Critia mare Atlanticum ab Atlante Neptuni filio fuisse vocatum. Huius ferunt esse Oceanum socerum, ac alii fratrem, quoniam mare illud Atlanticum & Oceanus multis nominibus pro differentia locorum nominatur. Nam vt in Hesperiis regionibus Atlanticum, ita apud Septentrionem Boreae expositum, glaciale dicitur: alii mortuum vocarunt, quoniam sol & tardos & imbecillos radios super hoc mare transmittit. vbi vero prius apparet exoriens, Eoum vocatur aut Indicum. Quod vero ad Austrum est Aethiopicum, & rubrum nominatur. Cum vero altissimus sit Atlas mons ille Mauritaniae, ita vt vertex cerni non possit, locus datus est fabulae, quod Atlas is qui regnauit in Mauritania, coelum sustineret, vt ait Aeschylus in Prometheo, quē Oceani ita fratrem nominat;

[illegible] [illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]

Ovidius. Non sic profectò; nam quot informaniam
Atlantis inde transiit, ille pondera
Solum ad cadentem sustinet perrigandia,
Cæli columnam, totius terræq; onus.

Hunc montem etiam Homerus columnam nominauit in primo odyssea, & vna cum illo aliam montem, qui non procul distat è columnis Herculis, vt est in his;

[illegible]
[illegible]
habet ille columnas
Perlongas, cœlum ac terram fulcire valentes.

Atque hæc ea sunt, quæ de Atlante memoriæ produntur ab antiquis scriptoribus. Nunc quid hæc significent explicemus. Atque illud primum, nullo pacto fieri posse, vt Atlas cœlum sustineat, sicuti demonstrauit Arist. in secundo Historiæ & Mundi, quia si cœlũ vt sustineatur indigeat, erit graue. At nunc esse tale, vt multis rationibus ibi ostenditur. Ipse praeterea Atlas oportebat hoc aliquando deficiet, quoniam nihil cum labore est sempiternum. Scriptum reliquit Acces hist. quinta Chil. Atlantem Aegyptiũ, qui multis annis Lybico Atlante fuit antiquior, dictũ fuisse cœlum humeris sustinere, quia rerũ cœlestium & astronomicarum primus inuentor fuerit apud Aegyptios. Atq; illa quæ de Hercule Aegyptio Atlanteque dicta sunt ab Aegyptiis, Græci ad posteriorem & Atlantem & Herculem Alcmenæ filium transferentes fabulis accommodarunt. Dicunt enim cœlum sustentandum Herculi ab Atlante permissum dicunt fuisse, quia res astronomicas & stellarum motus Herculem ab Atlante didicerit. Refert Pausanias in Boeoticis Polosium vicum fuisse nõ procul à Tanagra, in quo Atlas consedisse, & ea quæ sunt sub terra, resque cœlestes accurata diligentia inuestigasse dicitur. Sunt qui dicant Atlantem primum fuisse, qui lunæ cursum obseruauerit: quod alii tamen tribuunt Arcadi Orchomeni filio, vnde dicta est Arcadia: quare Arcades ante lunam, vel potius ante lunæ obseruationem, vt ego quidem iudico, gloriantur se natos esse. Alii obseruationem lunæ Endymioni tribuunt, alii Typhoni, inter quos fuit Xenagoras philosophus. Dicitur Libycum Atlantem primum fuisse scribit, qui astrorum motus, lunæque mutationes obseruauerit, quem postea secutus est Thales. Alii dictum esse in fabulis existimant, quod Atlas pedes in terra sustineret, humeros ad ortum & occasum, caput ad meridiem; quod ait Arist. in libello causa motuum animalium; quia indicabant nonnulli ferma sede indigere, circa quam voluuntur, aut per eam sedem transire intelligitur diameter, quia ea quæ supra nos sunt, ab inferioribus dissentiunt. Atlantem igitur & cœlestium & subterraneorum rerum habere cognitionem putarunt hi, qui axem mundi sic appellarunt, quod & nomen ipsum significare dicitur enim Atlas à particula incrementum aliquando significante & [illegible] perfero & sustineo, quia indefessus sit axis in mundi machina sustinenda. Columnas esse Atlantis Borealem & meridianum polum quidam intellexerunt, quod ab his cardinibus mũdus sustineri videatur. Atlantis filiæ Hyades & Pleiades fuerunt, quia post cœli siue axis ortum & stellæ ipsæ natæ sunt. Has ita nominatas quidam putarunt à filiabus Atlantis Libyci peri-

tissimi astronomi, qui ad perpetuam sui memoriam nomina sororum filiarũ alliis indidit, quod & alii plerique fecerunt, & Conon Ptolemæi uxoris Comam vocauit Berenices. Proclus in commentariis, quos in Opera & Dies Hesiodi scripsit, omnium sphærarum animas, viresque diuinas, illas esse has ipsas, quæ Pleiades vocantur, ut Celæno Saturni sit anima, Sterope Iouis lunis, Merope Martis, Electra solis, Alcyone Veneris, Maia Mercurii, Taygete lunæ; quarum aliæ cum suis planetis, aliæ cum aliis Diis rem habuisse dicuntur, quod Ouid. indicauit lib. 4. Fastorum;

> Pleiades incipient humeros releuare paternos,
> Quæ septem dici, sex tamen esse solent.
> Seu quòd in amplexum sex hinc venere Deorum,
> Nam Steropen Marti concubuisse ferunt.
> Neptuno Alcyonen, & te formosa Celæno.
> Maiam, atq; Electram, Taygetenq; Ioui.
> Septima mortali Merope tibi Sisyphe nupsit.
> Pœnitet, & facti sola pudore latet.

Cætera multa, quæ de his fabulantur antiqui, prætermittẽda censui in præsenti, quia ad hanc partem suscepti negotii non attinent. Nunc de Endymione dicamus.

De Endymione. Cap. VIII.

ENdymion autem fuit Aethlii filius & Calyces. Hic ut scribit Pausanias in prioribus Eliacis, a Luna fuit amatus, ex qua filias quinquaginta suscepisse fabulantur, cum tamen alii tres tantum filios insignes, Pæonem, Epeum, ac Aetolum; filiam Eurydicen ex Asterodia, vel Chromia, vel Hyperippe illum suscepisse. Habuit filium præterea Pisum, qui Pisæ Olympicæ nomen dedit. Huic alium filium addidit Ibycus cum ita scribat; [illegible] Alii dicunt quòd Phœbe filius fuit Endymionis. Alii aiunt Iouis fuisse nepotem, quippe cum Aethlius Iouis & Protogeniæ fuisset filius, qui munus id a Ioue obtinuit, vt vitæ mortisq; sibi esset arbiter, vt traditum est ab Hesiodo, Acusilao, Pisandro, Pherecyde, & Nicandro in secundo rerum Aetolicarum, & vt scripsit Theopompus in Epopœiis. Fertur præterea Iupiter illum in cœlum accepisse, atque, cum Iunonem, vitiare conatus esset, deceptum ab Idolo oblato ad inferos detrusum. Fuerunt qui dicant Endymionem fuisse Elidis Regem, atque ob iustitiam in Deorum numerum relatum, mox impetrasse a Ioue vt perpetuò dormiret, quem alii Spartanũ, alii Eleum esse crediderunt. Fama est hunc in Latmo Cariæ monte in antro quodam versari solitum, vbi ciuitas erat Heraclea, vt scripsit Nicanor in secundo Europæ. Dicũt Lunam in illud antrum venire solitam, & cũ Endymione congredi, quod ita attigit Ouid. in Epistola Leandri;

> Non sine Endymione te pectora esse seueri.
> Fac subeant animo Latmia saxa tuo.

Cicero tamen lib. primo Tusculanarum Disputationum perpetuò dormientem Endymionem in Latmo Cariæ monte a Luna adamatum dicit, sola illa a Luna accepisse, neq; vnquam experrectum fuisse, cum ita scribat; Endymion verò, si fabulas audire volumus, nescio quando in Latmo obdormiuit, qui mons est Cariæ, nondum opinor experrectus. Nam igitur eum curare

crasse, cum luna laboraret, a qua consopitus putatur, vt eum dormientem oscularetur: quod ipsum scripsit etiā Lucianus in dialogo Veneris & Lunę. Theocritus felicem putauit Endymionē, quia semper dormiret, neque vllas sentiret molestias, cum ita scribat in tertia Aeglog.

> Ζαλωτὸς μὲν ἐμὶν ὁ τὸν ἄτροπον ὕπνον ἰαύων
> Ἐνδυμίων
> Inuideo dulci somno, semperque grauato
> Endymioni.

Atque tot fere sunt de Endymione fabulose ab antiquis tradita. Nunc quae causa horum fingendorum fuerit, inuestigemus. Atque primum illud conuenit multa antiquos ad illustrium virorum perpetuam memoriam confinxisse, quae postea fabulosis ornamentis vestita ad humanae vitae vtilitatem & eruditionem fuerunt informata. Sic illa, quae dicta sunt de Endymione, ad perpetuam eius viri memoriam ab antiquis poetis fuerunt ficta. Qui vero magis historice rem explicarunt, dicunt Endymionem dictum fuisse in eo monte perpetuo dormire, & a Luna amari, quia cum dormiret per diem, per noctem, quo tempore fere exire solent de suis latebris, ad lunae lucem venationem exercebat, neque vnquam per diem videbatur. Alii dicunt primum Endymionem rerum sublimium speculationem inuenisse, cui rei fabulae locum dedit luna ob tam varias luminis formas & mutationes, cum de illa praecipue cognoscenda esset sollicitus; qui cum noctes his considerationibus esset intentus, somno non fruebatur, at dormiebat per diem. Hic prior, vt testatur Lucianus in Astrologia, lunaeq; rationem motuum ostendit, sicuti Phaethon declarauit solis cursum: quae causa extitit cur luna illum amasse dicta sit, vt testatur Plinius in lib. secundo. Non defuerunt tamen qui Endymionem hominem segnem, ac somno deditum fuisse putarint, vnde in illos qui sunt hallucinandi consueti id dictum, somnus Endymionis: in illos enim conuenit, qui negligentius adeo aliquid faciunt, vt dormire videantur. Nequaquam mirum videri debet Endymionem etiam Astronomiae peritum, & in considerandis stellarum motibus diligentissimum, ab illis segnem & voluptuarium fuisse creditum: cum etiam Aeneas, quem nonnulli tantopere extollunt laudibus, vt bibax & gloriosus & iactabundus ab Apolline carpatur apud Homerum in lib. vigesimo Iliadis;

> Αἰνεία Τρώων βουληφόρε, ποῦ τοι ἀπειλαί,
> ἃς Τρώων βασιλεῦσιν ὑπίσχεο οἰνοποτάζων;
> Aenea Troum doctor, quo grandia facta,
> Quae Reges inter, replicatis pocula laetus
> Pollicitus fueras?

Quae res forte causa fuit cur Aeneas Veneris & Anchisae filius creditus sit. Nec tamen non praetereo alios fuisse, qui pastorem fuisse Endimionem putarint, qui nocturnis pascuis delectaretur, cum alii pastores clausos greges in stabulis haberent; atque cum huius greges magnopere pinguescerent, fabulae data est locus, quod Luna eius amore capta illud Endymionis gregibus donaret. Hunc monumentum esse & sepulchrum apud se ostendunt Elei, qui insigne sepulchrum illi erexerunt. Nihil aliud nisi per haec significatur, quam diligentiam omnibus in rebus esse vtilem, cum maxime Dei auxilium iis semper praesto esse soleat, qui & ipsi non sint desides, & illud suppliciter implorauerint. Nam certe quis Deus non fauet desidiae. At Endymione relicto de Fortuna dicamus.

De Fortuna. Cap. IX.

DE Fortuna, quæ maxime omnium Deorum in quotidianis sermonibus
nominatur, & penes quam omnes humanæ vitæ mutationes, omnisque
facultatum & honorum, & amicitiarũ, & commodorum arbitrium esse
creditur, nihil neque certum, neque vna multorum scriptorum voce confir-
matum habemus, nisi quòd rerum omnium sit inconstantissima, neque vllo
in loco diutius possit consistere. Homerus in hymno quodam in Cererem
illam fuisse Oceani filiam inquit, & testatur Pausanias in Messeniacis, quip-
10 pe cum illam etiam cum reliquis filiabus Oceani cum Proserpina colluden-
tibus commemorauit, quam Tychen Græci appellant, quorum carminum hæc
est sententia;

Vna omnes vario per prata amœna flore,
Candida Leucippe, Phænoque, Electraque, Ianthe,
Melobosisque, Tyche, Ocyrhoe præinsignis ocellis.

Orpheus in hymno, quem scripsit in Fortunam, illam natam fuisse è sangui-
ne ait in his;

[illegible]
Sanguine progenitam, vi & inexpugnabile numen.

20 Quamuis scripsit quidam quòd ante Homeri tempora nemo de Tyche men-
tionem fecit antiquior poeta, neque Hesiodus quidem, qui Deorum omniũ
ortus conscripsit, de Fortuna meminit omnino. Est enim recens, vt ita dica-
tim, & Homeri inuentum, Fortuna, quam permulti scriptores post Homeri
tempora nobilitarunt. Nam siue ante ea tempora nominata fuit, nullam ta-
men obtinuit: siue ab Homero primo, certe post illos tempora, vires assum-
psit. Hanc ferunt res humanas sursum ac deorsum subuertere pro suo arbi-
trio, hanc in singulos homines ius habere, hanc ciuitates, hanc regna, hanc
amicitias euertere cum libuerit, hanc omnia illa euersa & iacentia erigere,
opulentia, hominumque frequentia replere, & florentissima efficere. Quic-
30 quid prosperum, siquid ex voto, siquid felix ex obscuris causis euenire, aut
contra, siquid turbulentum, molestum, calamitosum cõtingat, id totum For-
tunæ tribuitur. Atque, vt vno verbo dicam, hæc vna rerum omnium domina
fuit existimata, vt ait Euripides in Hecuba;

ὦ Ζεῦ, τί λέξω; πότερά σ' ἀνθρώπους ὁρᾶν;
ἢ δόξαν ἄλλως τήνδε κεκτῆσθαι μάτην,
ψευδῆ, δοκοῦντας δαιμόνων εἶναι γένος,
τύχην δὲ πάντα τἀν βροτοῖς ἐπισκοπεῖν;
Dicam viros te Iupiterne cernere?
An frustra nos inuasit illa opinio,
40 Quòd vspiam sit forte dæmonum genus,
Fortuna cuncta cum regat mortalia?

Quamuis idem postea poeta factus similis mentis, vel minus insanam per-
sonam introducens in Electra, Fortunæ autores & moderatores Deos intro-
duxit, illamque Deorum ministram;

θεοὺς μὲν ἡγοῦ πρῶτον, Ἠλέκτρα, τύχης
ἀρχηγέτας τῆσδ', εἶτα κἄμ' ἐπαίνεσον
τὸν τῶν θεῶν τε τῆς τύχης θ' ὑπηρέτην.
Deos putato Electra fortunæ prius

Illum amores [illegible] postea
Laudato Fortunae [illegible] me, & Deam

Scriptum reliquit Pausanias in Achaicis Fortunam unam esse è Parcis, quae potentia caeteras sorores antecelleret, quam & Orpheus illi [illegible] vitae humanae potestatem & administrationem ita tribuit;

[illegible]
Ipsa regis variam mortalem numine vitam.

Cum de illa mentionem fecisset Homerus, non tamen tantum autoritatis potentiaeque tribuit, quantum posteriorum plerique, quippe cum Diis caeteris propria officia concessisset. Sequentibus postea temporibus quidquid fieret, cuius causa esset occulta, illud Fortunae imputari coepit: quare Plato in libello de fortuna Romanorum multa cognomina ab eventu illi indita fuisse memorat. Illud autem idcirco contigit, quia multa fiunt fortuna sapientia perfectalia, vt est apud Athenaeum in carminibus Ionis, quae ibi ita Latina fecimus; Longissimè à sapientia sors dissidet;
Sed multa perficit tamen simillima.

Theognis omnium bonorum & malorum, divitiarumque & paupertatis autorem Iovem esse credidit, quamvis illa tam praeclara fortunae Orpheus tribuerit; quare videtur Theognis nullam esse Fortunam in his existimasse;

[illegible]
[illegible]
Iupiter huc illuc interdum pondera flectit.
Nunc dat divitias, nunc dat habere nihil.

Quare praeclare scriptum est à Iuvenale illam inter Deos collocatam fuisse Fortunam. Nam si prudentia potius, quam temeritate quadam & caecitate mentis res humanae gubernarentur, sublata foret penitus è mentibus hominum fortunae [illegible], faceretque sibi quisque illa fortuna, quam sibi pararet, vt nos in epistola quadam scripsimus, quam metro compositam ad singularis tum prudentiae & probitatis, tum etiam scientiae virum clarissimum Senatorem Venetum [illegible], quem ob singulares animi sui dotes facile principem suae civitatis ausim dicere, misimus.

Aut tam occulta via est prudentiae, & alta futuri
Vt sola sit nota Deis [illegible] ratione
Et stabitur certa venturi temporis ordo.
Aut si nulla regit mentes [illegible] nihil, &
Ingenium [illegible] cuique [illegible] Fortuna, misselli
Erramus caeca certa caligine mersi.
Nec quidquam [illegible] certa ratione, modoque
Conamur: velut in tenebris erramus; & ipsa
Inscitia à nobis fatorum creditur ordo.
Deteriora capi [illegible], at optima [illegible],
Candida [illegible], nigrantiaque alba videntur.

Sed quoniam inscitia mentibus hominum insidet, saepius illi admonendi sunt, quod
Nullum numen abest, si sit prudentia; sed te
Nos facimus fortuna Deam, caeloque locamus.

Sapientissimè igitur Bupalus, opinionem hominum secutus, vt est in Messeniacis Pausaniae, aedificandis templis, fingendisque simulachris ingeniosus ac faber, Fortunae signum apud Smyrnaeos [illegible] antiquorum primus effin-

sit; cuius capiti polum imposuit, cum altera manu vocatum Amaltheæ cornu teneret. Neque aliud Archilochus significare voluit, qui aquam dextra ferentem, at sinistra manu aquam gestantem effinxit, nisi fortunam eandem bonorum & malorum esse largitricem; quippe quæ donet felicitatem, eandem & calamitatem afferre. Nam cum perditis, & omni flagitiorum genere contaminatis hominibus facultates plerumque obueniant, multique viri boni sint inopes, Fortuna cæca, & inconsiderata, & inconstans, & ebria ac turbans dicta est, vt patet ex his apud Ouid. in lib. 4. de Ponto;

Passibus ambiguis Fortuna volubilis errat,
Et manet in nullo firma, tenaxq; loco.

Sic etiam Palladas inquit in his carminibus;

οὐ λόγον, οὐ νόμον οἶδε τύχη, μερόπων δὲ τυραννεῖ,
ταῖς ἰδίαις ὁρμαῖς ἄσκοπα συρομένη.
μᾶλλον τοῖς ἀδίκοισι νέμει, μισεῖ δὲ δικαίους,
ὡς ἐπιδεικνυμένη τὴν ἄλογον δύναμιν.

Improba non nouit leges Fortuna, moderatur,
Sed semper, quo fert impetus, illa ruit.
Illa odit plerumque bonos, blanditur iniquis.
Et monstrat quæ sint robora stultitiæ.

Qua de causa fuit existimata à poetis super rota quadam perpetuo circumuolui; ita vt nunquam in eodem loco diutius persisteret, vt in eo versu significauit Tibullus in primo Elegiarum;

Versatur celeri Fors leuis orbe rotæ:

Et Ouid. secundo de Ponto;

Scilicet indignum iuuenem charissime ducis
Te fieri comitem stantis in orbe Deæ.

Quod ideo fictũ est, quia nõ solũ ea, quæ bona hominum sunt, assiduè subuertantur; verum etiam quia consiliorum incerta est ratio, cũ multa sint quæ nullo pacto prauidere possimus, vt nos in quadam epistola lusimus his versibus, quã ad clarissimum & integerrimum Causidicum, singularisq; eruditionis & integritatis virum Philippum Terriam cognomine aliquando misimus.

Nondum onerata ratis cum staret vincta sereno
Aethere, & insani tacitè pellacia ponti
Alliceret puppes, quoties retinacula nautas
Inuitos tenuere, suis vbi compedis arcta
Demeret Hippotades rapidis iam vincula ventis?
At contra; quoties qui vincla frementibus vndis
Soluerant, vastum nimbis attollentibus æquor,
Mitis pacatis sulcarunt alta procellis?

Hanc Deam cum cæcam finxissent antiqui in curru exhibitam dicebant, qui ab equis cæcis trahebatur, vt ait Ouid. in epistola ad Liuiam;

Fortuna arbitriis tempus dispensat vbiq;.
Illa rapit iuuenes, corripit illa, senes.
Quaq; ruit, furibunda ruit, totumq; per orbem
Fulminat; & cæcis cæca triumphat equis.

Nullus est omnium Deorum, qui tot conuitia, tot lamentationes, tot querelas mortalium in se audiat: quam ab hominibus tanquam sceleratam commemorant, ne de diuina administratione tam nefarie pro stultitia nostra queri-

mur

tatem, introductam fuisse iudico. Hanc igitur hanc stultam, hanc temera-
riam, hanc [illegible], hanc [illegible] parentem, hanc bonorum nouercam
[illegible], hanc [illegible], huic pro bene acceptis persaepe sane gratiarum actiones, at
[illegible]. Huic pro bene acceptis [illegible] contumeliae & obiurgationes. Haec eadē
frequentissimae pro calamitatibus contumelias & obiurgationes, [illegible] ab Homeri temporibus accepit.
Tantam existimationem, [illegible] ab ea prope factus deiectus, totamque rerum admini-
strationem & sceptrum [illegible] Ioui prope [illegible]. Sicut cre-
diderunt infelici homines. Atque ut summatim dicam, nulla alia de causa
[illegible] fuisse [illegible] ab antiquis crediderim, nisi ut hominum
[illegible] summi Dei cogitatione ad inane nomen, & ad numen quod
[illegible]. Nam cum quid aduersum accidit, illud di-
[illegible] constat, cum omnia a Deo proueniant. Quod si homi-
nes omnes sapientes essent, [illegible] eo uiuo optimo dicere nos bona de ma-
nu Domini accepimus, quare non & mala sustineamus? At quoniam pauci sunt
sapientes, ut pro acceptis malis dolcamus, non est mirum de uano nomine
Fortunae, quam de diuina prouidentia querimur. De Fortuna satis, nunc de Apolli-
ne dicamus.

De Apolline. Cap. X.

Fuit Apollo, ut diximus, Latonae Iouisque filius, siquidem Latona a Io-
ue compressa uno partu Apollinem & Dianam peperit, ut ait Hesiodus
in Theogonia;

> Λητὼ δ' Ἀπόλλωνα καὶ Ἄρτεμιν ἰοχέαιραν,
> ἱμερόεντα γόνον περὶ πάντων Οὐρανιώνων
> γείνατ' ἄρ' αἰγιόχοιο Διὸς φιλότητι μιγεῖσα.
> At Phoebum peperit, peperit Latona Dianam,
> Pignora caelicolum quae sunt clarissima longe,
> Caelicolum regi magno coniuncta cubili.

Quare Apollo ita gloriatur apud Ouid. se Iouis natum esse;

> mihi Delphica tellus,
> Et claros, & Tenedos, Pataraeaque regia seruit.
> Iupiter est genitor.

Herodotus autem in Euterpe non Iouis, sed Dionysii filios fuisse Apollinem
& Dianam sensit in his; ἀπόλλωνα δὲ καὶ ἄρτεμιν Διονύσου καὶ Ἴσιος λέγουσι εἶναι
παῖδας, Λητοῦν δὲ τροφὸν αὐτοῖσι καὶ σώτειραν γενέσθαι. Apollinem ac Dianam Dio-
nysii & Isidis filios esse aiunt; Latonam uero illorum fuisse nutricem, cum il-
los seruauerit. Nam Latona cum esset una ex octo Diis Aegyptiorum, a Ce-
rere depositum apud se Apollinem seruauit, cum in insula Phoco sue natā-
te ab impetu Typhonis Osiridis filios quaerentis protexisset. Hos filios qui
Latonae attribuunt, in Delo peperisse dicunt, ut testatur Cicero in actione 3.
in Verrem. Postridie cum spoliatum fanum uidissent ii, qui Delum incole-
bant, grauiter ferebant; est enim tanta apud eos eius fani religio, ut in eo
loco ipsum Apollinem natum esse arbitrentur. Atque Homerus hymnographus in Delo palmae arborem fuisse inquit, quae ostendebatur, cui innixa
Latona Apollinem peperit, ut est in his;

> κεκλιμένη πρὸς μακρὸν ὄρος καὶ Κύνθιον ὄχθον,
> ἀγχοτάτω φοίνικος ὑπ' Ἰνωποῖο ῥεέθροις.
> In monte excelso defixa, in vertice Cynthi,

Inopi

Inopi ad primas ripas, palmæq; propinquas.

Et Ouid. in Epist. Cydippes;

Miror & innumeris structam de cornibus aram,

Et de qua pariens arbore nixa Dea est.

Nam Herodotus in Euterpe multas arbores palmarum in insula Hete uecta fuisse scribit, & templum Apollinis magnificentissimum, & aras trigeminas, & arbores tū fructiferas tū et steriles, permultas. Plutarchus in vita Pelopidæ in ciuitate Tegyra natum fuisse Apollinē scribit, ibique esse duos fontes, quorum alter Palma, alter Oliua dicitur: montemq; Delum. eadem, atque illa quæ de Tityo ac Pythone dicuntur, possunt omnia ad hunc [illegible] perduci. Sed ut res magis perspicua sit, uerba Plutarchi ascribenda duxi; [illegible] Nec longe hinc sanè distat Apollinis Tegyræi templum & oraculum non multo ante tempore euersum, quod usque ad Medorum bellum cum præsideret summa uirum Echecrates uaticiniis ac responsis floruit. Hic fabulantur Deum natum esse, cui loco finitimus est mons Delus nominatus, ad cuius montis radices palus Melas fluuii cessat. Post ipsum templum gemini fontes scatent, suauitate aquarum, & copia, & frigore mirabiles: quorum alterum Palmam, alterum Oliuam nominant his etiam temporibus. Neq; uerum quidem est quod inter duas arbores, sed inter duo flumina eorū pondus Dea deposuerit. Multos fuisse Apollines scribit Cicero lib. 3. de natura Deorum his uerbis; Apollinum antiquissimus is, quem paulo ante ex Vulcano natum esse dixi, custodem Athenarum. Alter Corybantis filius, natus in Creta: cuius de illa insula cū Ioue ipso certamen fuisse traditur. Tertius Ioue tertio & Latona: quem ex Hyperboreis Delphos ferunt aduenisse. Quartus in Arcadia, quem Arcades Nomionem appellant, quod ab eo se leges ferunt accepisse. Atque cum tot Apollines fuerint, reliqui omnes silentur, omnesq; res aliorum gestæ ad unū Apollinē Latonæ & Iouis filium referuntur. Hic multos filios habuisse dicitur é uariis mulieribus; ex Aethusa Neptuni filia Eleutherum [illegible], é Corycia Nympha, Lycorum. é Thyia, uel, ut aliis magis placet, é Melæne filia Cephissi, Delphum. ex Acacallide, Phylacidem, & Philandrum & Naxum. é Cyrene nympha, Aristæum. Chæronem, é Thero Phylantis filia. é Chrysorte, Coronum. é Sylride Nympha, Xeuxippum. ex Asteria, Idmonem. é Sinope, Syrum. é Dia Lycaonis, Dryopem. é Manto, Mopsum. é Melia Oceani, Tenarum ac Ismenium, & Ismenū. ut ne singulis matribus ab ipso Apolline factis enumerandis diutius immorer, Linus, Philammon, Ismenus, Laphitas, Anius, Argeus, Ilaira, Psyche, Philemon, Garamantus, Asteus, Branchus, Nomius, Eurynome, Dorus, Laodocus, Polypœtes, aliique complures dicuntur fuisse Apollinis filii. Fuit autem Aesculapius omnium filiorum Apollinis celeberrimus, quem Iupiter fulmine confecisse dicitur, quia mortuos per medendi peritiam in uitam reuocaret. Id grauiter ferens Apollo cum ulcisci non posset Iouis in se iniurias, omnem iræ impetum conuertit in Cyclopas, quos, quia fulmina Ioui fecissent, sagittis confecit. Ea re indi-

re indignatus Iupiter Apollinem è cælo relegauit. Quod ita scripsit in Argonauticis Orpheus;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Inde Pheris Admetum adiit, seruiuit Apollo
Huic olim, cuperet vitare ut cum Iouis iram,
Cyclopas quoniam confecerat ille sagittis,
Atq; neci dederat Asclepi pignora et ipsi,

Inde demissus ac exul errabundus mortalium calamitatibus factus est obnoxius, vt testatur Lucianus in dialogis mortuorum. Hic idem Deus propter inopiam rerum omnium victui necessariarum mortalis omnium miserrimus factus operam suam Admeto Thessaliæ Regi pascendis armentis concessit. Vel, vt alii maluerunt, datus est in seruitutem Admeto, qui, quoniam vnca pauit, vocatus fuit Nomius & Agreus, vt ait Pindarus in Pythiis in his;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Et clarum Apollinem
Vtilis lætitiam amicis
Propinquum custodem ouium.

Huic eodem die natus Mercurius vespere boues surripuit, vt est in hymno Homeri in Mercurium;

[illegible]
[illegible]

Editus in mane est, cytharam pulsauit eadem
Luce, boues Phœbo celauit vespere captos.

Deinde cum quereretur Apollo, Mercuriumq; minis terrere conaretur, vt boues per furtum raptos sibi restitueret, idem Mercurius pharetram etiam surripuit, qua re cognita coactus est ridere Apollo, vt ait Horat. in 1. Carmin.;

Te boues olim nisi reddidisses
Per dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret, viduus pharetra
Risit Apollo.

Cum Pindarus cum, alii boues pauisse Apollinem inquiant, Callimachus tñ in hymno in laudem Apollinis equas illum pauisse asserit in his;

[illegible]
[illegible]

Dixerunt Nomium Phœbum, ex quo tempore ad vndas
Amphrysi Deus egit equas pastum ille iugales.

Qua de causa habitus est Deus postea pastorum vnà cum Pale, vt ait Virgil. in Aegloga quinta;

Ipsa Pales agros, atque ipse reliquit Apollo.

Et in tertio. Georg.

Te quoque magna Pales, & te memorande canemus
Pastor ab Amphryso.

Huic lupus sacer existimatur, quia cum infestum sit animal gregibus & ar-

mendis Apollinis tamen armento pepercerit. Ast ego crediderim, et istud
cum animal mactari solitum antiquorum Deo, eadem causa qua sus Cereri
& caper Baccho immolantur. Arati tamen enarrator ob praestantissimum
oculorum acumen factum Apollini perspicaci existimari censet. Sic enim
inquit, [illegible]
[illegible]. Vt enim ille cum procul existit,
tamen potest perspicere, sic lupo magnum est aciei acumen: qui etiam prop-
terea est perspicax Apollini sacer putatur. Hic idem Deus mox cum ad Eu-
rotae ripas in Sparta Hyacinthi pueri amore captus disco certaret, Hyacin-
thum imprudens occidit, ut ait Ovid. lib. mutationum. 15. Hac de causa pro-
fugus e Sparta ad Laomedontem dicitur Troiam confugisse, qui tum forte
moenia circiter extruenda curabat: ibi Apollo una cum Neptuno, cum ambo
rerum necessariarum inopia laborarent, suam operam pro promissa merce-
de Laomedonti locarunt lateres componentes. Non tamen laterum mercedem
ceperunt, quanta sibi promissa fuerat ab illo Phryge. At Ovid. non manibus
Apollinis extructa fuisse moenia Troiana scribit in epist. Paridis, sed per so-
num lyrae, quam dum tractaret, saxa se sua sponte ait continuo accommo-
dasse. Ita enim inquit;

Ilion aspicies, firmataque turribus altis
Moenia Apollineae structa canore lyrae.

Neque solum in ea muniendi moenia Troianis caementarium & lateres Apollo ex-
ercuisse, sed etiam operam tulisse Alcathoo in extruendis muris labyrinthi,
ut testatur Pausanias in Atticis ex omnium Megarensium opinione. Non de-
fuerunt sane qui dixerint Apollinem fuisse Arcadum Regem, qui cum tyran-
nice imperaret pulsus fuit a suis civibus, & ex altissima imperii dignitate ad
privatam vitam, tanquam e caelo in terram deiectus, ad Admetum Thessaliae
Regem confugerit, qui illi concessit, ut iis populis, qui circa Amphrysum
flumen habitabant, imperaret. Inde pastor apud eum armenti Admeti fuis-
se dicitur, cum Reges antiquitus & gubernatores civitatum [illegible] pa-
stores dicerentur, ad custodum pecudum similitudinem: quia non minus uti-
litatem suorum reges antiqui procurabant, atque vel pastores pecudum, vel
patres filiorum. Inde Homerus etiam ex antiqua illa consuetudine Reges
ac principes populorum, [illegible] vocat. Hac igitur nominis consuetudine
do cum ad eos qui curant armenta translata sit postea, locum dedit fabulae.
Herodotus in Euterpe omnes illos, qui ab Aegyptiis Dii habiti sunt, regnas-
se apud Aegyptios ostendit, atque inquit eorum omnium postremum Orum
Osiridis, quem Apollinem Graeci vocarunt, imperasse, ut est in his; [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]. Atque prius horum hominum Deos fuisse illos, qui regnaverant in
Aegypto, qui non amplius inter mortales degerent, illorum unum fuisse sem-
per, qui reliquos autoritate anteiret. Postremum autem omnium regnasse
Orum Osiridis filium quem Graeci vocarunt Apollinem. Est enim Osiris Bac-
chus, ut dictum est. Dictus est Apollo cum boves Admeti custodiret oci-
per te suo citharam invenisse, ut ait Paus. in Prioribus Eliacis, cum lyram
Mercurius invenerit, ut dicetur. Fertur idem fuisse musicae & vaticiniorum
inventor, ut est in primo Metamorph. Ovidii;

Inuētū

Iupiter est genitor: per me quod eritq; fuitq;
Estq; patet: per me concordant carmina neruis.

Perutile sanè & praeclarum inuentum fuit Apollinis musica, quae tanquam so-
latium quoddam, & ad obliuionem humanarum calamitatum remedium,
quibus vita hominum vndique septa est, fuit inuenta. verum illam tamen pa-
gis effeminatam quam conueniebat, vt Chromaticum melos [illegible] ad
demulcendos animos; nunc magis virilem fecerunt: nam ex his [illegible]
modulis fecerunt permistam, sicuti requirebat rerum praesentium ratio. Neq;
rudis omnino aut insulsus habitus est, qui musicae non fuisset ignarus.
Alius fuit musicae modus, cum per musicos animi in bellum essent incitan-
di, alius modulus fuit in conuiuiis, alius inter Deorum sacrificia. Qui enim
modulos rectè cognouerit, & quibus ex numeris componantur singuli, hic fa-
cile ad omnia tempora musicam rationem accommodabit. Fuerunt hac [illegible]
de causa Musae in eius tutela creditae, quarum & dux & pater Apollo fuit exi-
stimatus. Fabulantur Linum Amphimaro Neptuni filio & Vrania genitum
natum, qui cum omnes mortales gloria musicae antecelleret, ab Apolline, cui
se conferre audebat, fuit extremo supplicio affectus: cui etiam parentare
ante sacra Musarum [illegible] Deo sacer creditus fuit olor, quia iuxta [illegible]
& [illegible] sit, vt quidam putarunt: ego vero crediderim, quòd illa plan-
ta [illegible] maximè amet, cum in locis frigidis non nascatur. Quòd illi sacer
sit [illegible] Theocr. ait in [illegible];

[illegible]
[illegible]

Atque virum oleaster Apollinis ipse sacratus,
Ac patrum omnia sacra Deo frondescit [illegible].

Et quoniam musica fuit Apollinis inuentum, illi consecrarunt etiam cicadas,
cantu enim omnino animalia genus excellunt, & folliculis [illegible], vt [illegible]
Mercurio, Triglam Hecatae, [illegible] Veneri, [illegible] Dionyso, vt ait
Damon in piscibus. Hic Deus patrius & ciuitatis defensor creditus fuit ab
antiquis Atheniensibus, ad cuius Dei memoriam mos fuit priscis Athenien-
sibus comam nutrire, & aureas cicadas capillis adnexas gestare, vt his verbis
testatur Thucydides; [illegible]
[illegible]
[illegible] Atque antiqui, qui inter illos diuitiis praestiterunt, nec
longum intercedit temporis spatium, ex quo lineas tunicas gestare cessarunt,
& aurearum cicadarum corymbos è capillis capitum dependentes. Verum rem
hanc apertius patefecit Aristophanes [illegible] in his; [illegible]
[illegible]
[illegible] Antiquissimi Athenienses aureas
cicadas capillis implicitas gestabant, quoniam cum musicae sint cicadae, sa-
crataeque sunt Apollini, qui patrius est Deus illius ciuitatis. Hic Deus etiam
celeberrimus fuit ob diuinandi artem & vaticinia, atque maximè omnium
Deorum ab omnibus ferè gentibus in honore habebatur: [illegible] quo-
dam & officinas responsorum clarissimae [illegible] in Delphis praeter caetera loca.
Scriptum reliquit Lucianus in dialogo de Astrologia, virginem quandam apud
Delphos praedicendi munere functam fuisse, cum tamen draco esset sub tri-
pode, qui vocem emitteret. Fabulantur tamen nonnulli Apollinem vaticinan-
di artem à Pane didicisse, vt ait Apollodorus lib. 1 in his; [illegible]

[illegible] . Apollo autem vaticinandi arte ex Pane Iouis & Thymbreis Nymphæ filio percepta Delphos se contulit, quo tempore Themis dabat responsa. At vbi illam Python serpens impediret quo minus prope accederet ad hiatum, eo cæso Apollo loco oraculi ipse positus est. Erat enim, vt quidam antiquiorum tradiderunt, tripos aureus sub quo serpens in adyto templi Apollinis Delphici, è quo loco responsa dabantur: atque hic tripos hac de causa illi dicatus fuit. Fama est, vt testatur Plutarchus in Solone, Milesios hospites nonnullos à Cois piscatoribus aliquando emisse retium iactum, & certa mercede conuenerunt Coi vt quidquid eo iactu cepissent, id esset hospitum Milesiorum. Aureum itaque tripodem reti extraxerunt, quem ferunt Helenam cùm Troiam nauigaret iussu oraculi in eo loco deposuisse. Deinde cùm nata esset controuersia de illo tripode inter piscatores & Milesios, ciuitates ambæ causam illam publicè susceperunt, donec ad arma ventum est. Deinde cùm vtrique Pythiam consuluissent, responsum tulerunt sapientissimo omnium tripodem illum mitti oportere: tum omnibus assentientibus Cois, qui pro illo armis decertauerant, tripos ad Thaletem Milesium defertur, vt ait Laertius in eius vita; quem tamen Thales ad Biantem, vt se sapientiorem, remisit, & ab eo rursus ad alios eodem pacto transmissus, demum ad Thaletem denuo remittitur; quem ille tandem Ismenio Apollini dicari oportere inquit. Theophrasti tamen opinio fuit quòd Bianti primùm fuerit delatus, deinde Thaleti, & ad alios deinde, mox ad Biantem denuo remissus, Apollini Delphico consecratus fuerit. Fuit autem tripos, vt est in lib. [illegible] Iliad. vas vel æneum, vel aureum, quod tribus pedibus fulciebatur, ansasque duas aures haberet, quibus capiebatur, quorum vasorum vsus erat in sacrificiis. Horum alii seruabantur ab igne intacti atque [illegible] dicebantur, oblati [illegible] tripodes scilicet; quorum formæ ita fecit mentionem Homerus.

[illegible]

Et tripoda auritum ferre.

Alii tripodes, qui imponebantur igni & quibus vtebantur in sacris, dicebantur [illegible], hoc est igni impositi, de quibus ita meminit idem poeta,

[illegible]

[illegible]

Impositumque igni victori dat tripodem, quem
Bis senos superare boues censebant Achiui.

Sunt qui dicant tripodes mensas fuisse in Apollinis Delphici templo, super quibus recumbentes Phœbades responsa redderent, quæ etiam mensæ cortinæ vocarentur, à corio Pythonis ita dictæ, cùm eo tripos Delphicus tegeretur. Alii tamen cortinam vas esse crediderunt tribus fulctum pedibus, in quod mergebatur Phœbas vaticinatura. Alii sellam, quæ tribus pedibus fulciebatur, tripodem esse senserunt, super qua sedens oracula daret; quod videtur testari Callimachus in lauacrum Dianæ;

[illegible]

Nondum cura mihi sedes tripodis fuit ante.

alii vas pulueribus plenum, vt sensit Hellanicus. Strabo [illegible] domicilium speluncam scilicet profundam. Huic Deo laurus sacra putabatur, non solùm quia Ladonis filiam ab Apolline amatam in illam arborem conuersam esse fabulentur,

laurus, ut creditur Ovid. lib. 1. Metamorph. sed etiã quia natura ipsius Apol
linis, ut [illegible] cũ arbor sit natura calida, quæ fulmine minime tangitur, quare
Soli consecrata, [illegible] repellendis malis, neque timet anni iniuriã, sed
huic *Diuinationi* dicta fuit [illegible] ac repellendis malis, atque ad vatũ pestilentiũ commo-
semper fuisset, neque vnquam senex appareret, eius odore ad [illegible]
dus est, ut ait [illegible], ob mediocritatem caloris diuinationibus, siquidẽ
eius folia sub puluinari dormientiũ posita vera somnia gignere putabat. Hu-
ius arboris caudæ Apollinis templis appendebantur, & vates coronabantur, di-
cebanturque lauri foliis vesci, quòd illi a vaticinia [illegible] signifi-
cationem [illegible] & fasciculos in vultum reportabant, ut [illegible] 10
[illegible] munera & [illegible] in [illegible] reportabant, ut [illegible]
Nicander Aetolus is, qui Alexipharmaca scripsit, quique Apollinis Cla-
rii fuit sacerdos, scriptum reliquit in Aemonia primum apud Tempe laurũ
fuisse inuentam, quod inquit in his;

[illegible Greek verses]

Vel parum vitis potum fer, vel dato lauri
Aemoniæ, pastinacamque, aut caulis eiusdem.

Apollinis Ismenii diuinatio non fiebat per responsa, sed per illa animalia quæ
comburebantur, sacerdotes futura vaticinabantur, ut ait enarrator Sopho-
clis. Magi praeterea & Scythæ per lignum myricæ vaticinabantur, & per aliarum 20
[illegible] arborum virgas, quod genus vaticinii à Medis etiam fer-
mè in aliarum arbusculã virgis. quod genus vaticinii à Medis etiam fer-
vari solitum scriptum fuit à Dinone lib. primo Tertiæ Compositionis. Sicuti
Iamidæ per pelles cæsarum victimarum ignibus impositarum, si ex se inci-
derentur: cum aliis astragalis super mensis impositis Deorum vaticinari
mos fuisset. In Lesbo praeterea fieri solita per virgas myricæ vaticinia testa-
tur vel cognomẽ ipsius Apollinis, qui inde Myricæus vocatus fuit à Lesbiis.
Scriptum reliquit praeterea Archemachus in iis quæ memoria prodidit de Ar-
chilocho & de [illegible], Apollinem apparuisse in somnis [illegible]
gesto [illegible] Imperatori, qui ramum gestaret myricæ:
quare illam plantam illi Deo gratam putauit. Metrodorus praeterea in quo-
dam libello quem scripserat de Consuetudine, antiquissimam plantam esse 50
myricã putasse videtur, quæ etiam Aegyptii per pompam Iouis consecrarũ
tur. Verum hanc familiam ita attigit post eũdem Nicander in Theriacis;

[illegible Greek verses]

Inde nouum fruticem flexilis ex fonte myricæ
Quæ vates veneranda suos afficere Apollo
sera cirrum huic tribuit, venturaq; dicere clamas.

Erant autem multi modi diuinationum apud antiquos, siquidem vel vola-
tus auium, vel obseruationes tripudiorum, vel auguria, vel inspicien auium, 60
vel exta victimarum, vel signa de cælo, vel prodigia, vel portenta, vel mēsa
Deorum, vel somnia, vel astra, vel aqua, vel ignis, vel mortui futura prædice-
bant ac præmonstrabant, vel alii modi, quos omnes recensere foret supervaca-
neum. Nam & Virg. quosdam enumerauit in 3. Aeneid. hoc pacto;

Troiugena interpres Diuum, qui numina Phœbi,
Qui tripodas, Clarii lauros, qui sidera sentis;
Et volucrum linguas, & præpetis omina pennæ.

Fuerunt autem duo Dii tantum, quorum celebrarentur responsa, Iupiter &

Apollo:

Apollo quorum ita fecit mentionem Aeschylus in Eumenidib.

> [illegible]
> [illegible]
> Oracula ipse cum tuis, cum dein mea
> Considere impero.

Veruntamen idem Aeschylus testatur in Sacerdotibus Apollinem à Ioue prius accipere responsa solitum, deinde eadem dare petentibus, vt est in his carminibus;

> [illegible]
> [illegible]
> Citissimè huc venire, namq; talia
> Apollini pater loquenti suggerit.

Vocatus fuit autem Apollo [illegible] & Delphicus, quia cum prius Neptunus Delphis coleretur, ac Apollo in Calabria, loca mutarunt inter se; sic illum vocauit Lycophron;

> [illegible]
> Locum Dei mutantis, atq; mœnia Condentis.

Huic Deo cygnus etiam dicatus est, quia diuinet ac vaticinetur quando moriturus sit, & quasi præ lætitia canat, cum prospiciat quantum boni in morte, vel certe quantam molestiarum, quæ sunt in hac miserrima vita, frequentiam sit relicturus: quam causam & cantus, & cur dicati sint Apollini cygni, ita scripsit Cicero in primo Tuscul. disput. Itaq; commemorant, vt cygni, qui non sine causa Apollini dicati sunt: sed quod ab eo diuinationem habere videantur, quia prouidentes quid in morte boni sit, cum cantu & voluptate moriantur. Fuit autem templorum omnium opulentissimum Delphici Apollinis, quippe cum vel mille aureos lateres Crœsus ille ob insignes diuitias celeberrimus aliquando dono miserit, vt testatur Herodotus hist. prima, vt aurea tota ara Apollini ex iis strueretur. Fuit & alius infinitus prope Regum & Imperatorum munerum numerus augustissimorum, vt videtur innuere Ouid. in Epist. Cydippes;

> Et modo porticibus spatior, modo munera Regum
> Miror, & in cunctis stantia signa locis.

Tribuebatur Apollini ars medendi, & sagittarum scite emittendarum peritia, quod his verbis significauit Ouid. lib. 1 Methamorph.

> Inuentum medicina meum est, opiferq; per orbem
> Dicor; & herbarum subiecta potentia nobis.

Et Callimach. in hymno in Apollinem;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Arte magis varius nullus, quam clarus Apollo.
> Sunt illi arcitiores curæ: ille sagittas,
> Ille arcus curat, pariterq; oracula, vates,
> Suffragia. ex illo didicerunt funera primum
> Differre, & gelidæ vitare pericula mortis.

Hunc Deum & aureos calceos gestasse, & omnia prope aurea habere finxit

Calli-

Callimachus ex antiquorum opinione, & semper esse iuuenem, neque unquam pubescere, aut lanugine prima barbae vestiri, ut est in his versib.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Aurea sunt Phoebo haec, vestisque, & fibula in illa; 10
Tum lyra, cum chordis, ex humero pendensque pharetra.
Calcei & ex auro verique aurifluus Apollo est.
Possidet in multa, quod Pytho ostendit, & idem
Formosus semper, semper iuuenisque: nec illi
Foemineae quantum nigrent lanugine malae.

Scripsit Homerus in hymno in Apollinem, Apollinem ipsum vocatum fuisse Pythium, quia Typhonem sagittis interemerit, qui solis calore postea corruptus Apollini Pythio nomen dedit. Nam [illegible] putrescere significat, ut est in his carminibus;

[illegible] 20
[illegible]

sic inde precatus Apollo est:
Putrescas tellure iacens, campoque ferace.

Tum idem paulo post; [illegible]

[illegible]
[illegible]

inde vocatur
Pythion hunc regem cognomine, putruit illic
Quod monstrum radiis, & claro lumine solis.

Fabulati sunt antiqui hunc e terra a Iunone pugno percussa natum esse, quem serpentem fuisse crediderunt, at non Typhonem, ut scripsit de illo Nicander Colophonius in his; 30

[illegible]
[illegible]

Sic effata grauis percussit robore dextrae
Tellurem, motumque solum est tum fertilis agri.

Caesus fuit hic Python serpens non procul a Cephisso flumine, qui fluit ad radices montis Parnassi, ut ait Dionysius in libello de situ orbis. Scriptum reliquit Ouid. in 1. lib. Metamorph. Pythia postea in honorem Apollinis fuisse instituta, quae non a Typhone putrefacto, sed a serpente, fuerunt instituta, ut in his scribitur; 40

Instituit sacros celebri certamine ludos,
Pythia perdomitae serpentis nomine dictos.

Celebrabantur autem ii ludi vere ineunte ab omnibus Cycladum incolis, sicuti tradidit Dionysius in lib. de situ orbis in his carminibus;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Instituunt claros coetus, victoria quando

Grata fuit, cum iucundum ver incipit; & cum
Arboribus dulces nidos fabricat Aedon.

Omnes enim insulæ etiam, quæ fuerūt circa Delum ludos pro illa victoria instituerunt. Scribit tamen Pausanias in Corinthiacis Diomedem à Troia redeuntem cum effugisset tempestatem, quæ Græcis ab Ilio redeuntibus immissa est, apud Trœzenios templum Apollinis Epibaterii dicasse, & Pythicos ludos in eius honorē instituisse. Erat antiquissimus mos, vt publice ex omnibus hymnis qui offerebātur, in honorem Apollinis canerentur; postea vero cantus ad citharam fuit institutus, & mox deinde atque tibicinum certamen: & præmia ab Amphictyonibus de medio sublata, & coronarum dicatum fuit propositum: & quadrigis exceptis, omnia, quæ in Olympicis agebantur adhibita sunt studia, in hæc recepta certamina. Deinde paulo post repudiata fuit ars auledorum, & ex his ludis exclusa, quia iniucundam quidem & tristem præ se ferrent, cum elegis, funebresq; lamentationes his tibiis conuenirent. Mox additus est equorum cursus, & armatorum deinde, mox bigæ introductæ, atque variis temporibus & pullorum [illegible] & singulorum [illegible], quorum [illegible] mentionem fecit Ouid. libro primo Metamorpho.

Hic iuuenum quicunq; manu, pedibusue, rotaue
Vicerat, esculeæ capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat.

Erat enim antiqua consuetudo iam tum à Thesei temporibus è Creta redeuntis incepta, vbi ludos Deli instituit, vt victores palma coronarentur. Mox coronis materia mutata tamen consuetudo, vt omnes victores vbicunque essent, palmam manibus gestarent, vt ait Paus. in Arcadicis. At corona laurea propria fuit Delphicorum præmiorum, idque cum ob perpetuum vigorem, tum quia arbor ipsa Apollini sit dicata. Verum de his ludis alio loco plenius pertractabimus. Fuerunt qui dixerint, hos ludos non ob serpentem ab Apolline cæsum institutos fuisse, sed ob incolam quendam Pythas, (sic enim nominabant Delphos antiqui) ab Apolline confectum sagittis, qui ibi extabat. Atque per id temporis ita nominabantur ea quæ computrescebant, vt in Phocicis inquit Pausanias. Scriptum reliquit Ephorus quo quidem tempore Apollo in terras descendit, homines syluestribus fructibus viuentes ac humano more, ... [illegible] atque id contigisse in Delphis primum, mox ad Panopeam vrbem profectum crudelissimum & violentum tyrannum Tityum interfecisse, audiuitq; è Parnasiis hominibus alium esse tyrannum non minus hominibus infestum Pythonem nomine, atq; cognomine Draconem, quem & ipsum sagittis Apollo confecit. Atque inter pugnandum cum Io Pæan illi exclamassent, quod mitte Apollo significat, mansit postea consuetudo vt Io Pæanibus & in omni lætitia alicuius victoriæ Io Pæan conclamaretur, vt illud est Ouid. in secundo de Arte;

Dicite Io Pæan, & Io bis dicite Pæan.
Decidit in casses præda petita meos.

Inde Pæanes dicti sunt hymni, qui in laudem Apollinis compositi canebantur: erat autem rhythmus eorum, ille plerumq; qui à Sophocle seruatur in hoc carmine in Oedipode Tyranno;

[illegible]. Ieie Delie Pæan.

Quamuis duo fuerunt Pæanum genera, quorum vsus erat etiam in bellis ...

[illegible] alteram ventus Marti ante bellum erat dicatum; alteram Apollini [illegible] post victoriam. Cum cepissent igitur Paeanes in Apollinem cantari, cœpit [illegible] post [illegible]. [illegible] Bacchus. Alii igitur [illegible] & Apollo vocari [illegible], [illegible] à [illegible] scilicet dixerunt: quippe cum [illegible] [illegible] moderato calore densibi vitam mortalium conferunt, at contra [illegible] sunt iidem radii si immoderatus calor exciderit. Alii vtramque [illegible] alteramque [illegible], [illegible] dictus fuit. Quod autem Paeanes vocarentur [illegible] in Apollinē composita, declarauit id Homeri in

[illegible] Iliadis; [illegible]

[illegible]

[illegible]

Phœbeas iras placabant carmine Achiui

Per totas luces pulchrum Paeana canentes.

Cantantes Phœbum, huic mulcebant pectora cantus.

Fuerunt tamen, qui putarint Paeana dictum fuisse non quidem [illegible] vel à feriendo; sed potius [illegible] quod placare significat: quoniam [illegible] illas cantilenas sibi vel [illegible], vel pestem cessare precabantur, vel [illegible] imminens malum diuertere diuino implorato auxilio. Inde Aesculapius Paean dictus fuit ab Aristoph. in Pluto: quia morbos mitiget ac cessare faciat.

[illegible]

Aesculapium nostrum benignum quod fuit

Paeonem.

[illegible] Dii laudes & [illegible] cantabantur [illegible] ad illum placandum, quod iis delectari putaretur, cum primus is, vt fama est, Iouis victoria laudes Saturno de regno depulso cecinisset carminibus, cithara sumpta magnificisque vestibus indutus, & [illegible] in secundo Eleg. Tibullus;

Sed nitidus, pulcherque veni, nunc indue vestem

Sepositam, longas nunc bene pecte comas.

Qualem te memorant Saturno rege fugato

Victori laudes concinuisse Ioui.

Hic Deus eximie colebatur in Soracte Phaliscorum monte, cuius sacerdotes [illegible] pedibus ad simulandam sanctitatem prunas accensas calcabant illæsi; sed illud fiebat quibusdam additis medicamentis & antidotis, quæ res multitudinem hominum in summam admirationem & superstitionem adducebat. [illegible] falsa ostentat Virg. lib. [illegible];

Summe Deum, & sancti custos Soractis Apollo

Quem primi colimus, cui pineus ardor aceruo

Pascitur, & medium freti pietate per ignem

Cultores multa premimus vestigia pruna.

Habuit Apollo multos locos in quibus colebatur. Nam Homerus in primo Iliad. Chrysen, Tenedum, Cyllamque ciuitates commemorauit, in quibus præcipuè Apollo colebatur, vti [illegible], & de [illegible] vel à [illegible], in quibus [illegible], vel à [illegible] cognomina [illegible], vt Delphinius dictus est Apollo, quia Delphino similis in mari aliquando [illegible] apparuerit, [illegible] in [illegible] littore [illegible], vt est in hymno Hom. in Apoll.

[illegible]

[illegible]

 hic

Sic mihi Delphino simili super æquoris vndas
Cæruleas primam in nauim fuit impetus olim.

At Heliodorus Delphinium vocatum fuisse scripsit, quia in Pythone Delphinum draconem Latonæ vim inferentem sagittis confecerit; cuius hæc sunt carmina;

[illegible]
[illegible]

Vel cum saxosis Parnasi in collibus arcu
Serpentem horrendum confecit is, atque sagittis.

10 Fuerunt qui dixerint ita dictum fuisse, quia Castalium Cretensem in coloniam Apollo deduxerit, à Delphino vectus; alii quia Delphino similis nauis fuerit dux vsque ad sinum Crissaeum, & in Phocidem. Alii quia sub forma delphini nauim conscenderit, & vsque ad eum locum per mare deduxerit, mox exilierit illuc, vbi Delphi postea sunt vocati. Verum nos his fabulosis, variisque opinionibus, & fabulosis cognominibus prætermissis, & tantum summatim percurramus, quæ cognitu necessaria sunt nostro huic sermoni pro negotio. Celebratur hic Deus & in Mileto & apud Magnesios, ab [illegible]is, quas superius recensuimus dictus. Abæus ab vrbe Lyciæ, Acesius, [illegible], Acerius, Agræus, Alexicacus, Argenetes, Agyieus, Argyrotoxus, Boedromius,
20 Cerdous, Cariaeus, Carneus, Cataonius, Carinus, Carmenus, Clarius, Delius, Didymeus, Diradiotes, Epicurius, Gryneus, Hylates, Horius, Ismenius, Latous, Lemnius, Loxias, Libystinus, Lycius, Malcates, Nomius, Napæus, Orchiteus, Pastor, Pythius, Pæan, Phanæus, Pataræus, Patrous, [illegible], Parnopius, Philesius, Prælagus, Pæstes, Phyllæus, Sibaleus, Serpenticola, Spondius, Sciastes, Theoxenius, Thyræus, Tymbræus, Telphusius, Lucius, Zosterius, aliaque complura fuerunt cognomina, quæ omnia numerare longum esset. Fertur hic Deus in varias formas ob amores fuisse mutatus, in Leonem, in ceruum, in accipitrem. Mos fuit illi agnos immolare, vt testatur Homerus lib. 4. Iliadis;

30 [illegible]
[illegible]

Ipse roga Lycium Phœbum, qui est clarus ob arcum,
Et voue agnorum teneorum sacra referre.

At Virg. in lib. 3. Aeneidos taurum illi immolari solitū scribit his versibus;

Sic fatus, meritos aris mactauit honores,
Taurum Neptuno, taurum tibi pulcher Apollo.

Testatur Pausanias etiam in Bœoticis Thebanos taurum Apollini immolare solitos, at postea immutatum fuisse morem vt bos domitus mactaretur, quòd ii qui missi fuerunt aliquando ad capiendum taurum cum nigris tarde fuis-
40 sent, & cadendæ victimæ tempus instaret, bos à transeunte plaustro solutus fuerit, & pro tauro mactatus, quæ postea mansit consuetudo. Mnaseas prodidit Eustathius in Fabulosis accipitrē fuisse sacratum Apollini, vnde illud est Homeri;

[illegible]

Nam celer accipiter fit Phœbi nuntius ales.

Atque hæc ea sunt ferè, quæ de Apolline fabulosè tradita fuere ab antiquis. Nunc quid per hæc senserint, vestigemus. Appellarunt antiqui, vt sæpius dictum fuit, varias vel naturæ vires, vel siderum, vel summi Dei in humanis

ma

stianet; vnde Deorum nomen [illegible]. Quid enim per Apollinem intelligebant,
de quo cum multa tradita sunt in fabulis? Declarauit id Cic. lib. 3. de Natu-
ra Deorum: illa autem, [illegible], quam longe
ra Deorum: illa autem, [illegible] alteram Apollinē
[illegible], non videt Solem Deum illi, [illegible] nominant
Græci, alteram Dianam [illegible]. Et Plato in Cratylo [illegible]
[illegible], quæ ad quatuor facultates illius [illegible], ad musicam, [illegible]
[illegible], medicinam, peritiamque mittendarum sagittarum, Apollinem, nunc
[illegible], nunc à soluendo, nunc à mittendo, nunc à [illegible] singuli
[illegible] contendit, quæ Soli conueniunt omnia, ac nulli præterea. Quid
enim veritatem magis aperit quam sol, & aërem tenebrarum caliginem ex
humanis rebus dispellit? aut quid magis confert medicorum pharmacis?
[illegible] herbæ quæ in apricis locis nascuntur, multo magis rei medicæ cō-
[illegible], quàm in vmbra aut in humidioribus locis natæ. Hic est generatio-
nis rerum & corruptionis [illegible], vt in lib. de [illegible] Arist. Hic
[illegible] à cœlo in terras radios suos minime debilitatos iaculatur; vnde
[illegible] operam sillicet & Loxias, quia obli-
[illegible] à poetis [illegible] & Phœbus à splēdore luminis; & De-
[illegible] habent [illegible], & ab huiusmodi causa multa nomina obtinuit
[illegible], quia occulta manifestat, & ab huiusmodi causa multa nomina obtinuit
[illegible] Soli [illegible]. Hic pestis & salutis solus est opi-
[illegible] in symmetria caloris vniuersa animantium vita, salusque con-
[illegible]. Hic medius inter cæteros planetas, tanquam dominus cæterorum
[illegible] motus incredibilem efficere harmoniæ suauitatem cre-
[illegible] Pythagorici, quare musicæ autor putatus est. Huic citharam inuen-
[illegible] tribuerunt, quæ septem chordis primum [illegible], vt ait Virg. lib. 6.

Nec non Threicius longa cum veste sacerdos
Obloquitur numeris septem discrimina vocum.

Qui chordarum numerus planetarum numero conueniebat: cum plurium
chordarum instrumenta musica recentiora sint vel Pythagoræ temporibus
vel Orphei. Hic Iouis & Latonæ filius fuisse creditus & in Delo natus; quia
post illam confusionem mundi, et vocant, materiam, ex qua vniuersa, quæ sunt,
creata produntur, quæ [illegible], vt ait Plato, à latendo & ab insti-
[illegible] fuit vocata, [illegible] rerum opifice Deo sua prima omnium prodierit.
Nam primū Solem & Lunam duo lumina maiora in principio creauit Deus
omnipotens. Nati dicuntur Apollo & Diana in Delo, quia omnino [illegible]
luce res cognosci & videri posse coeperint, cum prius in confusa & informi
materia omnia delitescerent. Qui Dionysii filios putarunt esse, vim & actio-
nem Solis Apollinem esse crediderunt, at Dionysium esse Solem ipsum, cu-
ius filia sit Luna, cum à Sole patre lumen, vimque suam vniuersam accipiat.
Eadem ratione qua calor mediocris confert omnibus animantibus, putatur
Aesculapius, qui medendi artem calluit, Apollinis esse filius. Huic Apollini
[illegible], pestemque leuaret, vt à nonnullis traditum est, ludi Apolli-
nares fuerunt instituti, cuius cum duæ sint potestates nimio calore & intem-
perie aëris perdendi, ad eam vim placandam, Pæan in hymnis cantabatur. In
[illegible] contra Ieium vocabant ab immittendis sagittis, at non à
medendo, vt quidam putarunt. Huius filius Aesculapius à Ioue irato fulmi-
ne percussus [illegible]: quia cum benignus solis & temperies animantibus sit
salubris, aliquando ab inflammato aëre pestis oritur, & in morborum graui-
tatem tota illa solis clementia vertitur; quare grauior sit pestilentia media

 tempori-

temporibus, quales per feruentes calores, aut per eximia frigora. Neque illud mirum, quando vel in male affectis corporibus idem contingit: nam qui firmis sanisque conferunt, eadem ægrotantibus plerunque solent obesse, vel propter imbecillitatē concoquendi in stomacho caloris, vel quia magis refert quid naturalis potentia, humorumque cursus immutatur. Fiet enim, tanquam in humanis corporibus, ita in hac rerū vniuersitate aliquādo siderū quorundā concursus; vnde concitetur aeris intemperies, ex qua nascitur pestilentia, quæ modò fit ex abundantia, modò ex inopia nimia humorum: necessariò sequitur annonæ penuria, cum omnia inferiora gubernentur à superioribus, & illa omnia nō nisi Dei supremi & altissimi nutu quidquā agāt. Apollo dicitur mortem filij grauiter ferens Cyclopas Iouis ministros, fulminumque artifices interemisse, quod nihil aliud significat, nisi solis beneficio rabidos illos vapores, qui pestem excitauerant, fuisse extinctos. Nam ex ipsis vaporibus quodammodo affectis morbos procreari constat, & fabricatores eorum; & è vaporibus fulmina Iouis confici, cum illi sint fulminum artifices. Cum enim Aesculapius sit Apollinis filius medicus peritissimus, idque sit aeris optime affecti temperies, hanc temperiem nimius calor destruit, per quem vapores absumuntur, neque aliquam possunt consistere. Ut aliquid simile fortasse superioribus temporibus contigisse, vt fabulati sunt de Phaëthonte, ita ob hanc rem dictum est totum fabulæ, quia ob fulmina occisum filium Apollo Cyclopas, quòd fulmina faciebant, occiderit. E cœlo igitur descendisse per id tempus putatur, quia benignior & quasi humanior quàm antea, solis natura sentiebatur. Id cum ita contigisset, cognouerunt mortales Solem esse rerum omnium moderatorem: quare cum sæpe diu conferat animantibus pauisse armenta Admeti putatur, & inter Deos pastores non vltimum locum sortitus est. Laurus illi tum ob innatum calorem sacrata est, cuius ex attritu lignorum facile ignis elicitur, tum etiam ob diuinationem; quia eius folia sub puluinari dormientis posita efficiuntur vera somnia gignere. Præterea illi, quibus natura Solis plurimum dominatur, (nam alij aliorum planetarum naturæ magis sunt adstricti) multo facilius præsentiunt, quare diuinationes & vaticinandi peritiam Apollini tribuerunt. Huic Deo gryphes & corui ob similem vim præsentiendi dicati sunt. Huius imago ab antiquis fingebatur, quæ dextra manu Gratias gestaret, at sinistra sagittas & arcum, quia multo plura sunt eius in humanum genus beneficia, quàm incommoda, quæ inferuntur. Hunc Deum semper iuuenem finxerunt, quia sempiterna illa sublimia corpora nullam sentiunt senectutem, & quia semper eadem vis est solis, quamuis minime appareat nonnullis ob signiferi circuli obliquitatem. Capillos illi tribuerunt prolixos, ad explicandam vim radiorum, quem etiam intonsum vocauit Horatius in his;

> Dianam teneræ dicite virgines,
> Intonsum pueri dicite Cynthium.

sic & is poeta in his;

> [illegible]
> [illegible]
> Cantamus Pæana Deum, qui est magnus Apollo.
> Perpetuum, pulchrum, intonsum, semperque constantem.

Huic Deo antiquissimis temporibus sacram comam ephebi nutrire solebant,

bant, quam eo tempore decisam Apollini dicabant & deponebant, cum [illegible] [illegible]; hoc est cum labra vel malae prima lanugine [illegible] Apollini [illegible]. Nam fuisse consuetudinem testatur Plutarchus ita in Theseo; [illegible Greek] Cum enim esset illis consuetudo, ut qui ex ephebis excederent, in Delphos venirent, atque comae primitias Deo offerrent, sicuti [illegible] Dianae consecrabant mulieres, cum virginitatis pertaesum esset. Lucianus in libro de Dea Syria morem fuisse apud Syros scribit, ut barbatum Apollinem fingerent, cum reliqui homines eum iuvenem & imberbem formarent. Illud autem [illegible] de causa efficiebatur, quia imperfectam existimabant illam aetatem, [illegible], neque ob rerum praeteritarum [illegible] experientiam prudentia muniretur. At vero qui dicunt, quod Pythonem serpentem sagittis confecit, cum parvus adhuc esset, quid aliud significant, quam solis naturam, & mundi nuper nascentis? cum enim sol nuper [illegible] esset, & post illum omnia sidera, coepit sol vapores e terra, quae plurimi [illegible] esset, & post [illegible] calore attrahere: quo tempore pro natura infans fuisse dicebatur, [illegible] plena humoribus terra, [illegible] ex illis procreatis [illegible], cum [illegible] a caeteris elementis [illegible], omnia putredine plena erant, quae [illegible], non contingit. Tum vero sol [illegible] radiis [illegible] quasi sagittis quibusdam ipsam [illegible], paulatim exiccavit, [illegible] animalibus sedem [illegible]. Neque aliam [illegible] causam [illegible] fabulae [illegible]. [illegible] modo vires elementorum, modo sidera pro Diis colentes, [illegible] Deorum vices celebrare per has fabulas voluerunt. Nam fabulae, quae de Diis finguntur, ad rerum naturalium aut astronomicarum considerationem [illegible] de hominibus, ad vitam mortalium informandam & in [illegible]. Sed de Apolline satis, nunc de Aesculapio dicatur.

De Aesculapio. Cap. XI.

Aesculapium quidam Apollinis & Nymphae Coronidis filium fuisse arbitrantur, sicuti testatur Homerus hymnographus in his;

> [illegible Greek]
> [illegible Greek]
> [illegible Greek]
> Morborum medicum castor? quem Dia coronis
> E Phoebo peperit Phlegyae olim filia Regis,
> Dotion est vbi [illegible] Amyri[illegible].

Pausanias vero in Corinthiacis memoriae prodidit Phlegyam Coronidis patrem Peloponnesum ingressum filiam praegnantem ex Apolline, quod tamen ille non [illegible], [illegible] Epidauriorum [illegible], illum in monte exposuisse, qui ab eo [illegible] Titthius postea fuit vocatus. [illegible] capra dicitur [illegible] praebuisse, qui canis, e grege [illegible], [illegible]. Hos cum [illegible] gregi pastor [illegible], [illegible] puerum eundem & capram & canem [illegible] cum igni e capite infantis [illegible], [illegible] quiddam [illegible] per universam regionem divulgavit. Deinde fama [illegible], quod [illegible] morbo laborantes homines ab illo Deo genito possent [illegible].

qui dixerint Coronidem prægnantem cum Ischye Elati filio concubuisse, quod grauiter ferens Diana illam interemit, quia fratris contumeliam ferre non posset. Illa postea cum rogo imposita fuisset, Mercurius è ventre mortuæ Aesculapium extraxit, vel Phœbus ipse, vt testatur Ouidius libro secundo Metamorph. in his;

> Non tulit in cineres labi sua Phœbus eosdem
> Semina; sed natum flammis, vteroq; parentis
> Eripuit, geminiq; tulit Chironis in antrum.

Alii dicunt non ex Nympha Coronide natum, sed ex ouo cornicis: quia
10 Coronis vtramq; significat & Nympham ita vocatam, & cornicem, vt asserit Lucianus in dialogo de falso Vate. Retulit quidam ex antiquis sacerdotibus serpentem pusillum in ouum vacuum corniculæ inclusisse, eoque studiosè oblitū in luto in loco quodam occultasse: mox ira excitata populi in concionem ad eum locum aduocasse, cum nunciaret omnibus palam se Deum esse ostensurum. Post concionem incognitis quibusdam vocibus illum Apollinem & Aesculapium inuocauit, vt dexter ac felix illi ciuitati accederet. Deinde phiala aquam hauriens in profundum demersa ouum illud inde cepit, quod præsentibus multis fregit, paruumque recentem serpentis nascentis cunctos homines in admirationem rei induxit. Postea verò serpentem
20 insignis magnitudinis paucis diebus elapsis in loco sub obscuro ostendens et tibicine se mouentem, illum ita creuisse aiebat, ac Deum esse Aesculapium Apollinis filium. Inde vero serpentes in eius tutela crediti sunt, & eius gestamen putatus fuit baculus serpente inuolutus, vt scripsit Dionysius. Ouid. lib. 15. Metamorph. Aesculapium inquit aliquando fuisse in serpentem mutatum. Pausanias autem in Messeniacis natum fuisse Aesculapium ait ex Arsinoe Leucippi filia, at non è Coronide memorat de consultatione oraculi, cum tamen in Corinthiacis contendat illum Epidauri natum, & omnem eius Dei cultum ex Epidauro acceptum. Hunc natum esse apud Lacaeream ad ripas Amyri fluminis testatur Apollonius lib. 4. hoc pacto;

30 [illegible]
[illegible]

> Ob natum iratus propè pinguem quem Lacaream
> Ad ripas Amyri peperit diuina Coronis.

Huius nutricem fuisse Trygonem scripserunt nonnulli, sicuti testatur Paus. in arcadicis, quem apud Chironem Centaurum educatum fuisse constat, & ab eodem eruditum cum adoleuisset; sicuti dictum est ab Ouidio in his;

> Geminiq; tulit Chironis in antrum.

Lactantius in libro de Falsa Religione Aesculapium lacte caprino enutritum, & Chironi traditum, artem medendi ab ipso Chirone doctum fuisse scribit.
40 Fuit Aesculapius prius Apias vocatus, quare cum Lycophron de illo mentionem faceret, ita inquit;

[illegible]
[illegible]

> Opem ferentem continent fatum Apio
> Gregibus venire, ciuibusq; commodum.

Scripsit Zezes chil. x. non solum à Centauro Chirone Aesculapium fuisse edoctum, sed cum Apias primum diceretur ob facilitatem & mansuetudinem, vel quia dolores ægrotantium medicamentis deliniret, ἤπιος enim blandum

significat

significat, mox quia Ascles quendam Epidauri tyrannum sanauerit, dictum fuisse Aesculapium vtroque nomine coniuncto: nam [illegible] ex Ascle & Apios componitur; at paucis mutatis ita à Latinis fuit appellatus. Alij non Asclen, sed autem tyrannum Daunie, qui ex oculis laborabat, ab illo sanatū fuisse malunt, qui cum nominatum fuisse contendunt ab artis praestantia, quia [illegible] mori significat, et à litera priuatione assumpta. Dictus est igitur eo nomine, quod homines non sineret mori, & quod homines non paterentur morbis aut dolore absumi: quamuis inuentionem medicinae alij alijs inuentoribus tribuerunt. Ouidius vt diximus, Apollini illam tribuit, Pindarus in tertia Ode Pythicarum & Nemeorum Chironem Aesculapij magistrum inuentorem medicinae putauit. Aeschylus illam omnium primum Prometheā inuenisse, Homerus in libro quarto Odyss. videtur inuentionem medicinae Paeoni tribuisse, vt est in his;

> [illegible]
> [illegible]
> est medicus prudens cunctis praestantior vnus
> Ille viris, cui Paeonis sit gentis origo.

Hanc sororem habuisse Eriopen scriptum reliquit Mycleanus Asclepiadea. Cicero multos fuisse Aesculapios inquit in tertio de Natura Deorum his verbis; Aesculapiorum primus Apollinis, quem Arcades colunt, qui specillum inuenisse, primusque vulnus dicitur obligauisse. Secundus secundi Mercurij frater: is fulmine percussus dicitur humatus esse Cynosuris. Tertius Arsippi filius & Arsinoae, qui primus aluj purgationem, dentisque euulsionem, vt ferunt, inuenit: cuius in Arcadia non longe à Lusio flumine sepulchrum & lucus ostenditur. Huius lucum scribit Pausan. in Corinthiacis fuisse montibus vndique praecinctum, in quo nefas quemquam vel mori vel nasci religio fuit, sicuti in Delo insula. Ruinauero pauca postfuit morborum remedia prodiit in medium vel Aesculapius, vel eius filij vel quia moderatior diaeta non afferret tantam morborum varietatem, vel quia res medica nondum facile validum cepit ac incrementū. Nam ad Troiana vsque tempora peritissimus fuit medicorum peritia; quando est Aesculapij filij, Eurypylo vulnerato farinam & tritum caseum mulierem commiscentem, potumque praebentē cum vino Pramnio non reprehendunt, vt ait Plato in tertio de Rep. Dialogo, cum illa omnia maxime inflammare valeant, ac non sedare dolores illo pacto possent. Fertur fuisse primus Herodicus palaestrae magister, vt scripsit Pausan. qui cum esset valetudinarius & ipsum ad certam viuendi rationem accommodauit, adhibitisque medicamentis medicae artis dogmata inuenit, quibus & se, & alios postea diutius sustentauit. Obiisse tamen postea confectum propter aliqua, vt arbitror, quae feliciter illi obuenerunt, vt peritissimi medici, quales fuit Hippocrates, Aesculapij dicti sunt, vt testatur Zetzes chil. hist. 949. Fabulantur praeterea Hippolytum ab equis laniatum Aesculapij arte reuixisse, quare ferunt Iupiter iratum ob inuentam artem, qua homines in vitam reuocari possent, repertorem artis fulmine confecisse, vt ait Virgil. libro septimo in his;

> Namq; ferunt fama Hippolytum, postquam arte nouercae
> Occiderit, patriasq; expleuit sanguine poenas,
> Turbatis distractus equis; ad sidera rursus
> aetheria, & superas caeli venisse sub auras

Pæoniis reuocatum herbis, & amore Dianæ,
Tum pater omnipotens aliquem indignatus ab vmbris
Mortalem infernis ad lumina surgere vitæ,
Ipse repertorem medicinæ talis & artis
Fulmine Phœbigenam Stygias detrusit ad vndas.

Fertur Apollo grauiter tulisse mortem filii, ac magnopere lacrymasse; quibus lacrymis in electrum decurrens fuisse conuersas, vt testatus est Apollonius lib. 4. Argonaut. his carminibus;

Κελτοὶ δ' ἐπὶ βάξιν ἔθεντο,
ὡς ἄρ' Ἀπόλλωνος τάδε δάκρυα Λητοΐδαο
ἐμφορέονται δίναις, ἅ τε μυρία χεῦε πάροιθεν.

Celtæ famam fecere quod illæ
Latoidæ Phœbi lacrymæ voluuntur in isto
Flumine, quas multas in nati funere fudit.

Epione dicitur Aesculapii fuisse vxor, cuius filius fuit Machaon vir, vt ferebant ea tempora, artis medicæ peritissimus, qui vnà cum cæteris Græcis militauit ad Troiam, de quo ita meminit Homer. lib. 4. Iliad.

Ταλθύβι', ὅττι τάχιστα Μαχάονα δεῦρο κάλεσσον,
φῶτ' Ἀσκληπιοῦ υἱὸν ἀμύμονος ἰητῆρος.

Talthybiades, celeremque Machaona ducito nobis
Præstans est medici natum, huic Aesculapius olim
Nam pater ipse fuit.

Fuit etiam Podalirius Apollinis & Epiones filius, fraterque Machaonis, vt ait Pausan. in Messeniacis. atque in Eliacis prioribus multas illius filias scribit, inter quas Iaso & Hygiea fuisse memorantur, vt ait Aratus quoque. Orpheus in hymno quodam in Aesculapium, non filiam, sed vxorem fuisse Aesculapii censuit Hygieam, cum ita scribat;

Φοίβου Ἀπόλλωνος κρατερὸν θάλος, ἀγλαότιμε,
ἐχθρὲ νόσων, Ὑγίειαν ἔχων σύλλεκτρον ἀμεμφῆ.

Stirps Phœbi præclara, thori cui splendida consors
Est Hygiea, grauis morborum pulsor & hostis.

Celebrabantur ludi quinquennales in prædicto loco Aesculapii, dies nouem post Isthmios, apud Megarenses tamen incipiente vere, atque apud Epidaurios, penes quos natus fuisse dicebatur, in Aesculapii honorem. Hunc Deum alii imberbem, alii barbatum pinxerunt. Lucianus in Ioue tragœdo prolixam quandam barbam fuisse Aesculapio tradidit his verbis; ὥστε μὴ μικρὸν ἐπὶ σαυτοῦ, ἀλλ' ἃ δοκεῖ σοι, ταῦτα λέγε θαρρῶν, μηδὲν αἰδεσθεὶς ὅτι ἀγένειος δημηγορήσεις, καὶ ταῦτα βαθυπώγωνα καὶ εὐγένειον οὕτως υἱὸν ἔχων τὸν Ἀσκληπιόν. Quare ne te adolescentulum erga nos geras, sed quæ tibi videntur, ea loquare animo intrepido, neque verere quod imberbis concionem habeas, cum habeas filium tam ingentis ac promissæ barbæ Aesculapium. Pausanias tamen in Corinth. imberbem Aesculapii signum erectum apud Phliasios fuisse inquit. Scripsit Lucianus in Icaromenippo celeberrimum templum Aesculapii fuisse Pergami, sicut Apollinis in Delphis. ac Strabo lib. octauo fanum fuisse Aesculapii insigne scribit Tetrapoli, quæ ciuitas ab Ionibus & Caribus habitabatur. Erat id templum medicandis ægrotantium & variis morbis laborantium plenum, & parietes pictis tabellis vbique vestiti, in quibus scripti erant morbi & nomina eorum, qui ab illo Deo seruatos fuisse credebant, sicut in Co insula, & in Trica. Somniaverat

enim

[illegible] multitudo, quòd si quis ex aliquo morbo conua-
luisset [illegible] Aesculapium inuocare, illud Aesculapii opera factum
[illegible] appendebant parietibus templorum, & alia orna-
[illegible] vota persoluebant. Huic Deo capram immolare in sacrificiis mos
fuit à Cyrenaicis, vt ait Pauſ. & Didymus ſcripſit libro tertio; vel quia à
capra nutritus fuiſſe, vel quia ſanitati aduerſarium animal capra videtur,
[illegible] Socrates tamen in Phaedone Platonis ſe gallum
debere Aeſculapio medico inquit, cum gallos illi mactari conſueuerint. Ha-
buit & hic Deus multa cognomina à locis, in quibus illi templa fuerunt di-
cata, vel ab aliis cauſis, vt Aulonius, Medicus, [illegible], [illegible], Ger-
[illegible], [illegible], Agnitas, [illegible]. Nam, vt ait Cicer. lib. 2. de Legibus, Ae-
ſculapius, vel [illegible] Dii caeteri, propter beneficia, quae in genus humanum con-
tuliſſe dicitur, fuit in Deorum numerum relatus: ſic enim inquit; Diuos, &
ollos, qui caeleſtes ſemper habiti, colunto, & ollos quos endo caelo merita vo-
cauerint, Herculem, Liberum, Aeſculapium, Caſtorem, Pollucem, Quirinum.
Atque haſtenus ea explicata ſunt, quae de Aeſculapio Apollinis filio fabula-
ti ſunt antiqui: nunc eorum ſententiam ex his eliciamus. Dicitur fuiſſe Ae-
ſculapius Apollinis & Coronidis filius. Quid ita? [illegible] Coronis Phle-
gyae filia? Eſt autem Phlegyas calor ſolis, vt nomen ipſum videtur ſignificare,
[illegible] Huius filia fuit Coronis aeris temperamentum
[illegible] conſtitutus eſt. [illegible] ſalubritatem ſu-
[illegible], & vis illa aeris [illegible], quae [illegible]
[illegible]. Nam enim ſolis calor aera purgat ac rariorem facit, & niſi vis
quaedam humoris in ipſo aere relinquatur à calore, nulla eſſe poſſit ſalubri-
tas. Cum igitur è calore & humore temperato illa naſcatur, iure dicta eſt
Coronis [illegible]. Aeſculapium inquit Pauſ. in Achaicis nihil
eſſe aliud quàm aera, cuius fuit filia Hygiea, quae nihil eſt aliud quàm bona vale-
tudo. Eſt [illegible] aeris temperies non hominibus ſolum, ſed cunctis animanti-
bus, atque etiam plantis ſalubris: [illegible] antiqui Apollinem Ae-
ſculapii patrem [illegible], atque ipſum Aeſculapium ſalubrem [illegible]
[illegible] mortalium ſubuenientem, hoc eſt ſanitatis artificem,
quia ſolis calor [illegible] dominatur. Ex ipſa igitur vi ſolis aer aſ-
ſidue mouetur & generatur, quare Aeſculapius Apollinis filius: quod ipſe
[illegible] fieri non poteſt niſi per quandam [illegible], idcirco ma-
[illegible] eius fit Coronis. Ex hoc aere ita affecto naſcitur ſalubritas, quare illa di-
cta eſt Aeſculapii fuiſſe filia, & in ſanitatis artifica, medicinaeque inuenit.
Dicuntur fuiſſe multae filiae Aeſculapio praeter praedictam, inter quas fuit
etiam Iaſo, quia multa commoda prouenirent mortalibus ex aeris tempera-
mento, inter quae facultas eſt conualeſcendi & medendi: nam Iaſo [illegible]
[illegible] à medendo ſcilicet dicta eſt. Haec autem omnia ſol per annuas ſuas
ſui curſus conuerſiones, viciſſitudinesque frigoris & caloris, hunc ipſam
[illegible] & ſalubritatem, & haec cuncta hominibus impertit: quare Titane,
quod oppidum fuit Sicyoniorum, ſignum Aeſculapii Apollinis filii, ſalubri-
tatis ſignum fuit vocatum. Fuit Aeſculapio dicatus draco, quia ſol, è quo
ipſe naſcitur, quaſi ſenectutem deponens, incipit à principio anni [illegible]
mere, donec ad Cancrum perueniat, atque cum illo multa & herbarum, &
animalium genera vires reſumunt. Huc accedit vis oculorum, quae maxime
Soli conuenit, quoniam [illegible] ab aſpiciendo dicitur à Graecis, quem modo dra-
conem, modo ſerpentem vocamus. Sol enim, cui ille dicatus eſt, omnia vide-

 re qui-

re existimatus fuit; quæ non sola ratio fecit vt cornicem illi sacram putarent, sed & illa, quod hæc auis in auspiciis accommodata, nā non solum artis medendi peritus fuit Aesculapius, sed etiam diuinandi, quæ ad medendi artem tamen pertinent, quoniam non solum præsentia, sed præterita etiam quæ acciderant ægrotantibus, & quæ mox euentura sunt, debet laborantibus medicus prædicere, quæ res non mediocriter fidem medico comparat. & plurimum postea cōfert vniuerso negotio, vt ait Hippocrates. Hæc ea sunt, quæ de Aesculapio memoriæ prodita sunt ab antiquis, quæ partim physicè, partim historicè sunt intelligenda. Quicquid enim de Diis finxerunt antiqui, id habebat historiam tanquam futuræ narrationis fundamentum. Verum de Aesculapio satis, nunc de Chirone eius magistro dicamus.

De Chirone. Cap. XII.

CHironem Aesculapii magistrum alii ex aliis parentibus natum esse tradiderunt. Ouid. lib. 6. Metamorph. Saturni filium putauit, vt est in hoc versu;

> Vt Saturnus equo geminum Chirona creauit.

Hunc Apollonius lib. 1. Argonaut. Philyræ filium fuisse dixit in his;

> [illegible]
> [illegible]
> Ad mare descendit montis de parte suprema
> Chiron Phillyrides.

Nam fama est Saturnum Philyram Oceani filiam in insula Philyreide compressisse, qui veritus ne à Rhea superueniente in adulterio deprehenderetur, sese in equum mutauit, è quo concubitu natus est Chiron ab vmbilico superiores partes corporis habens hominis, inferiores equi, vt testatur Apollonius lib. 2. his carminibus;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> At quom falcantes adeunt Philyreida tandem
> Huc, vbi cœlestis Saturnus, cum puer esset
> Iupiter, Idæis & nutriretur in antris
> Curetes inter, regeret Titanas et ipse;
> Congressus Philyræ est formosæ. Sed Rhea nullo est
> Capta dolo, in lecto hos ambos inuenit, et ille
> Diffusa ceruice subitò hinniuit equinis.
> Ipsa pudore locum mœrens, collesque reliquit
> Oceani Philyra, ac montes petiit inde Pelasgos.

Hic

Hic Chirona parit, cuius pars altera Diuis
Persimilis, sit equus rursus pars altera corpus.

Suidas tamen Chironem unà cum reliquis Centauris Ixionis filium fuisse [illegible], quæ credentibus ad [illegible]. Hic uxorem habuisse Chariclo memoratur, [illegible] Argonautis, in qua habitabat Chiron, unà cum Chirone Achillem, quem educandum & erudiendum acceperat, ut ait Pausan. in Laconicis, ferunt [illegible], ut scribit Apollonius in primo Argonauticorum,

[illegible]
[illegible]

Pelidem uxor paruum portabat in vlnis
Dulce onus, [illegible] prope iam ostendere patri.

Memoriæ prodidit Staphylus in lib. de Thessalia quod Chiron astrologiæ peritissimus, ac vir sapientissimus fuit; qui, cum vellet Peleum esse virum celeberrimum, Actoris Myrmidonis filiam ad se aduocauit, famamque dissipandam dixit, quod Peleus Thetidem Ioue ita concedente uxorem esset ducturus, ad quas nuptias Dii cum ingentibus imbribus & tempestate accederent. Ea cum dixisset, corpus obscurauit, in quo multæ fuerunt pluuiæ ac venti [illegible] atque inde fama increbuit, quod eo etiam tempore Peleus Chironem [illegible] hunc, quod Peleus Thetidem duxerit. Deinde cum adoleuisset Chiron, in syluas [illegible] dicitur, virosque herbarum primus obseruasse, qui etiam ob [illegible] postea chirurgiæ & [illegible] in [illegible] vulneribus Chiron fuit nominatus. [illegible] in vulneribus [illegible]. Habuit Chiron è Chariclo Nympha Ocyrhoen filiam, quæ [illegible] fuit [illegible], quia ad ripas fluminis celerrimi nata sit, ut testatur Ouid. lib. 2. Metamorph.

Ecce venit rutilis humeros protecta capillis
Filia Centauri; quam quondam Nympha Chariclo
Fluminis in rapidi ripis enixa vocauit
Ocyrhoen.

Fertur idem Chiron cum primum se in syluas contulisset fuisse à Diana venandi rationem edoctus, ut nos in lib. 4. Venationum nostrarum scripsimus;

Quis primus tulit illa viris hominumue Deumue
Ingenia inuentis? dedit quis commoda tanta?
Dicta Philyriden primum Chirona sagaces
In sparsos per rura greges, syluasque vagantes
Armasse, [illegible] in commoda tanta.
Salue magne parens, venandi maxime repertor,
Herbarum, citharæque potens, cœlique peritæ.

Nam præter cognitionem herbarum, rerumque cœlestium, fertur Chiron musices fuisse citharæ pulsandæ peritus, qua etiam ratione nonnullos morbos sedauit, ut ait Staphylus, & [illegible] in Musica. Ab hoc Hercules astrologiam percepisse dicitur, ut suo loco dicemus. Cum postea Herculis sagittas veneno Lernææ hydræ pollutas Chiron sequentibus temporibus tractasset, in alterum pedem eius unam illarum cecidisse affirmant: qui dolore vulneris diu discruciatus cum natus esset ex immortali patre, mori non poterat: quare Deos precatus est, ut sibi mortali esse liceret, ut testatur [illegible] Aristias, & Cranaus, qui huius argumenti actum composuit. Id verò cum bonis mi-

sericordia obtinuisset, inter sydera relatus fuit, ut testatur Hyginus in libro de Stellis. Illud autem ita futurum esse vaticinata patri suo fuerat Ocyrhoe, vt est in his apud Ouid. quamuis eum mortuum fuisse dicat;

> Tu quoque chare pater nunc immortalis, & æuis
> Omnibus vt maneas nascendi lege creatus,
> Posse mori cupies tum, cum cruciabere diræ
> Sanguine serpentis per saucia membra recepto.
> Teque ex æterno patientem numina Mortis
> Efficient, triplicesque Deæ tua fila resoluent.

Conuersus est igitur Chiron in signum illud cæleste, quod nunc etiam à sagitta illa nomen retinet, atque ita formatur vt videatur sagittam è vulnere extractam ostentare. Cum verò eximie fuisset pius, & Deorum immortalium cultor, fertur illi ara ante oculos collocata inter sidera, quæ eius religionem & pietatem in perpetuum demonstraret. At Mnesagoras non vulneratum illum, sed longioris vitæ pertæsum [illegible] mortem à Diis immortalibus petitam fuisse: quare etiam Theocritus in Thalysiis illum senem ac longæuum nominat in his;

> ἆρά γέ πα τοιόνδε Φόλω κατὰ λάινον ἄντρον
> κρατῆρ' Ἡρακλῆι γέρων ἐστάσατο Χείρων,
> Talia nunc Pholi saxoso rupis in antro
> Alcidæ dederit longæuus pocula Chiron;

Atque hæc ea sunt, quæ de Chirone ab antiquis scriptoribus tradita sunt; nunc vnde deducta fuerint, perquiramus. Dicitur Chiron Saturni & Philyræ filius, quia cum artis medicæ & chirurgiæ peritiam inuenisse putatur, illa cognitio è tempore & experientia nata fuerit. Est enim χεὶρ manus, πεῖρα verò experientia; quare inuentionis chirurgiæ mater Φιλύρα, quasi φιλοπεῖρα dicta est. Nam si à πείρα dictione prima litera abijciatur, id nomen existet. Eius filia fuit Ocyrhoe, quoniam hæc ars necessario viam aperit corruptis humoribus; qui quo citius & commodius adhibuerint, eò citius vulnus sanari potest. Atque, vt summatim dicam, vniuersum ferè chirurgiæ negotium in [illegible] malis humoribus consistit; quasi in re primum est vt per diætam & viuendi moderationem quam maximè vacuum his humoribus corpus habeamus, quod quantò magis expurgatum fuerit, tantò feliciorem vitæ nostræ decursum transigamus: proximum vero vt male affecti corporis facilis exitus malis humoribus pateat. Hic Chiron altera parte homo, altera equus; quia idem chirurgiæ beneficium non ad homines solum, sed etiam ad alia animalia, & ad vsum iumentorum se extendit. Hunc ex immortalibus parentibus natum esse dixerunt, quia infinita propè videtur illa cognitio, quæ nunquam satis percepta aut absoluta ab humanis ingeniis fuerit. Fabulati sunt post longum annorum numerum à Ioue hunc impetrasse, vt aliquando mori posset, quia singulæ rerum omnium scientiæ & cognitiones sunt per temporum vicissitudines immutatæ, quæ cum ad summum excreuerunt, mox vt res cæteræ humanæ decrescunt & relabuntur. Dictus inter sydera Chiron fuisse relatus, non solum quia hominibus de se aliquid benemeritis aræ erigerentur ab antiquis, quos inter Deos, aut inter sidera collocabant, sed & quia per hunc hominum religionem & pietatem à Deo non negligi volebant ostendere, vt cæteros homines ad probitatem [illegible], cum viri boni & integri calamitates tandem Deus subleuet, & quandam magnam ac pe-

ac perpetuam & felicitatem & gloriam denique largiatur. At de Chirone satis, nunc de Venere rerum omnium parente dicamus.

De Venere. Cap. XIII.

Venerem illam, quam vulgus mortalium deliciarum, voluptatisque omnium, & blanditiarum, & elegantiae Deam esse putavit, natam esse fabulantur e Coeli genitalibus partibus a Saturno caesis, & in mare proiectis, ex illa spuma scilicet, quae ex illarum iactu in summa aquae parte exorta est. Hanc, ne tamen turpiter, & [illegible] in mores libidine [illegible] agitari viderentur homines, una cum filio Cupidine introduxerunt, & pro Diis colendam, quorum in potestate esse dixerunt omnia commoda ad libidinem spectantia largiri. Nam si de medio Veneris & Cupidinis nomina tollantur, ut si non Dii, sed desideria & impetus naturales illi esse credantur, ut re ipsa sunt, quid reliquum erit nisi spurcissimum & turpissimum libidinis, effrenataeque lasciviae nomen? fecit igitur apud imperitos homines horum nominum [illegible] Deorum ignominia, ut minus turpe facinus esset, & animalium coniunctio putaretur. Haec cum sane ut necessaria prope est animalibus, ita frequens & immoderata [illegible] in multis adduxit illegitima, corpus & animam labefactare, [illegible] ut honestior culpa libidinosorum videretur & [illegible], & calathos, & insignia Veneri & Cupidini tribuerunt. Verum quod turpe est, cum nullo nomine fieri honestum possit, [illegible] libidinosorum [illegible] impuris hominibus & [illegible] ac equis [illegible] inquirentes, quae de Venere fabulosa dicta sunt ab antiquis investigemus. Tibullus libro primo Elegiarum hanc e spuma maris & sanguine Coeli, [illegible] natam arbitratur in his;

> Nam fuerit quicunque loquax, is sanguine natam,
> Is Venerem e rapido sentiet esse mari.

Sic etiam Musaeus in Leandro;

> [illegible]
> [illegible]
> An nescis Venerem ortam maris de fretis quid sit?
> Imperat haec undis, nostrisque doloribus una.

Cum nuper nata fuisset Venus, hanc ex undis maris egredientem ambabus manibus e capillis, & e facie aquam marinam expressisse inquiunt; quam omnium pictorum facile princeps Apelles Cous celeberrimam illam Venerem [illegible], quae divinum prope opus existimatum fuit, pinxit: cuius mirabilitatem & praestantiam ita expressit Sidonius Antipater;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Ecce illam nuper Venerem de matre marina [illegible],
> Aspice, praeclari nobile Apellis opus.
> Exprimit e [illegible] manibus de crinibus undam,
> Et longis spumam [illegible] illa premit.

> Hac visa Pallas sic cum fauore ceßit est,
> De forma Veneri cedere iure decet.

Fertur in concha margaritarum feraci fuisse concepta, in qua etiam vecta fuit in Cyprum; quare cum de formosa muliere loqueretur Venus apud Sulpitium, illam dignam esse inquit quæ sua esset soror, & in eadem concha natasse, vt patet ex his carminibus;

> Hæc & cæruleis mecum consurgere digna
> Fluctibus, & nostra potuit considere concha.

Hanc vero fuisse ab Horis educandam susceptam, postquam in Cyprum per vndas a Zephyro fuit delata, testatur Homerus in hymno quodam in Venerem his carminibus;

> Αἰδοίην χρυσοστέφανον καλὴν Ἀφροδίτην
> ᾄσομαι, ἣ πάσης Κύπρου κρήδεμνα λέλογχεν
> εἰναλίης, ὅθι μιν Ζεφύρου μένος ὑγρὸν ἀέντος
> ἤνεικεν κατὰ κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης
> ἀφρῷ ἔνι μαλακῷ· τὴν δὲ χρυσάμπυκες Ὧραι
> δέξαντ' ἀσπασίως, περὶ δ' ἄμβροτα εἵματα ἕσσαν.
> Formosam canto Venerem, cui tempora sertis
> Aureis cinguntur: cui Cypri terra marinæ
> Florida paret: eam Zephyrus quo dulcis & aura
> In molli spuma peperit super æquoris vndas.
> Molliter hanc Horæ ceperunt, vestibus illam
> Diuinis texere: quibus nodantur in auras
> Crines: reticulumq; legit capitis decus ingens.

Hic enim poeta non in concha, sed vna cum spuma delatam fuisse in Cyprũ sensit. Scriptum reliquit Cicer. lib. 3. de Natura Deorum ita & plures Veneres fuisse, & illas e diuersis parentibus fuisse ortas; Venus prima cœlo & Die nata, cuius Elide delubrũ vidimus. Altera spuma procreata, ex qua & Mercurio Cupidinem secundum natum accepimus. Tertia Ioue nata & Dione, quæ nupsit Vulcano. Sed ex ea & Marte natus Anteros dicitur. Veneres tres fuisse scripsit Pausa. in Bœoticis, quarũ vna Cœlestis, altera Popularis, altera Apostrophia dicta est. At Diuinus Plato in Conuiuio duas esse Veneres, & duos Cupidines inquit in his; πάντες γὰρ ἴσμεν ὅτι οὐκ ἔστιν ἄνευ Ἔρωτος Ἀφροδίτη. μιᾶς μὲν οὖν οὔσης εἷς ἂν ἦν Ἔρως· ἐπεὶ δὲ δὴ δύο ἐστόν, δύο ἀνάγκη καὶ Ἔρωτε εἶναι. πῶς δ' οὐ δύο τὼ θεά; ἡ μέν γέ που πρεσβυτέρα καὶ ἀμήτωρ Οὐρανοῦ θυγάτηρ, ἣν δὴ καὶ Οὐρανίαν ἐπονομάζομεν· ἡ δὲ νεωτέρα Διὸς καὶ Διώνης, ἣν δὴ Πάνδημον καλοῦμεν. Omnes quidem scimus quod nulla est Venus sine Cupidine: quare si vna fit, vnus erit etiam Cupido. At cum sint duæ, binos esse Cupidines necesse est. At quo pacto non duæ sint Deæ? altera siquidem antiquior & sine matre Cœli filia exstitit, quam cœlestem nominamus; altera iunior Iouis & Diones, quam vocamus Popularem. At Orpheus tamen in hymnis eandem & Cœlestem, & maris filiam nominauit in his;

> Οὐρανίη, πολύυμνε, φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη,
> Ποντογενής, γενέτειρα θεά.
> Cœlestis, genitrixq;, sonori filia Ponti,
> Lætitiæq; parens Venus.

Hanc alii nominatam fuisse putarunt a spuma, cum ἀφρὸς spuma sit apud Græcos dicta, alii ab Aprile mense, quod eo mense nata fuerit, vt celari videtur

detur Horat. in quarto Carminum;

> Vt tamen noris quibus aduoceris
> Gaudiis, Idus tibi sunt agendæ,
> Qui dies mensem Veneris marinæ
> Findit Aprilem.

Ferunt eam perpulchris vestibus ornatam in cœlum ab Horis ductam postea fuisse, cuius Dii omnes dextrā complexi sunt, ac singuli vxorem sibi dari eius formæ præstantiam cupierant, vt ait Homer. in hymno. cum igitur hanc Dionæs filiam esse dixerit Theocritus in Syracusiis hoc pacto;

> κύπρι Διωναία τὺ μὲν ἀθανάταν ἀπὸ θνατᾶς
> ἀνθρώπων, ὡς μῦθος, ἐποίησας Βερενίκαν.
> Nunquam posse mori mortalem tu Beronicen,
> Fabula vt est, olim dederas Venus orta Dione.

Sic Virgil. illam suis filiam dixit;

> Olli subridens hominum sator atq; Deorum,
> Vultu quo cœlum tempestatesq; serenat
> Oscula libauit natæ; dehinc talia fatur.
> Parce metu Cytherea.

At Epimenides Cretensis Saturni & Euonymes filiam fuisse Venerem ita inquit.

> [illegible]
> [illegible]
> Euonymen teneram Saturnus duxit, ab illa
> Nascitur alma Venus sparsis per colla capillis.

Communior tamen sententia fuit, quæ e mari & e spuma nata fuerit, quodque ad Cythereum insulam primum appulerit, atque inde in Cyprum, sub cuius pedibus flores oriebantur, vnde dicta fuit Cytherea, vt testatur Hesiod. pluribus verbis in Theogonia. Verū de prima Venere Cœli ac Diei filia nulla est propemodum apud antiquos scriptores; ac de posteriore nulla habita generis differentia permulta scripserunt poetæ. Eadem cum e mari nata putaretur, cum sidere vel Deos nautis salubres ita numerabatur ab Horatio;

> Sic te diua potens Cypri,
> Sic fratres Helenæ lucida sidera,
> Ventorumq; regat pater.

Habes Dea armiger Bacchus fuisse dicitur. Hanc primam artem meretriciā ... inuenisse inquiunt, quare amantium Dea credita est. Numerabatur hæc eadem inter Deos nuptiis præfectos, vt ait Pausanias in Messeniacis, & Plutarchus in Problematibus, qui præfectos esse nuptiis Iouem adultum inquit, Iunonem adultam, Venerem, & Suadelam, & Dianam. Hæc eadē quia ridens, vt ait Hesiodus, nata est, lasciuiæ omnis & risus amica, quibus amor conciliatur & delectatur, credita fuit, vt innuit in his Hora.

> Siue tu mauis Erycina ridens,
> Quam Iocus circum volat, & Cupido.

Quare effectum est, vt φιλομειδὴς fuerit a poetis sæpius nominata. Atque cū certa munia sint Diis singulis, certaque officia concessa, meritò à Ioue reprehenditur cum vulnerata fuisset in Martis officium irrumpere ausa, hortaturque illam Iupiter matrimonia curare, vt est apud Homer. in lib. 5. Ilia.

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]

ταῦτα

[illegible]

Tum Venerem alloquitur, tum soluit talibus ora.
Filia, non ars est tibi bellica tradita; sed tu
Virgineas thedas, sed tu connubia cura.
Hæc Mars, hæc teneræ communia munera Pallas.

Cum his præesset muneribus Venus illi merito baltheum insignierunt, siue cestum discolorem, in quo Suauitas, & Dulcia colloquia, & Beneuolentia, & Blanditiæ, Suasiones, Fraudes, Veneficiaque includebantur, de quo ita scripsit Homerus Iliad. ξ.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Sic ait; & lorum cesti de pectore soluit;
In quo Blanditiæ plures mortalia corda
Mulcentes inerant, Sermo iucundus, Amorque,
Gratiæ, quæ mentem fallunt dulcedine fucata.

Scriptum est ab Herodoto in Melpomene Enarees & Androgynos populos dicere solitos se per virgas saligneas vaticinandi artem à Venere accepisse, vt est in his; [illegible]. Fatentur Enarees & Androgyni Venerem sibi artem vaticinandi tradidisse. Hæc Dea cum amores blanditiasque curaret, ita blanda fuisse dicitur, vt vel iuramenta eorum, qui per ipsam peierassent, rideret: vt asserit Tibullus in primo Elegiarum hoc pacto;

Nec iurare time: Veneris periuria venti
Irrita per terras, & freta longa ferunt.

Hanc Deam finxerunt antiqui in curru vehi, quem alii à cygnis trahi affirmarunt, vt ait Ouid. Lib. x. Metam. his versib.

Vecta leui curru medias Cytherea per auras
Cypron olorinis nondum peruenerat alis.

Idem postea poeta lib. 15. eiusdem operis illam à columbis trahi inquit in his;

Perque leues auras iunctis inuecta columbis
Litus adit Laurens.

Sappho tamen eius currum à passeribus salacissimis auibus trahi finxit, alii putarunt passeres esse Veneri consecratos; quia [illegible] vocantur, quo nomine aliquando membrum virile vocatum fuit, vt testatus est Pherecydes. Tribuerunt illi sagittas præterea, vt significauit Euripides in Medea his carminibus;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Nunquam Regina nobis
Ab aureo arcu dimittas
Dulcedine unguinceratam sagittam.

Et Iulianus Aegyptius in his;

[illegible]
[illegible]

Vsque Venus plenam didicit portare pharetram,
Atque arcus, longè spicula quæ iaciunt.

[illegible]

Atque cum varia essent Veneris [illegible] & [illegible] sacro-
rum [illegible] nam Veneri illi, quae coelestis dicta est, vinum offerre in sacrificiis [illegible] Polemo in illo libro, quem scripsit ad Timaeum his
verbis [illegible]

[illegible]

[illegible] Athenienses harum rerum observandarum studiosi, & in sacrificiis Deorum [illegible] Nephalia sacra faciunt Mnemosynae, Musis, Aurorae [illegible], Veneri coelesti [illegible] Nymphis [illegible] ut dictum est Nymphis offerre [illegible] quoniam [illegible] Nephalia illa sacra [illegible] tum ligna quoque illa [illegible] Lucianus in Dialogo [illegible] coelestem putasse Venerem, aliam popularem, quam [illegible] atque [illegible] Alii tamen putarunt [illegible] Minervae mactari oportere, quod illi esset sacra, ut [illegible] Veneri columbae. Sed Strabo libro nono [illegible] Quod alium esse ritum popularis Veneris, alium coelestis, testatus est Pausan. in Atticis, qui etiam primum Theseum popularis Veneris & Suadelae cultum apud Athenienses induxisse refert. Dicta est Venus a Latinis quod ad omnia veniat, ut ait Cic. in secundo de Natura Deorum; Quae autem Dea ad res omnes veniret, Venerem nostri nominarunt. Maximam eius potestatem fuisse significavit Sophocles ita in Trachiniis cum hunc per victoriam reportet;

[illegible]
[illegible]

Magnum quoddam robur
Venus refert victoriae semper.

Id vero praeclare Leonidas inquit in armatam Venerem frustra illam armari in hominibus, cum vel Martem ipsum bellorum Deum nuda vicerit, hoc pacto;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Haec Martis sunt arma, Venus cur cingeris illis?
Cur Cytheraea geris tam grave pondus iners?
Mars est a nuda victus; cum caelestis ipse
Vel Deus, haec frustra nam geris arma viris?

Tanta vero eius vis dicebatur esse, ut nullus prope sit Deorum, qui Veneris imperio non cederet, quae coelo, & terris, & omnibus elementis credita est dominari, quae omnia ab illa produci scripsit Eurip. in Coronifero Hippolyto, omniaque illius imperio parere, ut est in his carminibus;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Non est Venus ferenda, si multa affluat.
Cedentibus quæ sit benigna, quæ leuis.
At si superbum repperit quem, quo putas
Tractauit illum more, qua ue iniuria?
Percurrit æthera illa, cursus in maris
Vndis peterrat; inde nata cuncta sunt.
Hæc una Amorem seminauit, hæc dedit.
E cuius orti semine omnes adsumus.

Idcirco Homerus in hymno in Venerem omnes feras, & uolucres, & animalia, & omnes denique Deos illius ductu gubernari & domari inquit in his carminibus;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Musa refer Veneris formosæ munera, Diuis
Quæ superis olim teneros immisit amores,
Quæ genus humanum domuit, pictasque uolucres;
Atque feras omnes, quas pascunt æquora ponti,
Quæque errant campis, quæ lata frutibus errant.

Hanc uel Ioue ipso potentiorem esse scribit Theocritus in Europa his uerbis;

[illegible]
[illegible]

Perdomitus Veneris iaculis, lenibus ue sagittis,
Quæ domuisse Iouem ualet una, Deosque superos.

Hanc unam denique mundum procreasse, & procreatum nutrire & conseruare crediderunt; quem nullo pacto sine Veneris opera existimarunt augmentari potuisse, ut ait Orpheus;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Omnia iunxisti, per te stant pondera mundi,
Imperiisque tribus Parcis, atque omnia gignis,
Quæ mare, quæ cælum late, terramque peragrant.

Fabulantur poetæ Venerem Adonidis desiderio captam fuisse, qui natus fuerat è Rege Cinyra & Myrrha eius filia; & pastor fuit, ut testatur Virg. in Gallo. Enimuero postea Martis inuidia ab apro immisso cæsus est, ut ait Ouid. lib. x. Metam. cumque iam iuuenis esset & pulcherrimus, plurimum Venus delectabatur, quare eius mortem grauissime tulit, ut ait Theocritus in Epitaphio Adonidis, neque ullam tamen de illo stirpem suscepit. cum Anchise congressa Aeneam peperit; ex illo celebri Martis adulterio, suscepit Harmoniam, ut testatur Hesiodus in Theogonia, quam tamen alii Iouis & Electræ filiam fuisse putarunt. è Mercurio suscepit Hermaphroditum, ut nomen ipsum significat;

pulchritudinis; quod ita ait Ouid. lib. 4. Metamorph.

Mercurio puerum, & diua Cythereide natum
Naiades Idaeis enutriuere sub antris;
Cuius erat facies, in qua materque paterque
Cognosci possent; nomen quoque traxit ab illis.

Concepit Erycem e Bute, ut alii ab aliis uolunt, e Neptuno; quem Hercules in palaestra suffocauit, ut ait Hellanicus. fertur etiam Meligunis fuisse Veneris filia. fama est praeterea quod Venus Dionysium amauit, quo ad Indicam expeditionem profecto Venus Adonidis consuetudine fruebatur; mox compertum cum haberet Venus aduentum Dionysii occurrens & ipsum coronauit, & rogauit ut se sequeretur; quod ille noluit; mox in Lampsacum profecta est, quia ibi uellet parturire quem gestabat in utero. At Iuno Zelotypia capta illius uterum per dolum contrectauit, fecitque ut deformem partum pareret, qui ingentia membra haberet pudenda, quem postea Priapum nominauit; ut ait Posidonius in libro de Heroibus & Daemonibus. Nō defuerunt qui Suadelam quoque Veneris filiam fuisse dixerint, quae sententia etiam fuit Sapphus. at Hesiodus in Theogonia e congressu Martis & Veneris Timorem & Pallorem natos esse scribit in his:

αὐτὰρ ἄρηι
ῥινοτόρῳ Κυθέρεια Φόβον καὶ Δεῖμον ἔτικτε.
Marti clypeos atque arma secanti
Alma Venus peperit Pallorem, atque Timorem.

Suscepit Rhodam filiam praeterea e Neptuno, ut sensit Herophilus; quam tamen Epimenides Oceani filiam fuisse scripsit. Dicitur & Electryonem & alios quosdam filios e Sole peperisse. Atqui cum Vulcanum maritum haberet, nulli tamen ex illo filii commemorantur, cum multos e uariis congressibus, diuersisque adulteris a scriptoribus natos fuisse Veneris acceperimus. Sortita est autē Venus multa cognomina uel a locis, uel conditoribus, uel euentis rerum; nā dicta est Salaminia, Acidalia, Paphia, Idalia, Cytherea, Erycina, Gnidia, Cyllenia, Melania, Migonitis, Alcea, Colias, Epistropha, Ambologera, Olympia, Specularis, Punica, & multa alia praeterea quae numerare mihi uidetur superuacaneum. multa fuerunt loca, in quibus eximie Venus colebatur, quorum quaedam ita recensuit Ouid. lib. 10. Metam.

Capta uiri forma non iam Cythereia curat
Littora; non alto repetit Paphon aequore cinctam,
Piscosamque Cnidon, grauidamque Amathunta metallis.

& Virg. lib. 10.

Est Amathus, est celsa mihi Paphos, atque Cythera,
Idaliaeque domus.

Et quoniam Venerem rerum omnium genitricem esse diximus superius, nō est mirum si ad experimentum eius potentiae Canachus Sicyonius illam ex ebore & auro ita fecit, ut capite polum gestaret, atque altera manu papauer altera malum punicum, ut scripsit Eratosthenes libro tertio. In huius Deae sacrificiis id moris fuit ut femora uictimarum omnium, praeter quam suum consecrarent, cum alias partes Sicyonii iuniperi lignis adolerent. iterum cum comburerentur femora, cum illis folia herbae paederotis incendebantur, ut ait Paus. in Corinthiacis. Hanc Deam, uelut etiam caeteri, sua sacrificia praetermittentes aequo animo ferebat; quare cum Lemniae mulieres Veneris sacrificia spreuissent, Deae maxime iram in se concitasse creditae sunt, quod etiam

non impune putantur fecisse. Nam causam furoris illis excitasse haec Dea perhibetur, ut a suis maritis contemnerentur. Earum mariti cum bella adversus Thraces per id tempus suscepissent, & plurimas captivas inde abducerent, ac proprias uxores aspernarentur, decreverunt mulieres homines omnes per noctem iugulare: atque non id solum fecerunt, sed etiam captivas una cum illis trucidarunt. Deinde veritae ne cum filii adolevissent, paternas iniurias ulciscerentur, illos etiam ad unum obtruncarunt, atque universum genus de medio sustulerunt. Quod autem effectum est ob Veneris indignationem, quae non leviter ferre solet neglectum sacrificiorum honorem sibi
10 solitū ab aliquo praeteriisset, ut ait Euripides in Hippolyto Coronifero in his;

Πολλὴ μὲν ἐν βροτοῖσι, κοὐκ ἀνώνυμος
θεὰ κέκλημαι Κύπρις, οὐρανοῦ τ' ἔσω·
ὅσοι τε πόντου, τερμόνων τ' Ἀτλαντικῶν
ναίουσιν εἴσω, φῶς ὁρῶντες ἡλίου,
τοὺς μὲν σέβοντας τἀμὰ πρεσβεύω κράτη,
σφάλλω δ' ὅσοι φρονοῦσιν εἰς ἡμᾶς μέγα.
ἔνεστι γὰρ δὴ κἀν θεῶν γένει τόδε,
τιμώμενοι χαίρουσιν ἀνθρώπων ὕπο.
Inter viros potentia, non ingloria
20 Venus vocata sum, poli intra circulum,
Pontum ut quisquis incolit, vel terminos
Atlanticos, spectatque solis lumina,
Si me colit, vires, decusque perfero.
Superbientes sursus in me deprimo.
Hoc est Deis commune, quod mortalium
Honoribus laetantur, & coli a viris.

Dicitur haec Dea una cum Iunone & Pallade de formae praestantia contendentes ad Paridis iudicium venisse, quae cum iudici Helenae adulterium ad illū corrumpendum promisisset, victoriam ex illo iudicio reportavit. Verumtamen
30 doluit illud iudicium eversione Troianorum imperio postea fuit calamitosum: quoniam stulta sunt omnia iniqua, sed omnium maxime Veneris opera quae fiunt, ut ait Euripides in Troadibus; quippe non solum a spuma, sed etiam ab insania Veneris nomen deduci possit, ut est in his carminibus;

τὰ μῶρα γὰρ πάντ' ἐστὶν Ἀφροδίτη βροτοῖς,
καὶ τοὔνομ' ὀρθῶς ἀφροσύνης ἄρχει θεᾶς.
Mortalibus nam stulta cuncta sunt Venus:
Recteque coepit nomen hoc insania.

Nam cum animorum motus, qui nos ad aliquam deformitatem vel
40 turpitudinem inducunt, maxime vitandi sint, tum Veneris titillationes praecipue, omnemque lasciviam convenit aspernari; qua nihil neque turpius, neque minus honestum, neque magis calamitosum contingere potest. Nam quis se hominem esse vere audeat dicere, qui tam foedissima illa belluarum libidine in Venerem rapi patiatur? omnium sane turpissima, quibus homines vexantur, maxima & detestanda est libidinis intemperantia, quae opes dilapidat, obest memoriae, aciem oculorum hebetat, stomachum frigidiorem & imbecilliorem efficit, cum aliquid secum caloris praecipue secum afferat, quo cibus in stomacho concoquitur, ex quo plurima [illegible]

pro-

nam redundantium copia fit, multarumq; humorum abundantia in stomacho procreatur. Praeclarum est igitur illud medicorum praeceptum, semperque ad sanandam sanitatem in ore habendum; VESCI citra satietatem; ad laborem; VITAle semen conseruare; Res esse salubertimas. Quare scite dictum est ab eo poeta;

[illegible]

[illegible]

Vina, lauacra, Venus, mortalia corpora frangunt:
Et citius Ditis Tartara adire iubent.

Quod si vehemens sit Veneris prurigo & titillatio; facilia sane, & omnibus 10
nota rei remedia, victus moderatio in primis, unde praeclare illud defluxit; sine Cerere & Baccho friget Venus. Neque id parum confert mandatum medi carum secundum, quod etiam ut recitauit Ouid. in lib. de Remedio Amoris;

Otia si tollas, periere Cupidinis arcus.

Memoriae prodidit Plutarchus in Symposiacis problematis rutam quoque, quam [illegible] vocarunt, non mediocriter conferre ob insitam a natura siccitatem, quam habet propter vim caloris. Nam genitale semen cogit & coagulat, quare etiam de illa ita scripsit Ouid. de Remedio;

Vtilius sumas acuentes lumina rutas.

[illegible] lactucarum etiam vires ad sedandum Venerem ob naturae frigus. Id 20
autem significare voluerunt antiqui poetae, qui mortuum Adonin inter lactucas a Venere depositum fuisse inquiunt. Scripsit praeterea Nicandri enarrator similem vsum, cum illa frigida sit, Venerem sedare, quare in Thesmophoriis, in quibus sacrificii castos esse sacerdotes & a Venere populos oportebat, se [illegible] herba illa sublimebatur. Fuerunt etiam loca huic rei accommodata, sicut Silamnus fluuius non procul a Patris, vt refert Pausanias in Achaicis, in quo viri vel foeminae loco prisci eorum amorum obliuisci [illegible] & Sappho apud Ouid. sublimem esse locum apud Nicopolim in Leucadia inquit, e quo se in mare praecipitantes, amoris obliuiscebantur: sic 30
enim inquit;

Constitit, & dixit, quoniam non ignibus aequis
Vreris? Ambracia est terra petenda tibi.
Phoebus ab excelso quantum patet aspicit aequor,
Actiacum populi, Leucadiumque vocant.
Hinc se Deucalion Pyrrhae succensus amore
Misit, & illaeso corpore pressit aquas.
Nec mora versus amor fugit lentissima mersi
Pectora; Deucalion igne leuatus erat.
Hanc legem locus ille tenet; pete protinus altam
Leucada, nec saxo desiluisse time.

Hoc olim remedium vicinum, & non nisi [illegible] hominibus adhibendum censebant, vt e praecipiti loco in mare cum summo maximo periculo desilirent. Quin 40
ab Cicero etiam libro quarto Disputationum Tusculanarum meminit de hoc loco, [illegible] quo multi se praecipitabant, qui modum ipsius vitio quaerunt, similiter facit, vt si possit pateque, qui se e Leucade praecipitauerit, sustinere se cum velit. Huic Deae rosa & myrtus arbor consecrata fuit, quoniam vtraque planta eximiam prae se fert pulchritudinem; rosa inter flores scilicet, myrtus inter arbores, vt ait Pausanias in posterioribus Eliacis, & Virg. Aegloga septima;

Populus

> Populus Alcidæ gratissima, vitis Iaccho,
> Formosæ Veneri myrtus, sua laurea Phœbo.

Non defuerunt tamen qui myrtum sacratam esse Veneri putarint, quòd illa ornata Venus se ad iudicium de forma cum Deabus profecta, atque victoriam reportarit, quòd innuit Nicand. in Alexipharmacis in his;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]

10
> Præterea Dictynna tua est ex arbore ramos
> Aspernata; suam nec cingit lumine comam.
> Quòd Venus Idæis est illa in montibus olim
> Compta comas, vbi de forma contentio nata est.

Huic Deæ Gratiæ dicuntur esse dicatæ, quòd nihil iis ignaris facit: namque postquam à Paride esset capta, Hymenæum, & Cupidinem, & Amorem, & Gratias iussit aduocari, vt ait Pausanias. Quas etiam Veneris & Liberi patris filias quidam dixerunt. Atque hæc ea ferè sunt, quæ de Venere ab antiquis scriptoribus tradita sunt: nunc quid ea significent perquiramus. Nihil est autem aliud Venus, quàm occultum coitus desiderium à natura insitum ad
20 procreandum, quod nos non ineptè vt arbitror, alicubi ita expressimus, & amorem appellamus;

> Nil amor est aliud Veneris quàm parua voluptas,
> Quæ simul expleta est, inficit ora rubor.

Et Lucretius libro quarto;

> Sic igitur Veneris qui telis accipit ictum,
> Siue puer membris muliebribus hunc iaculatur,
> Seu mulier toto iactans e corpore amorem:
> Vnde feritur, eò tendit, gestitque coire,
> Et iacere humorem in corpus de corpore ductum.

30
> Nanq; voluptatem præsagit multa Cupido.
> Hæc Venus est nobis: hinc ductum nomen Amoris.

Est autem permagnum huiusce rei argumentum, quòd omnia veris tepore ad procreationem excitantur; quippe cum idem poeta Zephyri auram suauissimam Veneris nuncium appellarit, vt in his ait idem poeta;

> It ver, & Venus, & Veneris prænuncius ante
> Pennatus graditur Zephyrus vestigia propter.

Nata esse dicitur è spuma maris, quoniam semen genitale animalium nihil est aliud, quàm spuma sanguinis, & superfluitatem, vt est in secundo de Gene-
40 ratione animalium apud Aristo. quare locus datus est fabulæ, quòd è spuma genita sit. Venerem amorum Deam credidit Lactantius putatam, quia illa fuerit, quæ prima meretriciam artem instituerit. Ducuntur verò similia animalium desiderio, vt canes catularum, equi equarum, leænarum leones: quoniam dissimilium formarum prorsus nulla est inter se coniunctio. Efficitur illud ipsum naturæ ductu, quæ spectra quædam à valde diuersis abhorrentia indidit singulis animalibus, vt irritum & inutilem coniunctionis laborem deuitent. Vt enim è magnopere differentibus arboribus surculos arbores non recipiunt, ita neque marium fœminæ plurimum differentium congressu delectantur.

[illegible] Nam [illegible] cum è [illegible] quod plurimum confert ad procreationem [illegible] aut dissimilibus plerisque animalibus, nihil tamen ex anguillis & [illegible] omnino aut partim [illegible]. Sunt igitur in singulis animalibus [illegible] fieri debet & solet generatio. Sunt igitur in singulis animalibus [illegible] quidam ad conciliandos amores [illegible] quibus temperies [illegible] spiritus [illegible] eorundem spirituum [illegible] quare accidit aliquando vt [illegible] femina. Alii naturam [illegible] [illegible] & temperamentorum [illegible] quia radios quosdam occultos è [illegible] corpore [illegible] ex oculis manare [illegible], atque [illegible] percussus fuit, [illegible] [illegible] & quasi [illegible] desiderium [illegible], quod desiderium Amor, & [illegible] Cupido appellatur. Cum tamen [illegible] quare neque [illegible] Nihil enim [illegible] [illegible] Venus [illegible] quare Dea credita est [illegible] [illegible] per [illegible] Venerem [illegible]

[illegible] Venerem [illegible] Dione [illegible] Caeli & Diei [illegible] Theologi [illegible] quoniam [illegible] ad procreandum illis [illegible] [illegible] Vulcani [illegible] Marte [illegible] Vulcanus [illegible] Iulia de adulteriis [illegible] vel quia fieri non poterat vt Dii [illegible] vel quia [illegible] Deo [illegible] [illegible] Lacedaemonios [illegible] [illegible]

falsae

fuisse a Diomede, ut est apud Homerum, quoniam imbelli, quorum in corpora Ve-
nus dominatur, facie sunt decora, animo alacri voluptatibus dediti, et corpo-
ra debilia & rei bellicæ minime accommodata; quare cum illa in corpore Pari-
dis dominata fuisset, ita inquit Ovid. in epist. Helenæ;

> Apta magis Veneri, quam sunt tua corpora Marti;
> Bella gerant fortes; tu Pari semper ama.
> Hectora quem laudas pro te pugnare iubeto.

Huic Deæ non convenire aliorum Deorum officia dixit Iupiter, quoniam singu-
li Dii singulis officiis sunt præfecti; quia nulla est tanta potentia, quæ per se
sine aliis sit, ut nunquam alterius indigeat auxilio. Hoc enim maxime fa-
ciebat ad deprimendam mortalium arrogantiam & temeritatem, cum vel Dii
ipsi non omnia posse, sed mutuis auxiliis indigere, dicerentur. Fabulati præ-
terea sunt antiqui Venerem amantium periuria ridere, quia illi qui aliquo
insigni animorum motu ad has res concitantur, non sunt sui compotes, sed
eo affectu, quo fert impetus, rapiuntur. Nihil enim differt his rebus de futuro
iurare, ac si quis insanus se cum ratione in posterum velle insistere iuraret;
quippe cum uterque horum quo fert impetus, et non quo ratio, ducatur. Fi-
nxerunt præterea Veneris currum ab oloribus trahi, quia munditiæ & corpo-
ris ornatus mirifice conferre ad amorem conciliandum: est enim omnium
avium candidissima & maxime munda olor. Alii tamen ob salacitatem colum-
bas ac passeres illius currum trahere finxerunt. Atque cum tres esse Vene-
res dicantur, diversi erunt & Amores sive Cupidines illarum filii. Illa quæ
cælestis est Venus appellata sive Urania, purum significat, & sine corporis
cupiditate, amorem; qualis est erga Deum & patriam & viros bonos ob il-
lorum virtutem, aut erga beneficiorum qui amor castus, & purus, & divinus,
cum humana labe careat, potest appellari. Popularis Venus omnem coitio-
nem animalium quærit. At Venus cognomento Apostrophia, dicta fuit ab
Harmonia, cui etiam erexit templum, quia cum multa turpiter per nefarios
congressus fieri apud barbaros animadvertisset, leges ad coercendas cupidi-
tates parum honestas tulerit, & de stupris incestis homines averterit, ut nomen
ipsum significat. Atque cum cælestis illa Venus, non, nisi ab animo tempe-
rantissimo procedere possit, merito in eius sacrificiis observatum fuit ab an-
tiquis ne vinum omnino delibaretur, omnisque intemperantiæ causa
offenderetur. Illa Venus, quæ popularis est, neque vinum neque [illegible]
recipit, cum vulgi & [illegible] multitudinis Dea sit. Hanc Ve-
nerem, cum ex aeris temperie gignatur, omniaque animalia ad procreandi
impellat, rerum omnium procreatricem dixerunt antiqui, cum illa sit poti-
pus verni temporis benignitas, quam ita expressit Virg. in 2. Georg. lib.

> Ver adeo frondi nemorum, ver utile sylvis,
> Vere tument terræ, & genitalia semina poscunt.
> Tum pater omnipotens fœcundis imbribus Aether
> Coniugis in gremium lætæ descendit, & omnes
> Magnus alit magno commistus corpore fœtus.
> Avia tum resonant avibus virgulta canoris,
> Et Venerem certis repetunt armenta diebus.
> Parturit almus ager, Zephyrique tepentibus auris
> Laxant arva sinus, superat tener omnibus humor.

Nam physicas rationes in his complexus est Virg. quibus efficitur ut eo tem-

pore

pore præcipuè animalia in Venerem concitentur; quam rem ita mira quadā poetica suauitate etiam Lucretius cum de Venere loquitur, complexus est;

> Aeneadum genitrix, hominum Diuumq; voluptas
> Alma Venus; coeli subter labentia signa,
> Quæ mare nauigerum, quæ terras frugiferentes
> Concelebras; per te quoniam genus omne animantum
> Concipitur, visitq; exortum lumina solis.
> Te Dea, te fugiunt venti, te nubila coeli;
> Aduentumq; tuo suaues tibi dædala tellus
> Submittit flores, tibi rident æquora ponti,
> Pacatumq; nitet diffuso lumine coelum.
> Nam simul ac species patefacta est verna diei,
> Et reserata viget genitabilis aura Fauoni,
> Aeriæ primum volucres te Diua, tuumq;
> Significant initum perculsæ corda tua vi.

At grauissimus & suauissimus scriptor Euripides multò etiam clarius demonstrauit rerum omnium procreationem ex elementorum esse symmetria, moderationeq; atq; vim illam diuinā quæ nascitur è motu coelestium corporum, siue naturalem vim, quæ facit vt in hanc commistionem elementa ipsa deducantur, vel potius deducit, Venerem appellauit, qui ita de se dicentem is inducitur, vt apud Athenæum illa carmina latina fecimus, cum variis simul & multis occupationibus distracti eodē tempore, & nuper post longum internallum temporis ad libros reuersi, opus illud omnium ferè difficillimum & corruptissimum latinum facere conaremur.

> Non cernis ipse quanta sit Venus Dea?
> Nam nec referre, nec queas metirier,
> Sit quanta, quantum possit in mortalibus.
> Te nutrit ipsa, meq; & omnes hac vita.
> Considera: summa te solo scias.
> Exclusit robur ipsa te Dea.
> Amat imbrem terra, quando siccum solum est,
> Non fert fructus squallore, postisq; humidum.
> Amatq; coelum pluuiis plenum imbribus
> Ob hanc Deam terris demissum cadere.
> Vbi duo miscentur ista, vtraq; sic,
> Nascuntur inde cuncta quæ nos nutriunt:
> Ob quæ viuit, vigetq; vis mortalium.

Hanc Deam iam Adonim amasse dicunt, qui Adonim solem esse arbitrati sunt: quoniam sine vi solis, nulla esset Venus. Hunc per brumam extinctum dixerunt, quia cessat eo tempore herbarum, & rerum multarum generatio, dum cum sol obtusos angulos facit, minor fit eius virtus, ac frigora sunt omnibus naturæ affectionibus maximè aduersaria. Nam cur illum mortuum inter lactucas deposuit? propter frigus hyemis nimirum, atq; per id tempus fiebant sacra Adonia: cui fabulæ addiderunt per Adonis fluuium Adonim vocatum è Libano monte defluentem sanguinolentum fluere solitum. Addiderunt & Gratias illi filias, quæ cœlesti conueniunt, ob debitam omnibus bonis liberalitatem. Harum vna auersa est, cum duæ Venerem respiciant, quia liberalis & magnanimi est maiori mensura reddere, quam acceperit. Sorores illæ di-

cuntur manibus implicitis se tenere inuicem, virgines'que esse, & videntes, quia nulla spe motos oportet dici liberales, cum mercatores sint potius qui ob aliquam spem benefaciunt. atque quæ in aliquem extat beneficentia, ea demum grata est, quæ ex hilari animo, minimeque inuito aut renitenti procedit. traditum est in fabulis Venerem iudicatam à Paride fuisse pulchriorem Iunone ac Pallade, quia multò sunt plures qui corporis voluptates, quam qui animi; qui uitia, quam qui uirtutē; qui turpitudinem, quā qui honestatem sectantur. nam multi fuerunt qui dignitatem, qui honores, qui gloriam, qui præclaras gerendarum rerum opportunitates pro turpi voluptate reliquerunt; & amplissimas opes in eas profuderunt, qui tandem ad extremam hominum infelicissimi propter libidinem in maximas miserias sunt delapsi. Ac verò quid sit Venus, & quæ circa illā antiqui prodiderint, & quæ de illa fabulosè dicebantur, iam ferè explicauimus, quod in negocio si quid reliquum est, id in Cupidine eius filio pertractabimus.

De Cupidine. Cap. XIIII.

DE Cupidine verò, quibus ortus sit parentibus, nō parua dubitatio est apud scriptores; quoniam alii unum esse Cupidinem, alii plures fecerunt. Plato in Symposio Phædrum induxit ita de Cupidinis origine sentientem; [illegible]. Quòd magnus Deus sit, & hominibus, deisque admirabilis Cupido, id iam compertum est sæpius cum in aliis, tum in iis quæ ad coniugium spectant præcipuè. Neque enim me præterit esse quospiam qui illum inter antiquissimos Deos recenseri. Cupidinis autem parentes ignoti sunt, neque ab ullo vel philosophorum, vel poetarum fuisse dicuntur. Hesiodus in sua Theogonia uidetur Amorem siue Cupidinem ante omnia ex illa informi materia, quæ chaos dicta est, in lucem eduxisse, cum ita scribat;

> ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα
> Γαῖ' εὐρύστερνος, πάντων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
> Ἀθανάτων, οἳ ἔχουσι κάρη νιφόεντος Ὀλύμπου.
> Τάρταρά τ' ἠερόεντα μυχῷ χθονὸς εὐρυοδείης.
> ἠδ' Ἔρος, ὃς κάλλιστος ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι
> Λυσιμελής, πάντων τε θεῶν, πάντων τ' ἀνθρώπων
> Δάμναται ἐν στήθεσσι νόον, καὶ ἐπίφρονα βουλήν.
> Ante chaos natum, superûm firmissima sedes
> Inde solum terræ latæ; tum tartara nigra
> Intra adytum terræ, & feralis claustra barathri.
> Inde ortus superos inter pulcherrimus omnes
> Dulce Deum, pariterque virum, gratumque Cupido
> Solamen, qui corda domat, mentesque feroces.

Nam statim post terram natum esse Cupidinem inquit, cum is eduxerit illa informi materia. at Aristophanes in Auibus Noctem Zephyrium ouum peperisse scribit, è quo natus sit Cupido, qui cum chao mistus omne Deorum genus ex illo excitauerit; ita verò se habent carmina Aristophanis;

> Χάος ἦν καὶ νὺξ, ἔρεβός τε μέλαν πρῶτον, καὶ τάρταρος εὐρύς

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Chaos erat, & Nox, Erebusq; niger primũ, & Tartarus altus.
Terra nec aer, nec caelum erat. Erebiq; in finibus amplis
Parit primo Zephyrium Nox alis nigrescentibus ouum.
Ex hoc labentibus horis pullulauit deinde Cupido,
Splendens tergum aureis alis. 10

Quare & Orpheus his similia de illius natiuitate tradidit, quem ut est in his carminibus, ante omnia natum putauit;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Accipite laborem, geminum, magnumque vocatum,
Qui prior est natus, qui ex ouo, qui placet aureis
Alis lætatus, per quem superumque virumq;
Est genus exortum tenues in luminis auras.

At idem Plato qui nullos parentes Cupidinis superius esse dixit, mox fabulam quandam huiusmodi in Symposio de Cupidinis ortu memorauit. fama est Deos aliquando natalitia Veneris celebrantes in cœlo simul accubuisse: tum Porum consilii & abundantiæ Deum suerat nectare paulo copiosius haustum ebrium factum, ac Peniam Deam paupertatis in hortum Iouis irrepsisse, quã eum compressit. ex eo igitur congressu Penia Cupidinem postea peperit, quem Veneri famulum tradiderunt, cuius natalem mundatisque obseruaret, quare postea creditus est Veneris filius. Theocritus in Hyla è Dijs quidem parentibus illum natum esse arbitratur, at è quibus non affirmat, propter varietatem ac difficillimam cognitionem eius originem, ut ex his patet; 20

[illegible]
[illegible] 30

Non solis natus nobis est ipse Cupido
Vt putat (è superis quicunque fuere parentes.)

Non defuerunt qui Cupidinem Saturni filium fuisse dixerunt, quod ex illo carmine significatur,

[illegible]
Sunt Amor & venti Saturni è semine nati.

Orpheus tamen omnes Amores, quos plures esse sensit, è Venere ortos scribit in alio hymno hoc pacto;

[illegible]
[illegible] 40
[illegible]

Concinimus Veneri lætæ genus, fontemq; perennem,
De quo innumerabiles nati dicuntur Amores.

Pausanias in prioribus Eliacis Venerem dicit emergentem à Cupidine fuisse exceptam, & à Suada coronatam. qui idem postea in Bœoticis Cupidinem omnium Deorum natu minimum vulgò creditum dixit, & Veneris filium. Cicero lib. 3. de nat. Deorum plures Cupidines è diuersis parentibus facit, ut in his scribit; Cupido primus Mercurio & Diana prima natus dicitur Se-

eodem Mercurio & Venere. Tertius quidem est Anteros Marte & Venere tertia. Hi etsi plures extiterunt, diuersisq; parentibus geniti, tamen ad unū Veneris filium omnia propè, quæ de amore dicta sunt, transferuntur. Præclare igitur Arcesilaus statuarius leenam è marmore fecisse dicitur, circa quam ludentes fecit Cupidines, quam alii e cornu bibere cogebant, alii soccos illi induebant, alii laqueo alligatam hanc trahebant, cum multos fuisse cupidines vellet significare. Horum quæ alæ sint, aut quæ facultates, & qui habitus illi tribuerentur, ita patefecit Orpheus in hymnis;

κικλήσκω μέγαν, ἁγνὸν, ἐράσμιον, ἡδὺν ἔρωτα.
τοξαλκῆ, πτερόεντα, πυρίδρομον, εὔδρομον ὁρμῇ.
συμπαίζοντα θεοῖς, ἠδὲ θνητοῖς ἀνθρώποις.
εὐπάλαμον, διφυῆ, πάντων κληῖδας ἔχοντα,
αἰθέρος, οὐρανίου, πόντου, χθονὸς, ἠδ' ὅσα θνητοῖς
πνεύματα παντογένεθλα θεὰ βόσκει χλοόκαρπος.
ἠδ' ὅσα Τάρταρος εὐρὺς ἔχει, πόντος θ' ἁλίδουπος.
μοῦνος γὰρ τούτων πάντων οἴηκα κρατύνεις.

Iucundum, magnum, gratum cantamus Amorem,
Arciferum, alatum, celerem, flammaq; potentem.
Ludentem pariter cum diisq; virisq;, gemellum.
Tu maris, & terræ claues, cœliq; ætheris alti
Sceptra tenes: tu quot tenera Dea parturit alma
Frugifera, aut pontus tumidus, vel tartarus ipse,
Et regis, & cuncta flectis moderamine solus.

Fingebatur ab antiquis alatus Cupido, cuiusmodi illum Zeuxis pinxit Athenis pulcherrimum rosis coronatum; nam & Cupido & Victoria alati fingebantur, quam primum omnium Thasium Aglaophontem alatam fecisse ferunt; de quibus, ut alatis, ita meminit Aristophanes in Auibus;

αὐτίκα νίκη πέτεται πτερύγοιν χρυσαῖν, καὶ νὴ Δί' ἔρως γε.

Statim Victoria volat alis aureis, & per Iouē Cupido sanè.

Deinde addita sunt non solum nomina, sed insignia cupiditati, illius Dei potentiam, & animorum motus significantia, qualia Palladas describit his carminibus;

Γυμνὸς ἔρως, διὰ τοῦτο γελᾷ, καὶ μείλιχός ἐστιν,
οὐ γὰρ ἔχει τόξον, καὶ πυρόεντα βέλη.
Οὐδὲ μάτην παλάμαις κατέχει δελφῖνα καὶ ἄνθος.
τῇ μὲν γὰρ γαῖαν, τῇ δὲ θάλασσαν ἔχει.

Nudus Amor ridet, lenis est & ille; nec arcus,
Nec flammata gerit spicula, vel pharetram.
Iure quidem recto florem, delphinaq; gestat.
Continet hac terras, hac maris alta manu.

Tantam illi potestatem antiqui poetæ, tantumq; audaciæ Cupidini tribuerunt, ut omnes Dii antiqui ab Amoribus spoliati fuerint suis insignibus; ut Philippus quidam poeta in his luculentissimis carminibus expressit;

Σκυλεύσαντες Ὄλυμπον ἴδ' ὡς ὅπλοισιν ἔρωτες
κοσμοῦντ' ἀθανάτων σκῦλα φρυασσόμενοι.
Φοίβου τόξα φέρουσι, Διὸς δὲ κεραυνὸν, Ἄρηος
ὅπλον καὶ κυνέην, Ἡρακλέους ῥόπαλον.
Εἰναλίου τε θεοῦ τριβόλον δόρυ, θύρσα τε Βάκχου,

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Exuviis superum laeti decorantur Amores.
Alta quibus coeli est iam spoliata domus.
Eripuere Iovi fulmen, Phoeboque sagittas,
Alcidae clavam, Martique caret galea.
Mercurio desunt talaria, faxque Dianae,
Sic Baccho thyrsus, sic pelagoque tridens.
Nec mirum est iaculis homines quoque cedere Amorum,
Queis sua vel superi sceptra dedere Dei. 10

Cum tanta fuerit igitur potentia Cupidinis, iure optimo illum Deorum omnium felicissimum, & cui Dii omnes subiicerentur, appellavit ita Plato in Symposio; [illegible] Ego sane ita sentio, omnibus Diis felicibus existentibus, Cupidinem (si fas est, ac sine reprehensione licet dicere) omnibus illis esse feliciorem, cum & pulcherrimus sit & optimus. Atque in his cum duos esse Cupidines dixisset, alterum Coelestem, alterum Vulgarem appellat; [illegible]. Necesse est igitur & Cupidinem 20 hanc quidem alteram sequentem & adiutorem vulgarem recte vocari; hunc vero coelestem. Additi fuerunt & alia insignia praeter superiora, siquidem hunc puerum finxerunt, & caecum, & illi comites adiunxerunt, Ebrietatem, Dolores, Inimicitias, Contentiones, & multas huiusmodi pestes, quas omnes recensere molestum est, nedum exponere: quae cum brevissime, tum elegantissime in eo Marulli Epigrammate sunt expressa;

Quis puer hic? Veneris. plenae quae causa pharetrae?
Non bene promissas certa quod arma movet.
Cur sine veste Deus? simplex puer odit opertum.
Unde puer? pueros quod facit ille senes. 30
Quis pennas humeris dedit? inconstantia. quare
Nulla Deo frons est? signa inimica facit.
Quae sors eripuit lucem? immoderata libido.
Cur macies? vigilantia, doloreque facit.
Qui caecum praeit? Ebrietas, Sopor, Otia, Luxus.
Qui comites? Rixae, Bella, Odium, Opprobrium.
Quis coelo dignati? homines. quae causa coegit?
Mitior autore est credita culpa Deo.

Hunc & crapula, deliciarumque copia nasci denique tradiderunt antiqui, cum nihil sit, quod magis mentem probitatem, vitamque humanam, quam delitiae 40 labefactet. Sic enim de Amoribus inquit Phocylides;

[illegible]
[illegible]
Venter enim nimium est ditat copia victus,
Hoc stimulo in turpes homines pelluntur Amores.

Atque ut summatim dicam, tot insignia, tot vires, tot spolia, tam sunt comites, tam deformis oculorum caecitas, & aetas minime apta prudentiae, data sunt Cupidini ab antiquis poetis, ad exprimendam libidinis hominum insaniam,

vt nihil tantopere abhorrere videatur ab ingenuo, & bene instituto homine, quæ tamen omnia ita conuersa sunt ad hominum voluptatem, vt etiam cum quadam animi suauitate recenseantur à nonnullis. Hoc mihi prudentis fuisse graui aliquo morbo laboranti contigisse videtur, cui, propter stomachum pessime affectum, vel in deterrimos humores pharmaca ipsa vertuntur. Hic igitur ad deterrendos homines à turpitudine introductum, pro Deo omne vulgus mortalium, cum non intelligat Deum beneficentiæ, liberalitatis, temperantiæ, & omnis probitatis atque humanitatis esse natorem: ac Cupidinem hunc vagantem Deum Bella, Rixas, Contentiones, Dolos, Iniurias, honoris facultatumq; iacturam habere perpetuos comites. Quare præclare scripsit poeta ille in his versibus;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
>
> Quis prior esse Deum mortalis dixit Amorem?
> Sanguine lætatur, sunt bona grata Deo.
> Non'ne enses manibus pertractatum fastidit? ecce
> Cædibus è multis spes tulit exuuias.

Idcirco Apollonius Rhodius omnium malorum fontem & originem Cupidinem putauit, quia propter lasciuiam iussa contemnuntur, omnesq; raniantur iniuria, vt est in his lib. 4.

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
>
> Supplicium crudele vides, ac pæna Cupido,
> E te sunt rixæ, certamina, bella, querelæ,
> Et dolor.

Quid est enim nostris temporibus, quod non per scorta, & lenones, & meritorios pueros abominetur? multæ sunt ciuitates, multa regna, multæ prouinciæ per hunc infamorum & furiosorum Deum deuastatæ. Nam quot ciuitates arma ceperunt ob raptas mulieres? quot fœminæ patriam & parentes hostibus prodiderunt propter hunc furorem? quot mariti vxoribus, aut contra illæ maritis ob hunc ipsum perditarum Deum insidias tetenderunt? quot filii a matribus fuerunt laniati & trucidati? atque, vt vno verbo dicam, nihil est propè nefarium, impium, temerarium, cuius Cupido non sit auctor. Quare nemo sapiens haberi iure potest, qui Cupidineas insidias excipiat: nemo non infelix, qui eius cupiditatibus obsequatur. Quamuis illud magis verum est, quòd non malus est Cupido, sed occasio potius faciendi & perditis hominibus male agendi, qui suopte ingenio mali sunt, vt scripsit Archias in his carminibus;

> [illegible]
> [illegible]
>
> Nullum Amor offendit: praui occasio sed fit
> Mentibus ille hominum, queis mala multa iuuant.

neque enim vllus est animi affectus à Deo optimo inuisitur omnibus hominibus, sed vel ad exercendas virtutes, vel ad res naturæ necessarias: quare re præclare ille inquit poeta, cum quis modum excesserit in animi motibus, il-

Illisque

tisque nimis obsequitur, ipse sibi fit his Deus, cum voluntas cuiusq; incondi-
nata, & inconsiderata cupiditas, fit Cupido, ut est in lib. nono;

Dii ne hunc ardorem mentibus addunt
Euryale? an sua cuique Deus fit dira cupido?

Amoris sedes oculus creditus est praecipue, quod per eum tanquam per fenestram animus spectra & imagines concipiat, & interius admittat, quibus perculsus animus rei spectatae desiderium. Quod ita Musaeus clarissime expressit,

κάλλος γὰρ περίπυστον ἀμωμήτοιο γυναικὸς,
ὀξύτερον μερόπεσσι πέλει πτερόεντος ὀϊστοῦ.
ὀφθαλμὸς δ' ὁδός ἐστιν. ἀπ' ὀφθαλμοῖο βολάων
ἕλκος ὀλισθαίνει, καὶ ἐπὶ φρένας ἀνδρὸς ὁδεύει.

Si mulier fuerit pulcherrima, forma sagitta
Corda virum figit velocius; est via ocellus.
Ex oculi ictu profluxit labitur ulcus
In mentes, clamq; durat, seq; imprimit alte.

Atque de fabulosis ad Cupidinem spectantibus satis, nunc quid sub his lateat, vestigemus. Quod omnium Deorum antiquissimum Cupidinem censere, id significare sibi tunc, quod sensit Empedocles, quod res prius indiscretas, id significare sibi tunc, quod sensit Empedocles, quod res prius inter se coniunxit amicitia & odium invicem discreverunt, cum illae per se sine his nihil gignere possint. Nam tametsi Thales aquam rerum omnium principium posuit, aptissimam sane gignendis rebus & accommodatam materiam, tamen nihil ex illa simpliciter gignitur sine hoc artifice, sive amicitiam sive naturam, aut mentis vim sive genitum, sive calorem quis appellaverit, vim divinam scilicet res ad ortum evocantem, neque illud sane verum est, quod dicitur ab quo poeta;

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.
Vos aqua, vos cuncti fiatis pulvisque terraque.

Fieri enim non potest ut hae sola sint elementa, in quae composita dissolvantur: vel ex his solis composita sint omnia in corporibus, si divino principio careant. Quod significat nihil aliud, ut diximus, esse Cupidinem antiquissimum, nisi illud quod Empedocles, vim scilicet divinam coire & coalescere cupientium; vel, ut melius dicam, mentem divinam, quae has ipsas motiones ipsi Naturae indidit. Mirum alii multos parentes tribuerunt Cupidini, alii cum primum illum apparuisse in mundo ab hic certando pararint, ex illa informi materia natum dixerunt. Alii Veneris filium crediderunt, cum Venus sit desiderium, ut diximus, procreandi in rebus naturalibus, quod nascitur e symmetria corporum, & ex aeris temperie. Nam quod de Poro & Penia Platoni dicitur, quod e tam diversis parentibus natus sit Cupido, etsi possit ad has ipsas res accommodari, tamen ad mores magis videtur spectare: siquidem amatoria non magis ex ingeniis opibus sive cum a viro parum prudenti & prope divino possidentur, quam ex inopia, & rerum omnium penuria. Hic deinde ab universa communitate ad cupiditatem singulorum appetitionem quasi per sensus inductus est. Hunc alatum fecerunt ob inconstantiam amantium in rebus eligendis; at melius alatum diceret, quia divina bonitas velocissime se movet ad res naturales gubernandas. Huic sagittas tribuerunt, ob supplicia quae insani patiuntur, cum potius ob vivificam divinae mentis virtutem, quae per omnia transfunditur, & acutissime penetrat, magis illi conveniant. cum caecum Cupidinem dixerunt ob turpitudi-

nem,

ori, quæ ab hominibus dignitatis suæ oblitis committuntur; cum illud potius ad diuinorum consiliorum mirabilitatem spectet, ad quæ cognoscenda cæcum est & infans prorsus humanum genus, cum nulla vi humani ingenii possit rationem diuinæ administrationis percipere. Si cæcitas illa ad libidines hominum transferatur, quo pacto non rectissime excogitata est? aut quo pacto non puerus infans is est existimandus, qui neq; consilio, neq; ratione, & gloriæ splendore, omnium iniquitatum & turpitudinum amorem sectetur? aut qui omissis rebus diuinis, & legibus naturæ posthabitis ad impuras voluptates stulte feratur, nonne & stultus & infans est existimandus? Idem Deus nudus fingebatur, ad explicandam turpitudinem libidinosorum: quod tamen ad res diuiniores translatum immensam summi Dei liberalitatem & munificentiam significat, quia sine fuco & fallacia mens diuina prouidet rebus humanis, cum nihil omnino inde capiat sibi commodi relaturam. Cum igitur Cupidinem diuinitas in res humanas transferre putarant, merito optimum & pulcherrimum Deum esse dixerunt, quem ab hominum cupiditatibus secernentes cœlestem Cupidinem appellarunt. At qui in parte animi nostri rationis expertæ sit, cur nõ erit potius stultus & infans quàm Deus vocandus? at nunc de Gratiis dicamus.

De gratiis. Cap. XV.

GRatiæ, quæ vocatæ sunt à Latinis, à Græcis χάριτες, aliorum parentum filiæ ab aliis scriptoribus creditæ sunt. Hesiod. in Theog. illas ex Eurynome Oceani filia & ex Ioue natas esse tradidit in his versib.

> τρεῖς δέ οἱ Εὐρυνόμη χάριτας τέκε καλλιπαρήους,
> ὠκεανοῦ κούρη πολυήρατον εἶδος ἔχουσα,
> ἀγλαΐην, καὶ εὐφροσύνην, θαλίην τ' ἐρατεινήν.
> Tres sibi & Eurynome Charitas parit, edita magno
> Oceano forma præstanti & corpore Nympha.
> Euphrosynen, atque Aglaiam, Thaliamq; decoram.

Orpheus vero in hymno quodam in laudem Charitum composito non Eurynomes, sed Eunomiæ & Iouis filias esse ait in his;

> Κλῦτέ μοι ὦ χάριτες μεγαλώνυμοι, ἀγλαότιμοι,
> θυγατέρες Ζηνός τε καὶ Εὐνομίης βαθυκόλπου,
> Ἀγλαΐη, Θαλίη τε, καὶ Εὐφροσύνη πολύολβε,
> χαρμοσύνης γενέτειραι.
> Huc agite ô Charites celebres, veneranda propago;
> De Ioue progenitæ, Eunomiaq; parentibus olim.
> Aglaia, Euphrosyneq;, Thaliaq; splendida; claræ
> Lætitiæ matres.

Alii Iouis & Autonoes illas filias esse tradiderunt, nominaruntq; Pasitheam, Euphrosynen, & Aegialen. Antimachus antiquissimus poeta illas Aegles & Solis filias esse censuit. Has alii duas tantum putarunt, Clitam & Phaennam. Alii Auxò & Hegemonem, vt ait Pausan. in Boeoticis. Fuit Suadela etiam à nonnullis inter Gratias numerata. At communior tamen fuit sententia quod tres fuerint, vt in eo versu testatur Meleager;

> τρισσαὶ μὲν χάριτες, τρισσαὶ δὲ γλυκυπάρθενοι ὧραι.
> Sunt triplices Charites, tres Horæ, castæ & virgi-

Iu-

iungantur vnà scitè tempestà poetis, ut sensit Horat. in quarto Carminum, cum Horas Nymphas appellet;

Gratia cum Nymphis, geminisque sororibus audet
Ducere nuda choros.

Harum vero cæteris sororibus iuniorem Aglaiam Vulcani aiunt fuisse vxorem, ut eo versu indicatur;

[illegible]
Aglaiam fecit uxorem Vulcanus ac ipsam.

Omnes tamen scriptores Veneris asseclas putarunt Gratias, quarum de habitu non parua fuit dissensio; siquidem alii nudas esse, alii indutas fuisse voluerunt. Paus. in Bœoticis omnes antiquitus tum à sculptoribus quam à pictoribus, & à poetis cum vestibus introductas fuisse testatur; quarum artificibus, & à poetis cum vestibus introductas; & Socrates Sophronisci Pythagoras Parius, & Bupalus, & Apelles pinxere; & Socrates Sophronisci illas indutas in vestibulo arcis Atheniensium collocauit. His corpora pulchra tribuerunt antiqui, ut in hoc carmine testatur Homerus in hymno in Apollinem;

[illegible]
Pulchricomæ Charites, & lætæ præcinctæ Horæ.

Horatius præterea libro primo carminum illas solutis zonis inquit, cum scilicet zona sine vestimentis portari soleret, quæ cingulum est vestium, cum inquit;

Feruidus tecum puer & solutis
Gratiæ zonis, properentque Nymphæ.

Illæ igitur cum vestibus operirentur antiquitus, vel quia turpe esset aspectu nudas mulieres sine vestibus conspici, vel quia hiemis frigora formidarent, vel quia inciderunt in recentiores tanquam in latrones, à quibus spoliatæ sunt: nam fugere denique ex orbe terrarum sunt coactæ, ut præclarè inquit ille poeta;

[illegible]
[illegible]
Ipsa Fides periit magnus Deus, ipsa virorum
Et Probitas, terram deseruere Charites.

Primus omnium mortalium Gratiis templum erexit Eteocles quidam Rex Orchomeniorum; nam scripsit ad Orchomenios hactenus ire solitas ad fontem Acidalium dixerunt antiqui, ut scriptum est Strabo libro 9. atque de Gratiis hactenus fabulatæ. Dicuntur Gratiæ filiæ esse Iouis & Eurynomes, quod nihil aliud significat, quam fertilitatem agrorum, frugumque abundantiam; nam νέμω latè significat, ut νόμος legem. hæc fertilitas agrorum vbertasque nisi pacis beneficio permanet, quod ipsum significat etiam Eunomia. vbi enim leges & æquitas dominantur, cessant vitia, & lenocinia, & diseptiones aliorum garunt rerum, tunc agri vident, domus lætantur, templa Deorum immortalium iucunda sunt, omnibusque rebus ornamentum accedit. hoc tamen ornamentum non est solius Eurynomes, aut Eunomiæ, aut Autonoes, quod nomen prudentiam significat; sed etiam Iouis, nam humanæ facultates nullæ sufficiunt ad Gratiarum procreationem, cum diuina clementia opus sit, & aeris temperie optimè affecti. Id enim senserunt illi, qui Solis & Aeglæ Gratias filias putarunt, cum nihil fiat diuina bonitate, Solisque calore nisi possit crediderim. Est enim profectò Sol omnium elementorum gubernator, è cu-

sus vi radiorum vbertas agrorum & omnium rerum [illegible]. Sed illæ tres sorores creditæ, quia triplex est vtilitas agriculturæ, è cultu agrorum scilicet, arborum, & animalium; quare illa nomina meritò data sunt cunctis. Est enim [illegible] amœna arborum pullulatio, quippe cum [illegible] pullulare significet, vnde Thalia dicta est. Aglaia splendor est, & Euphrosyne lætitia, quæ ex agrorum cultu & vbertate dominis [illegible]. Hanc Aglaiam Vulcani vxorem dixerunt, quia splendor etiam sit è singulis artibus proueniens. alii Pasitheam vnam Gratiarum pro Aglaia esse dixerunt, quæ ad egregia aut immortalem [illegible] lætitiam spectat; nam [illegible] rare significat [illegible]. Illæ dictæ sunt beneficiorum Deæ, quoniam sine fertilitate agrorum nemo diues, nemo munificus esse potest. Duæ illarum nos respiciunt, cum vna auertatur, quia multiplex est [illegible] liberalitas, quia tantum [illegible] diserit, si [illegible] clementia ita patiatur. Neque placet illorum sententia, qui dicunt pro acceptis beneficiis duplicem gratiam referre oportere; nam viri boni multiplicem referunt: at mali non modo nullam, sed [illegible] pro acceptis beneficiis [illegible], quidam etiam [illegible] malunt, tum demum se liberos fore arbitrantur, si aliquam [illegible] inuenerint, atque is non vir bonus planè est, sed gratiarum venator & mercator, qui [illegible] beneficium vt duplex referat. Has virgines putarunt, quia [illegible] est factum è rebus prædictis, neque tamen [illegible] las esse [illegible], quia [illegible] Dei [illegible] ter nulla speciosior est munificus, nam quæ in Deo laudabilis est munificentia & liberalitas, illa malitia est in homine, nisi cum prudentia fuerit coniuncta. Quare postea sunt Charites non solum illæ superiores, sed omnia quæ iucunda viderentur, gratias continere, [illegible] his inquit Musæus;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Tres Charites prisci falsò dixere; fluebat
> Nam charites plures è membris: vnicus ocellus
> Ridens florebat centum, vel pluribus, Heros.

Quid igitur sibi per Gratiarum inuentionem voluerunt antiqui? homines ad pacem & ad probitatem hortabantur, quoniam ex his, per diuinam bonitatem, quæ semper viris bonis est propitia, omnia commoda, omnis felicitas, omnis tranquillitas, in humanum genus manarit. atque ita homines ad studium honestissimum agricolturæ hortabantur. Verum quia luxus & auaritia omnia recta consilia subuertissent, omnemque vitæ tranquillitatem, & agriculturæ studium profanassent, has [illegible] inquiunt poetæ; quas tum ad priuata negotia quidam detrusissent, spoliatas, nudas ostenderunt, multisque iniuriis affecerunt, & ridicula quædam de illis confinxerunt, quæ illis explananda relinquimus. nunc verò dicamus de Horis.

De Horis. Cap. XVI.

DE Horarum parentibus & nominibus, nulla est dubitatio, aut certè perexigua; cum omnes propè scriptores consentiant illas è Ioue &

Themide

Themide natas esse inter quos fuit Hesiod. qui in Theogonia ita scribens;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Inde Themim nitidam duxit, sibi quae parit Horas,
> Eunomiamque, Dicenque, Irenen deinde vigentem,
> Munera qui hae curant et mortalia facta.

Orpheus non solum ex iisdem parentibus sed etiam verno tempore natas esse dicit in his;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Et Iouis & Themidis Horae de semine natae.
> Eunomia, atque Dice, atque Irene Dives, & omnes
> Florentes, vernae, prati velamine laetae.

Pausanias in Boeoticis non has, sed alia Horarum nomina attulit longe diversa; vocatque aliam Carpo, aliam Thallo, alterius nomen non dixit, nam καρπὸς fructum significat, θάλλειν pullulare: quas idcirco [illegible] hoc frugiferas vocavit Aratus in his carminibus,

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Per duodena rotis mundi Sol circuit astra,
> Deducens annum; dum circulo labitur ille
> Frugiferae semper crescunt, augentur & Horae.

Has portas coeli servare dixit Ovid. in primo Fastorum,

> Praesideo foribus coeli cum mitibus Horis.

Has & molles habere pedes, & omnium Deorum tardissimas, & novi semper aliquid afferre ita dixit Theocritus in Syracusis;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Mollibus hinc Horae pedibus venere secundo
> Post decimum mense, ut gratae tardissimae at illae
> Sunt superum; ac nova ferre solent mortalibus usque.

Homerus libro quinto Iliad. non solum portas coeli servare, sed etiam nubes inducere, & serenum facere cum libuerit, inquit: quippe cum apertam serenam caelum nominent poetae, at clausam tectam nubibus. sic enim inquit;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Sponte fores coeli patuerunt, namque servant
> Quas Horae: quibus cura poli, regioque superna est.
> Nubila quae pellunt, quae donant nubila caelo.

Nam Horae dictae sunt [illegible], quod custodire significat: illae enim & caelum, & humanam diligentiam servare dicuntur, & fovere diligentioribus ac studiosis. Dicuntur Iouis & Themidis filiae, quoniam cum hilaritas

& lætitia ex agrorum fertilitate sint Gratiæ, Horæ fructus ipsi sunt, quare semper fere ponuntur vna cum Venere, ac cum Gratiis semper esse coniunctæ afferunt. Hæ igitur iisdem parentibus quibus & Gratiæ nascuntur, cum Themis sit æquitas, vel ipsa lex. Nam & Leges, & Iustitia, & Pax, quæ nomina sunt Horarum, si latinè proferantur, cultum agris inducunt; cum bella, seditiones, contentiones omnia populentur. Hæ igitur nascuntur ex obseruatione rerum diuinarum ac legum ciuilium; quoniam cum Themis sit æquitas, in animis hominum ab ipsa natura insita, diuinum est principium, vnde leges originem ceperunt. cum Iupiter aeris temperiem imperet, diuina clementia variis bonis scilicet, omnium rerum abundantia comes est probitatis, vt annonæ penuria scelerum & impietatis est pedissequa: neque vllum fuit est speculum illustrius malitiæ vel bonitatis hominum, aut diuinæ in nos lex, quam temporum vicissitudines. Id significare voluerunt antiqui, cum Horas cœli portis præesse dixerunt, quæ pro arbitrio & nubes inducerent, & cœlum serenū facerent, & omnibus temporibus moderarentur, atque vt summatim dicam, nihil aliud per hæc significabant antiqui, nisi quia propter peccata veniunt aduersa. verum quid essent Horæ, & quid semper cum Gratiis coniunctæ sint, & cur Venerem sequerentur, ex his manifestum esse arbitror, & quod per has proposita rerum omnium copia, quam à diis immortalibus cōsequimur, ad probitatem nos hortabantur, & ad Deorum cultum, de quibus hæc dicta sufficiant.

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIAE,

LIBER QVINTVS.

Cur Olympica, aliaque certaminum genera fuerint instituta.

PRAECLARE sane antiqui fecisse mihi videntur, Serenissime CAROLE Rex, qui, cum humanam vitam viderent multis calamitatibus, miseriisque circumventam, multisque incommodis assidue vexatam, permulta ad excitandos animos iacentes prope ac deiectos aliquid ad hilaritatem excogitarunt, ut a quotidianis curis aliquantulum relaxarentur, quibus tamen & cum voluptate mores informarentur, & exercerentur vires corporis, & ad religionis cultum una excitarentur. Nam & comoediae, & tragoediae, & multa ludorum genera inventa sunt, quibus non solum ad corrigendos animi mores inducerentur, sed etiam allicerentur homines ad corporis vires exercendas cum quadam voluptate. Ita enim fiebat ut populus qui spectatũ convenerat, eruditus cum voluptate discederet, cum vitae moderationem nõ sine delectatione imbibisset. Atque cum illa fuerint animi relaxandi causa, tum in honorem Deorum immortalium multa certamina fuerunt instituta, quibus & ad cultum eorum divinorum, & ad exercendas vires corporis homines excitarentur. Conveniebat igitur ex universa Graecia ingens ad certamina partim spe victoriae, partim spectandi desiderio, multitudo: ubi post peracta certamina de rebus communibus utilibus, & ad salutẽ vel gloriam totius Graeciae spectantibus, consultabatur. Et quoniam illa certamina ad religionem antiquorum Deorum pertinebant, non operaepretium fuerit cui dicata, & quibus de causis, & ubi, & quando illa indicata fuerint, & quo pacto agerentur, explicauero. Fuerunt igitur quatuor certaminum genera, Olympia, Pythia, Nemea, Isthmia, quae celeberrima fuerunt, de quibus singulatim dicemus: ac primum de Olympicis.

De Certaminibus Olympicis. Cap. I.

FVerunt Olympica certamina, quibus cum voluptate ad immortalium Deorum cultum, & ad exercendas corporis vires homines excitabantur, a Dactylis Idaeis vocatis primum instituta, ut fama est. Nam fuerunt illi fratres quinque, qui ab Ida Cretae monte in Elidem venerunt, ubi cum eorum natu maximus Hercules nomine, certamen cursus per ludum fratribus proposuit; quorum nomina fuerunt ista, Paeonius, Ida, Iasius, Epimedes; atque victorem Oleastro coronavit, quae arbor ab ipso Hercule primum fuit eo ex Hyperboreis deportata. Hercules igitur Idaeus primus

autor

annos fuit certaminum Olympicorum, & cum quinque fratres fuissent, celebratum quinto quoque anno, & quinque certaminũ genera diversis modis celebrata. Quod quinto quoque anno fierent, ita testatus est Aristophanes in Pluto;

[illegible]

Iupiter sanè pauper est: quod te palam profecto docebo.
Nam si dives sit, quo pacto faciens ipse certamen Olympicum
Illic, quò Græcos omnes quinto quoque anno cogit,
Per præconem renunciaret athletas victores, ubi coronasset
Oleastri corona? nam magis auro decuit, si dives is esset.

Fuerunt qui victis Titanibus Iovem ipsum hæc certamina instituisse putarint; in quibus Apollo Mercurium cursu superaverit, cum Martem vicisset pugillatu: cuius rei indicium faciunt Pythicos tibiarum modos, qui saltantibus quinquertionibus accinebantur, quod carmen consecratum sit Apollini, ut memoriæ prodidit Pausan. in prioribus Eliacis. Fuerunt variis temporibus varii modi in certaminibus Olympicis servati: nam pueri homines, pueri etiam, & pulli equorum, & [illegible], & variis vehiculorum genera in hos ludos admissa fuerunt; & iudices in singula certaminum genera delecti, quorum arbitrio præmia dabantur victoribus. Postea verò institutum fuit ut gravioris armaturæ cursus peditum admitteretur, quod tum ad rem bellicam non inutilem fore existimabant, in quo certamine primus victor declaratus est Demaratus Heræensis. Quod enim armati currerent, facile licet ex Eliacis cognoscere. Alii singulos ex Idæis Dactylis singulos ludos instituisse putarunt, qui quòd quinque essent, a digitorum numero sunt vocati. Erant autem ista quinque ludorum genera; cursus, palæstra, discus, saltus, ars pugilum, de quibus ita meminit in eo Epigrammate Simonides;

[illegible]

Isthmia devicit Diophon & Pythia; disco,
Et saltu, & pugnis, & levitate pedum,
Atque palæstra.

In his præmia victoribus coronæ proponebantur, atque ingens honor illis habitus est, ut testatur Xenophanes Colophonius in his carminibus, quæ olim latina fecimus;

Quòd si quis levitate pedum certamina vincit,
Pentathlum si quis est ubi fanum Iovis,
Hic prope Pisæas undas ubi surgit Olympus,
Seu gravis ars pugilum, seu palæstra iuvat;
Seu grave bellum quod dicunt pancration illi,
Civibus ad summum mox venerandus erit.
Huic dabitur sedes inter certamina prima.
Impensa hinc illi publica victus erit,
Ex urbe accipiet mox munera plurima, opesque.
Atque hæc vel celeri consequeretur equo.

Scriptum

[illegible] Herculem Alcmenae filium, at non Idaeum Da-
ctylum [illegible] Olympia [illegible] Iouis, vt videtur in his attestari
[illegible] Olympia [illegible] Agrigentinum;
Pindarus in Olympicis in [illegible] Theroni Agrigentino;

[illegible]	Nam Pisae sanè Iouis
[illegible]	Olympiadem statu-
[illegible]	it Hercules
[illegible]	Primitias belli.

Fama est enim Herculem, post debellatum Augeam Elidis Regem, qui Solis filius fuit, [illegible] quam sibi promissam mercedem ob fimum boum & [illegible] non persoluisset, ex Elide populata [illegible] & praeda [illegible] Olympicum nominasse. Agebatur il-lud [illegible] quinto quoque anno, vt dictum est, vel vt melius dicam, quin-[illegible] mense, & [illegible] mense, qui Parthenius fuit vocatus, aut [illegible] vt in Pindari enarratione. Ibi vbi Hercules [illegible] dicitur [illegible] ad palaestram prouocasse, quod cum [illegible] fama [illegible] in palaestram [illegible] cum Hercule fuisse [illegible], cum [illegible] Iupiter, qui esset, se ostendit, atque ita id cer-[illegible] Accipiebant Olympia [illegible] sacrificia, [illegible] per dies triginta [illegible]. Scribit Strabo libro octauo Olympica certamina post Troiana tempora [illegible] argumentum, quod nullam [illegible] de [illegible] Olympicis [illegible] in regione Eliensium non procul a Pisa ciuitate, & Alpheo flumine, vt testatur Virgil. in tertio libro Georg. in his;

Sin armenta magis studium, vitulosq́; tueri;
Aut Alphea rotis praelabi flumina Pisae.

Erat proposita victoribus corona ex Oleastro, (nam multa certamina gene-[illegible] in diuersis temporibus & locis, neque omnia ex eadem arbore co-ronabantur: cum alii graminea, alii [illegible], alii oleaginea, alii laurea, vel [illegible], vel quercea corona, vel apio, vel palma coronarentur,) vt pa-[illegible] Aristophanis, & Plutarchus in Catone Vti-censi [illegible]. Nam [illegible] in Thea-tro [illegible] ex auro coronas proposuit, sed quemadmodum in Olympiis fieri solet, ex oleastro. Herodotus in Vrania Xerxem Persa-rum Regem Graeciam inuasisse scripsit, quo tempore agebantur Olympia, qui cum Arcadas [illegible] quae praemia proposita essent victoribus, illique coronam ex oleastro [illegible] miratus est magno-pere. Ita se habent Herodoti verba; [illegible] Vnus pro ceteris illos interrogauit de his, qui responderunt quod agerent & spectarent gymnica & equestria certamina. Tunc iterum quaesiuit, quod praemium illis esset propositum, de quo contenderent: qui responderunt coronam oleagineam, quae daretur. Tum dixisse [illegible] Ar-tabani filium [illegible] tanquam [illegible], ac pa-[illegible] dicentes, [illegible] Mardoni in quantum hominum [illegible]

[illegible]

nos addunt illi, qui non pro divitiis, sed pro gloria decertent. Nam præter superiora ludorum genera nos addici sunt equites armati, qui cursu certarent, ut ait Pind. in Phaside Camerinæo, & multa alia a primis differentia. Enimvero non e quovis oleastro tamen coronæ victoribus dabantur æquitur, sed e vocata Callistephano, ut his verbis testatur commentator Aristophanis de Aristotelis sententia; [illegible]

Oliva quædam est in Pantheio, quæ vocatur Callistephanus, cuius folia contrario se habent ipsa natura, atque folia cæterarum olearum. Dein ramos tanquam myrtus conficiendis coronis accommodatos. Ex hac vero Hercules, atque in Olympiis plantavit, e qua dantur coronæ Athletis. Est vero ipsa circa Ilissum flumen sexaginta stadiis distans ab ipso flumine, atque circumsepta est. Proposita est magna pœna siquis illam attigerit, ex qua capientes Elei Athletis coronas in Olympiis porrigebant. Hanc & ab Hercule fuisse ita portatam, & ea coronari in Olympiis Athletas consuevisse, ita significavit Pindarus in Epinicio Theronis Agrigentini;

[illegible]

Aetolus vir alte
Circa comas ponat vi-
rens ornamentum oleæ, quam olim
Istri ab umbrosis fontibus tulit
Amphitryoniades.
Monumentum in Olympiis pulcherrimum certaminum.

Atque de Olympicis certaminibus hæc breviter dicta sint, nunc de Pythiis dicantur.

De Pythiis Cap. II.

FUerunt & Pythia multis annis ante Isthmia instituta, post Olympia tamen, & ea in honorem Apollinis agebantur, cœptaque sunt eo tempore, quo Apollo latronem in Delphis sagittis confixit, qui postea templum ibi condiderit, quem tamen draconem quidam esse crediderunt, ut dictum est. Alii instituta dixerunt, quia cum artem vaticinandi sit a Pane doctus, qui fuit Arcadibus leges dedit, non ad vaticinium venit, ubi Nox, deinde Themis responsa dabat, Pythone præside tunc tripodis prophetici cuius ipse vaticiniorum locum occupaverit. Cum cœpti essent igitur celebrari ludi Pythii, antiquissimum omnium fuit certamen, ut hymni in Apollinem canerentur. Deinde altera Pythiade instituerunt Amphictyones certamen ad citharam & ad tibiam octava post quadragesimam Olympiade. Fuit vero

indicta

judicia fierent eadem certamina, quæ etiam celebrata in Olympicis, quadri-
gis excepto, (nam curuli etiam certamine in Olympiis certabatur) atque
lege sancitum fuit ut soli pueri longiore repetitoque cursu certarent. Au-
lædi deinde repudiati, quia nescio quid triste auditu ab iis canerentur, nam
elegi, & funebres modi cum iis tibiis congruebant, remotisque permultis
certaminibus institutum est certamen. Septima deinde Pythiade additus est
equorum cursus, at vigesima tertia ad cetera ludicra accessit cursus arma-
torum, & bigis deinde decertari cœptum, & pancratium inter pueros, & pulli
equini & [illegible] introducti sunt. At in omnibus his certaminibus
[illegible] victoribus donabatur, ut testatur Pindarus multis in locis.
[illegible] laurea victoribus donabatur, quia traditum est in fabulis, quod Apol
lo [illegible] Apollini putabatur, quia [illegible] amavit. quanquam autem hos
ludos [illegible] primo indicatum fuisse tradidit in Pho-
cis Amphictyone Deucalionis filio primo indicatum fuisse tradidit in Pho-
cide [illegible] ante quam Apollo Daphnem amaret instituta sunt Pythia, &
utroque [illegible], vel ex palma, vel ex æsculo coronæ dabantur
victoribus, ut ait Ouid. lib. primo Metamorph. in his:

> Instituit sacros celebri certamine ludos,
> Pythia perdomitæ serpentis nomine dictos.
> His iuuenum quicunque manu, pedibusue, rotaue
> Vicerat, æsculeæ capiebat frondis honorem.
> Nondum laurus erat.

Nam primis Pythiorum temporibus non erat adhuc inuenta laurus, qua po-
stea inuenta [illegible] fabulæ, & cum victoribus Pythiorum ea
illa confecta. apparet autem ex Ouidii carminibus non Amphictyonem,
neque filium Deucalionis, sed Apollinem ipsum præ lætitia victoriæ eius
certaminis, in quo Pythonem ceciderat, Pythicos ludos instituisse, atque
eadem prope instituta fuisse in Pythicis, quæ erant etiam in Olympicis. alii
[illegible] neque palmam, neque æsculum, neque laurum præmium fuisse
Pythicorum, sed poma quædam Deo consecrata victoribus donari solita ut
[illegible] in libro de coronis scribit. Verum illud accidit, quia & ludicra, &
præmia victorum, & tempora, quibus agebantur Pythia, sæpius immutata
sunt. nam cum nono quoque anno primum agerentur Pythia, perducta sunt
postea ad quinquennium, quia octo Nymphæ dictæ sunt Parnassides dona
Apollini, cum serpentem trucidasset, obtulisse. at de Pythiis satis, nunc de Ne-
mæis dicamus.

De Nemeis. Cap. III.

Celebrabantur Nemea in sylua quadam ita vocata, quæ fuit inter Phliun-
tem & Cleonas Achaiæ ciuitates, in Archemori Lycurgi filii honorem
quem in illa sylua dicitur à serpente morsum interiisse. fuerunt ve-
rò eadem ludicra in his, quæ etiam in superioribus instituta, ac victores
apio coronabantur, quæ funebris erat planta; idque ad perpetuam Arche-
mori memoriam. Alii Nemea instituta fuisse maluerunt ab Hercule, quia
Nemeum leonem ibi occiderit. alii ob Ophelltem, qui per propinquum mor-
tem [illegible] Thebanis [illegible] Lacedæmoniis [illegible] certa-
men [illegible] funebre, in quo [illegible] militum [illegible] solum primi
certabant, quamuis & populus in id postea fuit admissus. alii non ob illum

prædictum Opheltem, sed ob Opheltem Creusæ & Euphetæ filium instituta fuisse Nemea crediderunt, qui ictus fuit à dracone absente Hypsipyle nutrice, cum illa aquatum iuisset, quod ab illa aquam Argiui petierant; instituta vero fuere illi Nemea ad Hypsipylæ consolationem. Dictus postea fuit hic Opheltes Archemorus, quia illius mortem Amphiaraus vaticinatus esset à principio vitæ: nam ἀρχὴ principium, μόρος mortem significat. Coronabantur, vt fama est, antiquitus oliua victores Nemeorum, sed post cladem à Medis acceptam in honorem cæsorum apio funebri planta coronari cœptum est. Dicta fuerunt Nemea à bobus quæ Argiuæ Iunoni erant consecratæ, quæ in ea sylua pascebantur. His ludis etiam Argiui & Corinthii & Cleonæi homines præerant. Lucianus in dialogo de Gymnasiis ita mentionem fecit de singulorum horum certaminum præmiis; [illegible] in Olympicis quidem ex oleastro, in Isthmiis è pino, in Nemeis apio corona contexta, at in Pythiis mala Deo consecrata victoribus erant proposita. Non defuerunt qui in honorem Archemori primum instituta fuisse dicerent Nemea, at ab Hercule fuisse in melius correcta cum leonem Nemeum occidisset; qui illa postea Ioui consecrauit, & post triennium ipsis peragendis statuit diem duodecimum eius mensis, qui [illegible] à Corinthiis, ab Atheniensibus autem [illegible] dicebatur, quia eo mense Theseus Amazonas debellauit. atque Cretenses demum indicta [illegible], at nunc de Isthmiis dicamus.

De Isthmiis. Cap. IIII.

Scriptum reliquit Plutarchus in vita Thesei, Theseum ipsum Isthmia in honorem Neptuni, ad imitationem Herculis, qui Olympia Ioui consecrauit, instituisse: quippe cum illa, quæ in honorem Melicertæ fiebant nocte agerentur, & magis initiandi, quam spectaculi tanta celebritate viderentur. Non defuerunt tamen qui in Scyronis honorem Isthmia celebrari crediderint, & ea putarint à Theseo inuenta ad mortem ipsius Scyronis expiandam. Alii ob Sinim Procrusten Neptuni filium à Theseo cæsum, alii aliis de causis instituta fuisse Isthmia, omnes tamen à Theseo consentiunt, quæ dicta sunt Isthmia ab Isthmo Peloponnesi, cuius in faucibus ad Neptuni templum ibi celeberrimum quinto quoque anno celebrabantur. Archias autem poeta non in Neptuni, sed in Palæmonis honorem Isthmia fuisse instituta scribit, in illo epigrammate;

> Τέσσαρές εἰσιν ἀγῶνες ἀν' Ἑλλάδα, τέσσαρες ἱροί,
> οἱ δύο μὲν θνητῶν, οἱ δύο δ' ἀθανάτων·
> Ζηνὸς, Λητοΐδαο, Παλαίμονος, Ἀρχεμόροιο.
> Ἆθλα δὲ τῶν κότινος, μῆλα, σέλινα, πίτυς.
>
> Quatuor in Græcia certamina; quatuor illa
> Sacra; duo superis, sunt duo sacra viris.
> Sunt Iouis hæc, Phœbique, Palæmonis, Archemorique:
> Præmia sunt oleæ, pinus, mala, apium.

Nam tametsi in omnibus his certaminibus coronabantur victores iis quæ superius commemoratis, tamen mos omnibus fuit vt vbique dextera palmam altera manu gestarent redeuntes, vt ait Paus. in Arcadicis, ac omnes

[illegible] victoribus dabantur, [illegible] ciuitatem laetitia et [illegible] multa millia passuum victores in manibus suorum ciuium portarentur, ne continuo terram contingerent; neque ingrederentur per portas ciuitatem, et aliqui hominum, sed portae illis tumultuarii fierent supra moenia ciuitatum; eorumque nomina in foro publico semper columnis inciderentur. Primus autem finisse dicitur Theseus, qui cum venisset in Delum palmam victoribus proposuerit, vt ait Plutarchus. Alii non illis de causis instituta fuisse illa certamina memorant, sed ob insepultum Melicertam cum in Isthmum appulisset. ferunt enim Corinthiorum agrum famem inuasisse atque [illegible] fuisse Corinthiis non prius malum cessaturum, quam honorassent per certamina Melicertam; qui dictatum fuit apium planta funebris. Deinde illata fuit pinus ob affinitatem quam [illegible], quia sterilis sit, ut [illegible] mansit. alii instituta a Sisypho dixerunt ob affinitatem, quam cum illo habebat. fuerunt & alia ludorum genera apud Graecos, ut apud Athenienses Hydrophoria, Delphinium Pythiae, fuerunt & alia ubi praemia victoribus, ut phiale argentea in Sicyone in Pythiis. In Pellene vrbe Achaiae praemium erat vestis Theoxeniis, vel, vt alii maluerunt, vocatis Mercurialibus. in Aegina Argiua hoc praemium fuit dithyramborum poetis, qui praeclarius in Dionysium cecinissent, quod certamen dictum fuit Amphoritea [illegible] quoniam non erant valde illustria, [illegible] de his mentio sit a scriptoribus, [illegible] abunde vt arbitror explicata, in praesenti omittemus, nunc reliqua ad institutum opus pertinentia persequamur.

De Mercurio. Cap. V.

Mercurium omnium Deorum antiquorum vigilantissimum, ac maxime negociis implicatum, quippe quem neque per noctem quidem dormire negotiorum multitudo pateretur, Iouis & Maiae Atlantis filium natum scribit ita Hesiodus in Theogonia;

> [illegible Greek verse]
> [illegible Greek verse]
> E Ioue Mercurium, Nymphaque Atlantide cretum,
> Est [illegible] superum: compressit Iupiter illam.

Sic & Orpheus & Homerus in hymnis crediderunt, a quibus praeclare Virgilius, vt cepit, quae ad genus Mercurii attinent, illum in Cyllene Arcadiae monte natum esse canit in his;

> Vobis Mercurius pater est, quem candida Maia
> Cyllenes gelido conceptum vertice fudit.

At Pausanias in Boeoticis non procul a Tanagra in monte vocato Cerycio Mercurium natum esse scribit. Hunc educatum fuisse in Cyllene monte praeterea testatus est Didymus his verbis; [illegible Greek]. Mercurius in Cyllenio Arcadiae monte educatus. Hunc educatum fuisse [illegible] sub arbore portulaca, quae andrachne dicta est a Graecis, quare illi fuit consecrata. Scripsit Paus. in Arcadicis et antiquo Arcadum sermone Mercurium educatum fuisse non procul ab Alpheo fluuio in ciuitate quae Acacesium vocabatur, ab Acaco Lycaonis filio. alii [illegible] hic [illegible] Mercurio putarunt, & per quoddam tempus apud illum nutritum fuisse. At enim plures fuerunt Mercurii vt ait Cicero in libro tertio de na-

tura Deorum in his; Mercurius vnus Cœlo patre, Die matre natus; talus obscœnius excitata natura dicitur, quod aspectu Proserpinæ commotus fuit. Alter Valentis & Phoronidis filius, is, qui sub terris habetur, idem Trophonius. Tertius Ioue tertio natus, & Maia, ex quo & Penelopes Pana natum ferunt. Quartus Nilo patre, quem Aegyptii nefas habent nominare. Quintus, quem colunt Pheneatæ, qui & Argum dicitur interemisse, ob eamque causam Aegypto præfuisse, atque Aegyptiis leges & literas tradidisse. Hi etsi plures Mercurii extiterunt, tamen ad vnum Iouis & Maiæ filium omnes cæterorum res gestæ referuntur. Quare & nos quæ propria sint singulorum minime soliciti, aut quæ inuenta, vel quæ educatio, quia

10 negotium ob antiquitatem esset omnium difficillimum, vt in cæteris fecimus, ita in hoc institutum nostrum persequemur. Scriptum reliquit Lucianus in Dialogo Apollinis & Vulcani, hunc insignem fuisse furem, nam cum paruulus esset infans à Vulcano susceptus instrumenta fabrilia illi surripuit ex officina. Cupidinem eodem die natus palæstra superauit. Veneri, quæ ipsum ob victoriam complexa fuerat, cingulum furatus est. Ioui sceptrum sustulit, fulmen quoque surrepturus nisi vim timuisset flammarum. Hunc Mercurium statuam fuerunt, quem in suasoria Galenus antiquos fecisse inquit pictores & plastes iuuenem formosum sine fuco, ac sine simplicitate;

20 yiu; vultu hilari, atque acribus oculis. Hunc finxerunt antiqui custodem curarum hominum autorem, mortales quæcunque celi beneficio vtilius sollicitant, sicuti de Hercule dicitur. Multa porrò officia Mercurio fuerunt iniuncta, vt testatur Lucianus in dialogo Maiæ & Mercurii; siquidem Deorum cœnaculum verrere solitus dicitur, & sternere cubilia Deorum, & huius mandata per diem circumferebat, & huc illuc cursitabat, & ante ipsum Ganymedem vinum Ioui subministrabat, & per noctem mortuorum animas ad inferos deducebat, & modo palæstris, modo concionibus diem adesse oportebat: ita vt nullo tempore posset quiescere. horum negotiorum quandam partem ita attigit Virgilius in quarto Aeneidos;

30 Dixerat; ille patris magni parere parabat
Imperio; & primum pedibus talaria nectit
Aurea; quæ sublimem alis siue æquora supra,
Seu terram, rapido pariter cum flumine portant.
Tum virgam capit; hac animas ille euocat Orco
Pallentes, alias sub tristia tartara mittit,
Dat somnos, adimitque, & lumina morte resignat.

Huius simulacrum Aegyptii partim atra facie, partim aurea & clara confinxere, quia modo ad superos, modo ad inferos aditet; caduceum illi dabant cum anguibus geminis mare ac fœmina scilicet mutuo connexu circumuolutis & concordibus, quorum caudæ demissæ haerent ad capulum caducei,

40 qui concordiæ securitatem significabant. Aiunt præterea hunc eodem die natum boues Admeti Regis pascenti Apollini surripuisse, & irato illi iam ob furtum, sagittasq; in eum iaculari paranti, pharetram eripuisse, vt ait Homerus in hymnis;

ἠῷος γεγονὼς μέσῳ ἤματι ἐγκιθάριζεν,
ἑσπέριος βοῦς κλέψεν ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος.
Editus hic mane, hinc citharam pulsauit: & idem
Surripuit Phœbo vaccas mox sole cadente.

Fabulantur

fabulantur Batto pastori eandem Mercurium vaccam largitum esse, ut ta-
ceret, qui solus furtum illud cognouerat. Deinde cum humanis fidem vellet
experiri mutatis vestibus, duplici praemio pro iudicando furto proposito in-
constantiam ac perfidiam Batti cognouit, eumque in silicem indicem conuer-
tit, ut ait Ouid. lib. 2. Metam. in his carminibus;

At senior postquam est merces geminata: sub illis
Montibus inquit erant: & erant sub montibus illis.
Risit Atlantiades, & me mihi perfide prodis?
Me mihi prodis? ait, periuraque pectora vertit
In durum silicem; qui nunc quoque dicitur Index.

Hunc Deum postea quia furtim pauisset armentum, tanquam pastorum Deum
coluerunt antiqui, ut asserit Pausanias Corinthiacis, quem & greges seruare,
& augere posse putabant. Quia vero alia permulta furatus esset, habitus est
Deus latronum, ut ait Homerus in hymnis;

αὕτη γὰρ δὴ ἔπειτα μετ' ἀθανάτοισι γέρας ἕξεις·
ἀρχὸς φηλητέων κεκλήσεαι ἤματα πάντα.
Hunc superos inter post haec retinebis honorem
Latronum princeps diceris semper in omne.

Memoriae prodidit Tzetzes hist. 20. chil. 8. Autolycum Laertae patrem, qui
fuit auus Vlyssis omnium prope mortalium peritissimum artem furandi a
Mercurio didicisse; quare ditissimus postea euasit. Aiunt hunc tam peritum
fuisse latronem, ut cum optimum equum furatus esset, alienum scabie conta-
ctum pro illo restitueret, efficeretque ut eum recipientes minime id sentirent.
atque cum alteri pulcherrimam sponsam rapuisset, aniam decrepitam, eun-
dem, & tamen prope rei summae: atque in commutandis mercibus eandem
seruabat rationem; nam fuerunt qui praestigiatoriam artem a Mercurio re-
ceptam dixerint. Hunc primum fuisse inquiunt, qui lyram inuenerit, ut
ait Pausan. Eliacis prioribus, quam etiam Apollini, cum pax inter illos post
furtum boum esset, largitus est, unde lyra quasi lytra dicta fuit, praemium sci-
licet pro redimendo. Erat autem testudo, quae χέλυς a Graecis vocatur, in
hunc modum formata, ut ait Lucianus in dialogo Apolli. & Vulc. cum testu-
dinem mortuam inuenisset, brachia adaptauit, ac iugum induxit, calamosque
postea agglutinata & tendo subiecto quodam, ac nouem deinde chordas su-
per calamis, tanquam ansulis intendens, iucundum quid modulatus est. Id
vero cum in monte Cyllenae proximo fecisset, mons Chelydorea vocatus
fuit, ut ait Pausan. Arcadicis. Atque de hac re ita breuiter meminit Nican-
der in Alexipharmacis;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
Muta prius fuerat, vocalem reddidit illam
Mercurius; dempta carne e testudine, fundo
Brachia bina locat, super his chordasque tetendit.

Quod etiam affirmat Homer. in hymno in Mercurium eo carmine;

Ἑρμῆς τοι πρώτιστα χέλυν τεκτήνατ' ἀοιδόν.
Mercuriusque prior ipse chelyn facit arte canoram.

Primus enim Mercurius tres fidium tonos, acutum, grauem, medium reperis-
se dicitur. Primus astrorum ac siderum cursus obseruasse, diesque & annum ad
certum

certum ordinem redegisse, cum astronomiæ & philosophiæ inter Thebanos sacerdotibus extiterit, qui maxime has disciplinas exercuerunt, vt scribit Strabo lib. 17. Geographiæ. Idcirco fortasse diem hanc quartam Mercurio fuisse consecratam, sicut primam & septimam Apollini, octauam Theseo. Eadem de causa inter arcanos illos Samothracum Deos Mercurium à Musæis commemoratum censuerim, quod astrorum cognitio necessaria sit nauigantibus. Scripsit Apollonii enarrator solemnia quædam apud Samothraces celebrari solita, quibus si quis fuisset initiatus inter turbulentissimas tempestates seruabatur omnino. Atque Vlyssem initiatum in Samothracia ferunt, fascia alba pro zona vsum fuisse: quippe cum initiatos tænias purpureas circa ventrem innecterent. Erat autem mos initiandi in Cabiris; atque Deorum nomina, quos nominare nefas erat, illa fuerunt; Axieros, Axiocersa, Axiocersus. Erat autem Axieros Ceres, Axiocersa Proserpina, Axiocersus Pluto, quibus quartus accedebat Casmilus, qui erat Mercurius, vt scripsit Dionysodorus. Hic idem Mercurius Deorum immortalium cultus, & sacra primus instituit, hominesque ad humaniorem vitam reuocauit, quare ita inquit Horat. libro primo Carm.

> Mercuri facunde nepos Atlantis
> Qui feros cultus hominum recentum
> Voce formasti, catus & decoræ More palæstræ.

Hunc verò cum Hercule palæstritis præfectum esse crediderunt: quia cum prudentissimus existeret, non mediocriter conferre ad palæstram putabant, quoniam cum viribus vbique coniuncta esse debet prudentia: quæ quoniam multa in explicatione insomniorum requiritur, somnia Mercurio consecrata credebantur, vt in his carminibus videtur testari Apollon. lib. 4. Argonaut.

> ἀλλ' ὅτε δὴ κἀκεῖθεν ὑπεύδια πείσματ' ἔλυσαν,
> μνήσατ' ἔπειτ' Εὔφημος ὀνείρατος ἐννυχίοιο,
> ἁζόμενος Μαίης υἷα κλυτόν· εἴσατο γάρ οἱ
> δαιμονίη βῶλαξ ἐπιμάστιος ᾧ ἐν ἀγοστῷ
> ἄρδεσθαι λευκῇσιν ὑπαὶ λιβάδεσσι γάλακτος.
> At vbi soluerunt illo de litore funem,
> Nocturna in mentem venit ea insomnia: clarum
> Ille colit Maia genitum. namq; vbera visus
> Est sibi mulgere, & glebam stillantibus albis
> [illegible] guttis miscere, & lacte rigare.

Quod etiam inquit Homer. in hymno in ipsum Mercurium composito;

> ληϊστῆρ', ἐλατῆρα βοῶν, ἡγήτορ' ὀνείρων,
> νυκτὸς ὀπωπητῆρα, πυληδόκον.
> Prædonem, furemq; boum, cui somnia certa
> Lege patent, seruatq; fores, noctemq; gubernat.

Aeschylus in Persis ipsum inter terrestres Deos numerauit, quem adiungit cum inferorum Rege, & mortuorum in his;

> ἀλλὰ χθόνιοι δαίμονες ἁγνοί,
> Γῆ τε καὶ Ἑρμῆ, βασιλεῦ τ' ἐνέρων,
> πέμψατ' ἔνερθεν ψυχὴν ἐς φῶς.
> Terrestres casti dæmones,
> Tellus, Mercuri, & inferum
> Rex, in lucem animam remittite.

neque credebatur quis posse mori, nisi Mercurius animam hanc divinitus corpori alligatam, a mortali vinculo solvisset; quare ita scripsit Sophocles in Oedipode in Colono;

[illegible]
[illegible]

Hac enim Mercurius
Dux est mihi, & inferorum ducit Dea.

Quinetiam & Homer. lib. ω Odyss. non potuisse prius procos interire inquit, quam Mercurius animas ex illorum corporibus evocasset: ut patet ex his;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Evocat hic animas Atlantides ipse procorum
Mercurius, manibusque tenet virgam: evocat ore
Hac animas, alias sub tristia tartara mittit.
Dat somnos, adimitque, & lumina morte resignat.

At Ovid. Fast. libro quinto hunc pacis & belli arbitrum & auctorem nuncupavit in his;

Pacis & armorum superis, imisque Deorum
Arbiter, alato qui pede carpis iter.

Scripsit Philochorus diem festum agi solitum apud Athenienses die decimotertio lunae novembris, quo tempore Choes vocata solemnia celebrabantur terrestri Mercurio consecrata: atque morem fuisse, ut ex omnibus generibus seminum, ut nomen significat, in ollam miscerentur, atque coquerentur ab iis, qui per diluvium salvi fuissent servati, qui Hydrophoria etiam illa dies agebant. At nemini tamen ex ea olla gustare licitum erat. Credebatur hic idem Deus animas quae suum tempus in Elysiis campis explevissent, lethumque bibissent, in nova corpora inducere, ut diximus. Huic Deo sacra faciebant quicunque periculo capitis salvi ex liberati, ut ait Paus. in Atticis. Hic Iovis mandato Argum occidit, qui Ionem vaccam versam servabat. Huic statuae pro foribus domorum ab antiquis erigebantur, quia fur credebatur caeteros fures coercere, ut ait enarrator Aristoph. Huius filium Pana fuisse scripsit Anytes in his versibus;

[illegible]
[illegible]

Mercurium peperit supremus Iupiter, ipse
Pallantem peperit Panaque Mercurius.

Suscepit Erycem ex Aglauro Cecropis filia; ex Daira Oceani Eleusinem; Bunum ex Alcidamea; e Philodamea Danai filia Pharim; Polybum e Chthonophyle; Myrtilum e Cleobula filia Aeoli; e Nympha Ladonis filia Evandrum; ex Erythea Geryonis Noracem; Cydonem ex Acacallide; ex Issa Nympha Prylin, Lycaonem, Capilium, Eudorum, Dolopem, Eurytum, Autolycum, Erytum, Echionem, Aethalidem. Suscepit ex Iliaria Gigantem praeterea, cuius filiae Angelie etiam mentionem facit Pindarus in Alcimedonte. Multos praeterea ex variis mulieribus habuit filios, ut singulas recensere. Huic Deo vitulam mactabatur, ut ait Ovid. in 4 Metam.

Dis tribus ille focos totidem de cespite ponit.

Laevum

Læuam Mercurio, dextram tibi bellica virgo,
Ara Iouis media est, mactatur vacca Mineruæ,
Alipedi vitulus, taurus tibi summe Deorum.

Erat illi lac & mel præcipua offerri solitum, ut in his carminibus inquit Antigonus.

[illegible]
[illegible]

Mercurius facilis pastores, munere lactis
Lætatur saepe & dulcia mella capit.

Scripsit Callistratus linguas victimarum solitas fuisse Mercurio in sacris offerri, ut testatur etiam Homer. in his; [illegible] linguas in ignem iecerant. Erat autem ultima pars sacrificiorum & finis cum linguas in ignem iacerent, quam consuetudinem primi Megarenses inceperunt. Nam scriptum reliquit Dieuchidas in rebus gestis Megarensium Alcathoum Pelopis filium ob Chrysippi cædem eandem Megaris in alteram ciuitatem habitatum profugisse: qui cum in leonem Megarensium agrum vastantem incidisset, ad quem cædendum & alii a Megarensium Rege missi fuerant, & ipsum ipse cecidit, & linguam eius cæsam in peram coniecit, ac mensas cum ea Megaram concessit. Deinde cum dicerent, qui missi fuerant, se leonem occidisse, prius asserens eos arguit mendacii: quare cum Rex pro lætitia Diis sacrificaret, linguam postremam aræ imposuit, atque ita mos mansit ad posteros consecrando. Multa cognomina sortitus est Mercurius, ut Dii cæteri, nam Caduceator, Deorum nuncius, Enagonius, Dius, Propylæus, Forensis, Pelygius, Promachus, Epimelius, Chrysophorus, Acacesius, Cyllenius, Cerdous, & quia præesset mercaturæ, quia vendendi & emendi rationem prior ostendisset, communiter dolosi vendentium, hunc Deum Dolium dixerunt. Atque hæc de Mercurio fabulose dicta sint, nunc veritatem inuestigemus. Fuit Mercurius homo singulari ingenio & sapientia, ut commemorauit Lactantius in lib. de falsa Religione: nam tres tantum numeratos fuisse a Mercurio trismegisto libris, in quibus esset summa sapientia, Uranum siue Cœlum, Saturnum, Mercurium. Hic enim literas inuenit, ut ait Tzetzes hist. 10. chil. 2. multaque alia mortalium commoda excogitauit; quare Iouis & Maiæ, cælestis benignitatis scilicet filius creditus est. Nam quemadmodum humanæ est naturæ semper re aliqua indigere: ita diuinæ multis bonis abundare: humanum est semper incommodis vexari, diuinum vexatis succurrere, humanum semper a Diis aliquid petere, diuinum largiri, humanum accipere, diuinum afferre: huiuscemodi res fecit ut multi mortales Iouis filii & diuini homines sint crediti, & in Deorum immortalium numerum relati, quibus templa, altaria, ceremonias, proprios sacerdotes antiqui instituerunt. Ego sane [illegible] antiquos, cum nos ad studium sapientiæ adhortarentur, ista de Mercurio confinxisse; nam cum eloquentiæ & orationis quanta vis esset vellent ostendere, dixerunt Mercurium esse nuntium Deorum & hominum, per orationem enim aliorum Deorum voluntas, & sententia diuinarum legum, & recta animorum nostrorum consilia, quæ non nisi auctore Deo procedunt, explicantur. Inde creditum est etiam catenis illigatis aureis homines auribus quocunque libuisset attrahere. Hunc latronem, & impostorum, & furum Deum putarunt, non solum quia si eloquentia cum malo & improbo sit ingenio plurimum obest cæteris hominibus, verum etiam quia illorum

quibus

quibus planeta Mercurii [illegible] in ortu dominatur, ingenia fore ad [illegible], & ad omne aliarum genus accommodata. Nam cum siccus & calidus sit planeta, versutos & eloquentes facit homines, & ad omnem calliditatem [illegible], [illegible] ipse Mercurius nec habeat motuum varietates & [illegible]; quippe cum planeta [illegible] reliqui planetae. Nam modo [illegible], modo retrocedit, modo sublimis est, modo depressus; modo celeri-[illegible], modo tardior; ad quam varietatem motuum explicandam [illegible], [illegible] tamen tradiderunt; [illegible] ad [illegible] coacti sunt. Ad hu-[illegible], [illegible] apparerent, illi tribuere coacti sunt. Ad hu-[illegible] formam, [illegible], quibus dominatur, celeri-[illegible] vel [illegible] velocitatem, vel ingeniorum, quibus dominatur, [illegible] antiqui, quas [illegible] explicandam, [illegible] talaria velocia & alias tribuerunt antiqui, quae [illegible] omnia non minus oratori & sapienti, quem [illegible] planetae ipsi convenient, nam acutissimum & oratione & ingenio ad [illegible] planeta [illegible] & explicandas orationes esse oportuit. Hic planeta [illegible] se accommodat, quia prudentia in om-[illegible] reliquorum naturae quibus adhaeret se accommodat; quia prudentia in om-[illegible] ni [illegible], & in omni amicitia idem facit. Hunc praestan-[illegible] Dicitur Argum interemisse, qui centum eadem causa [illegible], ut diximus. Dicitur Argum interemisse, qui [illegible] animi [illegible] quia vis illa coelestis & ratio, quae [illegible], omnes motus surgentes ex illa ani[illegible] est [illegible] quam Mercurium putarunt, omnes motus surgentes ex illa ani-[illegible] ad iram, placat & componit, omnemq; [illegible] parte, quae propensior est ad iram, placat & componit, omnemq; [illegible] animi cogitationem mitigat. hac parte [illegible]. Ar-[illegible] [illegible], cum [illegible] ac [illegible] eadem ubi [illegible], [illegible] centum habet oculos; quia si [illegible] & impetum irae sequamur, illiusque cupiditati obtemperemus, multa committimus adversus humanas leges & divinas. Hanc igitur potentiam [illegible] Mercurium, sive ratio animae nostrae. [illegible] ex ingenio [illegible], tanquam ex uberrimo fonte, manat omnis [illegible] & copia dicendi, eloquentiae Deum ipsum Mercurium crediderunt. [illegible] illi potestatem tempestatum, quia sicuti Dii marini [illegible] fuit [illegible] placare, ita [illegible] civitatum discordias & contentiones [illegible] mitigare [illegible]; quae res [illegible] ut linguae Mer-curio, tanquam illi Deo, qui [illegible] ornamenta & artificium dicendi pri-mus [illegible], consecrarentur. Nam hunc & literas, & astrorum cursus primum homines docuisse dictum est, & leges dedisse, quibus homines ad humanitatem informarentur, & nomina rebus imposuit, & instrumenta mu-sica excogitavit, & omnia quae ad doctrinam eruditionemque spectant, in-venit, quod [illegible] Orpheus in libro de Lapidibus, qui cum homines ad studia adhortaretur, ad speluncam Mercurii hortatus est omnium bono-rum & commodorum plenam;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

At quemcunque virum ducit prudentis cordis
Mercurii ingredier speluncam, plurima ubi ille
Deposuit bona, stat quorum praegrandis acervus,
Ambabus valet hic manibus sibi sumere, & illa
Ferre domum: valet hic ejicere incommoda cuncta.

Mm Sola

Sola enim sapientia rebus omnibus dominatur, quæ neque ullas cœli muta-
tiones, neq; fortunæ minas pertimuit. Hunc, quoniam Deorum nuncium pu-
tarunt, non solum pro orationis ubertate, aut pro sapientia, quæ voluntatem
Deorum indicaret, acceperant; sed pro illa diuina vi, quæ diuinitus in men-
tes hominum infunditur, quæque res humanas omnes in [illegible]
ne corporis & conlectunt. Hunc, ubi somnia in mentes hominum [illegible]
dere opinabantur, Mercurium somniis præesse dixerunt: ubi rerum nascen-
tium ac morientium vicissitudines intuebantur, idque non sine Deorum [illegible]
luntate fieri putarent, voluntatem illam ac vim diuinam, quæ ad ortum [illegible]
10 perduceret, aut humandas, siue ad inferos deduceret, vocarunt Mercurium:
ita ut modo sit ratio animi nostræ, modo ratio & sapientia diuinæ volunta-
tis, unde anima nostra destitute Mercurius appellatur. Hoc autem [illegible]
rant tribuere, quód in primis mundum à Deo creatum, & nō sine diuina pro-
uidentia gubernari hanc tam diuersarum rerum [illegible] posse con[illegible]
xisset; omnemque Deorum cultum inter mortales instituisset, [illegible]
sine Deorum nutu nullum fieri posse ortum aut interitum. His [illegible]
causis quia rerum diuinarum cognitionem ad nos detulisset Deorum [illegible]
dius creditus est: quód rationem ortus & interitus diuinitus fieri [illegible]
dicitur cum Plutone & cum Ioue collocutus fuisse, earumque legum [illegible]
20 hominibus explicasse, quare animabus mortuorum [illegible]
fuit, cum alias ad inferos, alias in corpora reduceret. Ac de Mercurio satis,
nunc de Pane dicamus.

De Pane. Cap. VI.

PAn vero, quem pastorum, venatorumque Deum, & uniuersæ vitæ [illegible]
cantis præsidem crediderunt antiqui, cuius filium fuerit, non satis constat:
quippe cum varius eius ortus à diuersis scriptoribus tradatur. Ut enim
reliquos Homerus in hymnis Pana fuisse Mercurii filium, & bicornem ca-
30 pripedem in his;

[illegible]
[illegible]
Dicite Mercurii mihi prolem, dicite Musæ,
Capripedem, cantus & amicum, deinde bicornem.

Duris autem Samius in eo libro, quem scripsit de Agathocle, Penelopen cum
omnibus procis rem habuisse scripsit, è quorum congressu Pana in[illegible]
fuisse. Epimenides verò poeta Pana & Arcadem geminos è [illegible]
& Callisto natos fuisse inquit; cum tamen Aristippus Pana è Ioue & Nym-
pha Oeneide procreatum fuisse maluerit. Alii Penelopes & Vlyssis filium
40 putarunt, alii ex æthere & Oeneide siue Nereide natum inquiunt; [illegible]
poeta è Cœlo & Terra [illegible] qui Iouis & Hybreos [illegible]
tatur Ifacius. Herodotus in Euterpe Penelopes & Mercurii filium fuisse
scripsit, ut est in his; [illegible]
[illegible] Pani verò Penelopes. Ex hac enim & Mercurio
Pan natus esse dicitur à Græcis. Qui Penelopes & Mercurii filium tradiderunt,
illi Penelopen in Taygeto monte armenta patris Icarii custodientem à Mer-
curio conspectam & amatam fuisse inquiunt, qua cum alio modo se [illegible]
citi posse speraret, in hircum pulcherrimum vertitur, sicut ille capra [illegible]

amore vel stellatis, et diuersi senserunt, cū illo cōgressa Pana peperit, capite cornuto, barbaque ac pedibus hircinis, vt ait Homerus in hymnis. Hunc quemadmodum prodidit Paul. in Arcadicis à Nymphis susceptum & educatum, & a Sinoe nympha praecipuè, quippe cum vel adultus cum illis assiduè versari fingatur, vt est in hymnis Homeri [illegible]

[illegible]

Cum placidis Nymphis syluis versatur in altis.

Atque in his Platonis carminibus dicuntur Nymphae fistula Panos delectatae circa illum tripudiasse, Hydriades scilicet siue aquaticae, & Hamadryades; 10

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Conticeant Dryadum colles, fontesque perennes;
Ipsaque conticeant pignora parua gregis;
Fistula dulce canit quia Panos, labra canoris
Humida et illius addita sunt calamis. 20
Hunc circa statuere chorum molli pede Nymphae
Hydriades, pariter Nymphae & Hamadryades.

Hunc igitur Nympharum ducem vocarunt antiqui, vt apparet ex his carminibus;

[illegible]

[illegible]

Montiuagum colimus cornutum Pana, ducemque
Nympharum; cuius saxea structa domus.

Hunc Deum pingebant & sculpebant facie caprina, hircique cruribus, quamuis illum non esse huiusmodi censerent, vt ait Herod. in Euterpe; [illegible] 30 [illegible]. pingunt verò & sculpunt pictores ac statuarii, sicuti etiam Graeci, Panos imaginem, caprina facie, ac hirci cruribus: non quia illum huiusmodi esse arbitrentur, sed similem Diis caeteris. Lucianus in dialogo Pan. & Merc. illi etiam hirci caudam super natibus inhaerere, praeter labra malas & barbā; fama est hunc etiam fuisse Deorum nuntium, tanquam patrem, & greges pauisse, cum amore Dryopis incaluisset, vt est apud Homerum in eo hymno;

[illegible]

[illegible] 40

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Mercurius veluti superorum nuntius ante
Ille ferebatur, sic nuntius iste Deorum est.
Arcadiamque etiam petiit terram ille feracem,
Est vbi sacratum nemus, & Cyllenius hic mons:

Hic Deum rusticum ouium & pastor, & idem
Mœnali seruit Dryopis calefactus amore.

Hunc altera manu fistulam, altera baculum incuruum gestare solitum dixit Lucianus in Baccho. At Theocritus non vnum, sed plures Panas videtur putasse, cum scribat in Amaryllide;

[illegible]
[illegible]

Ex simili genere ortus
Vel Satyris, vel crura pecoris Panibus ipse.

10 Existimarunt antiqui Pana montium esse præsidem, omniaque armenta & greges, qui in montibus vagarentur, in huius esse tutela; quippe cum is ab Arcadibus fuisset in Mænalo monte educatus. quòd verò montibus præesset, ita testatur Hom. in hymno;

[illegible]
[illegible]
Ille niuosa iuga est sortitus, summaq; montis
Culmina; saxosos colles custodit & idem.

Ea de causa Virgilius in primo Georg. Pana custodem ouium, & pastorum præsidem appellauit in his;

20 Ipse nemus linquens patrium, saltusq; Lycæi
Pan ouium custos, tua si tibi Mænala curæ. & inde
Fortunatus & ille, deos qui nouit agrestes,
Panaq;, Syluanumq; senem, Nymphasq; sorores.

Fuit etiam venatorum Deus, quem maximè Arcades colebant: qui si fauisse putaretur venatoribus, ab illis colebatur à venatione reuersis: sin frustra laborassent, scillas in illum coniiciebant, vt testatur in his Theocritus in Thalysiis;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

30 Illud si facies scillarum verbere crebro
Nec latus, aut humeros non percutiere reuersis
Arcadicis, cum paruæ caro est venantibus illis.

Atque Ouid. in epist. Phædræ vna cum Diana Panes & Satyros venandum ita præsidem facit;

Sic tibi secretis agilis Dea saltibus adsit,
Syluaque perdendas præbeat alta feras.
Sic faueant Satyri, montanaque numina Panes,
Et cadat aduersa cuspide fossus aper.

40 Sed quid venatorem Deum facile dicimus? quoniam Pan fuit venator, vt ait Theocritus in Thyrside;

[illegible]
[illegible]
nam Pana timemus,
Venatu vt redit defessus, & grauis ille.

Memoriæ prodidit Hesiod. Pana Deum Echo adamasse, quare commiserat Echus appellauit Theocritus in his carminibus;

[illegible]

[illegible]

[illegible]
Montivagum, caltor nemorum, cornitum, & Echus
Coniux, cuncta videns, saltus & arboribus.

Ex illa filium Iyngem suscepisse dicitur, quae Medeae dedit medicamina ad capiendum Iasonem. Hic idem amavit postea Syringa nympham, quae in palustres calamos fuit conversa, ut ait Ovid. in 1. Metam.

Panaque, cum prensam sibi iam Syringa putaret,
Corpore pro Nymphae calamos tenuisse palustres.

Mox calamis à vento agitatis, sonumque facientibus syringis fistulam ex iis fecisse ut ait Ovi. Fuit etiam à Luna amatus, cum in niveum arietem pulcherrimum se convertisset, quod testatur Virg. in 3. Georg.

Munere sic niveo lanae, (si credere dignum est)
Pan Deus Arcadiae captam te Luna fefellit.

Fertur est hunc cum Cupidine aliquando fuisse colluctatum, & victum. Dicitur praeterea Cererem iratam Neptuno, de quo, ut quidam voluerunt, equum; ut vero alii Horam peperit ab Arcadibus vocatam, indicatam Iovi à Pane fuisse. Nam cum Cererea, quae de raptu Proserpinae contigerant, non iniu[illegible] ipsam Cererem se in speluncam abdidisse ibi in Arcadia sumptis vestibus lugubribus, ut lucem vitasse; quare accidebat ut omnes terrae fructus interirent, ac pestis homines passim conficeret, cum Dii omnes ad Cererem quaerendam missi fuissent. Pana inter venandum ferunt ad Elaium Cererem vidisse ac Iovi indicasse, quam per Parcas Iupiter placavit, ut testatur Paus. in Arcadicis. Multa praeclara gesta Panos commemorantur, nam & clamorem Gallis Graecorum hostibus per noctem immisisse dicitur, cum Graeciam [illegible] [illegible], quo illi in fugam sunt versi; & Atheniensibus in bello Marathonio opem tulit, & Medos profligavit, ut testatur Simonides in his carminibus.

[illegible]
[illegible]
Arcada, capripedemque in Medos Pana locavit
Me pro Cecropiis gloria Miltiadis.

Hic etiam Typhonem dicitur retibus implicasse. Colebant Pana piscatores etiam, cum in locis mari propinquis plerumque versaretur, quem etiam [illegible] per mare vagantem Sophocles in Aiace appellavit. Colebant in promontoriis praecipue, quae maris alluebantur. Offerebatur huic Deo lac & mel in pastorum poculis, quod significavit Theocritus ita in Viatoribus;

[illegible]
[illegible]
Pani sex dare pleni spumantia pocula lactis.
Totq; scyphos cum melle favos, ceramq; ferentes.

Quare non rite sacrificia fiebant, qui tauros illi immolabant, aut qui in aureis poculis lac vel vinum offerebant, cum vasa ex cornetallo [illegible] caeteris Deis, cum agrestibus, vel pastorum curam habentibus convenirent, quod significavit Apollonius Smyrnaeus his verbis;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

τῷ

[illegible]
[illegible]

Sum Deus agrestis, cur his sunt aurea facta
Pocula? quò vinum funditis Italicum?
Ad petram cur stat taurus ceruice ligatus?
Parcite: non hæc est victima grata mihi.
Pan montanus ego sum, ligneus, iis sacra vilia
Pelliceaque ... solis ... bibo.

Atque de Pane Deo quæ fabulosè dicta sunt ab antiquis, explicauimus; nunc quid Pana esse putauerint, perquiramus. Lucianus in concilio Deorum hac chasse semihominum mixta armatum ac choream semper fere, ... multam, propè insanientem, ... à mamma corpore ad saltationem ... et dolentem hanc deformium Deorum agrestium chorum introduxisse scribit; Pana, Silenum, Satyros, qui agrestes fuerunt homines, & caprarum custodes saltationibus deditis: quorum corporum formæ ob deformitatem fuerunt insignes. Dictus fuit Pan, vt alii voluerunt, quia ex omnibus procis natus sit, at Homerus in hymnis quòd Deorum omnium mentes delectarit cum citharam nuper natus scitè pulsaret, vt est in his:

[illegible]
Panaque dixerunt, quia cunctos iuuerit idem.

At Orpheus Pana vniuersam naturam esse intellexit, quippe cuius elementa terra & cœlum sint membra, vt patet ex his versibus:

[illegible]
[illegible]
[illegible]
Pana voco magnum, qui totum continet orbem,
Qui mare, qui cœlum, qui terras frugiferentes,
Aeternumque ignem. hæc Panos sunt omnia membra:

Alii Pana solem esse putarunt, tanquam gubernatorem & moderatorem rerum omnium, quem idcirco Pana vocarunt. Pana idcirco dixerunt esse Mercurii filium, quia cùm Mercurius sit vis diuina ac voluntas, vt diximus, quæ res ad ortum perducit, ac Pan naturalia simplicia corpora, vniuersalia illa à diuina voluntate gubernantur; quam eandem vim cum aliquando Iouem dicerent, Mercurium Iouis filium fecerunt. Nihil vero est aliud Pan, quàm natura ipsa à diuina prouidentia, menteque proficiscens ac procreata. Plato tamen in Cratylo videtur nam orationem putasse, quæ à Mercurio, siue ab animi cogitationibus ratiocinationeque proficisceretur: atque cum superior pars esset ratio pulchra, & homini persimilis, inferior deformis, & persimilis bruti; putauit diuinam ac verum in Diis esse, falsum in multis hominib. Quòd verò ex omnium procorum congressu cum Penelope natus sit, id penitus abhorret ab ipsa natura, quippe cum vasculum fœminæ, quæ semen genitale excipit, statim claudatur, ita vt neque accipiendo neque emittendo cuiquam pateat cum ex vno viro acceperit, donec fœtum auxerit & absoluerit. Neque potest vllum animal è diuersis maribus procreari. At quoniam Pan vniuersa corpora naturæ continet, vt nomen significat, dicitur ex vniuersis quæ extiterunt esse genitus, siue ex omnibus constare. Qui Mercurii filium esse tradiderunt, Pana nuper natum in pelle leporis aiunt à Mercurio fuisse inuolutum, & in cœlum portatum, vt testatur Home. in hymnis;

[illegible]
[illegible]

> Montani leporis vestitum pelle Deorum
> Mercurium, superas in sedes pater attulit ipsum.

Id sanè significat nihil aliud quam rerum naturam statim natam celerrimo motu agitari coeptam. Nam quis nescit omnia quae sunt velocissimo coelorum motu circumduci? Aiunt praeterea hunc à Nymphis educatum fuisse Thaletis Milesii opinionem secuti, quia non solum humor rerum omnium autor credebatur esse, ut ait poeta, qui Oceanum rerum omnium patrem, matrem Tethyn appellavit, sed etiam putatum est omnia conservare & nutrire: qui idem Pan cum omnia posthac complexus sit, dux & princeps Nympharum dictus fuit. At nunc formam corporis, & cur talem illum finxerint, inquiramus. Pani cornua ad Solis imitationem tradiderunt, cum eundem Solem esse crederent. Alii pardalis pelle, at non leporis indutum fuisse maluerunt, quam sorte alii ad stellarum similitudinem dictam putarunt, alii ad terrae formam, quae multiplicia animalium & plantarum genera procreat, fluviorumque & montium varietatem mirificam, maria atque complura, cum alibi & sterilis & arida sit, quibus rebus tanquam maculis multiplicibus distinguitur. Neque aliud tamen partes inferiores Panis hirsutae significant, quam sylvarum & arborum frequentiam. Caprini pedes repentinos subterraneos motus, vel ut alii maluerunt terrae stabilitatem, atque mutationes nubium, quae fiunt in aere, significant. Pastoralis fistula aetheris naturam, fistula septem calamorum modo concentum coelestium, modo harmoniam septem sonorum coelestium. Huic alii falcem, alii virgam tribuerunt: qui falcem, nihil aliud esse putarunt quam judicium naturae in amputandis supervacaneis, quod & ad generandum & ad perficiendum singula necessarium est. qui virgam, potestatem naturae in rebus omnibus indicarunt, cum illi quasi sceptrum tribuerint, alii cornua Pani tanquam soli tribuentes barbam eius promissam solis ipsius lumen esse dixerunt; qui idcirco habebat fistulam, quia per calorem solis omnes ventorum flatus oriuntur. Caprinos idcirco habebat pedes, quod ea vis, quae in omnia corpora per solem porrigitur divinis corporibus assimilatis in terrae elementum perveniat ac desinit. Neque illum aliud quam solem putarunt ii, qui montium praesidem Pana, & pastorum & venatorum Deum dixerunt: sol equidem animalibus commodas plantarum colorem, per quem & pabulorum ubertas fit, & penuria: quare illum in prato amoenissimo inter suavissimos flores fistula canentem induxit Homerus, in his;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

> Cantibus est cura laetans mente sonora
> In molli prato, crocus illic, atque hyacinthus
> Spirat odoratus inter quam plurimas herbas.

Dicunt illum fuisse cum Cupidine colluctatum, & ab eo victum, quia, ut dicunt, amor & illi quam principium fuisse rerum naturalium putata sunt. Amor enim procreandi materiam excitat, & in omnes formas ad generationem effingit, quae ita dicitur ab opifice separata dum cum illo colluctatur. Panis est praeterea Echo fuisse à Pane amatam, quippe cum coelorum harmoniam Echo esse putaverit, quae redundaret e ratione motuum. Atque ad septem plane-

planetarum imitationem septem chordarum instrumenta musica prius fuisse inventa, quamvis Severinus Boethius in libro de Musica refellere conatur Pythagoricorum opinionem, qui cælos harmoniam efficere credebant, cum nulla fiat sine aere. Pan igitur omnium mortalium primus, vel Deorum potius, creditur è septem calamorum concinnè inter se coniunctorum fistulam excogitasse, quare ita ait Virg. Aeglo. 2.

> Pan primus calamos cera coniungere plures
> Instituit.

Hæc eadem causa fuit, cur Syringa Nympham à Pane amatam fuisse finxerint antiqui, quæ cum vim effugere non posset in calamum fuit conversa. Nam cum ad ripas Ladonis fluminis Pan aliquamdiu constitisset, ventusque calamos leniter agitasset quidam perforati harmoniam emittere, ac suavem sonum deprehensi sunt; hos carpens Pan fistulam, cum illos inflasset, primus invenit: qui calami cum nati essent in Ladone flumine, & syrinx sive fistula quæ sonum emittebat vocata fuit, Ladonis filia scilicet, quę nihil aliud erat, quàm calamus. Nam syrinx vel fistula vel cantum fistulæ apud Græcos significat. Amavit etiam Echo, quia materia rerum omnium naturalium alterum beneficio & lunæ præcipuè informatur, & ad procreationem propensa; Ea materia cum Pan vocetur, maritumque ipsum etiam intra se contineat, inde Pan piscatorum etiam fuit Deus, quæ omnia breviter complexus est Orph. in hymnis hoc pacto,

> ἁρμονίαν κόσμοιο κρέκων φιλοπαίγμονι μολπῇ,
> φαντασιῶν ἐπαρωγέ, φόβων ἔκπαγλε βροτείων,
> αἰγονόμοις χαίρων ἀνὰ πίδακας, ἠδὲ βοτῆρσιν,
> εὔσκοπε, θηρητήρ, Ἠχοῦς φίλε, σύγχορε νυμφῶν,
> παντοφυὴς, γενέτωρ πάντων, πολυώνυμε δαῖμον.
> Harmoniam mundi faciens dulcedine cantus.
> Terrorumque autor mortalibus, & moderator.
> Caprarum gaudens pastoribus atque bubulcis,
> Musarum dux, & venator, amator & Echus.
> Cunctorumque parens idem celeberrime dæmon.

Atque totus ferè hymnus consumitur in commemorandis iis partibus & viribus, quæ tribuuntur elementis: quippe cum illud fuerit antiquorum institutum, ut sub fabularum figmentis universæ naturæ consilia & sensum occultarent, unà cum vitæ rectè instituendæ præceptis: cum tamen Deorum fabulæ magis ad res naturæ, hominū ad mores magis pertineant. At de Pane satis, nunc dicatur de Satyris.

De Satyris. Cap. VII.

SAtyrorum origo quæ fuerit, aut è quibus parentibus sint geniti, vel ubi, vel qñ esse cœperint, vel qua de causa fuerint Dii habiti ab antiquis, neque in quemquam antiquorum scriptorum fide dignum incidi, qui explicaverit, neque ipse excogitare potui. At quæ de his mihi cognita sunt, putavi esse breviter explicanda. Horum sententiam prætermittendam duxi, qui Fauni vel Saturni filios fuisse Satyros crediderunt, cum nullis certis testimoniis nitantur. Plinius libro 7. nat. hist. animalia Satyros esse scribit velocissima, quæ quatuor pedes haberent, in subsolanis Indorum montibus

gant

[illegible] effigie, ac [illegible]. [illegible] esse dicebantur [illegible], [illegible] habere [illegible], [illegible] Carthaginenses [illegible] [illegible] Satyrid [illegible] [illegible] incolis [illegible], & caudas [illegible] [illegible], reperit. Dicebantur esse Satyri [illegible] Bacchi [illegible] Sileni, sicuti testatur Plato in illo Epigram. in Satyrum.

[illegible]

[illegible]

Nam sum ego [illegible] gratus [illegible] Dionysi.

Libo [illegible] Naiadum.

Hos etiam [illegible] amicos [illegible] Nilus in eo carmine;

[illegible]

Omnia [illegible] Satyris consilia.

Dicti sunt autem Satyri a [illegible], vt ait Theocr. enarrator: [illegible] ad Venerem. Hi cum essent seniores, dicebantur Sileni, vt ait Paus. in Att. At Nicander [illegible] fuisse Satyros vocatos [illegible], sed ab antiquis Silenos dictos fuisse Satyros hoc pacto; [illegible] [illegible], at vero quos Satyros nos appellamus, antiqui nominarunt Silenos ab eo quod est [illegible], quod [illegible] significat. Hos tamen nonnulli arbitrati [illegible] esse [illegible], ac pro Diis coluerunt. Scripsit Pomponius Mela [illegible] quasdam citra Atlantem Mauritaniæ [illegible] fuisse, in quibus per noctem lumina videbantur, cymbalorumque ac tympanorum, & fistularum & tibiarum [illegible] audirentur, cum tamen [illegible] quas insulas Satyri habitare credidi sunt. Sic [illegible] fuisse [illegible] in ea nauigatione Annonis [illegible] Carthaginensium, [illegible] columnas Herculis in Libyæ partibus, quam reuersus Carthaginem in templo Saturni deposuit, vt scripsit Arrhianus; nam præter cætera multa admirabilia hæc etiam in illa [illegible]; [illegible]. Donec ad magnum quemdam sinum peruenimus, quem interpretes Vesperi cornu vocari dixerunt: [illegible], in quam egressi, nihil per diem, nisi syluam videbamus: at per noctem ignes permultos accensos, & vocem fistularum audiebamus, cymbalorumque ac tympanorum incredibilem strepitum, qui nos timore [illegible]: in his enim locis magna Satyrorum multitudo habitare credebatur. Huiusmodi monstra cum aliquando mortalibus apparuissent, homines rudes & ad [illegible] propensi, minime considerantes naturam eandem malignam & [illegible] esse posse, quicquid formidabile vel admirabile apparuisset pro Deo habuerunt, atque cum Satyri per syluas [illegible] vagari, quibus armenta vel greges fierent obuia, ac his nocerent, inter Deos pastorum illos retulerunt, at nunc de Silenis dicamus.

De Silenis, Cap. VIII.

Atqui multi fuerunt etiam Sileni, sed vnus præcipue inter illos cæteris antiquior numeratur; qui cuius filius fuerit, non constat; nisi quod in

civitate Malea Laconum natum est ut ait Pausan. & Pindarus, aut Cataliae in Nysa Indiae civitate natum est. Silenum meminit Orpheus in Argonauticis;

At pars ea, alia parens volitabat Iacchum
Cum thyrso Satyrorum, & Nysigenis Silenis.

Ferunt praeterea Silenum Bacchum educasse, ut testatur Orpheus in hymno in Silenum hoc pacto;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Haec audi Silene pater, Dionysi & alumne,
Optime Silene, & cunctis gratissime divis.
Grate viris pariter cunctis, pardalesi & Hoedis.

Hunc scribit Lucianus in concilio Deorum senem fuisse, & calvum, & simum, & asino plerumque vectum, brevis statura, corpore obeso ac ventricoso, auribus magnis & arrectis, tremulum, baculo innitentem. At plures fuisse Silenos, & Dionysium ab iis educatum, scripsit Nicander in Alexipharmacis;

[illegible]
[illegible]

Sic ubi sylvestres uvas pressere Lyaei
Sileni comites cornuti, & patris alumni.

Hunc semper fere ebrium fuisse inquit Virg. in Eglog. sexta;

Chromis & Mnasylus in antro
Silenum pueri somno videre iacentem,
Inflatum hesterno venas ut semper Iaccho.

Hunc Satyri semper comitabantur, ut inquit in his Ovid. in 1. de arte aman.

Ebrius, ecce, senex pando delapsus asello,
Clamarunt Satyri surge age, surge pater.

Hic una cum ipsis Satyris semper fere Bacchum sequebantur, ut est in lib. 4 Metamorph.

Bacchae, Satyrique sequuntur,
Quique senex ferula titubantes ebrius artus
Sustinet, & pando non fortiter haeret asello.

Fama est hunc Silenum a Mida vino in fontem quendam infuso captum fuisse, quod vino maxime delectaretur, ut ait Pausan. in Atticis, atque id ita scripsit Ovid. lib. xi. Metam.

Hunc assueta cohors Satyri, Bacchaeque frequentant:
At Silenus abest, titubantem annisque meroque
Ruricolae cepere Phryges, vinctumque coronis
Ad Regem duxere Midam.

Crediti sunt fuisse mortales Sileni, quippe quorum sepulchra apud Hebraeos & Pergamenos ostendebantur, ut ait in posterioribus Eliacis Paus. at Strabo lib. x. Satyros, Silenos, Bacchos, Tityros, daemonas fuisse scribit; qui, ut crediderunt antiqui, caeterorum Deorum essent ministri. Alii memoriae prodiderunt, quod Bacchus aetate confectos Silenos in Italia reliquit, cum bellum adversus Tartesios iturus esset; quibus mandavit ut vites sererent, quo vini ferax efficeretur Italia, quare postea statuas deinde Silenorum vinum in vitibus serentes, ad perpetuam illorum memoriam erexerunt, et

auctor eſt [illegible] in libro de Sacrificiis ſecundo, & Dionyſiocles. cum Iovi adverſus gigantes pugnanti opem tuliſſet Silenus, dicitur eius aſinus, qui in eo bello vectus fuerat, inter ſidera Iovis beneficio locatus, & ex altera parte Aſinum alterum, cuius mentionem fecit Aratus in his in libro de ſignis aquarum & ventorum:

Σκέπτεο καὶ Φάτνην. ἡ μέν τ' ὀλίγῃ ἐϊκυῖα
Ἀχλύϊ βορραίη ὑπὸ Καρκίνῳ ἡγηλάζει.
Ἀμφὶ δέ μιν δύο λεπτὰ φαεινόμενοι φορέονται
Ἀστέρες, οὔτε τι πολλὸν ἀπήοροι οὔτε μάλ' ἐγγύς.
Ἀλλ' ὅσσον τε μάλιστα πυγούσιον οἰήσασθαι,
Εἷς μὲν πρὸς βορέαο, νότῳ δ' ἐπιτέλλεται ἄλλος.
Καὶ τοὶ μὲν καλέονται Ὄνοι, μέσση δέ τε Φάτνη.
Ἥ τε καὶ ἐξαπίνης πάντη Διὸς εὐδιόωντος
Γίνετ' ἄφαντος ὅλη, τοὶ δ' ἀμφοτέρωθεν ἰόντες
Ἀστέρες ἀλλήλων αὐτοσχεδὸν ἰνδάλλονται.
Οὐκ ὀλίγῳ χειμῶνι τότε κλύζονται ἄρουραι.

Quæ carmina ita ſunt à Rufo Avieno latinè verſa:

Convenit hic etiam parvum Præſepe notare,
Id cui nomen, quod Cancro obnubilatur alto,
Græcia docta dedit, quapropter denique Aſellos
Suſpice, quorum unus ſeptem vicinus Trioni
Aſtra adolet: tepidum procul alter ſpectat in Auſtrum,
In medio quaſi nube quaſi concreſcit adacta,
Id Præſepe vocant. porro hoc præſepe repente
Si ſeſe ex oculis procul abſtulit, ambo autem
Congruis arctis late rubor igneus Aſellis:
Neptunum quam ſæva agitabant flagra procellæ.

Alter enim eorum Aſellorum eſt aſinus Sileni, at quoniam Avieni carmina parum Arati ſententiam, vel certe ſumma cum difficultate, explicare mihi videntur, parumque cum Græca elegantia conveniunt, ego an illa latina ſincera & clariora exprimere poſſem experiar. Eſt autem Arati ſententia, quod nubecula quædam in Cancri aſtroſa inter ſcapulas exiſtens, habet utrinque ſtellas, quæ Aſelli vocantur, quare illa hinc dicitur Præſepe. Ubi igitur illa nubes pura & aperta videtur, futuram [illegible] ſerenam ſignificat, quod etiam inquit ita Theophraſtus in libro de Signis futuræ ſerenitatis; [illegible] & Aſini Præſepe cum parum ſplendidum apparuerit, ſignum eſt futuræ ſerenitatis. at verſus Arati, quos latinos facio, ita ſe habent:

Hinc Præſepe nota: nubes id parva videtur
In Boream ſurgens, ubi fulgent ſidera Cancri:
Hoc propter geminæ volitantur lumine ſtellæ
Pertenui, nec longinquæ nimis; haud tamen illæ
Coniunctæ, ſpatioque vicem diſtare videntur.
Altera ſic Boreæ propior, divergit in Auſtrum
Altera: & hæ dicuntur Aſelli, ſeparat illas
In medio Præſepe. polo idque repente ſereno
Ex oculis hominum vaneſcit, at hæ coeuntes
Fiunt vicinæ ſtellæ, & ſimul eſſe videntur,

Imbribus immodicis et Zephyris arua rigabit.

Vbi igitur illa nubecula euanuerit, quam nihil Præsepe vocauit Theophrastus; quod quidem accidit ob condensatum humorem, tum illæ quoque tenues ac debiles, illæ duæ stellæ videntur fieri propinquæ, atque id futuram tempestatem significat. Illud autem fit, vt videantur congredi, quia corpus diaphanes vaporum in aquam propè versorum radios oculorum infringit, quæ patitur frequenter ad eam consuetudinem pertinere, quare cum pauca præbeat vera distantia, atque hæc fabulosè de Sileno, deque eius Asino dicta sunt. Hunc Bacchi comitem, senem, ventricosum, titubantemque finxerunt,
10 quia vinum & ebrietas cum obesos faciat & ventricosos, tum caput plerumque grauat, & titubantes facit, & ad senectutem citius perducit; hic enim omnia incommoda, & corporis turpitudines idcirco Bacchi comitem finxerunt. quidam putarunt Silenum fuisse Bacchi altorem, quia vinum vetustas, omnes etiam prædictas turpitudines auget. Idcirco dixerunt ab asino vehi solitum, quia tardi sunt plerunque & inertias negotiis, qui plus potare solent, quàm conueniat: nam voluptates cæteræ parum conducunt humanæ vitæ; quippe cum non animum solum, sed corpus etiam ad actionibus inutile reddant, si plus operæ illis detur, quàm natura ipsa postulet. ad huius rei sempiternam memoriam in cœlo
20 asinum inter sidera collocatum fuisse tradiderunt. at de Silenis satis; nunc de Faunis dicamus.

De Faunis. Cap. IX.

FAuni etiam agricolarum Dei ab antiquis crediti fuerunt, qui, vel qui essent, vel quam haberent formam, nihil est omnino quod ab antiquis scriptoribus percipere possimus, nisi quod Faunus quidam fuit Pici Latinorum Regis filius, qui regnauit in Italia, quo tempore Orpheus Liberi patris illa sacrificia instituit, in quibus postea fuit dilaniatus. Faunum autem
30 Pici filium fuisse testatur Virg. lib. 7.

Fauno Picus pater, isque parentem
Te Saturne refert; tu sanguinis vltimus autor.

Floruit autem Faunus Latinorum Rex, quo tempore Pandion regnauit Athenis. Hic religionem, & Deorum immortalium metum Italis gentibus introduxit, vt ait Lactant. in lib. de falsa religione, cum ante illum penitus, aut nulla esset religionis in Italia cognitio. fama est hunc Faunum Satyrorum ac Faunorum fuisse patrem, sororemque habuisse Faunam, vel vt alii maluerunt, Fatuam. Habuit filium Sterculium, qui primus agrorum stercorationem inuenit, & idcirco inter Deos fuit relatus. videtur mihi
40 potius, quamuis nihil certum affirmare possim, Faunos animalia fuisse, & tanquam equos cornipedes illos Ouidius appellauerit, lib. 2. Fastorum;

Cornipedi Fauno cæsa de more capella,
Venit ad exiguas turba vocata dapes.

Tribuuntur illis cornua præterea, vt testatur idem in eodem libro;

Tertia post idus nudos aurora Lupercos
Aspicit; Fauni sacra bicornis erunt.

Coronabantur pinea tamen, quod illa arbor grata sibi esse putaretur, vt testatur Ouid. in Oenone;

Corni-

Cornigerumque caput pinu præcinctus acuta
Faunus in immensis, qua tumet Ida, iugis.

[illegible] dæmones, qui attonitos redderent [illegible] ob-
uios, ut est apud Ouid. in Phædra;

Nunc feror, ut Bacchi furiis Eleleides actæ,
Quæque sub Idæo tympana colle mouent.
Aut quas semideæ Dryades, Faunique bicornes
Numine contactas attonuere suo.

Hi igitur Fauni [illegible] animalia, quæ dæmones credita, [illegible] Diis 10
[illegible] agrestibus hominibus [illegible], sicuti testatur Virg. in primo Geor-
gicorum, hoc pacto;

Et vos agrestum præsentia numina Fauni.

[illegible] carminibus Ouidii. neque ab
[illegible] Faunus, ut diximus,
[illegible] in Italia [illegible] cognitum. Hic quoniam [illegible]
in Italia [illegible] ad agriculturam [illegible]
ad Deorum [illegible]. At quoniam non nisi per [illegible] & admirabiles,
Deos [illegible] agrestium. [illegible] imperitorum [illegible]
[illegible] figuras Deorum [illegible] multitudo imperitorum [illegible]
[illegible] & [illegible] cornipedes, & [illegible] Panes non dif-
[illegible] cum multa fuerint ad terrorem excogi- 20
[illegible] addaci non possent,
[illegible] ad [illegible] eorum [illegible]
[illegible]. Ac iam non plura his de Faunis habemus. nunc de Syluano est
dicendum.

De Syluano. Cap. X.

O[illegible] & ipsius Syluani genus, utpote agrestis Dei, [illegible]
pe cum neque qui fuerunt eius parentes, neque [illegible] quibus, aut quo in lo-
co natus [illegible]. Fuerunt tamen qui Fauni filium putarint, nam alii 30
Saturni [illegible], quo tempore in Italia latuit. [illegible] Sylua-
num fuisse syluarum Deum, pastorumque, & finium agrorum, ut ait Horat.
in lib. Epodon in his;

Qua muneretur te Priape, & te pater
Syluane tutor finium.

Huic Deo sacra fiebant antiquitus apud Latinos, ut pastorum præsidi, cuius
nulla est mentio apud Græcos, nisi apud Pelasgos, qui in Italiam antiquitus
migrarunt, ut testatur Virg. lib. 8.

Syluano fama est veteres sacrasse Pelasgos
Aruorum, pecorisque Deo, lucumque diemque: 40
Qui primi fines aliquando habuere Latinos.

Offerebatur illi etiam lac, ut testatur Horat. in lib. secundo Epistolarum, in
hoc carmine;

Tellurem porco, Syluanum lacte piabant.

[illegible] Cyparissum [illegible] Syluano amatum, quem [illegible] in arbo-
rem sui nominis mutatum [illegible], cupressum manibus semper gestasse Sylua-
nus dictus fuit, ut testatur Virg. lib. 1. Georg.

Et teneram ab radice ferens Syluane cupressum.

Neque

Neque plura his in mentem veniunt, quæ de Syluano fuerint ab antiquis tradita. Hic quidem Deus, vt suspicor, excogitatus fuit, vt ex illis intelligerent homines nullum locum esse, qui carere Deo posset, nihilque aut in agris, aut in syluis posse, quod a Deo aliquo non videretur: ac neque armenta, neque arbores, neque agrorum fructus sine diuina bonitate posse augeri aut seruari. Quamuis non defuerunt, qui Syluanum crassiorem materiam elementorum concretionum putauerint, eumque & agrorum, & syluarum, & pascuorum Deum crediderint: quippe cum inde vniuersa animalium plantarumque salus pendeat. Neque nomen ipsum ab hac interpretatione valde dissentit, vt
10 nunc de Oreadibus dicatur.

De Oreadibus. Cap. XI.

ORcades Nymphæ, quæ ita vocabantur, quia natæ essent in montibus, vel quia in montibus assidue versarentur, natas fuisse e filiis Phoronei & Hecatæo testatur Strabo lib. 10. Homer. vero in lib. 6. Iliad. eas non Hecatæi, sed Iouis filias, & Oresliades easdem appellauit, vt patet his;

ἠδ' ἐπὶ σῆμ' ἔχεεν, περὶ δὲ πτελέας ἐφύτευσαν
Νύμφαι ὀρεστιάδες κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο.
20 Plantarunt vlmos, vbi fusa est terra sepulchro
Circa id, Oresliades Nymphæ Iouis inclyta proles.

Has quinque fuisse inquit Strabo lib. 9. quas tamen fuisse multas, & Dianæ venatricis comites ait Virg. in 1. Aeneid.

Qualis in Eurotæ ripis, aut per iuga Cynthi
Exercet Diana choros; quam mille secutæ
Hinc atque hinc glomerantur Oreades.

Hæ Nymphæ putabantur esse Deæ montium præsides, & arborũ curam habere, & aliquando ferarum, quas cum Diana insectabantur; nullaque illas domesticorum animalium vel pastorum cura fuit. Ita vero antiqui religio-
30 ne tenebantur, vt nullum, neque publicum, neque priuatum locum aliquo numine carere arbitrarentur: quippe cum elementa singula, & herbæ, & radices & arbores, & arborum, aut terræ fructus suos Deos habere crederent. Hinc Deas, quæ montibus vniuersis præessent, Oreades siue Oresliades nominarunt: quæ nemoribus & syluis, Dryadas; quæ singulis arboribus Hamadryadas. Creditæ vero sunt Dryades fuisse Nymphæ, quæ cum arboribus & nascerentur & interirent, vt testatur Callimachus in hymno in Delum;

ἐμαὶ θεαὶ εἴπατε μοῦσαι,
Ἦ ῥ' ἐτεὸν ἐγένοντο τότε δρύες ἡνίκα νύμφαι;
Νύμφαι μὲν χαίρουσιν, ὅτε δρύας ὄμβρος ἀέξει.
40 Νύμφαι δ' αὖ κλαίουσιν, ὅτε δρυσὶν οὐκέτι φύλλα.
meæ mihi dicite musæ,
Num vere genitæ Nymphæ tum sunt, vbi quercus?
Lætantur Nymphæ cum quercus irrigat imber.
Tristantur Nymphæ ilicibus cecidere vbi frondes.

Quæ fuerint harum nomina, non constat; nisi quod vnam Tithoream nominauit Pausa. in Phoc. qui etiam in Arcadicis aliam vocauit Erato, & aliam Phigaliam. Has tamen fuisse septem, quas etiam nominauit, tradidit Claudianus in laudibus Stilliconis. Scriptũ reliquit Charon Lampsacenus Ha-

[illegible] Assyriorum [illegible] quidam [illegible] genere [illegible] quam cum aggestibus [illegible] quae cum planea erat [illegible] posset [illegible] Nympha, [illegible] quid vellet a se pete-[illegible], [illegible] referre vellet, [illegible] cum illa planta [illegible]: hic illi respō-[illegible] eandem [illegible] cum illa [illegible], atque se [illegible] temporis [illegible] se eius [illegible] petere, quod illa [illegible]. [illegible] Apollonius lib. secundo Ar-[illegible] in quibus [illegible] reliquit etiam [illegible] cum insignem quercum esset excisurus, Nympha [illegible]. Paraebi patrem, [illegible] quae ipsum supplex rogavit, ut sibi parceret; nam vitae suae tempus in arbore [illegible]: cui cum ille non pepercisset, dicitur [illegible] in illum, & in eius filios [illegible], ut patet in his:

[illegible Greek verses]

Stultitiaeque suis poenas dedit ille parentis,
[illegible] ut solus quercum in montibus olim
Fertur Hamadryadis Nymphae sprevisse querelas.
Saepius illa quidem supplex, haec verba rogavit,
Ne [illegible] quercum [illegible], ipsa coaeva
Quae [illegible], [illegible] in arbore vita.
[illegible]
Proscidit quercum: [illegible] Nympha,
[illegible] suis [illegible].

Dictae sunt autem Dryades, quod in quercubus illarum sit vita, ut sensit Mnesimachus; et Hamadryades quod una cum illis sint genitae: vel ut [illegible] Apoll. enarrator & [illegible], quia cum ipsis quercubus pereunt. Memoriae prodidit Charon Lampsacenus Arcadem Iovis filium & Callistus, vel ut aliis magis placuit, Apollinis, olim habuisse in sylvis, cum venaretur [illegible] ex Hamadryadibus Nymphis, quae iam prope esset periculo ne quercus a [illegible] converteretur, cum qua [illegible], ac [illegible] rogavit ipsum Arcadem ut quercum servaret, quare ille flumen [illegible] divertit, & quercum terra communivit. At Nympha, cui nomen erat [illegible], cum illo congressa ob acceptum beneficium, dicitur Elatum & Aphidantem peperisse. Haec vera ne an falsa fuerint, quis pro certo affirmare possit? nam si vana & mendacia extiterunt, ut ego fuisse arbitror, nulla alia de causa ficta sunt, nisi propter antiquorum superstitionem, qui nihil ad homines excitandos ad metum Deorum non excogitarunt, cum singulis rebus Deos adesse demonstrarent. Sin certa fuerunt et vera ab iis, qui illa in medium attulerunt, esset sane pluribus verbis de illorum sententia disputandum, an [illegible], vel [illegible] illarum [illegible], qui mortali [illegible] apparuerint. Verum haec in praesentia praetermittamus, ut [illegible]. Nunc dicamus de Nymphis.

De

De Nymphis. Cap. XII.

Nymphas Oceani filias & Tethyos esse dixerunt antiqui; vt testatur Orpheus in hymno in Nymphas;

[illegible]
[illegible]

Nymphæ magnanimi Oceani [illegible] proles,
Sub tellure domos colitis quæ humentibus antris.

Virgilius Nymphas fluuiorum matres putauit, cum ita scribat in lib. 8.

Nymphæ Laurentes, Nymphæ genus amnibus vnde est,

Has non solum communi nomine appellauit Nymphas Orph. in illo hymno, sed etiam Hamadryades, cum inquit;

[illegible]

Nymphæ & Hamadryades dictæ.

Id sanè idcirco effectum est, quia Nympharum aliæ sunt creditæ cælestes, aliæ terrestres; aliæ fluuiales, aliæ marinæ, aliæ stagnorum præsides; quam diuisionem fecit Mnesimachus Phaselites. & Homerus de quadam [illegible] ita meminit in hymno in Venerem;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Si quæ es Nympharum syluarum tecta colentum.
Si qua es Nympharum quæ montem hunc [illegible],
Aut fontes, molles irriguas gramine valles.

Illæ Nymphæ, quæ cælestes putabantur, credebantur esse animæ sphærarum, quas etiam Musas vocarunt, ac vites quæ inde ad nos manarent. Terrestrium aliæ syluis præerant, vt Dryades; aliæ montibus vt Oreades aut Orestiades, aliæ singulis arboribus vt Hamadryades; aliæ pascuis & floribus, vt Napææ, nam νάπη saltus ac pascua significat. Fluuiorum præsides Naiades dicebantur, quia fluuii perpetuò fluerent, νάειν enim fluere significat. Stagnorum pariter Deas Limniades nominarunt, cum λίμνη sit stagnum. Aliæ marinæ putabantur, vocabanturque Nereides. Quòd verò loca nonnulla fuerint Diis variis consecrata, & qua de causa id fieret, testatus est Dion. Halicarn. libro primo, hoc pacto; [illegible] Montes quidem & saltus Pani, prata & loca virentia Nymphis, littora & insulas marinis numinibus, ac cæteris locis [illegible] Deo, sicut illius [illegible] conuenit. Paus. in Phocens. quandam ex Nymphis Lilæam commemorat Cephisi filiam, atque alibi de Nomia mentionem fecit indigena Arcadum Nympha, atque Nymphas inquit non esse quidem omnino sempiternas aut mortis expertes, sed innumerabilem pene annorum numerum viuere, & id de antiquorum poetarum sententia. Afflabantur vates non minus Nympharum, quàm cæterorum Deorum numine, quare scripsit Paus. idem in Messeniacis nonnullos Nympharum numine afflatos [illegible] prædixisse, quippe cum illæ diuinationi etiam præesse [illegible]. Iis & oleum [illegible] offerebatur, cum sacra fierent, vt scripsit Theocritus in Viatoribus in his;

[illegible]
[illegible]

[illegible]

> At flumini lactis [illegible] cratera decebit
> Nymphis [illegible] pinguis ponetur oliui.

Consueuerunt capras etiam illis immolare, vt testatur idem poeta in eadem Aegloga;

> [illegible Greek]
> [illegible Greek]
> Hanc etiam mihi dat Crocylus cum Nymphis forte capellam
> Mactare.

Illis mel offerri solitum quidam putarunt, quia floribus delectarentur, e quibus mel conficitur: & quorum opinione Virg. illas flores colligentes ait in his;

> tibi lilia plenis
> Ecce ferunt Nymphae calathis, tibi candida Nais
> Pallentes violas, & summa papauera carpens.

Alii id contigisse existimarunt, quod illae Aristaeum, quem putarunt educasse, Apum & olei conficiendi viam docuerint. offerebatur & vinum, vt Apollinis & olei conficiendi [illegible] Nymphis sibi [illegible] responsum apud Eusebium declaratur. atque haec de Nymphis dicta sint. Has Oceani filias, & fluuiorum matres esse crediderunt, quia vires humoris esse putarunt terrae & [illegible] & aquae [illegible] quae crescerent ad animalium, plantarum, & fructuum procreationem, per quas omnia in lucem prodirent, vt scripsit Orpheus in eo hymno;

> [illegible Greek]
> [illegible Greek]
> [illegible Greek]
> Nutrices Bacchi, quibus est occulta domus, quae
> Frugiferae, & laeta pratorum floribus [illegible]
> Pastoria & pecudes, & opem mortalibus ipsis
> Cum Cerere & Baccho [illegible] alimenta.

Sunt autem idcirco vires humoris putandae, quia non tota materia aquarum ad generationem, vel nutrimentum est accommodata, sed quaedam eius pars, vt illud, quod [illegible] absumitur; quaedam permista est ad eius nutrimentum quod procreatur; vt in ouis conspicitur; alia pars [illegible] in excrementis [illegible] ipsa natura [illegible]. Illas igitur vires, ex quibus vniuersa generatio consistit, intra aquarum materiam Nymphas antiqui appellarunt, quae cum essent adhuc in vniuersa aquarum natura, Oceani filias esse dixerunt, quia inde primum nascerentur. Cum ex his viribus omnia oriantur, quae primum videbantur se in flumina diffundere, fluuiorum matres dictae sunt, & per has denique vniuersae generationis parentes sunt vocatae. hinc frugiferae [illegible], hinc floribus feraces, hinc herbarum & animalia omnia nutrire, hinc Bacchi altrices dictae fuerunt, & pastorum deae, & pratorum, & omnium animalium praesides. Illam Nympharum esse vim humoris, indicio est vel herba illius natura quae Nymphaea vocatur a Dioscoride quasi aquatica, quia plurimum gaudeat humore. dictae sunt habitare sub terra, quia dulcium aquarum origo patetur sub terra in locis cauernosis [illegible] aere in aquam verso, sicut augentur vaporibus maris commissis in planitie. Et quoniam in mari, fluuiis, stagnis, fontibus, riuis, & in montibus diffusae essent humoris vires aptae ad generationem, idcirco omnibus his locis Nymphas praefecerunt; & cum sphaera quoque humoribus [illegible] nonnulli arbitrarentur, in sphaeris quoque Nymphae ab illis sunt collocatae; quas paucis exceptis propriis no-

minibus carere passi sunt. Quæ fuerit harum Nympharum natura satis declarat sacrificiorum genus, quod illis afferebatur: nam sicuti Diis cælestibus ignem in sacris, & figuras, & lumina, & multa ad visum spectantia adhibuerunt; sic vt aeriis cum ipsis musicos concentus, & odores, qui suaues aera inficerent; sic in terrestrium & marinorum sacris, siue præfectarum locorum aquis, illa addita sunt, quæ ad gustum pertinerent, & quæ essent solida, quippe cum illa crassiorem naturam significarent, vt dictum est. Cum vero Deorum, vt summatim dicam, qualis erat natura, tales & loci, & sacrificia, & cæremoniæ dicabantur, ex quibus facile possunt cognosci. at de Nym-
10 phis satis, nunc de Baccho dicamus.

De Baccho. Cap. XIII.

BAcchum, quem Dionysium etiam vocarunt, e quibus parentibus ortum esse, diuersæ fuerunt antiquorum poetarum opiniones. nam Orpheus in hymno in Dionysium Semeles illum filium dixit, & apud mare natum hoc pacto;

> Ἀμφὶ Διώνυσον Σεμέλης ἐρικυδέος υἱὸν
> Μνήσομαι, ὡς ἐφάνη παρὰ θῖν' ἁλὸς ἀτρυγέτοιο.
> 20 Te Dionyse pater canimus Semeleia proles,
> Quem videre maris ventosi ad littora primum.

Idem postea poeta in alio hymno Iouis & eiusdem Semeles filium inquit;

> Κισσοκόμην Διόνυσον ἐρίβρομον ἄρχομ' ἀείδειν,
> Ζηνὸς καὶ Σεμέλης ἐρικυδέος ἀγλαὸν υἱόν.
> Compitum hedera canimus Dionysium multa frementem,
> Et Iouis & Semeles claram de sanguine prolem.

Fuit autem mortalis Semele, & Cadmi filia, vt ait Euripides in Bacchis;

> Ἥκω Διὸς παῖς τήνδε Θηβαίων χθόνα
> Διόνυσος, ὃν τίκτει ποθ' ἡ Κάδμου κόρη
> 30 Σεμέλη λοχευθεῖσ' ἀστραπηφόρῳ πυρί.
> Accedo Thebas Bacchus e Saturnio
> Natus Ioue & Semele puella, filia
> Cadmi edidit me olim ferenti fulmina.

Fabulantur poetæ Iouem Semeles præstantissima forma captum, illam aliquando compressisse; quod cum grauiter ferret Iuno, pellicisque vterum in dies cresceret, dicitur e cælo descendisse, seque in anum mutasse, atque persuasisse Semelæ vt Iouem per Stygiam paludem iurare compelleret, quod daturus esset sibi munus, quod vellet, concessurus. fore enim pulcherrimum spectaculum, si Iupiter cum maiestate ad eam accessisset, dicebat; cumque tum demum
40 se a Ioue compressam fuisse posse gloriari. cum igitur iurasset Iupiter se concessurum sine nomine quidquid peteret, illa petiuit vt talis ad se adueniret, qualis ad Iunonem accedere solebat. Verum cum ipsa esset mortalis, vim fulminis sustinere non potuit, quare continuo, vt dicitur, in cinerem est conuersa. Id explicauit ita Ouidius in lib. 3. Metamorph.

> rogat illa Iouem sine nomine munus.
> Cui Deus elige ait; nullam patiere repulsam,
> Quoque magis credas; Stygii quoque conscia sunto
> Numina torrentis; timor, & Deus ille Deorum est.

Lata malo, nimiumque potens, perituraque amantis
Obsequio Semele, qualem Saturnia dixit,
Te solet amplecti, Veneris cum foedus initis;
Da mihi te talem. corpus mortale tumultus
Non tulit aetherios, donisque iugalibus arsit.

Non defuerunt tamen qui ipsi sam causam attulerint cur Semele igne con-flagrarit: quia Iupiter scilicet iratus fuerit, quòd iurare per Sty-gem ... Alii flagrasse Se-melen palatium rogaretur, ac in illam fulmen contorserit. Alii flagrasse Semelen igne coelesti inquiunt, quia cum diceretur cum Ioue congressa, illa arguerit, quod indignè tulit Iupiter, & in eam fulmen iaculatus est, vt ait Euripides in Bacchis in his;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Ille & refert adesse Dionysum Deum,
Assutus ille olim femori vt Iouis fuit,
Flammis vt idem fulminis flammatus est
Cum matre, quae Iouis negauit nuptias.

Orpheus tamen in hymno quodam in Dionysum, Iouis & Proserpinae filium parauit, vt est in eo versu;

[illegible]

Persephones prodeem Iouis & de semine nate.

Idem in alio hymno, quem scripsit in nomen ..., Isidis Aegyptiae filium Dionysum appellat;

[illegible]
[illegible]

Isidi prodeem cum diua matre, fuerunt ad
Aegypti, Nymphisque suis nutricibus vnà.

Hunc Deum bimatrem vocarunt, non quia duas habuerit matres, sed quòd cum Semele mater arsisset, ex igne surreptus Iouis femori assutus fuerit, qui matris munere functus fuit, vt ait Ouid. in lib. 3. Metamorph.

Imperfectus adhuc infans genitricis ab aluo
Eripitur, patrioque tener, (si credere dignum est)
Insuitur femori, maternaque tempora complet.

Orpheus in hymno in Sabazium Dionysum inquit à Sabazio Iouis femori assutum fuisse; cum tamen alij Sabazium fuisse filium Bacchi inquiunt, alij Bacchum ipsum, alij alium daemonem: de quo ita scribit Orpheus;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Audi magne pater Saturno nate Sabazi
Qui Bacchum bonifonum Dionysum vt adultus adiret
Frondosum Tmolum femori mirâ arte suisti.

Vocatus fuit autem Dionysius, quia pupugerit Iouis femur cum natus esset cornutus, vt asserit Stesimbrotus, quamuis Aristodemus dictum maluerit quia Iup. pluuium demiserit, cû natus fuit. At Demarchus in lib 9. Diony-

Eiraphiotam eum vocatum fuisse Dionysium scribit, quia Iupiter claudicabat cum illum assutum femori gestaret, ut patet in his, & alibi ipso Iovi insitum fuisse, & femori assutum;

[illegible]

capiens Atlantide cretus
Hinc Bacchum, patris illum de nomine dixit:
Mox Dionysium, quod gestans hæc pondera tarsa
Poplite claudus iit Saturnius ipse gravato.
Namque Syracusii soliti sunt dicere Nysum,
Claudum. Hic assutus, nuper mox atque vocatus
Tum fuit: ipse parens femori namque assuit illum.

At verò Meleager non assutum fuisse femori Iovis arbitratus est, sed ab ipsis Nymphis è cineribus maternis statim ereptum & educatum, cum ita scribat;

[illegible]

E cinere ut Bacchum Nymphæ cepere sorores,
Membraque laverunt fonte perennis aquæ,
Iunctus amicitia est Nymphis. Si forte repellis,
Natum de flammis experiere Deum.

A qua sententia videtur non magnopere dissentire & carmina illa, quæ sunt in lib. 9. Dionysiacorum apud Damarchum, qui scribit Dionysium ab Horis fuisse educatum, ut est in his;

[illegible]

Erexere illum divino germine natum
Horæ: mox hedera crinem cinxere corona.

At sanctissimus Euripides in Bacchis Iovem sibi femori assuisse inquit his verbis;

[illegible]

Cum femori ipsum ex immortali Iupiter
Patiens arripuit rogum,
Ista ita locutus est:
Veni ô Dithyrambe, meam
Masculam hanc in uterum, veni.

Fuisse verò Semelen apud Acheloum fluvium percussam fulmine, & a Deæ Acheloi filia susceptum Dionysium, antequam Iovis femori assueretur, ita idem significavit;

[illegible]

[illegible] — Acheloi filia
[illegible] — Verenda pura virgo Dirce
[illegible] — Tu enim tuis fontibus
[illegible] — Iouis cepisti infantulum.

Memoriæ prodidit Lucianus in Dialogis Deorum Dionysium statim natū fuisse deportatum à Mercurio in Nysam Arabiæ vicinam Aegypto: statimque ad Nymphas educandum. At Orpheus in hymnis illum educatum fuisse in Aegypto significauit in his;

[illegible]

Flamen ad Aegypti una cum nutricibus ipsis.

Alii Hyadas fuisse Bacchi nutrices putarunt, ut ait in lib. 2. de Diis Apollodorus Cyrenaicus, & Fast. lib. 5. Ouid. in his;

Ora micant Tauri septem radiantia flammis,
Nauita quas Hyadas Graius ab imbre vocat.
Pars Bacchum nutrisse putat; pars credidit esse
Tethyos has neptes, Oceaniq; senis.

Paus. scripsit in Achaicis, fuisse sermonem Patrensium quod Bacchus fuerit apud se educatus intra Mesateam oppidū, quodq; Panum insidiis propè fuerit circumuentus. at Sidonius Antipater hunc, sicut Herculem, Thebanum fuisse memorat in his carminibus;

[illegible]
[illegible]

Ambo Thebani, bellatoresq; Iouis filii ambo.
Ille claua: hic Thyrso, hic cornibus populatus est.

Lucianus in concilio Deorum & Bacchum fuisse Thebanum inquit, & matrem eius Syrophœnicem. Verum hæc autorum narrationumq; differentia inde exorta est, quod varii fuerunt Bacchi, de quibus ita scripsit Cicero in tertio libro de Natura Deorum; Dionysos multos habemus; primum è Ioue & Proserpina natum: secundum Nilo, qui Nysam dicitur interemisse: Tertium Caprio patre, eumq; Regē Asiæ præfuisse dicunt; cui Sabazia sunt instituta: Quartum Ioue & Luna, cui sacra Orphica putantur confici. Quintum Niso natum & Thyone, à quo Trieterides constitutæ putantur. at de nullo horum propè fit mentio à poetis, nisi de Iouis filio. Fuerunt qui dicerent datum infantem Dionysium fuisse à Mercurio Iouis mandato in Eubœam ad antrum Aristæi [illegible], quia [illegible] illi primum peruenit, eumq; educandū cepit; quare nos ab Aristæo in Eubœa educatum fuisse scripsimus ita in 4. lib. nostrorum Venationum;

Puppis ad Euboicas tum cum appulit oras,
Fertur Aristæus antrum hic coluisse, virorum
Qui genus indocile, & viuentem more ferarum
Glandibus, ac baccis, pomis syluestribus, & quæ
Sylua [illegible]
Edocuit primus teneras armenta per herbas
Pascere, & [illegible] pallentibus aluos
Claudere apes vasis sub cortice, primus oliuam
Exprimere ex olea succis, lac cogere lactis.
Nutriit hic Bacchum [illegible] amore,
Euboicas inter Nymphas, Dryadasque puellas.

Aoniiq;

Aeonaq; natos multos feliciter annos.

Id vero cum sensisset Iuno, quòd à Macride natum è pellice educaret, Macrin ex vniuersa Euboea relegauit, ne pellicis filius etiam in insula sibi sacra educaretur; quæ in Phæacum regionem profugit, atque in antro duas portas habente illum educauit, vt ait Apollon. in 4. Argon.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Atque thoros sponsæ in sacro consternitur antro,
Macris Aristæi coluit quod filia: olimque
Qui reperit, qui mella fauis liquentia pressit.
20 Illa sinu primum Nysæia pignora cepit
Euboicos intra fines, mellisque liquore
Perfudit pueri primum sitientia labra,
Hunc vbi Mercurius de flammis sustulit, ecce
Persensit Iuno, ac Euboea absistere iussit.
Aft hæc Phæacum procul hinc habitauit in antrum,
Diuitiasque dedit grandes cultoribus agri.

Orpheus in hymno in Hippam, illam fuisse Bacchi nutricem significat his verbis;

[illegible]

30 Hippam cantemus forma præstante puellam,
Nutricem Bacchi.

Qui idem tamen in hymno in Nymphas illas Bacchi nutrices nominat, vt sensit etiam Homerus in hymno in Dionys.

[illegible]
[illegible]

Pulchricomæ Nymphæ quem Rege à patre receptum
Nutriuere suis capientes eius sub antro.

Ouid. lib. 3. Metam. primum à matertera Ino educatum scribit, deinde Nymphis datum fuisse in his;

40 Furtim illum primis Ino matertera cunis
Educat, inde datum Nymphæ Nyseïdes antris
Occuluere suis, lactisque alimenta dedere.

Oppianus in Cynegeticis Ino, Autonoen, Agauen scribit fuisse Dionysii nutrices, cuius sententiam nos in libris nostrorum Venationum ita expressimus;

huic præbuit Ino
Vbera, formidans magnam Iouis altitonantis
Vxorem, pariterque timens hæc Penthea Regem,
Penthea Echioniam, qui patris sacra profanus

Orgia

Orgia spreuit, & hinc soluit pro crimine poenas.
Hanc hederae texit ramis: hanc texit Agaue,
Autonoéq; soror.

Fabulati sunt praeterea Nymphas illas, ad quas educandum Dionysium Mercurius in ciuitatem Nysam detulit, fuisse a Libero patre ob acceptum lactis & educationis beneficium in stellas mutatas, & vocatas Hyadas, vt ait Apollodorus libro 3. Atque Arati enarrator vocatas fuisse Hyadas non a pluuia, vt crediderunt alii, sed à Baccho, qui vocatus est Hyes. Memoriae prodidit praeterea Orpheus in hymno in Misen Bacchum eundem marem ac foeminam fuisse creditum;

[illegible]
Foemina masq; simul, gemina huic natura.

Sed Ouid. 4. Metam. lib. hunc semper iuuenem esse contendit, cum ita scribat; tibi enim inconsumpta iuuenta est:

Tu puer aeternus, tu formosissimus alto
Conspiceris coelo.

Testatur Macian Dionysium eundem iuuenē & senem fuisse ab antiquis existimatum. Hic Deus cum fuisset in coelum aliquando à Ioue portatus, & antequam Iouis femori assueretur, illum de coelo Iuno deiicere voluit, vt testatur in his Euripides in Bacchis;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
Exemit illum ex igne postquam fulminis,
Coeloq; paruum Iupiter infantem tulit.
Coelo volebat Iuno eum depellere.

Cum verò aliquantulū Bacchus apud Nymphas adoleuisset, apud quas educatus fuerat, multas res admirabiles fecisse dicitur per Bacchas, vt est in his Euripidis carminibus;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Albiq; potus vt cupido ceperat,
Terram secantes vnguibus summis statim
Riuos habuere lactis. atq; rursus ex
Fluxere mellis dulcis aliae riuuli è Thyrsis.

Admirabiles omnino erant res gestae ipsarum Baccharum, quippe cum illae vel terram virga percutientes dictae sunt vini riuos è terra excitasse, & mel, & lac, & suaues liquores huiusmodi, vt est in his versibus;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Thyrsoq; capto percutit quandam petram,
Hinc lympidae vndae protinus fons exilit.
Diuerberauit vt solum virga altera,
Fontem meri profudit inde mox Deus.

His persimilia sunt illa miracula quae post fecisse dicitur Dionysius, quae nos ita in libro Venationum quarto expressimus;

> Has inter ferulam subito ferre cecidit.
> Et ferro lapidem ictum percussit eodem;
> Exiliit dulcis vini de vulnere riuus.
> Hinc laceravit vnis [illegible] viscera tabo
> Deficiente [illegible], [illegible] [illegible]
> Membraque iecit humi, versa, mirabile dictu,
> Diuisa [illegible] coluerunt membra repente,
> Et virides herbas decerpsit pabula nota.
> Iam vaga per vastas penetrauit plurima terras
> Fama Dei, qui multa viris [illegible], & vrbes
> Errando virtute sua compleuerat omnes.

Fabulantur praeterea Bacchum, vbi illum Iuno persequeretur, labore fessum itineris se quieti sub arborem quandam dedisse: atque Amphisbaenam (id est viperae vtrinque caput habentis nomen est, vt ait Nicander in Theriacis) eius tibiam momordisse: tum excitatum Dionysium illam palmite vitis, qui forte propinquus adiacebat, occidisse. Nam, vt scripsit Demetrius [illegible], id animal, neque ligno, neque vlla re alia, nisi ligno vitis, facile potest interfici. Idem illi contigisse aiunt, post vitem inuentam cum furore a Iunone iniecto per diuersum orbem terrarum peragraret. cum igitur in Aegyptum & in Syriam peruagaretur, illum primus omnium Proteus Rex Aegyptiorum fertur hospitio accepisse, mox ad Cybellam Phrygiae vrbem processisse, & a Rhea expiatus, stola ab ea sumpta ceremonias Cybeles edoctus per Thraciam ad Indos contendit. Tum Lycurgus Rex Edonorum, qui iuxta fluuium Strymonem habitabat, illum contumeliis affecit, cui Dionysius, cum expulisset, furorem iniecit: nam cum pampinea vitium se [illegible] putare, Dryantem filium [illegible] obtruncauit, atque cum extremas quoque sui corporis partes abscidisset, resipuit denique, atque ex oraculi responso ab Edonis ob sterilitatem agrorum in vincula coniectus ab equis denique pro Dionysii voluntate laniatus fuit, vt scripsit Apollod. lib. 3. Dicebantur Cobali daemones comites, & inhumani quidam, & Satyri, & Bacchae, & Sileni ipsum comitati cymbalis & strepitu quocumque incederent, qui in curru a lyncibus tracto vehebantur, vt ait Ouid. lib. 4. Metamorph.

> Tu biiugum pictis insignia frenis
> Colla premis lyncum: Bacchae, Satyrique sequuntur,
> Quique senex ferula titubantes ebrius artus
> Sustinet.

Circa hunc lynces, & tigres, & pantherae esse consueuerunt, vt ait idem poeta in lib. tertio;

> Ipse racemiferis frontem circumdatus vuis
> Pampineis agitat velatam frondibus hastam.
> Quem circa tigres, simulacraque inania lyncum,
> Pictarumque iacent fera corpora pantherarum.

Nam & Virg. libro sexto hunc inquit in curru a tigribus tracto vehi solitum, & pro habenis, lorisque teneris pampineis vti, vt patet ex his;

> Nec qui pampineis victor iuga flectit habenis
> Liber, agens celso Nysae de vertice tigres.

Et Oui-

Et Ouidius libro primo de Arte;

Iam Deus in curru, quem summum texerat vuis,
Tigribus adiunctis aurea lora dabat.

Consecrauit & pro sceptro thyrsum gestare, quæ hasta erat frondibus vitium aut hederæ aliquando similiter ornata: & ceruinam pellem, quam nebrida vocabāt vt scripsit Euripides in Bacchis;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
Thebasq; primas vrbem adiui Græciæ,
Ibi fœminasq; pelle sumpta nebride,
Hederaq; thyrsum tradidi illo tempore.

Nam hedera, & smilax, & abies, & quercus erant arbores Baccho sacræ, quibus Thyades vtebantur in sacris, vt est in his;

[illegible]
[illegible]
Hederæ dederunt hæc coronas crinibus,
Quercusq; smilaxq; ornatæ floribus.

& illud;

[illegible]

ô Semeles nutrices Thebæ
coronamini hedera-
cingite cingite virenti
Smilaci frugifera:
atq; bacchemini quercus,
aut abiegnis cinctæ ramis.

Huius Dei sacerdotes fœminæ plerumque fuerunt, quæ nunc ab insania Mænades, nunc ab impetu & furore Thyades, vel à Thya quæ prima sacra Bacchi instituit: nunc ab intemperantia, earumque principe Baccho vocabantur. Dictæ sunt & Mimallones, quia Dionysium imitarentur: etenim in manibus plerunque serpentes ... manibus secum adducebant, aliisque frustis deinde iis crudis vescebantur, terramq; ferulis percutientes, aut saxa cum ferirent, vinum, vel lac, vel mel scatere faciebant: ... habebant comis implicitos. Huius Dei Satyros, & Silenos, & Lenas, & nymphas, & Naiades, & Tityros, sacerdotes fuisse, inquit Strabo libro 10. Dionysii res gestas conscripsit Diodorus libro quinto historiarum, & Orosius primo. fama est hunc in Nysa Arabiæ felicis ciuitate imperasse, multaq; humano generi vtilia inuenisse; nam præter vinum & mellis conficiendi rationem, sacrificiorum ritus quoque inuenisse dicitur, vt scripsit Ouid. in tertio Fastorum;

Ante tuos ortus aræ sine honore iacebant
Liber, & in gelidis herba reperta focis.

Cum hic de omnibus nationibus bene mereri studeret, orbemque terrarum illa, quæ sciebat, docendo peragrare, Mercurium Trismegistum vxori consultorem, ac Herculem Aegypti præsidem reliquisse dicitur: Prometheoq; primum ab Hercule locum dedit, mox Busiride Phœniciæ, Antæo Libyæ præfectis, ipse cum ex agricolis mulieribusq; exercitu ad Indos, & intimi Asiæ loca penetrauit. Deinde Indis, qui illum aspernabantur, & reliquis Orientis regionibus subiugatis ad primum Oceani litoris montibus Indiæ non procul a Gange fluuio columnas duas erexit, tanquam ad vlti-

mis hominibus peruias oras ex parte Orientis penetrasset; de quibus columnis ita scripsit Dionysius in Situ orbis;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Hæc & Thebani Dionysi terra columnas
Monstrat ad Oceanum, atque extremi littora ponti,
Montibus Indorum, quà vasto gurgite Ganges
In mare se voluit, Nysseam impellit & vndam.

Testatur & Sidonius Antipater in eo carmine columnas à Baccho in Oriente, vt in Occidente ab Hercule fuisse positas, cum inquiat;

[illegible]

Arma eadem ambobus, sunt terminã vtrique columnæ.

Quòd autem ad arma simulârit Dionysius, vniuersamque Indiam debellauerit, & vrbes orientis subegerit, ita innuit idem Dionysius;

[illegible]
[illegible]

Vt genus Indorum nigrorum Marte feroci
Perdomuit, montes Emodos scandit.

Ac neque per Indiam solum, è qua post triennium rediit, sed mox per Libyam & Hispanias peruagatus est, mulieresque choreis & saltationibus indulgentes multas in castris habuit, ob quas non minus quàm ob armorum, reique militaris scientiam fuit celeber. Hic vbi Nysam florentissimam ciuitatem in India condidisset apud Indum fluuium, ac postea in Diam insulam rebus Indicis compositis traiecisset, Ariadnam duxit. Hic Deus cum aliquando in Naxum nauigare iuberet nautas, atque hi in alios locos illum asportarent, repente hederæ per remos serpebant, ac nauis nulla vi remorum loco dimoueri poterat. At Homerus in hymno quodam in Bacchum à piratis Tyrrhenis illum captum fuisse scribit cum in littore maris peruagaretur. Alii hunc filium Regis alicuius rati eum ligare voluerunt, sed cum à gubernatore reprehenderentur, illum minime audientes & obiurgantes, præterea vela intumescentia ventis tetenderunt, cum verò;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Dulcia per nauim scatuerunt vina repente,
Mirus odor quorum surgebat. pallida membra
Concussit nautis timor, & reuerentia diuum.
Hinc illinc velo in summo concreuit alte
Vinea, quæ multos fudit frondosa racemos
Pendentes. hederæ malum texere corymbis
Frondibus & nigris: scalmiq; habuere coronas.

[illegible]

Feruntque qui dixerint malum & vinum, & ancillam in serpentes fuisse ver-
sos, vt scripsit Demotelus in certaminibus Dionysiacis. Ipse verò Diony-
sus ipso factos sic omnes nautas, praeter ipsum gubernatorem, in figuras ver-
sos, vt in delphinos versi, in mare statim desiluerint. At non semel cantatum
est, hoc accidisse dicitur, vt cum nauigaret vites & hederae in nauibus erepsere
sint euoltae, multaque alia plantarum sibi consecratarum genera: quippe cū
fuit euoltae, cum puer à Nymphis in Euboeam traiiceretur, vt nos
testati sumus in libro quarto Venationum his carminibus;

> Cum medii nauis sulcaret tergora ponti,
> Atque ab vtroque pari distarent litore classes,
> Serpere coeperunt hederae tabulata virentes,
> Et similax, apiumque comis frondescere adultis.

Fabulati sunt praeterea Bacchum triennium apud Proserpinam dormiisse, deinde excitatum choreis indulsisse cum Nymphis, vt ait Orpheus in hoc hymno;

> [illegible]

> Terrestrem cantamus Dionysum, & numina Bacchi,
> Cum Nymphis experrectum, quibus est coma pulchra.
> Qui propè Persephonen sacris penetralibus olim
> Dormiuit Bacchi tempus tres segnior annos.
> Vt tribus exactis conuiuia laeta nouantur,
> Ille suis repetit mox cum nutricibus hymnum.

Hunc eundem Deum [illegible], siue legislatorē idem poeta appellauit, quia cum ab Indica expeditione in patriam post triennium reuertisset, dum [illegible], & aemulos, quibus regnum commiserat, perfidiam expertus, classem iā sceleratorum animos insolentia legum infregit. hostesque profligauit, & rem imperii in meliorem statum, quàm antea fuerant, perduxit. fuit Dionysus etiam Osiris vocatus ab Aegyptiis, vt testatur Herodotus in Euterpe; [illegible]. Deos autem ipsos non aequè omnes colunt Aegyptii, praeter Isidem & Osirim, quem Dionysum esse inquiunt. fama est Bacchum in eo bello, quod aduersus Iouem Titanes gesserunt, fuisse ab illis discerptum, cuius cor palpitans ad Iouem Pallas detulit, vt ait Isacius his verbis; [illegible]. Dionysum enim illum, qui & Zagreus, aut Sabazius fuit vocatus, Iouis & Proserpinae filium Titanes membratim discerpsere, cuius cor adhuc palpitans detulit. hic cum sepultus fuisset, reuixisse fertur integer. hic Dionysus, qui & Osiris vocatus fuit, multa humano generi vtilia excogitauit, vt dictū est. primus enim colendorum agrorum rationem Aegyptios docuit, vt testatur Dionysius in libro de Situ orbis in his;

> [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Ad Nili ripas habitat clarissima gens, quæ
Humanæ vitæ stabilierunt iura priores.
Qui primi segetem sulcarunt vomere terram;
Qui primi rectis sparserunt semina sulcis.
Qui primi cælum fune certo limite mensi,
Obliquosque animo solis cinxere meatus.

Atque Tibullus in libro Elegiarum primo ita eius inuenta persequitur;

Primus aratra manu solerti fecit Osiris,
Et teneram ferro sollicitauit humum.
Primus inexpertæ commisit semina terræ,
Pomaque non notis legit ab arboribus.
Hic docuit teneram palis adiungere vitem,
Hic viridem dura cædere falce comam.
Illi iucundos primum matura sapores
Expressa incultis vua dedit pedibus.

Nam & Euripides in Bacchis omnium prope rerum quæ humano generi inuenta fuerunt, vtilissimum vinum putauit, cum obliuionem omnium malorum, & somni autorem, & tristitiæ solatium Bacchum inuenisse dicat, vt ex his patet;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Semele satus,
Potum racemi repperit, mortalibus
Ac protulit, mœroris & ille nubila
Fugat repletis vineæ liquoribus,
Somnumque & malis diebus singulis
Obliuio; nec pharmacum malo aptius.

Cum vinum igitur vtile inuentum mortalibus Dionysius excogitasset, mos fuit apud antiquos vt Bacchi datoris lætitiæ, quem Bonum dæmonem appellabant, poculum extremum post cœnam remotis mẽsis circumferrent, quod boni dæmonis dicebant, quia bonus deus Dionysius illud inuenisset, vel quia cum moderatione sumptus vtilis sit & bonus potus; de quo ita meminit Aristophanes in Equitibus;

[illegible]
Non per Iouem potum boni sed dæmonis.

Memoriæ prodidit Lucianus in dialogo Iunonis & Iouis Icarium cæsum fuisse apud Indos, quia cum palmitem, & vini faciendi rationem a Baccho didicisset, creditus est primum ab Indis venenum in conuiuio exhibuisse: nam Indi vino primum gustato in insaniam sunt conuersi, vt ait idem in Nigrino. Atque Plutarchus etiam in eo dialogo, in quo disquiritur ignis an aqua sit vtilior, vitem ex India in Græciam primam portatam fuisse testa-

tur, cum tamen apud Thebanos primùm vitis nata esse dicatur, vt asserit Pauſ.
in Bœotiis, & inde ad Indos deportata. Neque mirum eſt ſanè ex eis fuiſ-
ſe lætitiam propter vinum, cum immoderatus illius vſus nõ parum obſit mor-
talibus, ſecretaq; animi aperiat, & in inſaniam propè impellat, vt ait Hom.
libro 14. Odyſſeæ, in his verſibus;

[illegible]

Pocula prudentes etiam fæcunda choreis
Indulgere iubent, cantareque voce ſonora.
Porrò, quæ vtiliter tacuiſſent, multa proloqui.

Nam vbi vires corporis, mentemq; vini imperium ſubegerit, multa effutire cogantur homines, vt ſcripſit in his etiam Theognis;

[illegible]

Prudentis ſtultiq; viri immoderatius hauſta
Vina leuem mentem reddere ſæpe ſolent.

Sed neq; hæc ſola incommoda vini vſus immodicus affert, verum etiã corpus mirifice labefactat, vt nos ſcripſimus in noſtro libro Aucupii, quẽ Græcis verſibus [illegible] integrũ, vbi abſolutus fuerit, mittere decreuimus ad doctiſſimum & ſapientiſs. RENALDVM Ferrerium Præſidentem Parlamenti Pariſienſis; quem Senatorem Regium non ſolum propter inſignem auctoritatem diligo mirifice & obſeruo, ſed multo magis ob ſingularem eius humanitatem & ſapientiã. Nam cũ Orator proximis annis fuiſſet in ſacra Tridentina Synodo, & nuper apud Illuſtriſſimum Senatum Venetum; omnes in his locis eius eruditionem ac ſapienter dicta tanquam oracula Delphici ſunt admirati. Ita verò ſe habent carmina quædam;

[illegible]

Importuna trahunt in triſtia tartara Ditis
Recta mortales, ira, merumq;, Venus.

Scripſerunt reliquiæ Pauſ. in Laconicis in monte ſupra [illegible], quem locũ vocabant Laryſium, vinum maturũ primo inuentũ fuiſſe; quo in monte ineũte vere dies feſtos agitabant in honorem Bacchi. Non minor tamen gratia illi aſino habenda eſt, quem Nauplii incolæ lapideum erexerant, quia putationem vitium admonuit, quam Baccho, qui vinũ tantum oſtendit mortalibus; nam niſi vitis cultura & putatio inuenta fuiſſet, breui totum id munus erat interiturum, aut inutile futurum. Cum igitur aſinus vitis pampinos Nauplii abroſiſſet, ſarmentorum putationem vtilem eſſe vitibus oſtendit; quippe cum illa ſit arbor omnium creſcentium humidiſſima, pluraq; gignat ligna ſuperuacanea, tanquam excrementa. Docuit Bacchus etiam mortales mercaturã & nauigationem, vt teſtari videtur Dionyſius in Situ orbis, q in Phœnicia, ſi è regione mari rubro propinquas, & nauigationem & aliarum cogitationem peſſum iſſe ait, cum Phœnicia imperante Bacchus, vt eſt in his;

[illegible]

[illegible]

Qui rubrum coluere fretum gentis inde virorum,

Qui primi secuere maria ... [illegible]

Primi sunt ausi merces committere ponto.

Et coeli cursus seruare, & sydera mundi.

Fertur hic Deus primus omnium mortalium depressos ad sordida quæque humanum animos ad Deorum cultum erexisse, vt testatur in his Ouid. libro 3. Fast.

Ante tuos ortus aræ sine honore fuerunt
Liber, & in gelidis herba reperta focis.
10 Te memorant Gange, totoq; Oriente subacto
Primitias magno sepofuisse Ioui.
Cinnama tu primus, captiuaq; thura dedisti,
Deq; triumphato viscera tosta boue.

Hunc Deum, quem superius semper iuuenem e sententia nonnullorum suisse poetarum diximus, Elienses barbatulum esse crediderunt, vt ait Paus. in prioribus Eliacis: Qui cum cornutus etiam fingeretur, ad belli imitationem Mimallones cornua suis capitibus alligare cõsueuerunt, vt ait Lucianus, at neque solum cornutus, sed et taurino capite ab antiquis fingebatur, vt idem testatur. Fuit & diuinationum Deus creditus Dionysius, vt in his testatur Eurip.
20 in Bacchis;

[illegible]

[illegible]

Deusq; vates est: furor nam Bacchicus
Vim vaticinandi rite plurimam tenet.

Coronabantur hedera quicunq; Libero patri erant initiati, vt significauit Euripides in Bacchis, vt alii crediderunt, quia paruus Dionysius in eius illa arbore fuit occultatus, vt vero alii, quia racemos vuarum imitatur, vel quia semper sit viridis & iuuenis, qualis Deus ipse fingebatur, vel quia cum frigida sit arbor natura, ob insitum frigus admouenda sit aduersus ebrietatem. Alii ad imitationem Bacchi id factum crediderũt, quòd ille cum esset puer
30 hedera & lauro coronatus incederet, vt ait Homer. in hymnis;

[illegible]

[illegible]

Tum quoq; paruus erat, syluisq; errabat in altis
Ornatus lauro atq; hedera.

Atque non solum initiatos, sed etiam coronæ sacrificantium, quibus tempora vinciebantur ad illius Dei imitationem Bacchi dictæ sunt, vt testatur Nicander in libro Linguarum, in his;

[illegible]

Tempora cinguntur Bacchis florentibus illis.

40 Erat enim legibus sacrificiorum sancitum, vt coronarentur hedera quicunq; Baccho initiarentur, vt ait Dionys. in Cosmographia;

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Concitæ agunt, vt lex, Baccho sacra tempora cinctæ
Deuinctæ nigris hederæ, ac pallente corymbo
Nocturnæ; clamorq; ingens consurgit ad auras.

Consueuerunt Camaritæ, quæ natio est Indiæ finitima, cum Bacchum ab

Indis

Indica expeditione redeuntem humaniter accepissent, illum egregie colere, cingulisque & hinnulorum pelles circa pectus habere, ut idem in his ait;

> [illegible]
>
> Et Camiritarum genus ingens, Bacchus ab Indis
> Hospitio reducens quibus est acceptus, et illi
> Lenaeum statuere chorum, quae cingula, & una
> Damarum pelles posuerunt pectora circum.
> Euoe Bacche frementes.

Nam Lenae vocatae sunt Nymphae, quae torcularibus praesunt, ut fontibus Naiades. Celebrabantur autem Bacchi sacrificia cum tripudiis, quare Dionysius vocatus est [illegible] sive tripudii Deus, ut ait Lycophron;

> [illegible]
>
> Deus tripudii, Phigaleus, Phausterius.

Nam [illegible] tripudiare significat: qui idem dictus est Phigaleus, quod in Arcadia coleretur; & Phausterius, quia lampades & lumina adhiberentur in huius sacrificiis. Fuit hic Deus in numerum Deorum reliquorum relatus ob ea, quae in genus humanum contulit beneficia, ob res praeclare gestas, ob discordias & contentiones a se compositas, ob civitates extructas, ob leges, quas dedit civitatibus, ut testatur Horat. lib. 2. Epist.

> Romulus, & Liber pater, & cum Castore Pollux,
> Post ingentia facta Deorum in templa recepti,
> Dum terras, hominumque colunt genus, aspera bella
> Componunt; agros assignant, oppida condunt.

Agebantur huius Dei sacra a mulieribus, ut diximus, quod illas habuisset socias in Indica expeditione; quae dictae sunt Bacchae ab insanis clamoribus: currebant enim cum taedis & facibus accensis per noctem, quibus utebantur in illis sacrificiis, atque crinibus passis ita clamabant currentes, eu, hoe, quae voces sunt bene ac feliciter precantium. His postea vocibus in unam compositis Euhius Bacchus vocari coepit; deinde Euhyios sive bonus filius, quia cum gigantes bellum Iovi inferrent in leonem versus unum eorum prior laniaverit ac discerpserit. Ea re praeclare gesta Iupiter ignarus dicitur Dionysium bonum filium vocasse. Lucianus in Dea Syria Osirim, sive Dionysium apud nonnullos Aegypti populos mortuum & humatum fuisse scribit, & malefactores indictos, ritusque sacrorum in eius honorem institutos. Atqui quod & ipse & Herc. eandem patriam haberent diximus, & iisdem prope armis uterentur, & quod pariter combusti sunt; quod etiam declaravit ipse Sidonius Antipater in his carminibus;

> [illegible]
>
> Ambo igitur colimur: atque arma simillima utrique.
> Cymbala clamosi, pellem & uterque tulit.
> Et gravis ambobus Iuno Dea: adiit utrique

E terra

E terra ad superos, igne comitante, Deos.

Multa huius Dei sacrificia multis in locis celebrabantur, quæ & nominibus & ritibus & temporibus differebant: atque primi mortalium Ægyptii Bacchi sacra instituerunt, quæ postea Orpheus in Græciam ad Thebanos transtulit, in quibus initiatus fuit. Agebantur dies festi apud Athenienses, die Liberi patris cultum à Pegaso Eleutheriensi ex oraculo Delphico acceperunt, quæ dicebantur Oschophoria, ut ait Pausan. in Atticis. Erat autem consuetudo, ut ait enarrator Nicandri, ut pueri pampinos manibus gestantes ex sacro Dionysii templo in sacellum Palladis cognomento Sciradis cum pueris decurrerent. Celebrabantur & Trieterica in eius honorem, quia tertio anno ab Indica navigatione reverterat, quæ agebantur per hiemem, ut ait Ovid. in primo Fast.

> Sacra corymbiferi celebrabat Græcia Bacchi,
> Tertia quæ solito tempore bruma refert.

Horum sacrificiorum & tempus, & instrumenta, & habitum Baccharum demonstravit idem poeta lib. 6. Metamorph.

> Tempus erat, quo sacra solent trieterica Bacchi
> Sithoniæ celebrare nurus, nox conscia sacri.
> Nocte sonat Rhodope tinnitibus æris acuti.
> Nocte sua est egressa domo Regina, Deiq;
> Ritibus instruitur, furialiaq; accipit arma.
> Vite caput tegitur: lateri cervina sinistro
> Vellera dependent, humero levis incubat hasta.

Nam his armis instructæ cum vociferatione discurrentes credebantur posse divinare, ac res futuras prædicere credebantur. Epilenæa sacrificia & certamina & cantilenæ vocabantur, quæ fiebant vindemiæ tempore cum torcular premendis uvis esset inventum apud Acharnanes, ut ait enarrator Aristophanis. Nam certabant inter calcandas uvas, quis citius plus musti exprimeret, & Bacchi laudes canebant inter calcandum, rogabantq; ut quam suavissima musta defluerent: cum agerentur hæc in agris, Dionysia ibi simplici nomine dicebantur. Celebrabantur Lenæa præterea in civitate Atheniensium ineunte vere, quo tempore vina de fæce eximebantur, vel bibenda ferebantur ab externis: quod certamen erat bibentium plerunq;, Bacchumque lætitiæ autorem canentium, cuiusmodi carmina sunt illa Euripidis in Bacchis;

> Τὴν παυσίλυπον ἄμπελον δοῦναι βροτοῖς.
> οἴνου δὲ μηκέτ' ὄντος, οὐκ ἔστιν Κύπρις,
> οὐδ' ἄλλο τερπνὸν οὐδὲν ἀνθρώποις ἔτι.
> Oblivionem pellitem mali dedit.
> Si vina tollas, & Venus statim perit,
> Nec dulce quidquam restat hinc mortalibus.

Fuerunt & Phallica in Dionysi honorem instituta, quæ apud Athenienses agebantur, apud quos primus Pegasus ille Eleutheriensis Bacchi cultum instituit: in quibus cantabant quemadmodum Deus hic morbo Athenienses liberavit, & quemadmodum multorum bonorum autor mortalibus extiterit. Fama est enim quod Pegaso imaginem Dionysi ex Eleutheris civitate Bœotiæ in Atticam regionem portante Athenienses Deum neglexerunt, neq; ut mos erat, cum pompa acceperunt: quare Deus indignatus pudenda hominum morbo infestavit, qui erat illis gravissimus, cum eis ab oraculo quo

pacto

pudendis liberari possent, [illegible] oraculum datum est solam esse remedij [illegible] si cum honore & pompa Deum recepissent; quod factum [illegible] cum publice figura virilia [illegible] alligantes [illegible] Ex hac re tum [illegible] sollemnitatem [illegible]: fuit enim phallica vocata [illegible] consecratam Dionysio putarunt, quia is auctor credebatur. Alij phallum [illegible] consecratum [illegible]. Agebant Athenienses praeterea Caniphoria in honorem Dionysij, quod genus erat consuetudinis quale scribitur his verbis a Demarcho [illegible] in Dionysiacis, [illegible] per festum Dionysiacum [illegible] apud antiquos Athenienses agebatur, virgines agiles, quae ad diem, qui apud [illegible] ad pubertatem accederent, iam primum canistros ferebant, qui canistri erant ex puro auro, in quibus erant fructuum omnium primitiae impositae. quas [illegible] in honorem Dionysij, sed Dianae, Caniphoria [illegible] crediderim, cum dicerent virgines [illegible] per ea sacra canistros [illegible] quae [illegible] laborassent, plenos Dianae consecrare [illegible], atque ita significasse se [illegible] virginitatisque pertaesas, [illegible], ut asserit Diochemus Sydonius. quae sacra celebrabantur [illegible] sub finem mensis Aprilis. fuerunt & Apaturia Dionysio [illegible] quorum [illegible] & causa huiusmodi fuisse perhibetur a [illegible] in Cathenis: cum bellum exortum esset inter Athenienses & Boeotios, Xanthum Boeotum Thymoetem Atheniensium Imperatorem ad singulare [illegible] prouocauit, quo recusante Melanthus Messenius postea illi in id [illegible] successit, qui peregrinus fuit, & a Periclymene Nelei erat oriundus. His igitur singulari certamine dimicantibus quidem a tergo Xanthi [illegible] pelle caprae indutus apparuit, tum ille inique facere [illegible] cum ad singulare certamen cum socio accederet: ac dum respiciens [illegible] ab aduersario dolo caeditur, cum vero Dionysum credidisset, quem pelle caprae indutum apparuisse arbitrabantur, dies festi fuerunt in eius honorem ab Atheniensibus mense Octobri instituti. celebrabantur per hos dies Apaturia se [illegible] a decipiendo; quorum dierum primus Dorpia dicebatur, quia [illegible] tempore conuenirent in vnum locum, qui essent eiusdem tribus, & vna conuiuium pararent. secundum dixerunt Anarrhysin, quod eo die [illegible] immolarentur; nam & Ioui tribuli, & Palladi sacrificabant, & [illegible] sursum traho significat, & sacrifico, quia immolantes victimarum in [illegible] colla sursum conuerterent. Tertius dies dictus fuit Cureotis, quo die iuuenes mares ac puellae nomina dare consueuerunt, vt in tribus ascriberentur. Alij quartum diem addiderunt, quem vocarunt Epibdam, vt scriptum reliquit Panyasis. Celebrabantur & Ambrosia vocata, qui dies erat mense Ianuario Dionysio sacer, quem etiam mensem Lenaeonem vocarunt, quia per id tempus vina in ciuitatem importari essent solita: eae mensem nominarunt a Dionysio, quod is praeesset torcularibus: vnde Lenaeus etiam dictus est. Pithoegia vero cum dolia relinirentur fiebant, atque tunc omnibus praesentibus Dionysij munus in honorem Dionysij impartiebant, quod commune erat amicorum symposium vt scripsit Philochorus. Haec eadem cum a Romanis celebrabantur dicta sunt Brumalia, cum Brumus dictus sit Bacchus. fuerunt & Aloa dicta apud Athenienses, quae ita fiebant, vt ait Zetes in commentarijs in Hesiodum, [illegible]

[illegible]

[illegible] τῷ Διονύσῳ [illegible] ἀσκωλιασμὸς ἐλέγετο. Fiebant autem hoc pacto Ascolia; utres inflatos vinoque plenos humi deponentes altero pede insiliebant, atque super iis saltabant. Tum supini labentes in terram decidebant, faciebant autem id in honorem Dionysii, quoniam utris pellis est hirci, qui pampinos vitium comedens illis nocet plurimum. Est enim hircus animal maxime vitibus infestum, ut testantur illa carmina;

Κἤν με φάγῃς ἐπὶ ῥίζαν, ὅμως ἔτι καρποφορήσω,
ὅσσον ἐπισπεῖσαι σοί, τράγε, θυομένῳ.
Rodas me licet ad stirpem, de palmite fundam
Dulcia mactando vina sed hirce tibi.

Agebantur hæc ipsa sacrificia apud Latinos etiam, quæ Ascolia vocabantur, plurimumque conferre credebantur ad vinearum fertilitatem, quorum ritum ita præclare expressit Vergilius lib. 2. Georgicorum;

Frigora nec tantum cana concreta pruina,
Aut gravis incumbens scopulis arentibus æstas,
Quantum illi nocuere greges, durique venenum
Dentis, & admorso signata in stirpe cicatrix.
Non aliam ob culpam Baccho caper omnibus aris
Cæditur, & veteres ineunt proscenia ludi:
Præmiaque ingentes pagos & compita circum
Thesidæ posuere, atque inter pocula læti
Mollibus in pratis unctos saluere per utres.
Nec non Ausonii Troia gens missa coloni
Versibus incomptis ludunt, risuque soluto,
Oraque corticibus sumunt horrenda cavatis,
Et te Bacche vocant per carmina læta, tibique
Oscilla ex alta suspendunt mollia pinu.
Hinc omnis largo pubescit vinea fœtu.
Complentur vallesque cavæ, saltusque profundi,
Et quocunque Deus circum caput egit honestum.
Ergo rite suum Baccho dicemus honorem
Carminibus patriis, lancesque & liba feremus.

Proponebantur autem præmia illis, qui sapientius super utres saltarent. deinde Bacchi statua cum carminibus in consuetudine ebriorum more composita in cuius laudes patrio idiomate singularum nationum circumferebatur circa vineas, quæ res plurimum ad fertilitatem conferre putabatur, atque ubi illa faciebant, personas sumebant è corticibus arborum, & simplicitate aliquando peragebantur, ne cognosci possent, quia multa ridicula, multa parum decora, multa turpia & pudore plena dicebant, quæ sine persona dicere omnino puduisset. deinde vineis lustratis ad altare Bacchi, unde discesserant, redeuntes, sacras victimas in lancibus offerebant, & comburebant. Deinde altissimis arboribus imagines quasdam modo fictiles, modo ligneas Baccho sacras & illi similes appendebant, quas à parvitate oris dicebant oscilla, ut longissime possent prospicere, quia vineis conferre putabantur. His factis in convivium, et e convivio domum discedebant; quæ omnia propè iis su-

perioribus

[illegible] Virgilii continentur. Cædebantur hirci plerunque [illegible] Bacchi sacrificiis, vt ait Euripides in Bacchis hoc modo [illegible] perquirens sanguinem cæsi hirci. quamuis scribit Herodotus in Euterpe, in quadam solennitate, quæ Dorpia dicebatur, Aegyptios singulos ante [illegible] suarum domorum suos iugulare solitos in honorem Bacchi, et porcas [illegible] [illegible] scribit; [illegible] Dionysio die solennitatis [illegible] ante fores singuli iugulantes reddunt subulco illi, qui [illegible] ipsum fecit. atque aliam solennitatem sine suibus in honorem Dionysii agunt Aegyptii eodem propè ritu, quo Græci; at pro phallis res alias illi excogitarunt, imagines scilicet cubiti magnitudinis, quas circumferunt mulieres per agros cum virili membro reliquo corpore non multò minore, [illegible]. Præcedit autem tibia, atque illæ Dionysium cantantes sequuntur. Cum verò multa impura facinora Orgiorum, sacrorumque Bacchanaliorum [illegible] permitterentur, Pentheus Agaues & Echionis filius Rex Thebanorum eo tempore conatus est pro viribus tantam impudicitiæ exercitationem [illegible] sic regibus inueteratam lasciuiam & naturam aliquam [illegible] vno die velle obliterare; cum nihil repentinum æquo animo [illegible] patiatur, paulatimque delenda sint, quæ minime conueniunt, [illegible] in fabulis Bacchas in pardales fuisse à Baccho mutatas, & Penthea in taurum qui fuit ab illis vnguibus discerptus, vt latinus, in nostro libro 4. Venationum;

> Denique Thebarum populos peruenit, & omnes
> Occurrunt matres Cadmeides. impius autem
> Insanum Pentheus [illegible] formidine patris
> Imperat hic sociis hunc arctis nectere vinclis.
> Incessere Deum multi, multique sequentes
> [illegible] matres, rapiuntque coronas
> Compositas hederæ ramis, & cuncta profanant.
> Tum pater immanem te fecit Penthea taurum.
> Pardalis in speciem matres mutauit, & illas
> Vnguibus horrendis, & dentibus armat acutis.
> Discerpsere feræ taurum, regemque profanum,
> Sic Dei quoniam [illegible] visa voluntas.

Alii finxerunt illum vexasse contumeliis Liberum patrem, & alia fecisse insolenter; atque vt fœminarum occulta sacra intueretur, arborem, quâ erant transituræ, ascendisse, quod cum illæ cognouissent, eum discerpserunt. deinde ex oraculo arbori inuentæ diuini honores habiti sunt, & duo signa Liberi patris suspensa; vnum Lysium, alterum Baccheum vocarunt. mox ibi templum fuit eam ob signa extructum. At verò Euripides in Bacchis non in pardales mutatas Bacchas facit, sed Cadmi filias, sororesque Semeles, quæ Dionysum elocauerant, Pentheum discerpsisse scribit, qui etiam commemorat quas corporis partes singulæ abstulerint. fuerunt qui dixerint Lycurgum cum sacra Liberi patris spreuisset, cæcum factum fuisse à Ioue, et

non à Dionyso, neque laniatum, vt diximus; quippe cum Homerus etiam in libro 6. Iliadis ita de illo scribat;

> Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Δρύαντος υἱὸς κρατερὸς Λυκόοργος
> Δὴν ἦν, ὅς ῥα θεοῖσιν ἐπουρανίοισιν ἔριζεν.
> Ὅς ποτε μαινομένοιο Διωνύσοιο τιθήνας,
> Σεῦε κατ' ἠγάθεον Νυσήϊον. αἱ δ' ἅμα πᾶσαι
> Θύσθλα χαμαὶ κατέχευαν ὑπ' ἀνδροφόνοιο Λυκούργου,
> Θεινόμεναι βουπλῆγι. Διώνυσος δὲ φοβηθεὶς
> Δύσεθ' ἁλὸς κατὰ κῦμα, Θέτις δ' ὑπεδέξατο κόλπῳ
> Δειδιότα, κρατερὸς γὰρ ἔχε τρόμος ἀνδρὸς ὁμοκλῇ.
> Τῷ μὲν ἔπειτ' ὀδύσαντο θεοὶ ῥεῖα ζώοντες.
> καί μιν τυφλὸν ἔθηκε Κρόνου πάϊς.
>
> Nec diuturnus & ipse Dryantis semine natus
> Inde Lycurgus erat, superos qui temnere cœpit.
> Qui quondam, vt Bacchi altrices furor egit, iniquus
> Collibus exagitat Nysæis undique. at illæ
> Fuderunt omnes fugientes sacra, Lycurgus
> Vt voluit; Bacchus petiit mare, nam Thetis ipsum
> Accipit in gremium trepidantem, & multa timentem.
> Illum odere Dei felicia tempora vitæ
> Degentes; cæcum fecit quem Saturnius ipse.

Fuit autem Thraciæ Rex Lycurgus, vt ait Horatius in 2 lib. Carminum;

> Fas & beatæ coniugis additum
> Stellis honorem, tectaque Penthei
> Disiecta non leni ruina,
> Thracis & exitium Lycurgi.

Nam fertur Bacchus, vt hic attigit Horatius, coronam, quam sua vxor gestabat Ariadna, post Ariadnæ mortem ad sempiternam eius memoriam inter stellas collocasse, quare ita scripsit Aratus in astronomicis;

> Αὐτοῦ κἀκεῖνος Στέφανος, τὸν ἀγαυὸν ἔθηκε
> Σῆμ' ἔμεναι Διόνυσος ἀποιχομένης Ἀριάδνης.
> Atque coronam etiam, clarum inter sydera signum,
> Defunctæ quam Bacchus ibi dedit esse Ariadnæ.

Diagondas Thebanus demum in nullas neque domesticas calamitates, neque publicas incurrit, qui, vt testatur Cicero in secundo de Legibus, omnia nocturna sacrificia, propter eorum turpitudines perpetua lege sustulit. Plures autem res & miracula quæ contingebant in sacrificiis illorum Deorum, quæ homines ad illorum cultum, religionemque impellebant. Nam scriptum reliquit Paus. in Achaicis Liberi patris simulacrum, quod in diuisione prædæ Troianæ Eurypylo obtigit, quod in arca quadam includebatur, solo visu mentis inopes facere solitum omnes, qui illud vidissent. Neque illud sane parum fuit admirationis, quod accidebat in Elide, vt ait Paus. in posterioribus Eliacis, quod tres lagenas vacuas per diem eius festum tres sacerdotes deponebant in templo præsentibus ciuibus & peregrinis, si qui adesse cuperent: mox foribus clausis & vel à sacerdotibus, vel ab aliis volentibus obsignatis suo cuiusque annulo postero die cognitis signis ac reclusis foribus lagenas plenas vino suauissimo inueniebant. Dicitur Staphylus Bacchi fuisse filius, & Hymenæus, & Thyoneus, atque Bacchus ex Ariadna Ceranum, Tauropo-

lin,

lem, Euanthen, Latramym, Thoantem, Oenopionem suscepit. E Chthono-
phyle Phliasium, qui fuit cum reliquis Argonautis, Narcaeum e Physcoa, qui
primus templum Bacchi apud Eleenses instituit. Herodotus in Euterpe Apol-
linem & Dianam ex Iside & Osiri, quos Liberum patrem esse existimat, natos
esse scribit. Atque multa fuerunt Bacchi cognomina ut Deorum caeterorũ,
quibus de causis dictum est. Nã Hederius Bacchus dictus est Acharnis, quia
ibi primum hedera fuit inventa; & Cantor, quia cum Musis versaretur; &
Sebadios, Melanaegis, Lysius, Psilaeus, Leucanites, Lampteres. Dictus est
Dionysius à Dia insula una e Cycladibus, quae & Naxos vocabatur, quae illi
post raptam Ariadnam consecrata fuit, & à Nysa civitate, in qua regnavit.
Alii maluerunt dictum fuisse Dionysium, quia mentem excitet; nam Διὸς
mentem appellant, [illegible] autem pungo significat, ut ait Ioannes Diaconus.
Bacchus à furore dictus est, Bromius à strepitu, & clamore ebriosorum; Li-
ber pater aut Lyaeus, quod idem est, quia vinum Deorum haustum à curis li-
beros ac laetos faciat. Lenaeus à torcularibus; Nyctelius quia [illegible] ad
furorem; Dithyrambus, quia è duabus portis exierit; vel, ut alii sentiunt,
quia in antro duas portas habente fuerit educatus. Bimater, quòd cum Se-
mele mater in utero, Iupiter alligatum femori usque ad iustum pariendi tẽ-
pus gestaverit. Ignigena, quia natus sit è matris incendio. Bassareus ab op-
pido Lydiae Bassara, ubi praecipua religione colebatur; vel à Bassaride veste
talari, qua in suis sacrificiis Bassarides Bacchae utebantur. Brisaeus à Brisa
Lesbi promontorio, in quo colebatur, vel à Brisa praestantem vinum nutrient[illegible]
[illegible], vel à [illegible], quod [illegible] ac vociferari significat. Iacchus ab [illegible]
[illegible] Eleleus, quia furoris & bellorum sit autor plerunque: nam vocabu-
lum hac voce [illegible] in hymnis & paeanibus, quibus homines incitabant ad
bellum. Thyoneus à matre Semele, quae dicta fuit etiam [illegible], quam gra-
vidam [illegible] introducit Aeschylus. Evan, quòd ea voce vociferantur di-
vinitus afflati. Nyctelius, quia per noctem vociferationis esset autor. [illegible]
[illegible] larga funditur, vel in cyathos in conviviis, vel è torcularib[us] p[ro] vinde-
mia. Atque haec ea sunt fere, quae de Baccho ab antiquis scriptoribus sunt prodita.
Cum Thebanas fuerit Bacchus, & Penthei, Actaeonis, Learchique infelicissime
[illegible] hominum assistit, ut ait Lucianus in Concilio Deorum, patet illũ hominẽ
mortalem, & mortalium calamitatibus obnoxium fuisse. Quamvis Plutar-
chus in Pelopida & illum & Herculem ob virtutum praestantiam patiẽdi fa-
cultatem deposuisse scribit; [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Eodem pacto & omnia rationem his convenire inquiunt: nam consti-
tuerunt plurimis [illegible] Non enim iis, qui nati sunt, immorta-
litas facta est aliqua mutatione, sed ut quos patimur Deum hanc contingere
te patitur, sicuti Herculem & Dionysium, qui ob virtutum suarum praestã-
tiam patiendi facultatem ac mortalitatem abiecerunt. Sed venio iã ad Apol-
lo, quamvis considerata aliqua possumus ex iis, quae & [illegible], & tan-
quam genio ab antiquissimis & sapientissimis hominibus credita sunt. Bac-
chum filium Semeles fuisse fingunt, quia vinum filius [illegible]; nam Semele
[illegible] à continendis memoriis [illegible], vel quòd

arbor

arbor ipsa maximè cæterarum arborum mollis sit, ramos scilicet molles & ventis facile agitanda præbeat; vel quòd vinum per varia membra hominum labefactat, ac regat. Iouis item filius dicebatur, quia innatus est vino calor quidam, & ab ipsa natura insitus; neque potest nisi in locis calidis, aut in moderato calore subsistere, vitis nasci. Fingitur ideo Semeles combustæ natus cineribus, quia cineris natura cum inclusum calorem intra se, ac aliquid pingue habeat, gratissimum prosit vitibus. Alii Iouis & Proserpinæ filium Bacchum esse dixerunt, quòd vitis, sicuti reliqua omnia sata, maximè principia terram, tanquam materiam, calorem, tanquam artificem, esse arbitrantur. Iouis femori assutus fuisse dicitur, quia caloris maximè cupida sit vitis, neque sine illo viuere possit, aut esse fructifera: quare per acriora hyemis tempora complures moriuntur. Illum educasse Nymphæ dicuntur cunis [illegible] excipientes, quoniam omnium arborum vitis est humidissima, & illius fructus si aquam modicè sortiatur, melior fit salubrior & crescit eodem tempore. Dicitur delatus in Aegyptum ob loci calorem, terræque fecunditatem, cuius loci similitudinem vitis requirit. Idem Deus per bibentium ingenia alios facit audaciores, alios loquaces ac timidos tanquam fœminas: quare & mas & fœmina creditus est. Idem & nudus & semper iuuenis habitus fuit, quia patefaciat secreta. Comitabantur hunc Deum Cobali malefici & dolosi dæmones, inter quos Acratus principem locum obtinebat; quoniam multa sunt, quæ ebrietatem ac immoderatam bibendi vim consequuntur, loquacitas scilicet, & temeritas, & rerum domesticarum profusio, impudentia, inimicitiæ, multaque huiusmodi incommoda cum clamore & strepitu; quos malos dæmones, & Cobalos, & dolosos antiqui vocitarunt. [illegible] ipsa ebriosorum natura lynces, & tigres, & pardi, & pantheræ sectari, & eius currum trahere dicebantur: nam harum ferarum ingenium & immanitatem vinum immodicè bibentibus impertit, furiososque efficit. Fingebatur hic Deus hinnulorum & caprarum pellibus indutus, quorum animalium alterum effœminatam ebriosorum naturam significat, alterum infensum est vitibus. Idcirco etiam à mulieribus sacerdotibus plerunque colebatur, quòd ebriosorum natura magis fœmininis, quàm hominibus est similis. Illi thyrsis & coronis ex hedera in sacrificiis vtebantur, & smilacis, & abietis, & quercus, quia illæ arbores vites imitantur, ac non infestæ natura sunt vitibus. Quòd terminos suæ militiæ terminos in Oriente Bacchus posuerit, id verò videtur ad historiam pertinere. Sed tamen & ad vitis peregrinationem spectat, quæ primum in Aegypto nata sit, & postea in Orientis regiones delata. Cur vero se in[illegible] quando in leonem, manifestum esse iudico. Cur laniatus sit à Titanibus, ac sepultus, deinde integer reuixit? hoc nihil aliud quàm plantationem significat: nam è singulis propaginibus cæsis, vel ramis vitium sub terra sepultis integræ vites & fertiles oriuntur. Dormiuisse tribus annis apud Proserpinam Bacchum, quoniam ante id tempus cum non sint feraces, dicuntur dormire; apud Proserpinam, cum maximè in radices crescant. Capite fingebatur taurino & cornutus, quia obest immoderate bibentibus. Hunc cum tripudiis colere soliti sunt antiqui ad titubantium & ebriosorum imitationem. Alii Dionysium solem esse arbitrati sunt, vt Cererem lunam, sicuti testatur Virgil. libro primo Georgicorum in his;

vos ô clarissima mundi
Lumina, labentem cœlo quæ ducitis annum

Liber & alma Ceres.

Et Orpheus in hymnis;

[illegible]
[illegible]
Primus it in lucem, ac Dionysus dicitur idem,
Immensum circa caelum quod voluitur alte.

Verum id apertius carmen eiusdem poetae significauit, eundem esse scilicet Solem & Dionysium;

[illegible]
Sol clarus, Dionysum quem cognomine dicunt. 10

Ad solis igitur motus imitationem illum per tripudia colebantur, significantes aliquando vapores e terra extrahi, sursumque attolli, ex quibus descendentes postea per imbres delapsos omnia genera plantarum & animalium alantur. Haec eadem causa fuit cur Phallus in sacrificiis Dionysii eiusquam potissimum generationis cum pompa portaretur. Hunc e Ioue & Semele combusta natum arbitrati sunt, quia aetra ignea esse putarunt, & ex ignis natura a Deo fabrefacta. Alii Proserpinam matrem tribuerunt, quod sub terra latere putatur. Illum caetera, quae Baccho tributa fuisse diximus, innuerunt, propter eum modo calorem nimis, modo frigoris, modo ob temperiem, cum per illum cuncta gignantur. Hunc sepultum integrum reuixisse fabulantur 20 ob annuarium eius caloris vicissitudinem; quippe cum debilissimus aliquando quasi illum patiationes ites resurgit, dum integer & validus sit. At de Dionysio tot dicta sint, nunc de Cerere dicamus.

De Cerere. Cap. XIIII.

Cererem Saturni & Opis filiam, sororemque Plutonis, & Iouis & Iunonis fuisse memoriae prodidit ita Hesiodus in Theogonia;

[illegible]
[illegible] 30
[illegible]
Hinc Rhea progenuit Saturno pignora clara,
Iunonem, & Vestam Cererem, quique imperat vmbris
Plutonem fortem, sub terris cui domus alta est.

Haec Dea cum pulcherrima esset, Iupiter, qui nullam stuprum, nullamque turpitudinem vel domesticam detestaret, captus fuit sororis desiderio, eamque compressit, ex qua nata est Proserpina vt testatur in his idem;

[illegible]
[illegible]
[illegible] 40
Diuitis ille thorum Cereris conscendit, & inde
Edita formosa est Proserpina; quam sibi Pluto
Surripuit de matre.

Cum Neptunus etiam alter e fratribus eandem Cererem compressisset, filiam suscepit, quam nefas erat apud Graecos nominare; quam tamen & ipsam & Cererem Heras nominantes quidam appellarunt, vt scriptum reliquit Pausanias in Arcadicis. Fuerunt tamen, qui non Heram, sed equam e Cerere natam, siue eo pacto dixerint; quare fabulati sunt, quod Ceres ob equam a

ne

se petiisse partim ob iram in Neptunum, partim ob pudorem, nigras vestes sumpsisse eo tempore, atque latere. Deinde in speluncam sese in Sicilia cum obscurissimam abdidisset. Deinde cum omnes terræ fructus corrumperentur, pestisque passim homines & animalia omnia consumeret, Diis omnibus Cereris latebras ignorantibus, Pan, cum per Arcadiam venando vagaretur, illam vidit, ac locum indicauit, quæ à Parcis missis, iram deponere precantibus placata est. Fuerunt tamen, qui non hac de causa id contigisse inquiunt, sed cum ea percepisset, quæ de raptu Proserpinæ contigerant. Hæc tamen non contenta fuit à duobus fratribus pollutam fuisse suam pudicitiam,
10 sed semper, vt plerique mulieres, noua & maiora appetens, Iasionem Iouis & Electræ filium adamauit, vt testatur Homerus lib. 5. Odyss.

ὣς δ' ὁπότ' Ἰασίωνι ἐϋπλόκαμος Δημήτηρ
ᾧ θυμῷ εἴξασα μίγη φιλότητι καὶ εὐνῇ
νειῷ ἔνι τριπόλῳ· οὐδὲ δὴν ἦεν ἄπυστος
Ζεύς, ὅς μιν κατέπεφνε βαλὼν ἀργῆτι κεραυνῷ.
Sic olim dilexit, vbi Ceres Iasionem
Ipsa sequens animum in lecto est coniuncta, nouali
In terra, ter passa fuit quam vomere arari.
Non tamen ille Iouem latuit; sed fulmine ipse
20 Flagranti accendit cineremque conuertit in atrum.

Cum enim Iupiter filium haberet rivalem, illum ferre non potuit. Ex Iasione igitur & Cerere natus est Plutus, vt ait enarrator Theocriti: quæ quidem inmerito finxerunt antiqui: cum prosperitati magis illud conueniat, quoniam vel sapientissimi homines si sint inopes, apparent omnibus pene insulsi, sine consilio, sine iudicio, sine prudentia, sine mentis acumine: cum horum omnium opinionem diuitiæ secum afferant. Nihil enim non sapientissime iudicatur, & aureum, quod proficiscatur ab opulentis. Ipsum tamen Iasionem comnulli non Iouis & Electræ filium fuisse scribunt, vt putauit Isacius, sed Minois & Phronices, cum quo in prato dormiente congressa sit Ceres, ac Plutum genuerit. Habitauit Ceres Corcyræ aliquando, cum illam insulam Drepanum antea nominarent, vt scripsit Apollonius libro quarto Argonauticorum:

ἀμφιλαφὴς πίειρα Κεραυνίῃ εἰν ἁλὶ νῆσος,
ᾗ ὕπο δὴ κεῖσθαι δρέπανον φάτις· ἵλατε Μοῦσαι,
οὐκ ἐθέλων ἐνέπω προτέρων ἔπος· ᾧ ἀπὸ πατρὸς
μήδεα νηλειῶς ἔταμε Κρόνος· οἱ δέ ἑ Δηοῦς
κλείουσι χθονίης καλαμητόμον ἔμμεναι ἅρπην.
Δηὼ γὰρ κείνῃ ἐνὶ δή ποτε νάσσατο γαίῃ.
Insula præpinguis, statio gratissima nautis,
40 Fluctibus alluitur, sub qua (mihi parcite Musæ
Non dico hæc arcana libens) falx conditur illa
Qua secuit patrem Saturnus. sunt quoque falcem
Qui dicunt Cereris, qua soleat cædere messes,
Namque Ceres quondam terris habitauit in illis.

Fuerunt enim qui non à Saturni falce, sed ab illa, quam Ceres à Vulcano expetiit, vt Titanes metere doceret, vocatũ Drepanũ putarint; vel qua ipsa meteret, vt ait Isacius. Est autem Siciliæ ciuitas Drepanum non procul ab Eryce monte; atque tota Sicilia fuit Cereri consecrata, sicuti scripsit

acilicet

[illegible] in C. Verrem Cicero in his, [illegible] est hæc opinio [illegible] quæ con-
[illegible] antiquissimis Græcorum literis, atque monimentis, insulam Sici-
[illegible] Cereri & Liberæ consecratam. Huius filia [illegible] in Sici-
liam [illegible] à Plutone, & ad inferos delata, vt diximus, quæ prorsus [illegible]
[illegible] à Plutone [illegible] grana gustasset. [illegible]
[illegible] Thesmophoria in honorem Cereris, quæ à Triptolemo primum
[illegible] in Eleusino oppido fuerunt instituta,
[illegible] Cererem cum per orbem terrarum filiam quærens vagare-
[illegible] ad Eleusinem, [illegible], vt ait Lactantius, Triptole-
[illegible] cui matricem quærenti Ceres [illegible], [illegible] 10
[illegible] clam sub igne occultabat. Is cum egregie nu-
[illegible] pater obseruauit quo pacto id fieret, re visa exclamauit,
[illegible] Ceres Eleusium exanimauit, ac Triptolemo currum à draconi-
[illegible], vt vniuersos mortales satienem frugum doceret: [illegible]
[illegible] Callimachus in hymno in Cererem. Alii fabulantur Celeum à Ce-
[illegible] tanquam filium: quem cum Dea
[illegible] immortalem, [illegible] sub igne tegere solebat. verum cum id
[illegible] à quodam conspecta id facere desiit [illegible] immortalem
[illegible], sed etiam frumenti [illegible], vt ait Nicander [illegible]
[illegible] Thesmophoriis ne vinum adhiberetur, matronæque 20
[illegible] apud Athenienses quæ perpetuam & incorruptam pudicitiam
[illegible], quæ coronis [illegible] ornabantur: atque horum sacro-
rum [illegible] & consuetudinem Thesmophoriorum ita descripsit enarrator Theo-
criti de sententia Theyli Methymnæi ex Bacchicis carminibus. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]. Lex enim fuit Atheniensi-
bus vt hæc Thesmophoria quotannis celebrarent virgines mulieres, & vitæ
[illegible] per solemnitatis diem legitimos sacrorum libros super vertice
gestarent, tanquam supplicantes Eleusinem contenderent. Hæc sacrificia 30
[illegible] Eleusini celebrarent, primus Eumolpus Driopes & Triptolemi fi-
[illegible] ad Athenienses detulit; vel, vt alii sunt arbitrati, inter quos Acesodo-
rus, [illegible] ab illo Eumolpus, vt patet ex his Acesodori verbis; [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]. Cendi-
[illegible] Eleusinorum ciuitatem memorant, primum quidem indigenas, postea
Thraces eos qui cum Eumolpo [illegible] accesserant ad id bellum,
quod aduersus Erechtheum exarsit. Alii verò dicunt Eumolpum ritum il-
lum sacrificiorum inuenisse, quæ quotannis apud Eleusinem agebantur in ho- 40
norem Cereris & Proserpinæ. Quod vero illa fuerit consuetudo vt idcirco
Eumolpidæ sacris Cereris initiarentur, essentque eorum sacrificiorum sa-
cerdotes, ita testatur Sophocles in Oedipode in Colono,

[illegible]	quarum & aurea
[illegible]	Clauis in lingua constitit,
[illegible]	Sacerdotum Eumolpidarum.

Herodotus enim in Euterpe non à Triptolemo, aut ab aliquo Græcorum
initium habuisse scribit Thesmophoria, sed ex Aegypto ad Pelasgas mulie-

res primum à Danai filiabus fuisse delata; [illegible] . Atque de Cereris solennitate, quā Græci Thesmophoria nominant, mihi faustum, felixque sit omen, ut quantum fas est per religionem proferam. Fuerunt autem Danai filiæ quæ hanc solennitatem ex Aegypto transtulerunt, mulieresque Pelasgas docuerunt. Vtebantur in Sicilia in sacrificiis Cereris non floreis quidem coronis, neque in aliis eius sacrificiis, quia ob memoriam raptæ filiæ colligentis flores, illi fuerunt in-
10 uisi: at myrteis coronis, & è smilace, vel narcisso, vel croco utebantur, ut enarrator Sophoclis. cum igitur Ceres Proserpinam quærens universam terrarum orbem perlustrasset, facibus ex Aetna Siciliæ monte accensis: ad illius imitationem Siculæ mulieres vel viri, per noctem cum accensis facibus vociferantes, Proserpinamque vocantes discurrebant, quare Tædiferos ancillas appellauit Strabo lib. 10. cum igitur fuisset à Metanira & Hippothoonte Neptuni & Alopes filio in hospitium perbenigne accepta Triptolemum sationem dicitur docuisse, quem alii Eleusi, alii Celei, alii Oceani, alii Dysaulis filium fuisse tradiderunt, ut testatur Paus. in Atticis. Crediderunt nonnulli Triptolemum & Eubuleum fratres sationem à Ce-
20 rere didicisse, quia illi primum filiæ raptū matri indicassent. Fabulantur præterea quòd cum hospitio accepta fuisset à Metanira Ceres, illique mystica sacra faceret, eius filius Abas irrisit illius Deæ sacrificia, grauiterque tulit quòd mater sua illam accepisset, & sacra deridens nescio quid para... contra in ipsam Deam susurrauit. tunc verò Dea irata mistionem quandam, quam habebat in cratere, in illum infundens in stellionem dicitur Abantem conuertisse, quod ita testatur Nicander in Theriacis;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
30 [illegible]
[illegible]

Inuisi hic adsunt stelliones, stellio visus
Quos edit. fertur talem sumpsisse figuram
A Cerere irata deriso numine Diuæ
Infelix puer ad partum, Metanira labore
Hospitio vt fessam cepit, dum pignora quærit.

Omnino verò boues iungere, & arare Ceres docuit mortales, ut testatur Orpheus in hymno in Cererem Eleus.

[illegible]
40 [illegible]

Colla boum quæ prima graui subiecit aratro,
Felicemque dedit victum mortalibus ægris.

Fama est præterea quòd cum fuisset apud Phytalum à Cephisso in hospitio, illi gratiam referens ficuum plantam largita est ut ait Paul. in Atticis. neque vero ficum solum aut frugum sationem Cereri tribuunt, sed inuentionem omnium leguminum, præter quam fabæ: quippe cum de omnibus, à quibus comiter & liberaliter accepta fuit, dum Proserpinam quæreret, benemereri studeret, ut scripsit Paul. in Arcadicis. neque solum fecundi rationem mor-

talibus

tribus tradidisse: Ceres, cum inutilis fore videretur illa scientia, nisi quo pacto frumentum cæderetur, & excuteretur, & à paleis secerneretur, & frangeretur didicissent, ad panem conficiendum, quod illa igitur cædere & terere docuerit, ita testatur Callimachus in hymno in Cererem;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Falcibus ut calamos primum, sacrosq; manipulos
Secuit aristarum, calcare bouesq; coegit:
Tunc, ubi Triptolemus perpulchras condidit artes. 10

Sata fuerunt & creuerunt primæ fruges apud Cephissum amnem, qui per agrum Eleusinum multo concitatiore cursu, quàm in aliis locis deferebatur: atque ibi in campis, quos Rharios vocarant, ut testatur Paus. in Atticis. atque ibidem locus ostendebatur, ubi Pluto Proserpinam rapuit, & ubi Eleusiniæ feminæ primùm choream in honorem Cereris instituerunt non procul ab Agelasto Petra vocata, super qua sedit Ceres audito casu Proserpinæ, cui petræ propinquus fuit locus vocatus Callichorus. Fuerunt tamen qui nō solam Cererem autorem fuisse dixerint & inuentricem satiorum, sed Osirim & Isidem etiam eius uxorem, Bacchum scilicet inuentionis socium addiderunt. nam hi cum magno exercitu & cum magno tibiarum fistularumq; concentu orbem peragrasse, & agriculturam mortales docuisse, memorantur. 20 Alii frumentum sua sponte natum fuisse in Sicilia dicunt, quod cum à nemine colligeretur in terram rursus recidebat: quod cum Cecrops Atheniensium Rex è quodam percepisset, misit qui colligerent, & ad se asportarent. id cum Triptolemus prior cepisset, terramque arasset, & id seruisset, ut quidam putant ibi, ubi nunc fertur Patra, ut arbitrati sunt alii in agro Eleusino, messemq; succidisset, commentarios postea de cultu agrorum scripsit, qui ad omnes mortales peruagati sunt, è quo ea fabula fuit conficta quod Triptolemus orbem terrarum agrorum cultum omnibus mortalibus ostendens peragrauit. Quòd autem Bacchus unà cum Cerere orbem eadem de caussa 30 perlustrauerit, videtur illud esse argumento quòd communia sacrificia apud Eleusinos Baccho & Cereri agebantur, ut testatur Sophoclis enarrator. Fuerunt Cereri non solum delubra, sed nemora etiam cōsecrata: quare fabulati sunt antiqui, quòd cum eius nemus Erisichthon quidam Thessalus abscidisset, illi Ceres perpetuam famem immisit, fecitque ne unquam posset cibo satiari. Hic filiam habebat Mestram nomine veneficiorum peritissimam, quam in varias animalium, rerumque cæterarum formas mutatam frequenter vendidit, quæ paulo post aufugiens rursus ad patrem priore forma recepta redibat, ita pro suis viribus paternæ fami opem ferebat. Fiebant etiam priuatis huic Deæ sacrificia, cui post messem primitias frugum pro frumenti 40 prouentu offerebant, & conuiuia celebrabantur inter [illegible], ut testatur Theocritus his carminibus in Cerealibus;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Namque viri Cereri celebrant conuiuia læta,
Primitiasque ferunt; quoniam plena area frugum
Frugiferæ messes fecerat munere Diuæ.

Agebantur & ambaruualia à singulis agricolis, quæ lustrationes, purgationesque aruorum esse putabantur, & placamenta ad fertilitatem conferre, per ea vnusquisque paterfamilias hostiam deligebat in Cereris sacrificijs, quam quernea corona circa collum posita ornabat, eamque ter circa sata ducebat, quam vniuersa familia querneis ramis coronati, Cererisque laudes canentes cum tripudiis comitabantur: idque fiebat ineunte vere. Deinde post has lustrationes mulsum & lac offerebatur, cum alioquin [illegible] Cereris sacrificia iure sacrificiorum minime posset. Hunc sacrificiorum ritum vniuersum prope monstrauit Virgilius libro primo Georgicorum in his;

> Cuncta tibi Cererem pubes agrestis adoret;
> Cui tu lacte fauos, & miti dilue Baccho:
> Terque nouas circum felix eat hostia fruges,
> Omnis quam chorus, & socii comitentur ouantes:
> Et Cererem clamore vocent in tecta: neque ante
> Falcem maturis quisquam supponat aristis,
> Quàm Cereri torta redimitus tempora quercu
> Det motus incompositos, & carmina dicat.

Colebatur Ceres apud Arcades Heræ nomine, cui sacra fiebant [illegible], et non sicuti in cæteris, victimæ iugulabantur, sed quod membrum quisque prius apprehenderat, id præcidebat, ac Deæ offerebat, vt ait Pausanias. Hic eandem deam legum inuentricem fuisse scripsit Cicero actione septima in C. Verrem his verbis; à quibus initia vitæ atque victus, legum, morum, mansuetudinis, humanitatis exempla hominibus & ciuitatibus data, ac dispertita esse dicuntur. loquitur enim de Cerere & Proserpina. Sic & Lucretius in libro sexto ab Atheniensibus initia frugum & legum in vniuersos homines manasse scribit;

> Primæ frugiferos fœtus mortalibus ægris
> Dididerant quondam præclaro nomine Athenæ.
> Et recreauerunt vitam, legesque rogarunt.

Significat & ipsum Thesmophoriorum nomen [illegible] legum auctorem Cererem extitisse, cum θεσμὸς lex sit, φέρω ferre significet, quasi enim legifera sacra dicantur. Nam cum frumenti semina inuenta fuissent; homines, qui prius nullis legibus parebant, glandibusque communi cibo vescebantur, atque omnia habebant communia, leges rogarunt, quibus sua pars terræ cuique fuit assignata; deinde leges latæ sunt de regendis finibus, de testamentis, & de emptionibus, quæ primum latæ sunt à Cerere, quia illa fuit legum ferendarum caussa. Sic autem de illa scripsit Ouid. lib. 5. Metam.

> Prima Ceres vnco glebam dimouit aratro,
> Prima dedit fruges, alimentaque mitia terris,
> Prima dedit leges; Cereris sunt omnia munus.

Hanc Deam in curru vehi solitam ab anguibus tracto dixerunt poetæ, quæ Triptolemo dicitur dedisse, vt frumenti semen in varias regiones asportaret, vt ait Ouid. lib. quinto;

> geminos Dea fertilis angues
> Curribus admouit, frenisque coercuit ora.

Huic Deæ sus, quia excauatis scrobibus fruges conuulsisset, mactata [illegible] nas, quam Triptolemus eo cognito sacrificare [illegible] Ouid. [illegible]

putant,

paterit, & semel eius inventis [illegible] immolaret: quare [illegible] ipsam ad [illegible] Cereris extraxit, frugesque in caput conspersit, ut appareret qua de causa illam Cereri mactavit, ut ait Ovid. lib. 1. Fast.

> Prima Ceres avidae gavisa est sanguine porcae,
> Ulta suas merito caede nocentis opes.

Mactabatur & aries Cereri Virenti cognomine in templo non procul ab arce Atheniensium, sicuti testatur Eupolis in his;

> [illegible]
> [illegible].
> Sed rectà ad urbem eo, mihi quod est opus
> Mactare arietem illic Virenti Cereri.

Sacrificabant Cereri alioquin praecipuè hoc nomine die sexto mensis Aprilis, quia per illa sacra feracitatem [illegible] impetrare se putabant. Huic Deae coronas spiceas offerebant, quae pro foribus templorum appendebantur, ut ait Tibullus in his;

> Flava Ceres tibi sit nostro de rure corona
> Spicea, quae templi pendeat ante fores.

Erant etiam papavera Cereri sacra, ut quidam crediderunt, ob feracitatem seminum, ut tradunt alii, quia inter sata plerumque nascebantur, & eodem cultu [illegible] amant. Alii, inter quos fuit Dorylas, quia somnum non posset percipere [illegible], in quem fuit papaverum beneficio adducta. Multa fuerunt huius Deae cognomina ob rerum variarum curam, vel ob loca, in quibus colebatur. Dicta fuit Bachias bene vivens, Erinnys, quia preces exaudiat, vel quia habitet in terris, Eucynna, Panachaea, Mycalessia, Eleusina, Lepreatis, Anesidora, Legifera, Ovifera, Pelasgis, Prosymna, Thesmesia, Praxis, Terrestris, Sacrosancta. Hanc vocarunt Graeci [illegible], quia in omnes homines sacris [illegible], cum nihil aliud sit Ceres, quam frumentum, ut est in [illegible];

> [illegible].
> Nymphae aqua sunt, frumenta Ceres, Vulcanus & ignis.

Cicero tamen in primo de Natura Deorum Cererem terram esse scribit hoc pacto: Chrysippus disputat, aethera esse eum, quem homines Iovem appellarent, quique aer per maria manaret, eum esse Neptunum; terram, eam quae Ceres diceretur. Atque in secundum etymologiam Platonis transtulit è Cratylo, qui [illegible] quasi [illegible] vocatam fuisse tradit, terram matrem scilicet. At quae nunc sub his occultata fuerint, declaremus. Ceres Saturni & Opis filia fuisse credebatur, cum Saturnus sit tempus, ac Ops terra quippe, quod vis illa, & vigor, qui est in rebus naturalibus, loco & tempore indigeat. Alii qui Cererem fruges esse putarunt, ex Opi & Saturno natam credituri sunt, quia [illegible] herbarum semina non ita indigent, ut [illegible] per totam hyemem [illegible] commoveantur, cum possint, vel si per hyemem in [illegible] fuerint, satis uberes fructus producere. Cum vero Proserpina filia sit Cereris, radix herbarum scilicet, quam Latini ita dixerunt, quia serpat [illegible] per humum, illa merito ex [illegible] benignitate & [illegible] frugum [illegible] deficiente fructu [illegible] frugum [illegible]. Qui fecerunt Cererem equam à Neptuno [illegible], [illegible] quam [illegible] illi terram esse [illegible]. & alia, quae sunt illarum cum terra communione, crediderunt; ut vel monstra

sata oriantur ob superabundantem materiæ copiam, vel nominare singula propriis nominibus, cernitur difficillimum, propter multitudinem varietatemque. Fama est illam aliquando in spelunca latuisse cum capta fuisset ad inferos Proserpina, latuisseque à Pane fuisse indicatam, quia iactum semen per aliquot dies occultatur, antequam radices agat; mox Pane, natura ipsa scilicet, quæ infusa est in seminibus, indicat locum, cum necessitate naturæ & ob internum calorem herba in lucem erumpit, & emittuntur radices. Sive igitur terram Cererem esse putauerint, cuius filia sit Proserpina vel seges; sive semen sit Ceres, cuius filia sit radix, res utroque modo potest intelligi. Non defuerunt tamen qui incredibilem annonæ penuriam fuisse significari crediderint per eam fabulam, quod Pluto Proserpinam rapuit sub terras, quia ita corrupta fuerint sementes, cœli vitio & inclementia, ut pene cuncta sint frumenti semina in Sicilia per id temporis. Dicta est Ceres in curru à draconibus tracto vehi, propter obliquitatem signiferi circuli, quam dum sol sub eo percurrit non solum excitat semina è terra, sed etiam ad maturitatem perducit. Fama est Iasionem Iovis & Electræ filium fuisse amatum à Cerere, cum qua in novali congressus sit dormiente. Quid hoc significat? Nam cum Iupiter sit calor ætherius aut æther, Electra diligentia, (etenim Sol quoque Elector vocatur, quia ad opera homines excitet è lecto,) patet Iasium horum amborum filium nihil esse aliud quam æstatis calorem; quem Ceres amavit, & in novali præcipue, quia plurimum confert ad agrorum fertilitatem ut arva quiescant aliquando, cum terra per quietem postea validior & aptam agricolæ diligentiæ consecuta sit, efficiatur. Alii filium Minois iustissimi viri, & Phronis prudentiæ scilicet à Cerere amatum fuisse putarunt, quod his rebus otium gratissimum paratur agricolis, cum splendor ex iustitia, pacisque civilitate plurimus rebus universis accedat. Ex his igitur nascitur Plutus divitiarum Deus, quoniam terræ feracitas è cœli benignitate, & ex hominum diligentia plurima fiat: quamvis tamen nonnulli, quia primus Plutus divitias cumularit illum divitiarum Deum putarunt, cum ante illum nemo illarum diligentem curam haberet, nemoque divitias cumularet. Dicitur Ceres orbem terrarum peragrasse, quoniam propter signiferi obliquitatem variis temporibus in variis locis fit æstas; neque Ceres nisi per æstatem ad maturitatem potest pervenire. Hæc Triptolemum, cui semina frugum dedit, sub igne per noctem fuit occultare solita, quare is mirificè nutriebatur: hoc quidem nihil aliud est quam seminum ratio. Nam cum noctes longiores æquo sint, nimirum post æquinoctium, sub initium frigoris & hyemis scilicet, calor sub terram paulatim includitur à circumstante frigore, quo fit ut radices frugum mirificè augeantur, plurimoque impleantur nutrimento, quo terra ob autumni pluvias referta est: idcirco cum non valde lenia sunt frigora per hiemem cum radices sub terra eximie crescant & impleantur nutrimento, in futuram æstatem fertilissimas messes parant, nisi quid divinitus impedierit ad reprimendam hominum impiorum superbiam & petulantiam, quæ plerumque cum ubertate annonæ crescit. Inde scitè fictum est ab antiquis quod filiam quærens faces ex Aetna accenderit, quia semper cum infra est calor, inferiores partes frugum aluntur, cum vero superius est idem calor, superiores nutriuntur. Multa sacrificia feruntur Cereri instituta ab antiquis, vel maleficiis vocatæ inventrici frugum verè, vel terræ ipsi; quando non solum ipsam, sed etiam elementa ipsa, aut elementorum partes variis Deorum nominibus appella-

pella-

pellarent, tanquam Deos colerent, illisque templa, aras, sacerdotes, cer-
tas victimas, certum caeremoniarum ritum, instituerant. Id vero, quod de fa-
me Erisichthonis dictum est, ita quidam interpretantur, ut Erisichthon vir
impendens, omnemq; facultatum suarum profusor fuerit: quippe cum omnia sua dilapi-
dasset ac ingurgitasset, tunc ob extremam rerum omnium inopiam filiam
prostituerit, quae modo bovem, modo ovem pecuniasve conductoris merce-
dem acciperet, modo res alias ab amantibus extorquens, ita paternae inopiae
subveniebat. Atqui nullam ego satis idoneam horum fingendorum causam
in hac explicatione inesse video, atque aliud quidpiam illustrius sub his la-
tere iudico quam praeferunt illud Dea ita propter contemptam eius religio-
nem & cultum passam sit. Significare voluerunt sane antiqui per hanc fabu-
lam hominem, qui religionem Deorum immortalium contempserit, dome-
sticas calamitates devitare posse: quippe cum omnis improbitatis miseriae
sint comites. Deinde patet ex hac fabula imprudentem hominum necesse
esse in multa scelera & incommoda incurrere: quippe cum Erisichthon etiā,
ubi sua per luxuriam & crapulam profudisset, postea victum per sordes do-
mesticas, & per turpitudinem sibi malis artibus comparare cogeretur. Quam-
ob rem satis manifestum dicam, & pietas in Deos immortales, & in rebus agendis
prudentia, & in praesentibus bonis conservandis parsimonia maxime viro bo-
no est necessaria, quod per Erisichthonis fabulam indicabatur. At Cereris fa-
bulae, & mysteria quae de illa conficta sunt, nihil aliud continebant, nisi fru-
ctuum rationem, & quo pacto frumenta crescerent, & qua diligentia in illis
colligendis res constaret. At de Cerere satis, nunc de Priapo dicamus;

De Priapo. Cap. XV.

PRiapus, quem hortorum Deum esse antiqui crediderunt, a quibus pa-
rentibus ortus fuerit, non convenit inter scriptores; siquidem alii Na-
iade Nympha ac Dionysii filium fuisse tradiderunt, ut ait Strabo libro
tertiodecimo; alii non Naiade, sed Chiones fuisse dicunt. Hunc natum fuis-
se in Lampsaco, eique civitatem sui nominis condidisse memorant. Apollo-
nius Venerem cum Baccho congressam fuisse scribit: deinde cum is ad Indi-
cam expeditionem fuisset profectus, cum Adonide saepius congressa Priapum con-
cepit. Cum vero Dionysius reverteretur, illi obviam cum corona processit,
eumque coronata sequi quidem noluit, quia puderet, quod nupsisset; at in
Lampsacum recedens ibi parere decrevit. Tum Iuno capta Zelotypia simu-
lans se opem ferre manu venefica uterum attigit, fecitque ut partum defor-
mem, & per caetera incredibilem membri pudendi magnitudinem habentē
pareret, quem Priapum nominavit. Id cum vidisset Venus, noluit illum ca-
pere eo membri magnitudine, sed in Lampsaco reliquit. Huius deformita-
tem ita complexus est Archias in his carminibus;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Littora parvus ego hic habito lacosa Priapus.
Nullaque cum mergis bella cruenta gero.
Dissectus vultus, pes nullus: falce dolanda

Piscator

Piscator talem fuerit, aut messor.

Deinde cum adoleuisset, pergratusq; foret Lampsacenis mulieribus Lampsacenorum decreto ex agro Lampsaceno exulauit. Memoriæ prodidit Lactantius in libro de Falsa Religione, Priapum aliquando cum uno ex illis asellis, qui Bacchum in Indicam expeditionem proficiscentem flumen transuexere, de membri magnitudine decertasse, (fuit autem [illegible] id asellorum beneficium credunt, et illi hac de causa inter sidera relati, & donari eorum concessum est ut loqui posset.) qui cum victus fuisset, [illegible] ob inuidiam occidit. Mansit deinde ex consuetudine in sacris, ut asinus Priapo tanquam inuisum & inuidiosum animal immolaretur. Scripsit Ouidius libro primo Fastorum per solennitatem matris Deorum, ad quam omnes Dii venerant, post epulas lautissimas Priapum fuisse proditum Vestæ insidiatum. Nam cum Dii cæteri lusibus indulgerent, Vestaq; in molli herba somnum caperet, ab asino Sileni excitata fuit, ne vim Priapi pateretur: tum vero [illegible] fuit ab inceptis Priapus, omnesq; consideratis insidiis, & asinus ex eo tempore Priapo mactatus fuit in sacrificiis. Fuit portus Priapi nomine prope Dardanium, & urbs ad mare sita; quibus in locis eximie Priapum colebant. Postea cum nonnullis interiectis temporibus Lampsacenos grauissimus pudendorum membrorum morbus inuasisset, Dodonæum oraculum adeuntes percunctati sunt, an ullum esset eius morbi remedium. His responsum est morbum non prius cessaturum, quam Priapum in patriam reuocassent: id cum fecissent templa & sacrificia illi statuerunt, Priapumque hortorum Deum esse decreuerunt. Atque hæc sunt de Priapo ab antiquis memoriæ prodita. Priapus Naiadis & Dionysii filius dicitur, quia pro seminibus rerum naturalium capitur: Dionysus enim Sol est, aut calor, at Nais humor, ut diximus, [illegible] quibus semina conspiciuntur rerum naturalium. Quidam Chiones filium putarunt, quia album sit, & lacti vel niui simile semen prope omnis [illegible] Græci Chiona niuem vocarunt. Qui Veneris & Adonidis filium esse crediderunt, in idem denique relabuntur, solisque differunt nominibus. [illegible] tamen nonnulli, qui Priapum nullum esse alium, quàm Pana putarunt. [illegible] vel nominis ipsius etymologia indicat Priapum esse semen. Quod Venus ipsum ob deformitatem in Lampsaco reliquit, nihil aliud significat, nisi res multas naturæ esse necessarias, quas tamen ob turpitudinem natura occultauit: sic pudenda hominum aliis occultantur, & tamen in parte corporis occultiore; sic animantium modo intra nates occuluit, modo sub caudæ tegumento locauit, modo ita fecit occulta, ut in nonnullis eorum dignoscere haud facile sit, ut in piscibus; modo non apparet omnino, ut in [illegible] conchyliorum, & testa intectorum. Nam cum deformia sint, & ab ipsa natura consulto abscondita illa membra, cum turpia sint illorum officia, quamuis necessaria, idcirco & nos aliquando rei Venereæ obscœnitatem ita breuiter expressimus;

> Nil amor est aliud, Veneris quàm parua voluptas,
> Quæ simul expleta est, inficit ora rubor.

Deformis igitur & obscœnus Priapus iure optimo fingitur, quia turpis est illa naturæ actio, & quam nemo prorsus appeteret, nisi illam [illegible] natura aspersisset. At nunc de Adonide dicamus.

De

De Adone. Cap. XVI.

ADonis Ptolapi pater Myrrhæ filius fuit & Thiantis, quæ cum in furiosum patris amorem incidisset, clam cum eo congressa hunc concepit; ac patre id postea sentiente Deos precata est, ut in alium formam, quæ neque viuentium esset, neque inter viuos mutaretur; quare in arborem sui nominis fuit conuersa, ut testatur Lycophron in his;

ὄψεται δ' ἐπάλξεις
Μύρρας ἐρυμνὸν ἄστυ, τῆς μογοστόκους
ὠδῖνας ἐξέλυσε δενδρώδης κλάδος.

Myrrhæ cernet &
Turrim misellæ ciuitatem: nam dolor
Ut fissa ramo est huic apertus arboris.

Ouid. lib. 10. Metamor. non ex Thiante, sed ex Cinyra patre, qui Rex fuit Cypriorum, Myrrham Adonim concepisse scribit, quod mutata in arborem cōpleta fuit. Hunc Naiades natum mox susceperunt, ut est in his;

Reddit onus, vagitque puer: quem mollibus herbis
Naiades impositum lacrymis unxere parentis.

Fuerunt autem duo Adones, alter in Biblo ciuitate natus, alter in Cypro ut ait Hesiodus, cum tamen res ambobus gestæ ad unum Cyprium referantur. cum igitur Myrrha in arborem mutaretur, filiumque eximiæ pulchritudinis peperisset, iam tum eius amore capta est Venus, qui cum adoleuisset monitus est à Venere ut feras immitiores caueret, cumque venando sequebatur, & precabatur Venus, ut ab armatis feris abstineret, ut in his ait Ouid. lib. x.

Per iuga, per syluas, dumosaque saxa vagatur,
Nuda genu, vestem ritu succincta Dianæ.
Hortaturque canes: tutæque animalia prædæ,
Aut pronos lepores, aut celsum in cornua ceruum,
Aut agitat damas: à fortibus abstinet apris.
Raptoresque lupos, armatosque unguibus ursos
Vitat, & armenti saturatos cæde leones.
Te quoque ut hos timeas, si quid prodesse monendo
Posset, Adoni monet: fortisque fugacibus esto
Inquit: in audaces non est audacia tuta.

Verumtamen cum ille immemor mandatorum Veneris in aprum violentum pilum immisisset, ab illo in femore percussus interiit, ut testatur Theocritus in Epitaphio Adonis;

κεῖται καλὸς Ἄδωνις ἐν ὤρεσι, μηρὸν ὀδόντι
λευκῷ λευκὸν ὀδόντι τυπείς.

Dente femur niueo niueus iacet ictus Adonis
Montibus in summis.

Scriptum reliquit Sappho Adonim mortuum fuisse à Venere inter lactucas depositum. Fama est postea Venerem pactam esse cum Proserpina ut sex mensibus mortuus Adonis esset apud Proserpinam, sed ea lege ne illum Proserpina in thorum, aut in amplexum acciperet, alios sex menses esset apud Venerem. Fuerunt tamen qui dixerint non ipsum quidem Adonim in aprum irruisse, sed ab apro impetum factum fuisse in Adonim, & id Martis consilio contigisse. Nam cum Mars Venerem, Venus Adonim amaret & sequere-

cer, ratus est Mars omnes Veneris amores posse in se conuerti, si Adonis de medio sustulisset; atque illi apro irruente cum Venus opem ferre properaret pede à spina rosæ vulnerato purpureum colorem rosæ, cum prius esset candida, datum fuisse fabulantur. Fuerunt Adonidi sacra instituta, quæ Adonia dicta sunt, quæ Athenis celebrabantur, de quibus meminit Aristophanes in Pace. In his sacrificiis autumni fructus cuiusuis generis adhibebantur, qui ὡραῖα dicuntur à Græcis, conserebantur præterea & hortorum fruticum semina in locis suburbanis, atq; ea loca in quibus hæc sata fuerant, vel vbi essent frugiferæ arbores, hortos Adonios appellare; quia locis huiusmodi Adonis delectaretur. atq; de iis fructibus, qui offerebantur Adonidi, ita meminit Theocritus in Adonia celebrantibus;

> Πὰρ μέν οἱ ὥρια κεῖται, ὅσα δρυὸς ἄκρα φέροντι.
> Nec sibi desit, ait, quod rami tempore mittant
> Autumni.

Agebatur Alexandriæ præsertim Adonidis celebritas, cuius imago cum magna pompa ferebatur; qui colebatur etiam in illa vrbe Macedoniæ, quam Dium vocabant, quo cum Hercules venisset, multosque vidisset euntes in sacellum interrogauit quidam de præsentibus, cui & ipse ingressurus, cuius esset Deorum illud fanum. Cum is Adonidis dixisset, nihil est inquit religiosum. Quid ageretur apud Assyrios in Adonia declarauit Lucianus in Dea Syria; λέγουσι γὰρ δὴ ὦν τὸ ἔργον τὸ ἐς Ἄδωνιν ὑπὸ τοῦ συὸς ἐν τῇ χώρῃ τῇ σφετέρῃ γενέσθαι, καὶ μνήμην τοῦ πάθεος τύπτονταί τε ἑκάστου ἔτεος καὶ θρηνέουσι καὶ τὰ ὄργια ἐπιτελέουσι, καί σφισι μεγάλα πένθεα ἀνὰ τὴν χώρην ἵσταται. ἐπεὰν δὲ ἀποτύψωνταί τε καὶ ἀποκλαύσωνται, πρῶτα μὲν καταγίζουσι τῷ Ἀδώνιδι ὅκως ἐόντι νέκυϊ, μετὰ δὲ τῇ ἑτέρῃ ἡμέρῃ ζώειν τέ μιν μυθολογέουσι καὶ ἐς τὸν ἠέρα πέμπουσι. Dicunt enim in sua regione contigisse, vt Adonis ab apro ictus fuerit; atque ad eius rei memoriam singuli quotannis se plectunt, & lamentantur, & sacra celebrant, & magnus luctus in illa regione per id tempus exoritur; vbi vero se percusserint, & luxerint, primum Adonidi inferias persoluunt tanquam vita defuncto; deinde altero die ipsum viuere fingunt, & in cœlum mittunt. Fuit celeberrimum omnium fanum illud Adonidis in Cypro, in quo præclarum & multi nominis Harmoniæ monile fuit, quod tamen Eriphylæ vocatum est, quia illo accepto hæc virum suum per proditionem perdiderit, vt ait Paus. in Bœoticis. Est Adonis præterea nomen fluuii, qui per Libanum defertur, dicebaturque cruentus fluere quo tempore Adonia agebantur. atq; hæc de Adonide memoriæ prodita sunt ab antiquis. Fabulati sunt matrem Adonidis in arborem ob pudorem conuerti optasse, quia quod concubuisset cum patre hominum conspectum deuitare cuperet, quod ad muliebrem cupiditatem pertinet. nam hominum fabulas magis ad mores, Deorum ad physicas rationes spectare diximus. Hæc autem quæ sic flagitiorum & libidinum conscientia declarat, quantopere ipsi vel metu vel pudore accepti ob suorum scelerum stabilitati, conscientiaque exagitentur; & qualia sint mortalium vota, cum quid parum honestum à Diis impetrare contendimus: nam qui votorum compotes facti fuerunt aliquando, cum demum intelligunt quam absurda, vel turpia, vel damnosa, vel iniqua & impia cupierint; qui nunquam consequentur se infelices, & miseros exclamabunt. Fuerunt qui hactenus dicta de matre Adonis ad historiam flectant, & ad matrem cuiusdam Adonidis, cum tamen Adonium tritici semen esse sentiant, vt refert

Theocritus

Theocriti enarrator, [illegible] Adonis enim de Adonide apud inferos sex menses [illegible] frumentum est in complexu Veneris, quot etiam apud Proserpinam. Hoc significat ita se habere; quod Adonis frumentum est semen, quod sex menses sub terra; sex menses illum habet Venus, aeris temperies scilicet, et deinde tunc messores colligere coeperunt. Sensit tamen Orpheus in hymno in Adonin illum esse Solem, cum illum rebus omnibus praebere nutrimentum, & esse germinandi autorem dixerit, in his;

[illegible]

Qui cunctis alimenta refers, prudentia cuius
Plurima; qui varie laetaris nomine Adoni.
Germinans & idem autor, pariter puer atque puella,
Extincte, atque iterum splendens labentibus horis.

Fuerunt autem nonnulli, qui Adonim Solem esse putarunt, illum ab apro hirsuta & aspera fera ictum, quia aspera sit & hirsuta hyems, per quam solis vires paulatim deficiunt: ea tamen est omnino Veneri inimica, quandoquidem per artis temperiem pigra Venus, cum frigus, et inimicitiam naturae opus non impediat: cum sol igitur in signis sex Australibus extiterit per signiferum incedens, quo tempore breviores sunt dies ac longiores noctes, cum dicitur Adonis apud inferos morari: cum vero signa Borealia longiores dies fecerint, tunc est apud Venerem, per quem amnis venustas, omnisque hic ex agris restituitur. ea de causa illum ait Orpheus modo esse apud superos, modo apud inferos;

[illegible]

Qui modo sub terris habitas, & tartara nigra,
Frugiferumque refers in coelum corpus & idem.

Ita enim sub his fabularum figmentis universas prope res naturae antiqui adumbrarunt, non minus quam Platonici aut Peripatetici: nam si contentiones ex Aristotelis libris eximantur, per breves erant sententiae, quae nunc magnis voluminibus continentur. at nunc de Sole dicamus.

De Sole. Cap. XVII.

Solem, quem generationis, & omnium prope bonorum autorem Deo ita iubente habemus, nonnulli ita fabulis implicarunt, ut vix tandem se explicare aliquando possit. Hunc genitum esse plerique crediderunt; neq; tamen e quibus parentibus inter se consentiunt. at enim de una re eodem modo una est necessaria oratio, neque contrariae de eadem re simul verae esse unquam possunt: nemo sane nasci potest e pluribus parentibus, ut neque ex eodem diversis temporibus. Hesiodus igitur in Theogonia Thiam Solis, & Lunae & Aurorae matrem, patrem Hyperionem fuisse in his scribit;

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

Thia parit Solem magnum, Lunamq; nitentem, &
Auroram, quæ fert lucem mortalibus almam,
Cœlicolisq; Deis cunctis. Hyperionis almi
Semine concepit namque illos Thia decora.

At Homerus in hymno, quem scripsit in Solem, Euryphaessam matrem fuisse Solis scribit, patrem verò Terræ ac Cœli filiũ Hyperionẽ, vt patet ex his:

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Calliope solem Iouis alto è semine nata
Nunc rursus Phaethonta refer: quem dias creauit
Euryphaessa sato Terra, Cœloque micanti.
Frater erat, coniux Hyperion Euryphaessæ
Mox fuit; hæc illi peperit dein pignora clara,
Auroram roseam, & præstanti lumine Lunam,
Perpetuoque orbem lustrantem lumine Solem.

Fuit enim Hyperion Terræ, & vt alii putarunt, Cœli, vt alii Titanis filius, filius fuit Agamemnonis, de quo meminit Paus. in Atticis, qui postea regnauit Megaris. Hic cum cæteris Titanibus aduersus Iouis imperium minime consensit, sed potius Iouis partes secutus post victoriam certam, coronam, & multa alia honoris insignia, & Iouis erga se beneuolentiæ obtinuit. Hic, cum Titanis fuisset nepos, Titan & ipse sæpius vocatus est a poetis, vt testatur Virg. lib 4.

vbi primos crastinus ortus
Extulerit Titan, radiisque retexerit orbem.

Fuerunt soles plures vocati, vt ait Cicero libro 3. de nat. Deorum, quare non mirum est si aliqua sit de Solis parentibus controuersia, cum de vno omnia propè dicantur, quæ gesta sunt à cæteris. Sic autẽ inquit Cic. Vnus igitur eorum, qui Soles dicti sunt, è Ioue natus nepos ætheris fuisse dicitur. Alter Hyperione. Tertius Vulcano Nili filio, cuius vrbem Aegyptii volunt esse eam, quæ Heliopolis appellatur. Quartus is, quem heroicis temporibus Acantho Rhodi peperisse dicitur, auum Ialysi, Camiri, & Lindi. Quintus, qui Colchis fertur Aeetam & Circen procreauisse. cum vero Sol Deus esse crederetur, omniaque suo lumine illustrare, ac videre Dei lampas dictus est ab Euripide ita in Medea;

[illegible]
[illegible]

nuncio tibi
Si te Dei lampas videbit crastina.

Nam Solem ipsum cuncta videre, cuncta audire, cuncta cognoscere mortalia arbitrati sunt antiqui, vt ait Aeschylus in Prometheo;

[illegible]

Vocn vidimtem cuncta Solis circulum.

Hunc in curru vehi solitum putarunt antiqui, vt ait Horat. in carmine Saeculari;

Alme Sol curru nitido diem qui
Promis, & celas.

Huius vero currus magnificentiam & mirabilitatem descripsit Ouid. lib. 2 Metam. trahebatur verò ab equis quatuor, vt ait Eurip. in Phoenissis;

[illegible]
[illegible]

Si vel quadrigas Solis & currum intuens.

Fuerunt eorum nomina ita equorum dicta ab Ouid. lib. 2 Metam.

Interea volucres Pyrois, Eous, & Aethon
Solis equi, quartusq; Phlegon hinnitibus auras
Flammiferis implent.

His quadrigis aureis habenas habentibus moderari putabatur, & lucis, vitaeque Quaestor vocatus est à Proculo Lycio, clauiumq; rerum humanarum gubernator, vt patet ex his carminibus;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Audi flammarum Titan Rex, qui aurea equorum
Lora tenes, lucis Quaestor, vitaeq; orientum
Claues fortis habes, dominatus & omnibus vnus.

Hunc crediderunt antiqui currum mergere in Oceano, vt ait Virgilius in tertio Georg.

Tum Sol pallentes haud vnquam discutit vmbras;
Nec cum vectus equis altum petit aethera; nec cum
Praecipitem Oceani rubro lauit aequore currum.

Alii non mergi quidem solem in Oceanū crediderunt, sed in poculo nauigare, quod & Stesichorus, & Antimachus, & antiquorum plures crediderunt. Verum dixerunt nonnulli vulcanum thorum fabricasse Soli ita profundum ex auro, vt in eo per noctem, cum ad Oceanum defessus diurno labore itineris peruenisset, vel dormiens nauigare posset ad Orientē. Ibi currus illum paratus expectabat, quem ascendens coelum conscenderet, quod faciebat quotidie; quam opinionem secutus est Mimnermus, vt est apud Athenaeū, quae carmina nos olim ita latina fecimus;

Longa laborantem Solem lux prospicit illi
Nobilitat & lucis tempore nulla quies.
Nec cessitat equis postquam Pallantias ora
In mare purpureis astra fugatur equis.
Nocturnum at lectus fert hunc Vulcanius; illum
Vulcanus manibus fecerat ipse suis,
Ex auro, celerem, pelagi per summa volantem.
Sopitumq; locis fertur ab Hesperidum,
Donec ad Aethiopas veniat. firmatur equorum
Currus, dum redeat Memnonis alma parens.
Tunc alios scandit currus Hyperione natus.

Fuerunt etiam qui putarint vbi ad Orientem Sol peruenisset, currum illi ab

Horis

Horis pararunt, at nō suæ sponte assisterē, cum illi sub iugum equos fulgurante Aurora adducerent. Homer. lib. 23. Odyss. duos tantum Solis equos numerauit, Lampum scilicet, & Phaethontem, qui dicit & Auroram portent hoc pacto;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
>
> Auroram sedibus inde
> Rursus ab Oceani cessit, nec passus iugales
> Iungere equos celeres, portantes lumina rebus,
> Ceruice Auroram Lampum & Phaethonta trahentes.

Alii tamen his Erythræum & Actæonem addiderunt. Alii parua lumina in oriente quotidie colligi putabant, quæ ad noctem usque perdurarent, & sic cumulata paulatim vespere extinguerentur, namq; flammas solem existimasse crediderunt, ut scripsit Lucretius lib. 5.

> Aut quia conueniunt ignes, & semina multa
> Confluere ardoris consuerunt tempore certo;
> Quæ faciunt solis noua semper lumina gigni.
> Quod genus Idæis fama est in montibus altis
> Dispersos ignes orienti lumine cerni.

Cum vero Sol lunæ, cæterisq; syderibus lumen impartiat, merito syderum dominus & moderator fuit appellatus; quem etiam quòd autor sit generationis dum per obliquum circulum percurrit, Deum putarunt antiqui, ut ait Euripides in Oreste;

> [illegible]
> [illegible]
> Et qui tacebo? lumen haud nobis Dei
> Licet misellis aspicere quòd cernere?

Ideirco Lybiæ populi quòd manifesta solis & lunæ beneficia in humanum genus intuerentur de Diis reliquis minime erant soliciti, cum Soli & Lunæ sacrificarent, ut ait Herodotus in Melpomene; [illegible] Sacrificabant Soli & Lunæ solis, quibus omnes Libyæ populi solent immolare. Fabulati sunt Solem habuisse propria boum armenta & ouium greges, quos Horæ & Nymphæ illæ custodiebant, quas recensuit ita Homer. pascere in Thrinacia lib. 12. Odyss.

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Insula Thrinacia est, quò peruenies; ubi Solis
> Permultæ pascuntur oues, armenta boumq;
> Balantumq; greges sunt septem, armenta boum tot.
> Quinquaginta tenent nam singula, nascitur ex his
> Nil, nec obit; pascentq; Deæ pinguibus herbis,
> Formosæ Nymphæ, Phaethusáq;, Lampetieq;:

Quas

Quas Hyperionidæ peperit diuina Neæra.

[illegible] armenta non procul a Tænaro fuisse scribit Homerus in hymno in Apollinem. Memoriæ prodidit Herodotus in Calliope in Apollonia, quæ regio est [illegible] Ionii, oues fuisse sacras Solis, quæ per diem secundum [illegible] [illegible] Apolloniæ [illegible] apud Oricum portum [illegible] pascebantur, [illegible] & [illegible] [illegible] in mare [illegible]: has per noctem qui diuitiis & nobilitate [illegible] singuli per anni spatium seruare domi soliti fuerant. [illegible] boues etiam Deorum communes in Pieriis montibus, de quibus ita scripsit Homerus in hymno in Mercurium;

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Nympha sed Atlantide natus
Pieriæ montes adiit, lucosq; virentes.
Hic vbi habere boues solitoq; stabula alta Deorum
Accernit, [illegible], [illegible] decoris.

[illegible] fuisse Solis filii commemorantur, quos e diuersis mulieribus & Nymphis suscepit. Nam e Clymene genuit Phaethontem: e Neæra Lampetien & [illegible], & Phaethusam dicitur suscepisse. Augeam e Calypso, e Persa [illegible], Aloeum, & Aeetam, & Thersium siue Ichnæam. At Eumelus Corinthius [illegible] Aloeum & Aeetam Solis & Antiopes filios putauit, cum ita scripsit;

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Natus vbi Aeeta est, simul & præclarus Aloeus,
Solis & Antiopæ nati: hic Hyperionis alto
Sanguine progenitus patriæ sua regna duobus
Cessit; Asopus & hoc diuiso cessit Aloeo,
Quod tulit. hoc Ephyræaq; Aeetæ præbuit omne.
Hoc Buno seruare iubens Aeeta reliquit;
Donec vir fessus post tempora certa rediret.

Fabulati sunt nonnulli Venerem a Sole fuisse compressam, in Rhodo insula, Rhodamq; peperisse, quo tempore natum plait, atq; inde datum fuit nomen insulæ, De illa ita meminit Pindarus in Olympiis;

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Hymno laudans filiam Veneris
Solisq; Nympham Rhodam.

Filios suscepit & Macareum, Tenagum, Triopem, Ochimum, Actin, Cercaphum, alios Pharthon e Prote filia Nalei illi natus est, Aegle, Hemithea,

Dio-

Dioxippe, Dirce, Miletus, Horæ, Angeronia, Sterope, Aegialus, & alii complures. Atque de matribus nonnulli etiam dissentiunt scriptores, sed hoc nihil attinet ad rem propositam diiudicare. Mos fuit vt Soli equus immolaretur, vt ait Ouid. in Fastis, vbi etiam solem Hyperionem nominat;

Placat equo Persis radiis Hyperiona cinctum,
Ne detur celeri victima tarda Deo.

At Homer. in lib. [illegible] Iliad. Ioui & Soli aprum immolari dixit in his versibus;

[illegible]
[illegible]

At mihi Talthybius in castris properet aprum,
Quem mactare Ioui par est, Soliq; supremo.

Huic etiam sacrum parabatur gallus gallinaceus, vt ait Pausan. in prioribus Eliacis, quia solis reditum cantu nunciat. At nunc fabulosa sunt ratione explicentur. Solem Thiæ filium illa de causa putarunt, quòd omnia bona à diuina natura procedunt: nam Thia diuinam significat. huic patrem adsciuerunt Hyperionem, quia per omnia corpora superiora diuina prouidentia administratur. Cum igitur [illegible] superantem significet, fitq; nomen solis adiunctum, vt ait Homer. lib. [illegible] Odyss.

[illegible]
Qui boues Hyperionis Solis ederunt.

Merito Sol illius filius existimabatur, siue sit diuina prouidentia, siue superna illa cœlestia corpora, quæ perpetuis motibus agitantur, per Hyperionem intelligamus. Alii Solis ipsius naturam respicientes matrem Euryphaessam illi tribuerunt: quippe cum [illegible] latum, [illegible] splendor sit ac lumen, sitq; omnium astrorum clarissimè & latissimè luceat. Dictus est Sol aduersus Titanas Iouis partibus fauisse, quare coronam, & currum, & alia honoris insignia est consecutus, quia viri boni, quibus est diuinitas ingenii, magis fauent veritati & iustitiæ, quam diuitiis per scelera, vel dolos, vel crudelitatem comparandis. Est enim sapientiæ & æquitatis autor in ortu mortalium dominans Solis planeta: qui etiam non mediocres opes & honores mortalibus largitur. Nam idcirco vt argentum Lunæ, Marti ferrum, Saturno plumbum, Ioui electrum, Mercurio stannum, Veneri æs, sic aurum Soli tribuitur. vt igitur nemo impius denique aduersus æquitatem insurgit, sic nullus vir bonus infelix diu esse potest. Hunc in curru vehi solitum finxerunt antiqui, quoniam non facile percipiebant, illa quæ essent à sensibus remota, nisi per ea quæ cadebant sub sensum. Idcirco etiam de cœlorum motibus apud antiquos variæ sunt controuersiæ, cum alii singulis globis cœlestibus proprias animas inhærere, quæ illos circumuoluerent, alii vnam esse satis omnibus globis putarent, alii singulis sydera sua addiderint, atque alii rursus assiduè cœlum circa terram conuolui senserint, alii cœlum constare ac terram in circulum circumferri. Atqui nomina ipsorum equorum Solis quid aliud significant, nisi vel ignem vel lucem? Pyrois enim flammeum, Aethon ardens, Phlegon vrens, quæ ficta sunt ex illorum sententia, qui stellas igneas esse voluerunt: Eous autem matutinus est; quia [illegible] Soli attribuunt. Atque cum Sol occidens in vndas illabi, exoriens ex vndis emergere videretur, neque facile vulgus intelligeret, Solem vbique tantundem abesse à medio, illum finxerunt in lecto à Vulcano facto natare; qui cùm experrectus ad litus orientis applicuisset, currum illi esse paratum ab Ho-

[illegible] temporum omnium ministræ sunt & cellariæ. Cum verò [illegible] dicerent, [illegible] Solis ortum, iidem Solis equi dicuntur portare Auroram. Ipsa Aurora [illegible] Solis ortum, [illegible] mortalium quartus habitus est, quo- [illegible] Sol syderum dominus, & [illegible] cæteris stellis, & pro illius cursu cuncta vigent ani- malia [illegible] & salutis omnium, & frugum, & rerum copiæ [illegible]. Hic idem [illegible] moderator, & Deus habitus, ob infinita propè in eos [illegible] beneficia. Hic igitur cum solus causæ & auctoritatis inter omnia quæ [illegible] motu agitentur, Deus ab antiquis primus fuit cre- ditus. [illegible] filii nihil aliud sunt, quàm radiorum in corpora naturalia [illegible]. [illegible], vt patet ex ipsorum nominum interpretatione. nam & Pa- [illegible] vires, & [illegible] lucens, & Phaethusa ardens, & Lampetie splendens, & Au- [illegible] splendidus est, & Hemithea semidea & propè diuina, & Heliades So- [illegible], & reliqua nomina sunt his similia. at de Sole satis, nunc dicen- dum est de Pale.

De Pale. Cap. XVIII.

Pales pastorum Dea credita, ita vocata est à nonnullis, cum tamen alijs magna mater, aut Vesta vocaretur. In huius honorem Palilia celebra- bantur, quæ solemnitas erat pastorum; nam paleatum accensi acerui cer- ta acie in loco plano collocabantur, quos transiliebant pastores saltan- do, vt ait Ovid. lib. 4. Fastorum;

> Moxque per ardentes stipulæ crepitantis aceruos
> Traijcias celeri strenua membra pede.

De Aristæo. Cap. XIX.

Aristæus Apollinis & Cyrenes filius fuisse dicitur, vt testatur Virg. lib. 4. Georg. in his;

> Mater Cyrene, mater, quæ gurgitis huius
> Ima tenes; quid me præclara stirpe Deorum,
> Si modo, quem memoras, pater est Tymbræus Apollo,
> Inuisum fatis genuisti?

Apollonius autem libro secundo Argonauticorum commemorat etiam quo pacto Phœbus in amorem Cyrenes inciderit, cum illa pecudes ad ripas Penei fluminis custodiret in his;

> Κυρήνη πέφαταί τις ἕλος πάρα Πηνειοῖο
> Μῆλα νέμειν προτέροισι παρ' ἀνδράσιν. εὔαδε γάρ οἱ
> Παρθενίη καὶ λέκτρον ἀκήρατον. αὐτὰρ Ἀπόλλων
> Τήν γ' ἀνερεψάμενος ποταμῷ ἔπι ποιμαίνουσαν
> [illegible] αἱμονίης, χθονίης παρακάτθετο νύμφαις,
> Αἳ λιβύην ἐνέμοντο παραὶ μυρτώσιον αἶπος.
> Ἔνθα δ' Ἀρισταῖον φοίβῳ τέκεν, ὃν καλέουσιν
> Ἀγρέα καὶ νόμιον.
> Fama est Cyrenen Penei ad fluminis vndam
> Egisse pastum pecudes; cui cara placebat
> Virginitas, castusque thorus cui, fertur Apollo
> Hanc rapuisse graui percussus vulnere amoris;

Te Quam

> Quam procul Hæmoniis portauit finibus, intra
> Indigenas Libyæ nymphas; *Myrtosia* iuxta
> Hanc iuga deposuit, quæ mox de semine Phœbi
> Mater Aristæi facta est, qui dicitur Agreus,
> Et Nomius.

At Cicero actione sexta in C. Verrem, Aristæum Liberi patris filium fuisse scribit his verbis; Aristæus, qui, vt Græci ferunt, Liberi filius, inuentor olei esse dicitur, vnà cum Libero patre apud illos eodem erat in templo consecratus. Scriptum reliquit Theocriti enarrator Aristæum à Nymphis fuisse educatum, quem & olei & mellis conficiendi rationem illæ docuerunt: quare horum vtrorumque inuentor habitus est Aristæus, vt testatur Iustinus libro historiarũ decimoquarto, Inuenit Aristæus oleum & mel in Ceo primus. Scriptum reliquit Pindarus in Pythionicis Cyrenen cum Apolline venari solitam, ac diutius virginitatem seruasse, quæ vbi cum leone fuisset aliquando colluctata, Apollo in eius amorem incidit, illamque in Libyam deportatam compressit, ex quo natus est Aristæus. Pherecydes datâ illi optione vt quò vellet ferretur, in Libyam portatam fuisse dicit, contra tamen Agretas illam in Cretam primum fuisse portatam scriptum reliquit. Huius filius fuit Autuchus ex Apolline præter Aristæum; quibus alii Lycum, & Nomium, & Agreum addiderunt. Neque vero vnus tantum fuit Aristæus, sed plures, vnus Carysti filius, alius Chironis, alius Cœli & Terræ, hic Apollinis; qui cum Etesias aliquando vocasset in Ceo, atque illi statim flare cœpissent, Iupiter Aristæus vocari cœpit: & Agreus & Nomius pastorum & agrestium Deus: quæ tamen cognomina sunt etiam cognomina Apollinis. Hunc tandem omnia humanitatis instituta prodidisse antiqui, quorũ sententiam nos secuti ita in nostris de Venationibus lib. 4. Aristæum,

> Puppis ad Euboicas currens allabitur oras.
> Fertur Aristæus terram hic coluisse, virorum
> Quũ genus indocile, & victum more ferarum,
> Glandibus, & bacchis, pomis syluestribus, & quæ
> Sylua tulit cultu nullius iussa coloni,
> Edocuit primus teneras armenta per herbas
> Pascere, & è quercu fumis pellentibus actas
> Claudere apes vacuo sub cortice: primus oliuum
> Exprimere ex oleæ fructu, lac cogere idem.

Huius vxor fuit Autonoe, quæ filia etiam Cadmi, è qua Actæonem filium suscepit, fertur in Deorum numerum relatus fuisse Aristæus ob rerum humano generi vtilium inuentionem, sicuti testatur Pausanias in Arcadicis. Fuit enim id antiquorum institutum, vt diximus, vt viros bonos & sapientes diuinis honoribus ornarent, de quibus, vt de Diis, fabulosæ narrationes fingebantur. Hunc alii Phœbi, alii Dionysii, ac Cyrenes Nymphæ filium putarunt, quia Aristæus consilium est & prudentia mortalium creditum, quæ optima pars est in nobis, vt nomen significat. Sol verò cum cæteros humores in humanis corporibus extenuet, his tanquam aliqua nebula rarioribus factis propellit in nobis vis animæ ratione prædita, quare Sol pater est Aristæi. Hinc ad vndam Penei fluminis, vel potiùs Penei filiã Cyrenen Phœbus amauit & compressit, quia rarior facta vis illa Aristæum peperit: qui mox olei vsum diligentiam scilicet & vigilantiam in rebus mortalibus inuenit, & mel

libra-

ita eadem familiaris vitæ scilicet & humanioris monstrauit hominibus, cũ illos dispersos & ferarum more peruagantes in vnum locum deduxerit, & pascere & armenta custodire docuerit, cum nullam vtilitatem homines prius ex armentis perciperent. Nec me tamen præterit fuisse naturalium qui ad historiam iam deduxerint, cum dicant Aristæum genitum fuisse ab Apolline, qui Cyrenen eximiæ pulchritudinis virginem raptam in Libyam portauit, & compresserit: idque fictum fuisse propter Thessalorum migrationem qui in loci amœnitate capti, vbi Cyrene vrbs postea condita fuit, ibi habitare decreuerunt. at nihil in hac historia est mirabilitatis, nihil cur res perpetua memoria digna appareat. Enimuero per Aristæi fabulam nos antiquitas ad prudentiam hortabantur, vt breuibus rem complectar, cum ille sola & cœlum nostris studiis sit adiumento vt melius se habeant, & vitam faciat faciliorem beatioremque mortalibus: quippe cum imprudentiæ multæ diure, multæque infœlicitates & molestiæ sint sociæ. at nũc de Tellure dicamus.

De Tellure. Cap. XX.

Tellus quibus parentibus orta sit, non facile est consequi coniectura; quam alii è Litigio, alii è Demogorgone, nullis tamen antiquorum testimoniis freti, quod ego videam, dixerunt. Hesiodus in Theogonia hanc statim post Chaos natam fuisse scribit, neque tamen certos parentes illi tribuit ita inquiens;

> Ταῦτά μοι ἔσπετε Μοῦσαι Ὀλύμπια δώματ᾽ ἔχουσαι
> ἐξ ἀρχῆς, καὶ εἴπαθ᾽ ὅ τι πρῶτον γένετ᾽ αὐτῶν.
> ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ᾽, αὐτὰρ ἔπειτα
> Γαῖ᾽ εὐρύστερνος, πάντων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
> ἀθανάτων.
> Dicite cœlestes primum hoc ab origine Musæ,
> Dicite quid prius illorum se extulit in ortum.
> Ante chaos genitum: post lato pectore Tellus,
> Nata Deum superum ac cœli firmissima sedes.

Hanc, quam alii Titanis, alii Cœli vxorem esse putauerunt, vt sensit Homerus in hymno in Tellurem, quam etiam omnium matrem appellauit in eo carmine;

> χαῖρε θεῶν μήτηρ, ἄλοχ᾽ οὐρανοῦ ἀστερόεντος.
> Salue magna parens Diuum, ac stellantis Olympi
> Coniux.

Herodotus tamen in Melpomene, Tellurem, quæ eximiè colebatur apud Scythas, Iouis vxorem existimatam inquit in his; θεοὺς μὲν μούνους τούσδε ἱλάσκονται, Ἱστίην μὲν μάλιστα, ἐπὶ δὲ Δία τε καὶ Γῆν, νομίζοντες τὴν Γῆν τοῦ Διὸς εἶναι γυναῖκα. Deos solos hos placant. Vestam quidem præcipuè, postea verò Iouem ac Tellurem, Iouis vxorem Tellurem existimantes. quamuis Hesiodus non vxorem, sed matrem Cœli illam vocauit in his;

> Γαῖα δέ τοι πρῶτον μὲν ἐγείνατο ἶσον ἑαυτῇ
> Οὐρανὸν ἀστερόενθ᾽, ἵνα μιν περὶ πάντα καλύπτοι.
> Alma sibi peperit Tellus æquale supernè
> Cœlum, quod stellis fulgens circumtegit illam.

Cum verò omnia corpora naturalia, omniaque elementa ex se inuicem gignantur,

gnantur, quibus omnibus propè sedes est tellus, eam merito Deorum ac hominum matrem vocarunt, vt testatur in his Orpheus;

Γαῖα θεὰ, μῆτερ μακάρων, θνητῶν τ' ἀνθρώπων.
Alma Deum mater Tellus, materq; virorum.

Sic etiam Apollonius libro tertio Argon.

Γαῖα θεῶν μῆτερ, [illegible].
Alma parens superum Tellus, mea robora quæso.

Fuit autem Tellus inter Deos terrestres & inferos existimata, vt scriptum reliquit Aeschylus in Persis;

Ἀλλὰ χθόνιοι δαίμονες ἁγνοὶ
Γῆ τε καὶ Ἑρμῆ, βασιλεῦ τ' ἐνέρων.
Sed ô terrestres dæmones puri
Tellus, Mercuriusque, Rex & inferum.

Hæc Regina etiam vocata fuit, vt scripsit Euripides in Electra;

Σύ τ' ὦ κάτω γῆς ἀνοσίως οἰκῶν πάτερ,
καὶ Γαῖ' ἄνασσα, χεῖρας ᾗ δίδωμ' ἐμάς.
Et tu pater locos profanos incolens
Telluris, ac Regina Tellus cui manus
Trado.

Fuit præterea multis nominibus appellata, vt ait Aeschylus in Prometheo, quam etiam fatidicam dixit in his;

Ἀλλὰ καὶ Γαῖα πολλῶν ὀνομάτων, μορφὴ μία
τὸ μέλλον ᾗ κραίνοιτο προὐτεθεσπίκει.
Sed Tellus multorum nominum, facies vna.
Futurum quã fieret vaticinata est.

Memoriæ prodidit Pauſ. in Phocicis Tellurem primum Delphis responsa dedisse, atque Daphnen delegisse sibi sacerdotem: deinde cessisse illam sedem, atque oraculorum locum dono dedisse Themidi, quæ postea illum Apollini reliquit; hæc causa fuit etiam cur magna Dea vocaretur, vt idem ait in Atticis. Hanc etiam Cererem vocari præterea scripsit ita Euripides in Bacchis;

Δημήτηρ θεά·
Γῆ δ' ἐστίν, ὄνομα δ' ὁπότερον βούλει, κάλει.
Ceres Dea est
Tellus, vtrum magis libet voces licet.

Huic Deæ mos fuit apud antiquos agnam nigram immolare, vt testatur Homer. lib. 3. Iliad.

οἴσετε δ' ἄρν' ἕτερον λευκὸν, ἑτέρην δὲ μέλαιναν
Γῇ τε καὶ Ἠελίῳ.
Ferte agnum nigrum, atque agnam portabitis atram,
Telluri ac Soli.

Horatius porco etiã rem sacram fieri solitam Telluri inquit in eo carmine;

Tellurem porco, Syluanum lacte piabant.

Cum tamen scribat Aeschylus in Persis inferias Telluri tanquam inferis offerri solitas. quid sit Tellus omnibus patet; at cur fuerit coniux illa Titanis aut Cœli fuisse uxorem, illis patebit, qui in illam Solem assidue agere consideraruit, illamque tanquam fœminam Solis ipsius calore ad generationem excitari, & tanquam fœminam ex omnibus elementis vim condensatam in se recipere. ac de Tellure hæc breuiter dicta sint.

De

De Feronia. Cap. XXI.

Feronia Dea habita neque quibus parentibus orta sit, neque ubi, aut a quibus educata, cognoscere omnino potui; quam tamen Deam nemoribus praefectam fuisse constat, ut testatur Virg. lib. 8.

et viridi gaudens Feronia luco.

Celeberrimum fuit huius Deae fanum in urbe Soracte, ut ait Strabo libro 5. ubi eximia religione colebatur. Ibidem rem mirum contingere solitam narrant, ut qui eius Deae numine afflarentur nudis pedibus super prunas & profundum cinerem favillis permistis ambularent illaesi: ad quod spectaculum magna multitudo quotannis adveniebat. Verum nihil aliud Feroniam, quam [illegible] vim arboribus fructiferas insitam, quae illas & servaret, & pullulare faceret, ego esse crediderim, qua & vigent & florent, & fructus ad maturitatem perducunt. Nam cum viderent antiqui nihil sine divina providentia posse consistere, neque tamen divinae mentis cognitionem haberent, vim illis [illegible] profectam in naturalibus corporibus insitas pro Diis coluerunt. Hominum [illegible] simplicitatem & inscitiam fallere omnium fuit facillimum: quare [illegible] malorum [illegible] maxime ortae sunt fallaciae, quae illos implicarunt: quoniam propter inscitiae & imprudentiae semper calamitates & errores sunt comites.

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIAE,

LIBER SEXTUS.

Quod aequo animo ferendum est siquid a Deo impetrare non possumus.

Quam multis difficultatibus vita mortalium undique sit circumvallata, nullaque ex parte miseriis carere soleat, Christianissime Rex optime, non frustra duxerunt antiqui, ut cum suavitate orationis, rerumque propositarum mirabilitate ad prudentiam, & ad tranquillitatem animorum homines allicerentur. Nam quibus rationibus aliquis sibi unquam persuaserit inutile esse, vel etiam periculosum, quod a Diis immortalibus per vota est summa animi contentione saepius expetitum, nisi prius consideret alios etiam homines ut sibi, fuisse carissima calamitosa aliquando a Diis ipsis vix tandem impetrata? Quo enim animo fuisse Theseus putandus est, cum cognovisset filii crudelissime laniati innocentiam? aut quae Deorum ira tantum obesse Semele potuisset, quantum Iovis facilitas, cum ad illam rogatus, quo habitu ad [illegible] solebat, cum fulmine accessisset? Quae turbas [illegible] vis hominum, vel quae improborum insidiae tam cru-

crudeliter Phaethontem oppressisset, quam paterna indulgentia, & nimis facile ab ipso patre exauditæ filii preces? Quod si Dii non tam faciles aliquando hominibus precantibus fuissent, multæ calamitates, multa pericula, multæ cædes fuissent a viuorum heroorum capitibus depulsæ. Vt igitur æquo animo ferremus si quid a Diis impetrare non possemus, multa excogitata, & ut suauiter a vulgo imbiberentur, fabulis inuoluta fuerunt. Neque enim cum quid frustra precamur, continuo in desperationem est cadendum, quod in- falsi plerique homines fecerunt, qui cum votorum suorum non fuissent facti compotes, vel Deos nullos esse dixerunt, vel res humanas non curare, vel omnia inexplicabili & certa fatorum serie trahi; neque diuinas suæ inscitiæ, non ingenii sui imbecillitatem, diuinæ maiestati subiecerunt. Vt igitur æquo animo nostras preces irritas fuisse aliquando perferamus, Deorumque immortalium consilium in bonam partem acciperemus, & ea quæ dicta sunt de Phaethonte, & alia complura his similia, finxerunt antiqui: quæ imperitorum multitudini aniles nugæ, & res ridiculæ videntur: at si quis diligenter consideret vniuersam fabularum naturam, illas ad humanam vitam in melius vertendam excogitatas fuisse sentiet. At nunc de Phaethonte quæ memoriæ prodita sunt ab antiquis perquiramus.

De Phaethonte, Cap. I.

PHaethon Clymenes Nymphæ & Solis filius fuisse dicitur; qui cum Epapho Iouis filio non cederet, seque Solis filium esse gloriaretur, hunc falso gloriari inquit Epaphus, ut ait Ouid. lib. 1. Metam.

> Nunc Epaphus magni genitus de semine tandem
> Creditur esse Iouis: perque vrbes iuncta parenti
> Templa tenet. fuit huic animis æqualis & annis
> Sole satus Phaethon; quem quondam magna loquentem,
> Nec sibi cedentem, Phœboque parente superbum
> Non tulit Inachides: matrique ait omnia demens,
> Credis; & es tumidus genitoris imagine falsi.
> Erubuit Phaethon, iramque pudore repressit,
> Et tulit ad Clymenen Epaphi conuicia matrem.

Quæ scripta sunt etiam a Tzetze chil. 4. hist. 137. At Pausanias in Atticis Cephali filium natum esse ex Aurora Phaethontem scribit, quod etiam testatur Hesiodus ita in Theogonia;

> Τιθωνῷ δ᾽ Ἠὼς τέκε Μέμνονα χαλκοκορυστήν,
> Αἰθιόπων βασιλῆα, καὶ Ἠμαθίωνα ἄνακτα.
> αὐτὰρ ὑπαὶ Κεφάλῳ φιτύσατο φαίδιμον υἱόν,
> ἴφθιμον Φαέθοντα, θεοῖς ἐπιείκελον ἄνδρα.
> Memnona Tithono peperitque Aurora nigrantem
> Aethiopum Regem, Tithono hinc Emathionem.
> Edidit hinc rursus Cephalo coniuncta decorum,
> Et fortem Phaethonta parem Diis maxime supernis.

Fabulati sunt igitur Phaethontem Epaphi contumeliis inflammatum, ut nobilitatem sui generis vniuersis hominibus patefaceret, ad Solem patrem suo contendisse, & precibus tandem impetrasse, vt is polliceretur iurando, quidquid Phaethon poposcisset, se concessurum. Tum vero Phaethon regimen et

currum

currum, luciscq; administrationem sibi per vnum diem concederet: Id cum grauiter ferret Sol, neque tamen negare posset, quod iurando affirmauerat, multis rationibus conatur filio persuadere ne rem tam arduam, tamq; difficilem aggrederetur, quae multò maiorem peritiam & animi constantiam requireret. Verum cum nihil neque monendo neque deterrendo neque rogando, vt ab ea sancta abstineret, proficeret, inuitus illi currum habenasque quadrigarum tradidisse dicitur: vt hec elegantissime scripsit Ouid. 2. Metamor. & Lucianus in dialogis Deorum. Cum igitur acceptum currum ob metum Scorpionis retinere intra certam viam Phaethon ignorasset, effecit vt modo terrarum orbis acerbitate caloris propinquioris conflagraret, regionesque vel ad cardines mundi infimum situm sentirent, modoque tellus Aethiopum gnauiter & infestis frigoribus premeretur. Id cum sensisset Iupiter vereritq; ne genus animantium penitus periret, fulmine coelesti Phaethontem de curru deiecit; qui ad ripas Eridani fluminis cecidit, vt ait Apollonius libro quarto Argonauticorum;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Vltima ad Eridani Nimpha venere fluenta,
Pectus quò ardenti percussus fulminis igne
Semiustus cecidit Phaethon, currumq; paternum
Liquit in aetiis campis: ibi nunc quoque fluctus
Vulneris olent vstum grauiter, fumosq; vaporant.

Est autem in regione Celtarum locus ille, in quem cecidisse Phaethon dicitur; vbi sunt fontes Eridani ad Pyrenaeos montes, sicuti testatur Dionysius in descriptione orbis, in his;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Hinc Pyrenaeos montes, Celtasq; videbis,
Non procul Eridani distantes fontibus: illic
Tempore nocturno deserta ad flumina fratrem
Heliades fleuere suum Phaethonta cadentem.

Nam fama est eius sorores, quae commemoratae sunt cum de Sole ageremus, adeo grauiter mortem Phaethontis tulisse, vt assiduè lugentes Deorum misericordia in populos fuerint conuersae: vt inquit Ouid. lib. 1. de Ponto;

Vos quoq; felices, quarum clamantia fratrem
Cortice velauit populus ora nouo.

Harum lachrymae in electrum fuerunt conuersae, vt ait idem poeta in libro secundo Metamorph.

Inde fluunt lacrymae: stillataq; sole rigescunt
De ramis electra nouis, quae lucidus amnis
Excipit, & nuribus mittit gestanda Latinis.

Haec illa sunt, quae de Phaethonte ab antiquis fabulosè dicta fuerunt. Phaethon Solis & Clymenes filius dicebatur, quia est ardor aut inflammatio,

quae

quæ è sole proficiscitur: nam φαέθων ardens significat. Huic Clymenen dixerunt esse matrem, quæ aqua est, et a κλύζειν quod inundare significat, fuit vocata. Sensit enim Anaxagoras & Heraclitus stellas esse ignitas, factas vaporibus iis, qui per vim solis è terra extraherentur: nam cum vapores illi inflammati fuerint, tum vehemens est calor, quod etiam patet per æstiuos dies: cum enim sint crassiores terræ vapores, iique calefiant à sole, quod etiam magis accidit in tenuioribus imbribus, tum magnus & intolerabilis prope fit æstus; quare Phaethon Solis & Clymenes est filius, vaporum scilicet ardor, qui à sole excitantur. Alii Cephali & Auroræ filium esse Phaethontem putarunt, quia Cephalus & ipse Sol astrorum omnium princeps esse creditur, nascitur enim ardor e solis viribus per certum. Fabulantur hunc currum à Sole patre impetrasse, quia late vagatus fit ardor flammisque infestas praeter modum caloribus prouincias depopulatur. Ego enim sanè per hanc fabulam eximiam aliquam siccitatem, aut etiam inauditum calorem contigisse aliquando crediderim ob certum planetarum congressum solis in extrema parte Libræ sub finem Septembris cadentem, quare finxerunt antiqui Phaethontem, ante quàm ad Scorpionem accederet, eius metu decidisse. Finxerunt enim in ea parte præcipuè signifer deflexisse, quæ est ultima Libræ in Scorpionem, ubi via dicitur usta: quæ gradus decem utrinque continet. Cum enim Solis cursus eò peruenisset, neque tamen per humiditatem diuturnam æstus cessaret, creditum est Solis currum viam suam reliquisse, atque inde locus datus est fabulæ. Nihil fuit igitur aliud Phaethontis fabula, nisi ob nonnullarum errantium stellarum congressum siccitas eximia: qui dicitur ad ripas fluminis Eridani decidisse, quia inundationes hanc siccitatem plerumque consequi solent, vel pestilentia, vel terræmotus, vel annonæ penuria. Nam cum cum miro calore solis terraque siccitas Galliam & Germaniam, & Italiam anno salutis nostræ 1348. inuasisset, tanta vis pestilentiæ anno sequenti coorta est, ut vix unus è decem millibus hominum superfuerit. Illud ipsum aliquando contigit in Aegypto, & in Asia post calidam siccitatem & post eximias inundationes; nam duodecim urbes una nocte Tiberio Cæsare imperante terræmotu deuastatæ sunt. Atque Anaximander ex obseruatione sydereum non solum tempestates, sed etiam subterraneos ventos Lacedæmoniis futuros prædixit. Hunc falsò dictum fulmine à Ioue apud Eridanum fluuium fabulantur, quia ut Orionis sic Eridani exortus magna vis imbrium sæpius concitatur, quare in Arateis versibus illum magnas habere vires inquit Cicero, cum ita verterit;

> Hæc etiam Eridanum cernes in parte locatum,
> Cæli funestum magnis cum viribus amnem.

Id autem ita fictum est, quòd fulmine fuerit deiectus; quia vapores per calorem elati in sublimi aeris parte in angustum à circumstanti frigore compulsi, (est enim illa pars aeris, ubi cessant radii solis à terra remissi, frigidior,) tonitrua, & fulgura, & fulmina emiserunt ac detruserunt, donec calor ille denique dissiparetur. Ea de causa & Iupiter illum de curru deiecisse dicitur, & siccum rerum mortalium labantem videret, refecisse, cum Iupiter modo aer est, modo mens diuina, à quo aere frigidiore denique facto necata fuerint aliquando penè exusta & extincta ob æstum animantia. Fama est eius sorores à deo miserabiliter mortem Phaethontis luxisse, ut Deorum misericordia factæ in populos commutatæ. Hoc nihil aliud significat, nisi ex humore

[illegible] & calore solis illo ex imo multa post arborum plantarumque ge-
nera nasci solere, vere tantum, vbi calor materiae facultatem superarit, [illegible]
[illegible] est generationis, sed corruptionis autor. Succus autem qui vel è
[illegible] vel ex arboribus extremus effluit, propter vim inti-
[illegible] crassior est, quam electrum ex illis arboribus tum pri-
[illegible] dicunt. Fuerunt qui haec ad historiam po-
[illegible] nam omnes fabulae habent aliquam historiae partem [illegible]
[illegible] scribit Zez. hist. 137. Phaethontem filium fuisse [illegible]
quam [illegible] qui cum currum agitaret ad ripas Padi [illegible] fluuii in
[illegible] Regis, [illegible] quem tanto cum animi moerore [illegible] sorores
[illegible] quare dictae sunt in arbores conuersae. Nam Pla-
to, [illegible] post diluuium primum Thesprotorum & Molossorum Re-
[illegible] quem Lucianus in Dialogo de Astrologia
[illegible] acceperit credidit, quia solis cursum pri-
mus deprehenderit. Fuerunt qui Phaethontis fabulam inde [illegible]
dicant, quod [illegible] cometa solaris naturae in [illegible] locis [illegible] dif-
[illegible] intolerabiles aestus effecerit. Est enim ea cometarum natura, [illegible]
vapor circa sydera collectus, [illegible] per se [illegible] qui [illegible]
[illegible] & siccitas, & aestus, & aquarum penu-
ria consequatur, quia [illegible] ad inflammationem aeris vapo-
res, quam ad pluuiam. Quod attinet ad mores, deprimere contumaciam ar-
rogantium per haec voluerunt, qui nihil sibi non tribuunt, nihilque se ne-
scire propter nobilitatem arbitrantur; quae arrogantia homines plerumque
[illegible] in magnas calamitates. At nunc de Aurora dicamus.

De Aurora. Cap. II.

Auroram filiam fuisse Hyperionis ac Thiae, Solisque & Lunae sororem, de-
clarauit Hesiodus in Theogonia his carmi.

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Thia parit Solem magnum, Lunamque nitentem,
> Auroram, quae fert lucem mortalibus almam,
> Caelicolisque Deis cunctis; Hyperionis almi
> Semine concepit namque illos Thia decora.

Alii Titanis & Terrae filiam esse Auroram crediderunt. Hanc solis praeuiam,
sicut Amatam praeuiam luciferam, dixerunt antiqui: quippe cum Solem [illegible]
[illegible] mortalibus, vt ait Orpheus in Hymno in Auroram;

> [illegible]
> Nuntia Titanis celeris, [illegible]

Huic [illegible] tribuit Homerus propter colorem rubicundum, aut sub
rubeum, quam in aurea sede vehi dixit in Hymno in Venerem;

> [illegible]
> [illegible]
> Vt vellet de gente parem Diis, aurea sedes
> Quam vehit, arripuit Tithonum Aurora maritum.

Fabulati sunt enim poetæ Auroram in curru à quadrigis rubentibus vehi solitam, vt testatur Virg. lib. 6.

> Hac vice sermonum roseis Aurora quadrigis
> Iam medium æthereo cursu traiecerat axem;

Theocritus autem non roseos, sed albos equos Auroræ appellauit in Idyl. hoc pacto;

> [illegible]
> Nec pullis Aurora domum Iouis vt petit albis.

Scriptum tamen reliquit Lycophron in Alexandra Auroram à Pegaso equo vehi solitam, vt est in his;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Aurora montem Phagium aduolauerat,
> Velocisalium super alis Pegasi.
> Cernam prope Tithonum in thoro reliquerat.

Hanc ex Oceano, tanquam Solem & reliqua astra, surgere scripsit Homerus in hymno in Mercurium hoc pacto;

> [illegible]
> [illegible]
> Hinc Aurora tulit lucem mortalibus almam
> Fluctibus Oceani surgens sata mane profundis.

Memoriæ prodidit Paus. in Laconicis Auroram forma Cephali captam pulcherrimi iuuenis illum ad se rapuisse. rapuit Orionem præterea vt scripsit Homerus lib. quinto Odyss.

> [illegible]
> Sic vbi ab Aurora rosea est correptus Orion.

Quæ Tithonum etiam maritum sibi rapuit, quem in Delum asportauit, eumque dormientem in thoro consurgens relinquebat cum Memnone filio, vt innuit Virg. lib. 4. Aeneid.

> Et iam prima nouo spargebat lumine terras
> Tithoni croceum linquens Aurora cubile.

Hanc ex Astræo præterea scripsit ita Apollodorus libro primo bibliot. Ventos & Astra peperisse; [illegible]. Ex Aurora & Astræo venti & astra. Nam cum Astræo congressa fratre Thiæ & Hyperionis filio Argestem, Zephyrum, Boreamque peperit & Notum, vt in Theogon. ait Hesiod.

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Astræo peperit ventos Aurora rapaces
> Argestem, Zephyrum, & Boream glacialibus alis,
> Atque Notum coniuncta deo Dea candida lecto.

Hanc iucundissimam & formosissimam non hominibus solum, sed etiam cæteris animalibus, & omnibus plantis contingere, scripsit Orpheus in hymno in Auroram his verbis;

> [illegible]
> [illegible]

ἡνίκα τὸν γλυκὺν ὕπνον ἀπὸ βλεφάρων ἀποσείσῃς.
πᾶς δὲ βροτὸς γήθει, πᾶν ἑρπετόν, ἄλλα τε φῦλα
τετραπόδων, πτηνῶν τε, καὶ εἰναλίων πολυεθνῶν.

Quo gaudet mortale genus, vitare nec ullus
Conspectum vult ipse tuum, cum dulcibus oris.
Excutis & somnum ciliis, laetantur ubique
Serpentumq; hominumq; genus, volucresq; feraeq;
Quique colunt altas spumosi marmoris undas.

Hæc illa sunt, quæ de Aurora fabulosè prodita fuere ab antiquis. Hanc Thiæ & Hyperionis filiam arbitrati sunt illa de causa, quia diuina bonitate ita sit tamen lux à sole ad mortales manet. quid enim commodi habemus, quod hominibus à Deo non sit. Hanc alii Terræ filiam & Titanis, alii etiam Titania vocarunt, & ex oceano emergere crediderunt. quia nauigantibus ex undis, aut in planitie existentibus è terra exire appareat, & è luce sola quam successit. Nam oculorum acies ad certum interuallum pro facultate naturali locorum distantias metiri potest, at hallucinatur praeterea ubi imbecillitatem & ob medium aeris inter aciem & distantia corpora interiectū, quæ spectantur. quare si quid longinquum metiri velimus, adhibenda sunt quædam instrumenta, aut aliqua oculorum aciem adiumenta & confirmationes. Eadem igitur nubili aeris natura & surgentium assiduè vaporum et candida solis luce interiectis, cum tenuis illa adhuc sit, ut rubicunda & rosea Aurora videatur; quare roseum colorem, & roseos digitos & auream sedem, & rubentes equos illi attribuerunt, qui iidem sunt & solis. propter celeritatem motus illi currus concessus est. Hanc niueos equos habere nonnulli dixerunt, non ad surgentes vapores, sed ad ipsius lucis naturam intuentes. at nunc dicamus de Memnone.

De Memnone. Cap. III.

Memnon fuit Auroræ Tithoniq; filius, qui habuit fratrem ex iisdem parentibus Emathionem, ut ait Apollodor. lib. 3. Hesiodus in Theog.

Τιθωνῷ δ' Ἠὼς τέκε Μέμνονα χαλκοκορυστὴν,
Αἰθιόπων βασιλῆα, καὶ Ἠμαθίωνα ἄνακτα.

Ast Aurora parit Tithono Memnona fortem,
Aethiopum Regem, Regem simul Emathionem.

Hunc natum esse Thebis testatur Dionysius in Situ orbis his;

οἵ τε Θήβην ναίουσιν ἐρικυδέα,
Θήβην ὠγυγίην ἑκατόμπυλον, ἔνθα τε Μέμνων
ἀντέλλουσαν ἑὴν ἀσπάζεται ἠριγένειαν.

Nam quicunque colunt Thebas & moenia clara,
Thebas egyptias Hecatompylas: hic ubi Memnon
Surgentem capit Auroram complexibus arctis.

Strabo tamen lib. 15. Cissiam matrem Memnonis vocatam fuisse scribit. Hunc Aethiopum fuisse Regem, & ex Aethiopia ad bellum Troianum, vel potius è Susis Persarum ciuitate venisse ait Paus. in Phocensibus; nam omnes illas nationes Memnon ante bellum Troianum debellarat, quæ mediæ fuerunt usque ad fluuium Choaspem. Memnonis prodidit Strabo

lib. 16. non procul à Ptolemaida ciuitate Aegypti, in vrbe Abydo fuisse regiam Memnonis mirificè è lapide totam extructam, & labyrinthum præterea eiusdem operis, quem Memnonium vocarunt. Hunc ad bellum Troianum Priamo opem ferentem accessisse constat, qui fortiter singulari certamine cum Achille commisso occubuit. Hic vbi fuit percussus, fons factus, de quo aquam sanguineam fluere dicebant quotannis, quo die ille fuit cæsus, vt ea carmina testantur Calabri;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Sanguine qui tinctus fulgentes alluit agros,
> Memnonia vt luce est tristis, qua concidit ille.

Ferunt illum post cædem apud Paltum Syriæ iuxta Badam fluuium fuisse sepultum, vt scripsit Simonides poeta. Atque supra Aesopi ostia humatum fuisse testatur Strab. lib. 13. quare vicus qui proximus fuit, Memnonis vicus dictus est. Scriptum reliquit Pausan. in Laconicis Memnonis ensem totum ex ære fuisse Nicomediæ cum hasta, quæ imam tantam partem, & cuspidem æream haberet, in templo Aesculapii depositum. Fuerunt qui dicerent Auroram impetrasse a Ioue, vt cum Memnon rogo imponeretur, mutaretur in auem, quod etiam contigisse dicitur, vt ait Ouid. lib. 13. Metam.

> Memnonis orba mei venio, qui fortia frustra
> Pro patruo tulit arma suo, primisque sub annis
> Occidit à forti, sic Dii voluistis, Achille.
> Da precor huic aliquem solatia mortis honorem,
> Summe Deum rector, maternaque vulnera leni.
> Iupiter annuerat, cum Memnonis arduus alto
> Corruit igne rogus; nigrique volumina fumi
> Infecere diem: veluti cum flumina natas
> Exhalant nebulas, nec sol admittitur infra.
> Atra fauilla volat, glomerataque corpus in vnum
> Densatur, faciemque capit, sumitque colorem
> Atque animam ex igni, leuitas sua præbuit alas.

Dictæ sunt & aliæ complures aues Memnoniæ vocatæ ex eodem rogo collisse, quæ inter se pugnantes in rogum relapsæ pro inferiis se Memnoni consecrarunt. Theocritus ipsum etiam Memnonem in auem mutatum circa rogum volasse, rogumque lustrasse commemorat in epithaphio Bionis, cum de cæde quæreretur, vt est in his;

> [illegible]
> [illegible]
> Non sic Aurora natum in conuallibus lusit
> Memnonis est tumulare lustrans conquesta volantis.

Scriptum reliquit Lucianus in Philopseude miraculum illud statuæ Memnonis fuisse celeberrimum: quippe cum statua illius, quæ fuit in templo Serapidis in Aegyptiis Thebis erecta, sponte sua cum radiis solis tangeretur sonum emitteret; atque nescio quid lacrymabile sub solis occasum, cum matris aduentu lætari, tristari discessu putaretur, vt testatus est etiam Corn. Tacit. Hanc statuam etiam reddere responsa consueuisse antiqui dixerunt. Fama est statuam ipsam nigri lapidis fuisse, quæ sonum illum edi-

dit.

geret. Scribit Strabo lib. 17. se Thebas in Aegyptum aliquando contendisse, ibi duo altissimi erant colossi ex integris lapidibus inter se propinqui, quorum alterius superiores partes iam corruerant ob terraemotum: huius [illegible] quae reliqua erat super base, circiter horam primam, ut inquit, sonum [illegible] haud quaquam magnum ingenti praesente multitudine. Sic enim [illegible] artificiale in ipsa base incisa. Neque hoc erit sane incredibile, si quis [illegible] sit scientiae cognoverit, aut si Thebanorum sacerdotum peritissimam in astronomicis philosophicisque rebus intellexerit. Non enim illi in [illegible] immundissimi, neque inter lurcones vino graves maiorem aetatis [illegible] degebant, sed quod reliquum erat temporis ab administratione sacrificiorum, id totum in honestissimis rerum vel naturalium vel divinarum studiis contemplationibusque transigebant. At qui Zez. chil. 6. hist. 64. Cypri [illegible] vocatam fuisse Memnoniam ab Aegyptiis, & columnam habuisse varii lapidis factam, quae sonum illum emitteret; laetum quidem per diem, quia laetaretur matris praesentia, at lugubrem per noctem, quia doleret illius discessu. Alii sunt scriptores a Zeze dissentientes, quia Memnonem in Ilio fuisse sepultum, et ossa in patriam relata crediderunt. Atque tot sunt dicta fabulose de Memnone. Memnonem Aurorae Tithonique filium fuisse dixerunt, quia in Orientis partibus imperavit, quando & Orientem Auroram nonnunquam vocarunt aliquando Latini, ut est illud Virg. in lib. 8.

> Hic ope barbarica, variisque Antonius armis
> Victor ab aurorae populis.

Quod dictum fuit, quia sub ortum solis, & aurorae ipsius tempore lenis aura plerumque oriatur, nam parva aura aurora dici videtur. Quod ad Troiam militaverit, quod caesus fuerit ab Achille, quod honorifice sepultus fuerit, id totum non abhorret ab historia. Quod vero aves ex illius rogo evolaverint, illaque immortalitatem Aurora impetraverit a Iove, quid aliud est, quam antiquorum poetarum adulatio? nam illi ut propinquorum Regum gratiam aucuparentur, aeternam & immortalem gloriam futuram ipsorum Regum dicebant, & quae in omnes nationes perveniret, exaltaque fabulosa ornamenta, suavitateque orationis, tanquam horrenda pharmaca suavibus rebus condiverunt; ne simplex adulatio nauseam auditoribus moveret. Quae ad eas statuae mirabilitatem spectant, antiquorum artificum praestantiam patefaciunt, qui & colossos incredibili magnitudine, ac artificio, & columnas adeo solidas tam ponderis, tum etiam incisarum figurarum artificio, non solum erexerunt, sed etiam in longinquas regiones exportarunt. Tanta vero fuit in coniungendis lapidibus scientia, ut vel diligentissime intuentibus nulla appareret coniunctio, quare praeclare dictum est in eam pyramidem, quae fuit ex Aegypto Romam comportata;

> Si lapis est unus, dic qua fuit arte levatus.
> Si duo, vel plures, dic ubi congeries.

Quod ad mores, vitaeque institutionem attinet, nihil in Memnone esse conspicio, quare tota fere est historica explicatio. At nunc de Tithono dicamus.

De Tithono. Cap. IIII.

Tithonus, quem ob corporis elegantiam, amatum fuisse ab Aurora inquiunt, Laomedontis fuit filius, fraterque Priami, ut fama est: cum

tamen

tamen diuersæ matres horum fuisse memorantur. Alii enim matrem Tithoni fuisse Leucippen, at Tithoni alii Strymo, alii Rhoeo Scamandri filiam. Inquiunt Tithonum in cœlum fuisse portatum cum ab Aurora amaretur, illiq; à Parcis immortalitatem fuisse impetrauisse: sed cum oblita fuisset Aurora petere etiam ne senesceret, Tithonus in tantam venisse senectutem dicitur, vt infantulorum more in cunis agitatus quiesceret. Verū denique in cicadam dicitur fuisse conuersus, quæ matura [illegible] vel senio confectæ non occidunt, sed iuuenescunt. Hanc fabulam ita attigit Horat. lib. 2. Carminum;

Longa Tithonum minuit senectus.

Illud autem passus fuisse creditur propter dolorem, quem audita Memnonis filii morte perceperat: nam tanq; euolaturus ad videndam filium brachia concussit, quare alæ tum primum illi natæ fuisse dicuntur. Id asserit [illegible] in libro primo, cum dicat illum, qui immortalitatem assecutus fuisse videbatur, cuique alæ exortæ sunt, tandem occidisse. Tithonusq; [illegible] natus. Alii tamē dicunt illum Auroram precatum fuisse vt posset immortalitatem deponere, cum propter senectutem humanis voluptatibus frui amplius posset: quod cum illa concedere non valeret, in cicadam illum vertit. Dicitur Tithonus Susa condidisse ciuitatem, non procul ab amne Choaspe Persidis nobilissimā, ac sedem olim Imperii Persarum. Cum vero in cunis, vt diximus, plerumq; iaceret Tithonus ob senectutem, in lecto tamen illum ab Aurora relinqui solitum scribit Virg. in hoc carmine;

Tithoni croceum linquens Aurora cubile.

Habuit ex Aurora Tithonus Memnonem & Emathionem filios, vt dictum est; filiam verò Iodamam. Hæc ferè sunt, quæ de Tithono dicuntur. Horum, qui ad historiā traducere conantur, dicunt Tithonum ex Oriente vxorem duxisse, è qua cum prædictos suscepisset filios, in tantam peruenit senectutem, vt in cunis agitaretur domi infantum more. Huic fabulæ datus est locus, quòd Aurora illum amauerit ob temperiem Orientalium locorum, illum & maritum, & immortalem propè fecerunt. Quòd in cicadam fuerit conuersus, quid aliud est, quàm senilis garrulitas & loquacitas? cum etiam morosi sint senes, tum gloriosi & temporis præteriti semper laudatores, contemptoresque præsentis, & cuiusmodi Nestorem finxit Homerus. Fuerunt qui ridiculam allegoriam addiderint, & quam referre propè fuit [illegible]. Dicunt enim Tithonum [illegible], at Auroram [illegible] vendendis mercibus vel agendis rebus accommodatam, vnde vir Auroræ Tithonus putabatur. Quoniam vero multa virilia opera aguntur per diem, muliebria per noctem, vt dixerunt, ea de causa illa [illegible] à [illegible]; & quoniam venalia per diem exponuntur, dixerunt Filium esse Tithoni [illegible]; nam [illegible] emo significat. At ego crediderim hanc fabulam ideo fuisse fictam, quòd per illam nos sapientes ad æquo animo ferenda naturæ onera solarentur; cum mors omnium calamitatum finis sit Deorum beneficio hominibus concessa. Nam cum immortalitatem à Diis Tithono Aurora impetrasset, ille tamen supplex à Diis ipsis contendit, vt liceret sibi mori, quia satius esse putaret semel interire, quàm assiduè [illegible], totq; naturæ difficultatibus infestari. At nunc de Pasiphae dicamus.

De Pasiphae. Cap. V.

PAsiphae Solis & Perseidis filia fuisse dicitur, ut ait Cic. lib. 3. de natura Deorum, in his; Circe autem & Pasiphae e Perseide Oceani filia natae, patre Sole, in Deorum numero non habebantur? Hanc Minois uxorem fuisse constat; e quo Ariadnam, quam a Theseo abductam & in Naxo relictam a Libero patre uxorem ductam inquiunt, filiam peperit, ut ait Apollo. lib. 3.

[illegible]
[illegible]

Huius amore fuit Minois capta Ariadna,
Pasiphae hanc peperit Solis de semine nata. 10

Fabulati sunt Venerem post indicatum furtum a Sole adulterium cum Marte, universam Solis stirpem persecutam fuisse; quare & Ariadna a Sole orienda ingratum & perfidissimum Theseum experta est; & Pasiphae huius mater ingenti tauri amore captatrix, ita ut Daedali opera se illi subiecerit, de qua natum est Minotaurum, cuius altera pars homo erat, taurus altera, ut est in Ariadna apud Ovidium;

Nec tua mactasset nodoso stipite Theseu,
Dextera parte virum, dextera parte bovem.

Cum vero fuisset id monstrum, labyrintho custoditur, cum inexplicabiles vias ambagibus & fallacem, ita ut cum quis viam egredientem, & ad locum perducentem se repetisse putaret, tum novum ingressum, & priori multo difficiliorem experiretur: atque id in illum exclusum fuit. Habet fabulas idem Daedalus, qui excogitaverat, ut Ariadnae amori satisfaceret, aperuit eam eo, qui Athenis septimo quoque anno ob mortem Androgei mittebantur, vorandi a Minotauro, vel inter labyrinthi fallacias, ut alii putarunt, morituri, includerentur. Hanc rem satis aperte, ut arbitror, explicavit in his carminibus Virg. lib. 6. 20

Hic crudelis amor tauri, suppostaque furto
Pasiphae, mistumque genus, prolesque biformis,
Minotaurus inest, Veneris monumenta nefandae. 30
Hic labor ille domus, & inextricabilis error.
Magnum Reginae sed enim miseratus amorem
Daedalus, ipse dolos tecti, ambagesque resolvit,
Caeca regens filo vestigia.

Habuit filium Androgeum & Ariadnam, ut ait Isacius, quibus alii Phaedram addiderunt. Fuerunt, qui dicant illam quo tempore Minos adversus Athenienses militabat, rem cum Tauro milicum duce clam habuisse, atque ex eo suscepisse filium, quem de patris nomine Taurum appellarunt, nonnulli vero Minotaurum addiderunt, quod Minois videretur, cum esset Tauri. Alii dixerunt Taurum fuisse Minois ducem, qui crudelissimus erat in omnes Athenienses, qui tributi nomine mittebantur; ut testatur Plutarchus in Theseo. 40 Alii maluerunt ex huius ducis concubitu & ex Minoe eodem partu natos esse geminos filios; Androgeum e Minoe, Taurum autem ex Tauro: quod tamen cum non pateret, quidam utriusque parentis nomen obtinuit alter filiorum. Hoc non solum fabulosum est, sed prorsus abhorret a veritate, quoniam simul ei tempori uterus mulieris ubi semen avide simul imbiberit, atque hauserit, constringitur; neque amplius aperitur, inter quam fetum perda-

verit

veritē ad maturitatem. Fuerunt, qui fabulosam causam reddiderint, cur fu-
rus adulterum vxorem sortiretur, cum illa vel bouem sustinuerit. Nam cum
Minos ad bellum exiturus Iouem patrem rogasset vt aliqua tauro sacrificio
aliqua se victima afferret, taurum eximiæ pulchritudinis oblitus [illegible]
tu dimisit [illegible], ac alium pro illo immolauit. Quare scribunt irata
Minos ex ira Iouis ob eam fraudem amorem tauri [illegible] tauri fuisse immis-
sum. Alii maluerunt Minoem à Cretensibus impeditum quo minus in re-
gnum paternum succederet, respondisse à Diis immortalibus sibi datum re-
gnū quod nisi crederent, Deos augurio id esse confirmaturos: Nam Neptuno cum
vouit se quod primum apparuisset immolaturum. Cum vero è mari pulcher-
rimus taurus apparuisset, illum dedit pastoribus ad armenta ducendum,
atque alium pro illo mactauit, quare iratus Neptunus vesaniam illam tau-
ri [illegible] vxori Minois immisit. Scriptum reliquit Plutarchus in Cleo-
mene, in Thalamis Messeniorum olim ciuitate extitisse fuisse Pasiphaes ora-
culum & oraculum [illegible] Pasiphaen quidam vnam esse Nympharum. Ali-
quidam arbitrati sunt, eamque non Solis, sed Iouis fuisse filiam, quæ ita vo-
cata sit, quod omnibus ibi pateret oraculum. Hanc fabulam ad historiam
deduxit Zezes hist. 19. primæ chil. qui scribit auguratum à Neptuno immis-
sum Taurum fuisse ducem, qui cum ingenti classe suppetias Minoi tulit,
quem cum vidissent Cretenses priusquam dimicaretur, Regem Minoem [illegible]
[illegible]. Eius tauri visi sunt elegantia & [illegible] amore capta est Pa-
siphae Minois vxor, Dædalique consilio & adiutore in priuata domo ipsa
cum illo dicitur se commisisse, ex quo natus est puer, qui & adulteri & legitimi
mariti Pasiphaes nomen reportauit. Ego vero aliorum quandam & vtilio-
rem sententiam fabulis latere crediderim, quoniam non historiæ solum re-
rationis causa fabulæ [illegible], sed vel rerum naturalium, vel morū in-
formādorū, vt diximus. Pasiphae Solis & Perseidis filia, quid aliud est, quam ani-
ma mortalis, quæ si plurimū ratione & consilio pollet, cū corpus solum virtute ma-
teriam corporis, optime digerentem. Et Perseis [illegible] quid aliud est Perseis,
quàm ipsa materia humida, è qua corpus gignitur? Hæc ipsa anima [illegible] Mi-
nois iustissimi atque optimi viri sit vxor, si ad illegitimas voluptates decli-
nauerit, desciscere à legitimo marito dicitur, & in adulteri [illegible] tau-
ri complexum refugere. Vbi enim à ratione animus desciuerit, vel ad iram,
vel ad cupiditates se referens, tunc omnibus turpis apparet, & tauri formā
recipit. Quare siquis fabulæ turpitudinem fœminam [illegible] arbitratur, nun-
quid non [illegible] mulierē existimat Pasiphaen, quæ tam turpes, ac tam illegitimas vo-
luptates experiatur, quam pudet non turpissimum putauerit, se ipsum vel li-
bidine, vel ira, vel aliis turpissimis animorum motibus cedere? concedē-
dæ sunt quidem corpori voluptates, quas natura necessario expetit; quippe
cum neque ira, neque voluptas inutiliter à Deo data sit, sed illæ tantum con-
cedendæ, quas Iupiter aut Neptunus concesserit, quod per eum taurum in-
telligitur; ad corporis vires restituendas scilicet, & ad propagandam sobo-
lem. Cuius rei vel maximum id est argumentum, quod vel ira ad res agen-
das, vel libido ad procreandum, vel reliqui animorum motus [illegible] sem-
per sunt cum moderatione & corpori, & tempori; cum plurimum obesse so-
leant, nisi moderatio adhibeatur. Ex illegitimo vero voluptatum, & animi
motionum vsu multa monstra nascantur necesse est, ac non solum Minotau-
ri, quæ ita homines implicant, vt qui semel ab æquitate declinauerit, la-

[illegible]

propter contemplationem, difficillime postea à sceleribus continentur: eum mox,
[illegible] natura pulsa sint affectis hominibus. Neque aliud
[illegible] inexplicabilis circuitio significare voluit, nisi illā,
[illegible] Labyrinthi [illegible] se dedidisset, sine summa difficultate se explicare posset
[illegible] usque ad extremum vitae diem; aut sine summo Dædali ingenii ad-
[illegible] auxilio. ac de Pasiphae ita breuiter; nunc de Circe dicamus.

De Circe. Cap. VI.

Circe, vt scripsit Hesiodus in Theogonia, Solis & Perseidis Oceani dici- 10
tur fuisse filia in his;

[illegible]
[illegible]
Soli indefesso peperit Perseis at olim
Aeetam regem & Circen, clarissimam, natos.

Homerus tamen in libro 10. odyss. illam Solis & Perseæ filiam, at non Per-
seidis inquit, in his carminibus;

[illegible]
[illegible]
[illegible] 20
[illegible]
[illegible]
Venimus Aeææ posthæc ad litora terræ,
Hanc Circe coluisse grauis Dea dicitur, illa
Prudentis soror Aeetæ fuit; vnus vterque
Semine de Solis nitidi narratur, & illis
Oceano Perse mater fuit edita magno.

Alii crediderunt Hecates, alii Aeetæ fuisse filiam, at non sororem. Alii
etiam Asteropes & Hyperionis filiam crediderunt, sicuti testatur Orpheus
in Argonauticis: cuius miram fuisse pulchritudinem inquit, cum splendoris 30
radii ex illius capite emicarent, vt patet ex his;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Aeetæ affinis, coniunctaque sanguine, Solis
Filia; quam proprio dixerunt nomine Circen. 40
Asteropeque parens, Hyperionque illi autem. illa
Velox occurrit nati, cuncti aspicientes
Perculsi... viri: flammæque simillimus ardor
Crinibus auratis illi affuit, igne decorā
Splendebat facies, superisque simillima Diuis.

At Dionysius Milesius libro primo Argonauticorum scriptum reliquit hāc
Hecatem Persi & Aeetæ filiā fuisse: nam Persen & Aeetam filios Solis fuisse
tradit, quorum Aeetā Colchis & Meoticis, at Perseus Tauricæ regioni im-

perauit, duxitq; veterem quandam ex indigenis, quæ Hecate dicebatur. Fuerunt qui dixerint Perseum è nympha quadam indigena Hecaten filiam suscepisse venationibus magnopere deditam, quæ prima omnium lethiferas radices inuenit, peritissimaque fuit conficiendorum venenorum, ac medicamentorum, quæ in hospitibus experiebatur: quippe cum patrem etiam suum veneno sustulerit. Hanc primam vim aconiti obseruasse tradunt, & verbenas etiam inter veneficas herbas reperisse. Hanc ablegatam in Colchorum regionem Aeetæ patruo nupsisse inquiunt, è quo nata est Circe & Medea. Verum cum Circe facta esset senior, vel matrem ipsam veneficiorum peritia superauit: quippe quæ multa ab ipsa matre didicisset, plura per

10 ipsa experiens quotidie excogitasset. Dionysiodorus illam ætate iam matura Sarmatarum regi nupsisse inquit, quo paulo post veneno extincto ipsa regno sola potita adeo crudeliter subiectos populos tractasse dicitur, vt regno pulsa cum parua mulierum manu in Italiam fugere compulsa sit, & in promontorio, quod ab ipsa postea Circæum dictum fuit, consederit. Alii duas fuisse Circes memorant, atque mistarum res gestas ad vnam detulerunt. Vocata fuit Aeæa Circe ab Aeæa insula Phasidi fluuio propinqua in Colchica regione: quam tamen insulam nonnulli esse in freto Siculo crediderunt. Apollonius Rhodius lib. 4. Argonaut. Aeæam insulam in Italia apud

20 Tyrrhenorum agrum esse scribit in his;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Inde cito fluctus persabitur vncta carina,
> Ausoniæ apparent Tyrrhenæ litora terræ:
> Aeææque petunt portum, de puppe rudentes
> In litus iaciunt. hic Circen inueniunt, quæ

30 Aeæ comas madidas ornabat ab æquore aprica.

Hæc ancillas quatuor dicitur habuisse, quarum opera in conficiendis veneficiis, & in legendis herbis, herbarumq; floribus vtebatur, vt scripsit Pausa. in prioribus Eliacis. at Ouid. lib. 14. Metamorph. Nereidas & Nymphas eo fungi officio scripsit his versibus;

> Nereides, Nymphæque simul, quæ vellera motis
> Nulla trahunt digitis, nec fila sequentia ducunt,
> Gramina disponunt; sparsosq; sine ordine flores
> Secernunt calathis, variisq; coloribus herbas.
> Ipsa quod hæ faciunt opus exigit, ipsa quis vsus,

40 Quoq; sit in folio, quæ sit concordia mistis

> Nouit; & aduertens pensas examinat herbas.

Vtebatur & motacillæ carne in veneficiis, sed in amatoriis præcipuè, quam fabulantur fuisse Suadelæ filiam; quæ cum Iouem pharmacis in suî dilectionem attrahere conaretur, à Iunone in auem sui nominis mutata est: nam Iynx vocata est à Græcis. Hæc homines in varia beluarum genera vertere solita dicitur per vires collectarum herbarum; de qua ita scripsit Virg. lib. 7.

> Hinc exaudiri gemitus, iræque leonum
> Vincla recusantum, ac sera sub nocte rudentum;

Setigeriq;

Setigerique sues, atque in praesepibus vrsi
Saeuire, ac formae magnarum vlulare luporum.
Quos hominum ex facie Dea saeua potentibus herbis
Induerat Circe in vultus, ac terga ferarum.

Quos cibos iis daret Circe, quos in eas formas vertere cupiebat, significauit Lycophron his carm.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Quam non ferarum figulam intuebitur
Dracaena subiget vt farinis hordea.
Factumque vertet in feras: miselli ac hi
Querantur infortunium facti sues,
Eandemque acinos vuae hara inclusi. sed hunc
Radix ab ipso subtrahet periculo
Vocata moly. liberabit hunc triceps
Nonacriates visus, & Cranus Deus.

Haec ita scripsit Ouid. in libro 14.

Nec mora, misceri tosti iubet hordea grani,
Mellaque vimque meri, cum lacte coagula passo;
Quique sub hac lateant furtim dulcedine succos
Adiicit: accipimus sacra data pocula dextra.

Nam cum cibos hos illis porrexisset poculo hausto ac virga quadam tactis cum quibusdam magicis verbis subito in feras vertebantur. ita Vlyssis socios versos esse scripsit Homerus in libro 10. odyss. cum tamen Vlyssem vertere nequiuerit, qui antidotum radicem moly aduersus veneficia a Mercurio acceperat. Sunt enim veneficiorum remedia credita, moly, stella marinus piscis, lapillus [illegible], rhamnus, salix, pulicaria, aliaque multa plantarum, lapillorum, animaliumque genera. Haec cum Vlysse versata Agrium ac Latinum peperisse ex eo dicitur, vt in his ait Hesiod. in Theog.

Κίρκη δ' Ἠελίου θυγάτηρ Ὑπεριονίδαο
γείνατ' Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος ἐν φιλότητι
Ἄγριον, ἠδὲ Λατῖνον ἀμύμονά τε κρατερόν τε.

Filia Solis at hinc Hyperionis edit Vlyssi
Iuncta thoro Circe duo pignora. dicitur alter
Agrius, ast alium prisci dixere Latinum.

Habuit Telegonum etiam filium Circe ex eodem Vlysse & Ausonem & Casiphonem, verumtamen si ridiculum est, vt ait Tzetz. hist. 26. chil. 5. quod cum Vlysse vnum annum versata tres filios peperit, quanto magis abhorret a veritate vt quinque genuerit? memoriae prodidit Strabo lib. 9. Circes mortuae sepulcrum in altera Pharmacusarum insularum, quae non procul distant a Salamine, creditum fuisse. atque de Circe summatim haec dicta sunt: nunc quid per hanc senserint antiqui, perquiramus. Circe Solis & Persidis filia oceani

fuit filia, vel Hyperionis & Asteropes, vt aliis magis placuit, quia ex humore & calore solis omnia nascuntur. Dicitur enim Circe a miscendo, quia in generatione necesse est vt hæc, quæ vocantur elementa, misceantur; quod non nisi per motum solis fieri potest. Est enim Perseis vel Perse Oceani humor, qui vel materiæ vel fœminæ vicem obtinet; sol autem aut calor, qui autor est formæ in generatione rerum naturalium: quare generatio & commistio illa quæ fit in generatione naturalium corporum merito Circe, & Solis ac illius oceani filia dicta fuit. Credita est hæc Circe esse immortalis, quia perpetua fit elementorum inter se generatio & corruptio. Hanc dixerunt antiqui homines in diversa animalium genera commutare, quoniam ex vnius corruptione nunquam eiusdem formæ aliud nascitur, sed longe ab eo diversum; putaruntque illã Aeæam insulam habitasse, ob moestas querelas animalium, quæ paulatim deficiente vi compositionis diutius [illegible] lethali afficiuntur. nam, αἶ, αἶ, heu, heu, significat. Hæc cum ceteros [illegible] quos homines in bellvas commutarit, Vlyssem tamen mutare non potuit, quia Deorum immortalium munere, quominus id posset, erat communitus. Quo enim pacto diuina & immortalis existens anima Dei optimi beneficio vel solis, vel vlla vi naturæ poterit corrumpi? aut quo pacto diuina ratione communita poterit in belluam commutari? possunt quidem partes animæ comites, elementa scilicet, quæ sunt in corpore immortali animæ iuncta & coniuncta: at anima ipsa nullo pacto poterit, cum diuinæ naturæ sit a Deo procreata; per hæc igitur immortalem esse animam, vt ego quidem sentio, significarunt; quamuis corpus & multis morbis, & corruptioni denique sit subiectum. cum vero Circe mistio sit, vt dictum est, a rebus naturalibus propter motum solis inter tot res per veneficia dicitur fecisse, Lunam de cœlo deduxisse, sistisse flumina, arbores ac segetes aliò transtulisse, quæ passim scribuntur a poetis; nam cum vapores plurimos exsugat, quis non vidit Lunam aliquando vel ad medium mensem occultari, aliquando propter penuriam imbrium vel fontes ipsos arescere, atque ex iis flumina deficere? atque accidit propter humoris penuriam aliquando vt ibi segetes nullæ sint, vbi fertilissimæ esse consueuerant; ibique sint vberiores, vbi nullæ fuerant antea. neque hoc sane vlla alia fit ratione, nisi vi & facultate naturæ, quæ nascitur e commistione elementorum, sicut illud magis ac minus fit. Atque hæc quidem sunt, quæ sub hac Circes fabula ad physicam rationem spectantia continebantur, vt ego quidem sentio; quæ tamen omnia id Chemicam scientiam nonnulli deducere conantur, cum suis id gratia, at non vel physicæ vel morum institutionis hæc ficta ab antiquis contendunt. Sed vt hos prætermittam, tam ingeniosi fuerunt fabularum artifices antiqui, quæ a poetis celebratæ sunt, vt non res physicas tantum sub earum [illegible]li complexi fuerint, sed etiam in vniuersam humanam vitam vtilissima præcepta tradiderint. Age vero paucis ea, quæ sub hac fabula continentur, ad mores informandos spectantia percurramus. Circe Solis & Perseidis siue Oceani filia fuisse dicitur, quia libido ex humore & calore fit in animalibus. Hæc cum naturalis sit stillatio ad voluptates excitans; si nobis dominetur, belluarum vitia in animis nostris imprimit, facitque cum syderum aspectu, & cum illis conspirat, quorum alia ad Venerem & ad commessationes, alia ad iram, crudelitatem, impotentiamque omnem nos alliciunt, vbi nos in his cupiditatibus aliquis perurit, cum fabulantur in aliquam formam belluæ

a Circe

Circe fuisse conuersam per veneficia, cum illa vel astra de coelo deducere posset; quoniam non sine aliqua sydereum vi naturalis est in nobis, vel ad hanc, vel ad illam turpitudinem propensio, ad quas facile delabimur, nisi nobis diuina clementia opem tulerit, neque sibi patiatur, quod per munus Vlyssi à Mercurio datum intelligitur. pro singulorum igitur natura, ad quae quisque erat propensus, in varias animalium brutorum formas vertebantur. nam libidinosi, sues, iracundi, leones aut ursi fiebant; & reliqui eodem pacto. Quod vero harum rerum causa fabulae fingerentur perspiciunt illa, quae scripta sunt ab Homero de Vlysse. nam cur eum inter Phaeacum delitias inseruit? cur in Lotophagorum regione multos socios illius gustato fructu suauissimo ac bonum reditum & patriae oblitos fecit? quia multi ubi delitiarum, voluptatumque facultas conceditur, illam apud Euripidem Cyclopis ita clamantis sententiam semper habent in animo, si proferre pudeat;

> Κοὔτινι θύω πλὴν ἐμοί, θεοῖσι δ' οὔ,
> καὶ τῇ μεγίστῃ γαστρὶ τῇδε δαιμόνων.
> ὡς τοὐμπιεῖν γε κἀμφαγεῖν τοὐφ' ἡμέραν,
> Ζεὺς οὗτος ἀνθρώποισι τοῖσι σώφροσι,
> λυπεῖν δὲ μηδὲν αὑτόν. οἳ δὲ τοὺς νόμους
> ἔθεντο, ποικίλλοντες ἀνθρώπων βίον,
> κλαίειν ἄνωγα. τὴν δ' ἐμὴν ψυχὴν ἐγὼ
> οὐ παύσομαι δρῶν εὖ.
>
> Non ulli oues macto, nisi mihi, haud Deis,
> Et immani huic ventri Deorum maximo.
> Hic Iupiter, lex hic diebus singulis
> Bibendi, edendiq; est viris prudentibus,
> Moeroris & pellendi. at illi, qui viris
> Leges dedere, lugeant diu licet.
> Cessabo nunquam ego mihi concedere
> Iucunda, laeta, dulcia.

Alii sunt ad voluptates quidem difficiles, neque illis supra modum delectantur, qui tamen siquid aduersi contigerit, continuo infringuntur, animoque statim demisso, ut neque inter viuos quidem se interesse sentiant. Idcirco qui socii Vlyssis erepti sunt voluptatibus, illi inter grauissima pericula perierunt, cum alii à Cyclope vorati sint, alii à Laestrygonibus, alii à Scylla voracissimo monstro absorpti. Alii cum neque vi delitiarum, neque periculorum magnitudine victi fuissent, ob auaritiam in multas difficultates se induerunt: cum utrem ventorum plenum ab Aeolo inclusorum clam dormiente Vlysse soluissent. alii potius ambitione, quam vel auaritia, vel omnibus praedictis difficultatibus erant consternandi, nisi Vlyssis prudentia fuissent aures omnibus obturatae aduersus Sirenum cantus. Verum ad haec omnia periculorum vel voluptatum genera inuictus perstitit Vlysses, cuius animique prudentiae & fortitudinis satis dedit experimentum. Nihil autem horum superauit sine diuino consilio, quia in utraque fortuna opus est auxilio Deorum immortalium, cum nulla humana sapientia satis sit ad eam recte ferendam. Atque ut summatim dicam, per hanc fabulam significare voluerunt antiqui sapientem virum in utraque fortuna oportere se moderate gubernare, & ad omnes difficultates inuictum consistere, cum reliqua multitudo, tanquam leuissima nauis huc illuc fluctibus defertur, & quocunque ventorum inconstan-

inconstantia impulerit: quare mutati fuerunt in bestias Vlyssis socij, cum ipse inuictus ob sapientiam, quæ verè est Dei munus, perstiterit. At nunc dicatur de Medea.

De Medea, Cap. VII.

MEdea verò filia fuit Aeetæ Colchorum Regis & Idyiæ, sicuti testatur Hesiod. in Theogonia in his;

10 Αἰήτης δ' υἱὸς φαεσιμβρότου Ἠελίοιο
κούρην Ὠκεανοῖο τελήεντος ποταμοῖο
γῆμε, θεῶν βουλῇσιν Ἰδυῖαν καλλιπάρῃον.
ἡ δέ οἱ Μήδειαν ἐΰσφυρον ἐν φιλότητι
γείναθ' ὑποδμηθεῖσα διὰ χρυσῆν Ἀφροδίτην.
Aeeta vxorem duxit de semine clari
Prognatus Solis natam de semine magni
Oceani Idyiam pulchram; sic fata iubebant.
Iuncta in amore parit Medeam deinde puellam
Præstantem forma; iunxit Venus alma maritum.

20 Fuerunt enim Aloeus & Aeeta Solis filii, è quibus cum Aeeta imperio paterno minime contentus in Colchos profectus esset, Corinthi regno paterno Buno Mercurii filio interim permisso, Idyiam Oceani filiam in Cytæa Colchorum ciuitate duxit, è qua Medeam & Absyrtum suscepit. Aeeta sorores Pasiphaen & Circen habuit, et, vt putarunt alii, Calypso et Angitiam. huius genus ita Cicero antigit libro 3. de natura Deorum; Quid Medeæ respondebis? quæ duobus auis Sole & Oceano, Aeeta patre, matre Idyia procreata est. Quid huius Absyrto fratri, qui est apud Pacuuium Ægialeus? quare & Eurip. in Medea Solem patris Medeæ patrem inquit hoc pacto;

Ὄμνυ πέδον Γῆς, πατέρα θ' Ἥλιον πατρὸς

30 τοὐμοῦ.
Iura per Terram, Solemq; qui patris pater
Mei fuit.

Euphorion & Andron Teius in nauigatione Hecates filiā fuisse Medeam arbitrati sunt. at Heraclides Ponticus Neæra valde Nereidem filiam fuisse scripsit; Ouid. tamen in Epistola Helenæ Ipsyæ filiam illam scribit, sororēq; habuisse Chalciopen, vt est in his;

Non erat Aeetes, ad quem despecta veniret,
Non Ipsea parens, Chalciopeq; soror.

Apollon. lib. 3. Argonaut. Medeam vocauit ipsam etiam Arçam, vel quia Circes artibus vteretur, vel quia perniciosa exstiterit compluribus. Fama est

40 enim illam Iasonis amore captam patrem & patriam & regnum prodidisse; Nam cum Iason cum lectissima Thessalorum manu Peliæ iussu in Colchos nauigasset ad aureum vellus capiendum, periculorumq; magnitudinem vidit Medea, ne iis Iason obrueretur, fecit data sibi fide quòd eam vxorem duceret, vt per magicas artes vim periculorum Iason nullo negotio superauerit, & aureum vellus tutò auferendum acceperit. Mox cum frater Absyrtus illam insequeretur, fertur illum comprehensum iuxta absyrtides insulas cæsse, vt ait Sen. lib. 7. Alii tamen dicunt, inter quos fuit Arastheus, Medeā fratrem secum abduxisse, & cum instaret pater persequens eum dilacerasse,

atque

atque in eminenti scopulo manus & caput in Ponto exposuisse, reliqua membra in regione illa sparsisse, vt patris cursum retardaret, quam sententiam ita secutus est Ouid. lib. 3. Tristium;

> Atque ita diuellit, diuulsaque membra per agros
> Dissipat in multis inuenienda locis.
> Ne pater ignoret, scopulo proponit in alto
> Pallentesque manus, sanguineumque caput,
> Vt genitor luctuque nouo tardetur, & artus
> Dum legit extinctos, triste retardet iter.

Et Cicero breuiter attigit pro l. Man. Nam maximam vim extitisse Medeę memorant, quippe cum magicae artis esset peritissima, vt ab Hecate edocta, vt asserit Apoll. lib. 3. omniaque pharmacorum genera cognouerit, quęcunque ex terra oriantur. Idcirco dicta fuit fluuios in suos fontes retorsisse, Lunam deduxisse de caelo, & alia complura mirabilia fecisse, quae ita recensuit Apollonius;

> κούρη τις μεγάροισιν ἐνιτρέφετ' Αἰήταο,
> τὴν Ἑκάτη περίαλλα θεὰ δάε τεχνήσασθαι
> φάρμαχ' ὅσ' ἤπειρός τε φύει, καὶ νήχυτον ὕδωρ.
> τοῖσι καὶ ἀκαμάτοιο πυρὸς μειλίσσεται ἀτμή,
> καὶ ποταμοὺς ἵστησιν ἄφαρ κελαδεινὰ ῥέοντας.
> ἄστρα τε καὶ μήνης ἱερὰς ἐπέδησε κελεύθους.
> Fertur in Aeetae penetralibus esse puella,
> Hanc Hecate docuit super omnes pharmaca, quotquot
> Vel pontus, vel terra tulit: mollescere flammas,
> Indomitosque ignes docuit; fluuiosque rapaces
> Firmauit, quamuis properanti flumine currant.
> Sideraque, & Lunae cursusque viasque ligauit.

Nam tanta vis fuisse magicae artis tradiderunt antiqui, vt syluae transferren-tur, segetes, & mortui reuiuiscerent, & mugirent lapides, vt scripsit Ouid. lib. 14. Metam. de Circe, in his;

> Exiluere loco (dictu mirabile) syluae,
> Ingemuitque solum, vicinaque palluit arbor,
> Sparsaque sanguineis maduerunt pabula guttis,
> Et lapides visi mugitus edere raucos;
> Et latrare canes, & humus serpentibus atris
> Squallere, & tenues animae volitare videntur.

Et eadem recensuit de ipsa Medea in Epistola Hypsipyles;

> Illa reluctantem cursu deducere Lunam
> Nititur, & tenebris abdere Solis equos.
> Illa refrenat aquas, obliquaque flumina sistit.
> Illa loco syluas, viuaque saxa mouet.

Haec eadem vbi superatis ab Iasone periculis patrem & patriam reliquisset & Iasonem secuta in Lemnum applicuisset, Lemniadum mulierum Zelotypia capta pharmacum quoddam in Lemnum iecisse dicitur, quod grauem odorem foeminis eius loci impressit, atque mansit postea illa consuetudo diutius, vt & filiis & maritis stato quodam anni die Lemniades grauiter olentes viderentur, vt in primo libro rerum Lesbicarum scripsit Myrsilus; cum alii tamen Veneris factum illud fuisse maluerint, vt sensit Himeraeus Stesichorus.

chorus. Primum autem fuit Medeæ crudelitatis indicium, quòd fratrem, et dilaniatus, discerpserit; cuius membra alii humi sparsa, alii in mari dissipata divertere, vt tandem patris cursus ipsam insequentis efficerentur in colligendis. Abeuntibus igitur Absyrti collectis Aeeta Colchos mittatque insequentur; at illi Eridanum & Syrtides insulas, & Sirenas prætergressi in Phæacia denique ad Alcinoum Regem deuenere; cuius vxor Arete Medeam Iasoni clàm nupsit, ac duodecim seruas illi tradidit, cum sequentes interea cessissent, quorum alii iuxta Ceraunia, alii in sinu Illirico, alii Absyrtides habitaturi consedissent. Deinde Argonautæ Cretam prætereuntes nauigantes, & Aeginam, & Lacridem, in Iolcum denique venerunt. Cum vero ob inspectatum Argonautarum aduentum Pelias Aesonem obtruncare decreuisset, Aesoni sacrificans hausto taurino sanguine facis concessit: ac mater Iasonis sibi ipsa manum intulit Promacho infante relicto, quem postea Pelias iugulauit. Verum cum Iason vellus aureum Peliæ dedisset, in Isthmum nauigans Argo Neptuno consecrata Medeam fertur ad vlciscendas propinquorum suorum cædes hortatus. Illa furialiter in Iasonem odio, quia spreta ab illo fuisset, vt ait Polycrates Samius, ad Peliæ filias confugit; ibique cum vlciscenda propinquorum Iasonis cædis, tum etiam ad regnum Iasoni parandum, insidias Peliæ ita molita est. Persuadet regiis puellis Alcestæ & Amphinomæ se senem earum parentem iuuentuti restituturā modò cam[illegible], qui possit & regnum retinere, & suas iniurias vlcisci. Atque vt fidem sibi adhiberent vetulum arietem dedita opera iugulatum inter venena coxit, agnumque nouellum eduxit è lebete. Id cum vidissent Peliæ filiæ Medeæ fraudibus mirificè crediderunt, Peliamque in frusta discissum in feruentis aquæ lebetem immittendum Medeæ concesserunt: tum filiæ sui is corpus ita Iasonem rumpere, vt nihil reliquum superfuerit, quod sepulturæ traderetur. Eodem tempore Iason Corinthi commoratus Glaucam Creontis Regis Corinthi filiam vxorem duxit, omnium beneficiorum, quæ à Medea acceperat, oblitus. Id grauiter ferens Medea Glaucam postea, & Creontem combussit, ac proprios filios Mermerum & Pheretē, quos ex Iasone susceperat, fecit ab templo, vel vt alii maluerunt Mermerum, non Mormyrum, vt alii, Mermyrum. Alii dixerunt peplum fuisse veneno infectum à Medea ad nouam nuptam missum, quo statim induta valido igne correpta conflagrarit, vt ait Apollodo. lib. 1. bibliothecæ. Alii dixerunt scrinium pretiosum cum igne inextincto inclusum missum fuisse ad filias Creontis per paruulos Medeæ filios, quod cum illæ aperuissent, tanta euolauit vis ignis, vt totum palatium conflagrarit, vt testatur Diilochus in Cyzici Euersione. Alii putarunt id non scrinium fuisse, sed vestem & coronam auream naphtha perunctas, quibus abigne visis ob ignem attractum vniuersa regia conflagrauit. Nam quæ naphtha vncta fuerint, si vel ab igne vel sole videantur, concepto igne cum ipso omnia sine remedio vllo comburunt, quæ vicina fuerint. Huius pharmaci cum auctor fuisset & inuentrix Medea, iure igne a Medeæ pharmacō illud dicitur, quod ardorem per membra epotū diffundit, ita vt nulla arte possit leniri: de quo ita meminit Nicander in Alexipharmacis;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]

Quòd si Medeæ famatur Colchidis ignis,

Potuia

Pocula ephemeria, e labris pruritus in ossa
Cum subeunt fluit, nulla medicabilis arte.

Nec ad solam in vegendis rebus, sed in poenis etiam occultam vim ignis inclusisse, Medeae fuit artificium. Pharmacum hoc alii ephemerum vocarunt, inter quos fuit Demetrius Scepsius, quia mane iuxta Tanaim flumen nascuntur herbae illae, quae illi componendo sunt necessariae, per meridiem [illegible], vesperi arescunt. alii vocarunt tum illam herbam, & pharmacum, alii Phasiacum, alii naphtham. Nec defuerunt qui ephemerum vocatum putent, quia eum diem praeterire non possint, qui pharmacum id ad potarint. Atqui ut scribit Diphilus Siphnius, folia quercus auxilium iuvantem postea fuit adversus id pharmacum, & non leve remedium, si lac bubulum bibatur in quo illa maduerint: vel rami sanguinariae, vel radix [illegible] in lacte aliqua, vel macerationum malorum, aut cydoniorum liquor, vel [illegible] vel capreolorum vitium, vel ramorum rubi, vel folia [illegible] cocta in liquore [illegible] ferulae, vel cardamomum [illegible], vel medulla ferulae, cum lacte exiguam: Haec enim haustu comperta sunt non [illegible] esse medicamentum adversus id pharmacum, ut ait Nicandri enarrator, qui Diphili sententiam expressit. Scriptum reliquit Plutarchus in Alexandro fuisse pharmacum id, quo pelicem coronamque Medea perunxit [illegible], cuius magna copia apud Babylonios nascitur in Ecbatanis; cuius ea est natura ut ignem longinquum attrahat, medioque aera [illegible]. Fama est apud Corinthios Mermerum ac Pheretem Medeae filios, quod illi munera attulissent, fuisse a Corinthiis lapidibus obrutos; quorum sepulchrum apud Odeum vocatum ostendebatur, ut ait Paus. in rebus Corinthiacis. Fuerunt tamen qui illos infantes ad matrem reptasse memorant, [illegible] Iasonis odio, qui Glaucam duxisset, fuisse discerptos. Alii dicunt Iasone defuncto Corinthum Marathonis filium in regnum successisse, [illegible] Corinthios Medeam ex Iolco in regnum vocasse. Hanc cum regnum Iasoni concessisset, filios ex eo peperit, quos in Iunonis fano occultabat, cum speraret illos se immortales facturam: quod cum resciuisset Iason [illegible] Iasonem reliquit, deinde & ipsa permisso Corinthi imperio Sisypho dicitur peregre fuisse profecta, memoriae prodidit Apollod. lib. 1. Medeam post crematam Creontis regiam currum a draconibus tractum a Sole accepisse, & contendisse Athenas, ibique nupsisse Aegeo, quae cum insidias moliretur Theseo, Athenis aufugere coacta est. Deinde illam inquiunt in patriam reversam, paternum imperium, quod illa per fraudem pro[illegible] ademptum fuerat, caeso patruo Perse patri restituisse: atque hoc non sine Iasonis auxilio fecisse, cui fuerat reconciliata. Ubi mortua sit, aut quo profecta, minime constat: sed Ibyci tamen & Simonidis fuit sententia quod cum anima in campos Elysios venisset, Herculi nupserit. Nunc quid haec significent, perquiramus. Medea Aeetae Solis, & Idyiae Oceani filia dicitur, quia Medea consilium sit, ut nomen ipsum significat. cum enim Sol aestatem & hyemem deducat, ea quae vel ad victum, vel ad corporis cultum spectant, prudenter procuranda sunt: haec consideratio sive procuratio ad singulos pertinens, efficit ut Idyia mater sit Medeae. nam Idyia quasi [illegible] dicitur, cognoscens scilicet, quia cognitio mater sit consilii. Iasonem cum medicum [illegible] medicinam significare posse, qui [illegible] a medendo dictus, lectum Medeam duxit: quid hoc significat? quod qui medicinam animo sanus sit adhi-

[illegible]turam, quæ prudentia est, vt vir bonus, & sanæ mentis, & prudens efficatur, omnia reliqua parui faciet vel carissima. Qui enim voluptatem divitias, & quæ natura est, non neglexerit; qui patriam hoc est & existimationem appetentiam nõ discerpserit, ille nihil admirabile, nihilq; gloriosum poterit committere: quare dicta est Medea filios & fratrem discerpsisse, & patriam reliquisse, vt Iasonem sequeretur. Is igitur qui talis fuerit, sapiens [illegible] deribus ad libidines inclinantibus dominatur, & trahentibus ad corporales cupiditates moderatur: quare Medea, hoc consilium, dicta est lunam & stellas de cœlo deducere solita, & cupiditatum fluvios sistere, & plura, quæ multitudini videbantur admirabilia, facere; quæ certe reapse nullo tempore contigerunt, vt testatur Ouid. in medicamine faciei;

> Nec vos graminibus, nec mixto credite succo.
> Nec tentate nocens virus amantis equæ.
> Nec mediæ Marsis finduntur cantibus angues
> Nec redit in fontes vnda supina suos.
> Et quamuis aliquis Temesæa removerit æra,
> Nunquam Luna suis excutietur equis.

Hæc eadem ignem, & incredibiles inuidiæ ardores in animis malevolorum excitauit, feciq; vt non paruo dolore torquerentur. Neque ulla est sane prudenti viro vel sanctior, vel tutior, vel honorificentior vindicta inimicorum, quam si quis iustum prudentemque se ad omnia negotia præstiterit, rectaque animi moderatione in omnibus vsus fuerit. Quòd si quis vel illegitimarum voluptatum, vel auaritiæ, vel crudelitatis laqueis se implicari patiatur, quo pacto ab eo continuam capito curam & vitatis [illegible] ciscidisse [illegible]? nam cum Medea sit Solis neptis, significat prudentia in nobis pro aeris temperie, & pro vi radiorum illius genitam; siquidem plurimum confert ad prudentiam temperamentum corporis, quod modo ex aeris impressione, modo ex educatione, modo ex cibis, modo ex regionis, quam habitamus natura, incrementum capit. Hæc excogitata fuerunt [illegible] hac mirabilitate rerum gestarum, fueruntque illa, quæ dicta sunt de Medea, ad animi moderationem, & ad rectam institutionem vitæ non abhorrentes. Alii sceleratam & libidinosam fœminam esse crediderunt Medeam, quippe quæ ob furiosum Iasonis desiderium, immoderatamque libidinem parentes, & regnum, & patriam prodiderit, et ignotum, & fallacem, & impostorem, & acceptorum immemorem hominem sequeretur. Hanc Medeam vocatam fuisse memorant, quia omnibus artibus conata sit Iasonis animum in se vertere, sic enim scriptum est apud Diphylum;

> [illegible]
> [illegible]
> Medea vocata est
> Illa veneficii quòd fraudes repperit omnes.

Hæc dicta est senes nonnullos iuuentuti restituisse per herbas & ignem, quod in sui desiderium vel senes attraxerit artificiose, feceritque vt tanquam iuuenes imprudentes & impudentes essent. Hanc in omnia crudelitatis [illegible] [illegible] delapsam fuisse, & idcirco paulo post in omnes difficultates & miserias, & in uniuersum odium incurrisse, quia nemo improbus diu felix esse possit, cum solius virtutis opus sit felicitas illa, quæ in rebus humanis reperiri possit, cum scelerum omnium denique finis & opus sit pœnitentia & calami-

Reclamitares & miseriis contra enim improbi infelices. ea de causa Medea denique in desperationem adducta, ita secum praeteritorum scelerum me- [illegible], & futura ex illis pericula ratiocinatur, ut est apud Senecam Tragicum;

> Atque quo remittis? Phasin & Colchos petam,
> Patriumque regnum, quaeque fraternus cruor
> Perfudit arva, quas peti terras iubes?
> Quae maria monstras? Pontici fauces freti?
> Per quas revexi nobiles Regum manus,
> Adulterum secuta per Symplegadas.
> Parvamne Iolcon, Thessala an Tempe petam?
> Quascunque aperui tibi vias, clausi mihi.

Est enim, ut diximus, omnium difficillimum sceleratum hominem esse dum se- [illegible]. Sed fuit consilium prudentiaque Medea [illegible], siue mala [illegible] mulieri, per [illegible] nos antiqui ad probitatem, & ad integritatem instituere cona- bantur. cum vero in patriam reversa fuisset, patrioque regnum recuperasset, ibi honores divinos illi instituerunt indigenae, quibus interesse hominibus [illegible] non licebat, ut scripsit Staphylus, ob eas iniurias, quas a Iasone acceperat: at neque templum illo tempore ingredi. at nunc de Ia- sone dicamus.

De Iasone. Cap. VIII.

Perquam necessarium mihi videtur, antequam Iasonis res gestas commemorem, [illegible] repetere, ac recensere quibus causis commo- tus cum lectissimis Graeciae heroibus ad externas homines, & longin- quas terras navigarit, tantosque labores perpessus sit, qui vel auditu sane non mediocriter sunt horribiles. Ita vero se res habet, sicuti Pherecydes sensit; Tyro filia fuit Salmonei & Alcidices a Cretheo educata fratre Salmonei. Haec ubi Neptunum compressisset, geminos peperit filios Peliam & Neleum, quos [illegible] exposuit. Illi cum adole- scentes matrem cognovissent, [illegible] fugien- [illegible]. Tum Neleus exorta dissensione cum Pelia Messeniam con- cessit, ibique Pylum condidit: at Pelias in Thessalia Acastum, & Pelopiam & Hippothoen, & Pisidicen, & Alcestem ex Anaxibia Biantis filia, sive, ut alii maluerunt, ex Philomache Amphionis, suscepit. Cretheus Aeoli filius ubi Iolcum condidisset Aesonem, Amythaonem, ac Pheretem e Tyro pro- creavit: post quem Cretheum Pelias Iolchi imperavit, cui responsum fue- rat ab oraculo quod [illegible] ab Aeolo oriundo erat interimendus. Erant autem eo tempore Iason Aesonis filius, & Polymedes filiae Autolyci, ut [illegible] omnes Aeolidas Pelias de medio tolleret, voluit Iasonem etiam [illegible] ex genere Aeolidarum occidere, cum esset adhuc infans. Id sentientes Ia- sonis propinqui [illegible] oportuit, & in arca clau- sum tanquam mortuum efferunt, & in antrum Chironis demittunt, a quo [illegible] illi educandum & erudiendum. verum cum adolevisset Iason, a Chi- roneque medendi artem didicisset, Iason vocatus fuit. Exiuit igitur cum adolevisset ex illo antro, & [illegible] apud Anaurum fluvium, ut ait Apollonius in Argonaut. [illegible] aliud responsum [illegible] Peliae, ut sibi

caueret ab illo, quem altero pede nudo conspexisset; deinde sacra Neptuno instituens Pelias vniuersos suos ad sacrificia conuocauit: quò etiam Iason cum veniret in traiiciendo Anauro fluuio alterum calceum in limo amisit, qui ita visus à Pelia interrogatur, quid faceret si sibi responsum esset a quopiam interfectum iri? cui respondit Iason de Iunonis consilio, illum se-quit ad aureum vellus recuperandum mitteret. erat autem vellus aureum pellis arietis, qui Phrixum in Colchidem portauerat, quem ille, vt seruata sa-lutis fugæ fauenti Phyxio cognomine, immolauit; & pellem arbori cuidam in luco Martis apud Colchos suspendit. Seruabat hanc pellem draco ma-gnitudine nauis, quæ a quinquaginta remis agitatur, qui nunquam somno capiebatur. Pelias igitur iuxta Iasonis responsum Iasonem ipsum vellus aureum iubet ad se afferre. Tum Iason nauim, diuino Palladis consilio fa-bricatam, malumque loquacem habentem è Dodonæa quercu, conscendit, & cum quadraginta & nouem lectissimis viris in Colchidem nauigauit. Scri-ptum reliquit Damagetus quòd Pelias omnibus clauis compingi nauim iusse-rit, quod tamen Argus nauis artifex minime fecit, vt ea citius periret. at vero illorum, qui Iasonem in Colchidem secuti sunt, illa sunt nomina: Or-pheus, Asterio, Iphiclus Aesonis, Admetus, Erytus, Echionque Mercurii fi-lii, Aethalides, Coronus, Mopsus, Oileus, Eurytio, Eribotes, Theseus & Pirithous, Hercules & Hylas, Castor & Pollux, Canthus, Areias, Phale-rus, Amphidamas, Augeas Solis filius, Amphion, Nauplius, Idmon, Ela-tus, Tiphys, Butes, Talaus, Leodocus, Idas, Asterias, Polyphemus, Ly-ceus, Cepheus, Periclymenus, Ancæus, Iphiclus Thestiades, Laocoon, Oi-leus, Iphitus Eurytii, Clytius, Erginus, Ancæus Neptuni, Palæmonius, Me-leager, Iphitus Phocensis, Acastus, duo Boreæ filii Zetes & Calais. fama est Iasonem cum ad Syrtem Libyæ appulisset, templum ibi condidisse, quod Herculi postea fuit consecratum, cum ibi certamina quædam celebrassent Argonautæ, in quibus victor Hercules fuit declaratus. Deinde cum naui-gare ob Syrtium naturam non possent, dicuntur Argonautæ nauem Argo supra humeros per spatium duodecim dierum per Libyæ deserta comportas-se, donec die duodecimo rursus mare inuenientes illam deposuerunt. non de-fuerunt qui post deiectam nauim certamen & templum instituisse dicant, vt sensit Isacius. Vbi demum superatis omnibus difficultatibus Iason in Scy-thiam ad Aeetam Colchorum regem peruenisset, perbenignè à Phrixi fi-liis fuit acceptus, atque cum illis ad Aeetam contendit. alii dicunt primum benignè & comiter acceptum fuisse Iasonem ab Aeeta, alii non satis læto vul-tu. deinde cum Iason, aureum vellus nomine Peliæ, cuius id antea fuisse di-cebat, & per dolum surreptum, repeteret, visum est Aeeta æquo animo peti-tionem tulisse, vt quidam dixerunt, alii dicunt iratum Aeetam respondisse Iasoni se, quod peteret, tum demum concessurum, cum tauros ignem è nari-bus efflantes & æripedes domuisset, draconis custodis eius velleris dentes se-minasset, nascentesque homines armatos, ex illis dentibus cecidisset. alii di-xerunt ipsum Aeetam illos dentes habuisse à Pallade sibi dono datos, cum alios in agro Thebano Cadmus olim seuisset. At Medea Aeetæ filia Iaso-nis desiderio capta illi vnguentum dedit, quo incolumis ab igne taurorum seruaretur, noctuque dracone per quædam pharmaca sopito aureum vellus ad Iasonem detulit vnaque fratre Absyrto arrepto è Colchis cum Argonau-tis nauigauit. alii dicunt Iasonem Medeæ consilio & ope illa omnia pericu-

la su-

la superasse, mox in patriam reuertisse, quam nauigationem duobus mensibus absolutam ferunt. Erant autem Colchi Lazi etiam vocati, vt ait Herodotus, ex Aegyptiorum colonia, qui non procul ab Abasgis sunt Massagetis vocatis habitabant, dicebanturque nunc Colchi, nunc Scythae, nunc Alani, nunc Leucosyri, atque inter Phasim fluuium in Asiae parte incolebant. est autem & alia Scythia Europae, quae Maeotidi & Tanai finitima est, interque Scythiae populos nonnulli Alanos etiam numerarunt, vbi ingressus est in Hyrcaniam & in Caspiorum regionem. Alii longe diuersam causam, cur Iason ad aureum vellus missus sit, retulerunt; inter quos fuit Hecataeus. Dicunt enim quod cum Iason ex antro Chironis exiuisset, & a patre continuo adolescens cognitus fuisset in consulatum solemne fuit acceptus. Deinde cum magno comitatu ad Peliam regnum suorum maiorum repetens contendit: Pelias se redditurum pollicetur, si prius in Colchidem abeat, Phrixique animam eo, vt legitimum erat, adducat: se enim nocturnis certis visionibus inquietari ob Phrixum. Nam si eo accesseris inquit, & illud feceris, ac vellus aureum attuleris, ego iam senior tibi iuueni regni omne concedam. quare Iason his legibus acceptis eo concedit, vt diximus. Haec illa fuit, vt summatim dicā, quae de Iasone memoriae prodita sunt ab antiquis. Pherecydes Alcimeden Phylaci filiam Iasonis matrem fuisse scripsit. Herodorus ait Iasonem fuisse filium Polyphemes Autolyci filiae. At Andronis fuit sententia quod Theognete Laodici filia mater fuerit ipsius Iasonis. Stesichorus Eteoclymenen, Demetrius Scepsius Rhoeam, alii Polymedae filium putarunt, omnes tamen Aesonem patrem illi tribuerunt. Nauigationis difficultates, & quae ab Argonautis in itinere gestae complexus est Apollonius in Argonaut. At pericula et labores, qui capturo vellus aureum proponebantur, ita recensuit breuiter Medea apud Euripidem;

> ἔσωσά σ', ὡς ἴσασιν Ἑλλήνων ὅσοι
> ταὐτὸν συνεισέβησαν Ἀργῷον σκάφος,
> πεμφθέντα ταύρων πυρπνόων ἐπιστάτην
> ζεύγλαισι, καὶ σπεροῦντα θανάσιμον γύην,
> δράκοντά θ', ὃς πάγχρυσον ἀμπέχων δέρος,
> σπείραις ἔσωζε πολυπλόκοις ἄϋπνος ὤν,
> κτείνασ', ἀνέσχον σοὶ φάος σωτήριον.
>
> Seruatus es per me, velut sciuere tamen
> Quicunq; conscendere tecum Argoam: vbi
> Tauris ... ignem spirantibus
> Ignem imposuisse; seminare & horridi
> Dentes draconis, vellus illud aureum
> Seruantis, insomnisq; qui circundat id
> Spiris: ego occidi, tibi lucem dedi
> Illam salubrem.

Quam rem tamen breuius etiam ita complexus est Virg. lib. 2. Georg.

> Haec loca non tauri spirantes naribus ignem
> Inuertere, satis immanis dentibus hydri,
> Nec galeis, densisq; virum seges horruit hastis.

Vbi haec omnia superasset Iason Medeae consilio domum cum vellere aureo transiuit, ac Medeam secum abduxit, quae post caedem parentū Iasonis, omnes suas fraudes ad vlciscendos illos Iasonis monitu conuertit, suasitque filiabus

filiabus Peliæ, ut diximus, ut patrem senectute querentem in pristinam iuventutem restituerent, sicut agnum fecerat, promisisse. Iuvenes quoque Iasonem quoque senescentem ab ipsa Medea coctum iuventuti restitutum fuisse [illegible], ut scripsit Pherecydes, & Simonides poeta, & Lycophron. Aesonem praeterea Iasonis patrem fuisse a Medea coctum, & iuventuti restitutum, quod ita scripsit is poeta qui Reditus composuit;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Tum quoque pubescens iuvenis fit protinus Aeson,
Sola senectutem studio detergere novit,
Pharmaca ubi coxit permulta lebetibus aureis.

Aeschylus in Bacchi nutricibus, ut etiam ipsas Bacchi nutrices cum viris illarum coctas fuisse inquit, & has ab eadem iuventuti restitutas. Habuit Iason filias Atalantam quæ Milanioni nupsit; & Aeson, & Eunæum, & Philomelum, & Thessalum. Scriptum fuit a Staphylo Iasonem Medeæ consilio denique occidisse; hæc enim illi nescio quo pacto persuasit, ut sub puppe navis Argus dormiret, quam illa sciebat brevi futurum esse, qua denique supra Iasonem delapsa ille occisus est. Fuerunt multis in locis templa Iasoni ab Armeniis erecta, sed apud Abderam præcipue eximia religione colebatur, cuius templum a Parmenione fuit magnifico opere, & excisis lapidibus extructum. Hæc illa sunt quæ præclare & gloriose ab Iasone gesta dicuntur, quæ omnia prope poetarum præconiis fuerunt celebrata, cum tamen illa navigatio brevissima fuerit, neque cum navigationibus nostræ tempestatis comparanda, neque cum illis præcipue quæ fiunt ab Hispanis, in eam longinquam terram nuper repertam. Fuerunt etiam qui ea in Iasonis navigatione posita corporum chemicorum mutationes, & aureum vellus denique possessionem [illegible], lapidem vocatum philosophorum esse arbitrarentur, quid denique post tot eorum corporum mutationes. alii talonem [illegible] per mare Ponticum cum Argonautis ad aureum vellus in Colchicam regionem, [illegible] deinque Aeetæ filiam asportasse, non pocula doctum existimarent; sed librum aureum vellus fuisse dicunt, [illegible] arietum pellibus, in quo scriptum erat quo pacto per chemiam posset aurum fieri, [illegible] Suidas. Atque vellus aureum pellem arietis, in qua continerentur auri faciendi rationes, iure vocatum fuisse putarunt. Atqui re ipsa ridiculum est [illegible] tes unquam fuisse, qui [illegible] putarent, [illegible] non solum homines, sed etiam anima illis convenientia aliquando fuisse nata, aut arietem visum fuisse tacent, cuius aurum pro pilis nasceretur. Quis hæc unquam visa fuisse homo sanæ mentis crediderit? Verum cum sapientes antiqui philosophiam partim ne in vulgus [illegible], partim ut sapientiæ præcepta cum suavitate & rerum admirabilium admiratione exhiberentur, naturæ aut disciplinæ sacræ sub variis fabularum figmentis occultarunt, non minus quam Aegyptii sub Hieroglyphicis scientiam, sacrarum disciplinarum tradiderunt. Et enim cum rebus prope [illegible] præstantissimis, quarum facile facultas consequatur, [illegible] difficultate, & cum magnis laboribus acquiri possunt, mirum in modum extollunt, & ut clarissimas admirari. In hoc etiam, qui non [illegible] cum vulgo, non potest esse vir mediocris iudicii. Dicitur igitur fuisse Iason filius

Alci-

[illegible] & Aesonis, vel, vt alii putarunt, Polymedæ, vel Rhiæ, [illegible] a Centauro [illegible] Chirone educatus, artesque [illegible] ab illo edoctus; [illegible] nomina consilium significant. Aeson è stirpe Ne[illegible], quid aliud est, nisi prudentia è variis negociis ac difficultatibus [illegible] prudentia [illegible] nam ex illis, & ex [illegible] ac fit prudentia. Didicit medendi artem à Chirone, vnde nomê [illegible] ars est Medendi. Quis tamen [illegible] aliquod [illegible] ab Iasone [illegible] Iason; [illegible] Chiron [illegible] est potius corpo[illegible] animi curam, quæ viro bono conueniat, [illegible]. Quid [illegible] quid est per Deos immortales quod magis viro [illegible] conueniat, quàm prudentia? [illegible] Iasonem in vtraq; [illegible] moderatione [illegible] a Chirone didicisse, quod ar[illegible] tempestates [illegible] animi temperantia ira placa[illegible] auaritia, [illegible] libido, ambitio ex animo [illegible] monstrorum [illegible] Iason [illegible] periculosa & formidabilia mon[illegible] Deorum ministris consulenti[illegible] & in Colchidem profectus tauros ignivomos ac [illegible] quæ nihil aliud quàm animi pertinacia & ira putanda [illegible]. Qui enim [illegible] ratione, animique constantia ducitur, [illegible] arrogantiam [illegible] ratione, medicamentaque animi [illegible], quid aliud [illegible] & in [illegible] homines cum armis [illegible] à se depellere? aut quid aliud est [illegible] dra[illegible] Medea [illegible] consopire, quàm [illegible] sapienter consilio mentis [illegible]? [illegible] ipsa Medea [illegible] consilium. Hic eius ope auream vellus [illegible] reportauit. Denique dicauit, vel, vt aliis placuit, Peliæ [illegible] auaritia, & iustitia complectenda. Maximè verò [illegible] colenda est Deorum immortalium religio, quod principiû est [illegible] colendi sunt Reges ac nationum princi[illegible] non sine Dei voluntate concessa est in homines potestas, [illegible] Atque, vt summatim dicam, nauigationem Iasonis, quã [illegible] ad historiam, quidam ad chimicam artem detorquent, nulla alia de [illegible] antiqui, nisi quia significare voluerunt humanam vitam [illegible] difficultatibus vexari, necesséque esse viro bono medici[illegible] consilio animo [illegible], vt intrepidus ad omnes motus, & ad omnes [illegible] perdidat. Neque tamen me illud præterit alios fuis[illegible] Argonautas ad vellus aureum, siue ad Scythicâ [illegible] (semper enim opes tanquam [illegible] omniaque bella propè prædæ gratia re ipsa, verbo [illegible]) quippe cum non procul à Caucaso mon[illegible] tabulis perforatis ac [illegible] pellibus Scythæ excipere mos fuit, vt [illegible] Strabo lib. xi. Ad hæc loca [illegible] multi [illegible] difficultates, ac propè in[illegible], [illegible] nauigandi [illegible] formidanda [illegible]. Sed de Iasone satis, nunc de [illegible] dicamus.

De

De Phrixo. Cap. IX.

PHrixus, qui aureum vellus in Colchos dicitur transtulisse, Athamantis & Nephelæ fuit filius. Cum enim Athamas Thebis imperaret, Nephelen vxorem duxit, e qua Phrixum & Hellen suscepit. Deinde, nescio qua de causa, Nephele dimissa Ino in secundam vxorem cepit, e qua Clearchum, siue, vt alii maluerunt, Learchum, & Melicertem suscepit [illegible] mulierum posse vocarunt. Verum cum Ino priuignos odio haberet, vt commune est plerumque nouercarum, huiusmodi insidias Phrixo & Helle machinatur. Torruit omnia frumenti, aliorumque leguminum semina ne effe-rentur. deinde persuadet vatibus per largitionem, vt renuntiarent Athamanti fruges illa de causa nō nasci, quia opus foret vnum de filiis Nephelæ Ioui immolari. Eo responso accepto, ingenti necessitate, vt putabat, compulsus Athamas Phrixum dicitur ad aram mactandum statuisse, vt ait Apollodorus Grammaticus libro primo. At Nephele Phrixum & Hellen rapuit, arietemque quē a Mercurio acceptū illis dedit, quo per aera vecti fuerūt. Cū autem ad id fretum peruenissent, quod est inter Sigeum & Chersonesum, cōtigit vt Helle in proximum mare deciderit, quod ab ea dictū fuit postea Hellespontus, vel Athamanticū, vt ait Aeschylus in Persis, & Ouidius Epist. Leandri,

> Huc vbi [illegible] Athamantidos aequora casus,
> Vixque manet portu tuta carina suo.
> Hoc mare cum primum de virgine nomina mersa,
> Quæ tenet, est nactum, tale fuisse puto.
> Est satis amissa locus hic infamis ab Helle,
> Vtque mihi parcat, nomine crimen habet.
> Inuideo Phrixo, quem per freta tristia tutum
> Aurea lanigero vellere vexit ouis.

Helle postea a piscatoribus capta in litore sepulta fuit, vt scripsit Herodotus in Polymnia. Phrixus incolumis in Colchidē peruenit, ibique Ioui Phyxio cognomine, suæ fugæ fautori, arietem immolauit, pellemque illius [illegible] Marti in eius honorem affixit: quam postea a dracone seruari solitā fabulati sunt. Deinde Phrixus ducta Chalciope Aeetæ filia, Argum, Melan, Catim, [illegible], Phrontim, ac Hellen ex ea suscepit filios; quā tamen quidam nō Chalciopen, sed Iophossan nominatam fuisse contenderunt. Athamas postea Iunonis voluntate in furorem versus, quoniam Dionysium a Mercurio datum tanquam puellam per quoddam tempus educasset, Learchum filium, quem susceperat ex Ino, trucidauit; quare territa Ino cum Melicerta in mare desiluit. Ob illas cędes Athamas decidens ex Imperio & a Bœotis pulsus [illegible] oraculum consuluit, ac responsum cepit, vt ibi habitaret, vbi a syluestribus animalibus in conuiuium acciperetur. Paulopost in Athamania [illegible] illam [illegible], semesasque carnes ouium, quas comederant, reliquerant. Ibi cum habitare iuxta oraculi responsum Athamas decreuisset, Themisto Hypsei filiam tertiam vxorem duxit, e qua Leuconem, Erythrium, Schœneum, ac [illegible], vel, vt alii malunt, [illegible]. Atha-[illegible] dixerunt non quidem Athamantem, vt mactaretur, adductum fuisse Phrixū, sed illi ad eligendam in sacrificia pulcherrimam victimam misso [illegible] nis consilio locutum fuisse, atque patefecisse nouercæ insidias, inter quos fuit Didymus; quare ille cum sorore e patria terra, ingenti tristitia

[illegible]

[illegible], ut aries illis significaverat, aufugit: ac Diis postea apud [illegible] illum arietem, ut mater sibi significaverat, immolavit. Alii dicunt nunc [illegible] fuisse arietem, cum Helle delapsa est; atque hortatum esse Phrixum [illegible] esset animo, quod illum esse in terram Colchicam [illegible]. Alii dicunt Nephelen Deam fuisse, quae ab Athamante ne-[illegible] in caelum evolaverit, et cum Iove conquesta [illegible] immiserit, ob quam illa, quae dicta sunt de novercae insidiis, [illegible], cum in Colchorum regionem [illegible] Phrixus & Hellen [illegible] per aera vecti, ut quidam putarunt, sed arietem [illegible] in traiiciendo mari [illegible] propinquo delapsa est Helle, at Phrixus in Colchidem profectus arietem, ut alii volunt, Marti; ut alii, Mercurio immolavit: ibique cum [illegible] regioni nomen dedit, quae a Phrixo Phrygia dicta est. Deinde [illegible] Nephele [illegible] Athamas ob filios, ad Iovis aram iugulandus adductus et ab Hercule liberatus fuit; quae res argumentum fuit postea Sophocli tragoediae Athamantis. Fabulati sunt postea ad perpetuam huiusce rei memoriam [illegible] a Iove fuisse precante Nephele, ut arietis signum inter sidera collocaretur, quod etiam effectum est. Alii arbitrati sunt navem fuisse, quae pictum arietem in prora haberet, quae Phrixum & Hellen [illegible]: verum cum Helle in mare e prora despiceret, in mare decidisse et periisse, ut scripsit Hellanicus. Alii censuerunt, inter quos fuit [illegible], Arietem fuisse Phrixi [illegible], qui cum Inus insidias per-[illegible], hortatus est Phrixum ut se fuga servaret; qui cum fugisset in Colchidem, locus datus est fabulae, quod per arietem servatus fuit in Colchidem, ut scripsit Dionysius in Argonauticis; quem etiam [illegible] Phrixum in Colchidem [illegible]. Alii locum datum esse fabulae putarunt, quod Helle cum [illegible] periisset, in mare fuerit deiecta, ut mos est [illegible]; cum Phrixus incolumis in Colchidem sit delatus: atque tot de Phrixo scripta apud antiquos inveniuntur. Haec omnia fere veram continent historiam, praeter modum fugae: nullo enim modo fieri potest ut aries aureum vellus haberet, aut per aera volaret, atque ita in Colchidem [illegible]. Sed cum esset antiquorum consuetudo ut animalia [illegible] non solum pecuniis imprimerentur, sed in navibus [illegible] pingerent, aut Deorum nominibus pro pictis imaginibus appellarent, Phrixum & Hellen in navigio, quod pictum aureum arietem in puppe haberet, vectos crediderim. Atque fortasse [illegible] per hanc fabulam quo pacto ferri [illegible] antiquos [illegible] voluisse confecerim; cum mollis, & muliebris [illegible], fortunae mutationes non sapienter ferre, aut [illegible] in adversis [illegible], nec in felicibus rerum successibus nimium extolli: nam in omnia vel pericula vel felicitatem prudentia debet esse pro clypeo, cum fortunae plerumque magnitudine [illegible] alicuius [illegible] continuo obruatur. [illegible] tamen in Dialogo de astrologia, Phrixum arietem [illegible] scribit dictum fuisse a fabularum artificibus in caelum [illegible] fuisse sublatum. ego vero hoc nihil aliud significare crediderim, quam illum, qui rebus prosperis optime ac sapienter uti noverit, proxime ad Deorum immortalium naturam accedere: at si imprudenter, parumque honeste, & superbe abutatur, facile esse ex altissimo dignitatis gradu delabi, quae etiam Hellen passam fuisse fabulantur. Nulla est enim tam firma, atque tam constans hominum conditio, quin ob suam temeritatem & im-

 pruden-

prudentiam, si ita Deo placuerit, citissime possit delabi. atque quod ita sit, patet vel ex ipsis nominibus: Athamas enim, non admirandum esse significat, cum sit θαυμάζειν mirari, dictionemque illam α adimat. Nephele vero nebula, ex quibus nascitur profecto rerum humanarum contemptus. nam vt inquit is poeta;

> Nil admirari, prope res est vna Numici,
> Solaque quæ possit facere, & seruare beatum.

Quis locus sane merito concedi potest admirationi, cum tota hominum vita huc illuc fluctuet; & quodcunque veterum imperium appellaris, eo facile euertitur? nam omnes opes, & amicitiæ, & imperia tandiu stabilia sunt, quandiu secunda Fortunæ aura aspirauerit. Siue igitur illa sit rerum causasque ad felicitatem perducentium propensio, siue Dei consilium ob inscitiam mortalium ita vocatum, siue aliud quidpiam, omnino illa opus est viro prudenti. Illa aura aspirante seruata animi moderatione in felici successu Phrixus diuitiis aureæ [illegible] in Colchorum regionem peruenit, vbi non sine auxilio Deorum firmius imperium & tranquilliora omnia adinuenit. at de Phrixo satis, nunc de Argonautis dicamus.

De Argonautis. Cap. X.

Nauis illa, quæ fuit postea inter sidera collocata, in qua nauigarunt Argonautæ, ab Argo, qui fuit architectus, exstructa est, dicunturque a Pelia imperatum vt clauos piceatos affigeret, cum tamen ille validissime compegerit, quare postea consilio Palladis facta fuisse dicta est. ædificata fuit hæc nauis in quodam loco, qui ab Iolco distabat viginti stadiis, quem idcirco quod nauis ibi fuisset compacta ἀπὸ τοῦ πήγνυσθαι, a compingendo scilicet Pagasas vocarunt, vt testatur Ser. lib. 9. & Ouid. in epist. Paridis Iasonem Pagasæum vocat, quia in ea nauigarit;

> Phasida puppe noua vexit Pagasæus Iason.
> Læsa nec est Colcha Thessala terra manu.

Huius nauis malus e quercu Dodonæa fatidica arbore cæsus fuisse dicitur, quam arborem Pallas indicauit, quamobrem malum ipsum garrulam picam in his appellauit Lycophron;

> [illegible]
> In garrula transfossa pica est, vt ferunt.

Et Valerius flaccus fatidicam ratem appellauit lib. 1. Argonauticorum. Hanc nauem triginta remigum sedes habuisse vtrinque constat, quam Theocritus in Hyla vocauit τριακοντάζυγον: nam ζυγὸς transtrum significat & sedem nauticam, super qua sedent remiges, ita inquiens;

> [illegible]
> Quid, iuga cui fuerant triginta, reliquerat Argo.

Soluerunt autem a littore primum Argonautæ vere præcipiti, quo tempore Pleiades mane oriuntur, vt patet ex his versibus eiusdem;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Pleiades vt surgunt, agni pascuntur ad oras

Agnorum

Agitatum nuper, iam verso tempore veris,
Tum nauim Heroum funes a litore soluit.

Hanc nauem primam fuisse ferunt, quae mala sit ventorum minas contemne-
re, & ad longinquas regiones transfretare, ut sensit Ouid. lib. 3. de Tristibus:

Nam rate, quae cura pugnacis facta Mineruae
Per non tentatas prima cucurrit aquas.

Eam autem post Colchicam nauigationem cum Argos incolumes delectos
heroas in patriam reuexisset, ferunt fuisse Palladi ab Iasone consecratam: quae
deinde, quia tot Deos seruasset, fuit inter sidera verso ordine collocata, ita 10
ut prior puppis, quam prora oriatur, ut in his inquit Aratus,

Ἀργὼ δὲ μεγάλοιο κυνὸς παρὰ οὐρὴν
Πρυμνόθεν ἕλκεται· οὐ γὰρ ἔχει κατὰ χρέος κέλευθα,
Ἀλλ᾽ ὄπιθεν φέρεται τετραμμένη, οἷα καὶ αὐταὶ
Νῆες, ὅτ᾽ ἤδη ναῦται ἐπιστρέψωσι κορώνην
Ὅρμον ἐσερχόμενοι· τὴν δ᾽ αὐτίκα πᾶς τις ἀνακρούει
Νῆα, παλιρροθίη δὲ καθάπτεται ἠπείροιο.
Ὣς ἥγε πρύμνηθεν Ἰησονὶς ἕλκεται Ἀργώ.
Καὶ τὰ μὲν ἠερίη καὶ ἀνάστερος ἄχρι παρ᾽ αὐτὸν
Ἱστὸν ἀπὸ πρώρης φέρεται, τὰ δὲ πᾶσα φαεινή. quae ita vertit Cic.

At canis ad caudam serpens prolabitur Argo, 20
Conuersam prae se portans cum lumine puppim.
Nec aliae naues ut in alto ponere proras
Ante solent, rostro Neptunia prata secantes:
Sed conuersa retro caeli semper loca portat.
Sicut cum coeptant tutos contingere portus
Obuertunt nauem magno cum pondere nautae,
Aduersamque trahunt optata ad litora puppim.
Sic conuersa vetus super aethera vertitur Argo.
Atque usque a prora ad celsum sine lumine malum,
A malo ad puppim cum lumine clara videtur. 30

Hanc autem fuisse inter sidera collocatam fabulati sunt, cum fuisset Palladis consilio fabricata, quia cum nullam beneficentiam sine remuneratione Deus esse patiatur; tum illa praecipue grata est Deo, quae a sapientia & consilio proficiscitur. quae sine Palladis consilio est beneficentia, & quasi quodam errore ducta, vel quae fortuito contingit, non est quidem reprehendenda; at multo magis illud & Deo gratum est, & magis laudabile, quod cum ratione suscipitur. cum vellent igitur homines antiqui ad beneficentiam adhortari; rem diuinam, & quae proxime ad Deorum immortalium naturam accedat liberalitatem & munificentiam esse dixerunt, quippe cum ad exemplum illi bestias & animalia caetera, & res sensu carentes, quia de Diis putaren- 40
tur fuisse benemeritae, inter siderum numerum fuerint relatae, & proxime ad Deos ascitae. Haec igitur causa fuit cur Argos dicta sit diuinos honores consecuta. nunc de Capra caelesti dicamus.

De Capra caelesti. Cap. XL

PRaeclarum est eius quod dicebam argumentum, quia capra etiam, quod de Ioue benemerita sit, cum illi lac praebuerit: non solum inter sydera

collocarunt, sed etiam eius pellem ad sempiternam eius rei memoriam Iupiter gestare solebat, vnde Aegiochus fuit appellatus. Quod autem illam Iupiter ob acceptum beneficium inter sydera retulerit, testatur Aratus in iis carminibus, quæ ita sunt translata à Germanico Cæsare, illa putatur

Nutrix esse Iouis, si vere Iupiter infans
Vbera Cretææ mulsit fidissima capræ,
Sydere quæ claro gratum testatur alumnum.

In his Betuleii viri alioquin doctissimi, non placet emendatio. Hanc Iouis nutricem alii Nympham Amaltheam nomine dixerunt; alii mulierem putarunt fuisse Arcadicam, quæ capra cognomine vocaretur, quæ cum gemellos peperisset, illos alendos aliis mulieribus dedit, vt nutriret Iouem; quorum eius filii vetere capra vocati sunt Hædi. Hi cum lac matrum Ioui concessissent, & ipsi inter sydera collocati in dextra Aurigæ tenentur, quos Aurigæ sydera vocauit Aratus, qui etiam exorta grauissimas plerunque suscitant tempestates, vt patet ex his carminibus;

Εἰ δέ τοι ἡνίοχόν τε καὶ ἀστέρας ἡνιόχοιο
Σκέπτεσθαι δοκέει, καί τοι φάτις ἤλυθεν αἰγὸς
Αὐτῆς ἠδ' ἐρίφων, οἵ τ' εἰν ἁλὶ πορφυρούσῃ
Πολλάκις ἐδρακον ἀνθρώπους κεδαιομένους.

Si placet Aurigam, atque Aurigæ sydera & ortus
Obseruare tibi; fama est quod Capra, quod illi
Illius, immergant sulcantes cærula puppes.
Non illi notum est Hædis surgentibus æquor.

Mos erat Phliasiis, vt exoriente capram cœleste sydus colerent, cuius etiam signum æreum in foro magna parte auratum collocarunt, vt testatur Pausanias Corinthiacis; quod idcirco fiebat, quia plurimum Capræ ortus obesse vitibus putaretur. vt autem illam placarent, diuinos honores illi sacrauerunt. nam exoriente Capra vel syderationem patiuntur aliquæ vites, vel prorsus arescunt. Illud verò fit Sole in Leonis signo existente; tunc enim maxime infestantur vites ob humoris inopiam, quod etiam magis fit, pro natura locorum. Cur inter sydera capræ signum relatum fuerit, nam explicauimus superius, quòd Iupiter neque ingratus, neque acceptorum munerum vel aduersus capram quidem videri voluerit. Dicta fuit hæc capra Olenia, quoniam in vlnas Aurigæ vel Oleni filiæ excepta fuerit. consimili ratione fuit Delphinus inter sydera collocatus, quia persuaserit Amphitriten nubere Neptuno; vel, vt alii maluerunt, quia Arion Methymnæus ab illo fuerit seruatus. Existimarunt quòd hæc non capra, sed mulier fuit, vel ex re putet, quòd Amalthea Nyctei Regis vxor fuerit, è quo Nycteidem peperit, vt testatus est Apollodorus Cyzicenus. at de Capra satis, nunc de Dodonæa sylua dicendum.

De Dodone. Cap. XII.

FVit celeberrimum omnium oraculorum Dodonæum, cum ob celebritatem & concurrentium eò multitudinis frequentiam, tum etiam ob glandium copiam, quæ in illa sylua nascebantur. nam vt testatur Virgilius lib. Georg. primus fuit victus mortalium glandes; vt patet in his;

cum iam glandes atque arbuta sacræ

Dodona

Deficerent sylvae: & victum Dodona negaret.

Et nos in nostris Venationibus ita diximus;

Cum foret herba aborum primis mortalibus; nostra
Frigida & arboribus intexta, palatia; poenas
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Praebuerit victumque Iovi sacrata Molosso
Quercus, sanguineoque rubentes cortice baccae.

Strabo lib. 7. Geogr. Dodonaeum oraculum à Pelasgis constitutum fuisse scribit, quare & Homerus lib. 16. Iliad. Iovem Dodonaeum Pelasgicum appellavit. Scriptum reliquit Plut. in Pyrrho Deucalionem ac Pyrrham post diluvium venisse in Epirum ad oraculum Dodonaeum, quod fuit in Thesprotorum Molossorumque regione. Erat ibi sylva maxima, et densissimis quercubus ac fagis refertissima, ubi etiam glandium copia nascebatur, quare poetae Dodonaeam pro glandium copia usurparunt. Dicta fuit Dodona, à Nympha Oceanide, vel, ut [illegible], à Dodone Iovis et Europae filia. Fama est hoc in loco Pelasgum populum omnium mortalium homines docuisse glandibus vesci, atque inter has illas esse utiliores, quae de solo fago ingenerentur, cum antea radicibus & herbis inutilibus, vel etiam lethiferis, aliquando vescerentur. Hic [illegible] ad avertendas pluvias, & propulsandas temporum mutationes [illegible], & tunicas è [illegible] coriis consuere docuit; [illegible] per quoddam tempus in Euboea & in Phocide homines usi sunt [illegible] Andron Teius in sua navigatione. Inde verò accidit, cum quercus & fagi multae essent in sylva Dodonaea, ut Lucianus in Amoribus è fago edi oraculum ita dixerit; [illegible] Ipsa sane, sicut fagus illa, quae in Dodona, ex [illegible] vocem. Cum tamen Homerus in lib. 14. Odyss. id oraculum è quercu procedere ita inquiat;

Dodonamque ferunt illum mox esse profectum,
Consilio Iovis è quercu caperet ut alta.

Memoriae prodidit Paus. in Achaicis apud Acarnanes & Aetolos, & Epirotas, [illegible] populos valde inclytam famam fuisse oraculi, quod è quercu columbae reddebant responsa. nam cum duae essent columbae, [illegible] legationes vel aliquo morbo, vel sterilitate agrorum, vel aliqua publica calamitate liberandum ad capienda responsa, quae remedia [illegible] calamitatum, eò confluebant, audiebantque illarum columbarum vocem. Atqui variis temporibus variis modis responsa dabantur: nam primum loquebantur ipsae quercus, deinde duae mulieres sacerdotes responsa dare coeperunt, quarum una Peristera, altera [illegible] vocabatur; atque cum Peristera columbam significet apud Graecos, hinc locus datus est fabulae, quod duae columbae responsa redderent. Alii duas columbas ex ipsa [illegible] arbitrantur, quod etiam [illegible] accidit, cum [illegible] esset [illegible] & haec, & alia multo magis admirabilia agerent, ut deprehenderent populorum ingenia, ne ad [illegible] mitterentur. Nam [illegible] quae viderunt, quia [illegible] volarent, & auguria [illegible] portenderent, & [illegible] fuisset [illegible]. Quare hoc et

est

est cur magis gratias Dño Deo nostro habeamus, quod per unicum suum filium Christum universa fallaciarum oraculorum molitio profligata est, pertinacis mali dæmones cum suis templis ita sunt eversi, ut nulla illorum iam simulacra apparerent ve-stigia: conculcata sunt altaria, excisi luci, combusti libri, quibus facinora illorum continebantur, [illegible] datum est ultimum [illegible] detectæ, expositæ fraudes doli & lenocinia eorum fallaciarum. Neque ullus prope est, qui verum, sanctum, ac sincerum Dei cultum possit cognoscere, nisi siquis pro religione sæcularia flagitiorum licentiam sibi dari cupiat. Nam si de vero ac legitimo Dei cultu solum sit inter homines controversia, ac nõ potius de propriis singulorum commodis, vel intra triduum res iudicari posset, fieretque iam unus pastor, & unum ovile: neque quod ridiculum est, & miseratione plane dignum, pro: bella pro religionibus obirentur. Est enim verus Dei cultus in ratione, & pietate, & integritate; non in armis, aut in equorum cataphractorũ pectoribus, aut in bellicis tormentis collocandus: neque qui plus potest in bello, ille magis est religiosus, aut magis vir bonus. Quis enim unquam per enses aut ferocem galeam persuaserit, qui, cum divinus sit, nullam vim omnino patitur? Nullum est extremum bellicum neque fortius neque maioris impetus ad animum impellendum, quam sit ratio; qua sola victus animus vel victricem sequitur rationem, vel ita pudore detinetur, ut nullam attollere adversus victricem sine pudore mentem possit. Verum hæc alterius sunt negotii, nos iam ad institutum opus redeamus. At de Niobe dicamus.

De Niobe. Cap. XIII.

Niobe, quam Tantali & Euryanassæ, vel, ut alii putarunt, Taygetes unius ex Pleiadibus filiam fuisse narrant, multorum filiorum facta mater, quæ cum gloriaretur supra modum tum ob liberorum multitudinem, tum etiam ob formæ præstantiam, ausa est se Diis immortalibus comparare, vel etiam anteponere. Sic enim gloriatur apud Ovi. lib. 6 Metam.

> Quis furor auditos, inquit, præponere visis
> Cœlestes? aut cur colitur Latona per aras?
> Numen adhuc sine thure meum est? mihi Tantalus auctor,
> Cui licuit soli superorum tangere mensas.
> Pleiadum genitrix soror est mea: maximus Atlas
> Est avus, æthereum qui fert cervicibus axem.
> In quamcunque domus adverti lumina partem,
> Immensæ spectantur opes. accedit eodem
> Digna Dea facies. huc natas adice septem,
> Et totidem iuvenes, & mox generosque nurusque.
> Quærite nunc habeat quam nostra superbia causam.
> Quoque modo audetis genitam Titanida Cœo
> Latonam præferre mihi.

Atheniensis tamen Apollodorus Nioben scribit libro primo Bibliothecæ fuisse Phoronei Regis Peloponnesi & Laodices filiam, cum Tantalum alii dicerent fuisse eius patrem. Hanc nupsisse Amphioni Thebano dixit, ut est in libro 3. Bibliothecæ. Verum cum duæ fuerint Niobæ, ut arbitror, de Tantali filia solum sermo est. De numero filiorum, quos illa Amphioni peperit, non conveniunt inter se scriptores. Herodotus duos tantum mares, ac tres

fœminas

quidam Niobe fuisse scripsit, vt testatur idem Apollodorus. Homerus lib. vltimo Iliad. sex mares, & totidem fœminas illam habuisse ita inquit;

[illegible]

[illegible]

Namq; domi periere illi bis pignora sena.
Sex natæ, totidemq; mares, pulcherrima pubes.

At Hesiodus decem mares ac totidem fœminas peperisse Nioben credidit, vt scripsit idem Apollodorus. Alii septem mares, & totidem fœminas fuisse maluerunt, quæ communior est sententia. Verum illa ob filiorum præstantiam non solum elata est, vt dicebatur, Latonam in contentionem felicitatis prouocare, sed etiam contumeliis & impudicis verbis illam lacessiuit & irritauit, vt Diana filias illius, ac Phœbus totidem filios puberes sagittis confecerit, vt ait Plutar. lib. de superstitione. Occisæ sunt domi filiæ, at in Cithærone venantes mares ab ipso Phœbo. Qui tamen inquit quatuordecim fuisse occisos, cui sententiæ assentitur etiam Antipater in his carminibus.

[illegible]

Tantali hæc ipsa filia, bis septem pignora eodem
Ventre tulit; mactat Phœbus, & alma soror.
Mas maribus eadem tulit, atq; puella puellis.
Prodiga ... duas sic duo & hi hebdomadas.
Quæq; parens fuerat quondam ditissima natis,
Illa senectuti est orba relicta parens.
Nec, velut iri mos est, matrem comitata sepulchro
Pignora sunt: natos sed comitata parens.
Tantale, tuq; tuos; necauit sanguine natam
Lingua: tibi lapidea facta forma timor.

Fuerunt autem nomina filiorum Niobes, vt ait Zezes hist. 141. quinta chil. Sipylus, Agenor, Phædimus, Ismenus, Eupinytus, Tantalus, Damasichthon, filiæ Neæra, Cleodoxe, Astyocha, Phthia, Pelopia, Ogygia, Chloris. At Apollod. Minytum pro Eupinyto dixit, & filias ita nominat; Ethodæam siue Theram, Cleodoxam, Astyochen, Phthiam, Pelopiam, Astycratheam, Ogygiam. Ouidius tamen Alphenorem vel Ilioneum filiis Niobes adiecit. Hesiodus Homoloidem & Pelagum filios fuisse Niobes inquit, & Pelago quidem ... tribuit, cum primam omnium mulierum inquit Apollodorus cum Ioue cõgressam fuisse, ac peperisse ex illo Argum. Chloris præterea fuit superstes, Melibœa vocata, quam vnà cum Amycla è filiabus superstitem fuisse memorant, è maribus vero Amphionem, quia illæ Latonam supplices vt sibi parceret precatæ sunt, vt ait Pausan. in Atticis. Cum tantam filiorum copiam vna die Niobe amisisset, quæ est rerum humanarum inconstantia, non magna

pondera

prudens fuit in ferendis aduersitatibus, quam fuerat in felicitate, & rerum omnium copia. Dicitur igitur Deorum miseratione, cum tantam doloris magnitudinem perferre non posset, in saxum fuisse conuersa, vt significat Ouid. libro primo de Ponto;

Felicem Nioben quamuis tot funera vidit,
Quæ posuit sensum saxea facta mali.

Et Callimachus in hymno in Apollinem;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Differt petra suos patitur lacrymosa dolores
Humida, quæ quondam Phrygiis in oris erat.
Nunc quoque marmor hiat mille & lacrymabile quiddam.

Fama est Nioben visa filiorum morte e Thebis in Sipylum contendisse, vnde scripsit ipse Pausan. in Atticis se vidisse Nioben silicem ac præruptam cum ascenderet in Sipylum, quæ quasi ad opticam rationem excisa, prope accedenti neque lugentis, neque mulieris quidem formam præ se ferret, at procul existentibus & mulier, & mœsta, & lugens videretur. De illa imagine, quæ esset in Sipylo Mygdoniæ monte, ita meminit Ouid. in Epist. Acontii;

Quæque superba parens saxo per corpus oborto
Nunc quoque Mygdonia flebilis adstat humo.

Facta fuit autem lapidea non repente, cum id a Diis poposcisset; sed paulatim, vt videtur Sophocles in Antigone his versibus significasse;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Audiui miserrimam periisse
Phrygiam hospitem
Tantali, Sipyli in summo
Quam hederæ instar tenacis
Saxosum germen domuit.

Quam idem poeta in saxeo sepulchro lachrymantem inquit in Electra, cum sepulchrum sit eius corpus lapideum factum. Atque hæc de Niobe Tantali filia omnia prope dicta sunt. Niobe altera fuit Phoronei Peloponnensium principis, & Nymphæ Teledices, vel Laodices filia, de qua dictum est superius, atque eadem fuit soror Apidis, qui cum asperius in Peloponnenses imperasset, a Telxione de medio fuit sublatus. Cum tamen alii non sororem, sed matrem Apidis Argiuorum & Sicyoniorum Regis illam fuisse dicant, qui regno postea Argiuorum Ægialeo fratri permisso in Ægyptum profectus, Isidem vxorem duxit, ibique regnauit. Multis deinde beneficiis in homines Ægyptios collatis, multis rebus vtilibus humanæ vitæ inuentis, Serapidis nomine eius memoria culta fuit post mortem ab Ægyptiis, & sub forma bouis viui eius nomen honoratum, quoniam id animal humano generi [illegible] cæterorum fere sit vtilissimum. Scriptum est quoque Pausan. in Arcadicis non quouis anni tempore, sed æstate tantum Niobes saxum lacrymari solitum. Similem mutationemque passa fuisse dicitur anus quædam ob iram Veneris; nam in saxum

& ipsa

& ipsa fuit conuersa. Fabulantur enim quòd cum Venus Diis esset irata, quia passi fuissent ipsam cum Marte à Vulcano in rete ligari, & idcirco in quasdam Castalias se abdidisset ob pudorem, cum Dii omnes frustra diu quaesiuissent, ac tamen locum indicauit, ubi latebat Venus, ei à Deo quodam fuisse intercogata, quare illam ita commutauit; de qua ita meminit Lycophron:

[illegible]

Amathusiae castam marmor ipsam frigidum.

Fertur & praeterea quòd cum Apollo & Diana superbiae Niobes filios interemissent, Iupiter omnes homines in lapides per nouem dies conuertit, ac decimo die pristinae formae restitutos permisit ut illi sepelirentur. Haec fabulosa sunt, quae de Niobe passim circumferuntur. Nunc antiquorum sententiam inuestigemus. Quemadmodum per superiora exempla nos antiqui sapientes ad beneficentiam & ad liberalitatem adhortabantur, cum homines, & tamen quasdam, & multa animalia vel in coelum inter astra retulerint, vel diuinis honoribus prosecuti fuerint; ita per hoc exemplum ab arrogantia remouere atque retrahere, ad prosperas fortunae vicissitudines aequo animo ferendas nos admonebant. Fuit Niobe Tantali & Euryanassae filia; ac Tantalus stabilis, Euryanassa opulentia est. ex his nascitur mortalium superbia, cum & Deorum despicientia, & amicorum contemptus, & beneficiorum vel à Diis, vel ab hominibus acceptorum obliuio, adeo ut esse videatur. Haec igitur Niobe siue superbia, siue temeritas putanda sit, tantam filiorum multitudinem circa se circumspicit, ut mirificè animus extollatur. nam ex altera parte diuitias, honores propè diuinos, qui diuitiis habentur; ac nobilitatem maiorum: ex altera amicos complures, & affines, & clientelas frequentes, & assiduam salutantium multitudinem hic intuetur, quare se omnes humanas facultates longo interuallo superasse putat: atque Deum quidem ipsum vel feliciorem, vel potentiorem esse arbitratur. Ubi aliqua domus vel ciuitas in tantum superbiae creuerit, vindictam Dei & punitionem prope imminere esse scito, ut per hanc fabulam admonemur. Nam ubi quis ita fuerit elatus animo, tunc eum neque filii, neque affines, neque nobilitas, à diuina vindicta protegere possunt: quia nullae tam luxuriantes sunt facultates, quas uno die diuina potentia euertere non possit. Ubi fortunae concussae sunt, terga vertunt affines, priores amici diffugiunt, nulla reliqua est clientela, solus incedit, quem antea multi stipabant, à nemine salutatur, sordet nobilitas sine diuitiis ab omnibus neglecta. ad deprimendam igitur temeritatem mortalium Nioben introduxerunt antiqui multis praeditam rebus gloriantem; quae tanta felicitate elata fuerat, ut vel Deos ipse paruifaceret, quam tamen repente ex omni felicitate deiectam dixerunt. Ad has calamitates ita Niobe obstupuisse dicitur, ut neque lacrymas, neque vocem, neque lamentationem ullam emiserit; de qua ita scripsit Cicero lib. 3. Tusc. Disput. & Niobe fingitur lapidea, propter aeternum credo in luctu silentium. Quòd si animo non ita fuisset temerario, neque tantopere felicitate elata, in eas calamitates non incidisset: aut si contigisset illi recipere post acceptam cladem, seseque non perpetuo vinculo gemitus, ut ita dicam, perpetuo rogauisset, sed quae ubi collibuisset Deo arescere possent, & diuinae voluntati satisfecisset, & non fuisse in lapidem conuersa. Fuerunt qui tam ad historiam referre conati sint, dixeruntque acerbissimam pestilentiam aliquando fuisse in Phrygia; atque eodem die Niobes filios omnes

interiisse, cum multos haberet. Atque cum pestilentiæ autor sit sol & luna, quia ex calore vaporumque copia illa nascatur, proditum est in fabulis Apollinem & Dianam illos legitur confodisse. ad tantos dolores cum addita fuisset, & prope sine sensu Niobe mater eorum videretur, dixerunt fabularum artifices illam fuisse in lapidem conversam. Dicti sunt homines eo tempore in saxa à Ioue mutati, quia crudeles sunt homines & inhumani ob metum in his opportunitatibus, neque ullus est vel affinitatis, vel amicitiæ honor aut modus. Verum cum decimo die cessasset pestilentia, tunc sepulcrum dicuntur obtinuisse. at nunc de Thamyri dicamus.

De Thamyri. Cap. XIIII.

Thamyris Philammonis & Arsiæ filius genere Thracius forma corporis præstantissimus ob animi dotes omni laudum genere floruit. atque inter cæteras eius virtutes illa etiam commemoratur, quod vox tam suavis ita sonora, atque concinna fuit ut ab ipsis Musis composita videretur. Scriptum reliquit Plut. in libro de Musica hunc bellum à Titanibus adversus Deos gestum tanta concinnitate orationis, tantaque modulationis suavitate composuisse, ut nullum poema videri posset perfectius. Sed quoniam cum præstantia ingeniorum semper ferè coniuncta est arrogantia, & temeritas, & cæterorum in eo genere præstantium contemptio, ausus est Thamyris vel Musas ipsas, per quas ipse cæteros antecellebat, contemnere, contumelia afficere, & in certamen cantus provocare, cum gratias potius illis pro acceptorum magnitudine agere conveniret. Hic igitur Thamyris cum esset in Messenia, atque ex Oechalia civitate Dorium versus proficisceretur, Musasque in certamen cantus provocasset, dicitur illas obvias habuisse, cum quibus pactus est, si vicisset, se velle cum omnibus congredi; sin victus fuisset, illarum arbitratu se pœnas subiturum, ut scripsit Mythearus Asclepiades. Hic igitur à Musis victus statim oculis captus fuit, & canendi scientia privatus, ut testatur Homerus in secundo Iliad. his verbis;

> καὶ Δώριον, ἔνθα τε Μοῦσαι
> ἀντόμεναι Θάμυριν τὸν Θρήϊκα παῦσαν ἀοιδῆς,
> Οἰχαλίηθεν ἰόντα παρ' Εὐρύτου Οἰχαλιῆος·
> στεῦτο γὰρ εὐχόμενος νικησέμεν, εἴ περ ἂν αὐταὶ
> Μοῦσαι ἀείδοιεν, κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο·
> αἱ δὲ χολωσάμεναι πηρὸν θέσαν, αὐτὰρ ἀοιδὴν
> θεσπεσίην ἀφέλοντο καὶ ἐκλέλαθον κιθαριστύν.

> Et Dorion, hic ubi Musæ
> Oechalia Thamyrim redeuntem carmine Thracem
> Privarunt, fuit ausus enim se vincere Musas
> Cantando iactare, modo ne prælia vitent:
> Occurrentque sibi Musæ Iovis inclyta proles.
> Iratæ Musæ cæcum fecere sed illum,
> Et cantum, citharamque viro rapuere superbo.

Pausan. tamen in Messeniacis id morbo Thamyri accidisse scripsit, cum & Homero, & aliis nonnullis persimile Thamyri ob nullam Deorum contemptionem, sed ob aliquam naturalem imbecillitatem contigerit. Prodicus vero Phocæensis, qui carmina in Minyadem composuit, apud inferos supplicium ...

Thamyris [illegible] scripsit, ob summā in Deos temeritatē & arrogantiam: quod qui-
dem [illegible] magis conuenit, cum tanta arrogantiæ pœna [illegible] breuissi-
mam [illegible] vita carens, ob eam calamitatem [illegible] fecerunt
[illegible] Thamyras a compositis carminibus, quæ dicta sunt illi Musæ
[illegible] peritiam ademisse. At quam ridicula est Dii boni alle-
[illegible] Zezæ explicatio, quā prodidit chil. 7. hist. 108?
[illegible] Thamyram nobilem fuisse poetam, qui [illegible] quam
[illegible] complexus sit, sed cum esset superbus & arrogans,
quæ [illegible] perierunt, fabulati sunt antiqui, vt ait, illum cum Musis cer-
tasse [illegible] scripta [illegible], ac diuinam cantilenam illi fuisse ademptam. Hæc
[illegible] explicatio fabulæ quantopere frigeat, quis non sentit? nam etiam propter
[illegible] fabulæ fuerunt excogitatæ ab antiquis; sed,
[illegible] quo nos [illegible] metu & reuerentia, ab omni arrogantia abstine-
[illegible] exemplis, qui cum arrogantes fuissent, pœnas [illegible]
[illegible] vt [illegible] acceptorum à Deo beneficiorum memo-
[illegible] aduersis deprimeremur, neque felicibus rebus nimis ex-
[illegible] vtrunque & Deo minime placet, & homine
[illegible] indignum. Hæ causæ fuerunt, vt mihi quidem viden-
[illegible] & probabiliores cur fabulæ huiusmodi fingerentur,
[illegible] historiæ fundamento fulciantur. at nunc de Marsya dicatur.

De Marsya. Cap. XV.

Marsyas quoque Phrygius tibicen ob similem huic temeritatem & pe-
tulantiam non leue supplicium subiuit. Hic [illegible]
qui primus omnium mortalium leges musicas ad [illegible], qui-
bus in solennitatibus Græci vsi sunt, accommodauit; qui Marsyas ausus est
cum Apolline de tibiarum peritia contendere. Fabulati sunt hunc magna
[illegible] cum Cybele fuisse coniunctum, sed diu postea peruagatum in
Nysam ciuitatem ad Dionysium, qui ibi regnabat eo tempore, peruenisse
[illegible] cum Apolline illic inuento, qui cum ob alia multa præclara, tum ob in-
uentam citharam, & artem pulsandæ citharæ magno in honore habebatur,
[illegible] contendere: cum ipse tibias à Minerua eiectas suscepisset vt aiunt,
[illegible] tam peritior sibi videretur. Apollinem igitur in cer-
tamen musices prouocauit ea conditione, vt victor victo quodcunque li-
buisset, imperaret, vt testatur Pausanias in Phocaicis. [illegible]
[illegible] postea in magnæ matris sacrificiis, vt adessent illis etiam tibiæ, vt
ait Myrleanus Asclepiades. in eo certamine igitur cum Apollo citharā pul-
sasset, [illegible] ore canebat, at Marsyas tibiis [illegible] erat peritus, quo-
[illegible] victus pœnas dedit suæ temeritatis. Illud certamen [illegible] fuisse
non procul ab Apamia ciuitate iuxta lacum, in quo ad vsum tibiarum opti-
mi calami gignuntur, scriptum reliquit Strabo libro 12. ex eo lacu [illegible]
[illegible] fontes Marsyæ fluminis, cum Ouid. lib. 6. Metam. Marsyam scribat
[illegible] ab Apolline in [illegible]. Nam fama est apud eundem latā
tibias à Minerua fuisse inuentas, quas cum illa inflaret, seque in lacu con-
spexisset, [illegible] vidisset, & tumorem, illas abiecit, [illegible]
[illegible] corporis deprauationem, vt ait Athenæus libro 14. has
[illegible] Marsyas, qui multo ante bella Troiana floruit, non solum in-

flauit, ceterosque illarum peritia antecelluit, sed etiam Deorum matris modos posuit, geminarumque tibiarum fuit inuentor, sicut Amphion Lydiæ, vt testatur Plut. in libro de Musica. fama est igitur Marsyam vbi cum Apolline decertans victus fuisset, de pinu arbore propinqua fuisse suspensum, & excoriatum, vt testatur Nicander in his carminibus;

> [illegible]
> [illegible]
> Sæpius & lacrymas de pinu tristis adoris
> Marsyæ, vbi Phœbus nudauit cortice membra.

E pelle Marsyæ vter factus fuit, quem in Celænaeorum ciuitate fuisse scribit Herodotus in Polymnia hoc pacto; [illegible] Ibi postea quam Halym traiecerunt flumen, Phrygiam per ipsam profecti Celænas aduenerunt: vbi scatent fontes Mæandri fluminis, & alterius non minoris Mæandro, cui nomen est Catarrhactes. hic ortus è foro Celænaeorum, & in Mæandrum influit: vbi est etiam Sileni Marsyæ vter in ciuitate suspensus. est enim sermo Phrygum quòd is de Marsya ab Apolline excoriato fuit suspensus. Dicitur ea de causa valentia tibicinibus demandatum iratum fuisse Phœbum, quem Sacadæ opera placatum postea fuisse memorant, cum is primus Delphis Pythium cantum cecinisset. Quid per hanc fabulam significare voluerint antiqui, manifestum omnibus esse arbitror, quoniam dictum fuit ad superborum, & nimis elatorum animorum deprimendam temeritatem multas fabulas fuisse inuentas, quibus etiam consolando illos, qui molestiarum & calamitatum cumulis obruuntur, vti licet. nam vt Deus temerarios animaduertit, ita viros bonos aliqua calamitate oppressos adiuuat, quod & ipsum per fabulas antiqui nobis tradiderunt. Crethëis enim Hippolyti filia Acasti vxor cum capta fuisset Pelei desiderio, neque tamen Peleo vt secum congrederetur persuadere posset, illum apud Acastum, quasi suam pudicitiam tentasset, accusauit. Hunc Acastus secum habens ad verticem Pelei montis adduxit, & vinctum feris laniandum reliquit, vt scripsit Diognetus in rebus Smyrnæis. Verum eius innocentiæ miseritus Iupiter ensem illi per Vulcanum misit, quo se à feris tueretur: deinde cum in vrbem venisset paucis comitantibus Acastū debellauit, & imperio ipse potitus est. vt igitur non est viri sapientis aduersus diuinam Dei voluntatem ob prosperam felicitatem & opulentiam insurgere, sic in rebus aduersis non est frangendum viribus tempestatis, sed in vtrisque certa animi moderatione vti conuenit. nunc de Ixione dicamus.

De Ixione. Cap. XVI.

ENimuero multò his sceleratior fuit Ixion Phlegyæ filius, vt sensit Euripides; vt Aeschylus, Antionis; vt Pherecydes, Pisonis & Æthonis; vt verò alii Martis, & Pisidices. Hic enim Diam filiam Eionei, vel vt alii maluerunt, Deionei, vxorem duxit; cum pollicitus esset se multa munera socero suo esse daturum. verum cum ad illa accipienda venisset Deioneus,

hunc

hunc Ixion in foueam carbonariam, quam tenuissimis tabulatis superius [illegible] occulto instrauerat, deiecit. cum illum ob eam caedem furor inuasisset, neque ullum vel Deorum vel hominum reperiret, a quo expiaretur, quia primus in caesis esset in affinitate coniunctum, nimis infer- [illegible], Iupiter non solum eius misericordia captus illum expiasse dicitur, sed etiam in coelum acceptum liberaliter tractasse, & a secretis consiliis fecisse. hic igitur pro tanta beneficentia in se liberalitate ac munificentia, Iunoni stuprum inferre conatus est: quod cum illa Ioui significasset, non facile credidit Iupiter, quippe cui Bellerophontis, & Hippolyti casus essent cogniti; sed rem palam oculis intueri voluit. dicitur igitur nubem in Iunonis formã coegisse, quam Ixioni obiecit cum qua congressus Centauros suscepit. ob id facinus cum gloriaretur Ixion, publiceque eblaccteraret, ac eam, quam aduersus Iouem commiserat, turpitudinem tacere non posset, fuit e coelo ad inferos ob suam loquacitatem deiectus. hic rotae ferreae fuit alligatus, circa quam innumeri angues conuoluebantur, perpetuoque rota circumuolutae motu agitabatur, et nunquam posse quiescere: quod significauit Virg. lib. 3. Georg. in his;

> Inuidia infelix furias, amnemque seuerum
> Cocyti metuet, tortosque Ixionis angues,
> Immanemque rotam. Et Tib. lib. 1.
> Illic Iunonem tentare Ixionis ausi
> Versantur celeri noxia membra rota.

Memoriae prodidit Strabo lib. 9. Phlegyam, non patrem, sed fratrem fuisse Ixionis, cuius filii fuit Pirithous, & Chiron, & alii. Haec summatim ea sunt, quae de Ixione scripta apud antiquos inueniuntur: nunc quae explicatio his conueniat vestigemus. Zezes grauissime Pindarum, ac Palaephatum philosophum exagitat, tanquam vel sibi domesticam supellectilem furati sint, vel Deorum immortalium templa spoliarint. Pindarum quidem, quia dixerit, quod cum Ixion cum nube ab Ioue summissa concubuisset, filium peperit sine Gratiis Hyperphialum, qui rem habuit cum equabus Magnesiis in Pelio monte, ex quibus natum est genus partim matribus, partim patri simile. At Palaephatum, quod etiam Centauros dixit appellatos filios Ixionis, qui cum tauri agrestes in Thessaliam venientes fruges deuastarẽt; tum iuuenes quidam equos ascendentes in tauros impetum fecerint, ac illos illis pepulerint, cum vero eos agrestes procul falsi conspicati, existimarũt superna parte homines, inferiore equos esse, quia nemo equum ante id tempus conscenderat, & quia tauros illos pungentes vidissent Centauros appellasse, quae quo pacto tantum abhorreant ab antiqua simplicitate, & credulitate hominum, non video. At quam absurdam ipse postea attulit expositionem [illegible] Nubem seruam fuisse vocatam apud Pharaonem, quam Ixion pepugerit, & ex ea natum sit Centaurorum genus, qui a pungenda aura seu nube ita sint dicti. Quis vnquam per Deos immortales pãgere in rebus Veneris vsurpauit? neque illud sane satisfacit, quod nititur in Graecorum fabulis modo Aegyptiorum, modo Chaldaeorum exemplis illas comprobare; cum multo magis etiam moribus, & sacrorum ritibus haec loca distarent, inter se [illegible] quam vel nullam formam, vel repetitam interuallo. Quod si Aura apud Pharaonem serua vocabatur, aut quo robur in eas regiones fabulam hanc fuisse transmissam, aut ostendere illam in Thessaliam venisse, aut de his melius est tacendum, quam dicere illa, quae nesciuntur.

Quid

Quòd Ixion insidias socero struxerit, id historicè dictum est, & [illegible] deinde captus dicitur furore mentis fuisse correptus. [illegible] rerum commissum fuisse inter coniunctos, nemo eius [illegible] amicitiam expetebat [illegible] de patria profugere coactum esse, & à Rege qua-dam (nam Iouis Reges omnes ob [illegible] Iouis [illegible] dicebantur,) [illegible] acceptum [illegible] fuit, & à [illegible], quare hæc attri-ta sunt, vt de Ioue. [illegible] mihi conuenit cum [illegible] quia hæc ad hi-[illegible] narrationem spectare censet. Huius Regis vxoris pudicitiam [illegible] tentasse dicitur Ixion, quod ille grauiter ferens rem interim [illegible] aperit [illegible]. Iuno [illegible] credens [illegible] oculis tenere [illegible] [illegible] quæ Nephele vocabatur instruxit pro vxore, ac [illegible] mandauit, vt induceret eum in certum locum statuta hora noctis conuenire, quod [illegible] [illegible]. Is igitur, vt dictum fuerat, veniens, pro vxore Regis cum serua rem habuit, ex qua natus est Imbrus, qui primus Centaurus [illegible] catur. Postea vero dicti sunt Centauri non solum illi, qui ab Ixione origi-nem duxerant, sed plerique in Thessalia ad Pelium montem habitantes, [illegible] in eorum morem in hostes impetum facerent, essentque propè [illegible] tani furibundi. Hi primi equos celeres atque [illegible], et [illegible] dere, & pugnare ex equo instruxerunt, cum frena etiam ab ipsis Lapithis, & ephippia, & omnis equestris supellex fuisse inuenta. Inde fabulosè dictum est Ixionem à Ioue expiatum in cœlum fuisse acceptum, & tentasse Iunonis pudicitiam, & ob eam causam ad inferos detrusum. Nam ob cognitam [illegible] [illegible] fuit Ixion à secretis remotus, ex aulica familia deiectus & [illegible] mus [illegible] factus, cum perpetua tamen ambitione, gloriæque [illegible]. Cum vero ex illa nasceretur [illegible] necessario, ideo dictus fuit ad inferos de-trusus, rotæque perpetuo motu circumuolutæ inter serpentes alligatus; quæ narratio non putatur in stultos & ambitiosos homines conuenit, vt ait gra-uissimus autor Plutarchus in Agide & Cleomene hoc pacto; [illegible] Non absurdè sanè, neque imperitè in ambitiosos Ixionis fabulam conuenire non nulli arbitrati sunt, quòd is Nubem pro Iunone compresserit, atque ita ge-nus [illegible] Centaurorum [illegible]. Nam qui gloriæ cuiquam imagine quadam vir-tutis alliciuntur, illi nihil sincerum, nihilque laudabile, sed multa illegiti-ma & absurda agant, necesse est, multisque agitationibus ferantur, cupidi-tatibus, & omnibus animorum affectibus obsequentes. Illi enim, qui pro vir-tute gloriam ex quibusuis rebus consectantur, aut qui pro vera sapientia falsam amplectuntur, multa indecora faciant oportet; quare monstro simi-les Centauri ex nube nascuntur. At quoniam nullus eorum [illegible] est [illegible] carnem, qui per illegitimas artes ad honestam spem gloriæque contenderint, idcirco remotus à secretis, & ad inferos detrusus fuit Ixion, vbi perpetua pœna præteritorum recordatione scilicet, discruciatur. Ego sanè non mirari [illegible] illam explicationem huius fabulæ [illegible], quam [illegible] compater meus Thomas Philologus Rauennas Eques in medio [illegible] [illegible] & magnificentia & liberalitate propè Regia, & doctrina ac medicinæ [illegible] [illegible] ingenio mirificè delectus: [illegible] grauius scilicet non optimo supplicio [illegible]

[illegible] egregiam omnium, qui apud inferos torquentur, quare [illegible] maiora hic beneficia a Deo acceperat: quoniam id praeclare scriptum est, cui plus remittitur, is plus debet. Hoc est fabulam hanc ideo fuisse fictam, ut per hanc significarent antiqui maxime omnium vitiorum invisam esse Diis immortalibus acceptorum beneficiorum oblivionem: atque id etiam multo magis cum quis non modo obliviscitur, sed etiam iniurias infert pro beneficiis: quod sentit vindicem esse Deum denique experitur. Ac de Ixione satis, nunc de Sisypho dicatur.

De Sisypho. Cap. XVII.

Sisyphus cuius filius fuerit non patet, quem tamen nonnulli Aeoli fuisse asseverant filium, cum illum Ouid. & Horat. & Home. lib. 6. Iliad. ita Aeolidem appellarint:

> [illegible]
> Sisyphus Aeolides, Glaucum de semine cuius
> Edidit.

Nam interpres Apollonii [illegible], non ab Aeolo filio [illegible] ab Aeolo, Sisyphum Aeolidem vocatum fuisse [illegible]. Fuerunt qui putarint Meropem unam ex Pleiadibus illi nupsisse, de qua ita inquit Ouid. in 4. Fast.

> Sisyphon in mortali Merope tibi Sisyphe nupsit.

Ex hac Glaucum, qui etiam Taraxippus vocabatur, qui fuit in Isthmo in [illegible] ab equis discerptus, & Creontem suscepit. Habuit ex aliis etiam feminis alios filios, Thersandrum, Ornytionem, Almum, Porphyrionem, aliosque complures: atque Ephyram civitatem Peloponnesi habitavit, ut testatur Homerus Iliad. 6.

> [illegible]
> [illegible]
> Est Ephyre urbs Argi ultima stratis equorum,
> Sisyphus hic habitat, cuius prudentia mira est.

Hunc astutissimum omnium mortalium fuisse memorant, quippe cum Autolycum [illegible] insignis & nobilis latronis, qui non solum iureiurando, sed etiam praestigiis ita homines decipiebat, ut alias res pro aliis caperent, [illegible]. Cum enim greges Sisyphi, qui tunc imperabat Corinthiis, Autolycus aliquando occultasset, illosque mutatos reddere conaretur, [illegible]; quoniam his gregibus Sisyphus suum nomen sub ungulis [illegible] inscripserat. Id ubi vidisset Autolycus amicitiam contraxit cum Sisypho, atque illi Anticleam filiam in matrimonium dedit, ex qua [illegible] filia eiusdem nominis, quam Laertes pater Ulyssis postea uxorem duxit, de qua ita Home. meminit lib. 11. Odyss.

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Atque anima accessit defunctae deinde parentis
> Anticlea alto Autolyci de semine nata.
> Quam vivam liqui cum sacrae moenia Troiae
> Accessi.

Tame

Fama est quòd Iupiter Aeginam Asopi filiam in somnum vocatam Phliunte asportauit, et illam compressit: atque cum Asopus quæreret, non solum Sisyphus indicauit, sed etiam compressam à Ioue fuisse dixit. At Asopus vero ut cognosceret, an vera essent, quæ dicerentur, ad illam properauit: quam rem ut cognouisset Iupiter, hanc in insulam sui nominis vertit, & id supplicium Sisypho imposuit ut saxum quoddam pergrande ab ima sui parte ad montem apud inferos portaret, quod ubi ad montis verticem accessisset, sua sponte reuoluebatur ad radices montis, neque ulla vi teneri poterat, ut ait Pausanias in Corinthiacis. & Homer. luculentissime expressit lib. λ. Odyss.

> καὶ μὴν Σίσυφον εἰσεῖδον κρατέρ' ἄλγε' ἔχοντα,
> λᾶαν βαστάζοντα πελώριον ἀμφοτέρῃσιν.
> ἤτοι ὁ μὲν σκηριπτόμενος χερσίν τε ποσίν τε
> λᾶαν ἄνω ὤθεσκε ποτὶ λόφον· ἀλλ' ὅτε μέλλοι
> ἄκρον ὑπερβαλέειν, τότ' ἀποστρέψασκε κραταιΐς·
> αὖτις ἔπειτα πέδονδε κυλίνδετο λᾶας ἀναιδής.
> αὐτὰρ ὅ γ' ἂψ ὤσασκε τιταινόμενος, κατὰ δ' ἱδρὼς
> ἔρρεεν ἐκ μελέων, κονίη δ' ἐκ κρατὸς ὀρώρει.
>
> Sisyphon hic vidi duros perferre labores,
> Ambabus manibus portantem pondera saxi.
> Hic etenim manibus nixus, pedibusque, trudebat
> Ingens ad collem saxum, vis magna deorsum
> Sed voluebat idem, ut collem superare parabat.
> Rursus & id campum deuoluebatur in imum.
> Tum miser hic rursus repetebat pondera, sudor
> Membra lauabat ei, liber est renouatus & idem.

Sisyphum mortuum esse in Isthmo & sepultum constat, ut est in Corinthiacis apud Paus. Non defuerunt tamen qui Sisyphum aliis de causis, & multo probabilioribus ad inferos delectum id pati supplicium arbitrati sint: nam quidam dixerunt, quia, cum esset Deorum à secretis, arcanas res Deorum diuulgasset, illud supplicium Deorum ipsorum iudicio apud inferos meruisse. alii inquiunt illum variis tormentorum generibus hospites, qui ad illum accessissent, excruciare solitum, quamobrem illi pœnæ meritæ apud inferos illum fuisse addictum. Atque hæc omnia fere illa sunt, quæ de Sisypho ab antiquis memoriæ sunt prodita. Nunc quid hæc significent, inquiramus, ut primum omnium, explicatum fuit superius nihil magis diuinæ naturæ conuenire quàm beneficentiam, & liberalitatem, & benignitatem: nihilque tam repugnare quàm crudelitatem & auaritiam, quippe cum crudelibus & auaris amicus Deus esse non possit: qui per beneficentiam viris bonis se amicum. Cum enim Deus amet beneficos quantopere odio habere putandus est illos, qui etiam bene de se meritos iniuriis afficiunt? Etenim cum à secretis Deorum factus fuisset Sisyphus, post accepto tanto beneficio cum etiam fidem violarit, merito grauissima patitur supplicia. Sin in hospites etiam crudelis extitit, merito experitur quæ sint crudelitatis præmia, quale et improbitatis genus vindicem denique habeat Deum. Si quidquam etiam in Deorum contumeliam locutus fuit, ac Deorum arcana vulgauit, quæ tacita Diis ab hominibus colerentur, nihil creditum est pati, præter improbitatis ac sceleris grauitatem. ut igitur deterrerent homines ab auaritia & à crudelitate; utque ad liberalitatem, & humanitatem, & acceptorum recordationem adhortarentur,

[illegible], & ad deorum cultum, ad [illegible] magistratibus, & Regibus, [illegible] honorem [illegible], hæc ficta sunt ab antiquis. Lucretius tamen [illegible] hanc fabulam convenire scribit, qui magistratus & hono- [illegible] summa animi contentione; neque unquam ob- [illegible], vel quod indigni habeantur, vel quia hoc etiam maxima vi [illegible] possunt, si faciunt. Sic enim ait Lucret.

> Sisyphus in vita quoque nobis ante oculos est,
> Qui petere a populo fasces, sævasque secures
> Imbibit, & semper victus, tristisque recedit.
> Nam petere imperium, quod inane est, nec datur unquam,
> Atque in eo semper durum suffere laborem;
> Hoc est adverso nixantem trudere monte
> Saxum, quod tamen a summo iam vertice rursum
> Volvitur, & plani raptim petit æquora campi.

Tertio [illegible] antiquorum artificum in fabulis confingendis, ut [illegible] sub his contineri voluerint, sed illas in diversas sen[illegible] posse [illegible], ut multiplex utilitas ex his caperetur; per hanc ip[illegible] igitur homines ab ambitione revocabant, qua nihil propè est [illegible]; neque enim debet [illegible] ad laqueum, [illegible] vel si præstantior [illegible]; se arbitratur [illegible] multitudine, aut ab inconsideratis iudicibus, [illegible] insipientium copia. Sin alicuius [illegible] sibi con[illegible], qui [illegible], cum debet universa vita sua ra[illegible] examinare, & quod in se parum rectum cognoverit, corrigere; se ad [illegible] quam maxime accommodare, seque dignum præbere, qui cæte[ris] hominibus imperet: quippe cum nullum imperium sit vel felix vel diu[illegible], [illegible] vita bona; multi, sapientibus imperiis, peritissimis [illegible] administrandis committuntur. Alii crediderunt Sisyphi saxum [illegible], atque solem illum [illegible] esse universum [illegible] cursum verticem ad quem Sisyphus nitebatur saxum devolve[illegible] tranquillitatem & animi quietem [illegible] esse homines. Sisyphum [illegible] nam cum anima iuxta sententiam Pythagoricorum e cœlo [illegible] in hæc corpora missa fuerit, quæ omnium divinorum arcanorum fuit cō[scia], [illegible] ad felicitatem, vitæque tranquillitatem per[illegible], quam alii in cumulandis opibus, alii in honoribus & magistratibus, alii in gloria & celebritate rerum gestarum esse arbitrantur, alii in scientia[rum] cognitione, alii in eximia corporis forma, aut sanitate, aut nobilitate, aut [illegible] huiusmodi, qui cum se optata potiti sunt, rursus in [illegible], & qui ante in divitiis comparandis erat anxius, nunc est in ac[quirendis] honoribus, nunc in recuperanda valetudine sollicitus, atque ita semper in aliquam relabitur perturbationem, neque ad summam tranquillitatem potest unquam pervenire. Sisyphus igitur [illegible] ad inferos de[illegible] saxum frustra ad montis verticem advolvere, quod ad summum pervenisse videbatur, tum rursus devolvebatur in planitiem. Alii tamen ad [illegible] tendentes, dicentes Sisyphum fuisse Troiæ scriptorem, qui ante Homerum Troiana bella scripserit, a quo cepit Homerus Iliadem, qui cum arcana patefecisset quædam Troiana grave supplicium subiit.

De Tantalo. Cap. XVIII.

TAntalus etiam, quem apud inferos torqueri modo timore impendentis saxi, modo rerum victui necessariarum penuria dixerunt, impius, & acceptorum beneficiorum immemor fuit. Hunc Eusebius Iouis & nymphæ Plotæ filium narrauit in secundo Euangelicæ præparationis, tametsi Ioannes Diaconus & Didymus in lib. 2. cap. 8. Iouis & Plutus Nymphæ filium fuisse arbitrentur: quem Tzetzes hist. 10 chil. 5. Plutonide matre genitum, at patre Imolo Lydiæ rege scribit. Lucianus in dialogo de Dipsadibus, Aetheris filium illum fuisse censuit, vt testantur hæc carmina;

[illegible]
[illegible]

Talia ferre puto quoque Tantalon Aetheris natum,
Qui nullo potuit fonte leuare sitim.

Fuerunt qui dixerint Deos aliquando in hospitium ab hoc fuisse acceptos, qui cum lautum conuiuium illis parasset Pelopem filium cæsum inter cæteras epulas apposuit, vt alii arbitrantur quod illum immolarat ad epularum magnificentiam, cum omnium rerum vel carissimum filium illis obtulisset. id cum Dii cæteri cognouissent ab iis epulis abstinuerunt, præter vnam Cererem, quæ ob raptæ filiæ dolorem per dementiam incautius humerum edit: tum dii reliqui eius filii miseriti, eum rursus iecerunt in lebetem, ac in cultum vitæ reduxerunt, vt scripsit Pindarus in Olympiis in Hieronem Syracusio his verbis;

ἐπεί νιν καθαροῦ λέβητος ἔξελε Κλωθώ
ἐλέφαντι φαίδιμον
ὦμον κεκαδμένον:
Quod ipsum è puro lebete exemit
Clotho elephantino splendidum
Humero decoratum.

Nam & Lycophron bis pubescentem appellauit Pelopem, quia iunior illustriorque à diis fuit, quam erat prius, vt patet ex his;

[illegible]
[illegible]
Accessit huic pubes decora bis, grauem
Cupidinem vibauit in Neptunium.

Cum vero illi dedisset humerum, quem comederat Ceres, Dei eburneum incidisse dicentes; qui humerus omnium posthac Pelopidarum signum fuit, vt Spartis pilum, sicut testatur Isacius. verum quia Deorum epulas quo hanc nam eandem Tantalus contaminasset, violassetque iura hospitii, tum tentandorum Deorum causa filium mactasset, vt alii maluerunt, perpetua est illarum desiderio ad inferos detrusus addictus est; qui tamen præsentissimè ... regionis apparata semper habet epulas, neque vllo pacto illas potest attingere. Huic impedimento quidam putarunt esse Furias, quominus illas attingeret, vt ait Virg. lib. 6.

Lucent genialibus altis
Aurea fulcra thoris, epulæque ante ora paratæ
Regifico luxu: Furiarum maxima iuxta
Accubat; & manibus prohibet contingere mensas,

Exur-

Resurgebat lucem insolitus, atque intonuit aer.

At Homerus lib. 11. Odyss. non a saxo territari ait Tantalum apud inferos, sed perpetua siti vexari, & in aqua stare perpetuo, quae usque ad mentum assurgit: sed quoties labiis attingere conatur, illa statim refugit; quod ipsum circumstant varia fructuum genera, quorum desiderio semper discruciatur, ut est in his;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Tantalon hic vidi duros perferre labores.
> Neque erat in stagno mentum tangente, sitimque
> Assidue urgebat; potandi at nulla facultas.
> Nam quoties in aquam deflectit labra, refugit
> Unda levis toties absorpta, at terra videtur
> Sub pedibus, curfusque leuem Deus excitat undam.
> Hic sunt arborei foetus: praestantia mala
> Punica, sunt oleae, sunt ficus, pomaque forma
> Insigni; fontia allectant quae cuncta palatum.
> Sed quoties manibus tentat decerpere fructus,
> Protinus hos ventus celeres sub nubila portat.

Alii putarunt lapidem illius capiti imminere, qui quoties bibere conaretur, toties illius caput percuteret; atque saxum Tantali supplicium ita esse scripsit Cicero lib. 4. Tusc. Disput. cui miseriae, aegritudini scilicet, proximus est is, qui appropinquare aliquod malum metuit, exanimatusque pendet animi: quam vim significantes mali, poetae impendere apud inferos saxum Tantalo faciunt ob scelera, animique impotentiam, & superbiloquentiam. Euripides in Oreste nullo in loco ob timorem posse Tantalum consistere scribit, cum saxum illi perpetuo immineat; quam poenam illum pati inquit ob immoderatam linguae petulantiam & dicacitatem, ut est in his;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Nil tam grave est, laboriosum tam nihil,

Aerumna nulla, vel Dei ira incommodum,
Quod non virum natura mox susceperit.
Olim beatus ille (nec fortunam ei
Obiicio) natus ut ferunt Iove Tantalus,
Saxum timens sibi imminet quod vertici,
Pœnam hanc luit, quòd pendulus per aera.
Causa est, uti ferunt, quòd is vir cum foret,
Mensæ Deorumque assideret, improba
Lingua fuit usus; quod viro turpissimum est.

10 Tibullus autem in lib. I. videtur id tantum datum fuisse Tantalo supplicii existimasse, quòd esset in aquis, perpetuaque siti cruciaretur, ut patet in his,

Tantalus est illic, & circum stagna, sed acrem
Iam iam poturi deserit unda sitim.

Atque Ovidius illud supplicium Tantalo irrogatum inquit ob loquacitatem, quia secreta Deorum mortalibus divulgaverit, ut patet in his;

Quærit aquas in aquis, & poma fugacia captat
Tantalus: hoc illi garrula lingua dedit.

Alii ob raptam ab Iove Æginam Asopo patri indicatam eam pœnam subiisse Tantalum fabulantur, quod alii Sisypho tribuerunt. verum Cornelius
20 poeta præstantissimus [illegible] rem totam complexus fuit, quòd ob immoderatam linguæ licentiam fuisset Tantalus ad inferos sic detrusus, quòd ibi perpetua fame ac siti premebatur, quòd lingua est intra certos claustros viro prudenti continenda, quæ si tacenda præterierit, perpetuas calamitates loquacibus parit in posterum; sic enim inquit,

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
30 [illegible]

Qui fuerat ante fuit felix convivia Deorum
Nectare, quæ superis pocula nota Deis;
Nunc cupit humanas undas: sed semper ab ore
Unda fugit, medijs stat sitibundus aquis.
Unda bibe affatur, ac [illegible] silenti.
Convenit ista pati lingua proterva quibus.

Alii, inter quos fuit Zeno & Didymus, putarunt hanc pœnam irrogatam Tantalo, quia nectar & ambrosiam suis æqualibus impertiverit. Hic filium habuit Broteam, Pelopem, ac Niobem. at de fabulosis quidem Auctorum.
40 Tantalum Iovis & Plotus filium quidam dixerunt, alii Plotæ nymphæ, alii Aethonis, non ea quidem de causa, ut putarunt quidam, quia plures fuerint Tantali; sed quia alii alia ratione fabulam eandem interpretantur, quæ omnes tamen ad unum eundemque finem tendunt. nam cur Iovis est filius? quia Tantalus vir rerum divinarum ac naturalium peritissimus fuisse creditus est, quæ cognitio nõ contingit cuivis, ut senserunt Pythagorici, sed illis tantum, quorum animæ è Iovis sphæra præcipuè in hæc corpora venisse fuissent, aut qui Iovem haberent in suo horoscopo dominantem, qui cum ut opulentiam, ita sapientiam subministrat in nascentibus. Verum cum

[illegible] superna regio ignea credita sit ab Anaxagora & Empedocle, Tantalum Aethonis filium existimari, ardentis scientiae fuit absurdum [illegible]. Hic accepisse Deos in conuiuium dicitur, Pelopemque & igniti [illegible] epulandum appposuisse, cuius Ceres humerum comedit, quod quid aliud significat, quam perpetuas calamitates, quae ferenda sunt hominibus bonis & sapientibus dum rebus diuinis sunt intenti: tum vel filii, vel [illegible] quaeque sunt deleranda, vt diuina sectentur. Est enim rerum humanarum felicitas ad sceleratos multo magis, quam ad viros bonos pronior: [illegible] cui multa occurrant difficilia, ille vel Dei est existimandus amicus, si aequo animo ferat, vel certe breui futurus est, qui per haec incommoda [illegible] constantiam & animi magnitudinem exercet. Hic cum [illegible] esset, adeo rerum diuinarum cognitioni fuit incensus, vt diuitias [illegible] omnes voluptates corporis contempserit: quare dictus fuit a [illegible] in maxima omnium voluptatum copia ab imminente saxo deterritus, [illegible] illis perfrueretur. Hic nectar & ambrosiam hominibus impertiuit, quia fuit rerum coelestium suauissimae cognitionis inuentor; nam nullum nectar iucundius est quam Dei cognitio. Quod erat igitur saxum illud [illegible]? assiduus labor & studium quod rebus diuinis cognoscendis [illegible], quae animi cura cum nos reuocet a voluptatibus corporis, dicta est vna paenarum, eaque maxima ab epulis praesentibus deterreri; abundabat enim voluptatum copia ob diuitias, at non fruebatur ob animi sollicitudinem. Alii tamen ad auaros ad liberalitatem reuocandos hanc fabulam detorquent, qui dicunt opulentos homines filios dici propter diuitias; eosdemque condemnatos perpetuae sitis, quia nulla sit vel in maxima copia diuitiarum satietas: quippe cum illarum desiderium cum copia crescat, quare ita inquit Hora. de quodam auaro in 1. Serm.

> Tantalus a labris sitiens fugientia captat
> Flumina: quid rides? mutato nomine de te
> Fabula narratur.

At Cicero, vt parum [illegible] superstitiosae, curas & timores inanes videtur putasse e mentibus hominum per hanc fabulam expellendos, quod etiam sensit Lucretius in his carminibus;

> Nec miser impendens magnum timet aere saxum
> Tantalus (vt perhibent,) cassa formidine torpens:
> Sed magis in vita Diuum metus vrget inanis
> Mortales, casumque timent, quem cuiq. ferat fors.

Et profecto nullus timor viro sapienti conuenit, nisi offendendae diuinae bonitatis, tum potius per reuerentiam, ac beneuolentiam Deus vt pater & bonorum omnium autor sit colendus, quam timendus vt horribilis & seuerus. Alii putarunt longam procrastinationem nos admoneri per hanc fabulam [illegible], alii ad reuocandos ab omni improbitate & crudelitate homines, cum scelerum omnium grauissimus denique vindex sit Deus. Alii [illegible] significari per hanc fabulam prophanis & impuris hominibus religionis arcana non esse detegenda, quoniam apud prophanum vulgus eadem est harum rerum, quae [illegible] bonum cibus, qui aliis pro valetudine, ac [illegible], illos [illegible] impellant in grauiorem morbum. Nam vt quisque est vir bonus, ita in bonam partem rerum sacrarum cognitionem accipit: nunc de Tityo dicatur.

De Tityo. Cap. XIX.

Tityus propter improbitatem, temeritatemque libidinem, tantum hac supplicium apud inferos pati dictus est. Hic fuit Iouis & Elares Orchomeni filiæ, ut scripsit Apollon. lib. 1. & Apollodorus lib. 1. Bibliothecæ. Fabulantur Latonam ab hoc de stupro interpellatam fuisse, quare sagittis dicitur ab Apolline fuisse cæsus, ut in his testatur Apollonius Rhodius;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Hic inerat Phœbus puer, ac peritus sagittis
Ingentem Tityum matri vim ferre parantem,
Hic Phœbi securus eum iam ceperat; illum
Diua Elare peperit, Tellus nutriuit alumnum.

At Euphorionis fuit opinio, quod Tityus non Latonæ, sed Dianæ vim inferre conatus fuit. Scripsit præterea Pherecydes quod Iupiter Elaren Orchomeni filiam compressit, qui cum Iunonis Zelotypiam formidaret, illam prægnantem intra terram occultauit, ubi natus est Tityo, cuius mater mortua terra illum nutriuit, quare dictus fuit terræ alumnus. Callimachus in hymnum Dianæ non ab Apolline, sed a Diana confossum Tityum fuisse ostendit, cum inquiat;

[illegible]

O virgo Tityi domitrix Diana.

At Pausanias in Laconicis scriptum reliquit in quodam templo pictas fuisse Apollinis & Dianæ imagines; a quibus utrisque Tityus sagittis confectus erat. Hunc autem ad Panopeum Lebadiæ locum omnis contigere dicuntur, ut ait Strabo libro 9. Paus. in Phocensibus sepultum in agro Panopensi fuisse Tityum scribit iuxta quendam torrentem, cuius sepulchrum ad triens unius stadii accedebat. Hunc post eam cladem ab Apolline & Diana corpore deiectum fuisse ad inferos memorant, atque ita ibi prostratum alligatum fuisse, ut se mouere nullo pacto posset, fuisseque magnitudinis admirabilis, quippe cum iugera nouem terræ eius corpus vastum cooperiret, ut testatur Tibullus in his;

Porrectusque nouem Tityus per iugera terræ,
Assiduas atro viscere pascit aues.

Hunc a duobus vulturibus assidue laniari, eiusque iecur corrodi finxerunt, quod ubi semel fuerit absumptum, tum denuo renascitur, ut immensi pœnæ argumentum ac fundamentum deficiat, ut ait Homer. lib. λ. Odyss.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Hic Tityum vidi terræ omniparentis alumnum
Prostratum; tenet ille nouem nam iugera terræ.
Hinc atque hinc vultur iecur immortale vorabat
Omentum ingressus, manibus non ille repellit.

Virgi-

Virgilius tamen libro sexto unum tantum vulturem Tityo attribuit, at non et Homerus alterum volucrem qui iecur illius rostro laniaret, cum ita rem poenam [illegible] exprimat:

> Necnon & Tityum terrae omniparentis alumnum
> Cernere erat, per tota novem cui iugera corpus
> Porrigitur, rostroque immanis vultur adunco
> Immortale iecur tondens, fecundaque poenis
> Viscera, rimaturque epulis, habitatque sub alto
> Pectore; nec fibris requies datur ulla renatis.

Haec ea sunt, quae de Tityo ab antiquis scriptoribus memoriae prodita sunt: ex his veritas nunc est capienda. Strabo lib. 9. fabulam hanc ad historiam [illegible], dicitque quo tempore Apollo dictus est e caelo in terras advenisse, et homines mansuefecisse, qui prius arborum sylvestrium fructibus tantum vescebantur, Tityum tyrannum Panopeae crudelissimum, hominem fuisse violentum atque prorsus flagitiosum, quem Apollo sagittis confecit: [illegible] Pythonem. Deinde ut eius exemplo caeteri scelerati ab omni turpitudine & crudelitate deterrerentur, dictus fuit Tityus ea poena apud inferos crudelissime torqueri. Lucretius libro 3. ad rei Veneream cupiditatem animique sollicitudines hanc fabulam retorsit, cum dicat fieri nullo pacto posse [illegible] multa quae traduntur de inferis, neque Tityum, si par iecur [illegible] habuisset, perpetuum dolorem ita pati potuisse, sed per haec animi curas antiquos significare voluisse, ut ab his retrahantur, ita scribens:

> Sed Tityos nobis hic est in amore iacentem
> Quem volucres lacerant, atque exest anxius angor:
> Aut alia quavis scindunt cuppedine curae.

Alii novem iugera tantum fuisse crediderunt Tityum, quia significare voluerunt nullas vires esse tantas, quantas [illegible] facile castigare aut opprimere non possit, cum quid vel a potentissimis & sceleratissimis hominibus iniquum committitur. Neque enim ullus est tantus armatorum numerus, nulla tam vigilans custodia, nulla tam firma praesidia, nulla coniuratio, si aequitate careat, quam Deus vel per imbecillos homines deprimere & profligare non facile possit. At Petrus Nellius Senensis vir literarum bonarum & morum elegantia praestans, & Franc. Calalanus vir doctissimus mihique amicissimus vultures illos Tityi praeteritorum scelerum recordationem esse consentiunt, quae [illegible] peccantium animos torqueant; quippe cum vindictam Dei & animadversionem omnis improbitas quasi praesagiat, quae paulatim scelera per vestigia consequitur. Ut igitur ad aequitatem mortales adhortarentur, eosque deterrerent ab omni impietate & crudelitate, ne adversus Deum vel homines quispiam improbus esse impune auderet, haec ab antiquis memoriae sunt prodita. Illae omnium fabularum praestantissimae sane sunt iudicandae, quae in plures corrigendorum morum vias diduci possunt, neque simplicem habent explicationem. atqui non solum morum rationem corrigendorum sub his ego latere censeo, sed etiam rerum naturalium quandam explicationem. Sic igitur Tityus calorem segetum intelligendum, quippe quem [illegible] vocant. verum cum litera detracta sit, visum est hominis nomen, tum quid significaret, occultarent. Hic Tityus Elarae Orchomeni, & Iovis fuit filius. Quid ita? quoniam cum Orchomenus fluvius sit Thessa-

liae

falsæ, eius filia est Elara Nympha, luteum humorem in seminibus [illegible], quo-
niam fere [illegible] Nymphis calamus [illegible] non posset [illegible].
Iupiter sit, iam sæpius dictum est. Hanc Nympham Iupiter compressit,
quoniam certis temporibus genitalem temperiem atque humorem semina
ex aere concipiunt, quæ ad ortum excitantur, quod manifestum est in qui-
busdam seminibus, quæ non, nisi ad certum tempus, virginitatem seruare
possunt; quo spacio transacto vel nascantur necesse est, vel humor ille ge-
nitalis, qui semina conseruat, excitatus paulatim exhalat, donec natiua il-
la semina relicta penitus putrescant, cum eo tempore praegnans sit semen,
10 ex Ioueque concipiat, sub terram demittitur, ne Iuno appetat in ipsum se-
uitie: nam terrarum [illegible] ab aeris iniurias non ita commodum [illegible]
tibus. Erumpit postea ex ipsa terra non semen quidem, quod iam putrefactum
est, cum intra terram moratur, sed calamus, qui Tityus est, hic ab ipsa ter-
ra educatur, quare vocatus est terræ alumnus. Hic insurgit in caelum, &
tanquam in Latonam impetum faciens, sagittis Apollinis & Dianæ con-
ficitur ac prosternitur. Nihil hoc aliud significat, quam calamum, ubi ad iu-
stam longitudinem excreuerit, tum solis & lunæ opera ad maturitatem per-
duci, ita vt denique à messoribus prosternatur. Nam neque luna sola ad
maturitatem perduceret, quia opus est calore; neque id solus sol efficeret,
20 quia solus calor exiccaret, nisi humoris temperamentum adiuuaret. Inde
fertur Tityi iecur à vulturibus comedi, quoniam frumenta semper pani
conficiendo exteriores [illegible] cortices, atque quod est interius commu-
nem panis confert. Distenditur autem non in agrum, sed in multa iuge-
ra, quæ omnia longius operiuntur. Hæc igitur fabula totam serendi,
metendique tritici, & panis conficiendi rationem continet, quippe cum &
semper Tityi iecur renascatur, & immortale sit; quod significat annui agri-
colarum diligentiam. At nunc de Titanibus dicamus.

De Titanibus. Cap. XX.

30

TItanes, qui bellum aduersus Iouem cœperunt, ob idque fulminibus de-
trusi sunt ad inferos, Terræ & Cœli filii fuisse dicuntur, vt scriptum est
ab Aeschylo in Prometheo his carminibus;

> [illegible Greek verse]
> [illegible Greek verse]
> Titanibus enim consulebam ego optime,
> Patere; Cœli terræ & almæ filiis.

Quod scripsit etiam Orph. in hymnis;

> [illegible Greek verse]

40

> Titanes cœli ac terræ clarissima proles.

Hi Titanes bellum aduersus Iouem ea de caussa susceperunt, quia, vt dictum
est in Ioue, ante Saturnum Ophio & Eurynome filia Oceani, qui Titanes
vocati fuerunt, Diis imperabant. At Saturnus Ophione postea debellato,
cum Rhea palæstra Eurynomen vicisset, illis imperium extorsit. Alii autem
Titanem Saturni fratrem dixerunt, ad quem, cum maior esset natu Satur-
no, iure hereditario imperium pertinebat: sed tamen matre ac sororibus
precantibus impetrauit à fratre Saturnus vt ipse imperaret, qui etiam im-
perauit Titanibus, vt ait Apollonius lib. 2. Argonaut.

[illegible]
[illegible]. Imperio regeret Titanas vt olim
Hic etiam Philyrae in magno Saturnus Olympo.

Titanas lege, vt filios, si qui mares de se nascerentur, occideret: ne ad illos imperium deferretur, sed rediret ad Titanas. cum Iupiter post Saturnum ... clam a matre educatus fuisset, regnumque paternum occupasset, ... Titanas ... arma sumpsere, bellumque Ioui tanquam illegitimo, & contra patrium ... imperanti, bellum intulerant. Verum cum Iupiter fuisset a Themide admonitus, vt pelle Amaltheae caprae pro integumento vteretur, quod illa futura esset ... formidabilis, Titanas bello vicit, quamquam ... in omni bellorum iusta causa patente pugnandi, omnibus gloriae ... Iouis victoria credita est. Sed antequam Iupiter bellum aduersus Titanas aggrederetur, omnes Deos iurare super ara coegit, quod sibi fidem in ferendo auxilio seruarent: quare Ara illa postea fuit inter sydera collocata, vt ait in his Arati interpres de sententia Eratosthenis; [illegible] [illegible] [illegible]. inquit autem Eratosthenes hanc Aram illam esse, super qua primum Dei iurarunt, cum Iupiter bellum aduersus Titanas suscepit, a Cyclopibus extructa. Dicuntur fuisse inter caeteros Titanas Prometheus, Crius, Pallas, Anytus, & Centimanus Aegaeon, qui Briareus etiam vocabatur, & Gyges, qui fuit Ponti ac terrae filius creditus, quem tamen ad aduersus Iouem bellum suscepisse scripsit Ion in Dithyrambis; sed ad auxilium Iouis fuisse e mari a Thetide euocatum. Alii gigantem fuisse, non Titanem putarunt, qui belli aduersus Iouem particeps fuerit, sed post id bellum ex Euboea in Phrygiam fugisse, vbi demum interiit, vt scripsit ... Bellum id a Titanibus aduersus Deos gestum scriptum fuit ab Eumelo antiquo poeta heroicis elegantissimis carminibus. Fama est Titanas omnium mortalium primos metendi artem a Cerere fuisse doctos, vt scripsit lib. 4. Apollon. in his;

[illegible]
[illegible].
Nanque Ceres quondam terris habitauit in illis,
Titanas docuit pingues succidere aristas.

Cum hi aduersus Iouem pugnantes vulnerati fuissent, dicuntur ex illorum sanguine, qui in terram defluxit, varia viperarum genera, insectorumque serpentium esse exorta, vt testatur Nicander in Theriacis hoc pacto;

[illegible]
[illegible]
[illegible].
Serpentes, pariterque phalangia noxia, & atrum
Viperarum genus, & quae terrae plurima monstra
Producunt, sunt Titanum de sanguine nata.

Postea vero quam Titanes victi fuerunt, ludi Olympici sunt in honorem Iouis ad perpetuam eius victoriae memoriam instituti ab Hercule Idaeo; in quibus primis certaminibus Apollo Mercurium cursu superauit, ac Martem vicit pugillatu: atque inde ... tibiarum modulis saltantibus quinquertionibus adhiberentur, quod penes id carminis sacratum esset Apollini, qui primas Olympicas palmas tulisset. Haec pauca occurrebant, quae de Ti-

casibus in præsenti commemorarem, at nunc veritatẽ ex his eliciamus. Pausanias in Corinthiacis Titanum astronomiæ peritum fuisse scribit, quare frater Solis dictus fuit, quòd in obseruandis anni temporibus, negotiorumque omnium opportunitatibus fuit diligentissimus. Primus enim ex annuo solis cursu cognouit quibus temporibus quæ stirpes, aut quæ semina terræ sint committenda: quos fructus sol facile augeret ac concoqueret. Hanc igitur rerum rusticarum & agendorum negotiorum rationem, cognitionemque cum mortalibus perhumaniter impartiuisse, dictus est & ipse, & eius filii Cœlum affectasse, Iouemque de regno deiicere voluisse, idque sibi & suis filiis subiecturum Iupiter fulmen accepisse dictus est, & in illos contorsisse. quid aliud vero sunt fulmina, quàm immissus à diuina bonitate ardentissimus ipsius scientiæ rerum cœlestium desiderium, cum cœlestia scire cupientes diuina bonitas ad se rapiat? neque enim sine ope diuina, vel sine vi sydereæ cœlestium cognitionem accendimur aut peruenimus. Est sanè calidior vis ipsa sanguinis iis, qui ad harum rerum cognitionem se erigunt: quippe ea Musas animas sphærarum cœlestiũ arbitrantur, vt significauit Virgilius in Georg.

> Me vero primum dulces ante omnia Musæ,
> Quarum sacra fero ingenti percussus amore
> Accipiant; cœliq; vias, & sydera monstrent.

At quibus frigidioris sanguinis natura extiterit, illi ad voluptates potius incitati sunt & propensi, quam ad illas disciplinas, quod paulopost innuit idem poeta in his;

> Sin has ne possim naturæ accedere partes,
> Frigidus obstiterit circum præcordia sanguis;
> Rura mihi, & rigui placeant in vallibus amnes.

Hunc sanguinis calorem, totiusque corporis temperamentum tanquam stimulum habemus ad res singulas, contra quem siquid conamur, vel frustra, vel non sine summa difficultate nitimur. alii Saturnum esse Titanum crediderunt, siue tempus. vt scripsit Orpheus in hymno in Sat.

> [illegible]
> Consilio pollens, pure, ac fortissime Titan.

Nam cum omnia ex tempore nasci videantur, cumque iam mortalem singulorum superatura, tam hæc cœli calore pariantur, vicissim intercidunt, reliqua diuinis illis sempiternis corporibus, quibus velle repugnare, stultæ inquam videbuntur. Decidunt igitur res humanæ ictu fulminis, quia vt generationis sic corruptionis artifex est calor: quare per hanc fabulam significarunt antiqui res humanas, quæ temporibus quibusq; nascerentur, ac tempus ipsum, quasi illarum fratrem diuinis corporibus cedere; quorum caloris vicissitudine omnia ad interitum & ad ortum properarent; quippe cum ibi ob imbecillitatem eandem ignem exhalationis, in cætera elementa, ex quibus composita fuerant, soluantur. Has igitur res humanas quidem Titanas, diuinas vero virtutes, Iouem, & Herculem, & variis Deorum nominibus appellarunt. cum verò tempus è cœlo natum sit, & ex annuo solis cursu, res ipsæ in eo gignantur & per id nascantur, quæ generationi sunt subiectæ, idcirco Titanas esse apud inferos, & eosdem patres hominum ac Deorum dixerunt, vt testatur Homerus in hymno in Apollinem;

> [illegible]
> [illegible]

[illegible Greek verse]

Audi nunc Tellus, & quod tegis omnia Cœlum,
Titanesque Dei colitis tellure sub alta
Tartara quæ tenebrosa; viri sunt vnde, Deique.

Atque Orpheus in hymno in Titanas illos omnium animalium fontem appellat, qui ubique habitant, ut est in his;

[illegible]

Titanes Cœli ac Terræ clarissima proles,
Nostrorum proaui patrum: tellure sub alta
Tartara qui colitis nigrantia. fons, & origo
Cunctorum pariter mortalibus optima rebus,
Quæ mare, quæ terras habitant, quæque ætheris oras.
Namque viget per vos apte natura animantum.

Alii Titanem solem esse crediderant, cuius vxor esset terra: quoniam ex his omnia caloris [illegible] nascuntur. Quidam elementorum mutationes per hanc fabulam explicasse antiquos crediderunt, ac Titanes vocarunt illa elementa, quæ terrestre quiddam & crassum intra se continentia, quæ si corporum superiorum infimum ad [illegible] detruduntur. Nam vapores semper sursum vi solis [illegible], qui vbi ad superiora peruenerint, virtute diuiniorum corporum vel soluuntur in purissima elementa, vel repelluntur inferius, quæ [illegible] est sempiterna, hanc vero per fabulam Titanum antiqui sapientes illa ipsa significarunt. atque hæc ad physicam rationem. Quod vero nemo impune aduersus Deorum religionem fit temerarius, iam sæpius explicatum est; quare ethicam explicationem in hac fabula nō inuestigabo. at nunc dicam de Gigantibus.

De Gigantibus. Cap. XXI.

Dicuntur Gigantes e Terra, Cœlique sanguine nati fuisse, quo tempore Saturnus pudenda patris abscidit, ut ait Hesio. in Theog. his versibus;

[illegible]

Sanguineæ quotquot guttæ cecidere, recepit
Terra omnes: eadem rursus voluentibus annis
Horrendas peperit Furias, magnosque Gigantes.

Et Orpheus lib. 8. sacri sermonis;

[illegible]

Hos ideo superi cuncti dixere Gigantes,
E Terra quod sunt nati, & de sanguine Cœli.

Hanc eandem opinionem habuit etiā Acusilaus, vt testatur Apollonii enarrator. nam paulo superius ostendit Hesiodus pudendorum in insulis colloca-

rum cum falce per noctem pudenda patri abscidisse. alii non Saturni operarios, sed solius Terræ filios Gigantes esse tradiderunt, vt sensit Apollonius lib. 1. quos ab irata Opi siue terra editos fuisse dixerunt, quia cæsi fuissent Titanes, eorũq; in Deorum vltionem genitos, vt in his significauit Apollonius:

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Ast hic horribilisue Typhæo, pignoribusue
> Terræ persimilis, quæ Tellus edidit olim
> Alma irata Ioui.

Homerus lib. 11. Odyss. Neptuni & Iphimedeæ filios Gigantes existimauit, qui Ossam & Olympum montes imponere Pelio conati sunt, vt ad cœlum ad oppugnandum Iouem conscenderent, sic enim inquit;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Vxor Aloei post hanc est Iphimedea
> Visa mihi, quæ Neptuno duo pignora magno
> Edidit, hi parui sunt primo tempore nati;
> Otus diuinus, valde inclytus inde Ephialtes.
> Nutriit hos pueros tellus, pulcherrimos herbas
> Nonis eterque fuit, post eximium Oriona,
> Atque nouem cubitos ambo creuere nouenos
> In latum, longamque nouem corpus fuit vlnas.
> Hi superis, pugnamque grauem, belloque minari
> Pergrandes montes, vt cœlum possent adiri,
> Imulsere, ossam frondosum, mox & Olympum
> Cum syluis, stabulisq; super te Pelion altum.

Hi dicuntur non solum corporis magnitudine præcelluisse, viribusq; inuictis fuisse, sed etiam terribili planè aspectu, capillis è capite promissis, barba prolixa, pedibusque anguineis, vt ait Ouid. lib. 5. Fastorum;

> Terra feros partus immania monstra Gigantes
> Edidit, ausuros in Iouis ire domum.
> Mille manus illis dedit: & pro cruribus angues:
> Atque ait, in magnos arma mouete Deos.
> Exstruere hi montes ad sydera summa parabant,
> Et magnum bello sollicitare Iouem:
> Fulmina de cœli iaculatus Iupiter arce
> Vertit in auctores pondera vasta suos.

illis Phlegraeis campis, vel, ut alii maluerunt, ad Pellenem habitarunt: qui
cum essent admirabili corporis proceritate & saxa & ignitas arbores in coe-
lum iaculabantur, ut testatur his versibus Isacius, [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] gestas adversus Titanomachiae ferens in Phlegraeis Pelle-
[illegible]. Terra [illegible] crinitos & barbatos Gigantes peperit, qui
ex anguineis pedibus, [illegible] faces in coelum, quorum principes erant
saxa, quercusque, flammatas [illegible], fuerunt autem complures qui arma adversus Deos
Porphyrio & Alcyoneus. [illegible]
sumpserant, quare Sophocles in Trachiniis inquit;

[illegible]

Neque Terrigenum exercitum gigantum.

Hi cum super alios montes illos conscendissent, dicuntur saxa ingen-
tia in Deos iaculati, ex quibus illa, quae in mare deciderant, facta sunt in-
sulae, ut ait Darii Samius: at illa, quae in terram ceciderant, montes. Erat
fatale, ut ait [illegible] inter Deos nullum e Gigantibus posse occidi, nisi quispiam ex
[illegible] in eius belli societatem fuisset assumptus: cum vero Iupiter Pal-
[illegible] consilio Herculem socium ascivit, qui primus omnium Alcyoneum
[illegible] interemit. Verum cum semper fortior revixisset, Miner-
[illegible] extra orbem Lunae illum extraxit, qui ita obiit. Iupiter &
[illegible] Porphyrionem Iunonem violantem occidunt; Apollo laevum ocu-
[illegible] Ephialtae sagittis effodiunt. Hercules post hunc
[illegible] de medio sustulit. Hecate Clytium, Minerva Ence-
ladum [illegible]. Cum Polybotes per mare fugiens in
[illegible], ac Pallanem obtruncavit. Cum Polybotes per mare fugiens in
Coum insulam pervenisset, insequens hunc Neptunus partem insulae revul-
sam in illum coniecit pro telo, quae occidens Nisyros insula facta est. Mer-
curius [illegible], Diana GratiONem, Parcae Agrium et Thoantem tru-
cidarunt. Reliqui Iovis fulmine perierunt, ut testatur Apollodorus libro
primo Bibliothecae. Scripsit Pausanias in Arcadicis Bathon vallem quandam
fuisse, ubi vulgatum fuit Gigantes praelium adversus Deos commisisse;
quo in loco tam [illegible] facere fulgetribus, tonitruis, ac procellis mos
[illegible], ad eius certaminis [illegible]. Alii dixerunt in Sicilia fulmine ictum
fuisse Typhoeum, ut testatur Strabo, ubi haec carmina scribit;

[illegible]
[illegible]
Flammisque minatis de coelo fulmine rege,
Saxaque ad montis radices [illegible].

Quidam Pithecusas vocatas insulas Gigantum fuisse putarunt, atque in Phle-
graeis agris id commissum fuisse praelium. Alii eos natos fuisse ea conditione
tradiderunt, ut quamdiu essent in eo agro, in quo nati erant, tamdiu essent im
mortales; quare Palladis consilio ex eo agro extractos periisse. Alii fabu-
lati sunt Gigantes e Phlegra Campaniae vicina pulsos ab Hercule terram su
[illegible], atque ex [illegible] fontem Leucae [illegible] odorem habuisse,
Phlegraeaque Campaniae etiam fuisse vocatam, quod igne, calidisque aqua-
rum [illegible], ut iuxta Baiarum & Cumarum tractus sulphuris &
[illegible] aquas emitteret. Nam calidas ideo esse inquiunt,
quod [illegible] abluerint, cum ex ipsius fulminis natura sulphur
[illegible]. Arbitrati sunt nonnulli tantummodum superbiae indicasse Gigantum
temeri-

temeritatem & audaciam primo aspectu, vt cum primum Typhoeus apparuerit, omnes aufugerint in Aegyptum; vbi longo itinere defessi, ac ipsa fuga destituti se sub variis formis occultauerint, vt ait Ouid. lib. 5. Metam.

> Bella canit superum, falsoq; in honore gygantas
> Ponit: & extenuat magnorum facta Deorum.
> Emissumq; ima de sede Typhoea terræ
> Cœlitibus fecisse metum, cunctosq; dedisse
> Terga fugæ: donec fessos Aegyptia tellus
> Ceperit, & septem discretus in hostia Nilus.

Cum vero in varia animalia immutati Dii fuisse dicantur, illa fuit causa, cur animalia multiplicia postea coluerint Aegyptii. Memorantur tamen præter prædictos gigantes Cœus & Iapetus, à Virgilio. Mimantem & Rhœtum nominauit Horatius. Deinde fuerunt cum his Agrius, Clytius, Eurytus, Almops, Echion, Pelorus, Athos, Celadus, Damasor, Pallenæus, & alii complures. Aiunt Palladis consilium præcipuè, ac vim Herculis valuisse plurimum in profligandis gigantibus, & Panos; qui concham marinam pulsando in eo certamine terrorem hostibus eximium iniecit; deinde Bacchi, qui plurimũ viribus valuit. Illi igitur hoc Deorum opera victi ad inferos detrusi sunt: atque Enceladus sub Aetna monte substratus flammis assiduis torquetur. Typhoeus tantæ magnitudinis corporis fuisse dicitur, vt cum tota Sicilia tribus promontoriis claudatur, tota supra eius corpus posita sit, cuius supra dextram est situs Pelorus Italiam prospectans, supra læuam Pachinus, supra crura Lilybæum, caputq; Aetna grauatur, vt ait Ouid. in his;

> Vasta giganteis ingesta est insula membris
> Trinacris; & magnis subiectum molibus vrget,
> Aetherias ausum sperare Typhoea sedes.
> Nititur ille quidem, pugnatq; resurgere sæpe,
> Dextra sed Ausonio manus est subiecta Peloro,
> Dextra Pachine tibi, Lilybæo crura premuntur,
> Prægrauat Aetna caput.

Atque cum omnis iniustitiæ, omnisque iniquitatis & sceleris pœna comes esse consueuerit, omnino contra Gigantum, omniumque improborum temeritatem & auaritiam illa carmina sunt Euripidis in Helena, quæ ab omnibus debent non modo lingua proferri, sed in mente diligenter ponderari, quæ ita se habent;

> μισεῖ γὰρ ὁ θεὸς τὴν βίαν, τὰ κτητὰ δὲ
> κτᾶσθαι κελεύει πάντας, οὐκ ἐν ἁρπαγαῖς.
> ἐατέος δ' ὁ πλοῦτος, ἄδικός τις ὤν.
> κοινὸς γάρ ἐστιν οὐρανὸς πᾶσιν βροτοῖς,
> καὶ γαῖ', ἐν ᾗ χρὴ δώματ' ἀναπιμπλαμένους
> τ'ἀλλότρια μὴ 'χειν, μηδ' ἀφαιρεῖσθαι βίᾳ.
> Odit Deus vim: possidendaq; imperat
> Tenere iure quenq;, non inferre vim.
> Opes iniquæ deserendæ: nam viris
> Commune cœlum est omnibus, tellusque; vbi
> Multis bonis replere possis atrium,
> Sed sit procul rapina, visq; hæc nefaria:

Hæc ea sunt, quæ de Gigantibus ab antiqua memoria prodita sunt, quæ quid occul-

[illegible] continerent, inquiramus. Dicti sunt gigantes Terrae & coeli filii propter parricidia propemodum, & ex crudelitate Saturni in patrem, quia nihil pro- [illegible] ex adulterio & illegitimo congressu nasci consuevit; atque illi, qui [illegible] crassiore materia, temperati, & aequitatis amici, fere esse non solent; sunt crassiora corpora prona sunt ad voluptates, iramque diutius servant, quare crassiora corpora [illegible] non facile cedant, minus sunt ad capiendas disciplinas accommoda- [illegible] impetu plerique feruntur. Alii tamen Neptuni & [illegible] liberos pariunt, quoniam omnes crudeles & inhumani ac feri [illegible] Neptuni dicuntur filii: quippe quorum corpora ob humorum copiam a [illegible] minime digestorum bonitatem morum nesciant; cuius radii non solum [illegible] corporibus, sed etiam moderandis animis mortalium plurimum [illegible]. Quid vero est aliud Ephialtes, quam pertinax & iniusta in ani- [illegible] neque consilio neque rationi cedens? nam in quibus corpori- [illegible] vires extiterint, minimum est plerumque consilii & prudentiae. Illi igitur, ut imprudentes, & crudeles, & temerarii, qui nihil honestum esse putarunt, nisi quod placuisset, vel Iovem ipsum velle de coelo depellere ausi sunt. Id ego nihil aliud esse crediderim, nisi imprudentes homines, quibus libido & impetus animi dominatur, Deos omnes contemnere, ac pro suis viribus religionem evertere; cum religio sit omni temeritati & improbitati adversaria. Nam sine religione ac Deorum metu, nihil neque iustum, neque pium, neque sanctum fieri potest. Verum quia scelerum omnium comes est supplicium, & poena, & miseriae, quia Deus est gravissimus flagitiorum vindex, illi non iniuria ab Hercule, & Pallade, & Diis caeteris profligati & acerbissimis suppliciis addicti sunt apud inferos, cum nemini esse scelerato impune denique liceat. At nunc de Typhone dicatur.

De Typhone. Cap. XXII.

Sed quoniam dictum est de Gigantibus, nonnulla quoque tantum de Typhone sunt tractata, cum plura de illo, quàm de quovis caeterorum dicta inveniantur, neque eadem causa sit cur nasceretur, visum est mihi seorsum esse de Typhone, quid ab antiquis dicatur, explicandum. Scriptum reliquit igitur Homerus in hymno in Apollinem Iunonem aegre ferentem quod Iupiter solus ex capite Minervam peperisset coelum ac terram precatam fuisse, omnesque Deos superos & inferos, ut posset & ipsa sine maris congressu parere; quae cum manu humum percussisset, sequenti postea tempore natus illi ex terra Typhon, qui draconi educandus traditus est, ut patet ex his versibus;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]

> Illimis prope fons, illic maculosa dracæna
> Interiit iaculo regis magno â Ioue nati,
> Pestis & atra lues mortalibus: illa virorum,
> Illa fuit pecudum exitium, grauis illa ruina.
> Illa aluit quondam pulchra à Iunone Typhona
> Difficilemq; grauemq; luem mortalibus ægris,
> Hunc irata Ioui patri Iuno edidit, alma
> Quòd fuit illius de vertice nata Minerua.

Hesiod. autem in Theogonia Terræ ac Tartari siue Erebi filium fuisse Ty-
10 phona credidit siue Typhoeum, vt patet in his;

> αὐτὰρ ἐπεὶ Τιτῆνας ἀπ' οὐρανοῦ ἐξέλασε Ζεὺς
> ὁπλότατον τέκε παῖδα Τυφωέα Γαῖα πελώρη,
> Ταρτάρου ἐν φιλότητι διὰ χρυσέην Ἀφροδίτην.

Et ne omnia hic afferebam Hesiodi carmina, quæ omnibus sunt in promptu, latinè sententiam Hesio. ita ex tempore explicabo;

> Verum vbi Titanas cælo turbasset ab alto
> Iupiter, hunc genuit mox alma Typhoea Tellus
> Postremum ex Erebo Veneris dulcedine capta.
> Huic palmæ ad quæuis miranda negotia dato
> 20 Robore erant, promptiq; pedes; centum capita alta
> Ex humeris, qui surgebant torui draconis.
> Ora sub hinc linguis lambentia nigra trisulcis.
> Igne coruscabant cilia sub lumina tetris.
> Denique quodq; caput flammam spirabat, & ignem.
> Omnibus his inerant voces, variumq; sonabant,
> Horrendumq; dabant gemitum, sæpe ore tonabant,
> Numinibus magnis, vt Dij concurrere visi.
> Interdum ingenti tauri mugire boatu,
> Interdum gemitum sæui dare visa leonis,
> 30 Interdumq; canum latratum edicere voces.
> Rursus & horrendum sibilum ab radicibus imis
> Mittebant montes imbelli: luce sed illa
> Denique visa potens mundum ferre illa propago,
> Atq; viros, superosq; Deos vicisset ab alto
> Ni pater omnipotens hominum sator, atque Deorum,
> Acribus dat tonitrum, & fulmina crebra repente.

Erat autem Typhoeus admirabili corporis magnitudine, quippe qui omnium montium altior esset vertice vel etiam cum tenaci caput astra tangebat; alteram manum ad orientem, alteram ad occidentem tendebatur. Ex his centum capi-
40 ta draconum emicabant, in cruribus maximas habebat viperarum spiras. Corpus erat totum pennis obtectum, crines impexi, barba prolixa, oculi ignei, ignis ex ore multus fluebat. Hunc fugientibus Dijs Iupiter insecutus ad Casium montem Syriæ fulmine fauciauit. At ille Iouem deinde captum detinuit, cum harpe illa, quam illi ademit, neruis pedum atque manuum incisis, & in Ciliciam impositum humeris transportauit. At Mercurius Iouem furatus restituit in pristinam formam: tum Iupiter iterum illum insequens fulmine vulnerauit apud Hæmum montem, qui ita dictus fuit à copia sanguinis, qui ibi de vulnere defluxit; mox in Siciliam illi fugienti Aetnam super-

fuerit, ut testatur Euphorion. & Pindarus in Olympicis Typhonem centum capitum sub Aetna occultari inquit in his;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Sed Saturni fili, qui Aetnam habes
Caminum ventosum habentis centum
Capita Typhonis fortis.

Alii non a Ioue, sed ab Apolline confossum fuisse sagittis testantur. Scripsit Strabo libro 16. Typhonem serpentem, ut quidam putarunt, sed ut alii hominem fuisse: qui fulminibus ictus dum latebras quaereret ad fugam, terram sulcis longis, e quibus non procul ab Oronte fluuio in agro Apamiensi Antiochia, iuxta Seleuciam. Pindarus tamen & Homerus arbitrati sunt Typhonem in Cilicia sepultum fuisse, ut testatur Isacius in commentariis in Lycophronem. Alii dixerunt Typhonem a Ioue fulmine percussum in agrum Pelusium, qui est Aegypti, profugisse, seque in lacum Serbonidem occultasse, qui e Syria Pelusium usque protenditur: cuius sententiae fuit Herodotus. Nam & Apollonius lib. 2. Argonaut. ictum fuisse scribit ad montis Caucasi radices, qui Typhaonia vocatur, ubi ictum fuisse a Ioue Typhonem memorant. In Nysa insula ad Serbonidum lacum praeditum ut est in his;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Est infamis ibi serpens, quem terra creauit
Ad iuga Caucasa, atque Typhaonia est ubi petra.
Fulmine ibi caesum memorant, atque igne Typhaeum
Excussisse Iouis, dextram inde tetendit inermem
Ille Ioui supplex, sed frustra. Iupiter ignes
In caput huic torsit, montes, Nysamque petiuit
Ille fuga, quocunque metumque pedesque tulere.
Nunc etiam ille latet clam sub Serbonidis undis.

Possum non iniucundis quibusdam, ut arbitror, carminibus lusimus in quadam epistola, quam dudum adscripsimus postquam ad clarissimum & grauissimum senatorem Venetum Michaelem Serianum Equitem misimus, qui clarum sibi patriae suae & omnium honorum non mediocre ornamentum, quem merito semper obseruaui. ita vero se habent ea carmina;

Fons erat illimis, nitidis pellucidus undis;
Quem non turbarant volucres, non ulla ferarum
Vngula, non ullae delapsae ex arbore frondes.
Nec pastor pecudes sitientes egerat illuc.
Hunc circum densi frutices, & marginis herba
Mollis erat, syluis & cingebatur opacis.
Hic cecidit iaculis Phoebi maculosa draconis

Pestis & atra lues mortalibus. Illa Typhonis
Quippe altrix fuerat; Iuno hunc portarat alendum,
Adversumque Iovem genuit; fraudare iugalis
Ille thoros quoniam passus, Venerisque maritam
Praeterit socia dulcedine, ubi ipse Minervam
Concepit solus. Timuit nam pallida Iuno
Ne nova gignendi ratio foret illa reperta
Pignoribus, nullusque foret non coniugis esse.
Terribilis postquam Iunonis crevit alumnus
20 Anguineis pedibus, sublimi vertice caelum
Tangebat: corpus plumaeque anguesque tegebant
Innumeri, plagas orientis dextera solis,
Cum staret, plagas tangebat laeva cadentis.
Huic centum capita expirantia naribus ignem
Ausa Iovem contra, caelumque insurgere contra.
Sed pater omnipotens tonitrus & fulmina dextra
Deiicit in terras: tremuerunt marmore montes
Insolito, mundique rati compage soluta
Sunt visere. At latuit tandem Serbonidis vada
Ipse Typhon ictus flagrantis fulminis igne,
Aetnaei subiit oppressus mox pondera montis.
Vis humana Dei sic spernit robur, & iram.

Fama est enim iuxta Typhaoniam e sanie percussi Typhonis natum fuisse illum draconem, qui vellus aureum servabat in Colchis. Verum cum Caucasus mons arderet, is in Italiam ad Pithecusas insulas confugit ut ait Pherecydes, est autem Nysa, cuius in loco primum occultatus fuit Typhon, non longe ab Aegypto, ut patet ex his carminibus Herodoti;

[illegible]
[illegible]

30 Insula Nysa frequens sylvis, atque ultima tellus,
Distans Phoenice, Aegypti est vicina fluentis.

Typhonem alii in Phrygia, alii in Boeotia, alii in Pithecusis humatum fuisse tradiderunt. Quidam putarunt Typhonem Regem fuisse Aegypti hominem inhumanum ac ferum, ob cuius crudelitatem prope universa Aegyptus fuerit devastata & eversa; qui ita fuit vocatus e draconis crudelissimi natura, vel quia more draconis Aegyptum popularetur; quem, ut ait Herodotus in Euterpe, Osiris de medio sustulit. alii Typhonē insignem fuisse draconem arbitrantur, quia id animal cum dicatur a Graecis ἀμφίβιον, quod in aqua & in terra aeque vivat, fingitur modo sub aquas, modo sub terram occultari.
40 is draco ita dictus fuit, quoniam ob singularem vim veneni omnia comburerent, faceretque ut contacta arescerent. cum igitur vis aeris illum undique expelleret, neque satis aptam sibi temperiem invenire posset, dictus est Iovis metu in Aegyptum profugisse, ubi cum aestum ferre non posset, in lacum mersus latuerit. Hic dicitur a Iunone procreatus terra percussa, quia tanta vis est aeris temperamenti aliquando, ut, & magnitudine & forma admirabiles plantae & animalia inaudita oriantur. alii hanc fabulam ad res naturae notam retulerunt: quippe cum scribat Strabo lib. 5. [illegible] a Cumis in Siciliam usque, & Aetnam, & Liparenses insulas, & Puteolanum,

Neapolita-

Neapolitanum, Baianosque agros Pithecusasque insulas quasdam profundas & in vastum porrectas sub se solitas habere cavernas, quae in Graeciam quoque pertingerent, in quibus multa vis inesset sulphurea. Idcirco quibusdam temporibus cum ventis spirantibus subterraneis terraemotus fierent frequentes in illis locis, & flammarum, fumantiumque aquarum profluvia, ignisque exhalationes, & cineres cum favillis longius emitterentur, fabulati sunt antiqui Typhonem illum sive Aegypti tyrannum perpetuo supplicio damnatum sub his locis iacere, qui quoties moveretur, ignem ac cineres evomeret, terramque concuteret. dixerunt praeterea Aetnam quendam in insula Sicilia per terraemotus ac incendia clarum [illegible] in medio ferè insulae vocatum fuisse, qui natus sit [illegible] Typhonis humerum moveret. alii vim ventorum non subterraneorum [illegible] Typhonem crediderunt, qui & [illegible] & occidentem manibus pertingeret, & cuius capita [illegible] usque ad sydera pervenirent. nam ventilatissime vagantur. plura capita illi [illegible] ob varias diversorum ventorum [illegible] corpus erat pennis tectum ob celeritatem, circa crura frequentes viperarum spirae, propter maximam vim aliquando ventorum. oculi ignei, flammasque ex ore spirabat, propter materiam, quae fit è siccis calidisque vaporibus. Fingunt ad montem Caucasum confugisse, quia in montibus venti plerunque dominantur. Alii ad primam mundi originem hoc deduxerunt cum dicant tantam vim ventorum & inflammationem natam ex Erebo sive ex chao, quae a Iove depressa, cum Iupiter impera[illegible] sine commoda temperie: quam vim caeli ac mundi temporis depressit. cum vero ob cavernosa loca venti & ignes sint subterranei [illegible] fabulati sunt hunc in Sicilia à Iove fuisse fulmine ictum. Alii Typhonem pestiferum aerem male affecti naturam ob nimium calorem putarunt: quippe cum vis nimia aestatis plurimum obsit humanis corporibus, eaque imbecilliora faciat ad reliquas temporum mutationes perferendas. Mox cum tendente Sole per signiferum circulum aliquando cessavisset aestus, facta est magna imbrium ac tonitruum copia, cùm per calorem imbres coire non possent. cum fulmina frequentia ceciderunt, quare Iupiter fulminibus Typhonem primum in Aegyptum fugavit, & in loca calidiora ad meridiem, deinde sub Aetnam detrusit. quidam Typhonem hominem fuisse ferocem & strenuum arbitrati sunt, qui Iovem de regno collecta magna exulum & invidentium manu conatus sit deiicere, quare ob potentiam illi tantum corpus tributum. quod inflammaverit nonnullos adversus Iovem persuadendo, dictus fuit ignem ex ore spirare solitus, & nervos Iovi concidisse. Hos illi feratus est Mercurius, ac Iovi reddidit, quoniam huius oratione postea reconciliati sunt animi illorum, qui à Iove defecerant. Alii rursus ad revocandos animos ab ambitione fabulam hanc retulerunt, quam cum significare velint illi pessimam maliam prope vitiorum esse, & filium Erebi, & ignem ex ore efflare dixerunt. Haec adversus Iovem insurgit, quoniam nulla est religionis, nulla humanitatis, nulla iustitiae cura, ubi pullulaverit ambitionis furor. Quae cum multa habeat capita, multos modos, multas sollicitudines, multas molestias eius significantur. Hunc Typhonem, sive hanc ambitionem huc illuc fugientem Iupiter tandem opprimit ac labefactat, quia & si cupiditas aliquandiu rationi sapientiaeque restitit, tamen ab illa denique vincitur. neque quispiam est sapiens, quin rationi demum obtemperet, etsi cupiditate aliquandiu agitetur. at nunc de Paride dicamus.

De Paride. Cap. XXIII.

NOn imperitè sunt neq; inutiliter, sed ad demonstrandam hominum vitæ leuitatem, illa quæ de Paride Priami & Hecubæ filio tradita sunt, qui Palladem, & Venerem, & Iunonem de forma contendentes, iudicauit, memoriæ prodita sunt ab antiquis. atque vt rem altius repetam, dicunt prægnantem Hecubam somniasse se facem ardentis ignis, quæ vniuersam Asiam inflammaret, peperisse: cum ariolos percunctaretur, responsum fuit, infantem, quem in vtero gestabat, vltimi exitii causam futurum patriæ, quam rem ita attigit Ouid. in epistola Helenæ;

> Illa sibi ingentem visa est sub imagine somni
> Flammiferam pleno reddere ventre facem.
> Territa consurgit, metuendaq; noctis opacæ
> Visa seni Priamo, vatibus ille, refert.
> Arsurum Paridis vates canit Ilion igni.

Idcirco cum natus fuisset infans, illum Priamus Archelao exponendum seruis dedit, quem etiam expositum per dies quinque vrsa lac suo dicitur nutriuisse, ac curauit, vt alii tradiderunt, Hecuba vt a pastoribus in Ida monte nutriretur. Nec defuerunt qui dixerint ab eodem Archelao illum vt filium suum educatum. Hic cum adoleuisset, magnam sibi iustitiæ & æquitatis famam comparauit: atque cum regia armenta latrones ac piratæ aliquando furati fuissent, eaq; abigerent, illos armis insecutus vna cum cæteris regiis pastoribus armenta recuperauit cæsis piratis, vnde Alexander dictus fuit: vt ipse de seipso testatur in epist. apud Ouid.

> Penè puer cæsis abducta armenta recepi
> Hostibus, & causam nominis inde tuli.

Deinde cum in Agonalibus ludis fortissimus apparuisset, quæ per id tempus apud Romam locum agebantur, à Priamo denique cognitus fuit, & in Regiam receptus. Accidisse vero fabulantur iis temporibus, quibus adhuc puer Paris erat inter pastores, vt Dii omnes conuocati ad nuptias Thetidis & Pelei accesserint, præter Discordiam, quam nemo inuitarat. Illa per inuriam ferens pomum elegantissimum & pulcherrimum aureum cum inscriptione per ludibrium immisit; pulchrior accipiat. Id susceptum Mercurius adegit, vt testatur Lucianus in dialogo Panopes & Galenes. Tum multis de illo id petentibus magna discordia & contentio orta est inter tres Deas cæteris cedentibus: ac Iupiter iussit ad æquissimum, vt tum habebatur, Paridi iudicium id deferri. Scripsit Ser. lib. 13. in Antandro, qui mons Troiam Alexandriam luminet, Deas illas à Paride fuisse iudicatas, cum in Ida monte id accidisse scribat Ouid. etiam in his;

> Cum Venus, & Iuno, Pallasq; in montibus Idæ,
> Corpora iudicio supposuere meo.

Aiunt hunc ingentibus donis fuisse à Deabus omnibus sollicitatum: quippe si Iuno Asiæ Europæq; imperium illi promitteret, Pallas se omnibus præstantiorem sapientiorem fortiorem pollicebatur, at Venus mulierem omnium pulcherrimam se illi concessuram diceret, si sibi victoriam de forma adiudicasset: quam rem ita attigit Ouid. in epist. Paridis;

> Tantaq; vincendi cura est; ingentibus ardent
> Iudicium donis sollicitare meum.

Regnantis coniux, virtutum filia laetae:

Atqui caetera, quae in eadem epist. scribuntur in eam sententiam, multa sunt: quae planius etiam Euripides declarauit ita in Troadibus;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Paridique Pallas manus id promiserat
Quòd dux Phrygum mox Graeciam subegerit,
Maritus at Europae, Asiae & Tyrannidem
Iuno spopondit si sibi faueret is.
Mirata formam sed Venus meam dare
Promisit illi, & Deas deuinceret
Sit iudicata forma.

Acciderat eodem tempore vt celeberrima esset Helenae forma in vniuersa Graecia, quae & opibus & nobilitate generis caeteras omnes mulieres antecellere putabatur. Erat enim Tyndari Oebalii Regis, & Ledae filia, vt putarunt nonnulli; cum alii dicerent Iouem in cygnum conuersum Ledam compressisse, quae alterum ouum ex illo concepit, ex quo nati sunt postea Pollux & Helena; ex altero ouo concepto e Tyndaro nata est Clytemnestra & Castor. Alii non e Leda, sed e Nemesi natam Helenam putarunt, cuius dicunt Ledam fuisse nutricem, ac Iouem patrem, vt ait Paus. in Atticis. Qui cum e Ioue putarunt in cygnum verso, ad sempiternam eius rei memoriam cygnum inter sydera collocatum dixerunt. Cum tantopere igitur formam praeferret, omnes Graecarum ciuitatum principes eò ad illam in matrimonium expetendam conuenerunt: quae quòd fuerat ante à Theseo rapta, & mox repetentibus fratribus restituta, & quòd magna inuidia videbatur in eum redundare, qui illam esset habiturus, vnusquisque eam sibi contingere sperantes in legem à Tyndaro latam iurarunt se pro viribus defensuros, si quis illam violare, aut legitimo marito rapere conaretur, vt testatur Paus. in Laconicis. Deinde accidit vt Paris cum viginti triremibus legatus ad repetendam Hesionem, quam Telamon occiso patre eius Laomedonte rapuerat, nauigaret: qui à Menelao in hospitium perbenigne acceptus esset, cum Helenae nuptiis contigerat. Verum cum re infecta redire oporteret, ille neglecto iure hospitii, & Menelai amicitia dicitur illam meretriculam Helenam cum magna nummorum, regiaeque supellectilis copia abduxisse, vt scripsit auctor Cypriorum carminum, & Herodotus in Euterpe. Idem tamen in Clio non ad repetendam Hesionem Alexandrum nauigasse inquit, sed exemplo superiorum temporum inuitatum; quòd Io Graecis Aegyptii, Graeci Aegyptiis Europam, & Medeam Colchis rapuissent, quas repetentibus non reddiderunt, eo consilio ad rapiendam Helenam nauigasse, quod testatur Ouidius in his carminibus;

Nomine ceperunt Aquilonia Erechthida Thraces,
Tuta tamen bello Bistonis ora fuit,
Phasida puppe noua vexit Pagasaeus Iason,

Læsa nec est Colchis Thessala terra manu.
Te quoque, qui rapuit, rapuit Minoida Theseus,
Nulla tamen Minos Cretas ad arma vocat.
Nec venio Graias veluti spectator ad urbes;
Oppida sunt regni ditiora mei.
Te peto, quam pepigit lecto Venus aurea nostro.
Te prius optaui, quam mihi nota fores.

Sic enim fit plerunque vt impunitas peccatorum sit pro exemplo & incitamento ad cetera flagitia suscipienda. Fama est igitur Paridem cum hac in Aegyptum nauigasse, quia timebat ne se Menelaus cum Lacedæmoniorum classe insequeretur: atque cum eo appulisset ad Canopicum Nili hostium templum Herculis in litore inuenit, in quod si quis seruus cum quibusdam ceremoniis confugisset, a nemine violari fas erat. eo in loco Alexandri famulis seruis ad sacerdotes diffugientibus grauiter tulerunt primam iniquitatem iniuriæ, qua Menelaũ affecerat; deinde legatione Memphim ad Proteum de illa re missa, iussi sunt serui Alexandrum vt iniquus contractum comprehendere, & ad Proteum adducere. Hunc cognitis infectum factis incolumem quidem dimisit cum sociis, at vxorem Menelai, & diuitias apud se retinuit vsque ad Menelai aduentum, iussitque intra triduum Alexandrum abesse ex vniuerso Aegyptiorum agro. Sunt qui dicant hunc Alexandrum nulla re sibi ablata Troiam confugisse, inter quos fuit Duris Samius: alii cũ Idolo Helenæ in patriam reuertisse aiunt, vt sensit Euripid. Neque defuerunt, qui Alexandrum statim in patriam rectà rediisse meminerint, legationesque Græcorum ad res repetendas missas neque auditas quidem fuisse à Troianis. Fama est semel tantum in agro Atheniensium Alexandrum cum Helena congressum fuisse, cum tamen Bunicum, & Corythum, & Aganum, & Idæum nati fuisse dicantur ex Helena & Paride. Et quamuis virgo à Theseo restituta dicatur Helena suis fratribus, non defuerunt qui Hermionem tamen & Thesei filiam putarint, &, vt credidit Duris, Iphigeniam. Huic præterea Nicostratum nonnulli, & Ephiolam, & Menelaum filios tribuerunt. Hic Alexander postea imbellis & pernitiosus patriæ suæ ciuis extitit, vt demonstrauit Home. lib. 3. Iliad. Hic, vt prædictum fuerat à coniectoribus, vniuersæ Græciæ arma in se, suosque ciues concitauit. hic patriam suam, Regnumque potentissimum & antiquissimum Asiæ propter libidinem funditus euertit, hic denique è Lemno insula sagittis trucidatus: quæ omnia calamitatum genera sibi prædicta fuisse à Nereo testatur Horat. lib. 1. Carminum. Hæc partim historicè, partim fabulosè narrantur, quæ de Paride memoriæ sunt prodita. Hanc fabulam confictam fuisse de generatione rerum naturalium antiqui nonnulli sunt commenti: nam Pelei & Thetidis nuptiæ quid aliud significare possunt, quam ex aqua terraque mistione adhibito calore omnia naturalia corpora procreari? Est enim πηλὸς cœnum, ac limus, Thetis vero aqua, vt dicetur postea. Ad harum deorum mistionem, atque ad nuptias, omnes Dii conuenerunt; quoniam nihil è sola materia sine artifice confici potest. Siue enim mortales hominum, siue immortales fuerint animæ sint corporibus inserendæ, cum imperent omnino et sint in brutis quodammodo corporibus, ex nobiliore quodam loco quam sint ipsa elementa, ipsas ducere par est, siue enim ex aere, siue ex igne, siue è cœlestibus corporibus animæ mortalium deducantur, siue ex his omnibus; siue sit harmonia

modula quadā ex æquabilitate temperamentorum, sint his omnibus nobilio-
ra quidem, at igneum, certe ideo illam à Diis omnibus concedi corporibus
solidiora, & è singulis cœlestibus virtutibus proprias quasdam vires affu-
disse dicerent. Inde dicti sunt omnes Dii ad nuptias Pelei & Thetidis conuenisse.
Abfuit Discordia sola ex omnibus Diis, quia nisi per amicitiam res cō-
seruari non possunt: quæ etiam quanto magis inter se consentiant tempe-
ramenta, tantò magis vigent ac florent. Cum vero Discordia, vtriusque na-
turalium inæqualitas accesserit, tunc non solum temperamentum perit, sed
etiam tota compositio labefactatur. vt enim amicitia generationis, ita discor-
dia & litigium principium corruptionis est. Quid aliud ad naturam perti-
nens in his contineatur, non video, quare ad mores reliqua pars spectat hu-
ius fabulæ. Hanc eandem fortunā ciuitates, & imperia, & nationes expe-
riuntur, quàm etiam singula naturalia corpora, quæ per discordiam fundi-
tus euertuntur. Est autem inter has tres Deas semper ferè discordia, & con-
tentio, Palladem, Iunonem, Venerem; quippe cum molestū appareat diui-
tibus id quod plerumque accidit; vt imperiti & stulti, periti & sapienti-
bus dominentur: vt inopes opulentis, inter quos naturalis est propè discor-
dia; vel libidinosi & impuri, viris bonis & temperantibus imperent. nam, vt
... hic vel assint, vt idem sapiens sit scilicet, & temperans, & opulē-
tus, ... rerum omnium quàm difficillima; quod si contigerit, nemo illius
imperium feret inuitus. Quod autem ficta sint quæ de iudicio Paridis tra-
dita sunt, vel muliercula illa non credidit apud Ouid. quæ ita inquit,

Credere vix equidem cœlestia numina possum
Arbitrio formam supposuisse tuo.

Vt igitur ad Imperatorias virtutes homines regnaturos inflammarent anti-
qui, hanc fabulam confinxerunt; per quam temperantem esse & sapientem
& fortem illum oportere dixerunt, qui sit cæteris hominibus domina-
turus: quippe cum Paris spreta sapientia ac opibus per lasciuiam imperiū
perdiderit. Nam cum alii alio studio magis oblectentur, illa animi appetē-
tia Paridi quibusdam dicta est. Hæ Deæ illæ datæ sunt iudicandæ, atque
omnes dignæ, quæ vincerent, videbantur; quamuis Iuno regnum, sapientiam
Pallas, pulcherrimam mulierem Venus adpromitteret vt victoriam ex po-
tentia reportaret. Verum quis sanè mentis pro potentia, magistratibus,
honoribus scortum sordidissimum elegerit? aut quis pro sapientia diuinissi-
ma Deorum maxime libidinem, nisi vesanus, complectatur? aut qui id fe-
cerit, quo pacto non & sceleratus & perniciosus patriæ suæ ciuis alius? quod
hospitium non hic violare poterit? at cui non durum est hoc iudicium? ne-
fandum est per Deos immortales qui Paridem suo iudicio non damnet;
nemo propè sanus est, qui tam turpe Paridis iudicium non irrideat. Hac
proposita Paridis turpitudine fecerunt antiqui, vt eos ipsius dementiæ con-
demnaremus: est enim Venus, quam tanti fecit Paris, nihil aliud, quàm de-
mentia; vt nomen ipsum significat, sicut testatur Euripides in Troadibus
his versibus;

τὰ μῶρα γὰρ πάντ᾽ ἐστὶν Ἀφροδίτη βροτοῖς.
καὶ τοὔνομ᾽ ὀρθῶς ἀφροσύνης ἄρχει θεᾶς.
Vbiq; stulta sunt Venus mortalibus:
Rectèq; nomen cœpit à dementia.

Præclarè sanè factum est ab ipsa natura, vt breue tempus libidini insueuerit:

nam si amplius spatium sit voluptatibus intendentes crudelissimæ, & maxime omnium belluarum furiosos homines experiemur. Ac de his satis, nunc de Actæone dicamus.

De Actæone. Cap. XXIIII.

NEque leue fuit supplicium Actæonem fuisse conuersum, quòd nudam Dianam intueri ausus sit, tantum honorem Diis immortalibus deberi significabant. Fuit hic, vt scripsit Tzetzes hist. 61. chil. 6. Autonoes Cadmi, & Aristæi filius: qui cum relictus in medio venatici exercitii tempore à Chirone educatus, vt ait Apollodo. lib. 3. fessus super saxum quoddam defessus dormire solitus, quod fuit non procul à Megaris Platæam contendentibus, quod etiam Actæonis saxum vocatum fuit. Scripsit Pausan. in Bœoticis Actæonem in fonte illi saxo proximo se lauantem Dianam vidisse, quod illa moleste ferens, rabiem canibus Actæonis immisit, vt illum laniarent. Eam fabulam multis verbis complexus est Ouid. lib. 3 Metamorph. qui non super saxo illum dormire solitum finxit, sed in spelunca quadam fonti illi propinqua. Illa de causa dictus est fuisse in ceruum conuersus, & à suis canibus in Cithærone laniatus, quod nimis assiduus in feris nutriebat, vt significauit Eurip. in Bacchis hoc pacto;

ὁρᾷς τὸν Ἀκταίωνος ἄθλιον μόρον,
ὃν ὠμόσιτοι σκύλακες, ἃς ἐθρέψατο,
διεσπάσαντ᾽ ἄριστον ἐν κυναγίαις.

Num cernis Actæonis improbam necem?
Canes voraces, ille quos nutriuerat,
Nam dilaniauere optimum venatibus.

Nomina vero canum, à quibus Actæon fuit laniatus, nihil aliud quàm velocitates corporum, vel sagacitatem significant, quæ conueniunt canibus, hæc autem sunt; Melampus, nigros habens pedes. Ichnobates, per vestigia sequens. Pamphagus, omnia comedens. Dorceus, perspicax. Oribasus, montiuagus. Nebrophonus, hinnulos occidens. Lælaps, procella. Theron, ferus. Pterelas, alata. Agre, inquirens. Hylæus, syluestris. Nape, saltus peragrans. Pœmenis, pastorum canis. Harpyia, rapax. Ladon, fluminis similis. Dromas, cursor. Canache, strepens. Sticte, picta. Tigris, fera. Alce, robusta. Leucon, albus. Asbolus, fuliginosus. Lacon, robustus. Aello, procellosa. Thoos, celer. Cyprius, [illegible]. Lycisca, lupina. Harpalos, rapax. Melaneus, niger. Lachne, hirsuta. Labros, rapidus. Agriodus, agrestibus vtis aptus. Hylactor, latrans. Nominatim canes quinquaginta Actæonis à nonnullis commemorantur. Alii dixerunt Actæonem cerui pelle à Diana tectum laniatum fuisse à canibus ad eum lacerandum instinctis, ne Semelen vxorem duceret, cuius sententiæ fuit Stesichorus Himeræus. vel, vt voluit Acusilaus, quia illam compressit. Alii Actæonem non versum in ceruum, neque cerui pelle tectum fuisse arbitrantur, sed opinionem canibus immissam, vt feram putarent, quod attigit Ouid. his carminibus;

Testis & Actæon, quondam fera creditus illis,
Ipse dedit leto cum quibus ante feras.

Neque verò vnus tantum fuit Actæon, vt ego quidem censeo, sed alter à canibus laniatus; alter à Bacchis discerptus, de quo ita sententia extat

paroemia

[illegible] appellauit, Melissas, quia Corinthios a Phidone Argiuorum Rege, a
[illegible] liberauit, & processit, ob singulare beneficium insignes
[illegible] fuit. Accidit aliquando vt Bacchiades domum huius
[illegible] filium Actaeonem [illegible] vel repugnantibus parentibus.
Cum vero [illegible] essent illi, Melissus ad aram accedens multa in-
precatus a Corinthiis, nisi filii sui caedem vlciscerentur: cum illa dixisset,
se de propinquo praecipiti loco deiecit. At Corinthii cum timerent magno-
pere [illegible] relinquissent Actaeonis, tum etiam multo magis
[illegible] oraculo, Bacchiades e sua regione eiecerunt. Eodem tempore vitam
[illegible] Chersicrates Corcyram [illegible] fertur expulsis Colchis, qui
[illegible], quasi omnes Bacchiades receperunt. verum cur haec vt nomi-
[illegible] memoria digna transmissa sunt ad posteros? Ego [illegible]
[illegible] ad morum informationem inuenta esse arbitror. quid enim proh-
[illegible] Sol Leonem signum ingressus fuerit, Luna vel [illegible] praesertim in
[illegible] rabiem canibus natam esse per dies Caniculae praeteritos? aut ea
[illegible] quae vis, quae ratio, quae cognitio potest subsistere, quo
[illegible] in dominum irruant ac saeuiant? fuerunt qui putarint Actaeonis
[illegible] canum rabiem, aut per iratam venationum deam immisse [illegible]
[illegible] quia canes ab Actaeonem, sed eius opes [illegible] quod
[illegible] mihi videtur. non enim ad venationem hortari [illegible]
[illegible] consilium fuit antiquis, sed minus rectos mores emendare.
Per hanc igitur fabulam nos ad beneficia in viros bonos conferenda adhor-
tabantur, ac retrahebant a bene merendo de ingratis & immemoribus acce-
ptorum beneficiorum, quod etiam videtur significasse Theocritus in eo versu;

[illegible] nutri canes vt te edant.

Omnium sane beneficiorum optimum est illud, quod in virum bonum &
[illegible] & gratum confertur: quod vero in maleficum & ingratum colla-
tum est, omnino male collocatum fuit: quippe cum improbi homines,
[illegible] gratiam referre rogantur, saepius pro acceptis beneficiis [illegible]
[illegible], saepe vel quauis leuissima de causa iratos se gerant,
[illegible] quicquid in eos collatum sit. Vt prudentiores igi-
tur essemus in conferendis beneficiis, ne honori, facultatibus, vitaeque no-
strae [illegible] nostris sumptibus aleremus, rationem conferendorum be-
neficiorum nos antiqui docuerunt: quippe cum beneficium viro bono face-
re, & prope accipere, atque haec nonnulla pars est iustitiae vt traditum est in
officiis. Admonemur praeterea per hanc fabulam, ne simus nimis curiosi
[illegible] nihil ad nos pertinentium, quoniam multis perniciosum fuit res ar-
canas aliorum cognouisse, & principum ciuitatum, summorumque virorum,
aut Deorum praecipue, quorum vel aliqua minima suspicio arcanorum con-
[illegible] potest opprimere. atque vt summatim dicam, eas fabulas, quas
[illegible] & imperiti plerique nullas nugas tantum esse existimant, ad poste-
ros tradiderunt antiqui, vt per illas nos a temeritate, crudelitate, arrogan-
tia, libidine, illegitimisque facinoribus retraherent; & ad humanitatem,
prudentiam, beneficentiam, integritatem, temperantiamque adhortarentur;
& vt humanam vitam denique omnem in melius informarent.

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIAE,

LIBER SEPTIMVS.

Quàm iustè & vtiliter viri illustres gloriam sint consecuti.

NVlla neque sanctior lex, neq; praeclarius institutum esse potest inuictissime atq; optime CAROLE Rex, quàm illud, quod digna virtutibus praemia, & flagitiis digna supplicia proponit: siquidem aequum est, non solum vt à flagitiis retrahantur, verumetiam ad virtutem, & ad praeclara facinora incitentur animi mortalium, ne desides ac segnes vitam hanc obscurè transigant. Haec veteres Herculem, caeterosq; Heroas illustres ita ad labores, omniaque pericula fortiter subeunda impulit, vt nihil neque tam horrendum, neque tam arduum fuerit, quod labore & patientia non fuerit superatum. Nam & latrones de medio sublati, & inferi aditi, & monstra horribilia perdomita, & crudelitas tyrannorum repressa atque extincta propter praemia virtutis dicuntur. est autem praeclarum virtutis praemium, gloria; quae animos mortalium ad insignia quaeque facinora mirifice illustranda impellit; facitq; vt difficilia & periculosa & ardua omnia, leuia & plana & facillima videantur. Neque vlla ciuitas, nullum imperium, nulla ratio denique potens ac diuturna esse potest, quae, cum certa supplicia flagitiosis statuerit, non nullam habeat virorum bonorū rationem: quippe cum illa sola felix futura sit, quae ad bonos honores & magistratus detulerit. id quae fecerit, tantò magis erit caeteris ciuitatibus praestantior ac felicior, quanto magis in hoc agendo fuerit studiosa. Satis enim, quod dico, praeclarum erit argumentum Romanorum imperium ad viros bonos vel exteros saepe delatum, atque Athenienses etiam multos viros bonos externos saepius summae reip. praefecerunt. At contra ciuitas illa, quae non nisi suis patet ciuibus, quae foret occlusa exterorum virtuti & fortitudini, quae nulla etiam habita ratione probitatis inter suos ciues, ad quosuis vel improbos magistratus detulerit; quae sceleribus poenas, ac nulla praemia virtuti, vel etiam potius poenas interdum improbitati, proponit; quo pacto non & segnis & libidini dedita esse potest? quo pacto non immemor acceptorum beneficiorum, aut etiam ingrata? quo pacto non inter sordes consenescat, & marcescat in ocio? fieri enim non potest vt animus hominum nihil agat, qui nisi honestis exercitationibus teneatur, ad turpia quaeque & impura studia deferatur necesse est: nam vbi fores occlusae sunt virtutibus, illae necessario patent vitiis & sceleribus; cum aliquid omnino sit agendum.

De

De Hercule. Cap. I.

Neque aliud sanè quisquam Herculem omnium monstrorum, latronum, maleficorumque hominum domitorem & euersorem praeter gloriam vir reddidit illustriorem: qui tantum nominis & gloriae apud omnes homines consecutus est, quantum nulla aetas unquam delere possit: cuius in honorem templa, altaria, caeremoniae, sacerdotes fuerunt instituti, quod illi neque nobilitas generis, neque sola vis corporis, neque amplissimum imperium, sine sapientia, animique magnitudine conferre poterat. fuit Hercules Iouis & Alcmenae filius, vt testatur Orpheus in Argonaut. his carminibus;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> ἔνθα δ᾽ ἀπ᾽ ... [illegible]

> Hic prius Herculeum robur mihi cernitur; olim
> Hunc Alcmena Ioui peperit coniuncta superno,
> Cum latuit Phoebus longas tres ordine noctes
> Continuas; caruitque die sol, lumine solet.

Alcmenam enim Alcmenae Thebani Amphitryonis fuisse vxorem, qui cum aduersus Teleboas Aetoliae populos militaret, & exercitum duceret; quia ita nubere Alcmena promiserat, quod fratris eius caedem vlcisceretur, huius captus amore Iupiter sumpta Amphitryonis forma, vt ait Plautus in Amphitryone, domum ante diem ingressus, illa potitus est. atque cum ex Amphitryone praegnans esset Alcmena, tamen, vt ex Ioue etiam conciperet, dicitur Iupiter tres noctes in vnam commutasse, quod spatium totum in exprimendo Hercule absumpsit. non enim sat erat spatii nox vna tantae plantandae arbori. Deinde cum negligentius exceptus fuisset reuersus Amphitryo, causamque perconctatus est ab Alcumena, audiuit priore nocte sui similem domum adiisse: tùm intellexit à Tiresia Iouem cum Alcmena concubuisse, vt testatur Athenaeus & Apollod. lib. 2. natus est igitur Thebis Hercules Ioue patre atque Alcmena, vt testatur Hom. in hymno in Herc. hoc pacto;

> ἡρακλέα Διὸς υἱὸν ἀείσομαι, ὃν μέγ᾽ ἄριστον
> γείνατ᾽ ἐπιχθονίων θήβῃς ἔνι καλλιχόροισιν
> Ἀλκμήνη, μιχθεῖσα κελαινεφέϊ κρονίωνι.

> Alciden canimus natum Iouis, edidit illum
> Praestantem virtute viris mortalibus arcte
> Magnis Alcmena Ioui coniuncta in amore superno.

Nominant tamen Herculem filium etiam Amphitryonis, vt ait Eurip. in Hercule insano;

> τίς τὸν Διὸς σύλλεκτρον οὐκ οἶδεν βροτῶν
> Ἀργεῖον Ἀμφιτρύων᾽, ὃν Ἀλκαῖός ποτε
> ἔτικτεν ὁ Περσέως, πατέρα τόνδ᾽ Ἡρακλέους.

> Cui non Iouis thalamis est mortalium
> Auditus Amphitryo, satus de Persei
> Alcaeo, & olim qui fuit pater Herculis?

Habuit Hercules fratrem natum eodem partu Iphiclem vna nocte iuniorem, sororem vero Laonomen, quam Polyphemo nupsisse memoriae proditum fuit. Scriptum reliquit Paus. in Boeoticis Iunonem odio pellicis Alcmenae com-

motam, cum sciret instare tempus prope pariendi, mulieres veneficas immisisse, quæ partum impedirent, fertur eo tempore Historis Tiresiæ filia [illegible] illas [illegible] clamasse [illegible] è loco quodam, unde illæ facile audire possent exclamauit: Alcmenam peperisse: ea voce illæ deterritæ ac deceptæ statim abierunt, quare Alcmena illico enixa est. Alii diuersam ab hac rationem tradiderunt, quippe qui non impeditam fuisse dicant à Iunone Alcmenam quominus pareret; sed cum nonum mensem ageret Hercules in utero matris, & septimum Eurystheus Stheneli filius, fama est iurasse Iouem alterum horū alteri imperaturum, atque ad illum pertinere imperium, qui prior natus [illegible] fuisset. Id cum sensisset Iuno septimestrem Eurystheum ex utero matris [illegible]: Herculis ortum in primam diem mensis x. usque prorogatum, ut ait Theocr. in paruo Hercule;

[illegible]
[illegible]

Alciden decimo progenitum mense, decora
Alcmena, atque una iuniorem nocte Iphiclem.

Huic eadem nocte, quæ secunda est primam natiuitatis diem, Iuno sub mediā noctem duos ferocissimos angues immisit, à quibus illius [illegible] periculum immineret: sed Herculem dicitur ambabus manibus illos apprehendisse [illegible] xisse; ut illæsus statim hos compresserit, ut ait Ouidius Deianira,

Te ne ferunt geminos pressisse tenaciter angues,
Cum tener in cunis iam Ioue dignus erat?

Quod etiam Theocritus planius expressit in paruo Hercule hoc pacto;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Sub mediam noctem quando Vrsa illabitur undas
Oriona prope, isq; humerum cum protulit altum,
Ingentes duos immisit Iuno chalybeos
Tergoribus nigris, spirisq; ingentibus angues.

Deinde exequitur quo pacto Hercules sine sanguine & intrepidus ambos illos compresserit. Apollodorus tamen lib. 2. iam octo mensium natum Herculem inusitatæ magnitudinis angues à Iunone immissos compressisse memorat. Alii vero, inter quos fuit Pherecydes, hos angues non à Iunone sed ab Amphitryone immissos tradiderunt, ut experiretur uter esset Iouis filius, atque Iphiclem territum cum clamore aufugisse, Herculem illos comprehensos suffocasse. Deinde cum Hercules adoleuisset, iaculandi artem fuit à Teutaro Scytha pastore, ut ait Isacius, edoctus. alii à Rhadamantho hanc artem illum didicisse malunt, alii ab Amphitryonis pastoribus, alii a Chirone & Thestiade [illegible] tamen Theocritus ab Euryto quodam edoctum iaculandi artem scribit, ut sensit etiam Apollodorus. à Lino Apollinis filio literas didicit, ut fama est; musicam ab Eumolpo; luctam & artes cæteras ludicras ab Harpalyco Mercurii & Phanotes filio, velut sensit Apollodorus, ab Autolyco currus agitare, & equitandi peritiam ab ipso Amphitryone percepit. qui fuerint magistri in singulis facultatibus, testatur Theocritus in his;

Γράμματα

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Hunc Linus edocuit sapientum scripta priorum
Peruigil, & clari Phœbi de semine natus.
Flectere ac arte arcus, emittere & arte sagittas
Edocuit diues patriis hunc Eurytus agris.
Eumolpus vocem formauit, finxit & idem
Ad citharam digitosq; rudes, dextramq; ferocem.
Atq; quæcunq; fuit mendrorum ars apta palæstræ,
Qua sternere viros, & decipere vicissim;
Quæ foret ars pugilum, & grauibus decernere loris,
Quamq; graues pugiles reperere ex arte dolosa,
Hæc a Mercurii doctus de sanguine creto
Harpalyco, Phanopeiq;.

ferunt Linum cithara percussum interemisse, quia ab illo vapulasset, cuius erat ipse discipulus adhuc puer. In Astronomicis autem rebus magistrum habuit virum sapientissimum ac optimum Chironem; alii dicunt a Castore armatam pugnare didicisse: quare omnibus ingenuis artibus a singulis in quauis facultate præstantibus hominibus fuit institutus. Herculem ingenti corporis magnitudine ac proceritate fuisse dicitur: quippe quem scripsit Heraclides Ponticus quatuor cubitorum & vnius pedis longitudinis fuisse. Eum præterea Chius Herculem tres dentium ordines habuisse memorat, igneumque splendorem ex oculis effudisse, vt ait Zetzes hist. 105. chil. 2. Hercules, cum natus esset ea lege, vt Eurystheus Stheneli & Archippæ filius ex voluntate Iunonis, prior natus illi imperaret, iussus est omnia, quæ vbiq; periculosa horrenda viderentur, subire, ac vniuersum terrarum orbem monstris horrificis expurgare. Primum igitur omnium laborum Herculis fuisse memorant leonem Cithæronium cum puer adhuc esset Hercules, atque sui annum decimumoctauum, vel, vt alii maluerunt, decimum octauum agens, cum missus esset ab Amphitryone ad armentorum custodiam, ne his in magistrum peccaret, leonem interfecisse, qui in sylua Nemæa vagabatur, quæ inter Palæmonem & Cleonas, cum armenta sua laniaret. Erat autem leonis illius pellis nullo ferro penetrabilis, quem Iuno nutriuerat, quæ implacabili odio Herculem insequebatur. In hunc Hercules multas sagittas frustra coniecit, neq; læsit omnino: mox cum ad clauam ventum esset, & illa crebris verberibus contunderetur. Deinde leonem nudis manibus apprehensum vnguibus discerpsit, et quo ita occiso vnguibus pellem detractam inuulnerabilem pro scuto in posterum gestauit, vt testatur Euripid. in Her-

cule

culo indicant; [illegible Greek verse]

[illegible Greek verse]

Præter pelle eo leonis induta
Caput, fuit gestamen illud Herculis.

Mansit postea illa consuetudo, ut multi heroes pellibus pro scutis uterentur: nam & Thestius, & Ancæus, qui fuit cum Argonautis, & Argus, & alii complures pellibus pro scutis usi sunt, ut est apud Apollonium multis in locis, quod fiebat ad Herculis imitationem. Fuisse autem tres leones ab Hercule superati Heliconium, Lesbium, Nemeæum. Cum Thespius Rex Bœotiæ famam rerum ab Hercule gestarum percepisset, putavit suis rebus optime fore consultum, si cum quinquaginta filias haberet, omnium præstantes pulchritudine corporis, & animi sapientia filios ex illo suscipere: quare Herculem ad conuiuium inuitauit, & pertentauit, magnificeque excepit: ita demum effecit, ut omnes quinquaginta filias eadem nocte vitiaret, præter unam, quæ ut testatur Pausan. in Bœoticis, perpetuum sibi sacerdotium potius delegit. Ferunt singulas earum mares filios peperisse, præter maiorem & minorem natu duas, quæ geminos pepererunt. Fuerunt qui dicerent singulas singulis noctibus cum Hercule concubuisse, quod sane neque admirabile esset, neque prorsus incredibile; cum quidam adeo fuerint in Venerem propensi, ut vel septuagies rem absoluerint, ut ait Theophrastus in Historia plantarum. Cum celebritas nominis, & virtutis Herculeæ gloria indies cresceret, quia Hercules armis a Minerua captis Ergini Thebanorum principis opem valere, eiusque Minyis & Ergino Thebanorum urbem obsidente liberauerat agrum Thebanum, Megaram filiam illi Creon in matrimonium dedit. Hercules igitur ex ea filios Therimachum, [illegible], Creontiadem, & Deicoontem, ut testatur Apollodorus libro 2. suscepit, ut alii volunt, Onitem, & Demicoontem. Deinde Argos profectus est ad absoluenda mandata Eurysthei. Famam autem fuisse inquiunt quo tempore Hercules ad inferos descendit, illum fuisse mortuum: quare cum rediisset, Lycum Thebarum Regem Megaram uxorem suam ducere conantem interemit. Ea de causa ob Iunonis inuidiam ira percitus in omnes filios suos, quos e Megara susceperat, sæuijt. Dicunt quidam octo fuisse Herculis & Megaræ filios, in quos ille sæuiit, duos quoque Herculis, et duos Iphicli, cum illi saniorem filium Creon [illegible]. Ex insania Herculis furore composita est tragœdia ab Euripide. Cum suos igitur, Iphiclique filios trucidasset, vel, ut alii malunt, in ignem coniecisset, exilio solum vertit: deinde a Thestio expiatus Delphos se contulit, ut Deum percunctaretur ubinam esset habitaturus, Pythia Tirynthem respondit oportere illum proficisci, Eurystheoque duodecim annos seruire, duodecimque labores perferret, atque iis peractis demum inter Deos immortales receptum iri. Vocatus fuit tunc Hercules nam primum a Pythia, cum antea Alcides diceretur. Tirynthem igitur migrauit atque primum omnium quidam illi imperatum dicunt ab Eurystheo ut Nemeæum leonem inuulnerabilem occideret. (Nam superiores Cithæronium leonem fuisse, at non Nemeæum putarunt, cum e Cithærone monte primum irruisset in armenta.) Ille igitur frustra ex hasta pharetra cum clava ferire insecutus est, quem cum in speluncam ambifariamque biforem, alterum ostium occlusit, deinde brachiis circa collum contentis, eo usque astrictum tenuit, donec suffocauit, & supra humeros sublatum Mycenas asportauit. Cæterum cum in Lerna Argiui My-

cenæque

[illegible] agri hydra insignis esse diceretur & magnopere formidabilis, quae in palude [illegible] proxima versabatur, quae plura capita haberet, ut scripsit [illegible] Pallades, iubetur Hercules ab Eurystheo illam interficere. Versabatur [illegible] & educata fuerat sub platano quadam ibi amplissima ad fontem Amymonem, apud quem fuit etiam caesa. Dicunt hanc hydram multa habuisse capita, [illegible] septem, at [illegible] Ephesius [illegible] Heraclides Ponticus quinquaginta illa fuisse tradidit: quae quoties unum eorum excidebatur, protinus numerus duplicabatur continuo, nisi quis [illegible] igni statim combussisset. Id cum cognovisset [illegible] nulli diligentiae aut labori pepercit in illa opprimenda. Asseruit Hercules [illegible] hydrae venenum fuisse acutissimum, quippe cum sagitta illo venenata [illegible] Chironem propè [illegible], vel [illegible] Centaurum, ut [illegible] quendam vulneraret. Hunc aiunt ei doloris impulsum ad fluvium e Lapitho monte Arcadiae delapsum accurrisse, ut ibi vulnus lavaret, unde postea [illegible] odor dicitur fluminis ex loco vulnere diu permansisse. Fuit enim hydra [illegible] omnino & pestiferum hominibus animal; quippe quae [illegible] omnia [illegible] devastaret, & in pecora, agrosque vicinos crudelissime saeviret. Fabulantur Iolai opera aurigae usum fuisse Herculem, [illegible] cum ingens cancer hydrae opem tulisset, quem Hercules [illegible] nam ex accensa sylva propinqua accensos torres Iolaus ad [illegible]. Verum crediderunt hunc laborem, quia ad unum fuisset [illegible] ab Iolao, non fuisse inter duodecim ab Eurystheo receptum. Deinde cum cerva quaedam pedes aereos haberet, cornuaque aurea apud [illegible] neque quisquam mortalium posset illam cursu comprehendere, habitaretque in Maenalo monte, iubetur Hercules illam Mycenas adducere. Sed cum neque occidere illam Hercules, ut Dianae sacram, neque vulnerare vellet, annum totum currendo est insecutus: sed illa denique fessa in montem Artemisium confugit, & ad Ladonem amnem [illegible] capta est, & Mycenas super humero deportata. [illegible] aiunt Eurystheum adeo [illegible] virtute Herculis perculsum, ut dolium aeneum sibi ad latibulum construi [illegible], neque in urbem Herculem admitteret, omniaque monstra ante portas [illegible] exponi iusserit, atque per Copreum praeconem omnia illa [illegible] imperaverit. Sunt qui dicant Dianae Taygetae illam cervam [illegible] ab Hercule consecratam. Praeterea cum ad capiendum aprum [illegible] iussus proficisceretur, a Pholo hospitio perbenigne acceptus; [illegible] vini in honorem hospitis aperuit: tunc Centauri [illegible] odore vini concitati ad Pholum accurrentes in Pholum impetum fecerunt: quos Hercules statim sagittis confecit, eo autem tempore [illegible] Dianae quia Oeneus illam [illegible] honoribus [illegible] ab apro insignis magnitudinis vastabatur, qui in Erymantho monte Arcadiae natus fuerat, quem Hercules a Centaurorum caede profectus, vinctum ad Eurystheum deduxit, cum illum e quodam fruteto propter altam nivem [illegible] extraxisset. Postmodo cum Augeas Rex Elidis ingens stabulum, quod erat fimo refertissimum haberet, iubet Eurystheus Herculem hoc uno die purgare. Cum Hercules eo accessisset, pactus fuit Augeas se decimam partem omnium animalium esse daturum, si eodem die stabulum illud purgasset; quod id fieri non posse ullo pacto videbatur. Deinde cum Augeas pro purgato stabulo se mercedem decimam negasset promisisse,

ab eodem Hercule sagittis conficitur, filiusque Phyleus, qui Dulichium profugerat, quoniam iniquum esse [illegible] patria dixerat, in regnum patris [illegible] Hercule successit. Fuit autem Augeas Solis filius, ut dicebant, [illegible] Neptuni, ut alii Phorbantis & Hermines, ut alii Nyctei, alii [illegible] cuius oculi radiis solaribus simile effulgere dicebantur. Augea vero capto Hercules e spoliis Elidis certamina Iovi Olympico instituit, quae Olympica appellavit: quae quinquagesimo quinque anno agebantur, ipsique omnes volentes [illegible] ad certamen provocavit. Verum neque hunc laborem Eurystheus inter duodecim recepit, quia sub mercede illum absolvisset. Deinde cum Herculem audivisset circa Stymphalum Arcadiae locum, [illegible] celeber Dianae templum, aves esse, quae humanis carnibus vescerentur, ad has expellendas iussus accessit. Fuerunt qui dixerint eas Stymphalides vocatas autem non a Stymphalo lacu, vel fluvio, vel palude Arcadiae, sed ab Heroe quodam Stymphalo, cuius & ipsae [illegible] filiae fuerunt, ut scripsit Mnaseas. Has occidit Hercules, quod se hospitio non accepissent, accepissent tamen Molionibus. Alii & aves has fuisse memorant, & non sagittis caesas, sed, cum [illegible] crotalorum a Pallade acceptorum strepitu ab Hercule [illegible] A[illegible] etiam insulam ex Arcadia convolasse, ut scribit Pisander Camirensis, & Seleucus in miscellaneis, & Charon Lampsacenus. Has etiam Phineus [illegible], ut ait Apollon. lib. 2. Argonau.

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
>
> Sed neque ut Arcadiam petiit vis Herculis; neu
> Ploidas inde lacu volucres Stymphalidas illa
> Pellere vi potuit: namque hoc ego lumine vidi.
> Ast idem ut manibus crotalum pulsavit in alta
> Assistens specula prospectans, protinus illae
> Cum clamore procul linquentes litus [illegible].

Nam fertur crotalum illud, quo Stymphalides volucres exterruit, a Vulcano fuisse factum, quod Pallas eo adeunti Herculi concessit. Fuerunt sane tam quae Stymphalides vocarentur in locis Arabiae desertis nihil magis quam leones aut pardi mites hominibus; siquidem vel ferro vel aere ulla corpora rostris percutientes integumenta effringebant facillime, quare [illegible] quo homines tecti si percuterentur rostro, illa de ligno rostro in illo libro, tanquam visco, aut aliqua tenacissima materia caperentur, ut ait Paus. in Arcadicis. Fuerunt autem ibibus Aegyptiis persimiles, sed rostro rectiore ac validiore, corpore multo maiore. Ita vocatae sunt in Arabia etiam Stymphalides, ad earum formam fortasse, quae aliquando in Arcadia convolarunt, & ab Hercule fuerunt repulsae. Post fugam Stymphalidum tauri illius domandi & adducendi labor successit, qui fuerat Neptuni ira in Cretenses immissus, totamque Cretensium regionem populabundus vagabatur. Nam multa animalia variis temporibus ob iram Deorum Graeciam invaserunt magnitudinis & ferocitatis admirandae, sicut leo Parnassius & Ne-

meus,

apud Calydonios & Erymãthios & Crommyonios. Fabulantur quidã etiam, cum Minos toti mari, quod Græciam alluit, imperaret, nihilo maiorem honorem Neptuno, quàm Dijs cæteris impertijsse; quamobrem iratum Neptunum taurum hunc ignem efflantem naribus in eius regionẽ immisisse. fuerunt qui dixerunt, Minoem vouisse quod primũ sibi obtulisset, [illegible] in Minoe, atque hunc taurum in sua armenta seruasse, quare Neptunus illi furorem immisit, vt omnia depopularetur. alij dixerunt hunc taurum per fraudem Minois in Atticam solam fuisse deportatum, qui multos Athenienses conculcauit, vt quæcunque obuiam casu ualit, atque inter cæteros Androgeum Minois, vt quem tamen ille per insidias obtruncatum putasset, comparata [illegible] quam tum ille per insidias [illegible] Atheniensibus intulit. Hic idem taurus vt ductus fuit ad Eurystheum, vt qui esset sacer, ab Hercule dimissus Marathonem agrũ uarius vexauit, quem fuerunt nonnulli Dianæ Marathoniæ fuisse postea à Theseo [illegible]. Apollod. putauit fuisse taurum, qui trans mare portauit Europam. Deinde cum Diomedes Thraciæ Rex Cyrenes Martisque filius equas ferocissimos & crudelissimos, ignemque spirantes in Tyrida oppido humanis carnibus aleret, quibus captos hospites laniandos exponebat, ab Eurystheo iubetur illas equas adducere. tum vero Hercules ad Diomedem profectus, ipsum primum captum suis equis lacerandum crudeliter exposuit, eamque ipsos post eiusm Diomedẽ alij ab Hercule trucidatos, alij ad Eurystheum ductos arbitrantur: quos ille cum ad Olympum montem in pascua misisset, feruntur fuisse à feris laniati. Imperauit illi postea Eurystheus, vt Hippolytæ Amazonum reginæ balteum, quem pulcherrimum esse audiuerat, afferret, quem Admetæ filiæ largiretur, quam tamen nonnulli non Hippolytæ, sed Dilycæ esse maluerunt: ac Hyceæ filiæ Briarei. tum Hercules cum vna naui ad Amazonas traiecisset, Mygdonem & Amycum fratres [illegible] comites in Bebrycia obtruncauit, ac vniuersam Bebryciam depopulatus Lyco Dascyli filio, quem secum adduxerat, largitus est, qui [illegible] postea Heracleam in honorem Herculis nominauit. Cum Hemicyræ Hercules appulisset, Amazonibus debellatis balteum abstulit Hippolytæ cum exercitu in nauem impetũ fecisset. deinde Hercules Hippolytam Theseo eius expeditionis socio concessit. idem cum reuerteretur ad Eurystheum reperit Hesionem Laomedontis filiam, quam ob iram Neptuni Laomedon Deorum responsis [illegible], quem Neptunus immiserat, exponi iubebatur; quam Hercules à ceto liberauit. Verum cum præstantissimas equos ob id beneficium Laomedon Herculi promisisset, neque tamen dedisset, indignatus Hercules ob hominis fallacias Troiam aggressus regem trucidauit; Hesionemque Telamoni, qui primus murum conscenderat, largitus, concessitque Hesionæ vt quem vellet è captiuis eximeret: atque illa fratrem Podarcem emit, qui postea Priamus illa de causa vocatus est. Deinde Ænolum & Telegonum Protei filios, qui hospites lucta superatos necabant, ipsa lucta sustulit. idem Sarpedonem Neptuni filium [illegible] ac [illegible] plane virum interfecit sagittis, postquam victoriam Balteum Eurystheo portauit. Postea verò iussit Eurystheus vt publicas Geryonis Hispaniæ Regis boues, qui hospites vorarent, ad se adduceret, quare ad illos [illegible] contendit. Dicitur Geryon Chrysaoris & Callirhoes filius triplex corpus habuisse, canemque duorum capitum in Erythea, ac septem capitum draconem ex Typhone & Echidna genitum, quibus ipsos custo-

dirat. Habuit vero suæ crudelitatis ministrum impigrum ac dignum Eurytionem. Huc profectus Hercules Geryone, canéque Orthro, & pastore Eurytione interemptis boues ex Oceani insula Gadira ad Tartessum per id tempus celeberrimam Iberiæ ciuitatē abigebat, ac Alcione, qui Gigas erat, ad Isthmum Corinthi congressus, dum is boues abigeret, saxum manibus iectū à manu eius emissum, quo viginti & quatuor homines occidit, nam cum tātam ponderis vim duodecim plaustra perferre possent, id Hercules claua facile repulit, & illum occidit. saxum vero iactū in Isthmo ubi agebantur certamina. Illa igitur in loca duas columnas Hercules erexit tanquam suorum laborum terminos: quarum alteram Abinam, alteram Alyben vocauit. Neque tamen vbi hæ columnæ fuerint erectæ satis conuenit inter scriptores, quoniam Dicæarchus, Eratosthenes, Polybius, & Græcorum scriptorum complures ad Europæ angustias illas erectas dixerunt: Hispaniæ tū & Aphricæ gentes apud Gades esse putarunt, quod sensit etiam Dionysius in libello de situ orbis in his;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Obliquam narrate viam; mihi dicite Musæ
Oceani Hesperiis à gentibus incipientes,
Ad fines vbi sunt erectæ forte columnæ
Herculeæ, (mirum) iuxta supremam Gadira.

Fuit enim antiqua Imperatorum consuetudo ad quæ loca extrema cum exercitu vel classe penetrassēt, ibi aliquod suæ expeditionis relinquere monimentum; sicut Bacchus columnas duas erexit in oriente. Alexander Indicæ militiæ terminos aras apud extremos Indos instituit, super quibus vota Dijs Immortalibus persoluit, vt testatur Strab. lib. 3. Verum cum boues Geryonis in Libyam per Iberiam Hercules abigeret, dicuntur Pergylas & Alebion Neptuni filii boum pulchritudine allecti, illas surripuisse, & ipsi in Eubœam; à quibus cum taurus aufugisset, & transisset in Siciliam, Italiam postea vocarunt. Tyrrhenorum enim lingua taurus Italus dicebatur. cū Eryx Siciliæ rex taurum illum cepisset, neque reperetur Hercul. reddere vellet, ad certamen ventum est, Eryxque cestu percussus dicitur statim obijt. De inde boues obtruncatis latronibus cum mare Ionium traiecisset, ad Eurystheum Mycenas deduxit, quos omnes ille Iunoni immolauit. Fabulantur Herculem post ductos ad Tartessum boues poculum suum Soli reddidisse; cum dicitur Hercules cum ad boues contenderet Solis radiis nimium calefactus arcum vel in ipsum Solem intendisse, quare sol eius vires, & animi magnitudinem admiratus, aureum poculum illi donauit, in quo Oceanum ad boues capiendos traiecit. fama est præterea Iunonem, cum nupsisset, multas pomos, quæ aurea mala producerent, Ioui in dotem dedisse, quæ apud Hesperidas nymphas à dracone peruigili custodiebantur. Fuerunt Hesperides Hesperi fratris Atlantis filiæ, Aegle, Arethusa, Hesperusa, vel vt aliis magis placuit, Aegle, Erethusa, Vesta, Erythia. Draco, qui mala aurea custodiebat, natus ex Typhone & Echidna esse dicebatur; qui centum capita habebat, variisque vtebatur vocibus. Eo igitur interempto Hercules aurea mala decerpsit, & ad Eurystheum victricem detulit. alij malarunt illum admonitum

[illegible] à Prometheo fuisse ut Atlantem ad ea pro se mitteret, ac ipse tam diu [illegible], dum rediret Atlas, sustineret. Multa sane sunt certamina quae in [illegible] commisit, à Cygno ad [illegible] Echedorum ad singulare [illegible] certe commisit, qui fulmine coelesti fuerunt disrupti. à Nereo [illegible] [illegible], qui fulmine coelesti [illegible], & in multas formas mutato, ubi essent mala, & [illegible] fuit comprehenso, & in multas formas mutato, ubi [illegible] cum à Pyrenaeis montibus per Illyricam regionem iter faceret, [illegible] in Libyam pervenisset Antaeum Terrae filium obvium habuit, hominem ad [illegible] proceritatis, quippe qui ad sexaginta & quatuor cubitorum lon[illegible] accederet, in omnes peregrinos inhumanum: quos secum lucta[illegible], & suffocabat. Hic cum Herculem ad luctam provocasset, ab eo [illegible] proiiceretur: at erat ea virtute ut quoties Terram matrem [illegible] tetigerat, toties fortior resurgeret, quod sentiens Hercules hunc compre[illegible] à terra tamdiu sustinuit, quamdiu spiraret; donec vi Her[illegible] [illegible] denique strictus expiraverit. è Libya vero in Aegyptum [illegible] Busirim Neptuni Lysianassaeque vel Libyes filium invenit; qui ea [illegible] in externos utebatur, ut advenas quotquot comprehenderet Ne[illegible], vel, ut alii malunt, Iovi immolaret. Neque enim illud crude[illegible] per [illegible] exerceri virtus Herculea passa est: nam cum eisdem [illegible] hospitibus, Herculi parasset, & Busiris & eius filius [illegible], quae caeteris hospitibus, Herculi parasset; & Busiris & eius filius [illegible], & Chalbes [illegible] illius [illegible] manu Herculea [illegible]. Postea idem Hercules per Arabiam iter faciens Emathionem [illegible] filium violentum plane hominem, & in omnes peregrinos inhuman[illegible] obvium habuit, qui trucidare & spoliare omnes advenas consuetu[illegible] etiam obtruncavit. [illegible] ad Caucaseos montes & Hyperboreos [illegible] aquilam & ipsam Typhonis & Echidnae filiam, quae iecur Prome[illegible] [illegible] transfixit, & Prometheum solutis vinculis [illegible] [illegible], cum Acheloo, qui tauri formam sumpserat, in Calydone colla[illegible] cornu eius fregit: pro quo redimendo Achelous Amaltheae Harmo[illegible] cornu Herculi largitur, quod ille omnibus fructibus refertum Iovi [illegible] Herculi [illegible] filios Passalum & Acmonem homines in[illegible], idem [illegible] comprehendit, qui caedes, & furta, & rapinas passim facti[illegible] vocabant. Hos cum mater reprehenderet, ac diceret, nondum in [illegible] nigras habet nates, invidiosa: videbant. Hi igitur dormienti Her[illegible] surripere conantes ab Hercule capiuntur, quos ligatis simul [illegible] pedibus humero suspendit; atque alter in prioribus, alter in poste[illegible] partibus gestabatur. cum sine subligaculo esset Hercules, illique ex [illegible] inter se conversi, eius pudenda & nates & villos nigros videntes matris [illegible] in maximum risum sunt conversi, quod cum didicisset Hercules eos [illegible]. Idem Cacum latronem in Aventino monte oppressit, idem [illegible] oram Italiae latrociniis infestantem trucidavit, idem Coon [illegible] diripuit, regemque Eurypylum cum universa familia obtrun[illegible], quia caedes & latrocinia adversus omnes. Idem Pyrechmū [illegible] profligavit, quia per iniuriam Boeotorum regionem bello in[illegible]. Idem Albionem & Borgionem iter suum impedientes cum ad [illegible] properaret, de medio sustulit. Idem Cygnum singulari cer[illegible] apud Peneum amnem extinxit, quia in [illegible] singularis [illegible] excitaverat. Idem gigantes, quos Iuno adversus ipsum [illegible], vel, ut voluit Timarchides, qui nati fuerant à sanguine Nemei

leonis, interemit: quos latrones fuisse in rebus Cyzicis scripsit Polygnotus. Idem occidit Eurytum & Cteatum Neptuni & Molionis filios, & inde duodecim Diis aras erexit. Ioui, Nept. Iunoni, Palladi, Merc. Apollini, Gratiis, Baccho, Dianæ, Alpheo, Sat. Rheæ. Alii tamen senserunt interfectos tantum fuisse ab Hercule Gigantes, cum bellum aduersus Iouem suscepissent, vt ait Horatius in lib. 2. carm.

> Domitosque Herculea manu
> Telluris iuuenes, vnde periculum
> Fulgens contremuit domus
> Saturni veteris.

Fama est post è Gigantibus victoriam Herculem suam clauam Mercurio cognomento Polygio consecrasse, quam dicunt fuisse ex oleastro, & repullulasse, atque radicibus insignem arborem factam fuisse: quod forte potest non mirabile videri, quippe cum dicat Virg. oleas vel siccas pullulare in secando Georgic.

> Quin & caudicibus sectis (mirabile dictu)
> Truditur è sicco radix oleagina ligno.

Ferunt illum antequam ad inferos descenderet ad Oetam accessisse, atque fonte bibisse, qui inde labebatur; ob cuius vim cum omnium præteritorum malorũ esset oblitus, fontem illum Lethæum nominauit, vt ait in rebus Atticis Demophanes. Hæc omnia sunt ab Hercule gesta antequam ad inferos descenderet. Enimuero non satis terra ad exercendam virtutem Herculeam videbatur, quare iussit illum Eurystheus ad inferos adire, & maxime horrendum inferorum canem Cerberum ad se adducere. Hunc fabulati sunt quinquaginta habuisse capita, tria canina, reliqua & caudam draconis. Hercules igitur sacrificiis Diis rite peractis in Tænaro promontorio antrum subiit, traiectoque Acheronte, & reliquis inferorum fluminibus Theseum super saxo sedentem & Pirithoum inuenit: sed quia sponte & consulto Pirithous eò accesserat, illum ibidem reliquit: Theseum quia necessitate coactus fuerat, liberauit. Tum Menœtium Ceuthonymi filium inferorum bubulcum, quia capturo Herculi Cerberum repugnaret, interemit: vel vt alii, cum luctari cũ illo incepisset, ita Menœtium Hercules obtriuit, vt omnia eius ossa confregerit. Inuenit autem Cerberum in limine inferorum, qui viso Hercule statim ad solium regis inferorum cõfugit: quem pelle leonis & thorace tantum munitus Hercules cepit, quamuis nullum esset eius morsus remedium, cum subita vis veneni vel in ossa continuo penetraret. Fabulantur Herculem cum ad inferos descenderet in ripa fluminis Acherontis albam populum inuenisse, atque ex ea coronam sibi fecisse, vt testatur Olympionicus in libro de Plantis, cuius pars foliorum exterior ob inferorum locorum caliginem facta est nigra. mansit postea inde consuetudo vt sacra arbor illa Herculi putaretur, & in sacrificiis Herculis coronarentur sacrificantes multi populeis, vt scripsit enarrator Theocriti, præmia etiam victoribus certaminum in coronas parabantur ramis populeis, quia multa certamina Hercules absoluisset. Cerberum igitur per Trœzenem ad Eurystheum deduxit, quẽ scripserunt Euphorion & Herodotus per Heracleam, quam Acherusiam vocant incolæ, adductum, atq; cum primum lucem sensisset, vomuisse; ex quo vomitu natum fuit aconitum. est autem aconitum herbæ radix parua similis gramini, cuius gustus est amarus, atque totum os stypticum facit, aut mor-

det,

dor, spiritum intercludit ob frigefactum pulmonem, ventrem implet flatibus, cre-
brasque percussiones excitat circa tempora, hominesque facit amentes &
[illegible] Cyrenaicus Apollod. quod aconitum ita vocatum fuit,
[illegible] ut [illegible] a [illegible]. quod in saxis sine [illegible] inventam,
[illegible] Theophrastus [illegible] in Heraclea, alii in Tanagra, alii in Hermione nasci dixerunt.
[illegible] pardalianches [illegible], quia pardales &
[illegible] qui dicerent Cerberum ad [illegible]
[illegible] ad inferos rursus deduci. Herculis nonnullos labores ita
[illegible] conscripsit Quintus Smyrnaeus. 10

[illegible Greek verses] 20

Quae carmina ita fuerunt latine a quodam pronunciata;
Prima Cleonaei tolerata aerumna leonis.
Proxima Lernaeam ferro & face contudit hydram.
Mox Erymanthaeum vis tertia perculit aprum.
Aeripedis quarto tulit aurea cornua cervi.
Stymphalidas pepulit volucres discrimine quinto.
Threiciam sexto spoliavit Amazona baltheo. 30
Septima in Augiae stabulis impensa laboris.
Octava expulso numeratur adorea tauro.
In Diomedeis victoria nona quadrigis,
Geryone extincto decimam dat Iberia palmam,
Undecimum mala Hesperidum distracta triumphum.
Cerberus extremi suprema est meta laboris.
At quintus Smyrnaeus tertium decimum addidit laborem, hoc pacto;
Tertius hinc decimus labor est durissimus; una
Quinquaginta simul stupravit nocte puellas.
Cum dicant quidam hos fuisse Herculis labores, infinitos prope fuisse alii cre- 40
diderunt, ut testatur Euripides carminibus in Hercule insano;

[illegible Greek verses]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Angues feroces fasciis paruo mihi
Circumuoluto immisit, ubi hae fugerem,
10 Coniux Iouis, perirem ut horum morsibus.
Adultus ut fui, mihi quid est opus
Multos labores, quos tuli, profarier?
Aut quos leones vicerim, tricorpores
Typhonas, aut gigantas, aut quatuor
Sunt crura Centaurum genus? nam bicipitem
Repullulantem hydram, canemque perculi.
Multis peractis hinc ego laboribus
Ad inferos iui obscuros caligine,
Canemque traxi ianitorem tartari
In lucem, vel iussit seuerè Eurystheus.

20 Aiunt praeterea Saurum viatoribus & accolis infestum fuisse ab Hercule oc-
cisum, ut ait Pausan. in prioribus Eliacis; hic enim solum latronibus & malefi-
cis hominibus fuit infestus, sed etiam cum ad mortuam Alcestin venisset,
Morte deuicta, illam marito viuam restituit, ut scripsit Euripid. in Alcest.
tragoedia. Fuerunt qui putarint Herculem, non ut mitteret Atlantem ad au-
rea mala capienda caelum sustinuisse, sed laboris hominis miseratum, dum
ille aliquantulum recrearetur. Habuit Hercules multorum laborum socios
Telamonem & Iolaum, qui etiam dicitur fuisse eius auriga, ut ait Pausan. Her-
culis uxores multae memorantur: siquidem Meliten Aegaei fluuii filiam du-
xit, ex qua Hyllum suscepit. ob Iolem sibi promissam, ut ait Menecrates,
30 vniuersam Oechaliam Euryto in Euboeam fugiente debellauit; quia illi filiam
Iolen denegasset. Fama est Herculi nupsisse etiam Augen, quam Aleus pa-
ter cum filio Telepho in arca quadam positam in mare demisit, quae postea
Palladis prouidentia seruata cum arca ad hostia Caici euasit, & a Teuthran-
te fuit excepta. Sed hanc deinde Hyllo filio Hercules concessit. Fuit dein-
de Hercules Omphales Lydorum Regis filiae amore captus, quare multa vi-
ro forti indecora facere coactus est: nam qui Busiridem in Aegypto, qui
Antaeum fortissimum Athletam in Mauritania, in Hispania Geryonem, in
Thracia Diomedem superauerat; qui leones vicerat, qui serpentes vel infans
suffocauerat, qui latrones, qui homicidas, qui maleficos omnes ubique singu-
40 lari fortitudine sustulerat; quem neque tenebrae inferorum, neque multi-
plicia hydrae capita, neque celerrimum ac letiferum cerberi venenum deter-
ruerat, neque ulla vis periculosorum vel cautissimum commouerat, idem iussu
Omphales leonis pelle abiecta inter pedisequas Omphalae forma ac habitu
indutus sedentariam artem exercuit, ut testatur Ouid. in Deianira;

Non pudet Alcide victricem mille laborum,
Rasilibus calathis imposuisse manum?
Crassaque robusto deducis pollice fila,
Aequaque formosae pensa rependis herae.

Dicitur

Diceris infelix scutica tremefactus habenis
Ante pedes dominae pertimuisse minas.

Dum seruiret igitur Omphalae Cercopas Ephesi populos bello profligauit, qui aduenientes hospites suas vineas tanquam seruos fodere cogebant. Alii causam huiusmodi reddunt, cur Hercules Omphalae seruierit. Dicunt ab illa causam [illegible] Herculem Eurytum ad accipiendam Alcestim, quam Hercules vitae restituerat [illegible] ob fuisse acceptū hospitio, at extra Tirynthi muros fuisse proiectum, cum Hercules furore esset captus: quare vix demum Hercules à Deiphobe lustratus in grauem morbum incidit. Cū ab eo liberari cuperet Hercules, adiit oraculum, quod sibi responsum dedit tunc liberatum iri, si venditus per triennium seruiret, ac mercedem seruitutis praeberet Euryto: quare Omphalae Lydiae Reginae Tmoli uxori emptus seruiuisse dicitur. Fuerunt q [illegible] cum prius seruiuisse, deinde absoluto seruitutis tempore ad Troiam accessisse. Habuit etiam Deianiram, quam cum Acheloo colluctatus acceperat, Oenei Aetoliae Regis filiam, quae fuerat Acheloo desponsata. Cum vero Euenum fluuium esset Hercules cum Deianira transiturus, qui cum forte ob assiduos imbres maxime excreuerat, Nessus Centaurus vltro operam suā obtulit traiiciendae Deianirae, quā cum Nesso credidisset ipse Hercules fluuium primus intrepide traiecit. Sed cum adhuc in prima ripa Nessus Deianiram vitiare conaretur, ab Hercule sagittis hydrae veneno infectis transfixus, qui et vel mortuus hostem vlcisceretur, suam vestem sanguine ac veneno illo perlitam, sanguinemque in vasculum collectum ex vulnere Deianirae tradidit, cum diceret illis vim inesse amatoriam, quia illa veste si indutus maritus fuisset, optimum fore remedium aduersus amores pellicum. Eam vestem ita acceptam in opportuna tempora Deianira reseruauit. Deinde cum Hercules Oechalia subacta, raptaque Iole ad Cenaeum Euboeae promōtorium appulisset, atque Ioui immolaturus erat ob partam victoriam, misit [illegible] Licham seruum qui Herculē vicisse, & iam appropinquare nunciaret Deianirae. Cum vero Deianira suspectos amores Iolae haberet, vestem à Nesso captam, tanquam antidotum aduersus Ioles pellicis amores ad maritum misit. Deinde cum pruritus immensus, & ardor, & pustulae per totum corpus [illegible], Licham in fretum Thermopylis propinquum è petra praecipitauit: ipse tanquam igne facto & furore denique correptus, cum cruciatum perferre non posset, se in pyram in monte Oeta coniecit. Alunt Herculem [illegible] vestem [illegible] auulsere, [illegible] carnis simul auulsisse. Id cum cognouisset Deianira sua ipsius manu suspendio vitam finiuit. Apollodorus à Poeante succensum fuisse scribit pyram, quam Hercules moriturus conscenderat, quare sagittas dono acceperit: communior est tamen opinio quod Philoctetes earum factus haeres. Alii dicunt Deianirā non suspendio, sed Herculis claua se interfecisse, relicta filia Macaria, quam ex ipso Hercule susceperat. Scriptum reliquit Lucianus in Hermotimo vstum fuisse quidquid mortale fuit Herculi, & humanam labem, vt ita dicam, in ea pyra [illegible]; quod erat diuinum in coelum ascendisse, vt praeclare testatur Byzantius Philippus his carminibus;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

Dextra feram Nemeæ perijt mea: perdidit hydram,
 Et taurum: malus inde cecidit aper.
Baltheus est captus, sunt aurea mala relata;
 Geryonisq; boues, & Diomedis equi;
Augias me non fugit, non cerua, volucres,
 Cerberus eductus. nunc sed Olympus habet.

Herculem vnum ex duodecim Diis Græciæ fuisse testatur Herodotus in Euterpe; [illegible] De Hercule audiui, quòd vnus esset è duodecim Diis. qui etiam Dionysium & Pana & Herculem omnium Deorum maxime recentes à Græcis fuisse existimatos scribit. Alii hunc vnum ex Idæis Dactylis fuisse contenderunt, alii primi Iouis, alii tertii filium: quod ideo accidit, quia plures Hercules fuerunt, vt testatur Cicero libro tertio de natura Deorum hoc pacto; Quanquam, quem potissimum Herculem colamus, scire sanè velim; plures enim eadem nobis ii, qui interiores scrutantur, & reconditas literas: antiquissimum Ioue natum, sed antiquissimo item Ioue; nã Iouis quoque plures in priscis Græcorum literis inuenimus. Ex eo igitur & Lysito est is Hercules, quem concertauisse cum Apolline de tripode accepimus. Alter traditur Nilo natus Ægyptius, quem aiunt Phrygias literas conscripsisse. Tertius est ex Idæis Digitis, cui inferias afferunt. Quartus Iouis & Asteriæ Latonæ sororis, quem Tyrii maxime colunt, cuius Carthaginem filiam ferunt. Quintus in India, qui Belus dicitur. Sextus hic ex Alcmena, quem Iupiter genuit, sed tertius Iupiter. Cum tot fuerint Hercules, eorum res gestæ vni Alcmenæ filio tribuuntur. Hunc eundem inquiunt de tripode cũ Apolline decertasse, cui cum Delphos venisset, vt ob mortem Iphiti expiaretur, Xenoclea Dei interpres responsum dare noluit, quòd esset cæde pollutus. Tunc igitur Hercules sublatum è templo tripodem asportauit, quem cum repeteret Apollo grauis pugna fuisset commissa, nisi Latona & Diana Apollinem, Minerua Herculis iram placasset, vt ait Pausan. Phocicis. [illegible] dicunt Hercules ad triginta fuisse. Dicuntur complures fuisse filii, quos ex variis mulieribus Hercules susceperit; quos omnes hic recensere [illegible] superuacaneum, cum multos connumerarit Apollodorus Atheniensis lib. secundo Bibliothecæ. Postea vero quam inter Deos fuit receptus illi conciliata est Iuno, atque Heben filiam in matrimonium dedit, quarum nuptias Plato prædatissimas [illegible] commemorauit. Memoriæ proditum est ab Hygino [illegible] inter eam fuisse Herculis, quibus ille [illegible] defessus [illegible] vtebatur, quæ illi à Vulcano fuerint indicata. [illegible] Pisandri, ex Mineruæ munus Herculi data fuerunt. Primus omnium mortalium [illegible] dicitur Hercules facere instituisse, & [illegible] populis attribuit, certaminaque instituit, cum cæteros mortales [illegible] corporis antecelleret, vt ait Ser. lib. 8. Hunc aiunt præterea voracissimum fuisse, quippe cum per Dryopiam iter faciens taurum Thiodamantis aratorio à iugo solutum [illegible], & totum eodem die deglutierit apud [illegible]; cum id etiam prius fecisset apud Lindum vrbem. Eius ingluuiem & voracitatẽ ita expressit Callimachus in hymno in Dianam;

[illegible]

[illegible]

Nam hic in Phrygia sub quercu membra levatus,
Atque Deus factus, fit dux mirum, aluus at illi
Fit eadem, taurum quae quondam Thiodamantis
Edit, plaustrum cum lasi scinderet agri.

Cum vero rusticus Thiodamas amisso tauro irasceretur, maledixisse fuisset Herculi multisque iniuriis imprecatus, mansit postea ritus apud Lindios ut bos cum multis dirarum imprecationibus Herculi cognomine Buthoenae mactaretur. neque mirum est Herculem id in Thiodamantem commisisse, 10 cum in maioribus fuerit iniurius, & ob negatam sibi Iolen devastarit Oechaliam, & Hylam ... tam celebrem habuerit, ut nomini Hylae nomen ... saepius ebrius fieri nonnunquam consueverit, ut testatur Damagetes his carminibus;

[illegible]

Omnis qui demulit, qui bis certaminis sena
Vicit; qui ob vires clarus in orbe sonat; 20
Ebrius en recubans dubius vestigia ponit.
Perfusus dulci est ille caput Bromio.

Habuit Herculem multa cognomina, sicut Dii caeteri; nam cum magna culicum copia esset apud Teutones, iique pro voto cecidissent, quod desiderium fuit Herculis beneficio accidisse, Conopius Herculis dictus est, ut ait Ser. lib. 3. Conopem enim culicem vocarunt. Alexicacus, quia mala depellit. Ceramyntes, quia Parcas insectatus sit. & Callinicus praeterea, Buraicus, Rinocolustes, Hippodetus, & aliis his similibus nominibus vocatus fuit. fama est quod Herculi antiqui non tanquam Deo sacra faciebant, sed tanquam Heroi parentabant: quod cum Phaestus in Sicyoniorum profectus animadvertisset, 30 praedicitque ferret pro excellentis eius virtutibus divinos honores illi non conferri, instituit ut agni iugulati pernis ad aram vicerent, & partem unam carnium, ut aliarum victimarum caeterarum solebant, ederent; alteram Herculi tanquam Heroi parentando offerrent. omnino vero agnus utilis erat victima Herculis sacrificiis, cum lupos ita stabulis depellere putaretur, ut testatur Antipater his carminibus;

[illegible] 40

Herculeus facilis pastores munere lactis
Libato mox & dulcia mella cape.
Sed non Alcides; aries vel postulat agnum.
Omnino pinguis victima grata Deo est.
Iam ... arcet. Sed quid magis velle si grex
Custodis cecidit caede, vel ungue lupi?

Erat autem vetitum fœminis lure sacrificiorum ne vel per Herculem iurarent, vel templū ingrederentur, vel sacrificiis interessent: quia sitienti Herculi cum boues Geryonis per Italiam duceret, respondit mulier se aquam dare non posse, quia fœminarum celebraretur dies, neque ex eo aquam fas esset viris gustare, qui sacrorum ritus seruabatur in Italia. erat autem illa sacrorum consuetudo, vt inter sacrificandum Deorum laudes, & res a illis Diis humano generi vtiliter inuentæ, vel præclare gestæ cantarentur, cuiusmodi est id apud Virg. lib. 8. Aeneid.

> Tum Salii ad cantus incensa altaria circum
> Populeis adsunt euincti tempora ramis.
> Hic iuuenum chorus, ille senum: qui carmine laudes
> Herculeas, & facta ferunt: vt prima nouercæ
> Monstra manu, geminosq; premens eliserit angues.
> Vt bello egregias idem disiecerit vrbes.
> Troiamque Oechaliamque: vt duros mille labores
> Rege sub Eurystheo fatis Iunonis iniquæ
> Pertulerit. tu nubigenas inuicte bimembres
> Hylæumque Pholumque manu, tu Cresia mactas
> Prodigia, & vastum Nemeæ sub rupe leonem.
> Te Stygii tremuere lacus, te ianitor Orci
> Ossa super recubans antro semesa cruento.
> Nec te vllæ facies, non terruit ipse Typhœus
> Arduus, arma tenens: non te rationis egentem
> Lernæus turba capitum circumstetit anguis.
> Salue vera Iouis proles, decus addite Diuis.
> Et nos, & tua dexter adi pede sacra secundo.

Mirabile est autem illud, quod scribitur à Corn. Tacit. hoc pacto lib. 12. Interea Gotarzes apud montem, cui nomen Sambulos, vota Diis loci suscipiebat, præcipua religione Herculis: qui tempore statuto per quietem monet sacerdotes vt iuxta templum equos venatui paratos sistant. Equi vbi pharetras sagittis plenas accepere, per saltus vagi nocte demum vacuis pharetris multo cum anhelitu redeunt. rursus Deus quas sylvas pererrauerit nocturno visu demonstrat, reperiunturque fusæ passim feræ. Hæc sunt fere, aut non multò plura his, quæ ab antiquis scriptoribus de Hercule commemorantur: quæ quoniam sunt in ore omnium, breuiter recensui tantum, atque in rem iam mentibus omnium confirmatam, superuacanea adducere testimonia. Nunc quid per hæc significetur, breuiter inquiramus. Herculem, quem gloriosum ob Iunonis odium passum interpretam, Iouis & Alcmenæ dicitur fuisse filius; qui sane nihil aliud est, quam probitas, & fortitudo, & virium præstantia tum animi tum etiam corporis, quæ valentia vitia ex animo depellit, & profligat. Patet hoc autem ex ipsorum nominum interpretatione. dictus fuit primum Alcides, quia ἀλκή vires significat; idemque filius Alcmenæ, quippe cum μένος etiam fortitudinem significet. Hercules igitur fuit animi fortitudo, strenuitas & Iouis diuinæ scilicet bonitatis filius, sibi gloriam immortalem apud vniuersos homines comparauit, quod cum fecisset Iunonis stimulo, merito & à Iunone & à gloria nomē obtinuit. Est enim ἥρα Iuno, at κλέος gloria. alii nullam Iunonis mentionem fecerunt in hoc nomine explicando, cum gloriam fuisse vniuersis mortalibus stima-

Iam Daetidæ, sicut illud oraculi responsum significauit;

[illegible]

Alcidæ tibi Gloria semper erit mortales inter, honosq́;

& illud;

[illegible]

[illegible]

Te vocat Heraclem clarus cognomine Phœbus

Quòd tua perpetuum mox gloria viuet in æuum.

Alii ἀπὸ τῆς ἀρετῆς à virtute scilicet hoc nomen deductum crediderunt, cum mortales fortitudo sit, & prudentia, & ratio quæ est in nobis, & constantia; quæ carent sine diuina bonitate, optimoque animi affectu, nemini contingunt, idcirco Iouis filius Hercules dictus est, & Alcumenæ hoc constantiæ: omnis enim probitas & patientia indiget in rebus aduersis aut in voluptatibus superandis, & diuina bonitate tamquam duce, quia gubernetur, cum nulla vis humana satis sit per se potens. Illa vero quæ de ortu Herculis & Eurysthei traduntur, ad vim astrorum spectare ego crediderim; quod esset felicissimorum planetarum in loco fortunato coniunctio, quæ imperium polliceretur, cum nasceretur Eurystheus; at cum Hercules, gloriosa quidem, sed interueniente alio planeta, laboris & periculorum plena. cum vero vis illa syderum clam agat in nobis, nullasq́; habeat pro vi & natura primò aeris, quem nascentes haurimus, dictus est locus fabulæ quòd Iupiter iurauit, vt qui primus nasceretur alteri imperaret, & quòd Iuno cum retardasset Herculem, eiusque ortum in decimum mensem protogasset, fecit vt hic parere cogeretur, semperque aduersariam Iunonem habuerit. Nam siquis natus fuerit sub felici syderum horoscopo, ita affecti aeris primam vim hauriens, ad ea propensus est, ad quæ vis illa syderum impellit: quòd si maligna vis illa sit, & stellarum coniunctio, moderatione consiliorum in melius verti potest. Primum igitur omnium periculorum fuit Herculi propositum, geminorum anguium, cū adhuc esset paruus. quid per hos angues intelligamus? [illegible] virtutis aliorum, quoniā subfrigida propè omnis est virtus, quæ ad aliorum imitationem non contendat. Omnium laborum igitur merito fuit initium Herculi ab anguibus, quoniam cum puer adhuc esset gloria & rebus gestis posteriorum Heroum ad illos virtute sua vel imitandos vel etiā superandos inflammabatur. quippe cum omnis virtutis, omnisque nobilitatis initium sit in teneris animis apparens æmulatio ad virtutem vel gloriam, vbi quis igitur ita fuerit ad virtutem incitatus, primum omnium malorum superbia & ira & arrogantia & furor animi placandus est, quæ leo est Nemæus, & in sylua inscitiæ nostri animi positus, omnesq́; virtutes populatur. Neque tamen post placatos hos animorum motus, tranquillitatē per vniuersam vitam consequimur, cum multæ voluptatum insidiæ aduersus nos insurgant: idcirco post placatum leonem Thespii filiæ oblatæ sunt Herculi, quas vna nocte omnes constuprauit. Quid si Cygnum, aut Lycum, aut Centauros, aut apros domitos, aut equos Diomedis, in hospites sæuientes, si [illegible], nisi crudelitatem, & omnes illegitimos animorum motus repressos? Quid latrones, quos vbique sustulit, nisi auaritiam & rapinam & latrocinia viro bono maximè aduersari? Quid Theseus est, aut Prometheus, aut alii complures à præsentibus malis liberati, nisi viri boni liberalitatē & beneficentiam in omnes iniquè oppressos contendere? nam duæ sunt iustitiæ partes; vna ne nos iniuriam inferamus, altera ne inferri ab aliis pa-

riantur, si possimus; & iniquè oppositas sustineamus. Sed quoniam omnibus in negotiis pernecessaria est temperantia, quia ex vno quouis vitio multa turpia oriri solent, dictum est Herculem hydræ capita omnia vno tempore extinxisse. Idem suæ peregrinationis terminos columnas in Iberia in extremis Gadium oris statuit, quia nullus locus virtuti sit inuius, nam et ad extremas terris vel ad extremos homines habitatæ terræ peruenit. Hic idem post tot superata pericula, post tot latrones de medio sublatos, post purgatum horrendis monstris orbem terrarum, Omphalæ amore captus multa turpia, & priscis rebus gestis indigna commisit. cur hæc literarum monumentis tradita sunt? aut cur ad posteros transmissa? ut non commonefacerent antiqui sapientes viro bono semper esse vigilandum, quia si parumper oculos à virtute deflexerit atque conniuerit, ab appetentia tanquam à rapidissimo flumine, ad libidinem, & ad illegitimas voluptates defertur, itaque natura prolabitur. Hic propter muliebres amores postea in crudelissimum mortis genus incidit, quoniam voluptatum finis est omnium dolor & miseriæ. ob præclaras virtutes primum vt Heros, deinde vt Deus post mortem ab hominibus cultus fuit; quod omnis virtus inuidiam in se concitat: qui enim virtute superare alterum se non posse sperant, tum demum se felices arbitrantur, si illam aliquantulum saltem dicendo obscurarint. at vbi cessere e vita homines illustris facti, tunc etiam inuidia cessat inter mortales, maiorque gloria virorum bonorum post mortem enitescit. cum igitur vel appetentia rerum fœdarum & illegitimarum, vel inuidia mortalium res gestas cuiusque opprimere & obscurare possint, merito dictum est id ab Euripide in Andromache;

> *χρὴ δ᾽ οὔποτ᾽ εἰπεῖν οὐδέν᾽ ὄλβιον βροτῶν,*
> *πρὶν ἂν θανόντος τὴν τελευταίαν ἴδῃς,*
> *ὅπως περάσας ἡμέραν ἥξει κάτω.*
> Nullum beatum dixeris mortalium,
> *Supremus ante quam dies illuxerit:*
> Et moueris quo pacto adiuit inferos.

Fuerunt tamen nonnulli qui res ab Hercule gestas ad historiam retulerint, sicut illud est de Augia. Dicitur Augias Solis fuisse filius, tantumque habuisse armentorum, & tot greges, vt maxima pars agri fimo obducta inculta iaceret. Hercules igitur vel aliqua parte agri, vel alia quapiam mercede sibi promissa Alpheum fluuium in ea loca duxerit, omnemque fimi copiam deleuit. Deinde cum regio ad fertilitatem rediisset, fabula Augiæ purgasse dictus est. Augias mercedem illi negauit, quia videretur nullum prope laborem sustinuisse in stabulis purgandis, nam indocti plerique non animi, sed corporis viribus, & laboribus præmia proponunt. Eodem pacto Geryonem tricorporeum dixerunt, quia tres essent fratres vnanimes & consentientes in omnibus: vel, vt putarunt alii, quia tribus insulis Hispaniæ adiacentibus imperaret, Ebusæ scilicet, & minori, maiorique Balearicæ. Hic cum et nauibus, terrestribusque copiis plurimum posset, dicitur habuisse canem bicipitem. Antæum Libycum ob peritiam loci vincere in regione non potuisse, at extra patriam fuisse superatum. fuerunt item qui hydram multorum capitum fratres multos concordes crediderint, quorum vno extincto multi videbatur insurgere propter apparatus bellicos semper recentes & validiores. quod attinet ad mala Hesperidum, & ad Atlantis laborem, dicunt Atlantem magistratum gessisse in quandam rerum maximarum aliquando multis

difficul-

[illegible], qui cum Herculis sapientissimi hominis consilio rem praecla- [illegible], qui cum Herculi largitus est: quod manus, ut ferebant ea [illegible] [illegible] cum vero [illegible] & [illegible] fuit, & mala [illegible] [illegible] apud Graecos, locus datus est fabulae. atque ad harum fabularum cogni[tionem] [illegible] pertinere illam epistolam putavimus, quam superiori- bus diebus ad [illegible] clarissimum & singulari tum ingenio, tum etiam pro- bitate Senatorem Venetū Matthaeum Bembum misimus. quam hoc in loco [illegible] non pigebit, propter argumenti suavitatem, ita vero se habet;

Quod redis ad Musas a tanto pondere rerum
Quantum res patria imposuit tibi publica [illegible] 10
Maxime vir gentis Venetae Matthaee, [illegible]
Nam labor assiduus [illegible] domitare leones.
Hinc iubet alternae lucis succedere noctes
Natura alma parens servandis provida rebus.
Hinc et Atlanteos humeros recreasse labantes
Dicitur Alcides, tenuit cum pondera mundi.
Fabula [illegible] quod Atlas [illegible] caeli
Astra [illegible], et publica pondera gessit.
[illegible] cunctis feliciter vivit
Qui facilis sine lite dies, [illegible] murmure vulgi 20
[illegible], haud iustas variis audire querelas.
Siquis in humanis rebus felicia optat,
[illegible] expectet dum totum defluat annis.
Vel nihil est homini felix, vel sola quies est;
Quae nulli sincera tamen conceditur [illegible]
Vel [illegible] sollicitant, vel amici incommoda semper.
Vel si alibi excrescit, vel [illegible] vomere sylvae,
Consurgunt alibi. Sunt quos non ulla fatigat
Ambitio, sed vexat amor [illegible] habendi;
Nec quidquam se oculis auro iucundius offert: 30
In quo congesto mox credunt esse quietem.
Falluntur miseri: mens est quae sola quietos,
Sola facit claros. argenti splendor, & auri,
Praedia, nobilitas, animo depellere curas
Non possunt; populi aut fasces, aut purpura Regum.
Nec tamen non potest animum fecisse serenum
Contemptrix auri mens, ambitione remota.
Hic tibi vitandi [illegible] plurima vitae
Occurrent, animumque trahent huc semper, & illuc.
Si quem fugit amor nummi, si fugit honorum, 40
[illegible] Venerisque cupido.
[illegible] furor implacabilis irae.
Turpe [illegible] animorum motibus, [illegible]
[illegible] sub [illegible] te cedere molle
[illegible] medicina reperta est.
[illegible] gravis imperitas, [illegible]
[illegible] ratione trahit, velut [illegible]
[illegible] pelagi spumantia [illegible],

Quocunq;

Quæcunque arbitrium ventorum detulit; atque
Multa facis, quæ peractum fortasse pigebit.
Nil aliud Scyllam est rabidis vitare per vndas
Succinctam canibus, nil & vitare Charybdim.
Hic animi furor est Cyclops, qui mentis in antro
Delitet: hunc tu vince dolis, hunc stipite adure,
Hunc ratione doma. sic victus denique discet
Aut iura hospitii: quàm sit crudelibus altus
Iupiter hospitibus vindex. nam sæua tyrannos
10 Paucos fata iubent Ditis succedere tectis.
Herculeus labor, & nodoso robore claua,
Nil fuit horrificum: vel qui Minoia Crete
Monstra domat; fertur à Diis & natus vterque.
Si domites iram, vinclisque & carcere frenes,
Inde voluptatum illecebræ, blandique susurri
Circumstant: simul ista tibi vitare necesse est.
Ne te Sirenum cantus, neu pocula Circes,
Inuerti faciant variarum in monstra ferarum.
Vita hominum infelix quod circumsepta tenetur
20 Hostibus innumeris; occumbere turpiter haud est
Cuique opus, aut magnam referet victoria laudem.
Barbaricis quid enim deuictis proderit armis
Qua sol consurgit, vel Iberis conditur vndis,
Imperio regere; æternum si pectore bellum
Victorem infestet? capiatque blanda voluptas
Si trahat hunc, nullam meruit victoria laudem.
Otia solus aget, tranquillaque tempora vitæ,
Vincere qui norit surgentia pectore monstra;
Ex animo curas & propulsarit inanes.
30 Forte magistratus transacto tempore ducis
Otia priuatus; priuatum munera possunt
Pieridum mulcere. domestica forte requirit
Res domini curam; curam concede parumper.
Denique si cessat cui rerum publica cura,
Ille magistratus in sese exerceat; & quæ
Tempore præterito transegit, ponderet. acta
Omnia si rectè; aram Diis immolet agnam.
Hic valet intrepidus cœlum, sedesque Deorum
Suspicere; implacidis hic se committere ventis.
40 Fortunæ furias, & ineuitabile fulmen
Alti Iouis temnit virtus sibi conscia recti.

Verum, vt ad mala Hesperidum redeamus, quid dixerunt à Nymphis Herculi fuisse donata, cum draconem custodem cecidisset, quia draco pastor fuerit violentus planè homo, & iniuriis adeo infestus omnes. Huius oues mala dicta sunt aurea, cum essent oues aurei coloris. Cur post omnes victorias, post tot terræ, marisque labores, post superatos tot latrones, tot maleficos, tot violentos hospites, ipse Lydorum Reginæ tam turpiter seruisse dicitur? quia magis periculosum est ne voluptatibus, quàm difficultatibus pe-

reamus

iras vincamus; magisque gloriosum est seipsum vincere, & animi impetus refrenare, quam vniuersum terrarum orbem sibi subiicere. Neque quisquam vir bonus plane dici potest, nisi qui per summam innocentiam, vitaeque integritatem suos dies vsque ad extremum transegerit. Alii nihil aliud esse Herculem, quàm solem crediderunt; qui propter imagines Zodiaci, duodecim labores absoluisse dicitur; cuiusce rei illud argumentum faciunt, quia Geryon filius Callirhoes & Chrysaoris siue Pegasi filius ipsa est hyems, cuius boues Sol ab Oceani extremis partibus in habitatam terram adigit, quia tonitrua & fulgura & fulmina ex humentis exhalatione nascuntur, & ex Oceano praesertim. Dictus est enim Geryon ἀπὸ τοῦ γηρύειν quod sonare significat, quod proprium est hyemis. Cum verò Sol omnia accedens per significat, quod ad oceanum excitet, ac pubescere faciat, idcirco Heben illi vxorem à Iunone ab aeris temperamento scilicet datam fuisse dicunt. Atque vt summatim colligam, illa quae tradita sunt de Hercule, non solum ad solis naturam, sed etiam ad humanae vitae institutionem tradita sunt; quippe cùm multa aliqui laudes Herculis commemorarentur, cum illa monstra, quae dicuntur ab illo fuisse domita, neq; ita esse potuerint; neq; si fuissent, nobis obessent; vt ait Lucretius lib. 5. in his;

> Quid Nemeaeus enim nobis nunc magnus hiatus
> Ille leonis obesset, & horrens Arcadius sus?
> Denique quid Cretae taurus, Lernaeaq; pestis,
> Hydra venenatis posset vallata colubris?
> Quidue tripectora tergemini vis Geryonai?
> Quid Diomedis equi spirantes naribus ignem,
> Thracem, Bistoniasq; plagas, atq; Ismara propter,
> Tantopere officerent nobis? vncisq; timendae
> Vnguibus Arcadiae volucres Stymphala colentes?
> Aureaq; Hesperidum seruans fulgentia mala
> Asper, acerba tuens immani corpore serpens
> Arboris amplexus stirpem; quid denique obesset,
> Oceani propter littus, pelagiq; sonora,
> Quo neq; noster adit quisquam, nec barbarus audet?

Quod siquis ea quae dicta sunt à nobis hactenus diligentius considerauerit, facile perspiciet tum ad mores & ad vitam hominum rectè instituendam, tum etiam ad solem, illa quae narrantur de Hercule spectare. Ac de Hercule satis, nunc de Acheloo dicamus.

De Acheloo. Cap. II.

Achelous Aetoliae Rex fuisse dicitur, qui in Thoante fluuio vocato, vt ait Strab. lib. 10. è Pindo monte orto, Aetoliamque ab Acarnania dirimente, & in sinum desinente Maleaticum, mersus, fluuio nomen dedit; qui fluuius ab ipso Rege postea fuit Achelous nominatus. Plutarchus in libello de fluminibus Thestium à Thestio Martis & Pisidices filio vocatum fuisse fluuium scribit; qui Achelous postmodum ab Acheloo filio Oceani & Nymphae Naidis submersus fuit vocatus. Hic fluuius in mare Echinadas insulas habet, vt inquit Herodot. in Euterpe, quarum dimidiam propè continentem fecit. Acheloum Oceani & Terrae filium esse sensit, ac Hera-

[illegible]

terræ Solis & Terræ. Nymphis in primo Heracleæ Thetidis & Terræ. Fabulantur hunc amasse Deianiram Oenei Aetolorum Regis filiam in matrimonium poposcisse, quæ etiam sibi fuerat promissa; verum cum Hercules in agrum Calydonium profectus esset, & ipse in matrimonium poposcit Deianiram, quæ sibi quoque promissa est. Oportuit igitur certamine dirimi, utri horum Deianira cederet, quare Achelous sumpta tauri forma in Herculem impetum fecit: Hercules huic cornu manibus apprehensum diffregit, qui cum præ dolore cessisset Herculi, suum cornu ab eo repetiit, & pro eo Amaltheæ cornu largitus est, quod ita attigit Ouid. in Deianira,

Cornua flens legit rapidis Achelous in vndis,
Truncaq; limosa tempora mersit aqua.

Fuit Amalthea capra quæ Iouem lacte nutriuit, postquam illum Rhea dedit Adrasteæ & Idæ, vt scripsit Hermogenes in libro de Phrygia, nutriendum dedit. Huius capræ alterum cornu Iupiter Adrasteæ & Idæ nutricibus dedit, vbi capram inter sydera collocasset; cui illam adiecit facultatem, vt ait Xanthus in rebus Aetolis, vt quicquid ab eo optaretur, qui illud haberet, siue potus, siue cibus continuo nasceretur. Alii non capram, sed Hæmonii Aetolorum Regis filiam Amaltheam, quæ cornu non capræ, sed tauri habuerit, fuisse senserunt, quod vim illam haberet, vt scripsit Pherecydes. Neque mirum est taurum Acheloum factum fuisse, vbi pugnaturus esset cum Hercule, quando vel Deianiram petens multas formas sumpsisse dicitur, vt testatur Sophocles in Trachiniis;

μνηστὴρ γὰρ ἦν μοι ποταμός, Ἀχελῷον λέγω,
ὅς μ' ἐν τρισὶν μορφαῖσιν ἐξῄτει πατρός,
φοιτῶν ἐναργὴς ταῦρος, ἄλλοτ' αἰόλος
δράκων ἑλικτός, ἄλλοτ' ἀνδρείῳ κύτει
βούπρωρος· ἐκ δὲ δασκίου γενειάδος
κρουνοὶ διερραίνοντο κρηναίου ποτοῦ.

Flumen fuit procus mihi, Acheloum fero,
Formis tribus qui me petiit a patre,
Taurus, deinde pluribus ventrem notis
Pictus draco, vir inde cui caput bouis.
Mento fluebant riuuli potabilis
Vndæ recentis, fontibus simillimi.

Fuit enim poetarum mos sine modo, vt fluuios tauris similes effingerent, quoniam cum impetu frementes tauris similem edunt mugitum; vel, vt Hellanicus sensit, quia terram sulcare tanquam boues apparerent. Vel, vt aliis placet, quia circa ripas fluminum tauri magis, & vberiora pabula nascuntur. Memoriæ prodidit Sappho primum Acheloum vini mistionem præterea inuenisse; quare ita ait Virg. lib. 1. Georg.

Poculaq; inuentis Acheloia miscuit vuis.

Ac de Acheloo ista fabulosa memoriæ sunt tradita. Achelous Oceani vel Thetidis filius vel Solis fuit & terræ, quia omnes fluuii ex Oceano nascuntur, & ex fontibus, lacubusque sub terra cauernosa. Quas vxores Achelous habuerit, non constat; cum tamen Callirhoen & Castaliam filias habuisse testatus est Panyasis, & Sirenas, quæ Iunonis suasu Musas in certamen cantus prouocarunt, quibus victis illæ plumas ex alis conuulserunt, sibiq; coronas fecerunt, vt ait Pausan. in Bœoticis. Habuit filiam etiam Dircen, quæ in

fontem

fontem conuersa fuit, in quo Bacchus recens natus lotus fuit, vt ait Euripides in Bacchis:

Ἀχελῴου θύγατερ,
πότνι', εὐπάρθενε Δίρκα,
σὺ γὰρ ἐν σαῖς ποτε παγαῖς
τὸ Διὸς βρέφος ἔλαβες.

O Acheloi filia
Veneranda virgo Dirce
Olim etenim tuis fontibus
Iouis cepisti filium.

Cum igitur mutua sit elementorum inter se vicissitudo mutationis, solisque radiis ex Oceano & Terra supereminente parte vapores excitent, inde niues, & quae ... imbres gignuntur, vt ait Aristot. in Meteorologicis, ex quibus fit incrementum fluminibus: quare filius Oceani dictus est. Terra eius mater dicta est, vel quod ea in aquam, vt in propinquum elementum soluatur, vel quia ex incluso aere in ipsa terra nascantur flumina, cum in aquam mutatur. cur vero taurinam formam sumpserit, dicimus. factus est draco idem, quia sinuoso cursu deferuntur flumina. cum idem assiduis aliquando imbribus non augeatur ac placidus sit, humana forma fingitur; at ob sonitum, taurino capite. Herculem vt ait Strabo lib. 10. Oeneo affinitate coniunctum, & in omnes mortales beneficum flumen temere & cum impetu regionem infestantem aggeribus & aquae ductibus coercuit & extenuauit; eamque aquam in multos riuos diuisam, quae prius regionem laniabat, vtilissimam reddidit. Inde dicitur ille fluuio taurinum cornu defregisse, & pro illo cornu abundantiae rerum omnium accepisse. Fluuius igitur paulatim exiccatus eo pacto fabulae locum dedit, quae in honorem Herculis ficta est. quid aliud sub hac fabula contineatur, praeter historiam, non reperio, nisi quod per prudentiam omnia vel maxime noxia efficiantur vtilia. cum praesertim illud Herculeae prudentiae quoddam sit e monumentis; cuius iam sententia fuit explicata. at nunc de Apro Calydonio.

De Apro Calydonio. Cap. III.

SEd quoniam nemo propè est antiquorum poetarum, quin aprum Calydonium celebrauerit, nos etiam breuiter, quae de illo memoriae prodita sunt, percurramus. fabulantur itaque Oeneum Aetolorum Regem, Calydonisque imperatorem primitias tum frugum, tum etiam domesticorum animalium Dianae offerre solitum; qui cum semel parcere decreuisset, Dianam solam primitiis defraudauit. vt Sophocles in Meleagro memoriae prodidit, Oeneum Diis omnibus solitum primitias ferre ob eximiam suae regionis fertilitatem, verum aliquando Dianae honores praeteriisse. illa igitur ob neglectum honorem indignata aprum insignis magnitudinis ac feritatis, qui in Oeta monte versabatur, in Calydonium agrum immisit, qui vniuersam regionem deuastaret. quod ita breuiter complexus est Ouid. lib. 8 Metamor.

Sus erat infestae famulus, vindexque Dianae.
Oeneus namque ferunt pleni successibus anni
Primitias frugum Cereri, sua vina Lyaeo,
Palladios flauae latices libasse Mineruae.
Coeptus ab agricolis superos peruenit ad omnes
Ambitiosus honor: solas sine thure relictas
Praeteritae cessasse ferunt Latoidos aras.
Tangit & ira Deos.

Atque inter cætera damna, quæ illi regioni inferebat, cultissimam Oenei vineam quam Ancæus multa diligentia plantauerat, populabatur, in qua educanda & ipse Oeneus, non mediocriter insudauerat, vt ait Hom. Iliad. ι.

> καὶ γὰρ τοῖσι κακὸν χρυσόθρονος Ἄρτεμις ὦρσε
> χωσαμένη, ὅ οἱ οὔ τι θαλύσια γουνῷ ἀλωῆς
> Οἰνεὺς ῥέξ᾽, ἄλλοι δὲ θεοὶ δαίνυνθ᾽ ἑκατόμβας.
> οἴῃ δ᾽ οὐκ ἔρρεξε Διὸς κούρῃ μεγάλοιο,
> ἢ λάθετ᾽, ἢ οὐκ ἐνόησεν, ἀάσατο δὲ μέγα θυμῷ.
> ἣ δὲ χολωσαμένη δῖον γένος ἰοχέαιρα
> ὦρσεν ἔπι χλούνην σῦν ἄγριον ἀργιόδοντα,
> ὃς κακὰ πόλλ᾽ ἔρδεσκεν ἔθων Οἰνῆος ἀλωήν.
> πολλὰ δ᾽ ὅ γε προθέλυμνα χαμαὶ βάλε δένδρεα μακρὰ
> αὐτῇσιν ῥίζῃσι, καὶ αὐτοῖς ἄνθεσι μήλων.
>
> Suscitat hic irata malum Diana, quòd illi
> Cum superos olim ad conuiuia læta vocasset,
> Oeneus, hanc vnam merito priuauit honore,
> Siue oblitus enim, seu nesciit: haud tulit æqua
> Mente, Iouis fore præteritam de semine natam:
> Tunc irata Iouis proles Diana ferocem
> In vites immisit aprum, qui plurima fecit
> Tristia; qui plantas radicibus eruit imis,
> Atque æquauit solo pomis cum floribus ipsis.

Memoriæ proditum est Ancæum fuisse seruis asperum & immitem dum vineam plantaret, quare vnus ex iis dominum eius vineæ nō gustaturum esse fructum inquit: at Ancæus vbi fructus ad maturitatem peruenit, seruum deridebat, iussitque sibi vinum miscere: qui, vbi poculum esset ori admoturus, illi falsum fuisse eius sermonem obiecit, cui seruus respondit,

> πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου.
> Multa cadunt inter calicem, supremaq; labra.

Cum hæc ita dicerentur, Ancæo phialam poculum tenenti accurrit quidam nuntians ab ingenti apro vineam totam deuastari. tunc Ancæus deposito poculo, arreptaque securi in illum aprum irruit, a quo vulneratus cum, vt scripsit Pherecydes, interiit. Paus. tamen in Arcadicis non solū Ancæum in aprū irruisse, sed cum opem ferret Meleagro Oenei filio ab illa bellua cæsum fuisse, memoriæ prodidit: quem in ventre vulneratum ait Ouid. Tum clarissimi venatores ex vniuersa Græcia ad hunc aprum cædendum conuenerunt. nā ad Meleagrum venit Iason, Theseus & Pirithous, Lynceus, Idas, Cyneus, Leucippus, Acastus, Ampycides, Oeclides, Telamon, Phyleus, Eurytion, Lelex, Echion, Hyleus, Hippasus, Nestor, Panopeus, Pollux, Iolaus, Atalanta, Peleus, Protheus, Cometes. At enim multi mortales in ea pugna ceciderunt dentibus eius apri crudeliter laniati. Scripsit Ouid. lib. 8 hunc fuisse a Meleagro in armo cæsum venabulo, cum tamen Statius ab eodē Meleagro defixum in fronte fuisse venabulum dicat, primamque omnibus Atalantam Iasonis, at non Schœnei filiam sagitta aprum percussisse aiunt, vt est in hist. 102. chil. 7 apud Tze. quanta fuerit magnitudinis hic aper tū ex eo patet, quod dens eiusdem in hortis Cæsaris fuisse dicitur in templo Liberi patris haud minor vnius pedis & quadrantis mensura. Hæc Calydonia celebrata sunt a poetis, vt nullam Deorum culpam impune negligi a mortali-

bus

bus sciretur; sed omnia maxima grauia contingant, siue sterilitas sit agrorum, siue animalium pestilentia, siue immanitas monstrorum, vel propter neglectam religionem, vel propter hominum improbitatem consilio & prouidentia Dei contingere: quamuis ita occultae aliquando sint causae, vt videantur naturae leges petere, aut congressu astrorum, aut vario solis motu accidere, quam Dei voluntate & consilio contingere. nihil fit enim horum sine diuina voluntate. inde fit aliquando, vt quae minentur sydera, ob Dei benignitatem non contingant; at quae non fuerant ante visa & praecognita, ea repente inuadant: cum omnia & iuste, & consulto, & certo Dei iudicio fiant. atque vt summatim dicam, nihil aliud per haec significare voluerunt, nisi quod propter peccata veniant aduersa: colendum scilicet Deorum immortalium esse iudicium, quem nemo sine calamitatibus & impune neglexerit. At nunc de Centauris dicamus.

De Centauris. Cap. IIII.

Illa, quae de Ixione superius explicata fuerunt, nos breuiores facient in Centaurorum explicatione. Dicuntur Centauri Nubis & Ixionis filii fuisse illi, qui nati sunt ex illa nube, quam Ixion pro Iunone compressit. Dicti sunt autem Centauri, quasi Centauri, cum tauros pungere significet; quoniam primi hi omnium mortalium pugnare ex equis inuenerunt; apud quos Pelethronius fraena & calcaria reperit, quibus tardiores aut celeriores equi fierent aut repellerentur. Hi Thessaliae populi fuerunt Pelii montis accolae, agrestes plane & insipientes & contumeliosi in omnes viri. grauis pugna inter hos & Lapithas qui dicti sunt ita ab Apolline & Stilbes Nymphae filio Lapitha, vt ait Posidonius, aliquando exorta est. Nam cum Pirithous Deidamiam ducens nuptias celebraret, quod affines essent Centauri Deidamiae, illos etiam ad conuiuium conuocauit. Ibi igitur sumalo vino incaluerunt, & ipsam sponsam, & reliquas Lapitharum vxores petulantius attrectare, & violare denique conati sunt. Id Lapithis non ferentibus grauis pugna in ipsa Regia commissa est, multique ex Centauris in ea ceciderunt, Theseo praesertim adiuuante Pirithoum, vt patet in scuto Hesiodi his carm.

> ἐν δ' ἦν ὑσμίνη λαπιθάων αἰχμητάων
> καινέ' ἀμφὶ ἄνακτα, δρύαντά τε πειρίθοόν τε.
> ὁπλέα τ' ἐξάδιόν τε φάληρόν τε, πρόλοχόν τε.
> μόψον τ' ἀμπυκίδην, τιταρήσιον, ὄζον ἄρηος.
> θησέα τ' αἰγείδην ἐπιείκελον ἀθανάτοισιν
> ἀργύρεοι, χρύσεια περὶ χροῒ τεύχε' ἔχοντες.
> κένταυροι δ' ἑτέρωθεν ἐναντίοι ἠγερέθοντο.
>
> Hic inerant Lapithae pugnas gerens, inclyta pubes,
> Caenea, Pirithoumque, Dryantaque & Hoplea circum
> Pugnantes; circa Prolochum, Exadium, atque Phalerum,
> Mopsumque Ampyciden Titaresion. hic quoque Theseus
> Aegides aderat similis Diis ille supernis.
> Aurea tela viris aderant, argentea membra,
> Parte alia stabant Centauri deinde frequentes.

Ad extremum vero victoria penes Lapithas fuit, ac Centauri in fugam versi de suis sedibus pelluntur, vt videtur testari Orpheus in Argonauticis;

[illegible]
[illegible]

Centauros cecinit, gens ut asperrima bello:
Senserunt parvis Lapithis tamen inde dedecus.

Victi igitur à Lapithis Centauri novas sedes sibi quærere coacti sunt, & in regionem Perrhæborum profecti ibi habitarunt, ut ait Str. lib. 9. fuerunt hæc insigniorum Centaurorum nomina, qui in ea pugna fuisse dicuntur, Abas, Arius, Aphidas, Asbolus, Amycus, Antimachus, Aphareus, Arctus, Agrius, Abantes, Areus, Bienor, Bromus, Bianor, Cæneus, Chromis, Cyllarus, Cromius, Ciloon, Crantor. Dictys, Damo, Dymnus, Dryalus, Dorylas, Demoleon. Erigdupus, Eurytus, Euagrus, Eurynomus, Echeclus, Ennomachus, Eudoplon. Gryneus, Gryphæus. Hodites, Hippasus, Hylæus, Helimus, Harpages, Hæmonidio. Imbreus, Iphinous. Latreus, Lycetus, Lycus, Lycidas, Lycotheron. Monychus, Mimas, Mermerus, Medon, Melancus. Nessus, Nedon, Nycteus. Orneus, Oeclus, Orius. Phlegon, Perimedes, Pisenor, Piragmon, Phlegræus, Petræus, Pyracmon, Phæcon, Pamon, Rhœtus, Ripheus. Thaumas, Thereus, Thoctus, Teleboas, Styphelus, Therodamas, Stiphelus, Theramon, Thaumas. E Lapithis vero nonnullos item scribit Hesiod. in Clypeo. quamvis Centaurorum nonnulli, quia durum esset & agreste genus erga senatum eos, etiam Herculis senserunt, ut nihil hos siquidem hi sagittis veneno Hydræ infectis vulnerati se lavantes, Anigri fluminis aquam infecisse dicuntur, ita, ut unda illa teterrimum odorem exhalaret: & pisces qui in eo flumine nascerentur esui essent inutiles. Atque Nessus, & alii sepulti fuissent ex iis vulneribus non procul à Calydone, in colle, qui Taphiassus fuit nuncupatum, gravissimus odor ad mare inde exhalabatur, ac tabo simile quiddam manabat, ut ait Str. lib. 9. Quæ de Centaurorum forma dicuntur, illa fabulosa sunt omnino, ut quæ de Chirone etiam. Alii igitur Ixionis filium Chironem fuisse tradiderunt, à quo originem duxerint Centauri: alii Saturnum cum Philyra Oceanidia congressum inquiunt cum superaret Titanibus, eum quam ipsos Rhea deprehendisset, Saturnum ob pudorem se in equum vertit, unde Chiron natus dicitur Hippocentaurus, omniumque Centaurorum iustissimus, & sapientissimus, qui fuit Iasonis & Achillis pædagogus. Illa igitur causa fuisse dicitur, cur Centauri geminam formam sortiti fuerint equinam scilicet à patre, humanam à matre. Quidam igitur putarunt inferiorem partem ad collum usque formam fuisse equinam, & à collo ventrem hominis consurgere, totamque superiorem partem, ita ut equitantis hominis forma in facie eminentiori videretur. Quidam putarunt posteriores tantum pedes fuisse equinos, at priores humanos, ut ait Paus. in Eliacis prioribus. At Lucretius lib. 5. neque hac, neque illa forma esse potuisse Centauros omnino contendit: quippe cum duæ formæ simul esse non possint, quod omnia è certis seminibus crescere sit, atque in omnibus unam naturam prævalere: cum duæ formæ simul pariter viribus simul esse non possint, quare ita inquit;

Sed neque Centauri fuerunt, nec tempore in ullo
Esse queunt duplici natura, & corpore bino,
Ex alienigenis membris compacta potestas.
Hinc illinc par vis ut non par esse potis sit.

Cum Hercules benigne à Chirone aliquando fuisset hospitio acceptus, Chi-

per breuitatem sagittarum Herculis admiratus eas contrectasset, quarū vna [illegible] in pedem Chironis decidisse, quare ille dictus est ex eo vulnere fuisse mortuus, & ob eximiam iustitiam, Deorumque cultum inter sydera relatus. [illegible] vero & [illegible] non [illegible] Chironem ex illo vulnere im-mortalem, sed centaurea herba, quam centaureū etiam vocant, vulneri adhibita sanatum fuisse, quæ ab ipso postea vel inuentore vsus eius herbæ fuit appellata. de qua ita meminit Virg. lib. 4. Georg. quam Centaureum vocauit;

> Cecropiumq; thymum, & graueolentia centaurea.
> At contra tetra absynthi natura, feriq;
> Centauri, fœdo pertorquent ora sapore.

Est enim & amara, & grauiter olens illa herba. Quidā Centaurorum for-mam omnino in rebus humanis esse non posse, quæ causa antiquos compulit ad huiusmodi fabulosa confingenda? Patuit vt arbitror ex rebus Centaurorum quid per hæc significare voluerunt. Nam in tam prodigiosa corporis figura quid humanitas, quæ iustitia, quæ temperantia, quæ pietas esse po-terat, qui dimidium sui belluæ teterrimæ tribuerit, quo pacto non in ma-gnas difficultates ob sua flagitia illabatur, patriamque & facultates per turpitudinem relinquere cogatur? Verum quoniam fuit alii vir-tutum [illegible] atque iusti, potestq; vel in turpi forma aliquando inesse vir-tus, [illegible] ob eximiam iustitiam Chiron fuit inter sydera receptus. Per hæc, quæ dicta sunt de Centauris, significare voluerunt antiqui, viro [illegible] indulgendum, neque eo[illegible] cupiditatibus, neque [illegible] per vias iniquas, sed temperantia & iustitia in vi-tam [illegible]; [illegible] qui turpissimo sunt corpore, [illegible] plerumque corpori sunt similes. At contra illum esse [illegible] vt patriam, facultates, penates, liberos, vxores relin-quere cogantur, & externa aliam patriam sibi per inopiam quærant. At nunc de Cygno dicamus.

De Cygno. Cap. V.

Cygnus vero qui fuit ab Hercule occisus, & in auem sui nominis postea mutatus, dicitur Martis fuisse filius: atque multi eodem nomine dicti sunt. Memoriæ prodidit [illegible] Cygnum & Tenem quoque fuisse ab Achille occisum cum ad Troiam militaret, vt est in his; [illegible] Achilles cum ad Troiam militaret Cygnum & Tenem cecidit, verbo quidē Cygni, sed ipse Apollinis filium. Scriptum reliquit Pausan. in Atticis Cygnū [illegible] fuisse Regem eorum, qui habitarunt in Gallia Transpadana [illegible] musicæ disciplinæ & artis clarum: qui cum mortuus esset, dicitur ab Apol-line mutatus sui nominis in auem. At Lucianus in Dialogo, qui Cygnus in-scribitur, [illegible] fuisse Apollinis Cygnos commemorat, & [illegible] homi-nes, musicæ peritos; qui cum mortui essent, fuerunt in aues sui nominis mu-tati. Atque quamuis multæ sint de Cygnis fabulæ confictæ, vna tamen om-nium fuit [illegible], [illegible] scilicet poetarum, qui nihil sibi ob-[illegible] [illegible], modo principum suæ ætatis gratiam aucuparentur. [illegible] in Deos relati fuerunt, [illegible] in varia animalium corpora cū [illegible] [illegible] peruenerunt. Quid ergo? vt demonstrarent poetæ optima-

rum

rum artium expertem esse principem non oportere, immortalibus laudibus ad vindictam gratiam Cygni periculum afferentes, cum & grati Diis fuisse loquiant, & post mortem vixisse, & in avem pulcherrimam, Apollini sacratam mutatum. Quippe cum mors communis sit omnibus, neque ulla differentia sit vel sanguinis, vel facultatum, vel dignitatis, nisi quis virtute & virtutis commune omnibus vitæ metam perpetuitate nominis superarit. Nunc dicendum de Harpyis.

De Arpyis. Cap. VI.

Harpyiæ, quæ Stymphalides aves etiam vocatæ fuerunt, filiæ fuisse dicuntur Thaumantis & Electræ Oceani filiæ, ac sorores Iridis, ut scripsit Hesio. in Theogonia in his versibus;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Oceano natam Thaumas qui littora pulsat
Vxorem Electram duxit. mox edidit Irim
Illa virum, Harpyias Aelloque, Ocypetenque.

Acusilaus Neptuni ac Terræ filias fuisse credidit, Sophocles Phinei filias, quæ ut patet ex superioribus Hesiodi carminibus tres fuerunt. Iris, Aello, Ocypete. Quidam Celæno pro Iride subrogarunt. alii Alopen, Achelonen, & Ocypeten nominarunt, ut etiam Hyginus. Stesichorus Thyellam addidit, Asclepiades Ocythoen, Achæus Ocypoden. Has proditum est memoriæ ab Hesiodo in Thracia habitare solitas, atque ursorum, corpora volucrum, faciem virgineam habuisse, fuisseque alatas, & humanis brachiis ac pedibus cum unguibus monstrosis, quæ omnia prope ita descripsit Virgil. libro tertio Aeneidos;

Tristius haud illis monstrum, nec sævior ulla
Pestis, & ira Deum Stygiis sese extulit undis.
Virginei volucrum vultus. fœdissima ventris
Proluvies: uncæque manus, & pallida semper
Ora fame.

Has ad epulas advolantes facit, & volucres idem poeta nominavit. ... igitur Iovis canes fuisse memorarunt poetæ, ac rapaces dæmones, quæ ad illum Phinei supplicium fuerint immissæ. Nam scripserunt antiqui Phineum in Bithynia iuxta fluvium Salmydessum Thraciæ habitare solitum, Agenoris & Cassiopeæ filium, vel, ut quibusdam magis placuit, Agenoris & Phœnicis; ut Apollodoro Neptuni, quem tamen in Paphlagonia regnasse omnes narrant. Hunc aiunt nonnulli cum optio sibi data esset, ut vel cæcus diutissime viveret, vel post certum tempus moreretur, cæcum consulto a Sole factum fuisse, & ab Agenoris temporibus usque ad Argonautarum navigationem vixisse. Alii, quorum sententiæ accedit Sophocles, Cleopatram uxorem fuisse narrant Boreæ & Orithyiæ filiam, e qua Phineus duos filios Crambim ac Oryithum susceperit. Postea repudiata Cleopatra Idæam Dardani Scytharum Regis duxit: cum adolescentes illi accusati sunt, quod stuprum novercæ obtulissent, & a patre comprehensi ob id facinus capitis damnati: tandem ab Argonautis cognita illorum innocentia, &, quæ inter

ipsa intercedebat, assiduitate, multis barbarorum caesis, & ipso etiam Rege obtruncato in eo certamine, liberantur. Non defuerunt qui ob eam accusationem oculis captos fuisse adolescentes inquiunt. Quare indignatus Neptunus ob eam crudelitatem illum etiam caecum fecit, & Harpyias immisit. Alii, quae fuerunt Philo[illegible], hos Thynum & Mariandynum vocarunt. Id cum fecisset Phineus, dicitur eo supplicio a Ioue affectus vt oculis careret, & perpetua fame discruciaretur: cui tamen cum paratae forent epulae neque illas comedere tunc quidem licebat, quoniam Iupiter suos canes Harpyias scilicet ad eum miserat, quae vel ex ore comedentis cibum eriperent. Accusatum Phineum, quia, cum vates esset, Iouis ac Deorum arcana mortalibus patefecisset, his suppliciis addictum scripsit, ad quem profecti Argonautae perhibentur accepti pro praemio monstrati itineris in Colchidem, & pro liberalitate hospitii [illegible] Boreae filios cum sagittis miserunt, qui Harpyias a mensa Phinei depellerent; quas e regione fugientes cum ad Plotas vsque vocatas insulas, quas alii Echinadas vocarunt, insecuti fuissent, atque inde ad [illegible] reuertissent, quod illae iurassent se non amplius Phineum infestaturas, illae insulae dictae sunt Strophades: quae omnia explicata sunt ab Apollonio lib. 2. Argon. cum haec inquit;

> ἔνθα δ' ἐπάκτιον οἶκον Ἀγηνορίδης ἔχε Φινεύς,
> ὃς περὶ δὴ πάντων ὀλοώτατα πήματ' ἀνέτλη
> εἵνεκα μαντοσύνης, τήν οἱ πάρος ἐγγυάλιξε
> Λητοΐδης, οὐδ' ὅσσον ὀπίζετο καὶ Διὸς αὐτοῦ,
> χρείων ἀτρεκέως ἱερὸν νόον ἀνθρώποισι.
> τῷ καί οἱ γῆρας μὲν ἐπὶ δηναιὸν ἴαλλεν,
> ἐκ δ' ἕλετ' ὀφθαλμῶν γλυκερὸν φάος, οὐδὲ γάνυσθαι
> εἴα ἀπειρεσίοισιν ὀνείασιν, ὅσσα οἱ αἰεὶ
> θέσφατα πευθόμενοι περιναιέται οἴκαδ' ἄγειρον.

> Hic & Agenorides habitabat litora Phineus,
> Aerumnas passus mortales est super omnes,
> Quod diuinaret: namque artem praebuit illi
> Latoides; quare ille Iouis vel numina sacrati
> Spernebat: mentemque Deum mortalibus idem
> Vaticinans nudauit. cum grauis inde senectus
> Immisit: priuatus est oculorum lumine captus.
> Inde cibis dapibus vetitum est: quas plurima semper
> Turba colonorum illius portabat in aedes.

Deinde carmina quae sequuntur omnia prope illa narrant, quae diximus de Phineo. Reuersi sunt autem Boreadae, & ab insequendis Harpyiis destiterunt inde illos reuocante [illegible], vel, vt aliis placuit, Iouis mandato. Caeterum illam sub ea conditione Boreadum memorant, vt nisi Harpyias consequerentur, illi esset pereundum, atque hi caesas Harpyias a Boreadibus narrant: quarum altera in Peloponnesum volauit, & in Tigrem fluuium decidit, qui inde dictus est Harpys, vt ait Apollodo. libro primo. Panyasis tamen non [illegible] gladiis a Boreadibus depulsas, sed sagittis caesas esse arbitratus est, [illegible] Boreadas [illegible]. Quod autem Canes Iouis vocatae sint, patet ex his verbis Apollonii lib. 2.

> Οὐ θέμις ὦ υἱεῖς Βορέω ξιφέεσσιν ἐλάσσαι
> Ἁρπυίας μεγάλοιο Διὸς κύνας.

Non

Non est fas ferro nasci depellere ferro
Inde canes Iouis Harpyias magni.

Has ipsas Harpyias quidam putarunt fuisse ab Hercule postea pulsas ex Arcadia cum Stymphalum oppidum iuxta Erasinum flumen popularentur, crepitaculi tinnitu, ut dictum fuit. Has scripsit Chytemon illas quidem specu in Creta tandem se abdidisse, unde nunquam postea euolauerint. Atque hæc ea sunt, quæ de Harpyis memoriæ prodita sunt ab antiquis. Dictæ sunt Harpyiæ ἀπὸ τοῦ ἁρπάζειν, quod omnia secum raperent, quæcunque quæ relinquebant, ita tetro & sordido excremento inquinabant, ut fœtor omnino perferri non posset. Atque cum fluuiorum, fontium, imbriumque natura per Naiades, & reliquas Nymphas significabatur, aer superior & vis ignea per Iunonem, aqua per Neptunum, inferior aer per Tritonem, per Vestam terra, sic per Harpyias vis & natura uentorum significata est ab antiquis; qui, ut dictum est sæpius, sub his fabularum figmentis uniuersæ naturalis philosophiæ, & morum præcepta tradiderunt, utilitatem cum suauitate commiscentes. Atque vel ipsarum Harpyiarum ortus demonstrat uires esse uentorum; quas cum putarunt filias fuisse Thaumantis & Electræ, quid aliud has esse senserunt, quam admirabilem uentorum naturam, qui e superuacanea & patiente Oceani aqua per solis radios extollantur? Huic rei uel illud est argumento, quod Iridem uentorum sororem putarunt, quæ in imbribus & nubibus certo ordine collocatis apparet; neque sine imbribus fieri potest, quo tempore cum uenti uel dominantur, uel iam mox exoriuntur. Nomina præterea singularum Harpyiarum uentorum impetum uel celeritatem, uel asperitatem significant: nam Ocypete celeriter est uolans, Aello procella, Celæno obscuritas nubium, quæ uentis impellantur. Qui Iridem uocarunt tertiam Harpyiam, in idem reciderunt; nihil est enim horum a ui uentorum semotum. Quid ergo? significare uoluerunt per hos uentos e superna ui aquarum e patiore parte scilicet gigni; aut ex ea aqua quæ est cum terra commista superna, quæ in uapores extenuata in sublime tollitur: qui uapores postea modo in pluuias condensantur, modo in uentos extenuantur. Neque abhorruit præterea a ciuili institutione hæc fabula, quippe cum declaret rapacitatem & auaritiam hominum tanquam grauissimum supplicium Deorum ira mortalibus immissum fuisse. Nam cur oculis captus est Phineus? quia non uidebat humanam conditionem uitæ intra angustissimos terminos includi, paucisque esse contentam, atque ob eam rem perpetua fame discruciabatur; neque poterat præsentibus epulis refici; cum non pateretur illud habendi desiderium, ut præsentibus bonis perfrueretur, sed ut semper rationem compleret. Id uulturum corpus, id unci manus, id ora semper fame pallentia significabant, id reliqua corporis forma, quæ ex animo mali hominis ad rapinam expressa est. Quidam per Harpyias furtorum naturam significare voluerunt, quæ virgines ideo pictæ sunt, quia sterilia sunt Diis ita uolentibus, & breui dilabuntur bona per rapinam furtumque parta; quare & famelicæ, & alatæ, & immundæ dictæ sunt. At nunc de Hesperidibus.

De Hesperidibus. Cap. VII.

Hesperides autem Hesperi Atlantis fratris filiæ fuerunt, quas tamen Eubulus Atlantis, non Hesperi fuisse credidit; Cherecrates Phorci & Cetus.

gar. Nomina fuerunt illarum Aegle, Arethusa, Hesperethusa, ut dici-
tur. Hae hortos habuerunt non procul a Lixo oppido Mauri-
taniae in extremo parte Aethiopiae ad occidentem, ubi loca sunt a sole exu-
sta & in extremam orbis oram, & ob serpentum frequentiam infesta; neque multum a
mari, atque sinu vicina, & a mari rubro distantia: ibi anguis esse dicebatur, qui aurea mala
servaret, & a mari rubro capere erant, quem serpentem curabat Hesperidum sa-
cerdos, ut apparet ex his carminibus Virg. lib. 4.

> Oceani finem iuxta, solemque cadentem,
> Vltimus Aethiopum locus est, ubi maximus Atlas
> Axem humero torquet stellis ardentibus aptum. 10
> Hinc mihi Massylae gentis monstrata sacerdos
> Hesperidum templi custos, epulasque draconi
> Quae dabat, & sacros servabat in arbore fructus.

Nam ubi Atlas caelum sustinere dicebatur, ibi in extrema ora terrae habi-
tabant Hesperides, ut significavit Dionysius in libro de situ orbis in his;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Sustinet hic Atlas caelum, sic fata iubebant.
> Vltimus Hesperidum locus est in margine terrae, 20
> Hic capite & manibus fert vasti pondera mundi.

Hunc hortum fama est Atlantem moenibus undique cinxisse, quia Themis
illi vaticinata fuerat, ut Iovis filius eo aliquando accederet, & aurea
mala caperet. Haec mala Agroetas in rebus Libycis oves fuisse scribit, quae
aurea nominarentur, quae cum illas custodem & agrestem pastorem haberent,
dictae sunt a dracone custodiri. At Pherecydes lib. 10. ubi nuptias Iunonis
commemorat, terram Oceano proximam in occidente aurei coloris poma
edidisse inquit, pomaque aurei coloris fructus ferentes, quam sententiam ita
secutus est Lucanus;

> Abstulit arboribus precium, nemorique laborem 30
> Alcides: passusque inopes sine pondere ramos,
> Rettulit Argolico fulgentia poma tyranno.

Draco, qui poma ipsa servabat, Typhonis & Echidnae filius, Ladon vocaba-
tur, ut testatur Apollonius lib. 4.

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible] 40
> Errantesque locum sacrum venere, ubi Ladon
> Aurea servabat flaventia mala draconis.
> Anguis terrigena, hic ubi caelo sustinet Atlas.
> Illum ambibant nymphae pendulis ramos
> Hesperides; truncum amplexus sed ab Hercule caesus
> Is fuit.

Hunc serpentem e terra natum fuisse testatur Pisander, at non e Typhone &
Echidna, ut inquit Apollonii enarrator. quem capita centum habere putarunt,

fama est Herculem cum adhuc aurea mala iuberetur ab Eurystheo diu ambiguum constitisse, quia ubi essent, nesciret: atque ad nymphas Iovis & Themidis in spelunca habitantes accessisse, ut ab iis sciscitaretur ubi posset mala aurea Hesperidum reperire, quæ ad Nereum illum miserunt, ut dictum fuit superius. fabulantur etiam Atalantam Schœnei filiam tribus malis Hesperidum captam fuisse, quæ Venus dederat Hippomeni, cum nuptiarum victori, at mors victis proponeretur: quare non solum Hercules mala Hesperidum petitor fuit. nam quòd Atalanta pomis capta fuerit, sic Theocritus ait in Amaryllide;

> Ἱππομένης ὅκα δὴ τὰν παρθένον ἤθελε γᾶμαι,
> μᾶλ' ἐν χερσὶν ἑλὼν δρόμον ἄνυεν· ἁ δ' Ἀταλάντα
> ὡς ἴδεν, ὡς ἐμάνη, ὡς ἐς βαθὺν ἅλατ' ἔρωτα.
>
> Virginis Hippomenes thalamos ubi forte peteret,
> Mala ferens manibus currebat: ut hæc Atalanta
> Vidit, uti periit, magno correpta et amore est.

Hæc ea sunt, quæ de Hesperidibus fabulosè memorata sunt ab antiquis: nunc quid significent, perquiramus. Hesperides igitur ut alii volunt Hesperi filiæ fuerunt, ut alii Atlantis; quæ sydera sunt. earum pater ortum tempus vespertinum fuit, quod quasi frater est Cœli. dictæ sunt habere hortos in occidente, in quibus essent mala aurea, quoniam stellarum natura est ut tanquam aurum splendeant, & rotunda appareant: eas vero ubi in occidente nasci solitas fuisse, quia sole occidente stellæ apparent, cum lumine solis per diem occultentur. at quis est draco, qui hæc mala servabat, hortumque ambibat? signiferum circulum nonnulli sunt arbitrati. Iterum qui mala Hesperidum esse in occidente dixerint, in insula, quæ perpetuo flumine circundabatur in serpentis modum sinuoso & reflexo. Alii cum mala Hesperidum putarint fuisse stellas, serpentem illum esse crediderunt lineam obliquam, quæ nos & astra ipsa intra se continet, quæque horizon sive determinans linea appellatur. ea cum obliqua sit omnibus hominibus, præterquam habitantibus sub ea linea, in qua dies noctibus pares efficiuntur, merito serpens ac draco ab artificibus fabularum fuit appellata. Qui fluvium insulam ambientem anguem esse dixerunt, ii Herculem inquiunt ad insulam observatis opportunitatibus traiecisse ac remeasse, cum fluvius in siccum fuisset pervius ob siccitatem, atque inde captas oves in Græciam duxisse. qui vero stellas fuisse mala illa dixerunt, rerum astronomicarum peritiam ab Hercule in Græciam latam putarunt. Atque ut summatim colligam summam huiusce figmenti, tanquam serpentes illi servant aurea poma, qui ob avaritiam neque dormire quidem noctu possunt. quare præclare dictum est à sapientibus, divitias tanquam lapidem indicem animi cuiusque esse datas hominibus, quæ viris bonis & prudentibus facultates essent, & quasi opportunitates ad res præclare gerendas, ad patriæ, ad sui ipsorum, ad amicorum, ad bonorum commoda concessæ: at imprudentibus & malis quasi supplicium, cum augeant desiderium ipsum etiam accumulandi: quare vel ex ipsarum divitiarum usu quantopere quisque sit vir bonus & Dei amicus possumus dignoscere. at nunc de Atalanta.

De Atalanta. Cap. VIII.

DE Atalanta Schœnei filia, quæ corporis viribus, & celeritate pedum nõ solum fœminas, sed etiam homines antecibat, hæc pauca habemus memoria digna: quòd illa prior sagitta aprum Calydonium percussit, ut ... quòd victa fuit ab Hippomene cursu dum malis tribus Hesperidum colligendis retardata fuisset, quòd in templo magnæ matris mora impatiens nulla habita Deæ reuerentia cum Hippomene victore concubuit, quare Hippomenes in leonem, ipsa in leænam conuersa est. at cur hæc celebrata & memoriæ prodita sunt? quia significare voluerunt nihil aliud esse Atalantam quam voluptatem; atque illum insanire, qui per summos casus difficilimam ac periculosam illam expetat: quippe cum morbi, & pudor, & turpitudo, & vitæ non pauca pericula, voluptatem sine comitentur, ad quam sine his peruenitur nunquam concedunt. Qui igitur per summa pericula voluptatem expetierit nulla habita vel Deorum immortalium, vel sanctissimarum legum reuerentia, quo pacto poterit humanam animi formam retinere, ac non in teterrimam belluam conuerti? ut igitur voluptates periculorum plenas declinaremus, ut Deorum immortalium religionem coleremus, et eorum loca sacra ne contemneremus, hæc ipsa literarum monumentis sunt tradita ab antiquis: qui nihil non utile, plurimumque ad humanæ vitæ informationem pertinens, ad nos transmiserunt; si quis recte considerauerit: cum omnia contra huius ætatis scripta ab imperitis plerisque in lucem edita, plena sint lasciviæ, auaritiæ, adulationis, nihilque minus curent, quam ut viros bonos ac temperantes legentes efficiant.

De Theseo. Cap. IX.

THeseus Neptuni & Aethræ filius fuisse dicitur, ut traditum est in fabulis: quem tamen Plutarchus in eius vita non Neptuni, sed Aegei fuisse scripsit; cui sententiæ assensit Ovid. etiam in his;

> Nec pater est Aegeus, nec tu Pittheidos Aethræ
> Filius: auctores saxa fretumque tui.

Fama est hunc aliquando cũ puer esset adhuc, quo tempore Hercules Trœzenem ad Pittheum venit, leonis pellem, quam gestabat Hercules, vidisse, atque securim è manu serui cuiusdam extorsisse illam belluam cæsurus, quia leonem esse putasset, cũ reliqui Trœzeniorum pueri visa illa pelle aufugissent. Hic postea cum adoleuisset Herculis virtutem ac fortitudinem imitaturus malos latrones & maleficos homines ubique sustulit, orbem terrarum peragrans: & Scironem, qui in monte non procul ab Athenis inter Megara & Isthmum, multos mortales è præcipiti loco deiecit, eodem mortis genus experiri coegit, quo viatores ipse interimebat. Alii tamen dixerunt, inter quos fuit Sostratus, quòd aduenis pedes lauandos protendebat, ac lauantes ex altissimo loco in mare deturbabat. Idem Theseus Cercyonem in Eleusine palæstra suffocauit, sicut is solebat peregrinos: idem Procustem pinus ad terram vi deflectentem & alligatos illis hospites arboribus in suum locũ cum vi intortis reuertentibus crudelissime laniantem ac discerpentem, interemit; aliosque latrones varia crudelitatis genera in hospites exercentes obtruncauit, ut testatur Plut. & Str. lib. 9. Hic tamen virtutis fuisse dicitur,

vt multis viris fortibus fuerit auxilio in periculis [illegible] obeundis, & in Colchos cum Iasone nauigauit, & ad opprimendum aprum Calydonium conuenit, & Adrasto opem tulit in recuperandis cæsorum ad Thebas cadaueribus, & cum Pirithoo Centauros debellauit, & ad inferos postea descendit, vnde fuit, vt diximus, ab Hercule liberatus. Fama est quòd cum gloria Theseus, nominisque virtutum suarum celebritate [illegible] propè [illegible] [illegible] petaret, Pirithous volens eius virtutem experiri, boues illius e Marathone abegit: tum iniuria hostis motus Theseus illum è vestigio prosecutus est. Pirithous nihil territus eius aduentu illi in sequenti etiam [illegible] [illegible] uit: Theseus eius magnitudinem animi, corporisque præstantiam admiratus in colloquium venit, quare contracta est inter illos amicitia. Iniit autem Theseus societatem cum Pirithoo in loco quodam Atticæ non procul à [illegible] rapidis templo, vt ait in Atticis Paus. Hic ante Pirithoi societatem iam [illegible] set adhuc adolescens in Cretam cum iis nauigare voluit, & vnus esse ex illis, qui quotannis pro morte Androgei ad Minoem Cretæ regem tributi nomine mittebantur, quos dicebant in labyrinthum inclusos à Minotauro [illegible] rari fabulantur. Aiebant fuisse Minotaurum corpore toto habitu hominis, at caput bouis. Hic erat in labyrintho loco amplissimo & inextricabilibus [illegible] rum multarum ambage, qui factus fuerat ad Aegyptii illius labyrinthi [illegible] nem, qui fuit apud vocatam ciuitatem crocodilorum, cuius operis magnificentiam ita describit Herodotus in Euterpe, [illegible]

[illegible]

amplissimos muros, & ædificia Græcorum consideret, multo inferiora & opera, & sumptus magnificentia hoc labyrintho apparebunt. Est sane pulchre & magnificum templum illud Ephesinum & Samium: atque Pyramides fidem propè superant, quarum vnaquæque cum multis Græcorum ædificiis posset comparari. At labyrinthus ipsas etiam pyramides operum magnificentia superat, longoque interuallo relinquit. Etenim sunt in eo duodecim [illegible] aulæ tecto coopertæ, portis habentes inuicem oppositas, quarum sex ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sex Notum respiciunt. vnus est murus qui [illegible] [illegible], qui illas extra se continet. Domicilia sunt interius duplicia, alia quidem subterranea, alia sublimia & sub illis numero ad tria millia, atque vtraque ad numerum mille & quingentorum accedebant. ad huius imitationem labyrinthum excogitauit Dædalus in Creta, in quem mittebantur iuuenes tributi nomine ad Minoem missi, qui à Minotauro vorari putabantur. Verum cum Theseus eò nauigasset, ab Ariadne Minois filia Dædali consiliumque accepit, quo postea cæso Minotauro ab inextricabili itinerum errore se expediret, & ad suos [illegible] [illegible], ubi filum [illegible]. Ibi igitur capta Theseus Ariadna secum suæ vxoris in Naxon insulam deferens, ibi à Baccho admonitus fuit vt Ariadnam relinqueret; qui timore [illegible] [illegible] [illegible] dum illam profundissimo somno immersam vidisset, vela in ventos explicauit, & ex insula profugit; quod postea duxit Bacchus, & ex eo Thoon

[illegible] Staphylum, Euanthem, Latramyn, Tauropolim suscepit. [illegible] Minoem cum Theseus, [illegible] amore captū fuisse, cuius libidini [illegible] Minos & alius [illegible] Theseus [illegible] negauit esse filiū. His addidit praeterea quòd non [illegible] & illū Neptuni [illegible], si in mare abiecisset, sibi redderet. Deinde [illegible] gemmam, quā gerebat, [illegible] in profundissimum gurgitem maris abiecit: quo [illegible] Theseum cum illa gemma, & corona quadam ab Amphi[illegible] quam coronam ad perpetuam eius facinoris [illegible] relatam à Neptuno fuisse [illegible]. Plutarchus tamē [illegible] Aegeo [illegible] Theseū [illegible] Cypri [illegible] in insula [illegible], Conon [illegible] à capta Percaua scilicet [illegible]: Nicostrata [illegible] Aegeus [illegible]. Atque cum prius in pagos di[illegible] Theseum dictus est illos in vna moenia [illegible] & popularem administrationem [illegible] instituisse, [illegible] quibus [illegible] oppressa republica [illegible] ad ea tempora [illegible]. Fama est Theseum fuisse inuentorem palaestrae, vt ait [illegible] in Acrò [illegible] palaestricarum peritissimus [illegible] corpo[illegible] robore [illegible] ars prorsus ignorata. The[illegible] rapuisse dicitur: nam Antiopen & Hippolyten abduxit [illegible] & eius filia [illegible] Castore & Pollu[illegible] Helenam raptam ferunt, [illegible] recepta, vt ait Strabo lib. 9. [illegible] Theseum insequentibus [illegible] & Helena recepta, [illegible] quinquagesimum agebat. Cum ve[illegible] Theseus [illegible] Thesprotis, quò cum Theseo & Pirithoo [illegible] à Theseo grauidā Argis enixa est, vbi templum magnificū [illegible] & Paus. in Corinthiacis: quamuis [illegible] Helena dicat illi virginitatem à Theseo minime ereptam in his [illegible]:

> An quia vim nobis Neptunius attulit heros,
> Rapta semel, videor bis quoque digna rapi?
> Crimen erat nostrum, si delenita fuissem;
> Cum sim rapta, meum nil nisi nolle fuit.
> Non tamen e facto fructum tulit ille petitum.
> Excepto redii passa timore nihil.
> Oscula luctanti tantummodo pauca proteruus
> Abstulit: vlterius nil habet ille mei.

Habuit filios Demophontem & Acamantem, de quibus ita meminit Euri[illegible]pides in Heraclidis;

> [illegible]
> [illegible]
> Est Demophon bono patre natus Theseo,
> Acamasque frater, verba qui nostra audiunt.

[illegible] Theseo [illegible] Helenam contigisse, ea tamen conditione [illegible] illa [illegible] operam suam concederet [illegible] fabulantur igitur [illegible] Proserpinam ad inferos descendisse, [illegible] quadam [illegible] apud inferos, vnde postea surgere non potuerit,

dicunt

donec ab Hercule ad Cerberum educendum eò profecto liberatus fuit Theseus. Hæc pauca de Theseo, quæ apud omnes poetas decantantur, quamquam fabulosis narrationibus magis, quam veris historiis sunt similia, ex illis multis, quæ de illo traduntur, colligere volui. Dictus est Theseus Neptuni filius, quia viros fortes, qui humanarum virium facultatem superare viderentur, aut quibus res maritimæ feliciter successissent, Neptuni filios [illegible] qui vocarent, cum nullum Deum vel potentiorem vel ferociorem animo haberent, in quem referrent. Huius celebritas nominis apud multos temporis claruit, quoniam ad Herculis imitationem permulta suæ virtutis exempla ubique maleficis delendis hominibus dedit, crudelissimisque tyrannis & latronibus trucidandis. Fieri enim non potest, ut quæ præclare cum virtute gesta sunt, meritis laudibus, & honorificis scriptorum præconiis celebrataque plurimum conferunt & impellunt ad clarorum virorum imitationem. Si taceantur insignium virorum res gestæ, ubi pro virtute desidiam & ignaviam dominari necesse est. Cur labyrinthi forma, & inexplicabiles illius ambages, aut cur tot de Minotauro verba audiuntur? num potuerunt illi labyrinthi terrorem in animis imprimere voluerunt antiqui, qui nihil nisi ad utilitatem mortalium, & ad humanæ vitæ institutionem scripserunt? nihil aliud significare voluerunt per illum labyrinthum, nisi perplexam esse, multisque difficultatibus implicatam vitam hominum, cum ex aliis alię semper graviores oriantur; è quibus nemo se, nisi per singularem prudentiam & fortitudinem, explicare possit. Verum neque illud solum in privatam vitam cadit, sed multò magis in magistratus, & in avaritiam, & in ambitionem hominum, quæ omnia mirificis difficultatibus sunt implicita. Nam si viri boni & prudentes potius, quàm ambitiosi summæ rerum præessent, omnes difficultates propè, quibus humana vita agitatur, delerentur; quoniam nihil est adeo formidabile, aut arduum, aut laboriosum, quod virtute non superetur. Hæc una causa fuit cur tot de Theseo apud omnes scriptores celebrantur; neque enim potuit sine Dædali arte se Theseus explicare, sine divinitate quadam & præstantia ingenii. Verum quia difficilius est voluptatum, quàm difficultatum certamen; multique superatis omnibus horribilis monstris, & gravissimis periculis postea voluptatibus ita fuerunt irretiti, ut in summum capitis discrimen pervenerint: idcirco multas mulieres à Theseo raptas, & eum in gravissimas ærumnas propter mulieres devo incidisse, fabulantur; cum vis fratrum Helenæ impetum sustinere, & à Centauris propè fuerit oppressus, & ad Inferos descendens inde redire, nisi adiutore Hercule, non potuerit. Nam cum firmitate nervorum, corporisque fortitudine eximia aliquando & effrænata libido esse consuevit, quæ temperantia & quadam animi moderatione indiget. Hanc tamen fabulam ad historiam nonnulli perducere conantur, ut testantur Zezes hist. 4 chil. 2. & Plut. in Thesei vita, qui Proserpinam illam filiam Molossorum Regis Plutonis fuisse inquit, uxorem Cereream, Cerberum acerrimum canem, cuius Regis filiam rapere Theseus ac Pirithous parantes deprehensi sunt. Tum Pirithous ab eo cane laniatus interiit, Theseus in vincula coniectus sequentibus temporibus ab Hercule eò accedente liberatus. Pausan. in Atticis non perdo inquit ad Plutonem Thesprotorum Regem hos venisse, ut filiam raptu violasse; sed Pirithoum nimia uxoris cupiditate impulsum arma cepisse: cum exercitus magna parte amissa cecidisse in pugna Pirithoum, at Theseum ca-

ptum

prium in vinculis ad Cabyrum coniectum, quem finem omnes propè illegitimae libidines sortiantur. At nunc dicatur de Tereo.

De Tereo. Cap. X.

Tereus Martis & nymphae Bistonidis filius, grauissimum & ipse supplicium subijt ob immoderatam libidinem: quippe cum non à patria solum profugere coactus sit, sed etiam humanâ figuram in formam auis commutarit. Hic Pandionis Atheniensium Regis & Zeuxippes filiam Prognem vxorem duxit, cum ipse Thraciae & Phocidi imperaret. Fama diu inualuit apud Phocenses, vt in eorum rebus scripsit Pau. Philomelam in auem fuisse mutatam apud ipsos ob Terei timorem fuisse mutatam. Res autem ita se habuit, vt narrata est Ouidius lib. 6. Metamor. Fertur Tereus assiduis postulationibus Prognes impulsus ad socerum Pandionem aliquando contendisse, illumque rogasse vt secum Philomelam ad visendam sororem mitteret: quod cum facile à Pandione impetrasset, vtpote qui virum bonum & temperatum generum suum arbitraretur. Tum ferunt in itinere Tereum cum ad Phocidis vrbem Daulidem aduenisset, in amorem Philomelae incidisse, quam etiam per vim demum violauit, cum illa libidini Terei diutius reluctaretur. Timuit vero ne illa postea tam turpe facinus, & impurum sorori, vel alteri cuipiam indicaret, illi linguam praecidit, ac mortuam esse in itinere Iterei Progne renuntiat. Deinde Philomela reconclam per nuntios suo sanguine scriptam ad sororem misit; vel potius, vt sensit Nicocrates, acu pictam ad sibi lanelam deferendam curauit. Id ergo ferens Progne, facinusque tam atrox non impune commissum esse oportere rata, filium Itym, quem vnicum habebat Tereus, coctum epulandum patri apposuit. Deinde cum Tereus Itym absentem, reliquas corporis partes Progne Tereo ostendit, eumque à patre esum fuisse demonstrauit. His conspectis Tereus ad stringendum ensem accurrit vt epulam filij vlcisceretur, quare Deorum consilio Progne in hirundinem conuersa est, vt celerior ad fugam efficeretur: hanc sequens Tereus factus vpupa, quam, cum esset tardior, assequi non potuit. Philomela versa est in luscinium, & Itys in phasianum, quae omnia in Thracia iuxta Daulim oppidum contigerant, vt ait Serui. lib. 9. Hanc fabulam breuiter explicauit Virgilius in Sileno;

> Aut vt mutatos Terei narrauerit artus.
> Quas illi Philomela dapes, quae dona pararit.
> Quo cursu deserta petiuerit, & quibus ante
> Infelix sua tecta superuolitauerit alis.

Quamuis poetico more Philomelam hic dixit, pro Progne. Inde dicta est Aedon, siue Philomela, siue Luscinia eadem Progne. Itym assiduis lamentationibus admonet, & querulas cantilenas in syluis effundere, vt ait Home. lib. 9. Odyss. in his;

> Ὡς δ' ὅτε Πανδαρέου κούρη χλωρηῒς ἀηδὼν
> καλὸν ἀείδῃσιν ἔαρος νέον ἱσταμένοιο,
> δενδρέων ἐν πετάλοισι καθεζομένη πυκινοῖσιν.
> ἥτε θαμὰ τρωπῶσα χέει πολυηχέα φωνήν,
> παῖδ' ὀλοφυρομένη Ἴτυλον φίλον.
> Sic canit, vt vernis arridens floribus arua,

Et primi surgunt Zephyri, Pandione nata
Considens ramis frondentibus arboris altæ,
Mille modis varians vocem, cum sylua querelis
Personat; & flet Ityn dilectum.

Inde vero effectum est, vt querulam auem Iouis nuntiam vocauerit [illegible] Sophocles in Electra, cum veris nunciatrix, & caloris moderati aduentus nuntia: sic enim inquit;

Νήπιος, ὃς τῶν οἰκτρῶς
οἰχομένων γονέων ἐπιλάθεται.
ἀλλ' ἐμέ γ' ἁ στονόεσσ' ἄραρεν φρένας,
ἃ Ἴτυν αἰὲν Ἴτυν ὀλοφύρεται,
ὄρνις ἀτυζομένα, Διὸς ἄγγελος.

Demens, qui miserabiliter
Parentum extinctorum obliuiscitur.
Sed mihi flebilis conuenit mentem,
Quæ Ityn semper Ityn queritur
Auis querula Iouis nuntia.

Hæc ea sunt, quæ de Tereo, eiusque vxore ac filio fabulose tradita sunt ab antiquis: quæ nulla ex parte omnino vera esse possunt, sed explicatio fictionum ad hominum vtilitatem conficta. Neque enim vnquam lex patitur, neque rectoribus animus hominis assentitur, quod homo aliquando repente in tam diuersam a se formam commutetur. Quod Tereus Thrax, & illis locis, qui fuerunt a Daulide supra Chæroneam imperarit, quod Prognen Pandionis & Zeuxippes filiam vxorem duxerit, quod ex illa Ityn suscepit, quod eius etiam Philomelæ intulerit vim, non dissentit adhuc a veritate: & quod in eius iniuriæ vltionem Progne filium occiderit, ac patri epulandum dederit. Quid est enim horum quod fieri non potuerit? at quod omnes hi in aues versi euolauerint, illud prorsus fabulosum est: quippe & Terei sepulchrum procul a Stoppio, qui Megari sunt vocantur, seu [illegible] Mineruæ, erectum fuerit in agro Atheniensi, vt ait Pausanias in Atticis. Existimaro, quia illæ mulieres post eam cædem Athenas ad patrem celeriter confugerint, idcirco finxerunt poetæ illas ob celeritatem & luctum eorum quæ gesserant ac passæ fuerant in aues fuisse mutatas. Deinde cum vpupa per id tempus primum Daulide visa fuerit, fabulati sunt Tereum in eam auem fuisse conuersum. earum mulierum altera hirundo, altera lusciniola facta dicitur, quia vtraque auis edat cantus ac voces miserabiles & lugubres. Est enim ea vis sonorum, vt cui etiam nullam vocem referant, tamen nunc ad hilaritatem, nunc ad tristitiam animi nos impellant, quoniam anima hominum ex numeris composita, vt senserunt Pythagorici, facillime sonis harmonijs perspectis, & vocibus ac sonis etiam nihil significantibus, sed ad quandam rationem numerorum spectantibus, quasi titillatione quadam, celeriter ad varios motus irritatur. Hæc ipsa ratio numerorum plurimum confert etiam in oratoria facultate; quoniam non solum sententiis, sed etiam sono vocis tardiores animi impelluntur, aut concitati plus modo refrenantur. Sic alij poetæ per carminum harmoniam animos militum inflammasse in bellum antiquitus dicuntur, & multa instrumenta musica inuenta fuere in castris, quorum strepitu milites ad pugnam incitarentur. Verum quod amplius ad mores, per hanc fabulam significare voluerunt antiqui id, quod paulo ante dicebam,

magis

magis formidandus esse viro bono ac prudenti, voluptatum titillationes, quam hostium minas. Quippe cum nulla sit tam ferox, nullam tam acerbam regionem, nulla tanta tamque arcta vel naturae, vel amicitiae coniunctio, nulla tam firma praesidia, quae libido & intemperantia non possit [illegible]: comitantur siquidem libidinem, omnisque lasciuiae caedes, [illegible], [illegible], egestas, praesentiumque bonorum iacturae suae comites. Ac iam de Medusa dicamus.

De Medusa. Cap. XI.

Medusa etiam ob libidinem & Veneris immoderatum desiderium acerbissimam Deorum iram in se concitauit, cum vel in templo Mineruae Neptunum passa sit. fuerunt complures hoc nomine vocatae mulieres, nam & vna ex filiabus Priami, & vna ex Sthenelo ac Nicippe Medusa vocata est, at ea, quae celebratur a poetis, vt ait Paus. in Corinthiacis, filia Phorci fuisse dicitur: at ea quae fuerit matre non constat, cum quidam matrem Ceto fuisse [illegible] [illegible]. Propter violatum igitur templum, cum illam [illegible] commisisset [illegible], iram Deae tantam sensit inductam esse, [illegible] primum, propter cuius pulchritudinem Neptuno placuerat, in serpentes conuertit, deinde dedit illi hanc vim, vt quicunque illam aspicerent, fierent lapides; quod innuit Claud. lib. 1. de Raptu.

> Ipsa Medusa oculis veritas licet obuia nostris,
> Amittet vitam [illegible] ipsa suam.

Deinde cum multos homines in lapides verteret, & ingenti clade populos circa Tritonidem paludem habitantes afficeret, Deorum misericordia Perseus Iouis Danaesque filius ad eam obtruncandam mittitur. Ille acceptis a Mercurio talaribus & falcato ense, a Pallade scuto, vnico ictu caput eius amputauit, quod postea gestauit Pallas suo scuto affixum. Dionysiodorus Amphitheon [illegible] a Perseo liberatum fuisse scribit, cum is ostenso capite Medusae cetum in lapidem vertisset. at Isacius non cum fuisse causam Medusae calamitatis commemorat, sed Medusam inquit fuisse Phorci [illegible] sui aetatis pulcherrimam, quae cum magnopere capillorum pulchritudine praestantiam gloriaretur, seque vel Pallade pulchriorem assereret, audereque de forma vel cum Dea contendere, Pallas Perseum ad illam misit, Gorgonemque monstrauit in pictura Sami, vbi ciuitas fuit [illegible] Dictiam vocata. Verum vt ad Perseum redeam, qui superbissimus fuerat Deorum misericordia ad illam obtruncandam, quia multos homines in saxa conuerteret, Perseus primum ad Pephredo & Enyo Phorcidas [illegible], quae vetulae erant a natiuitate, & Gorgonum sorores. Ab illis igitur vnicum oculum, quo illae vicissim vtebantur, & vnicum dentem manu accepit; neque prius illis reddidit, quam ad Nymphas ipsum deduxissent: tum acceptis calceis volucribus nympharum, & pera siue sacculo, galeaque Plutonis, & adamantina falce Mercurii, & speculo Palladis volans ad Tartessum ciuitatem Iberiae ad ipsas Gorgones peruenit, quae capita habebant serpentibus implicita squamosis, dentes quanti sunt magnorum aprorum, manus ferreas, & alas quibus volabant: se ipsum ad his velauit Perseus, quas dormientes inuenit; atque Medusae caput in speculo inspiciens inuante Pallade manum dirigente amputauit. Ex capite Medusae desecto Pe-

gasus alatus equus repente prosiliit. tum grauiter ferentes reliquæ sorores ac lugentes sibilum e multitudine anguium ingentem emittebant, vnde id in leges tibiarum multarum capitum vocatum antiquitus excogitatum. at Perseus caput amputatum in peram collectum super humero, cum gestauit ad Palladem. sic autem illius formam descripsit Hesiodus in Scuto;

[illegible]

Hic aderat Danaes proles clarissima Perseus,
Nec tangebat enim scutum pede; nec procul idem
Distabat, adsquam stabat, mirabile dictu.
Sic Deus ignipotens ex auro fecerat illum.
Huic alata pedes imos talaria nectunt,
Ferreus ast humeris loro suspenditur ensis
Falx: & ille animo velocior aera transit.
Gorgonis horribilis monstri cui terga grauantur
Pondere; circum ex argento, mirabile visu,
Sacculus hoc habuit. circundabat fimbria vestem
Aurea. Plutonis galea caput ipse tegebat
Obscura, fecerat nox illam plurima circum.
Filius at Danaes Perseus mira arte tremendi
Factus erat similis, properantique: horrida monstra
Gorgones a tergo, similesque sequentibus illum.

E sanguine igitur Medusæ de collo defluente natus est, quem vocarunt Chrysaorem & Pegasum, & e guttis distillantibus ex ipso capite, varia serpentum genera, vt fabulati sunt antiqui. Id caput suo clypeo Pallas affixit, & gestare consueuit, vt testatur Euripides in Rheso hoc pacto;

[illegible]

Gorgo Deæ est ab Aegide
Ex ære equinis est ligata frontibus,
Multis tintinnum personat tinnitibus.

Alii tamen maluerunt affixum fuisse Gorgonis caput iis armis, quibus pectus tegeretur, quam clypeo: qui pectoris integumentum Gorgonium vocarunt, vt esset forma eius, quæ de forma ausa fuit contendere, comparatio.

Hac

sint ea sunt, quæ de Medusa memorantur fabulosè, quæ cum sola mortalis fuerit ex Gorgonibus occisa est, nunc cur hæc sint dicta inquiramus. Paus. in Corinthiacis eandem Medusæ ad historiam traducit, ubi inquit eam fuisse filiã Phorci, quæ mortuo patre regnum ab illo acceperit eorum populorum, qui ad Tritonidem paludem accolunt, solitamque in venationes & pugnas cum iis populis, quibus imperabat, exire. Verum cum cum [illegible] Persei copiis, quas ille ducebat ex Peloponneso, obvia fuisset, in acie noctu per insidias in castris trucidata est, cuius vel mortuæ pulchritudinẽ admiratus Perseus, ut omnibus esset spectaculo, præcisum caput in Græciam portavit, quo viso homines admirati dicti sunt in lapides converti. Non defuerunt tamen qui in Aphrica bestias esse admirabilis & inusitatæ formæ dixerint, & inter illas silvestres homines: atque Medusam unam ex illis fuisse, quæ procul à suis gregibus aberrans ad paludem Tritonidem pervenerit, quæ finitimos accolas pro- 10
ximos calamitate affecerit, donec à Perseo adiuvante Minerva, quia homines eius loci sacri Minervæ putabantur, occisa fuit. At enim nihil horum, quæ historicis dicta sunt, dignum esse videbatur, quod transmitteretur ad posteros, nisi contineret præclariorem & utiliorem subiectam sententiam. Quid ergo est? Cum pulcherrima esse diceretur omnium mulierum Medusa, quid prohibet illam voluptatem aut libidinem censeri? est enim vis illa voluptatum ut & Deorum cultus, & omnis humanitatis, & officii, omnisque vestitatis nos oblivisci cogat, nisi animi arbitrio non dedamus: quare eam homines [illegible] ge- 20
nere esse dicantur præclare dicti sunt in lapides solidi converti. Alii superbiæ & arrogantiæ & temeritatis vim Medusæ attribuerunt; quare duplex est de illa sententia, quod ob libidinem Deæ templum profanavit: scilicet, & quod de pulchritudine capillorum ausa sit cum dea contendere, nam qui superbia & petulantia nimis efferuntur; illi nullam neque hominum, neque Deorum habent rationem. illi cum cæteris omnibus, tum sibi maxime sunt inutiles & in lapides convertuntur; quare & superbiæ & libidini illa vincti fuerunt. admonemur igitur per hanc fabulam ut libidinem fugiamus, cum odiosa Diis fuisse, & nobis inimicanda denique; ut superbia ne nimia efferamur, quoniam omnis temeritatis vindex est Deus, ut quæcunque bona habemus, à Deo esse putemus, qui omnium bonorum solus est autor & largitor: quare si quis ob illa quæ à Deo acceperit, vel nimis glorietur, vel etiam Deum contemnat, id totum, quod à Deo habebit, auferetur ab eo, & tantum malorum cumulum, quantum erat pristinorum bonorum, accipiet. Sic enim cum prius omnium oculos Medusa in se converteret ob insignem corporis & capillorum pulchritudinem, fuit, ut verius dicam, ob pristinã felicitatem, post quam coma in angues conversa est, omnes ab illa oculos avertebant, nam cum fortunæ vis & aura benigna aspiravit, magna circumstat undiq; amicorum, & comitantium turba: at si Deus fortunæ cursum everterit, omnes à amici & comitantes celeriter avolant, multi sunt qui antea ferunt, cum nobis occurrunt oculos avertunt. ad hæc igitur exprimenda confictam fuisse ab antiquis Medusæ fabulam ego crediderim, at non ob eam causam, quæ superius dicta est. at nunc de Gorgonibus dicatur. 40

De Gorgonibus. Cap. XII.

GOrgonum vero duplex est ordo, cum omnes sint natæ ex iisdem parentibus, quibus etiam Medusa; è Phorco scilicet, & Ceto. Aliæ vero ca-

rum cum canæ natæ fuerint. Grææ vocatæ fuerunt; de quibus ita scripsit Hesiodus in Theogonia;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Tum Phorco, Cetoq; factæ sunt nomine Grææ,
> Canitiesque comas nascentibus occupat illis;
> Quare sic homines illas, superique vocarunt,
> Pephrado bene picta genas, bene compta & Enyo.

Hæ igitur habitarunt in Scythia, unumque oculum & unum dentem communem habuerunt, quo uterentur, ubi domo exirent; quod videtur significasse ita Aeschylus in Prometheo;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Pontum sonorum transiens te veneris
> Ad Gorgonæos terminos Scytharum, ubi
> Sunt Phorcides graues puellæ tres; quibus
> Cygni color, solusque oculus mox sufficit.
> Communis idem est omnibus dens; omnibus
> Satisque is. nec unquam has intuetur lumine
> Phœbus diurno, luna nunquam respicit.

Quamuis Lamias has Latini appellarunt. scripsit tamen Duris lib. 2. rerum Libycarum Lamiam unam tantum fuisse, quæ cum alias fuerit forma pulcherrima, quã cum Iupiter compressisset, fecit Iuno ut interirent, quæ ex ea nascerentur. illã igitur ferunt ob dolorem non solum deformē fuisse factam, sed etiam ob filiorum desiderium, aliorumque inuidiam in puerorum fauces vorare solitam: quæ dicta est Lamia à gutturis amplitudine. Pausanias tamen in Phocicis Lamiam scribit nupsisse Neptuno, & primam omnium mulierum fuisse vaticinatam, quæ Sibylla dicta est ab Aphris. Has autem Apollodorus lib. 2. non iisdem nominibus appellauit, sed Pephredo, Enyo, Dino. Melanthes in libro de mysteriis Iasmo addidit [illegible], quæ memoratur ab Aeschylo & Hesiodo. his oculum & dentem communem [illegible] Perseum cum ad cædendam Medusam proficisceretur, ut ait [illegible] [illegible], quem tamdiu retinuit, quamdiu illæ Nymphas, quæ alatos talares haberent, indicassent. Harum Græarum Gorgones tres sorores dictæ fuerunt, quæ, ut ait Apollodorus lib. 2. squammosarum anguium spiris obsita capita haberent, dentes canum, quanti sunt ingentium aprorum, manus æreas, alasque aureas. Hæ in extremis Iberiæ partibus ad occidentem ab Hesperidibus haud procul distantes habitare dictæ sunt, ut in his versibus testatur Hesiodus;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]

[illegible]

[illegible]
Gorgonas Oceani parit hinc extrema colentes;
Sunt ubi & Hesperides habitantes noctis ad horas.
Euryale, Sthenoque, Medusaque tristia passa.
Haec mortalis erat, nec mors, nec cana senectus
Illas infestare valet. compressa Medusa est
A patre qui magno regit aequora lata tridente.

Jn. lib. 12 chil. 5. Gorgonibus oculum Gizaeus falso attribuit: fuisse enim non potuisse ut Perseus oculum ceperit a Gorgonibus, illumque tandiu retinuerit, quandiu Gorgones sibi indicarentur. Menander in libro de Mysteriis Scyllam etiam memorat inter Gorgones a nonnullis numeratam fuisse. Hae in Dorcadibus insulis in mari Aethiopico habitarunt, quas insulas nonnulli Gorgadas vocarunt, unde dictae sunt Gorgones. Memoriae prodidit Nymphodorus libro tertio Historiarum, & Theopompus lib. 17. Gorgones dicuntur fuisse a nonnullis non squammosarum anguium spiris capita habuisse implicita, sed ipsa capita fuisse draconum squammosorum, dentesque in modum aprorum habuisse, ac oculum singulas, manus ferreas, alasque quibus volarent. Has erant pro zonis geminae viperae inter se connexae, ut testatur est Polemon in libro ad Adaeum & Antigonum. Credebantur praeterea omnia illas in lapides convertere, a quibus aspicerentur, ut in his significavit Aeschylus;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
Sunt tres sorores his volucres non procul,
Serpentibus crinitae, compares Gorgones,
Quas intuens nemo diu spiraverit.

Nam cum Perseus Medusam obtruncasset, tanquam illam de gladio ire superare, consoluerunt: sed cum cerni Perseus ob galeam Plutonis minime posset, ille ab ipsis incolumis recesserunt. Neque plura his sunt de Gorgonibus me legisse memini. Scriptum reliquit Alexander Myndius in eo libro, quem scripsit de iumentis, Nomades animal quoddam in Libya Gorgonem solitos appellare, ovibus persimile, ut testatur etiam Athenaeus de eius ferocitate lib. 5. quod tamen nonnulli vitulo marino potius esse simile putarunt. eius animalis eam vim dictus est habere spiritus, ut omnia animalia quae sibi obvia haberet, interimeret, comamque haberet illud animal a fronte ad oculos demissam, quam ubi concutiens caput, vix tandem ob gravitatem abiecisset, eos perimebat, qui visi fuissent: cum alii inquiunt non spiritu, sed aspectu, oculorumque radiis id accidere. Testatur idem Athenaeus multos Marii milites, cum adversus Iugurtham militarent, hoc animal Gorgonem esse putantes insecutos fuisse, ac statim concidisse mortuos, quoniam insequentium strepitum id animal timens, comam, qua oculos tegit, concussisset. Hae Gorgones sive feminae fuerint, sive monstra horrenda, positae sunt ad inferos ad ulciscendos sceleratos pellendos detrusae: sicuti & alia animalia, quae crudelissima ubique reperta sunt, ut indicat ea Virg.

Centauri in foribus stabulant, Scyllaeque biformes,
Et centumgeminus Briareus, ac bellua Lernae

Horren-

Horrendum stridens, flammisq; armata Chimæra,
Gorgones, Harpyiæq; & forma tricorporis vmbræ.

Fuerunt qui Græas Phorci & marini monstri filias, nihil aliud esse arbitrarentur, quam cognitionem & prudentiam illam, quæ per experientiam acquiritur. Has vnicum oculum habere dixerunt, quo vtebantur cum exirent domo; quia non tantum intra domesticos parietes desiderabatur, quantum in publicum prodeuntibus, vbi sunt difficultates, necessaria est prudentia. Alii cæterorum ingenia per hoc voluerunt reprehendi, qui ad res suas domesticas cæcutiant, cum in alienis acutissime cernant. Hæ igitur Grææ optimo ac seniores natu, ac ex marinis monstris dictæ sunt, ac in locis neq; solis, neq; lunæ lumine illustratis, habitare; quoniam in rebus claris & apertis nulla necessaria est exquisita prudentia. Harum prudentiæ sunt Græarum, sorores sunt Gorgones, quas alii voluptates, alii pericula humanæ vitæ esse putarunt, a quibus vtrisq; sine Græarum consilio nemo se potest expedire. Nam et timor, et cupiditas ex eodem fonte atque capite in animo nascuntur. Dictus est idcirco etiam Perseus non sine Palladis consilio ac oculo Græarum, Plutonisque galea, & ense Mercurii illas superasse, & incolumis euasisse, quoniam in omnibus rebus arduis ac difficilibus opus est sapientia primum, & animi perspicacia, & subtilitate, atque alacritate ingenii, sine quibus nihil gloriosum transigi potest, et sine his diuinis etiam rem nihil afferunt commodi. Quid igitur per hæc significabant antiqui, vt eam summatim colligam? idem erat ac si dicerent; animaduertite mortales, quod vita humana multis voluptatibus circumuenta est, quæ vos in perniciem & perpetuas ærumnas trahunt; animaduertite, ne vos tanquam stupidos, ab his abduci patiamini. Et quoniam ex altera parte multa vobis circumstant pericula, cauete ne cedatis; sed forti animo illa superate; quia vos verisque iuuabit prudentia vestra, & diuinum implorate auxilium, quod nemini sincero animo petenti deesse consueuit. Hoc si feceritis, incolumes ex omnibus vel grauissimis periculis euadetis, atque a periculis subtracti tuti capiemini. Id qui fecerit, erit Perseus Iouis filius, Deo gratus filius & amicus. Alii tamen fabulam hanc ad res naturæ trahere conati, dixeruntque Gorgones esse maris filias, quoniam dictæ sunt a fœmina maris, aquas scilicet. Ad has Perseum, siue Sol Iouis filius tempore mentis diuinæ aliter, Mineruæ consilio accedit; cum omnes naturæ actiones fiant pro diuina sapientia neque frustra, neque inutiliter, ob motus celeritatem hic habuisse dicitur Nympharum volucres calceos; cum in omnia vis eius penetret, falcem cepit a Mercurio; atque cum ita humores quos attrahit curtat vt a nemine videri possint, galeam habuisse dicitur Plutonis. Occidit igitur Medusam, quæ erat mortalis, quoniam solam aquam maris subtiliorem ac supernatantem extenuat, cum reliquæ aquæ subsideant. Dicti sunt in lapides conuerti, qui Medusam vidissent, quoniam admirabilis est sapientia Dei, atq; attoniti prope ob admirationem consistunt, siquis intueri recte possit solis vim & actionem, ac virtutes Naturæ. Atque hæc ipsa fabula ad vitæ humanæ institutionem, vt dictum est, vniuersa transferri potest. At vero nunc de Sirenibus est dicendum.

De Sirenibus. cap. XIII.

Sirenes & ipsae periculosa hominibus monstra propter cantus suavitatem, dictae sunt ex cantilenis emulgantes homines demulcere, ut in profundissimum somnum inducerent, quos postea ita sopitos in mare deiiciebant ac necabant; excogitabant enim ex omnibus cantilenis, quas pro cuiusque ingenio lactabiliores fore putabant. Has igitur fecerunt antiqui Acheloi fluvii [illegible], qui Aetoliam ab Acarnania disterminat, Nicopolimque [illegible], quam Caesar post victum Antonium ad victoriae suae memoriam [illegible], aliqui: & Terpsichores fuisse filias. Nicander libro [illegible] Musarum [illegible] Sirenum matrem fuisse scribit, alii Sterope, alii Calliopen. Has tres fuisse memorant, quae Musas aliquando in certamen cantus provocare fuerunt ausae; quare cum prius essent [illegible] Sirenes, Musae [illegible] victis [illegible], coronasque ex illis factas sibi ca[illegible] imposuerunt: quod factum est in Creta iuxta [illegible] illa de causa [illegible] Apterum, ut ait [illegible] libro primo. Illa de causa, ut dictum est, [illegible] capitibus Musae fuisse putabantur, praeter unam, quae erat illarum [illegible]. Hae igitur iuxta Pelorum Siciliae promontorium primum. vel, ut [illegible] placuit, in insulis Sirenusis habitarunt; quas [illegible] in extrema parte [illegible], ut [illegible] Strabo libro primo: qui Sirenes insulas etiam fuisse in [illegible], ut [illegible] saxosas ac desertas, non procul a Capreis. Hae dictae sunt inferiores [illegible] corporis partes habuisse volucrum animantium, ac superiores ad hominum formam effictam, ut scribit Theopompus in Callaeschro, & Ilacias. Idcirco monstra illas vocavit Ovid. lib. 3. artis amandi;

> Monstra maris Sirenes erant, quae voce canora
> Quamlibet admissas detinuere rates.

Nomina vero illarum fuerunt illa, Aglaope, Pisinoe, Thelxiepia, ut voluit [illegible], Thelxiope, Molpe, Aglaophonos. Clearchus vero Solensis in Amatoriis lib. 3. unam illarum Leucosiam nominat, aliam Ligeam, tertiam Parthenopen: quare ait Strab. etiam lib. primo Georg. nobilissimam Italiae civitatem Neapolim dictam fuisse Parthenopen a nomine unius Sirenum, quae in [illegible] mortua est. Idem lib. 6. Leucosiam insulam nomen suum obtinuisse [illegible] ab altera Siren, quae ibi se in profundum abiecerit, ac interierit. Fabulantur unam harum voce, alteram tibiis, tertiam cum cithara vel lyra canere solitam, ut variis illecebris pro singulorum ingenio adriderent, ut patet ex his carminibus;

> Quod tuba, quod litui, quod cornua rauca queruntur,
> Quodque foraminibus tibia mille sonat.
> Quodque [illegible] canit, quod [illegible] cantat Aedon.
> Quod lyra, quod cithara, quod moribundus olor.

Mirabilis profecto esse dicebatur harum Sirenum suavitas cantus, quando vel in apertam perniciem homines trahebant, efficiebantque ut sui ipsorum oblitis in manifestum exitium se trahi paterentur. Idcirco cum Musae per cantum [illegible] Ancaeo navem gubernante, se cytharam sumpsisse scribit Orpheus in Argonauticis, [illegible] contra Sirenum cantionem [illegible], qui cum [illegible] caneret, [illegible] Sirenum [illegible];

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Hic cantus dulci modulantur voce puellæ,
Atq; viros mulcent, rantibus qui marmora sulcant.
Cœperat hic cantus Minyas mulcere, nec illas
Præteriturus erat Sirenum mistia fata.
Iam manibus remi exciderant, flecte vrsta carina.

Illæ postea desperatione captæ, mortuq; factæ in mare multa instrumenta abiecerunt, vt testatur idem poeta in his;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Dum citharam pulsat scopulo sublimis ab alto,
Sirenes stupidæ cantum tenuere sonorum,
Altera deinde chelym è manibus iacit, altera letos.

Quæ omnia Apollonius ita declarauit lib. 4. Argon. vbi inquit Orpheum cantare aggressum, omnem Sirenum vocem superasse;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

est insula protinus illis
Fertilis aspecta, & florens: coluere canoræ
Sirenes illam proles Acheloia, quarum
Dux lues cantus mortalibus exitio illis,
Qui mare sulcantes iecere ad littora funes.
Olim Terpsichore has Acheloo in luminis auras
Edidit: illa vna est Musarum. nam quoq; dulcem
Cantabant Cereris formosam; tum quoq; carum
Altera pars virgo fuit, altera rursus & ales.
E specula semper spectabant aduenientes.
In patriam reditu multi caruere per illas,

Fundere

Pandere & has dulcem vocem cepere, rudentes
E puppi soluere ac ferri ad littora; clarus
Filius Oeagri nisi tunc & Thracius Orpheus
Bistoniam manibus citharam sonuisset, & aures
Sublimi cantu, cunctis reuocasset ab illis;
Virgineamque chelys vocem superasset acuta.

Erat illa Sirenum astutia, vt quibus rebus maxime quisque audiendis delecta-retur, ea praecipue canerent; vtpote ad capiendos ambitiosos & gloriae cupidos, res eorum gestas. Ad demulcendos libidinosos, res amatorias cantabant; erantque mirifice omnium praeteritorum negotiorum memores, quare ita inquiunt apud Homer. lib. 12. Odyss.

Δεῦρ' ἄγ' ἰὼν πολύαιν' Ὀδυσεῦ, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν,
Νῆα κατάστησον, ἵνα νωϊτέρην ὄπ' ἀκούσῃς.
Οὐ γάρ πώ τις τῇδε παρήλασε νηῒ μελαίνῃ,
Πρίν γ' ἡμέων μελίγηρυν ἀπὸ στομάτων ὄπ' ἀκοῦσαι,
Ἀλλ' ὅ γε τερψάμενος νεῖται, καὶ πλείονα εἰδώς.
Ἴδμεν γάρ τοι πάνθ' ὅσ' ἐνὶ Τροίῃ εὐρείῃ
Ἀργεῖοι Τρῶές τε θεῶν ἰότητι μόγησαν,
Ἴδμεν δ' ὅσσα γένηται ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ.

Huc age flecte ratem Graiorum gloria Vlysse.
Siste ratem celerem, nostras & percipe voces.
Nullus enim nigram transfugit nauita puppim,
Qui nostras voces audierit, inde recessit
Doctior, & cantu mox delectatus eodem.
Scimus enim Graii fecerint quae Pergama circum
Consilio superum, & quae Troes, funera passi.
Denique cuncta patent nobis mortalia facta.

Atque, quoniam multi, cum eo applicuissent, suauitate cantus irretiti discedere non poterant, sed moriebantur inhumati in desertis insulis, quae mortuorum ossibus late albebant, opus erat multa & prudentia & animi cō-stantia ad illa pericula deuitanda. Idcirco docetur Vlysses a Circe Solis filia quo pacto haec transeunda sint; atque Vlysses aures cera nautis obturauit, cui eo accedendum erat, seque artissimis vinculis malo alligari iussit, atque, si rogaret quidem, ne vt solui, cum minime audientes etiam rogatum. Sic igitur monet illum Circe;

Σειρῆνας μὲν πρῶτον ἀφίξεαι, αἵ ῥά τε πάντας
Ἀνθρώπους θέλγουσιν, ὅτις σφέας εἰσαφίκηται.
Ὅς τις ἀϊδρείῃ πελάσῃ, καὶ φθόγγον ἀκούσῃ
Σειρήνων, τῷ δ' οὔ τι γυνὴ καὶ νήπια τέκνα
Οἴκαδε νοστήσαντι παρίσταται, οὐδὲ γάνυνται,
Ἀλλά τε Σειρῆνες λιγυρῇ θέλγουσιν ἀοιδῇ
Ἥμεναι ἐν λειμῶνι· πολὺς δ' ἀμφ' ὀστεόφιν θὶς
Ἀνδρῶν πυθομένων, περὶ δὲ ῥινοὶ μινύθουσι.
Ἀλλὰ παρὲξ ἐλάαν, ἐπὶ δ' οὔατ' ἀλεῖψαι ἑταίρων
Κηρὸν δεψήσας μελιηδέα, μή τις ἀκούσῃ
Τῶν ἄλλων· ἀτὰρ αὐτὸς ἀκουέμεν αἴ κ' ἐθέλῃσθα,
Δησάντων σ' ἐν νηῒ θοῇ χεῖράς τε πόδας τε
Ὀρθὸν ἐν ἱστοπέδῃ, ἐκ δ' αὐτοῦ πείρατ' ἀνήφθω.

Sirenas primum aduenies, quæ carmine cunctos
Mortales mulcent, si quisquam accesserit illuc.
Sirenum vocis quicunque improuidus hausit,
Non illi pendent dulcis circum oscula nati,
Non vxor redeunti; conuiuia nulla parantur
Sirenum cantus delectant. floridà at illæ
In prato resident, quod multorum ossibus albet
Et consumptorum hominum. postquam perueneris illuc
Tum manu nauem cursu impellere remis.
10 Obtura ceris sociorum mollibus aures,
Ne quis Sirenum voces exaudiat. ipse
Si cupias audire has, vincire manusque pedesque
Præcipio; ad malum & firmissima vincula nectare.

Erat enim tota ferè illa ora alba propter insepultorum ossa, quod etiam sic Virgil. lib. 5.

Iamque adeo scopulos Sirenum aduecta subibat,
Difficiles quondam, multorumque ossibus albos.

At enim cum Vlysses illarum fallacias obturatis auribus sociorum, ipseque malo alligatus fefellisset, fama est ipsas sirenas se in mare præcipitasse, neque
20 amplius postea auditas, vt illa carmina significant.

Sanguine Sisyphio generatus magnus Vlysses
Has tamen sola fefellit arte suo.
Illeuit cera sociorum callidus aures,
Atque suas vinclis præbuit ipse manus;
Transiliit scopulos, & laetas (?) libera classis.
Ille præcipites desiluere mero.

Cùm verò se in mare præcipitassent, siue illud Orphei, siue Vlyssis arte factum est, dicuntur in saxa fuisse conuersæ, sicuti testatur Orpheus in Argonaut.

[illegible]
30 [illegible]
[illegible]
[illegible]
Sunt grauiter questæ vt fraudatum fata Deorum
Aduenisse sibi, summoque cupidine sibi
Præcipites fallere maris spumantis in vndas,
Protinus in duras vertuntur corpora cautes.

Atque hæc de sirenibus fabulose dicta sunt ab antiquis. nunc quid per has significarint, inquiramus. scribit Archippus in libro quinto de Piscibus, loca quædam marina in angustias quasdam præruptis montibus contracta fuisse,
40 in quas illisi fluctus sonum cum suauitate & harmonia emitterent, vt nauigantes allicerent ad visendum, quò cum appulissent nautarum corpora illisa absorbebantur: vnde locus datus est fabulæ. At Dorion in libro de Piscibus formosas quasdam meretriculas fuisse sirenas scribit in littore habitantes, quæ suauitate harmoniæ ad se nauigantes allicerent, & allectos tamdiu retinerent, quandiu ad summam inopiam neglecta rerum vtilium cura redigerentur: quare dicti sunt omnes naufragium pati, qui ad Sirenas accessissent. dictæ sunt enim sirenes, quasi catenæ, quia allectos vincirent in amoris. non defuerunt qui sirenes aues fuisse Indicas putarint, quæ allectos ... ad

[illegible] pelles laniarent, ac deglutirent. Horatius
Sirenas [illegible] neque meretrices, neque [illegible], sed desi-
diam, [illegible] prope omnium ignaviam Sirenem esse scribit, quae om-
nes ad se alliciant, & in perniciem denique adducant, cum inquit;

> Contemnere miser: vitanda est improba Siren
> Desidia.

Ego sane Sirenum cantus ac Sirenes ipsas, nihil aliud esse crediderim, quam
voluptates, & earum [illegible]: quae dicuntur antiquis Musarum & Ache-
loi genitae, & [illegible] ex parte, & ad voluptates propensio nata sit; Musisque se
la filia, [illegible] quae nos ad eas allicit. Hae nos in perniciem denique inducunt, 10
[illegible], quia ex ea parte animi oriuntur, quae caret ratione, & [illegible] vocatur. hae ad
exprimendam mortalium naturam, partim belluae, partim virgines videbantur;
quia monstro prope similis est is, qui non rationi & consilio, sed cupi-
ditati paret: cum altera pars illius homo sit, altera bellua. cum enim vis [illegible]
[illegible] sit corporis animi, alia ratione careat, quo pacto non habet
[illegible] a se inclusas & latentes Sirenes? aut qui nihil habeat, nisi for-
mam corporis, ut in humana communione, nullaque ratione utatur, sed huc il-
luc feratur pro animi impetu, quocunque libido & appetentia & cupiditas
rapuit, quo pacto is non habet intra se Sirenes, vel ipse potius monstrum
[illegible] Sirenum? cum vero alii rebus aliis facilius capiuntur, neque om- 20
nes aut libidinis illecebris agitentur, aut ambitione, aut avaritia; illae rerum
omnium cognitionem se tenere gloriabantur, singulisque gratas cantilenas
decantabant. testantur vel illarum nomina nihil aliud fuisse Sirenes quam
[illegible] animi. quid enim est Pisinoe? an non vis menti facile suadens? [illegible]
[illegible] suadere, [illegible] mens est. at vero Aglaope suavis est aspectu, Thelxiope
vel sola aspectu delectat, cum [illegible] delectare significet. & Thelxinoe men-
tem demulcet, & iucunda vox est Aglaophoni, & sonora Ligea, & candida
est Leucosia, & virginis faciem habet Parthenope; quae omnia nomina faci-
le vel ad [illegible] animi, vel ad libidinosa scorta possunt accommodari. si
quis igitur calamitates contemplatus, & [illegible] multas vitare voluerit, vel 30
ad voluptates illegitimas, & ad cuncta humanae vitae lenocinia ad Vlyssis
exemplum [illegible] obturare opus est, aut Orphei, religionumque sapientum
virorum monitis parare, eosque solos audire. quod si quis ad ipsarum Sire-
num cantus tamen apertas aures habuerit, suopte neque ingenio vitam suam
gubernare, is se rationi alliget oportet, ut malo navis se alligavit Vlysses.
cum [illegible] ac pene divina prudentia opus sit, cum quis fuerit semel a
Sirenibus detentus, ut possit inde incolumis recedere. convenit igitur ut
Orpheus, aut vir aliquis sapiens & amicus Sirenum voces sapientissimis &
[illegible] consiliis vincat, nisi perniciosissimas voluptatum illecebras in [illegible]
[illegible] malimus. alii vero Sirenes esse adulatorum voces crediderunt, 40
quae pestes nulla neque [illegible], neque scelerationes principes homines invadit,
[illegible] in profundissimum fortunae principes inducunt, quia [illegible] domini-
[illegible] plerique quid differat amicus ab adulatore non vident. & quoniam
suavior est auribus adulatoris quam amici oratio, quae iucundiora sunt liben-
tius admittunt. at contra adulatores cognito ingenio principis, illi qui iu-
cundiores fore [illegible] sermones excogitant, & suas rerum gestarum gloria,
vel ornamentis corporis, vel forma, vel aliis huiusmodi rebus delectantur,
eosque studium mirificis laudibus extollunt. quae oratio cum grata sit audienti,

Sirenes unius Musarum filiae dictae sunt. at illae denique in perniciem trahebant auditores; quoniam ubi adulationi locus est, nullus amicitiae, nullus syncaeritati, nullus iustitiae patet; quippe cum is, qui magis alijs, [illegible] sibiipsi de se credat, ad sanitatem languentibus, ad omnem vel [illegible] rum salutem & felicitatem conniveat; minimeque diligens in rebus agendis efficiatur, opus est. Haec una causa est cur tam frequenter mutati sint principes regionum Italiae, neque idem regnum fuerit diutius [illegible] cum nihil neque firmius sit, neque stabilius eo regno, quod a sapiente principe gubernetur. Qui enim neque Deum neque homines per adulationem offenderit, quo pacto calamitates patietur, cum vix illis [illegible] possint, qui sunt facinorosi? aut quo pacto princeps qui a se adulatores reiicit, non firmus, & prudens, & sapiens esse poterit? at de Sirenibus satis, nunc de Orpheo dicamus.

De Orpheo. Cap. XIIII.

Fuit Orpheus, ut sensit Myrleanus Asclepiades, Apollinis & Calliopes unius Musarum filius, nam quamvis diversae fuerint variorum scriptorum de illius parentibus sententiae, tamen Myrleani sententiam secutus Virg. ita scripsit in Pollione;

> Non me carminibus vincet nec Thracius Orpheus,
> Nec Linus: huic mater quamvis, atque huic pater adsit,
> Orphei Calliope, Lino formosus Apollo.

Atque Chaeris illum Apollinis filium fuisse tradidit, cum nullam fecerit de matre mentionem, ut est in his carminibus;

> [illegible]
> [illegible]
> Pieres immites poenas certe inde luerint,
> Quòd causa vobis est natus Apollinis Orpheus.

Apollonius vero lib. 1. Argonaut. Oeagri & Calliopes filium tradidit fuisse his versib.

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Atque alios inter primum cantabimus Orphea,
> Calliope Oeagro peperit Pympleidos illum
> Non longinqua iugis, lecto coniuncta iugali.

Alii Oeagri & Polymniae, alii Menippes, alii Thamyridis filium fuisse voluerunt, atque Ialemum & Hymenaeum huius fratres fuisse crediderunt. hunc tanta canendi peritia excelluisse inquiunt, ut flumii ad eius cantum sistarentur, aves advolarent, ferae properarent, sylvae, & saxa, & venti, & omnium vel sensu carentium genera accurrerent, ut ait Horat. lib. 1. Carm.

> Aut super Pindo, gelidove in Haemo
> Unde vocalem temere insecutae
> Orphea sylvae.
> Arte materna rapidos morantem
> Fluminum cursus, celeresque ventos.
> Blandum & auritas fidibus canoris
> Ducere sylvas.

De quo

De quo ita scripsit etiam Apollonius libro primo Argonaut.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Hunc referunt duros lapides & flumina cantu
Decinxisse suae capoos dulcedine vocis.
Sylvestres fagos inter confinia certa		10
Threiciae, quae nunc frondent, vestigia cantus
Illius esse ferunt, quas secum adduxerat Orpheus
Vertice Pierio cytharae dulcedine, & arte.

Et quamuis multi fuerint Orphei, vt testatur Suidas, omnia tamen opera eius fere ad vetustissimum Thracem Oeagri filium referuntur, qui, vt [illegible] ad Herculis 179 chil. 2. Fuit Herculis coetaneus, ac floruit annis centum ante bellum Troianum. Hic primus omnium apud Graecos de Astrologia scripsit, quod ita ait Lucianus in Dialogo de Astrol. [illegible] At Graeci nihil vel ex Aethiopibus vel ex Aegy-		20
[illegible] Astrologia audierunt, sed illis Orpheus Calliopes & Oeagri filius [illegible] explicauit. Hic idem prior omnibus Bacchi sacra in Graeciam introduxit, primusque [illegible] Thebis, vbi Liber pater natus est sacra illa, quae Orphica vocari diximus, in quibus ipse postea fuit laceratus, instituit; vt ait [illegible] de sua religione. Hic mores humanae politicaeque vitae [illegible] mores & Deorum iuxta, & vniuersam theologiam, vt ait Paus. in Boeoticis; [illegible] nefariorum facinorum expiationes excogitauit, & [illegible] Deorum [illegible] placarentur tradidit, & multa morborum remedia adinuenit, vt ipse de se ipso testatur in Argonau.		30

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Dicere fere multa quae nunquam tempore lapso
Diui: cum Bacchi, cum Regis Apollinis actus
Sum stimulo, horrenda vt narrarem spicula, & idem
Foedera cum superis mortalibus, atque medelas.

Hic idem scripsit de elementorum inter se generatione mutua, de vi amoris in rebus naturalibus, de Gigantibus cum Ioue pugnantibus, de raptu & luctu Proserpinae, de Cereris erroribus, de laboribus Herculis, de Idaeorum, &		40
Corybantum sacrorum ritibus, de lapillis, de occultis oraculorum responsis, de Veneris & Mineruae sacrificiis, de luctu Aegyptiorum Osiridis causa, & de illorum lustrationibus; de vaticiniis, de obseruationibus auspiciorum, de [illegible], de somniorum interpretatione, de signis ac prodigiis, deque illorum expiationibus, de expiatione Inferorum, de carmine & modis [illegible], quo pacto Dii irati placari possint, de quibus omnibus se scripsisse testatur in initio suorum Argonauticorum. Fuit vir plane sapientissimus Lini auditor, &, vt illa aetas ferebat, diuinarum rerum peritissimus.

Nam

Non defuerunt qui Orpheum & Amphionem Magos Aegyptios fuisse [illegible]
crati sint, vt ait Paus. in post. Eliacis. Fama est hunc vxorem habuisse Eury-
dicen, cuius amore cum flagraret Aristaeus, eamque insequeretur vt vi-
tium inferret, illa per loca deuia fugiens a serpente in herba latente icta in-
terijt. Tum fama est Orpheum sumpta cithara ad inferos descendisse, Plu-
tonemque placato ac Proserpina cantus suauitate non solum obtinuisse, vt ip-
se post visam Eurydicen in lucem rediret, sed etiam vt ipsam Eurydicen se-
cum abduceret; ea tamen conditione ne prius respiceret, quam ad superos
peruenisset, vt ait Ouid. lib. x. et Virg. lib. 4. Georg. Verum ille cum amo-
10 re impatiens illam contra leges inferorum respexisset, antequam ex inferis ex-
iret, illam amisit. Deinde, quia per Taenarum ad inferos descendisse, & de
descensu ad inferos, & de iis quae vidisset apud inferos scripsit, vt ipse testa-
tur in his in Argonauticis;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Caetera narraui quae vidi vt Taenara adiui,
> Vmbrosasque domos Ditis, & mitia regna
> Confisus cithara, vxorisque coactus amore.

20 Hunc inquiunt cum ad inferos descendisset, ibi Deorum omnium laudes ce-
cinisse, praeterquam Liberi patris, quem per obliuionem praeterijsset; quam
ob causam Dionysius furorem suis Bacchis immisit, a quibus apud Hebrum flu-
uium fuit discerptus, membraque eius per agros sparsa, vt [illegible] fe-
runtur; sed tamen a Musis dicuntur fuisse collecta, & in Dio Macedoniae [illegible]
co sepulta, quia saepe spreuerat Apollinem laudibus [illegible]
tum eius caput in Hebrum deiectum cum lyra vi fluminis in Lesbum dela-
tum fuisse, atque ibi sepultum. Alii memorant illum post mortem Eurydi-
ces caeterarum mulierum coniugium spreuisse, maledique persuasisse homi-
nibus malum ingens esse [illegible] siue bonis, quare cum mul-
30 ti abstinerent a nuptiis feminarum, ab illis per simulata Liberi patris sacri-
ficia fuit discerptus, vt sensit Apollodorus Cyrenaicus in libro de Diis. Alii
turpissimam causam tradiderunt, quam ita attigit Ouid.

> Ille etiam Thracum populis fuit author amoris
> In teneros transferre mares.

Paus. in Boeoticis indignatas ait Thracum feminas quod ob cantus blandi-
tiem maritos viros secum abduceret: quare cum liberius vinum hausissent, il-
lum discerpsere. At Gelonius Apollodorus in Philadelphis iudicem Callio-
pen electam fuisse inquit a Ioue contendentibus Venere & Proserpina de
Adonide; quae cum Adonidem communem adiudicasset Venus indignata
40 mulieres in Orpheum Calliopes filium concitauit. Agatharchides Cnidius
lib. 24. rerum Asiaticarum Orpheum scripsit mortua Eurydice ad Aornum
venisse in Thesprotidem, vbi peruetus erat oraculum euocandarum ani-
marum: ibi cum Eurydicen sibi adesse putasset, seque deceptum comperisset,
sibi mortem conscivisse. Inde scripsit Paus. luscinias quae forent circa sepul-
chrum Orphei in Thracia cantum emittere caeteris omnibus suauiorem.
Alii putarunt Orpheum fulmine ictum occidisse, quod arcana initiorum
profanis & rudibus hominibus diuulgasset. Alii vitam perosum post mortē
Eurydices sibi manus intulisse inquiunt prae aegritudine. Qui lasciuiam a mu-

lieribus

fuisse tradiderunt, addunt autem Heliconem, qui Baphyra apud Dium vocatum fuit, eo tempore se sub terras occultasse, quo mulieres Orpheum occiderunt, ne illius sanguine pollutis feminis aquas ad expiationem suppeditaret: quem sepultum ad Pieriam scribit Apollodo. lib. primo. Atque haec ea sunt, quae de Orpheo memoriae sunt prodita ab antiquis: nunc cur haec ita sint, explicemus. Orpheus Apollinis & Calliopes filius fuisse dicitur vel Polymniae, quoniam vir fuit artis dicendi & metro praecipue praestantissimus: atque omnes viri boni Deorum filii dicti fuerunt, quod animae informantes ex aliqua sphaerarum & e Sole praecipue in haec corpora descendisse putarentur. Hic idem cum in rudes adhuc mortales incidisset, qui sine ullo ciuitatis delectu, & sine legibus viuerent; ferarumque ritu per agros nullo certo domicilio vagarentur, tantum dicendo, & orationis suauitate valuit, ut ad mansuetius vitae genus homines traduxerit, illos in unum locum conuenerit, ciuitates condere docuerit, legibusq; ciuitatum obtemperare, matrimoniorum foedera seruare; quod fuit antiquorum poetarum munus praecipuum, & ut ea ipsa, sicut ait Horat. in arte poet.

> Syluestres homines sacer, interpresq; Deorum
> Caedibus, & victu foedo deterruit Orpheus.
> Dictus ob hoc lenire tigres, rapidosq; leones.
> Dictus & Amphion Thebanae conditor vrbis
> Saxa mouere sono testudinis, & prece blanda
> Ducere quò vellet. fuit haec sapientia quondam,
> Publica priuatis secernere, sacra profanis.
> Concubitu prohibere vago, dare iura maritis.

Hic primus est septem chordarum prior instrumento musico, ad septem planetarum imitationem ac rationem, vel longitudinis, vel latitudinis, vel magnitudinis, ut dictum fuit. Sapiens omnino erat antiquorum illud poetarũ genus; non autem, ut leuant nostra tempora, in sola verborum mensura & metro putabant veteres summam poeticae facultatis artificium consistere. neque aliis enim principibus hominibus vt aliquod munusculum aucuparentur, quicquid in buccam veniebat, effutiebant: sed ea erant carmina poetarum, ut pro sanctissimis legibus haberentur; saepiusque ciuitates de re aliqua contendentes tanquam grauissimi iudicis sententia alicuius poetae carmine vtebantur. Hic tanta vi dicendi fuisse dicitur, ut consternatos animos mortalium, & ob aliquam praesentem calamitatem in desperationem lapsos, erigeret, & in priorem statum reduxerit, atque ad tranquillitatem reuocarit. Hoc qui facere possit, caeteris hominibus praestantior est iudicandus: nõ qui sibi soli viuat, &, ut congestis opibus solus, ita sapientiae bonis perfruatur, caeteris hominibus prorsus inutilis, tanquam nusquam esset natus. Hic igitur placato inferis, animi perturbationibus scilicet, Eurydicen in lucem abducere conatus est, quae, ut nomen ipsum significat, nihil aliud est quã iustitia & aequitas. Fuit rursus ad inferos illa retracta ob nimium Orphei amorem, quia neque iustitiae quidem opus est nimis esse cupidum, cum perturbationes animi placentur ratione; atque si quis paulo fuerit in hac re negligentior, tanquam ab aliqua vi externa repellitur, & eodem relabitur. Semper igitur viro bono vigilare conuenit, neque nimis cedere vel honestis cupiditatibus, quae in grauissimas animi perturbationes inducunt. Quod si quis tamen cupiditatibus cesserit, ille postea vel in maximas calamitates illabetur,

habetur, vel in misteriorum sacris genus ostendit. Vt igitur modestiorem animi affectibus adhibeamus, neque quidquam nimis ea in re captandum esse intelligamus, hæc ab antiquis de Orpheo memoriæ prodita fuerunt. Ac de Orpheo satis, nunc de Musis dicamus.

De Musis. Cap. XV.

MVsæ, quæ poetarum præsides, omniumque cantilenarum autores fuisse putabantur, Iouis & Mnemosynes filiæ dictæ sunt, veluti testatur Orpheus in hymno in Musas hoc pacto:

> Μνημοσύνης καὶ Ζηνὸς ἐριγδούποιο θύγατρες
> Μοῦσαι Πιερίδες, μεγαλώνυμοι, ἀγλαόφημοι.
> Mnemosynesq; Iouisq; satas de semine canto
> Pieridas Musas, præclara nomina famæ.

Et Hesiodus in Theogo.

> Μνημοσύνης δ' ἐξαῦτις ἐράσσατο καλλικόμοιο,
> ἐξ ἧς οἱ Μοῦσαι χρυσάμπυκες ἐξεγένοντο,
> ἐννέα, τῇσιν ἅδον θαλίαι, καὶ τέρψις ἀοιδῆς.
> Mnemosynen pulchram dilexit Iupiter, ex qua
> Inde nouem Musæ claræ nascuntur: & illis
> Sunt semper cantus cordi, & conuiuia læta.

Cicero lib. 3. de nat. Deor. ex altero Ioue natas esse quatuor Musas scribit, Thelxiopen, Mnemen, Aoeden, Meleten. E tertio Ioue nouem & ex Mnemosyne: e tertio item Ioue Pierias & ex Antiopa, principes poetæ nominant, quæ ordines & si tres fuerunt, tamen Iouis & Mnemosynes omnes filiæ dicuntur; atq; natæ sunt in Pierio monte, vt ait Zenobius, quamuis & Strabo. Paus. in Bœoticis primos omnium Aloei filios tres Musas fuisse colendas religione opinatos, Meleten, Mnemen, Aoeden: mox Pierum Macedonem cum Thespias venisset, instituisse vt nouem Musæ his ipsis nominibus, quibus nunc illæ vtiq; dicuntur vocatæ sunt, colerentur. At Aristocles in libro de Choris tres filias nouem Piero fuisse scribit, quas ille de nominibus Musarum appellauerit, ex quibus nati sunt illi, qui Musarum filii dicti sunt a Græcis. Mimnermus vero Cœli filias fuisse Musas credidit, Iouisque fuisse antiquiores: aliæ etiam minores natu Ioue fuerunt. Scriptum reliquit Euphorion in libro de Tibicinibus Euphemen nutricem fuisse Musarum. Alii Mamaeni & Thespiæ filias putarunt. Fuerunt apud Thespienses Musarum ludi, qui Musea dicti sunt, in quibus proponebantur cantilenarum & harmoniæ præmia victoribus. Has Deas fuisse sacrorum conuiuiorum, quæ fiunt per solennitatem, & solemnitatum, & omnis lætitiæ præsides, significauit Orpheus ita in hymnis:

> [illegible]
> Rite sitis, quæ ostendistis conuiuia sacra.

Easdem & carminum & musicæ inuentrices fuisse, & totius sapientiæ moderatrices, sicuti testatur idem Orph.

> [illegible]
> Tenerorum sacra sophiæ hæc audite tenentes.

Plutarchus tamē in libello de Musica ex Heraclidis sententia non Musis, sed variis hominibus carminum inuentionem concessit, qui primum citharæ in-

uentorem

[illegible] Amphioni Iasii & Antiopes filio, [illegible] prasim tribuis, [illegible] [illegible] à patre doctus fuerit) Linumq; ait [illegible] primum [illegible]-[illegible] [illegible] carmine [illegible], sicut [illegible] Anthedonium Anthem, Philam-[illegible] & [illegible] carmine [illegible] cantiones de ortu Apollinis, & Dianæ, & Latonæ. [illegible] Delphicum cantiones [illegible] Musis, aut Musarum filiis, [illegible] libro tertio [illegible] tribuit: quippe quem [illegible] & [illegible] Apollini harum rerum [illegible]: [illegible] argumen-[illegible] [illegible] [illegible] Apollinis [illegible] cantabantur [illegible], [illegible] etiã [illegible] Apollinis [illegible] habens [illegible], [illegible] Gratias [illegible] in Deis [illegible] antiquitus [illegible], [illegible], [illegible] Apollinis [illegible] Gratiarum alia [illegible], [illegible] solatium, & [illegible], ut [illegible] Dea [illegible] in [illegible] solatium, & [illegible] hominibus, cum [illegible] voluptatibus, & [illegible] [illegible], ut ait Theocritus in Cyclope,

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Nulla magis flammas medicina repellit amoris,
Non quæ pinguntur, [illegible] valent, quàm vis
[illegible], [illegible] hæc & dulcis quippe medela
[illegible] [illegible] mortalibus [illegible].

[illegible] [illegible] per carmina inflammare in bellum, ha-[illegible] [illegible] in calamitatibus consolari, horum præclara facinora & res [illegible] [illegible] ad virtutem [illegible]-[illegible], ut [illegible] [illegible] in [illegible], ut patet [illegible], quippe [illegible] cantiones essent in [illegible], ut patet [illegible] de Musica apud Plutarchum. Nam Homerus etiam [illegible] [illegible] & decoris [illegible], ut [illegible] [illegible] præclaris virorum illustrium rebus gestis [illegible] [illegible] in memoriam [illegible] cum hostibus dimicarent. [illegible] enim cantorum & poetarum [illegible], ut [illegible] non solum moderatores animorum, sed etiam [illegible] profiterentur. nam Græcæ ciuitates libera-[illegible] [illegible] [illegible] poeticæ [illegible], non illius qui [illegible] adolescentiæ [illegible] voluptate, sed castæ tamen & moderatæ, [illegible] & lyræ & tibiarum modos [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible], quæ à Pythagora, & [illegible] [illegible] Pythagoricis audiebantur. Homerus propterea cantores mo-[illegible] [illegible] appellauit, cum scripserit lib. 3. Odyss. cantorem [illegible] [illegible] [illegible] ab Agamemnone, [illegible] [illegible] [illegible] castè [illegible] [illegible] honoris, & gloriæ, & probitatis in [illegible] ani-[illegible] [illegible] [illegible] à malis cogitationibus ab-[illegible]. [illegible] [illegible], neque prius illa [illegible] Argi-[illegible] [illegible], [illegible] cantabantur autem ab antiquis [illegible] [illegible] vel astronomicæ [illegible] in conuiuiis, quiasmodi est apud Vir-[illegible] [illegible] in conuiuio Didonis; vel illustrium virorum præclara [illegible] [illegible] cantabantur, quibus [illegible] ad illorum imitationem [illegible] [illegible], ut est illud Homeri [illegible] lib. [illegible] Odyss.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Vt dapibus depulsa fames, vinoque refecti,
Musa iubet cantare hinc illustria facta virorum.

Sic etiam, vt est lib. primo Iliad. cum præcones Agamemnonis ad tentoria Achillis aduentassent, illum cum cithara canentem illustrium virorum facinora inuenerunt, vt est in his;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Namque suppliciter Neptuni hi sancta precantur,
Mentibus Aeacidæ magni suadere loquendo,
Myrmidonumque adeunt iuxta tentoria naues.
Mulcentem cithara hunc mentem inuenere sonora,
Pulchra, ex argento cui clara manubria: & illam
Ceperat è spoliis vrbe diruta vt Eetioneis.
Hac animum mulcens canebat facta virorum.

Hæc erant illa ad virtutem & ad æmulationem incitantia, quæ in conuiuiis, in publicis conuentibus, & vel inter pocula ab antiquis cantoribus canebantur; res gloriosè gestæ scilicet illustrium virorum, qui vel strenue cum hostibus dimicassent, vel fortiter in bello pro patria cecidissent. canebantur aliquando cantilenæ ad mundi mirabilitatem pertinentes, & ad indicium diuinæ mentis, summique opificis sapientiam, aut ad astrorum cognitionem; cuiusmodi sunt illa quæ canuntur apud Apollonium lib. 1. Argonaut.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Namque canebat vt primum cœlum, mare, terra,
Vna fuit facies; commistaque forma vicissim.
Singulaque vt fuerant mox [illegible] lite dirempta.
Vt stellis cælum sedes firmissima, lunæ
Quæ ambages, solisque viæ, flexusque recursus.
Vt sunt cum Nymphis montes & flumina nata;
Serpentumque genus varium, & genus acre ferarum.
Vt prius Eurynomeque & Ophion semine nata
Oceani imperium tenuere niualis Olympi.
Vtque hic vi imperii Saturno cessit honorem;

Illa Rheae hinc latuere maris subducta sub altis.

Tanta denique fuit antiquorum cantorum modestia & temperantia, ut neq; inter procos quidem Penelopes turpia aut lasciua canerentur, quamuis essent homines ad omnes libidines, omnemq; intemperantiam maxime proni; sed canebatur apud hos reditus Graecorum in patriam laboriosus sane ac periculosus, sicut patet ex his;

> τοῖσι δ' ἀοιδὸς ἄειδε περικλυτός, οἱ δὲ σιωπῇ
> εἵατ' ἀκούοντες, ὁ δ' Ἀχαιῶν νόστον ἄειδε
> λυγρόν, ὃν ἐκ Τροίης ἐπετείλατο Παλλὰς Ἀθήνη.
> Egregius cantor cantabat illis, ibiq; silentes
> Audiebant: reditum cantor cantabat Achiuum
> Difficilem e Troia, quem Pallas praebuit illis.

Harum igitur cantilenarum, & cantorum, & poetarum praesides Musae putabantur, quarum dux creditus est Apollo. Has certa sanitate dixerunt esse sapientes, et optimum creditae sunt remedium aduersus omnes voluptatum illecebras, sicut ait Theocritus in Pastoribus;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Non ita ver gratum est apibus, non lumina florum,
> Ut mihi sunt Musae. quos laetae respiciunt hae,
> Laedere non possunt mox dira pocula Circes.

Est autem Musarum vis prope admirabilis credita; quippe cum ob suauitatem orationis, rerumque & figmentorum mirabilem varietatem, multa pro veris falsa persuadeant: neque quidquam sit tam tenue & imbecillum quod poetarum peritorum artificium non mirifice excollat; cum praesertim ipsae de seipsis dicant in Theogonia;

> Ἴδμεν ψεύδεα πολλὰ λέγειν ἐτύμοισιν ὁμοῖα,
> ἴδμεν δ' εὖτ' ἐθέλωμεν, ἀληθέα γηρύσασθαι.
> Multa quidem scimus persuadere simillima veris.
> Si libeat rursus, scimus quoque vera profari.

Fabulati sunt antiqui Musas grauiter tulisse, quod Venus amoris stimulis ubi inflammasset, Adonim necasse eius amicum, cum aliae aliorum mortalium desiderio captae fuerunt: ut Calliope Oeagri, e quo peperit Orpheum & Cymothoam; Terpsichore e Strymone Rhesum suscepit, Clio Linum e Magnete, atque aliae ex aliis. Nam de laudibus Veneris cantum petulantem canentes illum bibentem & bibentem cantum detinuerunt, donec Mars Adonidis riualis in aprum verteretur, ipsumque Adonim peteret; vel, ut aliis magis placuit, in Adonim aprum excitaret, a quo fuit ictus. tum ex Adonidis sanguine nata est anemona rubea, cum prius esset alba, cum Venus passis capillis ac nudis pedibus eo accurreret rosa rubuit ob Veneris sanguinem, quia spina eius pedem grauiter pupugisset. fuerunt tamen nonnulli, qui Musas semper castas fuisse dixerint, ut testatur Plato in eo epigrammate, quod est apud Diog. Laert.

> Ἁ Κύπρις Μούσαισι, κοράσια, τὰν Ἀφροδίταν
> τιμᾶτ', ἢ τὸν Ἔρων ὔμμιν ἐφοπλίσομαι.
> αἱ Μοῦσαι ποτὶ Κύπριν, Ἄρει τὰ στωμύλα ταῦτα,
> ἡμῖν οὐ πέταται τοῦτο τὸ παιδάριον.

> Ad Musas Venus hæc: dabo Amori crîa puellæ
> In vos, vel Venerem præcipio colite.
> Ad Venerem Musæ; Marti licet ista minare,
> Ad nos non didicit ille volare puer.

Fuerunt loca multa Musis consecrata, a quibus cognomina sortitæ sunt, vt Heliconiades ab Helicone monte, quem Otus & Ephialtes illis consecrarunt, & a Pieria & Pimpla & Libethra, Pierides, Pimpleides, Libethrides, & Parnasides, & Pegasides: quæ loca illis consecrata fuerunt a Thracibus illarum accolis, vt alii scribunt, quia Thraces priscæ musicæ operam dederunt, musicamque harmoniam inuenerunt, quales fuerunt Eumolpus, Orpheus, Thamyris, Musæus, & Eumolpus, qui quod scite caneret, nomen obtinuit. Fama est Acheloi filias cum Musis de cantu ausas fuisse aliquando contendere, atque et plurimum supplicium passas fuisse. Fuerunt etiam Cygni Musarum aues nominati ob cantum, vt testatur Callimachus in hymno in Delum his versibus:

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Hæc dixit. Cygnique dei producte canentes
> Mæonium linquunt Pactolum, terq; quaterq;
> Mox circa Delum volitant, eruntque potissimi,
> Musarum volucres, auium quæ turba canora.

Nec plura his ferè de Musis tradita sunt ab antiquis, quæ nunc breuiter explicemus. Musas alii Mnemosynes & Iouis, alii Antiopæ & Iouis, alii Memonis & Thespiæ filias fuisse putarunt; quoniam Musa scientia, & vehemens affectus animi ad illam indipiscendam creditus est, qui nemini nisi diuinitus inest, cum omne bonum datum sit de cœlo descendens a patre luminum: conseruatur tamen & augetur memoriæ beneficio & exercitatione; quare & Iouis & memoriæ filias Musas dixerunt. Quid enim est aliud Mnemosyne, quàm Memoria? Antiope vero exercitatio est vel potius æmulatio, cum quis pro viribus contendit, ne ab alio superetur canendi peritia. Neq; aliud est sane Memnon quam memoria, aut Thespia quam diuinatio, & diuina cognitio. Id apertius etiam declarant nomina illarum Musarum, quæ fuerunt ab Aloei filiabus cultæ: Melete scilicet exercitatio, Mneme memoria, Aœde cantus. Qui Musas cœli filias dixerunt & Ioue antiquiores, in idem propè ceciderunt, nisi quod hi Iouem non mythicè sed historicè intelligunt. Matrem Musarum nutricem fuisse Eupheme dixerunt, quoniam boni nomen & gloria, & laus atque honor artes ac disciplinas alunt: neque vllus stimulus est hominibus acrior ac potentior quam gloria, ad impellendum ad res honestas. Qui Musas tres tantum esse arbitrati sunt, crediderunt illas esse artes, per quas perueniretur ad sapientiæ cognitionem. Communior tamen fuit opinio quod Musæ essent sphærarum animæ: Vrania scilicet stellati cœli, & eius sphæræ, quæ vocatur aplanes; Polymnia Saturni, Terpsichore Iouis, Clio Martis, Melpomene solis, Erato Veneris, Euterpe Mercurii, Thalia Lunæ; quia Sirenes magis recedunt a medio mundi, ita diuersos sonos efficerent. Nam cum aliæ sphæræ tardiores sint, aliæ velociores, aliæ mediam inter has motus sortiantur, eadem credita fuit sonorum esse differentia; ita vt ex velocissimo & ordinato orbium motu, contendeq; potissimo & va-

ria &

ela & ingens efficeretur melodia, ut arbitrati sunt Pythagorici. Sunt igitur octo Musae cantantes, totidem sphaerarum toni, ex quibus resultat illa quae nona addita est, Calliope; quasi bonum concentum diceres. Hae causa sunt proximae primo corpori, quod movetur, cui sedes Dei proxima credita est, dictae sunt circa aram Iovis tripudiare, ut ait Hesiod. in his,

[illegible]
[illegible]

Hae teneris pedibus virrei iam fontis ad oras
Usque choros ducunt Iovis omnipotentis ad aram.

Cum vero varia sint harum Musarum studia, variis quoque delectationibus capiuntur animae mortalium, quae ex illis sphaeris ut senserunt Pythagorici, descenderunt. Nam qui e luna, cum magis Thaliae naturae sint obnoxii, lasciviis, & petulantia delectantur. Qui descenderunt e Sphaera Saturni, vel e Polymnia, cum sicco sint ac frigido temperamento, multa possunt, vel rerum praeteritarum memoria: nam ingenia & corporum natura cum natura planetarum plerumque consentiunt. & idcirco alii aliis studiis delectantur. Sed horum planetarum vires, ac varietatem studiorum ita exposuerunt alii carmine;

Clio gesta canens transactis tempora reddit.
Melpomene tragico proclamat maesta boatu.
Comica lascivo gaudet sermone Thalia.
Dulciloquos calamos Euterpe flatibus urget.
Terpsichore affectus citharis movet, imperat, auget.
Plectra gerens Erato saltat pede, carmine, vultu.
Carmina Calliope libris Heroica mandat.
Uranie coeli motus scrutatur & astra.
Signat cuncta manu, loquitur Polymnia gestu.
Mentis Apollineae vis has movet undique Musas.
In medio residens complectitur omnia Phoebus.

Nam scriptum reliquit etiam Zenodotus [illegible] nihil aliud esse Musas quam cogitationem, & animi vim illam qua intelligimus, cum Helicon Musarum locus a tractandis [illegible] nominatum. Has igitur non harmoniae solum musicae habere arbitrati sunt antiqui, sed etiam compositatorem morum, temperatoremque animorum ab immoderatis perturbationibus. Nam qui Musis & poeticae facultati studiosus fuerit, is fere libidinosus & inhumanus [illegible], cum omnia vitia oderit & inscitiam, et non disciplinarum studia, contemnit. Inde [illegible] ut musicam divinam scientiam crediderit Pythagoras, ut ait Strabo lib. x. Geogr. Cum crederent igitur antiqui omnes res humanas a mente divina, & a corporibus coelestibus aliquo pacto gubernari, omnem cuiusque peritiae praestantiam decorisque [illegible] tradiderunt a Sole, & a caeteris planetis: cum et ipsa sine ope divina vis humana debilis & imbecilla sit ad omne opus perficiendum: quare Musae saepius ad ferendam opem vocantur a poetis. Illi, qui Musarum filii dicti sunt, [illegible] ut divinitus e coelo demissi inter homines viderentur, cum nullum Veneris desiderium alioquin cadere possit in corpora [illegible]. At nunc de Daedalo dicamus.

De Dædalo, Cap. XVI.

Dædalus, quem ingeniosum & præstantem virum fuisse vel nomen ipsum significat, nulla alia de causa fuit tot fabularum figmentis implicatus, ut vix tandem ex illis evolare potuerit, nisi ut præclara exempla [illegible] sapienter ij vivendi hominibus relinquerent. Hunc Eupalami [illegible] filii fuisse & Alcippæ testatur Tzet. hist. 19. primæ chil. At Pherecydes Dædalum Erechthei viri Atheniensis, & Iphinoes filium fuisse [illegible], à quo [illegible] Dædalidas Athenis fuerunt vocati; nam Dædalus fuit è stirpe Regum illorum, qui dicti sunt Metionidæ. At Pausanias illum fuisse Palamaonis filium scripsit in Boeoticis. Hic non magis ob artis præstantiam, quam ob eventuum calamitatumque varietatem celebritate nominis apud omnes gentes claruit. Dicitur solum vertisse, quia sororis suæ Perdicis filium Attalum, vel Acalum, ut alii malunt, vel Talem discipulum, at non, ut quidam putarunt, filium Perdicis, de tecto per insidiam deiecerit: id enim cum commisisset, [illegible] his legibus erat obnoxius, quare metu pœnarum ad Minoem Cretæ Regem confugit, quem Endæus eius discipulus, patria Atheniensis secutus est. Tamen Pausan. in Atticis Calum nominatum fuisse illum, ob cuius cædem Dædalus è patria profugerit. Est enim illud innatum in pusillioribus ingeniis, ut superiores, aut etiam pares æquo animo perferre non possint, cum omnes maxime nitantur excellere. Hunc fabulantur à Minerva architecturam universam artem ædificandi, lignaque formandi edoctum fuisse: qui cum in Cretam penetrasset & ipsi Regi, & filiabus Regis, ob insignia opera, quæ fecit, mirifice gratus fuit. Hic labyrinthum ad formam illius Aegyptii [illegible] excitavit, cum eius rationem tantum audivisset. Deinde Pasiphae [illegible] familiaris, cum illa [illegible] tauri desiderio teneretur, illudque Dædalo aperuisset, (nam Venus ob Solis odium, qui suum adulterium patefecerat, in totam Solis prolem sæviebat) Dædalus dicitur miro artificio ligneam vaccam excogitasse, in quam inclusa Pasiphae cum tauro rem habuit. At eius re postea comperta capitalis fraudis damnatus cum filio è vinculis elapsus, [illegible] Camicum, quæ urbs erat Siciliæ, ad Regem Cocalum [illegible] in itinere [illegible] evasit. at cum eum Minos insequeretur navi, ad eam Siciliæ partem appulit primum, ubi Minoam urbem postea vocatam condidit, de qua ita meminit Georgius Gemistus in primo libro rerum Græcarum, [illegible]
[illegible]
[illegible] Nam que ad eam primum Siciliæ partem, ubi condita est Minoa, quâ Minos [illegible] ille Rex Cretensium, quando Dædalum quærens in Siciliam appulit, & usus est perbenigno Regis Cocali hospitio. Hic cum à Minoe repeteretur, neque eum Cocalus dedisset, bellum inter Minoem & Siculos exarsit, ut ait Paus. in Achaicis. cum in Siciliam venisset tanto fuit in honore apud omnes Siculos, ut nullum nomen eorum per id tempus neque in Sicilia, neque in Italia magis esset celebre. Cum vero fugeret è Creta, fabulati sunt antiqui Dædalum sibi, & Icaro filio alas è cera excogitasse, ut iis ex imperio Minois, qui late terra marique imperabat, eo tempore evolarent. Sed cum Dædalus & Icaro & sibi alas humeris aptaret, multis verbis filium monuit ne vel sublimiora loca, vel mari nimis propinqua expeteret, sed mediam quandam regionis viam servaret, seque volantem sequeretur: verum Icarus, qui fuit

ado-

adolescentum ingenium, parum ea referre ratus, neglectisque utilibus paternis ac salubribus admonitionibus, captus suavitate volandi altiora loca expetiit, ac nimio solis calore liquefactis in mare praeceps decidit, quare alia nimis ... quod ab eo fuit Icarium nominatum, ut ait Ovid. lib. 2. de arte

Icare clamabit, pennas aspexit in undis;
Ossa tegit tellus, aequora nomen habent.

Andreas tamen Tenedius in navigatione Propontidis Icarium mare non ab Icaro Daedali filio, sed ab una Cycladum, quae Macris & Icarus dicebatur, nominatum fuisse scripsit. Habuit Daedalus uxorem Gortynidis filiam, e qua suscepit liberos Scyllidem, & Dipoenum, ut ait Paus. in Corinthiacis, e quadam Cretensi muliere praeterea Iapygem, e Naucrate serva Icarum. At ab Iapyge filio Daedali Iapygia dicta fuit, ut ait Strab. lib. 6. Cum ante Daedali tempora sine manibus, vel pedibus, vel oculis statuae effingerentur ab antiquis, primus omnium mortalium Daedalus deficientes partes suffecit; quare ... ditus est fecisse simulacra, quae moverentur, quod non etiam pedibus carerent, ut indicat Euripid. in Hecuba;

εἴ μοι γένοιτο φθόγγος ἐν βραχίοσι,
καὶ χερσὶ, καὶ κόμαισι, καὶ ποδῶν βάσει,
ἢ Δαιδάλου τέχναισιν, ἢ θεῶν τινος.
Si fiat mihi vox, brachiis & corpore;
Si vel manibus, comisque, & ingressu pedum,
Vel Daedali arte, vel Deum cuiuspiam.

Sic Plato Comicus in decipiente;

τὰ Δαιδάλου πάντα κινεῖσθαι δοκεῖ,
βλέπειν θ' ἀγάλματα.
Dicas moveri cuncta sane Daedala, &
Videre simulacra.

Sint tamen ad perfectum & absolutam artem sculpendarum statuarum ventum nondum adhuc Daedali tempore; quippe cum scribat Paus. in Corinthiacis Daedali opera rudia fuisse, neque aspectu decora, sed quae tamen divinitatem quandam prae se ferrent. Inter praeclara Daedali opera sella compactilis numerata est, quae fuit in delubro Minervae Poliadis apud Athenienses dicata; omnesque ligneae statuae, Daedala dicebantur antiquitus. Erat & solennitas quaedam, quae Daedalea vocabatur, quam hac de causa institutam fuisse fabulantur; Iuno aliquando Iovi irata dicitur in Euboeam pervenisse, quam cum placare Iupiter conaretur, ad Cithaeronem, qui Plataeensibus imperabat, virum consilio & calliditate sane praestantissimum pervenit. Tum Iupiter eius monitu ligneum simulacrum fabricavit, quod vestibus indutum super plaustro collocavit, famamque in omnes dedit, quod esset Plataeam Asopi filiam ducturus. Id ubi sensisset Iuno statim accurrit, rumpensque imaginis ... lacerata veste sensit se iucunde fuisse deceptam, quare facile cum Iove in gratiam rediit. Ad huius rei memoriam lignea imago, quae Daedala vocabatur, septimo quoque anno plaustro imponebatur, & cum pompa ad ... Boeotiae vehebatur, ut scripsit Phylarchus lib. 19. historiarum. Neque tamen ex quibusvis lignis illa imago efficiebatur, sed hoc ritu eligebatur ad illam lignum. Locus fuit quidam in Boeotia non procul ab Alalcomenis ..., & permultae ibi quercus ... in eum lucum Plataeenses, & elixarum carnium frusta exponebant, quibus prope ...

[illegible]

terræ autem maximè negotium fuit cum cornix, quos etenim certatim ex ore & carnibus expellere nitebatur. Ex aliis verò volatribus obseruabat, qui cum arbore alter parit, super qua arbore consederit: neq; licet ex alia magis ea Dęfuse omnia, quæ de Dædalo celebrata sunt, quorum sententiam nunc perquiramus. Quod autem ingeniosus fuerit Dædalus, sororisque filium Attalum, vel Talum, vel Calum, qui figuli rotam & serram ad imitationem spinæ serpentis, quæ paruulam tabellam corroserat, inuenit, interemerit, eaque de causa solum verterit, & in Cretam profugerit, ubi familiaris Minois &
10 Pasiphaes factus sit, historicè quidem, ac non fabulosè narratum est. Quod etiam Pasiphae cum tauro congressa sit, illud historicè dictum est, ut existimant: neque eius adulterii non solum conscium, sed etiam adiutorem Dædalum fuisse, quod fuit a Minoe in vincula coniectus vna cum filio Icaro. Hi enim cum [illegible] parua [illegible] nacti, cum nonnullis, qui odio habebant nimis seueram Minois administrationem velis in ventos explicatis, atque vtrique valide [illegible] beneficio, fugam arripuerunt; Dædalusque in Siciliam peruenit, at Icarus ob imperitiam Nauclerii in [illegible] impegit, & naufragium fecit, ac periit. Dictus est autem Dædalus alas excogitasse, quia cum illum classis Minois insequeretur, ipse primus velificationem inuenit, ac ventum secundum in puppim nactus Minois classem antecessit, quæ remis tantum vehebatur, ut ait Pausanias. Atheniensibus
20 [illegible] præterea dictam fuisse Pasiphaen in amorem tauri incidisse, quia cum ex Dædalo de tauro inter astra collocato, [illegible] [illegible] [illegible], in alterum amorem inciderit, ut ait Lucianus in dialogo de Astrologia. Cur verò Minos postea illo infensus fuit, aliam afferunt rationem. Atque hæc quidem historicè a diuersis scriptoribus de Dædalo memorantur. Nam quod ad mores pertinet, considerentur hæc iam mihi rerum omnium calamitatum fere fundamentum est iniustitia; nam quia Calum Dædalus è turri per inuidiam præcipitauit, in multos labores & ipse incidit: qui neque Regiam quidem amicitiam firmam esse aut tutam scele-
30 ratis hominibus expertus est. Quæ potest enim esse ingenii præstantia, cum non miserrima seiuncta fuerit cum improbitate & turpitudine coniunctam? Igitur ad summa contenderet Dædalus, sive mortalium hominum amicitias expeteret, illud ipse expertus est, quod ipso persuadere non potuit, mediocritatem nullius exoptari; cum summa cuiusq; fortunæ vel forma scelera, vel summæ calamitates soleant esse coniunctæ. Hæc ipsa nobis ostendunt qui in Siciliam volaturus alas Icaro accommodaret, ut illi admoneret, media sum per esse expectanda, quare inter vtrumq; nimis solè esse accedendum, ob longè calorem, neq; nimis ad maria, ne humescerent alæ, quod opertebat, ob aquæ gra-
40 uiores, aut ob frigus duriores. Sic igitur cum monet apud Ouidium a. de arte;

> Me pennis sectare datis, ego præuius ibo.
> Sit tibi cura sequi: me duce tutus eris.
> Nam siue æthereas vicino sole per auras
> Ibimus, impatiens cera caloris erit.
> Siue humiles propiore freto iactabimus alas,
> Mobilis æquoreis penna madescet aquis.
> Inter vtrumq; vola: ventos quoq; nate timeto.
> Quàq; vocant auræ vela secunda dato.

Quæ

Quæ præcepta si quis diligentius consideret, sanè pauca pertinens ad [illegible] [illegible], at plurima ad institutionem humanæ vitæ, siquidem multo grauiorem [illegible] esse commiserationem casus, quàm eorum, qui diu infeliciter egerunt; neque [illegible] molesta est iactura illis, quibus aduersa fortuna [illegible] [illegible] [illegible] de causa hæc celebrata sunt à poetis, nisi vt demonstrarent diuitias, Neque alia de causa hæc celebrata sunt à poetis, ... [illegible] omnium excellentiam nemini esse ... optimamque [illegible] ... quæ neque inuidiam secum trahat ... in com[illegible] ... quod patitur infima hominum cōditio. At nunc de Pelope dicitur.

De Pelope. Cap. XVII.

Pelops ille, cuius humerum Ceres comedit, Taygetes & Tantali filius fuisse dicitur et testatur Eurip. in Oreste;

[illegible]

Ab hoc Pelope est editus Atrei pater.

Pelopem alii patria fuisse Lydum, alii Paphlagonium memorarunt; verùm quæcumque patria illi fuit, huiusmodi de illo res narrantur. Oenomaus Rex [illegible] Pisæ, cum percepisset ex oraculo futurum esse vt à genero interficeretur, filiamque haberet eximiæ pulchritudinis ex Eurythoe Hippodameam, [illegible] conatus est homines ab eius cōiugio deterrere. Atque curule certamen proposuit Hippodamiam petentibus procis, ea lege, vt qui victus fuisset, trucidaretur: qui verò victor extitisset, Hippodamiæ matrimonium obtineret. Alii tamen illud factū fuisse à patre maluerunt, quia [illegible] amaret, quam nemini volebat concedere: quare illa de oraculo dictum fuisse. Amabatur eadem à Myrtilo Mercurii & Cleobules filio; vel vt alii voluerunt, Phaethusæ; vt alii Maiæ, qui auriga erat patris ipsius Hippodamiæ. Inter cæteros igitur procos post cædes tredecim aliorum, cū [illegible] Pelopem Hippodamia vidisset, in eius amorem incidit, [illegible] egit cum Myrtilo vt victoriam aduersus patrem Pelopi concederet. Tum Myrtilus clauos modiolis rotarum non immisit, quare fecit vt Oenomaus à Pelope vinceretur, ac caderetur labentibus rotis. Alii dicunt Oenomaum superatum fuisse à Pelope, quia Myrtilus cereos clauos modiolis inseruit. Concedebat enim Oenomaus procis vt Hippodamiam in [illegible] haberent, atque cursus initium à fluuio Clade, finem isthmum Corinthiacum esse volebat; ipseque cum hasta à tergo currens in curru sequebatur, qui ab equis velocissimis Psilla, & Arpinna trahebatur. Sic igitur comprehensos procos ipse Oenomaus hasta à tergo transfigebat. Tunc itaque dolo Myrtili victus à Pelope Oenomaus cum moreretur imprecatus est Myrtilo vt à Pelope occideretur, quod etiam postea contigit. Nam cum Pelops asportaret Hippodamiam, cuiusque siti peteretur in itinere, secessit paululum de via Pelops ad aquam hauriendam: hanc primam satis aptam occasionem ratus Myrtilus absente Pelope Hippodamiam vitiare conatus est. Tum Hippodamia reuerso Pelopi Myrtilum accusauit, quem Pelops apud Geræstum promontorium in mare detrusit, quod mare ab eo postea Myrtoū dictum fuit, vt sentiunt Euripides in Oreste, at Istrus libro duodecimo rerum Atticarum virum bellicosum fuisse Myrtilum scripsit, qui ob promissam sibi, & postea non concessam Hippodamiam, cum Pelope certauit, à quo tamen victus fuerit. Scripsit Pausa. in prioribus Eliacis, non dum tan-

rum, sed quatuor fuisse equos Oenomai, memoriæ prodidit Xanthus in rebus Lydiæ, quatuor illos Oenomai equos Psillam, Arpinnam, Ocyn, Aoratam fuisse nominatos. at proditorem fuisse Myrtilum doli præmium sperans à Pelope, ut prima nocte Myrtilus esset cum Hippodamia, quod postea cum ille reposceret, fertur è naui in mare à Pelope deiectus, velut testatur etiam Paus. in Arcadicis. Cum eius corpus æstu maris eiectum ad Phenetas appulisset, sepultum fuit honorifice, & annua sacrificia illi instituta. quamuis Myrtoum mare non à Myrtilo, sed à Myrtone puella ibi summersa nomen inditum fuisse testatur Duris Samius. Dicitur Pelops filios habuisse Cleonem, Letreum, Atreum, Alcathoum, Lysidicen, Plysthenem ac Thyestem; sed è quibus mulieribus non constat. Pelopem sepultum fuisse Lenæ, quæ ciuitas fuit Elidis scripsit Istrus; atque Troia nunquam capi non poterat, ut prædixit oraculum, antequam Neoptolemus Achillis filius, & ossa Pelopis, & arcus Herculis, quem habebat Philoctetes, in Græciam portata sint. Neque plura fere hic de Pelope memoriæ prodita sunt. Sed cur hæc de Pelope & Hippodamia, quæ non differunt ab historica narratione, scripta sunt à poetis, & celebrata? Quia nihil aliud est humana vita, nisi similis huic certamini contentio: quippe cū pericula, calamitatesq; sint subeundæ, & fortiter cum voluptatibus pugnandum; à quibus si vincamur in perniciem postremo ducimur; at si victores ipsi extiterimus, viri fortes & constantes habebimur, fortitudinemque tanquam Hippodamiam semper contubernalem habebimus per vniuersam vitam; cum in naturam prope virtutem sit fortitudo. quòd autem pronū sit ac velox ingenium siue natura mortalium ad voluptates declarant ipsa equorum nomina. cum Arpinna rapacem significet, Ocys & Psilla velocem sint, Aorata autem videri non possit: cum igitur vellent ostendere plenam contentionis, plenam miseriarum, plenam periculorum vitam esse mortalium, semper voluptatibus incumbentium pericula, cum omnes denique calamitosæ existant. Atque ut notabilius retraherent, & ut viri boni efficeremur pro viribus, demonstrarunt, quæ supplicia proponerentur iis, qui victi fuerint à voluptatibus. Hæc vna causa est cur hæc memoriæ prodita sint, & à poetis celebrata. at nunc de Perseo dicamus.

De Perseo. Cap. XVIII.

Per similis Oenomai fuit causa, quæ Acrisium Danaes patrē & auum Persei compulit, ut nemini filiam in matrimonium concederet: quippe is responsum acceperat futurum esse ut à nepote, qui nasceretur è filia Danae, occideretur. fuit enim Danae Persei mater Acrisii Argiuorum Regis & Eurydices Euroti filia, quæ cum nata esset, Acrisius adiuit oraculum ut, an marem aliquem filium postea habiturus esset, sciscitaretur. Tum respondit oraculum nullum quidem marem habiturum, sed fore ut nasceretur nepos è filia, à quo ipse occideretur, ut scripsit Pherecydes in 12. historiarum. tū ille domum reuersus æneum thalamum in aula domestica subterraneū extruxit, ut ait Soph. in Antigone, in quem Danaen cum nutrice inclusit, custodesque adhibuit, ne filius illi aliunde nasceretur, ut scripsit Paus. in Corinthiacis, & Horatius lib. primo Carminum;

Inclusam Danaen turris ahenea
Robustæque fores, & vigilum canum

Triste

Tristes excubiae munierant satis
Nocturnis ab adulteris:
Si non Acrisium virginis abditae
Custodem pavidum Iupiter, & Venus
Risissent. fore enim tutum iter & patens
Converso in pretium Deo.
Aurum per medios ire satellites
Et perrumpere amat saxa potentius
Ictu fulmineo.

Huius igitur in amorem cum Iupiter incidisset, auro similis dicitur e tecto delapsus, quod cum illa in sinum cepisset, Iupiter quis esset se patefecit, ac illam compressit, ex quo natus est Perseus. fuerunt qui dixerint Danaen praegnantem a patre fuisse cognitam, sed expectatam ut pareret, alii clam peperisse volunt, & puerum triennium absoluisse, priusquam Acrisius id persentiret. tum ad aram Hercei Iovis Danaen a patre fuisse adductam, & interrogatam ex quo peperisset, cumque illa e Iove diceret, minime credentem cum puero matrem in arcam ligneam inclusam fuisse, & in mare deiectam, ut declarat Apollon. lib. 4. Argonaut.

[illegible]
[illegible]

Qualis vel Danaen patris dementia ponto
Ferre coegit.

Deinde cum ad insulam Seriphum arca applicuisset, quae una est e Cycladibus, ubi Polydectes Andromachi & Peristhenis filius imperabat vel, ut alii maluerunt, Neptuni filius & Cerebiae, vel Amymones, a Dictye fratre Regis, qui ibi forte piscabatur, haec arca rete extrahitur, quem Danae rogavit ut arcam aperiret: quam cum ille reclusisset, didicissetque qui nam essent, omnem detexit, &, ut affinitate coniunctos, apud se perhumaniter habuit, ut ait Strabo libro 10. Sequentibus postea temporibus Polydectes cum Danae iubere coniunctus est, quod cum ob Perseum non posset, finxit se velle dotem ampliam Hippodamiae Oenomai filiae parare, munusque id Perseo imposuit, ut ad se Medusae caput, quod Hippodamiae largiretur, afferret. Ille igitur acceptis iis, de quibus dictum est in Medusa, eo contendit. fama est Acrisium deinde, ut ait idem Pherecydes, nulla diligentia fati necessitatem, & oraculi responsum, devitare potuisse: quippe cum relato capite Medusae Polydectes, omnesque eius in saxa fuerint conversi, ac Perseus relicto Dictye, qui in Seripho imperaret, cum magna Cyclopum manu, & Danae, & Andromeda ad Argivorum civitatem contendit. Nam fama est Andromedam filiam fuisse Cephei & Cassiopes; quae a Nereidibus scopulo fuit alligata, ut a Ceto voraretur; quia Cassiope illarum iram in se concitauerat, cum se ipsam vel Nereidas forma antecellere gloriaretur. haec igitur virtute Persei ex illo facinore liberata fuit, quem etiam postea secuta est. cum Perseus igitur Argos venisset, non invenit Acrisium, qui eo ob timorem Larissam, quae Pelasgorum fuit civitas, confugerat. Relicta igitur ibi Danae apud matrem Eurydicen & Cyclopibus, & Andromeda, ipse Larissam contendit, ubi inveniens Acrisium, illique persuasit ut Argos secum rediret. Verum antequam Larissa discederent, certamen celebrari contigit in illa civitate, ad quod certamen & ipse Perseus descendit, atque discum capiens illum emis

cere incœpit, nondum enim inuentum fuerat pentathlum, sed singula cer-
tamina seorsum absoluebant. Discus igitur in pedem Acrisii aui deuolutus il-
lum vulnerasse dicitur, ex quo vulnere interiit, cuius sepulcrum ante portam ci-
uitatis Perseus & Larissæi magnificè extruxerunt. Pauſ. tamen in Corinthia-
cis non a disco vulneratum, sed impetu illius iacti ad arteriam Proetum petri-
ficatum fuisse deuisum scribit, cum Perseus inuenti à se disci gloria elatus il-
lum in conuentu hominum ostentaret. duxit Andromedam ex India, vt ait
Herod. in Polymnia, è qua cepit filium Persen, quem apud auum reliquit,
quia nullum is marem filium habebat. suscepit etiam Gorgophonem fi-
10 liam, vt ait in Corinth. Pauſ. Hæc sunt, quæ memoriæ prodita fuerunt de
Perseo, præter illa quæ dicta fuerunt superius. Nunc quid illa significent,
perquiramus. Quod Danae inclusa ita fuerit, & Iupiter in aurum versus il-
lam viciarit, nihil aliud significat, quàm largitionibus cuncta patere, & ab
auaritia nihil esse tutum. quod exposita fuerit in arca, ad historiam spectat.
quod Perseus illa egerit quæ de ipso superius dicta sunt, id totum fabulosum,
est enim Perseus ratio animi nostri & prudentia. Atqui Medusa cum esset
vel meretrix, vel naturalis libido & voluptas, quæ homines in saxa conuer-
teret; hæc cæditur à Perseo, & caput eius Palladi datur, quod affigitur Ægi-
pro: nihil hoc aliud significat, quàm vim eandem esse sapientiæ & libidinis,
20 neque minus esse voluptatis in rebus præclaris, quàm in libidine; sed ad
hanc cognitionē tanquam lena viciosa ratione, quare Perseus ablatum Me-
dusæ caput illud Palladi apparauit, ac de Medusa diligentius nobis explica-
tum est. Illi impedimento fuit Polydectes, quoniam malus non solum ipse in
suas voluptates insurgit, sed etiam aliis pro viribus opitulatur. Neque enim
vir bonus est solum planè, aut iustus, qui nihil ipse iniquum facit, sed etiā
qui pro viribus aliis est impedimento, ne quid faciant iniquum. Hic igi-
tur Deorum ope Gorgonum impetum euasit, Medusamque obtruncauit, quā
neque intueri quidem illi licebat; quia omnis humana prudentia per se de-
bilis est sine Dei auxilio; sine quo voluptatum illecebras effugere non satis
30 possumus: est enim & hoc ipsum, esse virum bonum, Dei munus. Neque li-
cet caro cupiam voluptates intueri, quoniam si quis illegitimis voluptati-
bus considerandis diutius immoretur, haud difficile est illum inuitum ad præ-
cipitium trahi. Charax tamen Mytilenæus lib. 2. historiarū Danaen scripsit
non à Ioue, sed à Proeto patruo fuisse compressam, è quo natus est Perseus, po-
stea Dilunioni appellatum Regi nupsisse, cui Daunum peperit. verum quia
nihil hæc pertinent ad vitæ institutionem in præsenti prætermittantur.

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIAE,

LIBER OCTAVVS.

Quàm sapienter Deorum multitudo antiquorum ad vnum Deum referatur.

ADMIRABILIS profectò fuit, ac propè diuina maiorum nostrorum sapientia, Christianissime Rex CAROLE, qui primi religionem & Deorum immortaliū metum inter homines introduxerunt: non solum quia nulla ciuitas, nullus hominum cœtus, nulla domus sine religione diuina potest cōsistere; sed etiā quia per hanc multiplicem fabularum varietatem nullam mundi partem, nullumque locum esse demonstrarunt, qui diuina Deorum præsentia vacare possit. Nam quanquam Christianæ veritatis participes esse nō potuerunt, quia nondum summum veritatis lumen Christus nobis religionis præcepta tradiderat, tamen pro suis viribus, & quantum acie humani ingenii prospicere potuerāt, demonstrare conabantur neminem clā vllum facinus vel turpe vel honorificum suscipere posse, quod nō continuo à Diis obseruaretur. Atque hos res humanas curare demonstrabant, cum sibi sacrorum, & ceremonias, & preces, & proprium singulorum cultum, vel ad placandos, vel ad aliquid petendum instituissent. Illud enim fuit eorum, qui fabulas excogitarunt, consilium, vt Deum cuncta videre, cunctaque audire ostenderent, quos ego vel Pythagora vel Socrate, vel omnibus illis, qui postea recentiores philosophi, multo sapientiores fuisse iudico. Nam tametsi non erat perfecta illa religio antiquorum, neque poterat ad probitatem inducere, tamen id vituperare non conuenit, quoniam nihil perfectum & plane absolutum nasci solet. Illi igitur, vt nullam mundi partem, nullumque locum vel priuatum vel publicum Deo vacuum esse monstrarent, ne quis scelerum admitteret se Deos latere posse, & nauigantium, & agricolarum, & militantium, & pastorum, & venatorum, & quodcunque aliud faciētium Deos proprios esse dixerunt: quia vulgus & imperita multitudo percipere nō poterat, quo pacto fieri posset cum vnus sit Deus, vt is omnia videret eodem tempore, quæ fiunt vbique & dicuntur, in infinito propè hominum numero. Vulgus enim pro suo ingenio plerumque diuinam naturam metitur, & quæ nimis admirabilia sibi videntur, quamuis à diuina natura non abhorreant, repellit ac pro falsis habet; quia tanquam male affectus stomachus validiora admittere non potest. Hæc ipsa causa fecit, vt arbitror, vt tantam Deorum multitudinem introduxerint antiqui, cum Deum vbique esse, omniaque illius nutu gubernari demonstrare conarentur, cui pro negotiorum varietate diuersa nomina tribuerunt. Nam vim diuinam: aliam, & alio-

sas mundi partes superiores gubernantem, Iouem Deorum patrem appellarunt: cuius vis ea, quæ sub terris esset, vocarunt Plutonem, atque illum Iouis fratrem nominarunt. Cum vero in aquis eadem vis considerabatur, quas diuina prouidentia omnino carere non putabant, Neptunum dixerunt, atque hunc ipsum etiam crediderunt Iouis esse fratrem. Cum per aera penetraret, rursus vim ipsam diuinam nuncuparunt Iunonem, eamque crediderunt esse sororem Iouis. Atque omnes vires denique per ipsa elementa diffusas, à superioribus & originem ducere, & pendere arbitrati sunt, omnes quasi ab vno fonte in eos locos numina naturam earum explicantes diduxerunt. Atque, vt summatim dicam, si rem diligentius inuestigemus, omnes prope antiquorum Deos vel Iouis fratres, vel filios, vel nepotes, vel aliqua affinitate coniunctos, inueniemus; ex quo patet nihil aliud significare voluisse antiquos, quam vnum esse Deum, rerumque omnium gubernatorem, cuius vis esset in omnes res diffusa, qui vnus cuncta videret, & custodiret, & regeret. Verum ad institutum opus iam accedamus, & de Oceano primo transigamus.

De Oceano, Cap. I.

OCeanus, qui fluuiorum, & animantium omnium, & Deorum pater vocatus est ab antiquis, Cœli & Vestæ, quam terram nonnulli vocarunt, filius fuisse dicitur, vt testatur Hesiodus in Theogonia, vbi terræ filios ita commemorat;

γαῖα δέ τοι πρῶτον μὲν ἐγείνατο ἶσον ἑαυτῇ
οὐρανὸν ἀστερόενθ', ἵνα μιν περὶ πάντα καλύπτοι,
ὄφρ' εἴη μακάρεσσι θεοῖς ἕδος ἀσφαλὲς αἰεί.
γείνατο δ' οὔρεα μακρὰ, θεῶν χαρίεντας ἐναύλους
Νυμφέων, αἳ ναίουσιν ἀν' οὔρεα βησσήεντα.
ἣ δὲ καὶ ἀτρύγετον πέλαγος τέκεν οἴδματι θυῖον,
πόντον, ἄτερ φιλότητος ἐφιμέρου, αὐτὰρ ἔπειτα
οὐρανῷ εὐνηθεῖσα τέκ' ὠκεανὸν βαθυδίνην.

Terra sibi par stellatum cœlum alma creauit,
Quod complectatur lato velamine totam:
Et foret hinc superis sedes firmissima Diuis,
Inde tulit montes statio gratissima Nymphis,
Quæ syluas habitare solent in montibus altis.
Hæc eadem peperit ventosi marmora ponti,
Non illi coniuncta mari, sed & inde creauit
Oceanum Cœlo coniuncta in amore profundum.

Apud hos educatam fuisse Iunonem testatur Home. lib. I. Iliad.

εἶμι γὰρ ὀψομένη πολυφόρβου πείρατα γαίης,
ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα τηθύν.
οἵ μ' ἐν σφοῖσι δόμοισιν ἐΰ τρέφον, ἠδ' ἀτίταλλον.

Oceanum visura peto nunc, vltima terræ,
Vnde genus superis, atque Tethymque parentem:
Qui me alvere suis domibus feliciter olim.

Ab hoc ipso Oceano videtur putasse Orpheus & antiquorum Deos, & res omnes initium sumpsisse; quippe cum omnia prius quam orirentur, aut in-

teriissent,

genitalem, indigeant humore; sine quo nihil neque corrumpi potest, neque gigni, ut sensit Thales. Sic autem scribit Orpheus in hymnis;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Oceanumque voco patrem, Tethymque parentem,
Vnde ortus superis, unde & mortalibus ortus.
Qui late terram spumosis fluctibus ambit,
E quo sunt maris & fluuiorum semina primum. 10

Huic tauri caput esse censuerunt antiqui, quare illum ita [illegible] appellauit Euripides in Oreste;

[illegible]	Oceanus quem
[illegible]	Tauriceps vlnis
[illegible],	Se flectens ambit terram.

Scriptum reliquit Aeschylus Oceanum amicissimum fuisse Prometheo in his;

[illegible]
[illegible].

Non reste amicum firmiorem dixeris
Oceano tibi. 20

Memoriae prodidit Isacius praeter Tethym duas fuisse uxores Oceano, Parthenopen & Pamphalygem: atque Asiam & Libyam suscepit filias è Pamphalyge, ex Parthenope Europam & Thracen, unde nomina regionibus postea mutata data. Dicuntur fuisse ab Oceano genitae praeterea Philyra, Callirhoe, Persis, Doris, Ephyre, Lecippe, Melobosis, Ianthe, Electra, Pheno, Tyche, Ocyrrhoe, Eurynome, Aetra, Pleyone, Clymene, Doris, Triton, Et ne singulis commemorandis sim longior, tria millia filiorum fuisse Oceano dicuntur, ut in his ait Hesiodus in Theog.

[illegible]
[illegible]. 30
[illegible],
[illegible]
[illegible].

Hae sunt Oceani & de semine Tethyos ortae,
Prisca quidem soboles, magna est & caetera turba.
Sunt etenim ter mille puellae Oceaninae,
Quae terras habitant, stagnorumque alta profunda,
In uariis dispersa locis gens, pignora Diuum.

Cum vero in perpetuo cursu & Oceanus & fluuii ex eo nati existant, [illegible], quasi non diuinum, sed decurrens genus, dicti sunt; eadem sunt ratione, qua sol & luna & astra assidue currentia Dii fuerunt nominata. Sic autem inquit Theocr. in Bubulcis; 40

[illegible]
[illegible].

Decurrens genus ô fluuii, vallesque, Menalcas
Siquando vobis dulce melos cecinit.

Diienim sunt fluuii [illegible], non quia peculiarem in se habeant diuinitatem magis, quam reliquae mundi partes, sed quia omnium prope natura-

lium

lium corporum maxime aquarum, & inter has fluuiatium motus sit perspi-
cuus. Nam cum venerit in dubium nonnullis cœlorum motus, qui non cœ-
los, sed terram moueri arbitrabantur, vt asserit Ptolomæus, nemo ad huc dubi-
etiam moueri mare, & vniuersa aquarum moles, apparet nec de cubitare potuis-
se. Est enim non minus Oceani, quam fluuiorum perpetuus motus, quem fluen-
do assiduo, modo refluxu, quod fieri ad lunæ cursum nonnulli arbitrantur, ita
vt cum luna ascendit ab Oceano donec ad medium cœli veniat, affluant
aquæ, refluantque cum descendit. Atque hic motus non semper sibi est simi-
lis: magis enim refluit in plenilunio, cum in nouilunio vix sensibilis; & cum
cœlum serenum fuerit motus etiam augetur, ita vt humiliores aquæ relin-
quantur. Ad hunc item motu nihil conferunt etiam coniunctiones & opposi-
tiones reliquorum planetarum; & quibusdam anni temporibus id etiam ma-
gis fit, maiorque varietas in his motibus existit: quippe cum circa solsti-
tium æstiuum augeantur accessus & recessus, minorque fiat ad tempus æ-
quinoctii, ac rursus crescat ad hybernum tropicum, & ab eo ad vernum
æquinoctium minuatur. Augetur istud etiam ex earum figurarum, in qui-
bus luna fuerit in suis mutationibus; nam in placidioribus æquabiliores sunt
motus, in vehementioribus magis inæquales: quod etiam vis imbrium au-
get, ac impetus ventorum. Hæc tanta causarum varietas facit, vt nulla
certa ratio horum motuum aquarum afferri, vel à peritissimis nauigatori-
bus possit. Est autem Oceanus vniuersa illa aquarum moles, quæ terram vn-
dique circundat; nam quacunque ad extremas terræ oras quis accesserit,
mare illi latissimum occurrit; quod ab Oriente quidem Indicum appella-
tur, ab occidente Atlanticum, vbi Hispaniam Mauritaniamque determinat.
Ad Septentrionem, & ad oppositam huic regionem mare [illegible] & gla-
ciale nuncupatur. Multi sane nauigiis ad extremam etiam Oceani penetra-
re conati sunt, multorumque dierum iter fecerunt, sed illis prius annona
& res victui necessariæ defecerunt, quam aquarum spatium, & nauigabilis
planities, vt testatur Sen. & [illegible] in nauigatione Hannonis Carthagi-
niensis. At nunc quæramus, cur hæc de Oceano ficta sint. Oceanum Cœli &
Terræ filium crediderunt, quoniam ex informi materia cum prius natus
fuisset Amor, isque vniuersam molem miscuisset, natum est Cœlum, &
Mare, & Terra, & omne Deorum genus paullatim, vt ait Aristophanes in
Auibus;

> Πρότερον δ' οὐκ ἦν γένος ἀθανάτων, πρὶν Ἔρως ξυνέμιξεν ἅπαντα.
> Ξυμμισγομένων δ' ἑτέρων ἑτέροις γένετ' οὐρανὸς, ὠκεανός τε,
> καὶ γῆ, πάντων τε θεῶν μακάρων γένος ἄφθιτον.
> Ante non erat genus immortalium, ante quam Amor per-
> miscuisset cuncta.
> Commixtis vero aliis aliis, natum est cœlum, Oceanusque,
> Et Terra, omniumque Deorum beatorum genus æternum.

Patet igitur ex his Oceanum post cœlum natum fuisse. Nam cum summus
opifex Deus in hoc mundo architectando dixisset, fiat lux, tum mox lumi-
instrumenta, cœli scilicet, planetarumque corpora nata sunt; quare prius
natum est cœlum, deinde Deus secreuit vniuersam aquarum naturam ab
aquis quæ super cœlo sunt, & in vnum locum à terra iussit secedere. Hac
igitur ratione, amor, quæ diuina est bonitas, cuncta commiscuit, & ad gene-
rationem excitauit, vnde Oceanus natus est è cœlo & terra. Apud Oceanum

dicunt

[illegible] fuisse [illegible], quod aqua in aere proximum cum varias sit sol- [illegible] aer densior factus ad [illegible] Oceanum descendit in aquam ver- [illegible] est [illegible] inter se generatio. Hinc eundem oceanum tradi- [illegible] Orpheus, & omnes antiquorum Theologi principium omnium Diis & re- [illegible] quia, ut sensit Thales, nihil sine humiditate nascitur aut per- [illegible] omnes elementorum qualitates, quas Deorum nominibus ap- [illegible] ex humore nascantur. Taurinum autem caput Oceano tribuerūt [illegible], ex [illegible] vim continerent, a quibus excitatur & impellitur, vel quia [illegible] fremitum emittat, vel quia tanquam taurus furibundus in [illegible] feratur, cuiusmodi [illegible] Boreã. Fabulati sunt propte- [illegible] fuisse [illegible] Prometheo, quoniam navigantibus per [illegible] prudentia & peritia opus sit, non solum ut siderum ducta, [illegible], sed etiam peritia opus est in obseruandis & dignoscen- [illegible] cognoscendis tempestatibus ac ventorum signis, [illegible] vitandis, quae possunt navigantes in summum discri- [illegible] : Quae eadem etsi utilia sunt in mari Mediterraneo, non tamē [illegible] necessaria. Huius uxorem fuisse Thetyn dixerunt, de [illegible]. Oceani filii tam mares & filiae fuisse dicuntur, quia [illegible], qui calore solis sublimes tolluntur, gignuntur fluviorum aquae, [illegible] antiquorum nonnulli. nam etsi volunt [illegible] fontes ex [illegible] in locis cavernosis in aquam versa procreari, tamen si diutius siccitas [illegible], neque sint imbres, vel penitus arescere flumina & fontes, [illegible] videmus; quare etsi non tota, maior ta- [illegible] fluviorum & fontium ita procreatur, ut apparet. inter filios Oc[illegible] [illegible] connumeratur, quae trecenta est, quia [illegible] esse oportet ma- [illegible], & ob illos, qui se ventorum fidei committunt. atq; ut summatim [illegible], per Oceanum fabulosum verā naturalem generationem, & necessariam [illegible] navigantibus prudentiam significarunt. at nunc de Tethye dicamus.

De Tethye & Thetide. Cap. II.

Tethys, quae uxor fuit oceani, Terrae & Coeli filia & ipsa fuit, ut ait Hesiod. in Theog.

> [illegible Greek verse]
>
> [illegible Greek verse]
>
> [illegible Greek verse]
>
> [illegible Greek verse]
>
> Oceanum Coelo peperit, cui vasta profunda,
>
> Et simul Hyperion, Coeumq; Rheamq; Themimq;,
>
> Mnemosynen, Thiam, Coeum q; Hyperiona, Tethym
>
> Formosam; Phoebenq;, [illegible] corona;

Tanc [illegible] matrem appellarunt, cum pater illarum esset Oceanus. Thetis [illegible], quae priore aspirata legitur, Chironis filia fuit, ut ait Epicharmus in Hebes nuptiis.

> [illegible Greek verse]
>
> [illegible Greek verse]
>
> Puella [illegible] Chironis hortum fugerat
>
> Carmen Thetis.

At Homerus tamen in hymno in Apollinem Nerei filiam fuisse significavit in his;

[illegible Greek verse]

Candida sed cepit nos illum filia Nerei.

Quod etiam testatus est Anaxandrides Rhodius, ubi Thetim de seipsa loquentem introducit in his carminibus;

[illegible Greek verse]

Deas marinas inter haud inglorias
Thetim vocarunt Nerei me filiam.

Et Euripides in Iphig. in Aulide;

[illegible Greek verse]

At non per undas educatum Nereum
Thetidis patrem, cuiusq; ego sum filia.

Hæc fuit uxor Pelei, atque dicta est omnium mulierum fuisse forma præstantissima; de cuius nuptiis ita scribit Apollodorus, [illegible Greek]. Inquiunt enim Iovem ac Neptunum solos de nuptiis contendisse. At Thetim noluisse congredi cum Iove, quia fuisset a Iunone educata: quamobrem iratus Iupiter, illam mortali dedit in matrimonium, ut est lib. 11. Metam. apud Ovid. Alii dixerunt Apollinem una cum Ioue & Neptuno de illius nuptiis contendisse, sed eum fuisse a Prometheo, vel, ut aliis magis placet, a Themide deterritos, quod ex illa filius patre præstantior esset oriturus. Scriptum reliquit Isacius Peleum Chironis consilio Thetim comprehendisse, cum in varias formas mutaretur, atque in sepiam denique fuisset conversa. id cum in loco Thessaliæ Magnesiæ accidisset, locus ipse Sepias dictus fuit, ut ait Zez. hist. 40. chil. 2. Celebratæ sunt autem Pelei & Thetidis nuptiæ in Pelio monte, ad quas omnes Dii præter Discordiam convenerunt: quæ pomum aureum in locum nuptiarum iniecit, [illegible Greek]. Contulerunt huic omnes Dii munera: Pluto Smaragdum insignem, Neptunus equos Xanthum & Balium, Vulcanus gladium, & dii cæteri alia, Nam ita mos fuit antiquorum, ut cum donis ad nuptias venirent. Sequentibus postea temporibus & alios filios & Achillem Thetis Peleo genuit, quos cum sub igne per noctem occultaret, ut quod mortale esset absumeretur, mortui sunt. Achilles vero Ambrosia per diem inunctus, & sub igne per noctem occultatus dicitur aliquantulum perdurasse, donec a Peleo deprehensa Thetis irata se in numerum Nereidum receperit. Atque eo tempore Achilles vocatus fuit Pyrisous, tanquam ab igne servatus, & Chironi educandus datus fuit, & postea Achilles ob eam causam quod uno labro careret dictus, ut ait in his Agamestor;

[illegible Greek verse]

Additur huic nomen Pyrisous. ipse at Achillem
De labro Peleus nomine dixit eum:
Sub cinere exussit puero quia prima labelli

Sub

Virum de labeis, hinc quoque nomen habet.

Fuerunt qui dixerint Thetidem non sub flamma solitam esse occultare filios [illegible] suscepisset, sed in lebetem aquæ bullientis iacere, vt experiretur an [illegible] essent. atque hæc de Thetide filia Nerei. Tethys Oceani [illegible] fuit, sororque Titani Ephyren peperit, quæ nupsit postea Epimetheo; & [illegible] Atlantis vxorem, de qua sic ait Ouid. lib. 5. Fast.

Duxerat Oceanus quondam Titanida Tethyn,
Qui terram liquidis, quà patet, ambit aquis.
Hinc sata Pleione cum cælifero Atlante
Iungitur vt fama est, Pleiadasque parit.

Verum fuit Thetidem nominatam, siue Thetyn, vtraque Dea fuit marina, & Tethys putanda est ipsa aquæ moles, quæ ad generationem coaluerit. The[illegible] vero aquæ elementum, vt patet ex Pollione Virgilii;

Pauca tamen suberunt priscæ vestigia fraudis,
Quæ tentare Thetim ratibus, quæ cingere muris
Oppida.

Nam cum sit Oceanus vniuersa aqua, ac materia Tethys ad generationem [illegible], ridiculum sane erit mare etiam vxorem habere. cum igitur ea ma[illegible], ex qua cuncta gignuntur, coaluerit, illa Deorum & animalium omnium [illegible] dicta est. Quod attinet ad nuptias Pelei, scriptum reliquit Staphy[illegible] de Thetide Chironem rerum astronomicarum peritissimum [illegible] Peleum illustrare, quare tempus obseruauit, quo futuri essent magni [illegible], atque famam in homines dissipauit quod Ioue concedente Peleus Thetidem esset vxorem ducturus, ad quas nuptias Dii cum pluuiis & [illegible] [illegible] forent venturi. cum tempus igitur huiusmodi aduenisset Pe[illegible] duxit Philomelam Actoris Myrmidonis filiam: sed tamen nomen de Thetide inualuit, verum de his alibi copiosius dictum sit hæc de Thetide sint [illegible], at nunc de Tritone dicamus.

De Tritone. Cap. III.

Triton Deus marinus, quorum filius fuerit, non conuenit inter scriptores: Hesiodus Neptuni & Amphitrites illum filium fuisse dicit in Theog. in his;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Inde Amphitrites Neptunoque editus ipse
Est Triton Deus insignis, qui vasta profunda
Cum patre & cum matre colit; qui & aurea tecta
Incolit eximius Deus.

Asclepiades verò Eurypylum & Tritonem filios fuisse Neptuni & Celænus scriptum reliquit, ac Sterope Solis filiam nupsisse Eurypylo, cui genuit Lycaonem & Leucippum. At Numenius in libro de Piscationibus Oceani & Tethyos filium Tritonem fuisse inquit. Lycophron Nerei filium putauit, vt patet in his carminibus, in quibus inquit poculum donatum fuisse Tritoni à Medea, quoniam Argonautas rexerit, cum in syrtes incidissent.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Fractum lacunar inferorum magnæ opes.
Audiuit, cinnyphæam hanc stactam rigans
Fecundat arua, Nerei proles hic dedit
Tritoni Colchis poculum olim fœmina
10 Dono, quod auro erat probè multo illitum.

Fuit autē Triton Oceani ac Neptuni buccinator & tubicen, vt testatur Ouid. lib. primo Metam. in his, vbi etiam formam ipsius buccinæ describit.

Cæruleum Tritona vocat, conchæque sonanti
Inspirare iubet, fluctusque, & flumina signo
Iam reuocare dato, caua buccina sumitur illi,
Tortilis in latum quæ turbine crescit ab imo:
Buccina, quæ medio concepit vbi aëra ponto,
Littora voce replet sub vtroque iacentia phœbo.

Huius suprema pars corporis vsque ad vmbilicum fuit hominis, at inferior vsque ad caudam delphini: duos pedes priores equinos habuisse dicitur, atque duplicem in hunc formam, vt significauit Apollonius lib. 4. Argonauticorum in his,

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Par fuerat forma superis humeroque, capitique,
30 Et latera, & partes supremas corporis omnes.
Inferius sed enim cauda hinc pendebat & illinc
Immanis ceti, tum spinis verberat alti
Terga freti, hæ lunæ similes curuantur in orbem.

Hanc eandem formam Tritonis ita expressit Virg. lib. 10.

Hunc vehit immanis Triton: & cærula concha
Exterrens freta: cui laterum tenus hispida nanti
Frons hominem præfert, in pristim desinit aluus.
Spumea semifero sub pectore murmurat vnda.

Fabulati sunt hunc in curru ab equis cæruleis tracto vehi solitū, vt ait Ouid.
40 in epist. Didus;

Iam venti ponent, strataque æqualiter vnda,
Cæruleis Triton per mare curret equis.

Inquiunt huic humeros fuisse colore purpureo, & quasi colore muricis tingi perfundantur, de quo ita ait Ouid. lib. primo,

supraque profundum
Extantem, atque humeros natiuo murice tectum
Cæruleum tritona vocat.

Tritonem humanam vocem habuisse dicunt, vt testatur Pausan. in Arcad. Fabularur

[illegible] hanc inuentam à se concham ad id bellum attulisse, quod susceptū
[illegible] aduersus gigantes, quam cum inflasset, & inauditum sonum edidisset, illi
[illegible] immanem aliquam belluam ac formidabilem rati se in fugam verterunt,
[illegible] victoriam facilem Diis concesserant. De Tritia Tritonis filia memi-
nit Pausanias in Achaicis, quae cum esset virgo fuit sacerdos Mineruae, sed postea
ex Marte compressa Melanippum peperit. Idem testatur in Boeoticis Tritonem
[illegible] quaecunque pecora ad mare agerentur apud Tanagraeos abdu-
[illegible] & leuiora nauigia inuadebat. Ad hunc placandum cum Tana-
[illegible] vinum exposuissent, ille odore allectus vinum hausit, mox de
[illegible] in somnum praeceps decidit, cui Tanagraeus quidam
[illegible] securi caput amputauit, quem eamtem à Baccho [illegible] cre-
[illegible]. Qui diligentius Tritonum figuram expendere conati sunt, illi
[illegible] capillos [illegible] palustri similes esse dixerunt, cum [illegible] cor-
[illegible] squammis [illegible] asperitate [illegible] branchias habuit
[illegible] sub auribus, naresque hominis, [illegible] os esset pau-
[illegible] dentes pantherarum dentibus persimiles, oculi subglauci, ma-
[illegible] & digiti similes erant [illegible] sub ven-
tre & sub pectore, sicut visuntur in Delphinis, ut scriptum est à [illegible]
[illegible]. Dictus est Triton etiam Neptunus, siue mare, ut ait Ly-
cophron, qui etiam [illegible] Hercules Triduum fuit, Trito-
nis canem [illegible] appellat, & leonem Herculem;

[illegible]

[illegible]

Triamq; noctium leonem, quem canis
Tritonis olim deglutiuit [illegible].

Nam cum Hercules Laomedontis [illegible] impulsus Hesionē Regis
[illegible] expositam Laomedontis ipsius filiam esset ab illo peri-
culo liberare, [illegible] ut alii malunt, marinum repentinum excitasse,
[illegible] armatum constitisse. Ubi vero [illegible] accessisset
[illegible], in [illegible] Hercules iuit, ubi cum per triduum fuisset, [illegible]
[illegible] amissis capillis capitis; ut scriptum reliquit Andreas Tene-
[illegible] in nauigatione Propontidis. Quam quidem fabulam nihil aliud signi-
ficasse puto, [illegible] ut traditum est à sapientibus Christianorum [illegible]
[illegible] cum multa tradita sint de Hercule,
[illegible] Christi [illegible] & [illegible] vitam spectare
[illegible]. Vocatus fuit etiam Triton Nilus Aegyptius fluuius, quia ter no-
men mutauit; nam primo Oceanus, deinde Aegyptus, tum denique Nilus
vocatus est, ut ait idem Lycophron;

[illegible]

Aegyptium Tritonis ut potum trahit.

[illegible] Tritones & urbes [illegible] Boeotiae, Thessaliae, Libyae. Atque
Tritones denique crediti sunt dei, qui praesto essent nauigantibus, ne quis
[illegible] diuina [illegible] carere videretur.
Quod Triton Neptuni fuerit & Amphitrites, vel Neptuni & Celaenus, vel
Oceani & Tethyos, vel Nerei, nihil aliud significare fere ego crediderim, quā
[illegible] omnium elementorum [illegible] ad
[illegible] monstrorum genera procreanda fertilius. Et quoniam facile cadit in
[illegible] admirationē imperita multitudo, idcirco quod raro apparet

vel

vel diuinũ quidpiam esse arbitrarentur, vel certe sine aliqua diuina & maxima causa non contingere. Id cum ita sit, non fuit difficile persuadere mortalibus diuinum quidpiam esse Tritones, & Deos esse quorum in potestate esset nauigantes, ad quod credendum aliquando periculorum magnitudo impellebat (sunt enim timentium animi & in periculis existentium ad superstitionem perfaciles.) Et cum inter multos precantes alicui voti compos fieri contigisset, illius praeconio postea Tritonum vt Deorum nomen fuit celebratum. Neq; illud praetermiserim, quod apud Romanos super templo Saturni Triton quidam ex aere magnitudinis fuit collocatus, qui buccinã inflabat quoties oriebatur ventus, eandemq; intra terram occultabat. Per illum significare tradiderũt nonnulli res gestas ante Saturnum silentio fuisse inuolutas; at post imperium Saturni clarissima historiographorum voce fuisse celebratas: quanuis ego occultatam verã religionem ante Christum hac significatam crediderim, at post Christi aduentum clarissimo sanctorum apostolorum praeconio omnibus gentibus veram, sanctam & salubenimam legem, omnibus Christo altissimo Dei filio credẽtibus celebratam iri. Nam alioquin infalsum esse videbatur, vt sapientes antiqui caudatos etiam Deos habuerint. At nunc de Palæmone dicamus.

De Ino, & Palæmone, Cap. IIII.

INo quoque cum Palæmone filio nauigantibus praeesse fuit existimata ab antiquis, & inter Deorum marinorum numerum relata. Hæc Cadmi & Harmoniæ illius, cuius carmen nuptiale Musæ cecinerunt, filia fuit vt ait Hesiod.

> Κάδμῳ δ' Ἁρμονίη θυγάτηρ χρυσῆς Ἀφροδίτης
> Ἰνὼ καὶ Σεμέλην, καὶ Ἀγαυὴν καλλιπάρῃον,
> Αὐτονόην θ', ἣν γῆμεν Ἀρισταῖος βαθυχαίτης.
> Harmonia hinc Veneris formosæ filia Cadmo
> Inoq;, Semeleq;, & Agauen edidit; atq;
> Autonoen, quæ nupsit Aristæo inde comato.

Fuit Ino postea Athamantis Thebanorum Regis vxor, quæ vt dictum fuit, singulari odio Nepheles filios, vtpote nouerca, prosequebatur, totiusq; seminibus vnum de filiis Nepheles Diis immolari oportere per aruspices significauit. Postea ob Iunonis odium in omnes Thebanos, quia Bacchus ibi natus esset, Athamas in furorem vertitur, Learchumque filium, quem ex Ino inter cæteros susceperat, obtruncauit. Tum Ino arrepto Melicerta ob Athamantis timorem in proximum mare insiliit. Putantque quidam furorem immissum fuisse Ino, quod illius hic peperisset & educasset Dionysum. At Nymphodorus Syracusius in libro Asiaticæ nauigationis non ab Athamante, sed a furiata Ino scriptũ esse scripsit in filios, quæ & Learchum & Melicertam trucidauit: ac postea desperatione capta in mare insilierit ob impatientiã doloris, vt ibi suffocaretur. At Dorion in libro de piscibus Learchum sagitta fuisse ab Athamante transfixum scribit, Melicertamque ab Ino iugulatam, post quam rem se Ino in mare præcipitauit. Alii dixerunt Ino fugisse Athamantis impetum cum Melicerta filio, quia Learchum, quem Athamas interemerat in cacabum bullientis aquæ coniecisset. Aufugit igitur per Geraniam Megarensis agri montem, seque de saxo Moluride dicto, vt ait Pausanias

[illegible] cum filio Melicerta, vt communior est sententia, in mare praecipita-
ta: vt patet ex his lib. 4. Metam. apud Ouid.

> Imminet aequoribus scopulus: pars ima cauatur
> Fluctibus, & tectas defendit ab imbribus vndas:
> Summa riget, frontemque in apertum porrigit aequor.
> Occupat hunc (vires insania fecerat) Ino,
> Seq; super pontum nullo tardata timore
> Mittit, onusq; suum; percussa recanduit vnda.

At fabulantur accidisse eo tempore vt Nereides chorum ducerent in eo lo-
co, quare dixerunt se in honorem Melicertae, vt Sisypho gratificarentur, eri-
gere. Non defuerunt tamen qui putarint eius corpus ad Sisyphum dela-
tum ex Eubaeantia, quo fuerat portatum ab vndis, & Isthmicos ludos tunc
illi institutos. Haec Ino vocata fuit postea Leucothea, & Dea marina existi-
mata, vt ait Home. lib. 4. Odyss.

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Prospicit hanc Ino formosa filia Cadmi
> Leucothea, ante fuit mortalis foemina: sed nunc
> Illam diuino nautae dignantur honore.

Haec Matuta deinde vocata fuit a Latinis, quia mane oriretur, vt ait Cice. in
lib. Tuscu. disputationum in his; Ino Cadmi filia nonne Leucothea nomi-
nata a Graecis, Matuta habetur a nostris? quae quod aurora sit, ita patet
ex Lucret. libro 5.

> Tempore item certo roseam Matuta per oras
> Aetheris auroram defert, & lumina pandit.

Culta fuit diu Leucothea in quodam vico nō procul ab vrbe Corone, & sic
in Deorum numerum relata, vt ait Paus. in Messeniacis. Fuit magna vis eius
existimata in seruandis nauigantibus, & in mari placando, vt ait Orpheus
in hymnis;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Aduoco Leucotheam, Dea quae venerabilis atque
> Multa potens; Bacchum puerum quae nutriit olim.
> Audi diua maris, quae nautas, quae regis vndas.
> Fluctibus & gaudes seruatrix alma virorum.
> Vt tibi collibitum sulcant maria alta carinae.

Impetratū est autem Veneris precibus a Neptuno vt Dea maris fieret Ino,
sicut scriptum reliquit Ouid. lib. 4. Metam.

> At Venus immeritae neptis miserata labores
> Sic patruo blandita suo est. ô numen aquarum
> Proxima cui coelo cessit Neptune potestas:
> Magna quidem posco, sed tu miserere meorum
> Iactari quos cernis in Ionio immenso.
> Et Diis adde tuis. aliqua mihi gratia ponto est.

Annuit

Annuit oranti Neptunus, & abstulit illis
Quod mortale fuit, maiestatemque verendam
Imposuit, nomenque simul, faciemque nouauit.
Leucotheaque Deum cum matre Palaemona dixit.

Scripsit in Atticis Pausan. Melicertam a delphine exceptum fuisse cum incidisset e saxo Moluride, & in Corinthiorum Isthmum expositum mutato nomine Palaemona fuisse appellatum, atque inter caeteros honores Moluridem petram illi fuisse consecratam, & Isthmicos ludos illi a Sisypho Aeoli filio fuisse institutos, qui tunc imperabat Corinthiis, cum esset Melicerta inuentus: atque primum pinu, deinde apio sicco victores ibi coronati fuere. Musaeus in eo libro, quem scripsit de Isthmiis, duo certaminum genera celebrari solita in Isthmo scripsit, alterum in honorem Neptuni, alterumque Melicertae, quod etiam in his ait Apollon. lib. 3.

[illegible]
[illegible]

Qualis adit ludos Isthmi Neptunus vt altum
Conscendit currum.

Habitus est postea ipse etiam Palaemon Deus marinus, vt ait Orpheus in hymnis;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Te voco qui fluctus habitas, pontumque Palaemon,
Cum Baccho nutrite, veni ad tua sacra benignus,
Exlaeta facie pelagi de fluctibus altis.
Custosque nauis terris protege, & vndis.
Pontiuagis hyemem ratibus depellere suetus,
Illis quibus appares, miseris ei certa salus
Namque fauens, tumidasque refrenas aequoris iras.

Sic etiam Euripides in Iphigenia in Tauris custodem & seruatorem nauium Palaemonem vocauit;

ὦ ποντίας παῖ Λευκοθέας, νεῶν φύλαξ,
δέσποτα Παλαῖμον, ἵλεως ἡμῖν γενοῦ.

Fili marinae Leucotheae, custos bone
O nauium Palaemon, sis nobis bonus.

Hic non celebratur in cantu, sed natandi peritissimus habebatur, vt ait Ouid. in Epist. Leandri;

Et iuuenem possim superare Palaemona nando,
Miraque quem subito reddidit herba Deum.

Vocatus fuit Palaemon etiam Portunus, quem clauem dextra gestantem finxerunt, quoniam portus ab hostibus tueretur. Huic infans mactari consueuit, atque in Tenedo praecipue diuinis honoribus colebatur. Sepultus fuit hic nauigantium Deus in Isthmo, vt ait Paus. in Atticis. At Ino in eo ma-

ritima

[illegible] agri Megarensis a Celso & Teuropali Clesonis filiabus & Lelegis [illegible] sepultus. Hæc sunt ea, quæ de Ino & Palæmone memoria prodita fuerunt ab antiquis, é quibus veritas est exprimenda. Quod Ino fuerit Cadmi, & Harmoniæ filia & Athamantis uxor non dissentit ab historia, & quod á [illegible] fuerit [illegible] illisus, & quod Ino mœrore vel furore concita in mare se cum filio præcipitauit. Quod vero ipsa & puer Melicerta fuerint in Deos conuersi, nihil hoc habet cum veritate commune. at quid per hæc significare voluerunt antiqui? Dictum fuit superius tantam fuisse nonnullorum antiquorum principum ambitionem, vt aras, & sacerdotes, & ceremonias nonnullis suorum maiorum tanquam Diis immortalibus instituerint. 10 Sic Isthmia Sisyphus, quæ prius in honorem Neptuni celebrabantur, in honorem sui propinqui conuertit, quare dictus est Neptunus his aquarum imperium [illegible], atque inde Dii marini crediti sunt. Nam apud Romanos [illegible] funebres ludi instituti sunt, qui & ipsi [illegible] inter Deos fuisse relatos demum fabulabantur. Nam sicut [illegible] prope [illegible] nostræ ætatis paucis exceptis animum auaritia, [illegible] ita ambitio antiquorum mentes occupauit. Leucothea, quæ Matuta dicta est a Latinis, Aurora est: Palæmon fuit [illegible] agitare significat, vnde Palæmon [illegible]. Matuta [illegible] dictus fuit, quia venti plerunque ab aurora spirare incipiunt, & quia tunc in mare incumbunt, dicuntur se in mare præcipitasse. Hi crediti sunt Dii nauigantium, quia venti nauigantibus vere prosunt, qui si benigni aspirarint, felix iter contingit nauibus, & idcirco ait Virg. lib. 1. Georgic.

> Votaque seruati soluent in littore nautæ,
> *Glauco & Panopeæ*, & Inoo Melicertæ.

Quare per hanc fabulam significarunt illos [illegible] credere, qui per mare nauigarent, quare non est de diuina clementia conquerendum si quid aduersi acciderit, sed de nostra leuitate & imprudentia. Ad placandas etiam perturbationes animorum hæc fabula accommodata est. & adhortandum ad beneficentiam & liberalitatem, quippe cum ita castigata á Iunone [illegible], quia Liberum patrem liberaliter educasset, [illegible] postea [illegible]. Nam etsi viri boni aliquandiu pro benefactis [illegible], & [illegible] domesticas calamitates, tamen nemo vir bonus diu potest esse infelix. nam quæ tanta potest esse calamitas, quod tantum infortunium, quod diuina clementia in maiorem felicitatem non possit conuertere? [illegible] igitur esse diuinæ bonitati sic antiqui tradiderunt, cum nemo iustus á Deo [illegible] relinquatur, cumque tanta sit diuina clementia, vt [illegible] [illegible] mortalium in [illegible], qui [illegible] miserias patiuntur. 40 Nunc de Glauco dicamus.

De Glauco. Cap. V.

Glaucum, qui & ipse marinus Deus ex homine factus est, non minus absurdam ignominiam, [illegible] causam consecutus fuit. Hunc Anthedonii hominis cuiusdam [illegible] filium fuisse scriptum reliquit Strabo [illegible] tamen illum Polybi Mercurii filii & Eubœæ filium [illegible] lib. 5. eorum, quæ in sicco degunt, & [illegible]

das Heracleotes patria Anthedonium, cum Anthedon exigua ciuitas fuerit Boeotiæ. alii dicunt Nopeum fuisse Glauci patrem, quem dicentem de se ipso introduxit Thelys Methymnæus in Bacchicis carminibus, in hanc sententiam;

> Vrbs est Anthedon spumoso proxima ponto,
> Euboicis obiecta ferè, Euripique fluentis,
> Est genus inde meum: Nopeus pater ipse vocatur.

Hic dicitur Ariadnam ex insula Dia rapuisse, qui postea a Baccho fuit vitis vinculo ligatus, sed deinde dimissus. Hic quoniam natator esset peritus, Pontius fuit appellatus. Epicus vero Euanthes Neptuni & Naidis filium fuisse scripsit in quodam hymno. fabulantur hunc Symen Ialemi & Doridis filiam raptam in Asiam deportasse, deinde amasse Hydnam Scyllii Scionei vrinatoris filiam. alii dicunt hunc piscatorem fuisse Anthedonium, vt est apud Ouid. lib. 13. Metam.

> Ante tamen mortalis eram, sed scilicet altis
> Deditus æquoribus, tantum exercebar in illis.
> Nam modo ducebam ducentia retia pisces,
> Nunc in mole sedens moderabar arundine linum.

Quidam inquiunt hunc artificem fuisse Argonauis, eamque gubernasse quo tempore Iason pugnauit cum Tyrrhenis, qui solus exiit non vulneratus, vt scripsit Possis libro tertio Amazonidis. Hunc alii habitasse in Delo scribunt, & cum Deabus Nereidibus vaticinari solitum, Apollinemque artem vaticinandi à Glauco doctum fuisse, vt ait Nicander lib. 1. Georgicorum. fabulantur hunc aliquando magnam copiam piscium cepisse, qui piscator fuisse traditur; quos cum in vrbem portaret, atque ob nimium pondus fessus in via deposuisset, quidam ex iis piscibus herba quadam gustata reuixit, eam rem admiratus Glaucus & ipse herbam illam gustauit, atque statim immortalis est factus. at Ouid. lib. 13. dum pisces numeraret in littore mari proximo, vnde pisces ceperat, illud contigisse scribit, piscesque ipsos non gustata, sed tacta solum herba in mare resiliisse memorat, his verbis;

> ego primus in illo
> Cespite consedi dum lina madentia sicco,
> Vtque recenserem captiuos ordine pisces
> Insuper exposui, quos aut in retia casus,
> Aut sua credulitas in aduncos egerat hamos.
> Res similis fictæ, sed quid mihi fingere prodest?
> Gramine contacto cœpit mea præda moueri,
> Et mutare latus, terraque vt in æquore niti.
> Dumque moror, miror que simul fugit omnis in vndas
> Turba suas, dominumque nouum, litusque relinquunt.

Id cum vidisset Glaucus, etiam ipse illa herba gustata tanto aestu in mare insilit vt testatur paulo post idem poeta. alii tamen eo tempore, quo Iaso cum Tyrrhenis pugnauit, Iouis consilio illum in profundum mare demersum inquiunt, ac Deum marinum factum soli Iasoni apparuisse. alii maluerunt Glaucum in Oria monte altissimo Aetoliæ leporem insecutum fuisse, quem captum cum ad fontem deduxisset quia propter laborem dimortuum esse videret, ille refectus proxima herba quadam gustata conualuit, qua herba gustata ipse etiam Deus marinus factus est. alii tædio vitæ illum sese in mare præcipi-

praediscendi inquiunt. fabulantur hunc interpretem fuisse Nerei, ut sensit Euripides in Oreste;

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ait & Euclides.

> Vates fretum sulcantibus dixit mihi
> Glaucus propheta Nerei, verax Deus.

Sic autem Apollon. lib. primo vatem Nerei illum appellavit his carminibus; 10

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

> Visus adest illis tunc altae ex aequore Glaucus,
> Divini vates Nerei, qui plurima novit.
> Hirsutum caput, & pectus summis extulit undis.
> Tum forti dextra ex imo cepit ille carinam
> Labentis navis, atque hac properantibus inquit;

Strabo vero lib. 9. non in Deum mutatum, sed in balenam conversum fuisse 20 scribit. Hic vero cum Ariadna congressus fuisse scribitur a Theolyto Methymnaeo in Bacchis carminibus, & cum Europa Nerei, & cum Hydna Scyllitani [illegible] filia, nullus tamen filius ex eo genitus commemoratur. At Clearchus Solensis lib. 7. Vitarum aliam fabulam longe ab his diversam recensuit, quam etiam recitavit Hyginus. inquit enim Glaucum Pasiphaes [illegible] filium, qui dum murem insequeretur in dolium mellis cecidit, atque illic suffocatus est. hunc ubi pater Minos quaereret, ut qui nusquam inveniret, accepit responsum hominem illum significaturum, & filium ei vivum redditurum, qui dixisset cui rei similis esset bos tricolor Minois, qui in agro pascebatur. Hunc Polyidus [illegible] similem esse dixit, quem ferret rubus, quare Minos illum iussit apprehendi, & sibi filium indicare. at Polyidus arte divinandi suffocatum esse inquit in dolio mellis. cum igitur mortuum invenisset Glaucum, Polyidum cum illo in domo quadam inclusit, ut illum vitae restitueret: qui cum serpentem ad cadaver properantem [illegible] illum [illegible] ne ipse ab eo necaretur, [illegible] serpentem [illegible] ad mortuum serpentem accedens herbam quandam attulit, qua tacta serpens ille revixit. tunc ipsam herbam captam Polyidus Glauco imposuit, & ita in vitam revocavit. coegit postea Minos Polyidum artem quoque vaticinandi Glaucum docere, antequam in patriam suam Argos liberum dimitteret. fuit etiam Glaucus alius Sisyphi filius, qui cum equas haberet, quae carnibus humanis vescerentur, ab illis tandem ipse in amorem versis, Venerisque stimulis agitatis discerptus fuit, ut significavit Virg. lib. 3. Georg.

> Et mentem Venus ipsa dedit, quo tempore Glauci
> Potniades malis membra absumpsere quadrigae.

Id autem contigit non procul a Dirce fonte, Potniisque civitate ut ait Strab. lib. 9. fuit & Glaucus quidam Epicydis Spartanus [illegible] existimatione clarus. & Glaucus Chius primus omnium metallorum ferruminationem excogitavit, rationemque ferri coniungendi ut scripsit Herodotus in Clio. Fuit

alius Glaucus Carystius, qui duas coronas victor è Pythiis, Olympiis è Ne-
meis & Isthmiis reportauit, cui pater fuit Demylus à Glauco marino Deo
oriundus ut ait Paus. in posterioribus Eliacis. at nunc ex his veritatem eli-
ciamus. fuit Glaucus urinator peritissimus, quare aliquando spectantibus
Anthedoniis è portu enatasse dicitur ex quorum prospectu sub aquis latens
in locum longinquum peruenerit, unde à nemine amplius videri posset:
ibi aliquot dies commoratus multis spectantibus aduersum iterum in
portum rediit, cum diceret se tandiu sub undis degisse. Accedebat ad hoc
mirabilem quiddam [illegible], cum nihil caperent piscatores, ad eum suos quo-
cunque illi pisces poposcissent, continuo apportabat, quos ille multos sec-
in hunc vsum reseruauerat. Deinde captus à quadam bellua marina cum
interiisset memoriæ proditum est illum gustata quadam herba Deum ma-
rinum esse factum. alii dixerunt Glaucum vitæ pertæsum se in mare præci-
pitasse: alii ob amorem Palæmonis, qui cum non amplius visus fuerit à bel-
lua aliqua marina fortasse correptus creditus est in Deorum marinorum nu-
merum recessisse. Verum quid habet admirabile hæc fabula cur à poetis sa-
pientissimis hominibus celebraretur? aut quid hoc pertinet ad humanæ vi-
tæ institutionem? Significare per hoc voluerunt antiqui nullam adeo de-
pressam & sordidam esse hominum conditionem, quam non Dei voluntas
extollere & illustrare facillime possit: cum nulla sit hominum conditio, quã
Deus respiciat siue probitate, cum is innocentiam & integritatem animi tan-
tum, at non aliud quidquam respiciat. Hanc cum diuinandi artem peritum
finxerint, demonstrabant nauigandi peritum hominem futuras tempestates
multo ante prævidere. at nunc de Nereo dicamus.

De Nereo & Nereidibus. Cap. VI.

NEreus vero fuit Ponti, siue Oceani & Tethyos filius creditus, ut ait in
Hesiodus in Theogon.

νηρέα δ' ἀψευδέα, καὶ ἀληθέα γείνατο πόντος
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Nerea ueridicum, haud fallacem, semine Ponti
Progenitum natu seniorem: dictus & inde est
Ille senex, quod veridicus, blandusq; nec æqui
Oblitus mitis semper decernere iusta.

Nam etiam Apollodorus lib. 1. bibliothecæ hos Ponti & non Tethyos, sed
Terræ filios commemorauit, Phorcum, Thaumantem, Nereum, Eurybiam,
Ceto. Hunc igitur & veridicum & vatem esse crediderunt, cũ Troianis suã
calamitates Paridis narrauit, ut ait Horatius lib. 1. Carminum in his;

Pastor cum traheret per freta nauibus
Idæis Helenam perfidus hospitam,
Ingrato celeres obruit otio
Ventos, ut caneret fera
Nereus fata, mala ducis aui domum
Quam multo repetet Græcia milite,
Coniurata tuas rumpere nuptias,

Et regnum Priami vetus.

Fertur hic in mari Aegaeo praecipuas domos habuisse, vt ait Apollon. lib. 4.

[illegible]

Iris ait: caeloque volans descendit ab alto
Praepetibus pennis passis, pontumque subiuit
Aegaeum, domus hic sublimis, & atria Nerei.

Fama est Herculem ad aurea mala Hesperidum ferenda missum, ad Nymphas, quae in antris Eridani habitabant, adiisse, vt ex iis audiret vbi nam locorum essent illa mala aurea. Tum Herculem missum fuit ad Nereum, quem variis formis eludere conantem tandem deuinxit, vt in pristinam figuram reuersus locum indicaret. Hunc antiquissimum Deum nominauit Orpheus, in Argonauticis;

[illegible]

Nerea cui priscum genus est, hunc ante vocarunt.

Hunc mari praeesse, & in mari habitare solitum, delectari choreis puellarum principemq. esse & fontem aquarum, & omnes illius facultates denique ita complexus est Orpheus in hymno quodam;

[illegible]

Fundamenta tenens ponti, cui caerula sedes.
Quinquaginta mari in lucem generate puellis,
Formosisq. choris Nereu, venerabile numen.
Tu fundamen aquae, tu terrae finis, & idem
Principium es cunctis.

Hunc ab vndis educatum & nutritum fuisse significauit Euripides in Iphig. in Aulide;

[illegible]

At ego per vndis educatum Nereum
Thetidis patrem, cuiusq. ego sum filius.

Hunc eundem patrem fuisse Nereidum vocatarum ita idem testatur in eadem Tragoedia;

[illegible]

Nam seu Dioscuri sedent in littore,
Imago siue Nerei, Nereidum
Qui quinquies decem chorum olim protulit.

Fuerunt enim quinquaginta Nereides vocatae Nerei & Doridis filiae, vt ait Hesiodus in Theogo.

[illegible]

Nascuntur Nereo nam pignora clara Dearum,

Dori-

> Doridis & hinc pulchræ spumosis in maris undis,
> Quæ fuit Oceano fluvio lato edita quondam.

Fuit autem Doris Nerei soror. Has comas virides habere censuerunt antiqui, quare ita ait Horat. in lib. 3. Carminum;

> Nos cantabimus invicem
> Neptunum, & virides Nereidum comas.

His aves Halcyones gratissimæ fuisse putabantur, ut ait Theocritus in Thalysiis;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Alcyones sternent undas atque æquora ponti,
> Atque Eurum, atque Notum, qui extremas suscitat algas;
> Halcyones Nereidibus gratissima proles
> Cunctarum volucrum.

Scriptum reliquit Orpheus in hymno quodam in Nereides, illas in undis tripudiare, & bacchari, & tanquam lascivissimos pisces huc illac circa currū Tritonis præcipuè cursitare, inter quæ & illud est carmen;

> [illegible]
> A tergo currus Tritonum cernere posses
> Has gestire simul.

Harum Nereidum multarum nomina ita recensuit Home. lib. 18. Iliad.

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Tum fudit lacrymas: hanc circum numina ponti
> Conveniunt, quæ ima habitant Nereides undas.
> Hic adsunt, Glauceq́ue, Thaliaq́ue, Cymodoceq́ue,
> Nisæe, Spioq́ue, Thoeq́ue, Haliaq́ue decora.
> Cymothoe, Actæe, Melite, cum candida Agave,
> Amphithoeque, & Iæra comis in colla reiectis.
> Dotoq́ue, Protoq́ue, Pherusaq́ue, Dynameneq́ue,
> Doris, & Amphinome, Panopeq́ue, & Callianira,
> Dexamene, Galatea, Amathiaq́ue, Callianassa,
> Et Clymene, atq; Ianira simul, pariterq́ue Ianassa,
> Mæraq́ue, & Orithyia genas fucata colore.
> Quæq́ue imas habitant aliæ Nereides undas.

verum

Verum multo & plures his natae sunt Nereides, quae ad quinquaginta nu-
merantur ab Hesiodo in Theogonia, quae ita vocantur, Proto, Eucrante, Sao, Am-
phitrite, Eudore, Thetis, Galene, Glauce, Cymothoe, Spio, Thalia, Melite,
Eulimene, Agaue, Pasithea, Erato, Eunice, Doto, Pherusa, Dynamene, Ne-
saea, Actaea, Protomedea, Doris, Panope, Galatea, Hippothoe, Hipponoe, Cy-
modoce, Cymatolege, Cymo, Eione, Halimede, Liagore, Euagore, Laomedea,
Polynome, Autonoe, Lysianassa, Euarne, Psamathe, Menippe, Neso, Eupom-
pe, Themisto, Pronoe, Nemertes. Apollodorus vero Atheniensis etiam prae-
dictas commemorauit libro primo; Glauconomen, Nausithoen, Halien,
[illegible], Plexauram, Calypso, Cranto, Neomerin, Deianiram, Polynoen, Me-
liten, Dionen, Isaeam, Dero, Eumolpen, Ionen, Ceto, Limnoream. Illae autem
omnium pulcherrimae habebantur, quare, ut proditum est in fabulis, Cassiope
Cephei Regis Aethiopum uxor cum omnes suae aetatis mulieres se forma an-
tecellere gloriaretur, ausa est se Nereidibus etiam praeferre, quamobrem il-
larum indignationem in se concitauit. Illae igitur arrogantia huius foeminae
lacessitae, [illegible] commotae [illegible] & admirandae magnitudinis
belluam in illas regiones immiserunt, quare postea iussa est ab oraculo Am-
monis Andromedam filiam, quam unicam habebat, ut a Ceto voraretur, saxo alligatã
exponere. Andromeda tamen Persei virtute liberata fuit, & eiusdem benefi-
cio ad perpetuum vitandae temeritatis exemplum, Cassiope inter sydera re-
lata, ut patet ex Arataeo carmine ita latine verso a Cicerone;

> Labitur illa simul gnatam lacrymosa requirens
> Cassiepia, neq; ex caelo depulsa decore
> Fertur: nam verso contingens vertice primum
> Terras post humeros euersa sede refertur,
> Hanc illi tribuunt poenam Nereides almae,
> Cum quibus, ut perhibent, ausa est contendere forma.

Neque plura his fere sunt de Nereo ac Nereidibus memoriae tradita. Nunc
sententiam antiquorum ex his expiscemur. Nereus dicitur Oceani fuisse &
Tethyos filius, qui sane nihil est aliud, quam consilium & peritia in regen-
da naui, quippe cum peritia illa ex Oceano & undis nascatur. Hic mul-
tas filias, quae sunt inuentiones ac consilii mutationes ad nauiga-
tionem pertinentes: hanc peritiam antiquissimam Nereum vocarunt, ob
[illegible] nauigationis. Eundem vatem esse tradiderunt, quia efficit [illegible]
[illegible] singulis disciplinis pericula et multa contraria [illegible] & longe prospi-
[illegible]. Neque potest [illegible] quispiam [illegible], nisi qui [illegible]
[illegible] ventorum mutationes, & signa tempestatum, tamquam ex [illegible]
[illegible]. Hunc Deum in varias formas se vertere [illegible]
[illegible], quoniam sapientis est ad multas varietates, rerumque gerendarum
opportunitates se accommodare. Ne quis igitur Deorum immortalium [illegible]
[illegible] sibi deesse arbitraretur, sed unumquemque sua dementia perire, qui
se in [illegible] maris tempestates intruserit, nulla habita ratione illorum,
quae

> Ipse pater statuit, quid menstrua luna moneret,
> Quo signo caderent Austri;

Haec dicta sunt. Visus est autem fabulam hanc confinxisse, ut summatim di-
cam, atque ut dicerent antiqui, esse prudens in tractandis negotiis, ut quae
Deum [illegible] sibi per imprudentiam aut temeritatem sibi pericula ipse con-
sciuerit, cum Deus prudenti cuique ac diligenti viro praesens sit. Alia tamen

circularem aquam Nereum vocarunt, vt est apud Ouid. in Deianira,

Respice vindicibus pacatum viribus orbem,
Qua latam Nereus caerulus ambit humum.

Atque de Nereo satis dictum est, nunc de Phorcyne dicamus.

De Phorcyne. Cap. VII.

10 PHorcyn, quem Latini Phorcum etiam vocarunt, fuit & ipse Pontifex Maris ac Terrae filius, vt testatur Hes. in Theog.

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Hinc Thaumanta parit magnum, Phorcynaque superbum
Coniunctus terrae, & praestanti corpore Ceto,
Eurybiamque simul, cui sunt adamantina corda.

Varro tamen Phorcynem Thoosae Nymphae ac Neptuni filium fuisse scribit, qui filias habuit, praeter commemoratas superius ex Ceto, Phorcidas scili-
20 cet & Gorgones, Thoosam; quae cum Neptuno coniuncta Cyclopem peperit Polyphemum, de quo ita scribit Home. lib. 1. Odyss.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Verum Neptunus qui terram verberat vndis
Succenset causa Cyclopis, quod Polyphemum
Lumine priuauit, qui robore praestitit omnes
30 Inter Cyclopas; peperit quem Nympha Thoosa,
Filia Phorcynis, qui temperat aequora, Phorci.

Genuit etiam serpentem, qui mala Hesperidum seruabat, vt ait Hes.

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Postremum Phorco ceto coniuncta sed edit
Serpentem magnum, qui extremis partibus orbis
Sub tellure latens semper mala aurea seruat.

Habuit etiam Scyllam filiam, vt dicemus postea. Nec plura fere de Phorcy-
40 ne leguntur apud antiquos. Fuit Phorcys Ponti vel Neptuni ac Terrae filius, & maris Deus, quem circulatam aquarum motum nonnulli esse crediderunt, qui principium ab Oceano capit, & ab humore in terra existente. Ita sua vxor esse Ceto dicitur exhalatio scilicet quae calore & radiis solis excitatur: qui humor cum per altiora grauitatem extremorum tollitur, fit draco / propter motum tremulum & illa exhalatio & obliqua, quae per calorem solis attollitur. Alii tamen hanc ad historiam transferre maluerunt, dixeruntque Phorcynem Sardiniae atque Corsicae insulae regem fuisse, qui ab Atlante naualí praelio superatus, in ea pugna submersus sit, neque vsquam postea appa-

rit.

credebatur fuisse se in Deorum marinorum numerum recepisse. Caetera quae de illo fabulose dicuntur, in eius gratiam fuerunt ad probabilitatem prius ficta, at nunc de Proteo.

De Proteo. Cap. VIII.

PRoteus & ipse maris Deus fuit Neptuni & Phoenices Nymphae filius, ut scriptum reliquit Zez. hist. 44 chil. 2. qui in Pharo Alexandriae habitauit, Toronemque ex Aegypto in Phlegram Pallenes profectus uxorem duxit. Nati sunt illi filii e Torone Tmolus & Telegonus, de quibus meminit Euripides in Helena. Hi postea peregrinos crudeliter interimebant cum ad eos accederent, quorum saeuitiam cum Proteus aequo animo ferre non posset, impetrasse a patre Neptuno dicitur ut in Aegyptum rursus ferretur: cuius precibus annuens Neptunus e quodam Pallenes hiatu speluncam sub mari fecit, in qua illum in Aegyptum usque secum perduxit. Deinde cum Hercules ob crudelitatem, qua in hospites utebantur, Tmolum & Telegonum occidisset, cognita caede filiorum neque lacrymas emisit, quia defatum esse cognouisset, neque risit, quod essent filii; ut scripsit Theopompus lib. 8. rerum Graecarum. Xanthus vero scripsit in rebus Lydiis Proteum Oceani & Tethyis a quibusdam creditum fuisse filium. Eurip. praeterea Psamathen uxorem illum duxisse scribit, de qua Theonoen, & Theoclymenum natum suscepit. habuit etiam Eurythiam & Idotheam filias, quae Menelaum de reditu in patriam ambigentem, cum diutius in Aegypto detineretur, docuit ut recentibus pellibus phocarum indutus una cum sociis tanquam phocis se inter phocas dormire simularent: quo tempore sub meridiem Proteus in fluctibus inter phocas dormire consueuerat, atque illum dormientem comprehenderent, tandiuque retinerent in varias formas se mutantem, quoadusque in pristinam formam rediret: tum enim futura demum illis praediceret omnia. Dicunt enim modo in aquam, modo in ignem, modo in feras, in arbores, volucres, serpentes se vertere solitum, ut ait Hom. lib. 4. Odyssea, ubi explicat consilium Idotheae, quae carmina, cum multa sint, non ascribam; sed latina illa hoc loci satis candide pronuntiabo; sic enim Graeca incipiunt,

[illegible]

[illegible] sic autem latine.

Dixerat. Hic ego sum contra sed talibus orsus.
Nunc scis insidias diuini Diua senectis,
Ne me praeuisum fugiat. nam vincere Diuos
Viribus humanis res est valde ardua. Dixi
Sic ego: sed contra Dea sic est inde locuta.
Hospes vera tibi dico, verissima nosces.
Cum medias radiis iam sol accenderit aethras,
Aequoreus solet ire senex in litora verax.
Hunc Zephyro iactata tegens emergit alga marina.
Quem circum phocae in spelunca e fluctibus albis
Egressae capiunt placidam per membra quietem,
Spirantes salsas, & olentes, naribus undas.
Hunc ego te ducam cum primum Aurora fugauit
Excitans stellas; socios tres ipse memento

Deligere è cunctis, qui perfecit mente, animoque.
Nunc agè narrabo tibi fraudes, nunc senis artes.
Primum dinumerat phocas, numeratque recensit,
Quas omnes vt adesse videt, posthinc ... vni
Ipse, ... velut custos in ... olim.
Hunc vbi videris ... stratum, somnoque grauatum,
Cura sit hinc arcte durisinnectere vinclis,
Et retinere Deum conantem fallere dextras.
Omnia mox fiet, serpens qui pectore terram
10 Verrit, fit multas aqua hic, crepitabit & ignis.

Hunc eundem Deum rerum omnium principium esse, & Deorum antiquissimum putauit Orpheus, quem & claues habere maris, & omnibus praesse, tanquam principium vniuersæ naturæ dixit, vt patet ex eo hymno;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Gestantem claues pelagi commulcet Protea
20 Prisce voco, à quo naturæ primordia primum
Edita sunt; formas in multas vertere nosti
Materiam sacram; prudens, venerabilis, atque
Cuncta sciens, quæ sunt, fuerint, ventura trahentur.

Hunc in curru vehi, qui à phocis traheretur, putarunt antiqui, quas equos bipedes vocauit Virg. lib. 4. Georg.

Est in Carpathio Neptuni gurgite vates
Cæruleus Proteus, magnum qui piscibus æquor,
Et iuncto bipedum curru metitur equorum.

Nec plura his ferè de Proteo tradita sunt ab antiquis, quorum sententiam
30 explicemus. Proteum Neptuni siue Oceani filium finxerunt, quem putarunt vim esse aeris, qui de Stoicorum sententia Iupiter fuit appellatus, ac per omnia penetrauerit, & vbique esset, vt patuit superius, cum de Ioue loqueremur: nam aer proximè fit ex aqua in illam extenuata. Hunc naturam esse aeris, per quē temperatum omnia oriuntur, & vnde sit omnibus commune principium & plantis & animalibus, videtur significasse Hom. lib. 4. Odyssiæ his,

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

40 Concussa ceruice iubas leo factus, & inde
Fit draco terribilis, modo sus, modo pardalis ingens,
Alticoma aut arbor, nunc frigida defluit vnda,
Nunc ignis crepitat.

Nam ex eadem materia pro aeris, caloris ve ratione occulta, vel arbores, vel animalia nascuntur; vel materia ipsa conuertitur in elementa; quod antiqui significarunt, per tot, tamque multiplices formarum mutationes Protei quasi ... primum existens scilicet sit. materia enim tantum in intellectu forma prior extitit. Nam certe quidi hominem aliquem fuisse,

qui

[illegible] se in tot formas verteret, putarunt, quod omnium esset hominum [illegible], at Lucianus [illegible] navigandi peritissimum hominem [illegible] fuisse, cum ita loquitur; [illegible] admirabili navigandi peritia, ut [illegible] & rerum maritimarum cognitione vel Proteus [illegible] qui vel navigare [illegible] videbatur. Diodorus Siculus lib. 1. [illegible] fuisse Regem illum [illegible] Aegyptiorum scribit, ut solerent partem vel leonis in capite gestare, vel draconis, vel arboris, atque ignem aliquando formam in diademate [illegible] quod gestamen erat principatus insigne. Inde postea fictum fuit, quod Proteus se in varias formas commutaret. dictus est etiam phocarum pastor, quia late maritimis imperaverit: nam Reges & principes populorum pastores [illegible] antiqui vocantur, hoc est populorum pastores. debet enim princeps non minus saluti, quam etiam utilitati subditorum populorum [illegible] qui enim devorando gregem [illegible] & occidendo sollicitus [illegible] non pastor sed lupus & latro est appellandus. Sunt enim divitiae populorum [illegible] atque civium opulentia [illegible] denique est principis, si res ita valent. dictus est phocarum pastor, quoniam [illegible] parati essent eius populi. At Lucianus [illegible] fuisse Proteum arbitratus est, de quo ita scribit in dialogo de saltatione; [illegible]

[illegible] Videtur mihi sane antiquus ille fabulosus Proteus saltator quispiam [illegible] qui saltando & imitatione formare, omniaque [illegible] ita ut aquae humorem, & ignis acumen per motionum celeritatem [illegible] & leonis feritatem, & iram pardalis, & arboris susurrum, & omnia quicquid [illegible] referret. Neque tamen soli Proteo haec facultas [illegible] in omnia se convertendi, sed etiam Thetidi, & Mestrae filiae Erysichthonis Aethonis Thessali; quae cum pater omnia sua bona ob assiduam famem [illegible] absumpsisset, ita se tandiu in varias formas vertebat, quoties a patre venderetur, ut eius fami succurreret. Sic Periclymenus Nelei & Polymelae filius, ac frater Nestoris id muneris a Neptuno impetravit, ut in omnia quae optaret, converti posset: quare musca dicitur ab Hercule Pylum oppugnante occisus, nam in eam formam versus indicatus fuit a Pallade; quod autem in omnia ita verteretur, sic de illo loquens Euphorion indicavit;

[illegible]

Qui, velut aequoreus Proteus, se vertit in omnia.

Quod etiam planius explicavit Hesiodus in his; [illegible]

[illegible]

Periclymenumque superbum
Felicem, cui dona dedit praeclara quondam

Nepturnus. volucres inter sit namque volucris,
Tum fit rursus apis, rursus (mirabile visu)
Formica apparet, rursus fit frigida serpens.
Munera multa habuit, quæ singula dicere non est,
Denique principium cædis, caussæque fuerunt,
Pallas uti monuit.

Habuit etiam Empusa hanc ipsam facultatem convertendi se in quæcunque libuisset; de qua ita scripsit Aristophanes in Ranis;

καὶ μὴν ὁρῶ νὴ τὸν Δία θηρίον μέγα.
10 ποῖόν τι; δεινόν· παντοδαπὸν γοῦν γίγνεται·
τοτὲ μέν γε βοῦς, νυνὶ δ' ὀρεύς, τοτὲ δ' αὖ γυνὴ
ὡραιοτάτη τις. ποῦ 'στι; φέρ' ἐπ' αὐτὴν ἴω.
ἀλλ' οὐκέτ' αὖ γυνή ἐστιν, ἀλλ' ἤδη κύων.
Ἔμπουσα τοίνυν ἐστί.

Nam maximam profecto belluam.
Qualem? novam. fit cuncta, cum libet, statim,
Nunc mula, nunc bos, rursus illa fœmina
Formosa. dic ubi est, eamus recta ei.
Haud fœmina est, sed rursus illa, sed canis,
20 Empusa certe est illa.

Sic etiam Epicharmus in Hebes Nuptiis;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Empusa planta, bos fit, atque vipera,
Lapisque, musca, pulchra & illa fœmina,
Quicquid cupit, vel denique illi conferat.

Alii, inter quos fuit Antigonus Carystius in Dictione, Proteum virum sapientissimum fuisse tradiderunt, qui multa de naturali philosophia scripsit,
30 de plantis, de lapidibus, de natura ferarum, de mutatione mutua elementorum, & quo pacto illa principia sint omnium nascentium, quæ ubi singula sumpserint, ita vel arbores fiunt, vel herbæ, vel animalia: quare dictus fuit Proteus in illa omnia se vertisse. Hunc eundem divinatorem arbitrabantur, quia multa ex observatione syderum, & ex rerum præteritarum memoria prædiceret. Alii crediderunt per magicas artes Proteum in prædictas formas se mutasse: alii dixerunt fuisse virum dicendi peritum qui facile posset in quoscunque animorum motus homines impellere, quare prædictas formas sumere dictus fuit. Ego Proteum virum fuisse prudentem putaverim (si modo quis fuit) & in conciliandis conservandisque amicitiis callidissimum, & in
40 temperandis moribus animorum, & in moribus ad omnes eventus rerum suos formandos, aut certe quales esse viros prudentes oporteat per hæc figmenta nobis antiquos demonstrasse. Quis enim nesciat nihil magis necessarium esse vel in administratione civitatum, vel in quotidiana consuetudine, quam varietatem ingenii, quæ confert plurimum ad omnes opportunitates, ac rerum vicissitudines? oportet igitur virum prudentem quoniam nõ omnes iisdem studiis delectantur aut capiuntur, per varias formas se in hominum amicitiam ingerere, ac variis uti rationibus in civitatum administrationibus: quoniam alii cupiunt clementiam, alii severitatem iudi-

cia

tia requirunt, sic enim fieri Proteum modo ignem, modo aquam intelligendum est. Verum etiam non solum ad militiam, & ad ciuilium administrationem haec fabula pertinet, sed multo magis ad vniuersam humanae vitae rationem, quippe cum neque semper indulgere genio conueniat, neque semper eadem vitae seueritas retinenda sit; sed vtriusque rei tempora sint cognoscenda, quippe cum nihil violentum sit diuturnum. Nihil aliud igitur dixisse mihi videtur per haec figmenta, quam illud quod etiam dictum fuisse ab oraculo, ne quid nimis, cum omnis omnium rerum salus & constantia in mediocritate moderationeque sit collocata.

De Castore & Polluce. Cap. IX.

Castorem item & Pollucem salutaria numina nauigantibus, si gemini apparerent omnes crediderunt antiqui, atque etiam communis nauigantium vulgi sermo iisdem tamen nominibus nostra aetate appellauit. Fama fuit, vt de horum origine aliquid dicamus, captum desiderio Ledae Iouem, in cygnum se conuertisse, atque illam compressisse. Nam cygnum dum Regis in cygnum se conuertit, vt illum propter candidam formam Leda admirata est & amplexata est. Deinde ab eo cygno compressa ouum peperisse dicunt, e quo Castor & Pollux & Helena nati sunt, vt Ouidius in his innuit in epist. Helenae;

> Dat mihi Leda Iouem cygno decepta parentem,
> Quae falsum gremio credula fouit auem.

Alii tamen crediderunt duo oua nata fuisse ex illo congressu, quorum ex altero Castor & Pollux, ex altero Helena nata sit & Clytemnestra. Non defuerunt tamen qui ex uno tantum ouo Pollucem & Helenam natos fuisse crediderunt, quod Leda e Ioue conceperat, cum ex Tyndaro Castorem & Clytemnestram natos esse arbitrentur. Hi igitur mortales vt ex homine concepti, illi immortales vt ex Deo crediti fuerunt. Vocati tamen sunt omnes Tyndaridae, et in Lacedaemone iuxta Taygetum montem Laconiae nati, vt ait Homer. in hymnis;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Castora Polluceque, mihi nunc pandite Musae
> Tyndaridas, Iouis e coelestis semine natos.
> Taygeti peperit quondam hos sub vertice Leda,
> Clam compressa Ioui coelestia regna tenenti.

Theocritus in Dioscuris Castorem & Pollucem Iouis filios, at tum Tyndaridas appellauit;

> [illegible]
> [illegible]
> Cantamus natos de Leda & de Ioue proles,
> Castora Polluceque, timendos hostibus acres.

Hi cum nati fuissent Pephni, quae maritima erat ciuitas in insula eiusdem nominis Lacedaemoniorum ditionis, vt fuit Thalamatarum sermo, & Alcman in quodam cantico scripserat, a Mercurio Pellenen nutriendi statim deportati fuerant.

fuerant. Deinde cum Iason ad aureum vellus esset nauigaturus, & ad eam consueterent vndique delecti iuuenes, inter ceteros accessit Castor & Pollux, vt ait in lib. 1. Apollon.

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
>
> Impulit his fortem Pollucem Aetolica Leda,
> Castora & hinc eadem domitorem turbas equorum
> E Sparte, partu quondam quos edidit vno
> Tyndari in ædibus.

Hi multa præclara facinora in ea nauigatione ediderunt: nam cum ad Bebryciorum, Amycique Neptuni filii litus appulissent, Pollux aduersus Amycum, qui omnes Argonautas prouocauerat, in pugnam prodiit, eumque interfecit. Amycus enim consueuerat ita omnes peregrinos interimere, cum illos cogeret secum pugilatu decertare: atque tunc etiam ad Argonautas accedens Amycus ita omnes ad pugnam inuitauit,

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
>
> Discite ponti vagi nautæ, quæ discere oportet.
> Nulli, Bebrycios portus qui intrauerit, est fas
> Soluere, ni expertus sit nostræ robora dextræ.
> Quare agite ô proceres præstantem robore cunctis
> Mittite mi pugilem.

Theocritus autem exiisse aquatum Pollucem scribit, & apud fontem Amycum inuenisse, à quo coactus fuit pugilatu decertare. Omnes tamen affirmant Amycum fuisse cum multis Bebrycibus à Polluce occisum. Iidem, post Colchicam expeditionem in patriam reuersi, cum Theseus Helenam rapuisset, in Athenienses ad recuperandam sororem militarunt; tum expugnata Aphidna, captaque vrbe, & Helena recepta, omnibus Atheniensibus pepercerunt, præterquam vni Æthræ matri Thesei, quam captiuam abduxerunt. Inde verò effectum est vt Reges & seruatores Dioscuri ob eximiam clementiam ab Atheniensibus sint postea vocati. Post recuperatam sororem in amorem Phœbes & Talayræ filiarum Leucippi, Androcoque sororum inciderunt, quodque ipsi in Theseo improbauerant, in alios ipsi committere non dubitarunt. Prop. vero non Phœben, sed Hilairam vocat alteram Leucippi filiarum lib. 1. el. 2. quam alii Nachiram vocarunt. Fuerant illæ Lynceo & Idæ Apharei filiis desponsæ, quare earum mariti in raptores Dioscuros ob acceptam iniuriam impetum cum armis facientes grauem pugnam commiserunt ad Taygeti montis radices, ac denique Castor à Lynceo interfectus est, at Lynceus postea ictus à Polluce columna saxea occubuit, de quo Pollux [illegible]. Factum erat hoc vt Pollux etiam accepto ab Ida vulnere interficeretur, nisi Iupiter Idam fulmine eo tempore percussisset, vt ait in his Theocritus;

[illegible]

Pars erat è tumulo nam Aphareio excisa columnæ,
Quam forti dextra fregit Messenius Idas;
Hanc fratrisq́; sui fuerat iacturus in hostem.
Iupiter auxilium tulit, illi marmor ab ipsa
Decussit dextra, & combussit fulminis igne. 10

Alii Pollucem etiam cæsum fuisse dixerunt: atque cum viri quo se intra ventrosam quercum occultassent, à Lynceo mortalium omnium perspicacissimo fuisse visos; vt patet ex his;

[illegible]

quo tempore Lynceus 20
Taygeti velox ascendit culmina montis
Lustrauitq́; oculis quidquid tenet insula magni
Tantalidæ Pelopis. præacuto lumine vidit
Hos ambos intra ventrosæ robora quercus,
Pollucem fortem, & domitorem Castora equorum.

Habuerunt aurigas Rhecam & Amphistratum viros fortissimos, quorum alteri Phthiotæ illi, qui Achaiam habitarunt, alter Laconibus, qui Heniochiam vocarunt, duces fuerunt, vt ait Strab. lib. 11. Dicuntur primi Dioscuri hastas inuenisse, & docuisse canes quod spectat ad venationem, & cæstus certamen, vt nos lib. 2. Venationum scripsimus; 30

Quid referam Ledæ partus? hic repperit arcus,
Et cursu domitare feras inuenit equorum.
Ille canes primus docuit vestigia caute,
Atque feris homines crudo decernere cæstu.

Cum cæsus fuisset igitur Castor à Lynceo fabulantur immortalem Pollucem à patre Ioue petiisse, vt Castor immortalitate ei æquaretur, quod cum obtinere non potuisset impetrauit denique vt dimidiam suæ posset illi impartire, quare alternis diebus singuli viuere dicuntur, vt est apud Virgilium libro sexto;

Si fratrem Pollux alterna morte redemit, 40
Itq́; reditq́; viam toties.

Illi dicti sunt ab equis albis vehi soliti, quare ita scripsit Pindarus in Pythiis in Hierone;

ἔσχον Ἀμύκλας ὄλβιοι,
Πινδόθεν ὀρνύμενοι,
λευκοπώλων Τυνδαριδᾶν βαθύδο-
ξοι γείτονες.

Habitabant Amyclas diuites

> é Pindo concitati
> Candidos equos habentium Tyndaridarum glorio-
> si victi.

Post eadem autem Castoris Castorium vocatum tripudium in honorem Castoris fuit institutum, de quo meminit Pindarus eadem Ode; in eo autem armati iuuenes tripudiabant. quidam tamen dixerunt ab ipsis Dioscuris post victos gigātes id tripudium fuisse excogitatum. atque Palladem legē Enopliam cecinisse, inter quos fuit Epicharmus, quā legem postea Lacones cum tibiis in acie instructi aduersus hostes vsurparunt, quod tamen nonnulli a Curetibus inuentum fuisse inquiunt. Enimuero Castor & Pollux ob ita præclare gesta in Deorum numerum, sicuti antiquorum plerique, relati fuerunt: cum mortales essent vt reliqui homines, vt ait Paulus Arcadicus. Fama est hos nauigantium Deos, & omnibus nauigantibus salutares calis de causa creditos esse; cum ingens tempestas Argonautas á Sigeo digressos inuasisset, atque pro illorum incolumitate vota Orpheus concepisset, gemini flammæ circa Castoris & Pollucis capita apparuerunt. Secuta est paulo post admirabilis maris tranquillitas, & clementia ventorum: quamobrem credita fuit inesse quædam in his incendiis diuinitas, & ignes illi cum postea nauigantibus apparerent Castoris & Pollucis arbitrio apparere crediti fuerunt. Ita flammæ cum geminæ apparent salutiferæ putantur nauigantibus, at si vna tantum, periculosa est nauigiis, & eo magis si constiterit illa & diræ pestis quam nautæ vocant Helenam, sed aduentu geminarum flammarum fugatur. Quamuis Euripides Helenam quoque cum fratribus esse salutarem nauigantibus scribit in Oreste, vt est in his;

> Ἑλένην μὲν, ἣν σὺ διολέσαι πρόθυμος ὢν
> ἥμαρτες, ὀργὴν Μενέλεῳ ποιούμενος,
> ἥδ' ἐστὶν, ἣν ὁρᾶτ' ἐν αἰθέρος πτυχαῖς,
> σεσωσμένη τε κοὐ θανοῦσα πρὸς σέθεν.
> ἐγώ νιν ἐξέσωσα κἀπὸ φασγάνου
> τοῦ σοῦ κελευσθεὶς ἥρπασ' ἐκ Διὸς πατρός.
> Ζηνὸς γὰρ οὖσαν ζῆν νιν ἄφθιτον χρεών,
> Κάστορί τε Πολυδεύκει τ' ἐν αἰθέρος πτυχαῖς
> σύνθακος ἔσται, ναυτίλοις σωτήριος.

> Helena quidem, quam tu voluisti perdere
> Agens parum iucunda Menelao, hæc adest.
> Hæc, quam videtis in loco summo ætheris,
> Seruata, nec tua manu illa concidit.
> Seruaui ego illam sic volente ipso patre
> Ioue ensis ictu de tuo. nam viuere est
> Illam necesse semper, vt satam Ioue.
> Sic Castori & Polluci in æthere arduo
> Salubris assidebit illa nautibus.

Hos igitur Horatius stellam appellauit lib. 1. Carminum;

> Dicam & Alciden, puerosq; Ledæ:
> Hunc equis, illum superare pugnis
> Nobilem, quorum simul alba nautis
> Stella refulsit,
> Defluit saxis agitatus humor.

Conci-

Concidunt venti, fugiuntque nubes,
Et minax, sic Dii voluere, ponto
Unda recumbit.

Sacrificabantur his Deis agni candidi, tanquam Diis bonis, & faustis, & felicibus, vt patet ex hymnis Hom. vbi potestatem Dioscurorum describit,

[illegible]

Tyndaridas natos magno Ioue dicite Musae,
Pignora quae quondam peperit pulcherrima Leda,
Pollucem fortem, & domitorem Castora equorum.
Taygeti peperit Leda hos sub vertice montis
Aetherio coniuncta Ioui, cui sydera parent.
Hic peperit miseros seruantia pignora nautas,
Atque rates, dirae quas immisere procellae
Hyberni, vt pelagi fremit implacabilis aestus:
Tunc orantes nautae summa de puppe vocarunt
Voce Iouis pueros, niueorum & munere placant
Agnorum.

Maxime omnium Deorum culti fuerunt apud Cephalenses Castor & Pollux, magnique Dii ab illis sunt vocati, per quos, vt alibi mulieres, ita viri apud illos & alias nonnullas nationes iurare consueuerunt, vt testatur in his Theognis;

[illegible]

Pollux & Castor qui Eurotae ad fluminis vndas
Accolitis, fines qui Lacedaemonios,
Illa ego perpetiar, si quando incommodo sim amico.
Is mihi si quaerat, hic totidem ipse ferat.

Fama est quòd cum in ludis Olympicis fuissent ab Hercule aliquando celebrati Pollux cestibus victor, cursu & arte pugilari Castor renunciati fuerunt: nam vnicâ non partu, & ex eodem ouo nati sunt ambo, tamen varia studia vtriusque fuerunt, vt ait Horat. lib. 2. Serm.

Castor gaudet equis, ouo prognatus eodem
Pugnis: quot capitum viuunt, totidem studiorum
Millia.

Memoriae proditum est in Laconicis à Pausan. non procul à Scilde Lacerum locum sepulcrum fuisse Castoris, qui vna cum Polluce inimicitias cum filiis Leu-

cippi Spartam inuadentibus commisso prælio cecidit, neque tamen ante qua-
dragesimum annum ab eo bello inter Deos facti sunt relati. alii non a filiis
Leucippi, sed ab aliis cæsos putarunt. qui Idam fulmine ictū dixerunt, quia
Castorem cecidisset, illi datam fuisse Polluci a Ioue optionem [illegible] quia
illum solum Iupiter eriperet in morte fratris, ut tum mallet eligere im-
mortalis ne ipse vellet fieri, an potius sua mortis cum fratre viuere, & sua al-
terna mori. tum Pollux cum fratre viuere & mori maluit. Hæc sunt fabu-
[illegible] de his tradita sunt ab antiquis, e quibus veram sententiam capiamus.
Castor & Pollux & Helena ex ouo orti dicuntur Ioue patre; quid hoc
10 monstri est? Dii boni? Sed nullo modo fieri potuit ut tanta multitudo sub
partu nata sit; quippe cum natura mulierum mammarum superare omnino
non patiatur: quod si filiorum numerus mammas superauerit, illi postea e-
ducere non possunt. Ridiculum est igitur & oua nata fuisse e muliere, & ex
hominis ex ouis, & eodem partu, & omnes vixisse. [illegible] qui-
dam voluerunt, Ledam ouum peperisse, quia prægnans uterum ad oui for-
mam rotundam haberet, vel ut alii maluerunt, quia in eadem pelliciola con-
persimili fortes coaluerunt. Hanc autem Iouem in cygnum verso concubuis-
se inquiunt, cum Iouem regem omnes dicerentur. quam cum Rex quidam
in mollibus stratis & regio apparatu compressisset, sed apud Eurotam fluuii
20 Lacedæmoniorum cygnorum more in locis humidis; locus datus est fabu-
læ, quod Iupiter cygnus factus eam compresserit. Fuerunt filii [illegible] in
Pellenen porrecti educandi, quod cum ut ex adulterio nati, educandi in alia
loca missi sint. Quæ de rebus gestis eorum memorantur, ab historia non
dissentiunt. alii quod fuerit Idas fulmine percussus: quod & ipsum tamen
historice dictum esse scripsit Zez. hist. 48. chil. 2. quippe cum Castori ante
locum dederit fabulæ, cum suppetias tulerit Pollux: nam Græci [illegible]
fulmen appellant. Fabulati sunt Lynceum acutissime videre solitum illa
etiam quæ essent sub terra; quia metalla prior inuenerit auri & argenti, &
ferri: cum enim lucernas sub terra reliquisset, ac metalla effoderet, credi-
30 tus est quæ forent sub terra etiam videre. Cum patri igitur mortuos filios
sepulturæ mandasset, ut vir astrologiæ peritissimus multorumque persuasit im-
peritorum Castorem & Pollucem fuisse inter sydera relatos. Illud autem
ob facilitatem ingenii & humanitatem Pollucis alii factum esse existimant,
nam [illegible] mustum est & omne dulce appellarunt, & [illegible], unde no-
men est Pollucis apud Græcos, ob suauitatem ingenii & in omnes clementiā
dictum. cum ignes illi circa capita heroum nauigantium primum apparuissent,
crediti sunt illi ignes ab imperitis a Castore & Polluce missi in tempestati-
bus signa nauigantibus salutaria. apparent autem geminæ flammæ aliquan-
do insidentes in summa parte pilorum, aut rostrorum, at aliquando in na-
40 uibus circa antennas, aut in summa parte mali, aut iuxta carchesium, quod
signum videntes nauigantes in magnam spem veniunt salutis & tranquilli-
tatis futuræ. Si vna tantum flamma apparuit, solam Castorem esse arbitran-
tur mortalem, quæ periculū omnibus portendere. si binæ, salutares sunt:
si tertia accedente flamma Helenæ illæ profugerint, illaque circa malum con-
sederit, certissima mors nauigantibus significatur, aut certissimum naufra-
gium. Has geminas flammas nostri Diuos Nicolaum & Hermum nauigan-
tes appellant: quæ quid sint, vel quomodo appareant, magna fuit semper
inter scriptores contentio. Consulit nauigantium nostri temporis multi-

tudo

[illegible] Sagitarium in conflictum pedis eas [illegible] esse illos Deos [illegible] alii quidem aliis vulgare voluerunt, in [illegible] Xenophanes, crediderunt spectra quaedam propter timorem [illegible] sese offerre, tanquam somnia [illegible]. Quid [illegible] in magna animorum trepidatione [illegible] quoque [illegible] per- [illegible] prodigiosa quaedam [illegible] apparere? nam turbato iam sensu [illegible] plerumque horrenda & admirabilia [illegible]. Ego sane nihil [illegible], sed vaporea quaedam in igneas [illegible] ex aere con [illegible] natura facillima [illegible] maiorem & [illegible]: quippe [illegible] aliquando, quae fuerunt prodigia, at non duo tantum. [illegible] spectra solum, quae pro [illegible] apparerent, [illegible] sequeretur, ut non solum aliis minores, aliis maiores ignes [illegible] aliis plures, aliis pauciores; sed etiam pro affectis corporibus [illegible] hominibus, aliis ignes ardentes, aliis armati homines & [illegible] aliis bellum horribiles & [illegible] formis viderentur: quoniam [illegible] & male affectis corporibus haec videntur in somnis, & ali- [illegible] vigilantibus. Hi igitur ignes cum gemini apparent, [illegible] prope concretam tempestatem materiam significant: cum vnus [illegible] concretam; cum plures, maximam superesse copiam. [illegible] ignes [illegible] aer, & vaporibus plenus extiterit, ob frequentiam [illegible] materiae, fugantur ab Helena, quae non, nisi ex abundantia in- [illegible] vaporum. Dicti sunt Castor & Pollux in Deos relati ob be- [illegible] in homines contulerunt, cum multos sceleratos homines de me- [illegible]; & in eos populos, quos subiugauerant, singulari clementia [illegible]. Quo autem pacto per haec mores hominum corrigere conati sunt [illegible] beneficentiam, & liberalitatem in omnes, & propinquorum praeci- [illegible] Diis gratissimam esse demonstrarunt, quare ad has virtutes [illegible] hanc tabulam [illegible]. at nunc de Aeolo.

De Aeolo. Cap. X.

AEolus, ventorum imperator, vel potius ut quidam putarunt, quaestor, Hippotae filius fuit, ut testatur Ouid. in epist. Leandri;

> Parce precor, facilemque moue moderatius auram;
> Imperet Hippotades sic tibi [illegible].

Sic Apollon. lib. 4. Argonaut.

> [illegible]
> Aeolum Hippotae filium clarum;

[illegible] Aeolum [illegible] Metapontum [illegible] memoriae prodidit [illegible] Atheniensis in libro de [illegible]; at Rhodonus Cnidius in li- [illegible] terrae [illegible] Actoris Caryster filiam matrem Aeoli [illegible], quamuis [illegible] non vnum tantum Hippotae fi- [illegible] eo nomine, sed etiam alium Hellenis custodem [illegible] quae dicuntur de Aeolis ad vnum Hippotae fi- [illegible]. Nec defuerunt, qui Iouis filium putarunt. Habitauit [illegible] septem insulis, quae de illius nomine dictae fuerunt [illegible], atque illa Strongyle nominabatur, ut ait Str. lib. 6. fuerunt omnes [illegible] sub imperio Aeoli; atque Strongyle dicta est a rotunditate, quae

Didymæ etiam dicebantur: dicta est & Lipara pinguis & ab igne semper Ther-
messa, & Strongyle [illegible], quia nauigantibus è Lipara in Siciliam [illegible] ap-
pareat, & ab arbustis Ericusa & Phœnicusa, & Hiera sacra. alii hanc, alii Li-
param ob scaturientes flammarum frequentias Vulcani officinam esse dixe-
runt. Scriptum reliquit Pytheas in ambitu terræ consueuisse antiquos na-
tæ & illaboratum ferrum ibi deponere, & mercedem simul cum, siue ferrum
siue rei aliud, quam vellent, committere, deinde illam die crastina accedentes
ensem solitos accipere. alii eũ Rhegii Italiæ imperasse maluerunt. Hunc Aeo-
lum ventorum moderatorem & quæstorem constituit Hom. libro x. Odyss.

[illegible]
[illegible]
Quæstorem statuit ventorum Iupiter illum,
Cum libet vt sedet ventos, & concitet idem.

Atque vniuersam Aeoli potestatem descripsit Virg. lib. 1. Aeneidis his,

hic vasto rex Aeolus antro
Luctantes ventos, tempestatesque sonoras
Imperio premit, ac vinclis, & carcere frænat.

Sic etiam Dionys. de Situ orbis;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Post hanc Aeoliæ sunt insulæ in æquore, Regis
Aeoli Hippotadæ, peregrinis regis amici.
Aeoli ad hæc mirum cui diuum munere donum,
Ventorum imperium, seu perflent, siue quiescant.
Sunt illi septem dictæ cognomine plotæ.

Dicuntur sex filii ac totidem filiæ fuisse Aeoli, inter quos Magnes, Astbim,
Iocastus, Arne, Phemta: neque plura nomina filiorum Aeoli me legisse me-
mini Hippotadæ. at aliorum Aeolorum ferunt, Macareus, Athamas, Si-
syphus, Mismas, Iphiclus, Salmoneus, Cephalus, Critheus, Alcione, Cana-
ce. vocati sunt autem venti Thracii, quod è Thracia spirare putarentur:
fuit enim Dionysophanis sententia quòd specus esset in Thracia, è quo
erumperent venti, vnde fabulati sunt postea ventorum in Thracia esse domi-
cilium, vnde ait Hom. lib. 2. Iliad.

[illegible]
Threiciis Boreas, Zephyrusq; fremebat ab oris.

Et Horat. lib. primo Carm.

Iam veris comites quæ mare temperant,
Impellunt animæ lintea Thraciæ.

Tot sunt ea, quæ de Aeolo tradita sunt ab antiquis: nunc quæ ratio illos im-
pulerit ad has fabulas fingendas inquiramus. Memoriæ igitur prodidit Var-
ro Aeolum hominem fuisse astronomiæ peritissimum, & illam scientiam
præcipue excoluisse, quæ pertinet ad naturam ventorum, vt prodesset naui-
gantibus. Prædicebat igitur vel cum sol tauro propinquaret exempli gratia,
quæ maris futura esset tempestas, aut quæ benignitas cœli, & quo die, quota
diei hora: vel quamdiu perduraret Zephyrus, & talis aut talis spiraret, aut

talis

Etesias ventus sub exortum Canis, aut alterius signi cœlestis exoriretur, aut certis diebus creticis quibus scilicet, Septimis, & aliis huiusmodi. ab ortu fer-rent. Ea de causa effectum est, vt illum ventorum esse Regem dicerent, fi-lium Aeolidem, & Protoclem, & Protocreontem dixit Orpheus: hi enim quos vellent ventos, dicebantur in vtrem includere, & rursus emittere, quos vellent spirare. Scriptum reliquit Strabo libro primo Aeolum dictum fuis-se Regem ventorum, quia per fluxum ac refluxum aquarum cum habitaret in freto Siculo & difficilibus nauigationibus futuræ tempestatis ac surgen-tium ventorum signa multo ante prædiceret, quæ cum ad prædictum tempus euenirent, credidit vulgus mortalium ventos esse in Aeoli potestate, quos [illegible] cum liberet, emitteret. Videbatur enim admirabile quidpiam ac pro-pe diuinum, posse venturas tempestatum mutationes multo ante præuidere. Id autem fieri posse comprobauit Thales Milesius, vbi anni sterilitatem & co-piam oliuarum in futurum annum prouidisset, vt ait Diog. Laertius in vita eius. Magna est omnino vis ac prope diuina sapientiæ non solum in prædi-cendis rebus futuris, sed etiam iis faciendis, quæ nullo humano ingenio fie-ri posse videbantur. Veruntamen cum pauci sint omnino sapientes, mul-tique haberi cupiant, cum sapientes male imitentur, vel conentur etiam in-fectentur sapientiores, idcirco effectũ est, vt illa falsò dicta putentur ab Em-pedocle, & non sine risu ab insulsis audiantur, in quibus ille diuinam vim sa-pientiæ ita explicauit;

> παύσεις δ' ἀκαμάτων ἀνέμων μένος, οἵ τ' ἐπὶ γαῖαν
> ὀρνύμενοι πνοιαῖσι καταφθινύθουσιν ἀρούρας.
> καὶ πάλιν, ἢν ἐθέλῃσθα, παλίντιτα πνεύματ' ἐπάξεις.
> θήσεις δ' ἐξ ὄμβροιο κελαινοῦ καίριον αὐχμὸν
> ἀνθρώποις, θήσεις δὲ καὶ ἐξ αὐχμοῖο θερείου
> ἄξεις δ' ἐξ ἀΐδαο καταφθιμένου μένος ἀνδρός.
> ῥεύματα δενδρεόθρεπτα, τά τ' αἰθέρι ναιήσονται.
> Placabis ventos, qui terras flamine verrunt
> Omnia vastantes: rursus, si forte libebit,
> Flamina consurgent. pluuiæ pellentur ab agris
> Cum fuerint nimiæ, inducens & rursus easdem
> Siliceas. pœnas sitis & fluminis vada.
> Tartareis animas idem reuocabis ab vmbris.
> Lucida patebit sophiæ via ætheris alti.

Verum hæc narratio ad historiam pertinet. quod attinet ad mores, Aeolus est vir sapiens qui iræ moderatur pro opportunitate temporum, & præsen-tium negotiorum, quando nunc simulare iram, nunc dissimulare vtilissimũ est. Id autem putatur ventos refrenare & emittere cum liberet. Hæc autẽ varietas animi Aeolo nomen dedit, sunt omnes sanè affectus vtiliter ho-minibus ab ipsa natura concessi, quippe cum ira non mediocriter conferat ad corrigendos mores, si nimium non incaluerit; quæ si nulla esset, omnem iniquitatem æquo animo aliquando ferremus, neque tam studiosè damna à nobis propulsaremus. Sed omnium rerum vtilis est mediocritas, & omni-bus adhibenda moderatio, quæ si nulla extiterit, tunc pessimus est ira om-nium animi affectuum, & in furorem denique conuertitur. Sic autem nos ventum Aeoli iram expressimus, cui nisi in principio quis restiterit, mox neque quam equos ad multa parum decora rapiunt, vt est in lib. 4. Venaticorum;

non mulcent dulcia verba
Sollicitos animos, nullasque admittitur illis
Orator; laxis sed iam vagantur habenis.
Vt quondam Aeolio cum ventus prosilit antro,
Totus in arma furens, & sylvas sternit opacas,
Flaminibus rapidis immensas [illegible] aether.
Tum neque velivola puppes, neque nubila coeli
Contra stare valent, convulsaque omnia secum
Viribus Hippotadæ nullis superata: & illum
Non tenet imperium Regis, nil audit, at vnus
Est cordi fragor, & strages, & murmur, & ira.

Aeolum igitur Regem, siue rationem oportet his motibus animorum imperare: aliquidem qui ira non imperauerit, ille ira, non sine periculis [illegible] necesse est. Deinde ista ficta fuerunt illa [illegible] de causa ab antiquis, quia demonstrare volebant nihil sine diuina prouidentia contingere, cum vel [illegible] rerum etiam leuissimi & maxime inconstantes suam habeant moderationem. Alii putarunt per hæc incitatos fuisse nauigantes ad perscrutandam naturam ventorum & tempestatum, cum possent omnes [illegible] hæc significare & intelligere, quorum signa nonnulla prænuntia sint tempestatum, qualia sunt ea, quæ scripsit Aratus & Theophrastus de signis aquarum & ventorum. At nunc de Borea dicamus.

De Borea. Cap. XI.

BOreas autem e quibus parentibus ortus sit, fabulatores innumeri, non tradiderunt, quod ego legerim, nisi quod in Thracia habuerit domicilium. Fabulati sunt antiqui Orithyiam Erechthei Atheniensium Regis filiam virginem fuisse forma præstantissima, quam cum Boreas colligentem flores iuxta fontem Cephissi vidisset, eius amore incensus illam rapuit, & in Thraciam deportauit, vt fuit scriptum fuit a Chœrilo. Alii dixerunt apud Ilissum celebrantem Attica festum raptam fuisse ludentem cum ceteris virginibus, vt ait in Atticis Pausan. quod etiam testatur Dionysius his verbis;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Cecropis est tellus supra Ilissum fluminis ad ortum,
Ilissus per quam diuino flumine fertur,
Vnde olim Boreas raptam prædatus Orithyiam.

Scripsit Ouid. lib. 6 Metam. Orithyiam fuisse in regionem Ciconum deportatam, & ibi celebratas nuptias Boreæ, & geminos peperisse filios, vt ait in his;

Nec prius aerii cursus suppressit habenas,
Quam Ciconum tetigit populos & mœnia raptor.
Illic & gelidi coniux Actæa tyranni,
Et genitrix facta est partus enixa gemellos.

Simonides tamen poeta non ab Ilisso, sed a Brilisso raptam fuisse Orithyiam
putauit.

patriā, & ad petram Sarpedoniam Thraciæ deportatam, non procul ab Erasino amne. Memoriæ prodidit Herodotus in Polymnia, iussos fuisse Athenienses ab oraculo, cum Xerxes ad oppugnandam Græciam cum ingenti nauium prope classe veniret, generum Boream in auxilium vocare, qui vehementer in classem Persarum irruit, ac multas naues submersit, quare & sacrificarunt illi [illegible] hostiam. Cum vero in Thraciam Orithyiam asportasset, ibiq; habitaret, Thracius Boreas vocatus est ab Euripide in Cyclope;

[illegible]
[illegible]
Boreas vbi [illegible] fundit Thracius,
Corpus meum tego ferarum pellibus.

Hunc in antro habitare solitum scripsit Callimachus in hymnum Deli;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
Threicii residens sublimi vertice in Aemi,
Mira sedulus equos, atq; arma [illegible]
Hic stabulabantur Boreæ frigentis ad antrum.

Boreæ filias fuisse scribit Callimachus in eodem hymno Vpim, & Loxo, & Hecaergen;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Namq; Arimasporum primæ è regione tulerunt
Vpisq;, Loxoq;, Hecaerge [illegible]
De Borea natæ, præstans & robore pubes
Inde mares.

Fabulantur Chionem præterea & Zetem & Calaim natos fuisse ex Orithya, qui vnà cum cæteris Argonautis in Colchos nauigarunt, de quibus ita meminit Apollon. lib. 1.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Zetes & Calais Boreæ de semine nati
Rursus, Erechthei peperit quos Orithyia
Veloci Boreæ rapuit quam Cecropis agro
Ducentem choreas Ilissi ad fluminis vndam.
Hanc Sarpedoniam ad petram tulit inde vocatam,
Qua fluit Erginus vitrea perlucidus vnda.

Suscepit Boreas præterea ex Orithyia Cleopatram, quæ postea Phineo nupta Crambin & Orythum illi peperit; vel, vt alii maluerunt, Thynum & Mariandynum, quam Apollonius [illegible] Cleopatram vocarunt. Hos scripsit Pherecydes Boreæ filios ad Argonautas ex Hyperboreis adiisse, at Herodo-

tus

nus è Daulide. Aiunt præterea celerrimos fuisse omnium uolucrum, facultatemque habuisse uolandi, ut testatur Theognis in his;

[illegible]
[illegible]

Si magis Harpyiis sis uelox, uincere possis
Et natos Boreæ, haud pes quibus utilis est.

Cum uenissent igitur cum cæteris principibus Colchicæ expeditionis ad Phineum, Harpyias à mensa Phinei profligarunt, à quibus Plotæ insulæ Strophades uocatæ sunt. Hi postea cæsi fuerunt ab Hercule in partitione uictorum, at non à genere Leucippi. Neq; plura de Borea memorantur ab antiquis. Scripsit Hegesianax in rebus gestis Megarensium Boream, qui Orithyiam rapuit, non uentum, sed iuuenem fuisse Strymonis filium ita uocatum; qui cum illam in matrimonium à parentibus impetrare non posset, ad rapinam se accinxit, raptamque in Thraciam deportauit. Quanquam alii non à Borea; sed à populis Thraciæ Boreæ nomine raptam fuisse putarunt, ut ait Ouid. in Epist. Paridis;

Nomine ceperunt Aquilonis Erechthida Thraces,
Tuta tamen bello Bistonis ora fuit.

Alii deiectam fuisse Orithyiam è præcipiti loco in Ilissum flumen existimarunt, quæ cum nullibi post inuenta sit, locum dedit fabulæ, quòd eam amatam Boreas in Thraciam asportasset. Quòd Harpyias à mensa senis Phinei expulerint, crediderunt nonnulli Harpyiam & Erasiam filias fuisse eius senis, quæ cum parum honestam uiuendi rationem complecterentur paternas facultates immodice exinanirent, domumque paternam turpiter exhaurirent. Has ambas cum filii Boreæ secum adduxissent, putati sunt Phineum egestate fameque liberasse. Quid contineatur sub hac fabula, præter historiam, non reperio. atque locum aliquem doctioribus etiam relinquo. At nunc de Scylla dicamus.

De Scylla & Charybdi. Cap. XII.

Scylla & Charybdis, monstra infesta nauigantibus maxime timenda, existimatæ sunt; quæ fœminæ quondam dicuntur fuisse. Fuit igitur Scylla Phorcynis & Hecates filia, ut sensit Acusilaus. Verò ut Homerus Crataeis fuit eius mater. quæ tamen eadem est ut Apollon. Acusilaum secutus scripsit lib. 4.

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Horrendam sui antrum Scylla conscendere iussit,
Ausoniæ Scyllæ Phorci de semine natæ,
Nocturnæq; Hecates; quæ dicitur esse Crataeis.

Charicides vero in Cachena Phorbantis & Hecates filiam fuisse tradidit, Stesichorus Lamiæ. Timæus lib. xii. historiarum non è Phorcyne, sed è Typhone natam fuisse asserit, alii è Triton Cratei. Fuerunt qui dixerint Scyllam fuisse olim filiam Nisi Regis Megarensium, quæ capta amore Minois patris purpureum capillum, quo incolumi ille mori non poterat, ut responderat oraculum,

[illegible] praeter ipsum, & Nisi tum civitatem Atheniensibus ac[illegible] nam cum Athenienses Nisaeam hostiliter invasissent ceperuntque no[illegible] oppida sub his terminis sitam, ipsumque Nisum in urbe Nisaeam in[illegible], & obsiderent, ut ait Paus. in Atticis, & Ser. lib. 8. Fama est igitur Minoem illam in profundum maris deturbasse ob [illegible] proditionis, quare in monstrum marinum versa sit. alii dicunt illam desperatione captam cum à Minoe neglecta relinqueretur, post proditionem se in mare praecipitasse, & Dicunt in [illegible] esse ut illam in monstrum versam assiduè lacerarent. fuerunt tamen qui duas fuisse Scyllas dixerint, alteram Phorci, alteram Nisi filiam: atque hanc posteriorem post caesum capillum cum illam pater insequeretur, in cirim fuisse conversam, patrem in halietum, atque inter se infensos, ut in lib. 1. Georgicorum ait Virg.

> Apparet liquido sublimis in aere Nisus,
> Et pro purpureo poenas dat Scylla capillo.
> Quacunque illa levem fugiens secat aethera pennis,
> Ecce inimicus atrox magno stridore per auras
> Insequitur Nisus; qua se fert Nisus ad auras
> Illa levem fugiens raptim secat aethera pennis.

Paus. in Corinthiacis Scyllam Nisi filiam neque in avem mutatam scribit, neque in monstrum marinum, quae patrem Minoi prodidit, neque à Minoe uxorem ductam, ut sibi promissum fuerat, sed ipsius iussu in mare deiectam; quae maris undis agitata sit, donec ad Scyllaeum vocatum promontorium sit delata, ubi tandiu insepultum iacuit cadaver, quandiu à marinis volucribus voraretur. Zenodotus lib. 3. Compendiorum suspensam fuisse inquit Scyllam de prora navis, in qua vehebatur Minos, & per mare tractã, donec ita interierit. Scyllam vero, quae dicta est Phorci filia, praestantem forma corporis mulierem fuisse memorant, quae cum Neptuno concubuerit, qua re cognita pharmacum Amphitrite in fontem, in quo se lavare Scylla consueverat, iniecit, eamque in ferocem actam cum se in mare praecipitasset, in monstrum marinum convertit, ut scripsit Myro Prianeus lib. 5. rerum Messeniacarum. alii fabulati sunt Scyllam rem habuisse cum Glauco, quod ipse ferens Circe, quae illius amore tenebatur, pharmacis fontem, in quo lavari Scylla consueverat, infecit; quibus illa pube tenus in varias formas mutata sit. Scylla igitur sua deformitate territa, amissaeque formae desperatione capta se in mare praecipitavit, quare locum dedit fabulae, ut ait Zenodotus Cyrenaeus. Scyllae formam ita describit [illegible] [illegible]. Sex habens capita quidem draci, canis, leonis, Gorgonis, balenae, foeminae; pedes autem duodecim; quam idem alterum sententiam secutus diversam formam illi tribuit. Alii dixerunt oculorum tenus Scyllam pulcherrimam fuisse mulierem, at sex habuisse canum capita, reliquam corporis partem fuisse serpentum. Homer. lib. 12. Odyssea & capita sex, & duodecim pedes illi fuisse scribit, & singula capita habuisse tres ordines dentium, ut est in his.

> Ἔνθα δ' ἐνὶ Σκύλλη ναίει δεινὸν λελακυῖα.
> τῆς ἤτοι φωνὴ μὲν ὅση σκύλακος νεογιλῆς
> γίνεται, αὐτὴ δ' αὖτε πέλωρ κακόν· οὐδέ κέ τίς μιν
> γηθήσειε ἰδών, οὐδ' εἰ θεὸς ἀντιάσειε.
> τῆς ἤτοι πόδες εἰσὶ δυώδεκα πάντες ἄωροι.

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Hoc habitat grauiter latrans at Scylla profundum,
Cuius vox similis catuli: monstrumque tremendum,
Ipsa grauis visu: non si Deus obuius illi
Quis fieret, posset lætari, aliquis videre.
Namque pedes illi bisseni, colláque longa
Sunt sex huic, caput horrendum quæ singula monstrant,
Dentibus est ordo triplex, illique frequentes,
Et semper nigræ mortis vestigia seruant.

At Virg. lib. 3. Aeneid. aliter eius formam descripsit in his;

At Scyllam cæcis cohibet spelunca latebris
Ora exertantem, & naues in saxa trahentem.
Prima hominis facies, & pulchro corpore virgo
Pube tenus: postrema immani corpore pistris,
Delphinum caudas vtero commissa luporum.

Fabulati sunt præterea hanc oculos igneos habuisse, & adeo longa colla, vt vel longinquas naues ad se posset attrahere, quare ita scripsit Apollon. lib. 4.

[illegible]
[illegible]

Ne forte horrendis maxillis concita lædat
Dilectos heroas.

Fabulabantur igitur quod quicunque appulisset eo, faciebat naufragium, hominesque ab illis canibus, qui erant circa pudenda Scyllæ, rapiebantur, vt testatur Virg. in Sileno;

Quid loquar aut Scyllam Nisi, aut quam fama secuta est,
Candida succinctam latrantibus inguina monstris
Dulichias vexasse rates, & gurgite in alto
Ah timidos nautas canibus lacerasse marinis?

Charybdis item voracissima mulier dicitur fuisse, quæ cum furata esset nonnullas boues Herculi boues Geryonis abigenti, a Ioue fulmine icta fuit, & in illud monstrum marinum versa. Alii tamen ab Hercule cæsam fuisse eo furantem, & à Ioue in monstrum conuersam. at [illegible] Patrensis in nauigatione secutus fortunam hoc Scyllæ tribuit, qui illam ab Hercule cæsam fuisse scribit, patris vero Phorcynis opera postea [illegible] lampadibus costam reuixisse. Hæc ea sunt ferè omnia, quæ de Scylla & Charybdi periculosis maris Siculi scopulis ab antiquis memorantur. describuntur ita illi scopuli ab Hom. lib. 12. Odyss.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Hi duo sunt scopuli: præacuta vertice cælum
Hic adit, assidue tegitur qui nubibus atris.
Nulla serena dies huic est, nec tempore messis,

Nec

Nec quando aestiua liquens in collibus vrit.
Nec si viginti manibus, pedibusque vir vllus
Scandere conatur, poterit conscendere.

Alium scopulum paulo inferius idem poeta ita describit;

τὸν δ' ἕτερον σκόπελον χθαμαλώτερον ὄψει Ὀδυσσεῦ.
πλησίον ἀλλήλων, καί κεν διοϊστεύσειας.
τῷ δ' ἐν ἐρινεὸς ἔστι μέγας φύλλοισι τεθηλώς.
τῷ δ' ὑπὸ δῖα Χάρυβδις ἀναρροιβδεῖ μέλαν ὕδωρ.
τρὶς μὲν γάρ τ' ἀνίησιν ἐπ' ἤματι, τρὶς δ' ἀναρροιβδεῖ
δεινόν. μὴ σύ γε κεῖθι τύχοις ὅτε ῥοιβδήσειεν.

Alter erit scopulus depressior optime Vlysses.
Vicini inter se hi. namque hos superaueris arcu
Si libeat; ficus atque virens oculum ibidem
Maxima, sub qua liuens pelagus diuina Charybdis.
Ter bibit illa die, totidem ter euomit vndas.
Obseruato ne sorbenti sis inde propinquus.

At Virg. luculentissime rem ita expressit, & breuissime lib. 3. Aeneid.

Dextrum Scylla latus, laeuum implacata Charybdis
Obsidet; atque imo barathri ter gurgite vastos
Sorbet in abruptum fluctus, rursusque sub auras
Erigit alternos, & sydera verberat vnda.
At Scyllam caecis cohibet spelunca latebris,
Ora exertantem, & naues in saxa trahentem.

Scylla lib. [illegible] vt videtur putasse Homerus, fluctum maris ac [illegible] vehementem fuisse circa eos scopulos in mari Siculo putauit; quibus in locis cum grauissimae sint atque propter saxorum concauitates, fabulati sunt antiqui canes esse circa latera & inferiorem partem Scyllae, qui illam vorarent. hanc rem ita scripsit [illegible]; [illegible Greek] Scylla promontorium est iuxta Rhegium Siciliae in mare prominens; sub quo sunt saxa cauata, & ingentia, quae locum interius habent cauum, & speluncas, in quibus habitant monstra marina. vbi autem ipsa fuerint in petris ab aqua Charybdis illisa & euersa, tunc homines ab illis feris vorantur. Charybdis autem & Scylla vicinae inter se sunt, atque Charybdis est iuxta Messanam, Scylla iuxta Rhegium. dictae sunt [illegible] mulieres hae fuisse, quod illa saxa forma sua [illegible], vt procul spectantibus mulierum formam praeberent. nam, vt traditum est in opticis, pro distantia spectantium, & pro situ eorum collocata, multa sunt quae aliam atque aliam formam, vel plantae, vel animalis, vel hominis prae se ferant. illud autem ita esse declarauit his verbis Apollonii Rhodii interpres, quod etiam scriptum fuit ab Agatharchide lib. 7. rerum Europaearum; [illegible Greek]. & ne omnia graeca hic ascribam, sententiam tantum ita explicabo, Scylla promontorium est in mare prominens forma, facieque muliebri. sub ipso promontorio petrae sunt in-

genetes & complures, quæ locos concauos & speluncas habent interius, in quibus habitant feræ marinæ. Quæcunque igitur nauigia compulsa fuerint ab vndis vel à tempestate in Charybdim, ibidem submersa ab ipsa mari absorbentur. at quæ ab vndis Charybdis agitata rursus & compulsa in asperas & latentes Scyllæ petras inciderint, quassantur & dissipantur: postea feræ illæ, monstraque marina multiplicia [illegible] homines à nauibus collapsos [illegible] edunt. dicta est Scylla à poetis habere canes, qui è latebris prominentes, & interimentes nauigantes, quoniam ex inferiore loco è cauernis [illegible] solitæ, in qua latent, exeuntes, seque superius [illegible] re extollentes, exire è pectore ipsius illæ videantur. hunc igitur scopulum, & [illegible] portunitas aquarum, & forma eius scopuli, quæ fabulæ locum dedit. cum Hercules iam hæc loca nauigasset, magnamque partem illarum boum, quas secum vehebat, amisisset, dictus est interfecisse Charybdim, quia machinis quibusdam locum illum expurgauit, & in posterum nauigabilem fecit, ita vt neque Scyllæ neque Charybdis vllam ad posteros [illegible]. Dicta fuit autem Scylla [illegible] à spoliando scilicet. vel à [illegible] de, quamuis [illegible] à catulis quidam putarint. at Charybdis [illegible] ab hiando, & [illegible] sorbendo nominata est. Ego sane virtutem vitiorumque naturam sub hac fabula contineri crediderim, quia cum inter duo pericula nauiget is, qui ex altera parte Scyllam, ex altera Charybdim habeat. Solus denique tutus & incolumis euadit, qui neutri horum periculorum magis adhæserit. hoc quid aliud significare, quam quod scriptum est ab Aristotele in Ethicis, virtutem esse medium duorum extremorum, quæ sunt vitanda? vt autem vitia demonstrarent esse extrema, his partim similia fecerunt vt insultantibus ad se, tribuerunt partim figuras immanium ferarum; quippe cum eò accedentibus calamitates proponerent, & vitæ ac famæ iacturam; cum canes, & varia monstra horribilia his aduenientibus [illegible] rentes [illegible]. Nam quid aliud est vita mortalium, quam [illegible] satis molestam & illegitimam voluptatem nauigatio? in autem [illegible] de plerique viuerit, & qui vitia vtrobique existentia declinauerit, incolumis in patriam, quod beatarum est animarum post bene vitam consilium, cui præest Deus, peruenire poterit. Sed quoniam in errores aliquando collabi omnibus facile est, & plerisque contingit, si quis illis scopulis appropinquarit, continuò est inde tota vi illum recedendum: nemo est enim ex omnibus hominibus, qui non ab ipsa natura ad voluptates incitetur. Idcirco poetarum omnium præstantissimus Homerus multis sociis amissis inde nauigantem fecit Vlyssem: quia pauci sunt viri fortes in periculis; & multi parum prudentes, vbi semel voluptatis facti sunt captiui, ab illis se postea explicare minime possunt. Dicitur Scylla in hoc monstrum à Circe conuersa fuisse, cum mulier esset pulcherrima, quod homines qui declinant à ratione, relictoque viuendi instituto, brutorum animos induunt. Quid enim Circen esse dicebant? an non [illegible] naturæ ad voluptates incitamentum? cum vellent igitur demonstrare antiqui, vt summatim dicam, plenissimam esse difficultatum & periculorum vitam humanam, nauigantique inter duos grauissimos scopulos simillimam, quæ si parum sapienter gubernetur, voluptatibus allecti homines in maximas miserias incidunt, hæc de Scylla & Charybdi excogitarunt; quæ iucundissimis narrationibus & fabulosis vestiuntur, vt qui parum saltem sint alioquin eiusmodi studiosi, saltem fabularum

figmen-

spectantem ad adiscendam vitae recte instituendae rationem allicerent... crediderunt: hanc fabulam ad moderationem & temperantiam spectare, quippe cum locati in fretum incidant, tanquam in Scyllaeum fretum, vnde omnia uno tempore pollicea et iactura, quod videtur innuisse Cicero in oratione pro Pub. Sextio. at nunc de Orione dicamus.

De Orione. Cap. XII.

ORion ille, qui, vt traditum est in fabulis, fuit inter sydera collocatus Hyrieo Neptuni filio et Alcyone natus fuisse dicitur, de quo scriptum est ab Euphorione his verbis; [illegible] Hyrieus Neptuni & Alcyones filius, quae vna fuit e filiabus Atlantis, aliquando in Tanagraea ciuitate Boeotiae habitauit. cum vero benignus esset aduersus hospites, illi quoque dicuntur in eius hospitium accessisse: Iupiter autem, & Neptunus, & Mercurius ab illo liberaliter tractati, eiusque benignitate delectati praeceperunt, vt quodcunque liberet peteret. Hic cum adhuc esset sine filiis, filium postulauit. Tum vero Dii pellem mactati bouis sibi capientes in ipsam lotium posuerunt, iusseruntque illum sub terram occultare, neque ante decimum mensem aperire: quibus mensibus peractis natus est Vrion, qui ita vocatus est, quod quasi minxissent Dii: at vero propter deuitandam turpitudinem vocis postea dictus fuit Orion. Neque enim, vt quidam arbitrati sunt, dicitur ex vrina, sed a spermate natus fuisse. Cum vero e seminibus trium Deorum natus dicatur, illum Lycophron tripatrem ita vocauit;

> [illegible]
> [illegible].
> Boetum coronatum gladio caeptus draco
> Quem tripatris vide olim Candaonis.

Fuit enim Candaon primum apud Boeotos, postea Orion vocatus. Hic cum non Mercurium, sed Apollinem vna cum duobus Orionis patribus connumerauit. Atque Clonia fuit vxor Hyriei, cui pellis illa fecunda data fuit. Scriptum reliquit Dorion in libro de piscibus Orionem fuisse Neptuni & Euryales Minois filiae, quae sententia fuit etiam Hesiodi. Pherecydes Neptuni & Euryales filium inquit, vt ait Apollodo. libro primo Bibliothecae. At Tzetzes, qui commentarios in Hesiodum scripsit, Orionem inquit fuisse Hyriei & Euryales filium, quae Euryale fuit Minois. Nicandri vero enarrator Mentam, non Hyrieum vocauit Orionis patrem. Fabulantur hunc munus a patre Neptuno impetrasse vt tam super vndas, quam super terram posset incedere: qui cum postea in Chium ad Oenopionem venisset, Aeropen illius filiam vitiare conatus est. Id grauiter ferens Oenopion comprehenso Orione oculos effodit, & mox extra suam regionem eiecit; qui postea in Lemnum profectus a Vulcano benigne exceptus: tum Vulcanus illum miseratus Cedalionem famulum Orioni ducem viarum dedit, qui in Orientem ad Solem perductum eo sa-

gitati

oculos restitutus est, ac lumē recuperauit. Deinde cùm Oenopionē [illegible] sciepit, qui in eius aduentum [illegible] sub terra occultatum [illegible] non sperans se amplius posse inuenire Orion in Cretam contendit, ubi venationi operam daret. [illegible] in Aerope [illegible] Oenopionis, qui [illegible] per vim [illegible] pudicitia rapere voluit; quem fabulantur Pleiades Atlantis & Pleiones Oceani filias vna cū illarum matre [illegible] in Boeotia per quinquennium [illegible], quibus et petitus esset, nisi Iouis miseratione, à quo precabantur [illegible], inter sydera fuissent relatæ. Dianæ quoque cum vna venaretur dicunt vim inferre voluisse, quare illum iussu occisum fuisse, vt in his testatur Euphorion; [illegible]

Cum verò vna cum Diana venaretur, illi vim inferre conatus est: At Dea irata Scorpium è terra excitauit, qui illum talum percutiens interemit. At Horatius libro tertio carminum illum ab ipsa Diana ob tentatam pudicitiam sagittis occisum fuisse scribit in his;

et integræ
Tentator Orion Dianæ
Virginea domitus sagitta.

Alij fabulati sunt, [illegible] Diocles in [illegible] Orionem [illegible] insigni forma fuisse à Diana amatum, quæ etiam illi nubere constituerat: quippe cum Aurora etiam dicatur illum rapuisse ob formam in Delum asportasse. Id cum Apollo grauiter ferret, [illegible] sororem sæpius reprehendisset, nactus est tandem aptam [illegible] opportunitatem Orionis occidendi. Nam cum adnatantis Orionis caput [illegible] in unda longinquum Apollo vidisset, propalam [illegible] contendit à sorore quod non attingeret illud signum sagittis: at illa ostentando artis studio sagittam in [illegible] infixit, qua re postea cognita dolore commota impetrauit à Ioue ut inter sydera referretur. Cæterum autem Delius, cui [illegible] Orionem, multaque [illegible] fecisse, & venereis cum mulieribus [illegible], hunc [illegible] memorat, quia inter venandum cum Latona & Diana gloriaretur, quod nullum animal terræ ipsum vincere posset; ea re Deas indignatas [illegible] scorpium excitasse, à quo occideretur: qui sub saxo quodam latuit, donec eò accederet Orion. Est enim scorpionum consuetudo vt sub saxis lateant, sicut Sophocles ait in Captiuis;

[illegible]
Saxo sub omni delitescit scorpius.

Tam verò cum per [illegible] appetitu coiisset, ab eo scorpio ille interiit, at [illegible] inter sydera & ipsi & scorpius relati fuerunt. Quidam [illegible] occisum fuisse à Diana, quia illam [illegible] discum secum ludentem; alij quod vim Opi vni è virginibus quæ Dianam [illegible] perduxerit [illegible] inferre voluerit, à Diana confossum sagittis [illegible], vt ait Apollodorus lib. 1. Neque verò ipsius solum Orionis [illegible], sed etiam Side eius vxor [illegible] cum Iunone de forma contenderet, quare ad inferos fuit ab illa detrusa. Scripsit Nicander in Theriacis scorpium immissum fuisse Orioni à Diana, quia [illegible] Dianam apprehendere, cum illam violare niteretur, [illegible] patet ex his;

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Grandior signatam Titanis, at inde puella
Scorpion immisit, qui cuspide surgat acuta,
Atque ut medicata necem fuit Orioni.
Veneris ausus manibus quia prendere peplum
Ille Deae est, talum percussit Scorpius illi.
Sub paruo lapide occultus vestigia propter.

Orionem non fuisse postea inter sydera relatum, sed fictum id & excogitatum fuisse postea ad alicuius gratiam, testatur Paulus in Boeoticis, qui sepulchrum fuisse Orionis apud Tanagraeos memoriae prodidit. Haec tot fabulosa de Orione ab antiquis sunt tradita, e quibus sententiam illorum eliciamus. Orion fuit Neptuni & Iouis & Apollinis filius, ex horum semine in pelle bouis inclusa natus. Quid hoc est monstri Dii boni? an possunt unquam esse plurium parentum filius? haec in elementorum generatione vera esse possunt, cum omnia sint in omnibus. Est enim mare, in quo semen iaculatur terras, tum ob fremitum tum etiam ob impetum, cum a ventis incitatur; atque illud mare est semen omnium elementorum, cum maiorem aqua ob calorem Solis mutationem patiatur. Excitat igitur vis Apollinis vapores ex aqua, eosque extenuans non sine quodam spiritu in aera extollit: atque quod Iupiter aer, Neptunus in aqua diffusus sit spiritus, & [illegible] patet. Horum igitur trium Deorum viribus commistis, gignitur ventorum & pluuiarum & tonitruum materia, quae Orion dicitur. Cum vero fabulantur aquae pars, quae extenuatur, supernatare, dixerunt Orionem a patre impetrasse, ut super aquas incederet. Vbi materia illa extenuata in aera dilatatur & diffunditur, dictus est Orion venisse in Chium, qui locus a fundendo nomen habet; nam χέειν fundere significat. At cum in Meropen vitiare conatur, extra regionem eiicitur priuatus lumine, quia [illegible] vapores per aera penetrantes, & ad supremam eius partem accedentes, per quem locum diffusa materia priorem vim ignis quodammodo labefactam sentit. Est enim omnium quae mouentur motu non naturali, vis maxima in principio, at in fine minima, cum illa sensim in itinere deficiat. Excepit Orion benigne a Vulcano, & ad Solem profectus pristinae sanitati restitutus inde in Chium reuertitur. Hoc sane nihil aliud est, quam circularis [illegible], & mutua inter se generatio & corruptio. Fabulantur hoc a Diana sagittis caesum, quod illam attingere ausus sit, quia cum vapores ad supremam partem aeris ascenderint, ita ut lunam videantur nobis aut solem attingere, luna vi sua congregat & in imbres aut ventos conuertit, & ita suis sagittis caedit ac deorsum mittit, cuius lunae vis est tanquam fermentum ad [illegible] faciendum. Dicitur postea Orionem occisum fuisse & in caelestes signa conuersum, quoniam sub Orionis exortum frequentes fiunt pluuiae & venti, & tonitrua. Hoc signum, quia ita formatum est, ut stricto gladio in [illegible] insequatur, & propter quam Pleiades insequatur, dictum est [illegible] Pleiadum earum amorem incidisse, ac illas persequutas fuisse, quas quidem Pleiades illae sunt [illegible] ab anno soluere, cum suis ortibus aestatis

& hye-

& hyemis initium significent. Cum vero Orion oppositum habeat Scorpionem, videatur semper illum fugere ex eodem hemisphærio, quare de illis fabula conficta est. Atque hæc hactenus ea sunt, quæ pertinent ad physicam rationem. Cum multa passum fuisse propter libidinem dixerint Orionem antiqui, significare voluerunt nihil illegitimum non fore calamitosum, & invisum esse Diis immortalibus & iniucundam esse [illegible] arrogantiam. Alii fabulam significari maluerunt, cum soli Deo, siquæ in se præclara [illegible] honor & gloria pro illa præstantia a nobis tribuenda sit. Nam idcirco [illegible] læsus a scorpione [illegible] interiit Orion, quod Diis [illegible] prædicationibus [illegible] ferret, quod nulla esset adeo immanis fera, quam ille non posset domitare. Atque de Arione dicamus.

De Arione. Cap. XIIII.

Arion patria Methymnæus, cuius avus & parentes non constat, quos ego sane obscurissimos fuisse crediderim: quippe cum solus fortunæ eventus, & ars scite psallendi citharæq; Arionem ipsum illustraverit. Floruit autem Arion quo tempore Periander Corinthi imperavit, ut ait Herodotus in Clio. Scribit hunc Herodotus plurimum Corinthi apud Periandrum tyrannum diu fuisse, ac postea cupivisse in Italiam & in Siciliam navigare, ubi cum ingentem vim pecuniarum meruisset ob artis suæ præstantiam, cum rursus optavit Corinthum redire. Hic cū esset Tarenti nullis navis se suaque committere, quam Corinthiis maluit: mercatus est igitur [illegible] de naulo cum hominibus Corinthiis. quos cum sibi insidias struere plurimum a terra distantes persensisset, ut ipso cæso pecunia [illegible] potiretur, rogavit ut liceret saltem cygnorum more sibi funebre carmen canere, hisque pecuniam profudit, ut ea ratione experiretur, an animos illorum placare posset. Illi igitur his minime persuasi, iusserunt ut vel se ipsum occideret, quo sepulturam consequeretur, vel in mare quam citissime desiliret. At Arion ita spe frustratus, cum sentiret illos nulla cantus suavitate deliniri, ubi legem Orthiam cecinisset, se cum toto apparatu, quem cantaturus sumpserat, in mare de puppi deiecit; deinde nauta Corinthum aderant. Dicitur delphines hunc in Tænarū expulisse, quos, dum [illegible], [illegible] tantum pro mercede demulcebat. Atque rem totam non minus luculenter expressit Ovid. lib. 2. Fast. quam Plutarchus etiam in Convivio, aut Herodotus carminibus,

> Quod mare non novit? quæ nescit Ariona tellus?
> Carmine currentes ille tenebat aquas.
> Sæpe sequens agnam lupus est a voce retentus,
> Sæpe avidum fugiens restitit agna lupum.
> Sæpe canes, leporesq; umbra iacuere sub una;
> Et stetit in saxo proxima cerva leæ.
> Et sine lite loquax cum Palladis alite cornix
> Sedit, & accipitri iuncta columba fuit.
> Cynthia sæpe tuis fertur vocalis Arion,
> Tanquam fraternis obstupuisse modis.
> Nomen Arionium Siculas impleverat urbes,
> Captaq; erat Lyricis Ausonis ora sonis.

Inde

Inde domum repetens puppim conscendit Arion;
 Atque ita quæsitas arte ferebat opes.
Forsitan infelix ventos, vndasq; timebas.
 At tibi naue tua tutius æquor erat.
Namq; gubernator districto constitit ense,
 Cæteraq; armata conscia turba manu.
Ille metu pauidus mortem non deprecor inquit.
 Sed liceat sumpta pauca referre lyra.
Dant veniam, rident q; moram, capit ille coronam,
 Quæ possit crines Phœbe decere tuos. 10
Induerat Tyrio distinctam murice pallam,
 Reddidit icta suos pollice chorda sonos.
Flebilibus numeris veluti canentia dura
 Traiectus penna tempora cantat olor.
Protinus in medias ornatus desilit vndas:
 Spargitur impulsa cærula puppis aqua.
Inde (fide maius) tergo delphina recuruo
 Se memorant oneri supposuisse nouo.
Ille sedet, citharamq; tenet, pretiumq; vehēdi
 Cantat, & æquoreas carmine mulcet aquas. 20

Arion igitur cum eo apparatu Corinthum profectus rem totam Periandro aperuit; qui cum prius non credidisset, Arionem dedit in custodias, nautisque ad se vocatis, quid audissent, de Arione percunctatus est. cum illi dicerent eum esse incolumem in Italia, quodque illum Tarenti reliquissent, conspectus est illis Arion qualis in mare desilierat; tum obmutuerunt nautæ, neque facinus negare quidem ausi sunt, quare vltimo supplicio fuerunt affecti. fuit [illegible] omnino citharœdus Arion, ac poeta nobilis dithyrambicus nemini mortalium secundus eo tempore in arte recte pulsandæ citharæ: quem cyclicos choros primum omnium inuenisse scripsit Hellanicus in Carneis, & Dicæarchus atque Demarchus in libro de Dionysiacis certa- 30 minibus: quamuis Antipater & Euphronius in suis commentariis inuentum illud Laso Hermionensi tribuerint. fabulati sunt præterea antiqui delphinum illum, qui seruauit Arionem, ad perpetuam illius beneficentiæ memoriam inter sydera fuisse relatum, vt ait Ouid. ibidem;

 Dî pia facta vident: astris delphina recepit
  Iuppiter, & stellas iussit habere nouem.

Alii tamen maluerunt delphinum inter sydera fuisse relatum, quia Neptuno conciliarit Amphitritem, at Hermippus quia dux in honorem Apollinis fuerit Cretensibus in Delphos. Lucianus in dialogis marinorum Deorum tam pecuniam Corinthi illum comparasse inquit, cum esset apud Perian- 40 drum atque nauigaret ad Methymnæos in patriam, illud contigisse. atq; hæc ab antiquis dicta fuerunt de Arione: quæ quod fabulosa sint, nemini obscurum est. Nam quæ de Delphinis dixerunt antiqui, quod homines ab iis seruentur, fabulis simillima ego esse credo, quippe cum sit eadem semper animalium natura, neque tamen quisquam ab illis ad hæc vsque tempora seruatus narretur a delphinis: & tamen infinitus propè est numerus eorum, qui in mari perierunt. at cum in mare se præcipitasset, magis probabile est natantem & vestibus sustentatum Arionem a nautis Tarentinis fuisse

exceptum, & in navi cui picti fuissent variique in prora delphines in Tænarum fuisse portatum, ut scriptum reliquit Antimenides in primo lib. historiarum. verum ut sententiam eandem antiquorum ex his exprimamus, significare voluerunt per hanc fabulam omnium scelerum Deos esse ultores; quippe cum animalia quoque rationis expertia & vocis, soleant aliquando Diis ita volentibus esse sceleratorum accusatores, & innocentibus hominibus opem ferre; omneque beneficium diis gratum contingere, quod in vita bonorum conferatur. at de Arione satis, nunc de Amphione dicamus.

De Amphione. Cap. XV.

Amphionem etiam citharœdum non solum musicæ artis peritia, sed etiam fortunæ inconstantia, & calamitatum casuum illustravit. fabulantur hunc & Zethum eius fratrem fuisse Iovis & Antiopes filios: nam Antiope filia Nyctei & Amphitheæ a Iove in satyrum converso compressa fuit, eoque gravida facta Nyctei patris minis territa in Sicyonem ad Epopeum profugit, ubi cum Zethum & Amphionem peperisset, illos dedit in Cithæronem cuidam bubulco alendos. Nycteus graviter ferens filiæ fugam, cum hortatus fuisset Lycum fratrem negotium ne negligeret, moritur. at Lycus cum delecta manu militum repentino adventu Epopeum trucidavit, urbe potitus, captivamque duxit Antiopen, quam Dirce uxori in custodiam dedit. nec multo post collecta pastorum manu cum cognovissent ex alumno qui essent Zethus & Amphion ipsum patruum & Dircen ceperunt & ipsi repentino adventu, Dircenque crudeliter laniarunt: moniti fuere a Mercurio ut Lycum imperare permitterent; ut scriptum fuit a Nicocrate in rebus Cypriis. fit autem de illa Antiope quod odio esset patri mentio apud Apollon. lib. 4.

[illegible]

Oderat Antiopen sic ipso tempore Nycteus.

Alii crediderunt Antiopen Amphionis matrem filiam fuisse Asopi, ut scripsit Apollon. lib. 1.

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Zetus & Amphion aderant duo pignora clara
Asopi Antiopes, nondum turrita manebant
Mœnia Thebarum.

Diophanes libro primo Ponticarum historiarum ubi scripsit de Antiope matre Aretæ, Amphionem & Zethum non Iovis, sed Theobœotis filios fuisse inquit, quod etiam testatur Tzetz. hist. 23. chil. primæ. Epimenides Cretensis Amphionem scripsit tractandæ lyræ scientia Mercurio usum fuisse magistro, atque adeo admirabilem fuisse illius cantum, ut feræ & saxa illum sequerentur, nō minus quam Orpheum Calliopes filium, ut ait Pausan. in Bœoticis. nam hunc etiam lyram a Musis primum accepisse scriptum reliquit Antimenides lib. primo historiarum, & Pherecydes lib. 10. At vero Dioscorides Sicyonius ab Apolline lyram illi datam fuisse memorat. Hanc autem celebritatem nominis in musicis consecutus est Amphion quod ob affinitatem cum Tantalo modulos edoctus fuit a Lydis, primusque tres chordas addidit tetrachordo a superioribus musicis invento, ut ait in lib. 1. de Musica

Ari[illegible]

Anthedon, nam ferunt hanc urbem quondam ante portam postea Thebanā Anthedonidem [illegible], vnde porta nomē sortita fuit. dicuntur Zethus & Amphion ipsam instruxisse, vnde porta nomē sortita fuit. dicuntur Zethus & Amphion priusquam Thebæ conderentur, exiguam Thespiensium pagum Eutresim vocatum habitasse, vt testatur Strab. lib. 9. Eo autem tempore cum Amphion & Zethus [illegible] haberent vires Phlegyarum hostium per id temporis, vt ait Pherecydes, Thebas muris ac turribus munierunt, vt essent tutiores ab hostium incursionibus. non enim audebant sine muris ac turribus habitare, vt ait Hom. in Odyss. lib. 11.

τὴν δὲ μετ' Ἀντιόπην ἴδον Ἀσωποῖο θύγατρα,
ἣ δὴ καὶ Διὸς εὔχετ' ἐν ἀγκοίνῃσιν ἰαῦσαι.
καί ῥ' ἔτεκεν δύο παῖδ' Ἀμφίονά τε Ζῆθόν τε,
οἳ πρῶτοι Θήβης ἕδος ἔκτισαν ἑπταπύλοιο,
πύργωσάν τ', ἐπεὶ οὐ μὲν ἀπύργωτόν γ' ἐδύναντο
ναιέμεν εὐρύχορον Θήβην κρατερώ περ ἐόντε.

Post hanc Antiope Asopi mihi filia visa est.
In Iouis amplexum quæ iactat se isse, gemellos
Et Zethum peperisse, simulque Amphiona clarum.
Qui portis septemgeminis, & turribus altis
Cinxerunt Thebas. nec enim sine turribus ausi
Incolere, insignes quamuis hi viribus essent.

Fabulati sunt igitur saxa sua sponte adsiluisse, murumque extructum fuisse, dum Amphion lyram suauiter pulsaret, vt ait Horat. in arte poetica;

Dictus & Amphion Thebanæ conditor vrbis
Saxa mouere sono testudinis, & prece blanda
Ducere quò vellet.

Dicitur hæc ciuitas septem habuisse portas, quæ nominabantur; Electris, Prœtis, Neïtis, Crenæa, Hypsista, Ogygia, Homoloïs. vocatæ sunt Thebæ vt inquit [illegible] a patre conditorum, vel, quod magis placet, à Thebe Nympha filia Promethei, quæ illis fuit affinitate coniuncta, vt scripsit Paus. in Bœoticis. inquiunt Thebas, post multas infelices dimicationes, quæ illi ciuitati [illegible], ab Alexandro Macedoniæ Rege euersas fuisse quo tempore Thebani bellum aduersus ipsum Alexandrum in Persas arma parantem susceperunt: quæ ciuitas quoniam per cantum extructa non poterat nisi per cantum euerti, diruta est ismenia quadam tibicine numeros cum tibiis accinente, [illegible] Callisthene. verumtamen idem Alexander, qui fuerat Thebis [illegible], ad gratiam cuiusdam athletæ, qui ter victor ab illo coronatus fuerat, restaurauit, quod ita significauerat oraculum;

[illegible]
[illegible]

Alcides, Pollux, nymphaque Atlantide cretus,
Hoc restaurabunt euersis mœnia Thebis.

Alii primum omnium mortalium Amphionem aram dicasse Mercurio, quòd ab eo lyram accepisset. At quoniam felicitatem æquo animo perferre non minus difficile est, quam aduersos fortunæ euentus, idcirco effectum est ut nimium gloriaretur Amphion ob artis præstantiam, & in Latonam, eiusque filios contumelias congesserit: quod Dea nulla re hominibus præstans, atque eius liberi nullo habendi sunt & imperii si secum conferantur, cum ipse multo sit peritior Apolline. Dicunt his contumeliis iratam deam

pestilentiam in domum Amphionis excitasse, qua ipse cum tota familia deletus est. Et Zethus cum uxor ipsa genitum ex se filium ob errorem interemisset, aegritudine animi consenuit. Haec fabulose de Amphione memorantur. Dictus est Amphion Iouis & Antiopes filius, quoniam musica exercitatione conficiuntur plerumque, atque omnes viri praestantes Iouis filij ab antiquis dicti sunt, ut explicauimus superius. Hunc & Orpheum inter Aegyptios, & magorum scientia excelluisse ait Paus. in poster. Eliacis, & hunc musicae fuisse peritum, ut saxa ac feras, quo vellet, duceret. Quoniam per orationis suauitatem duros & agrestes homines mansuefecerunt, & ad extruendas ciuitates, ciuitatumque legibus obtemperandum deduxerint. At idem qui caeteros ad humanitatem, mansuetudinemque conuocauerat, cum ob felicem rerum successus nimium factus fuisset insolens, Deosque vel suos paruifaceret, ultimo supplicio affectus est, cum nemo impune Deum aut Dei cultum paruifaciat, sed damnandus condemnatur. at nunc de Halcyonibus dicatur.

De Halcyonibus. Cap. XVI.

Fuit Halcyon Canethes & Aeoli filia, sicuti testatus fuit Alexander Myndius, uxorque Ceycis. At Ceyx fuit Rex Trachiniorum, qui cum nobilitate, opibus, & forma corporis excelleret, se vel Diis immortalibus aequare ausus est, & Deorum nominibus appellauit: nam Ceyx Iupiter se, uxorem, Halcyonem appellauit Iunonem. Illam arrogantiam Iupiter grauiter ferens, Ceyci Delphos nauiganti adeo saeuam tempestatem immisit, ut Ceyx, & omnes qui cum Ceyce nauigabant, naufragium passi perierint: ut testatur Polyzelus in iis quae scripsit de Rhodo. fabulantur postea eius cadauer agitatum ab undis ad litus, & ad eam speculam appulsum fuisse, ad quam saepe veniebat Halcyone prospectura an Ceyx accederet: quo viso illa miserabiliter conquesta dicta est Iouis misericordia in auem sui nominis versa cum se e specula in mare praecipitasset; tunc etiam Ceyx conuersus est in ceryllum: sic enim mares inter illas volucres nominantur, ut ait Carystius Antigonus. Hoc tamen nonnulli dixerunt factum fuisse Luciferi & Thetidis misericordia, at non Iouis. Hae aues dicuntur esse magnitudine passeris, ut ait Plinius, colore cyaneo, collo gracili ac procero; maresque a feminis ubi illi consenuerint, gestari super alis. Verumuero ubi fuisset Halcyone in auem conuersa, eiusque oua quae continuo pepererat in mari eijcerentur, quia maxima orta fuisset tempestas, Iupiter misertus dies quatuordecim per mediam hyemem illi concessit, quibus & parere per tranquillitatem maris & excludere posset; quos dies Halcyonios vel Halcyonidas, ut aiunt Graeci, vocarunt. de his ita scripsit Theocritus in Ceraula celebrans:

> χ' ἀλκυόνες στορεσεῦντι τὰ κύματα, τάν τε θάλασσαν,
> τόν τε νότον, τόν τ' εὖρον, ὃς ἔσχατα φυκία κινεῖ·
> Ἀλκυόνες, γλαυκαῖς Νηρηίσι ταί τε μάλιστα
> Ὀρνίχων ἐφίλαθεν, ὅσοις τέ περ ἐξ ἁλὸς ἄγρα.
> Halcyones sternant spumantes marmoris vndas,
> Atque Eurum, atque Notum, qui extremas suscitat algas.
> Halcyones, supra volucres Nereides almae
> Quas dilexerunt, quibus est ex aequore praeda.

Dictae fuerunt Halcyones quod in mari pariant, cum ἅλς sit mare, ac κύειν parere.

rere. Loquitur Halcyones circa conuersiones solis hybernas nidulari, nidumque mirabili structura componere, ad formam piscatoriæ nassæ: tanta duritie, vt neque ferro, neque saxis perrumpi possit, quem conficiunt ex acicularum spinis. vbi absolutus nidus perfectusque fuerit, illum in mare demittunt, vt explorent an satisfaciat ex aliqua parte: atque huic os adeo angustum ad sui corporis magnitudinem tantum relinquit, vt scripsit Solentinus, & Clearchus in eo libro, quem scripsit de Torpedine pisce, & Plut. in libello de amore parentum erga filios. dicuntur inter has aues esse adeo salaces mares, vt feminarum vel in ipso coitu moriantur, vt scripsit idem Clearchus in Erotico, & Isacius in Lycophronem. Neque tamen prætermittendum est illud, quod scriptum est ab Hegesandro de halcyonibus in suis commentariis: Halcyones fuisse gigantis Alcyonei filias, quæ post patris mortem se in mare deiecerint, & ab Amphitrite sint in aues sui nominis conuersæ, vt patet in his; [illegible]. Alcyoneo filiæ fuerunt giganti, Phthonia, Anthe, Methone, Alcippa, Pallene, Drimo, Asteria. Quæ post patris interitum e Canastræo, quod est Pellenes promontorium, sese in mare præcipitarunt: Amphitrite vero has in aues vertit, & Alcyones de patris nomine appellauit. Hæc ea sunt, quæ fabulosè de Halcyonibus memorantur ab antiquis. Quæ dicta sunt de ambabus, tanquam de natura auium illarum sunt intelligenda; quia spectant ad illarum consuetudinem. quæ de diebus Halcyoniis, non valde sunt admirabilia; quod per solstitiorum tempus nullæ propè fiant aeris mutationes. omnia enim cum ad summum peruenerint, languidiora fiunt, atque aliquantulum cessant; quod patet in sagittis & lapidibus in altum aera coniectis, quæ inde alterius motus capiunt initium. Ad reprimendam igitur mortalium arrogantiam dictus est Ceyx in eam calamitatem incidisse, cum tantam felicitatem æquo animo ferre non diutius posset. Nam sæpius temerarios & potentes homines ob temeritatem Deus de pristina felicitate deiecit, prudentesque & mansuetos homines sæpe contra amore extulit. Hanc igitur fabulam effinxerunt antiqui, ne nimis præsentibus opibus, aut nobilitate, aut viribus, aut forma corporis gloriarentur, cum omnia nobis data sint à Deo bonorum omnium autore; atque vt homines intelligerent nullam felicitatem esse tantam aut tam firmam, quã Deus, si propter peccata voluerit, non citissime possit labefactare, & funditus euertere. At nunc de Asopo dicamus.

De Asopo. Cap. XVI.

AT vero Asopus amnis, cuius filiam Aeginam Iupiter rapuit, fuit Oceani & Tethyos filius, vt sensit Acusilaus, alii Neptuni & Perus, vt ait Atheniensis Apollodorus libro 3. Bibliothecæ. At Nicanor Samius in libro secundo de fluminibus Iouis & Clymenes filium fuisse dixit, Scolbaeus autem lib. nono rerum Ibericarum Hareti & Cleodices filium fuisse tradidit. Paulus Corinthiacis Neptuni & Celusæ filium fuisse creditum memorat. Hunc maior scriptorum pars patria fuisse Thebanum vxoremq; duxisse Metopen Ladonis filiam asserunt, de qua Pelagontem, Ismenumque

suscepit,

suscepit, & filias viginti, inter quas fuit Salamis, Harpina, Corcyra, Thebe, Ismene, Antiope, Ornia, Cleone, Nemea, Sinope, quam raptam ab Apolline memorant, & in Pontum deportatam, e quo Syrum peperit, qui Syris nomen dedit, vt ait Philostephanus. At Dionysius in situ orbis à Ioue raptam fuisse Sinopen ita scripsit;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> 10 Errantem cepit qui Asopida nimq; Sinopen,
> Quam tristem in regione sua sopiuit, vt illam
> Iupiter aduenit correptus amore puellæ.
> Inuitam idcirco a patria hanc ceperat agris.

Alii tamen, inter quos fuit Andreas Teius, vnam fuisse ex Amazonibus Sinopen tradiderunt: alii Martis & Aeginæ filiam. Fuit etiam Aegina, quam Iupiter rapuit, Asopi filia: quam cum sollicitè quæreret Asopus, neque ipsam inueniret, à Sisypho pacta mercede vt perennem aquam in Acrocorintho pro indicio obtineret, inuenit. Eius indicii pœnas apud inferos luere Sisyphum nonnulli tradiderunt, atque Asopum ipsum cum Iouem insequeretur
20 fulmine percussum fuisse, vt ait Callimachus. Fuit enim Asopus Thebanorum fluuius, qui suos fontes habuit in Arachyno, Trachiniamque Scylam vocatam percurrebat: qui cum fulmine ictus fuisset remissus est in sua fluenta, & diu postea carbones deuehere fuerit, vt ait Apollod. libro tertio. Ab hoc flumine regio vniuersa in agro Thebano iuxta Cithæronem montem Asopia vocata fuit, vt est apud Stra. libro nono. Pausanias scripsit in Corinthiacis Asopum amnem in finibus Phliasiorum suos ortus habuisse, qui per Sicyoniorum agrum lapsus in mare intrat iuxta Corinthum. Asopi cum multi fuerint Asopi, rationi conuenit & varias regiones, & varios ortus illis fuisse assignatos. At senserunt antiqui Asopum fuisse hominem, cui actio-
30 nes illas tribuerunt. Alii hominem fuisse vere crediderunt, qui, quoniam terram forte excauans Asopi fluuii fontes reperisset, obtinuit vt fluuius de suo nomine diceretur. Alii hunc fuisse Iouis, vel Neptuni, vel Oceani filium, quod ex aere in aquam verso, oriantur flumina, vt ait Aristot. in Meteor. vel quòd mare principium est omnium fluuiorum. Huius filiæ multæ dicuntur, quæ sunt vel vici, vel agrorum proprietates, quæ multa nomina sortitę sunt. Fabulantur illum rapta filia fuisse fulmine percussum cum Iouem insequeretur, quia siccitas coeli & calor immensus exiccauerat, & cum ipsi fluuii extenuatas in vapores verterentur, Iouem insequebatur, & ob calorem prope exiccatus fulmine dicitur percussus. Fuit enim maxima siccitas aliquan-
40 do in agro Thebano & in Aegina, quare locus datus est fabulæ. At nunc de Deucalione dicamus.

De Deucalione, cap. XVII.

Deucalionis diluuium, & aquarum copia, quæ fuerit, nemini obscurum est, at cur illud diluuium ita factum sit, pauci quoniam tradiderunt, sed nos vt in cæteris consueuimus, hoc etiam explicemus. Fuit Deucalion Promethei filius, vt scripsit libro 3. Apollonius;

[illegible]
[illegible]
hic namq; Prometheus
Filius Iapeti clarum edit Deucalionem.

At Hom. lib. v. Iliad. Deucalionem Minois filium fuisse inquit in his;

[illegible]
Edidit hinc Minos praeclarum Deucalionem.

Hellanicus vero Promethei & Clymenes filium fuisse scripsit, Hesiod. Promethei & Pandorae, quod etiam Strabo testatur libro nono. Alii Minois & Pasiphaes, alii Asterii & Cretae. Hi enim Minois recensentur, Catreus, Deucalion, Glaucus, Androgeus ab Apollodoro: filiae Hecale, Xenodice, Ariadna, Phaedra. Illud autem accidit, ut varii parentes Deucalionis dicantur fuisse, non solum quod ob antiquitatem rei dissentiunt scriptores, sed etiam quia diversi fuerant Deucaliones, cum tamen omnia de uno Promethei filio dicantur. Hic habitavit in Cyno Locridis, ut ait Strabo lib. 9. ubi planities est fertilissima inter Cynum & Opuntem, ut ait Apollon. lib. 3.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
Est tellus quaedam circumdata montibus altis
Irrigua atq; ferax herbarum, hic namq; Prometheus
Filius Iapeti clarum edit Deucalionem.

Lucianus in Dea Syria Deucalionem Scytham fuisse inquit illum, sub quo fuit diluvium, his verbis; [illegible], Multi sane Scytham Deucalionem sacellum hoc erexisse inquiunt, eum inquam Deucalionem, cuius tempore multa fuit inundatio. At Paus. in Attica Iovis Olympii templum fuisse vetustissimum Athenis scribit a Deucalione extructum, & ipsum Deucalionem habitasse Athenis, cuius etiam sepulchrum fuit Athenis non longe ab illo templo. Hunc imperasse Thessaliae constat, quem etiam Regem appellavit Herodo. in Clio; [illegible] tempore Regis Deucalionis Phthiotim habitabat. Hic Pyrrham habuit uxorem Pandorae & Epimethei filiam, ut ait Proclus, de cuius nomine vocata fuit Thessalia primum Pyrrha, ut testatur in his carminibus Rhianus;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Hanc Pyrrham dixere patres de nomine Pyrrhae,
Vxor prisca fuit quae magni Deucalionis.
Aemonia est & rursus ab Aemone dicta Pelasgi,
Quem clarum genuit natum; hic at Thessalum natum;
A quo Thessalici populi sunt inde vocati.

Dicitur Deucalion Hellenem, qui nomen dedit Graecis, filium habuisse, & Amphictyonem, & Melanthò, cuius ex Neptuno filius Delphus Delphis nomen dedit, ut scripsit Stephanus. Memoriae prodidit Andro Teius magnā [illegible] hominum frequentium fuisse Deucalionis tempore, cum fre-

quentes

quoties omnino essent homines ubique. Est enim illa conferenda, ut, cum difficilius in magna mali cadine vivatur, difficultas victus & alimentorum peiores homines efficiat. Nam fames neque Deorum religionem, neque sanctitatem legum, neque auctoritatem principum veretur, quare omnia scelerum genera per summam difficultatem ostendat. Hinc nascitur Deorum indignatio, & acerbitas bellorum, qualia fuerunt Iovis consilio & Troianorum & Priami tempore cum universus prope terrarum orbis illis bellis exarsit. Inde Iovis eiusdem consilio gravissimae excitatae sunt pestilentiae ad delendas sceleratas nationes, quare Iustitia solio Iovis assidere dicta fuit. Est enim eadem civitatum, quae corporum etiam singulorum hominum natura, ut cum multis malis hominibus, tanquam noxiis humoribus, repletae fuerint, divina ita dictante providentia per aliquas calamitates expurgentur, cum nihil humanum in summo vertice diu consistere possit, & proxima sit semper peccatorum eximiae magnitudini divina ultio. Quod autem maxima esset perditorum hominum multitudo, ita significavit Ovidius lib. 1. Metam.

> Occidit una domus, sed non domus una perire
> Digna fuit. qua terra patet, fera regnat Erinnys.
> In facinus iurasse putes.

At vero Deucalion vir bonus & pius habitus est, qui Deorum etiam immortalium primus templa aedificavit, & civitates condidit, ut ait Apollonius lib. 3.

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Filius Iapeti clarum edit Deucalionem,
> Condidit hic primas urbes ac templa Deorum,
> Mortales inter primus regnavit & idem.

Cum igitur vitae integritate, & sanctitate, & erga Deos immortales reverentia Deucalion & Pyrrha caeteris hominibus praestarent, de quibus ita scripsit Ovid. libro primo;

> Non illo melior quisquam, nec amantior aequi
> Vir fuit: aut illa reverentior ulla Deorum.

Is in quadam arca, cui montibus fuerat a Prometheo rebus necessariis eo temporis servati fuerunt, quam Lucianus in Timone [illegible] appellavit, at Adrian [illegible], unde Parnassus, quod eo scapha illa appulerit, Larnassus antea dictus fuit, deinde mutata prima litera nominatus est Parnassus. Cum vero multos dies sub aquis latuisset, ut experirentur an aquae decrevissent, & an longe abesset a terra Deucalion, columbam quandam quam secum habebat dimisit, ut testatur Plutarchus in libello de industria animalium. Id cum saepius fecisset, eaque citissime convolasset, quia non habebat ubi consisteret, intelligebat Deucalion aquas nondum satis decrevisse: verum cum evolasset denique, neque amplius rediisset, intellexit locum iam alicubi esse terrae siccum, & id non longe abesse. quare Deucalion eo cum scapha navigavit, quo egressus cum Pyrrha Themidis oraculum, quae tunc responsa dabat, adiit, sciscitaturus quo pacto, si ita Diis placeret, posset humanum genus reparari. Id autem responsum habuit, ut velatis capitibus ossa matris post se iacerent: quibus cum diu cogitassent parum id [illegible], cum omnia limo obducta essent, tandem [illegible] visum est, si etiam matris ossa, quae ubique essent, proiicere, effodere

& [illegible]

& matrem iuberentur. At venit in mentem denique Deucalioni communem omnium matrem & altricem esse terram, cuius ossa iure saxa dici ob duritiem possent. Id autem ita expressit Ouid. lib. 1.

> Atque ita, si precibus, dixerunt, numina iustis
> Victa remollescunt: si flectitur ira Deorum,
> Dic Themi, qua generis damnum reparabile nostri
> Arte sit: & mersis fer opem mitissima rebus.
> Mota dea est: sortemque dedit. discedite templo,
> Et velate caput, cinctasque resoluite vestes;
> Ossaque post tergum magnae iactate parentis.
> Obstupuere diu, rupitque silentia voce
> Pyrrha prior, iussisque Deae parere recusat.
> Detque sibi veniam pauido rogat ore; pauetque
> Laedere iactatis maternas ossibus vmbras.

Nam cum illa audiuisset Deucalion statim postea subiunxit;

> Magna parens terra est: lapides in corpore terrae
> Ossa reor dici. iacere hos post terga iubemur.

Verum hanc rem breuissime complexus est Iuuenalis in prima satyra his carminibus;

> Ex quo Deucalion nimbis tollentibus aequor
> Nauigio montem ascendit, sortesque poposcit,
> Paulatimque anima caluerunt mollia saxa,
> Et maribus nudas ostendit Pyrrha puellas.

Archemachus tamen in libro secundo rerum Euboicarum Deucalionem in arcem, locumque eminentiorem tunc Argi confugisse inquit ex illo diluuio, quare post illam inundationem Ioui Aphesio liberatori scilicet aram erexit, qui locus postea Nemea a pabulo pecudum, quae frequentes ibi pascebantur, fuit nominatus. post illam inundationem, vt ait Thrasibulus in historiis fere in quo erant superstites Dodonae habitauit, quam regionem ita ab vna Oceanidum appellauit, vt scripsit in suis commentariis etiam Acesiodorus. Haec dicuntur, quae de Deucalione memorantur ab antiquis. nunc cur ita ficta fuerint, inuestigemus. Deucalion fuit vir bonus & iustus & pius, qui ob aequitatem religionemque suam, non solum Promethei siue prudentiae filius fuit nominatus, sed etiam ab aquarum impetu Deo protegente seruatus, cum ceteri omnes eo tempore perijssent. est enim initium sapientiae timor domini; quare prudentiae filius Deucalion. cum alios bonos mergi omnino non pateretur Deus, quos suffocare patitur, idcirco in arca seruatus Deucalion & Pyrrha eam tempestatem euaserunt. at cum rudes fuere homines, & religionis cultusque Deorum ignari miscerentur, dicti sunt lapides, qui a Deucalione ad meliorem vitam, & a Pyrrha informati fuerunt, sunt in homines conuersi. Haec igitur fabula ad probitatem, & ad cultum Deorum homines adhortabatur, quae accepta est, vt mihi quidem videtur, e sacris literis. at nunc de Ioue dicamus.

De Ione siue Iside. Cap. XVIII.

FVit Io, quae Iunonis Zelotypia in candidam vaccā cōuersa est, vt scriptū est a Cercope, Argi & Ismenes Asopi filia, vt vero ab Acusilaus Neptu-

æ & Halinhoes: quam tamen Acusilaus Pirenes filiam putauit, quæ fuerit Iunonis sacerdos, vt scripsit Apollodorus lib. 2. bibliothecæ: communis tamen fere scriptorum sententia, quod Io fuerit Inachi fluuii filia, vt scripsit Ouid. lib. primo Metamorph.

> Inachus vnus abest: imoq; reconditus antro
> Fletibus auget aquas; natamq; miserrimus Io
> Luget vt amissam.

Qui Iunonis sacerdotem fuisse dixerunt Ionem, illam in vaccam à Iunone conuersam fuisse tradiderunt, vbi illam à Ioue vitiatam comperisset: tum vero abiurasse Iupiter se minime cum illa fuisse congressum. Hanc tamen Iuno à Ioue donum poposcit, & Argo Arestoris filio, vt ait Myrsilus [illegible], vel Terræ, vt sensit Acusilaus, seruandam tradidit, qui eam in nemore Mycenæo ad oliuam quandam alligauit. Scriptum reliquit Andreas [illegible] in nauigatione Propontidis Ionem, non modo non fuisse perfunctam Iunonis sacerdotio, vt quidam putarunt, sed etiam fuisse quandam [illegible]cam, quæ veneficiis Iouem in amorem irretire tentarit, vt est etiam apud enarratorem Theocriti: ad quam rem Iyngis filiam vel potius Suadelæ & Panos filiæ opera vsa fuit. illa re cognita Iynx in auem sui nominis à Iunone fuit conuersa, quam etiam auem vtilem esse veneficiis arbitrantur: quæ quoniam caudam semper mouet, dicta est à latinis motacilla. Hanc captam veneficæ mulieres certæ rotæ annexam super carbonibus cum quibusdam execrationibus torrent & comburunt: at nonnullæ veneficæ non rotam, sed intima [illegible] illius, ei rotæ alligant: vt testatur Andreas. Fabulantur hanc datam fuisse Iasoni à Venere quo tempore nauigauit in Colchos, vt Medeam in amorem sui posset allicere. Ionem igitur Iyngis artificio adductus Iupiter in nebula, vt lateret, compressit, quod cum sensisset Iuno Zelotypia capta eo accessit: at Iupiter id sentiens Ionem in vaccam candidam mutauit, vt omnem suspicionem Iunoni tolleret hac arte. cum vero Iuno illam vaccam vidisset, donum à Ioue postulauit: at cum Iupiter ne, si illam negauisset, dolus pateret, quamuis inuitus, tamen largitus est: cum vero diu sub Argi custodia, qui centum habebat oculos, asseruata fuisset, Iupiter tandem illius misertus mandauit Mercurio vt raptam Ionem, vel interfecto Argo abduceret: tum Mercurius sumpta pastoris forma conatus est cum fistula per soni suauitatem Argum in somnum inducere, quem etiam virga tactum sopiuit. deinde cum vaccam rapere vellet, Argus ab Hierace fuit excitatus: cum vero rem tegere amplius Mercurius non posset, Argum lapide occidit. Illa re valde commota Iuno primum Argum in pauonem cum oculis eius in pennis nunc etiam apparentibus mutauit, deinde oestrum vaccæ immisit, quo illa grauissime exagitata est, vt testatur Virg. lib. 3. Georg.

> Hoc quondam monstro horribiles exercuit iras
> Inachiæ Iuno pestem meditata iuuencæ.

Hæc igitur furore vexata primum mare, quod ab ipsa Ionium vocatum est, dicitur tranasse; quod Theopompus tamen non ab ea, sed ab Ionio viro Illyrico dictum putauit; veluti [illegible] ab Ionibus ibi in traiectu maris immersis. Postea vero montem Hæmum per Illyridem profecta transcendit, fretumque Thraciæ traiecit, qui ab ea postea vocatus est Bosporus. nam duo fuerunt Bospori, Cimmerius & Thracius. Hæc loca fuisse ita ab illa nominata significauit Prometheus apud Aeschylum, vbi omnia euentura Ioni

[illegible]

postea vaticinatur: inter quae haec etiam sunt;

[illegible]
[illegible]
Scias aperte, Ionius vocabitur,
Tot vir monumentum in omnibus viris.
[illegible]
[illegible]
Semper viros inter vigebit de tuo
Cursu loquela; & Bosporus cognomine.

In Scythiam vero profecta multa deinde Europae & Asiae maria transmisit, atque in Aegyptum tandem peruenit, vt ait Ouidius lib. 1. Metam. quare cum se labores sibi esse exantlandos Io percepisset antea ex Prometheo, in desperationem prope adducta est, quare ita secum inquit;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Quid vita lucri est ipsa? nec citissime
Hac de petra praeceps iacio me per Deos?
Vt omnibus forem leuata laboribus.
Multo magis semel iuuaret emori,
Quam viuere in dies acerbe singulos.

Cum igitur venisset in Aegyptum ad Nili ripam, dicitur Io priorem hominis formam recuperasse, vt significauit Theocritus his verbis in Europa;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Fluctibus aequoreis bouem spectabant in maris vndis.
Iupiter hic aderat, niuea qui terga iuuencae
Tractabat dextra. Septemfluui ad ostia Nili
De boue cornuta facta est mox foemina pulchra.

Atqui scripsit Aeschylus in Prometheo, quod Ioue attrectante tergus [illegible] priorem formam Io recuperauit. Sed ipsum reliquit Apollodorus in libro de Diis, quod illud ipsum contingit [illegible] ciuitatum, quae Io vocata fuit ab ipsa Ione, cum Argum diuina ope superasset; [illegible] vocata fuit Iope dicta, quod sibi post Argum diuina ope superatum, Io facta est homo. Scribit Apollodorus Ionem pristina forma recuperata ad Nili fluenta Epaphum peperisse, quem Iuno Curetibus occultandum tradidit. Id cum rescisset Iupiter, fertur Curetes interfecisse, quo tempore Io profecta est in Syriam ad illum inuestigandum, quo inuento in Aegyptum rediit. Strabo tamen lib. 10. antrum quoddam in Euboea fuisse scribit, in littore maris [illegible] Argei, quod vocabatur aula bouis, vbi Io dicta est Epaphum peperisse. Post partum igitur Dea facta fuisse dicitur, & ab Aegyptiis Isidis nomine culta, & tempestatibus ac nauigantibus praefecta, vt testatur Lucianus in Dialogo Zephyri & Noti. Haec illa sunt quae de Ione tradidit. [illegible] fabulose dicta

cta sunt ab antiquis scriptoribus, memoriæ prodidit Herodotus in Clio-
quam fuisse Ionem à Phœnicibus & in Aegyptum deportatam, quod scriptū
fuit etiam ab Ephoro, & à Phœnicibus vulgo creditum est. at longè alia
fuit Persarum sententia, quippe qui putarint, quod vi in Argis fuit com-
pressa à quodam nauclero nauis Phœniciæ, parentes veritā, quia cognouerit
se fore in vtero, cum Phœnicibus lubens in Aegyptum nauigarit. Quod ve-
to bos facta mare tranarit id falsum omnino esse creditur, sed data fuit
fabulæ locum, quia in naui, quæ petiret [illegible] bouis pictam haberet in
prora, nauigarit. cum igitur in illa naui mare illud, quod Asiam ab Europa
disterminat, cuius in litore extructum est Byzantium, transisset, locus di-
ctus fuit Bosporus, quia bos illuc incesserit. Alii crediderunt [illegible]
ras nauigiales ab incolis, qui vellent traiicere, factas fuisse, quæ [illegible]
bobus traherentur, locum fecit ita appellatum. Alii maluerunt appellatum
fuisse Bosporum ab eo tauro, quem Rex Aegyptiorum pro dono misit ad
Inachum. cum vero mortuus fuisset, hanc [illegible]
nam illud animal non erat antea notum neque visum in Græcia, vt ait So-
phocles in Meleagro. cum vero apparuisset longè excellentibus [illegible]
tacitus ciuitati illic, quod erat super [illegible], [illegible] bouis, di-
ctus fuit Bosporus. fingebatur vero Isidis statua cornuta, quæ ex palmarum
foliis habebat calciamenta, cum luna sit palmarum [illegible] causa. Hæc
feminæ victimæ, vitulæ scilicet erant consecratæ, sicut scripsit Herodotus
in Euterpe; [illegible Greek]
[illegible Greek]. feminas illis
sacrificare non licet, quæ consecratæ sunt Isidi. nam Isidis statua cum sit mu-
lieris, habet bouis cornua, cuiusmodi Græci Ionē fingunt. neque aut putat
Epaphum Aegypti imperium adeptū vrbem Memphim ædificasse, matremq;
post mortem Isidis nomine coli imperasse. atque hæc illa sunt, quæ attinēt
ad historicam expositionem. Quod ad physicas spectat, Io modo luna dicta
est, modo credita est terra. nam dicitur Io fuisse Argi & Ismenes filia, vel Ne-
ptuni, vel Inachi fluuii, vel aquæ omnino, quam terra solam [illegible]
nam terra procul existentibus videtur paululum ex vndis exurgere. Hanc Iu-
piter compressit in nebula, cum Iupiter aliquis æthereus calor intelligatur,
per quem vapores è terra assidue exurgunt. fabulantur Ionem in vaccam
mutatā fuisse animal fertilitatis terræ studiosum, cuius omnis industria sit
in colendis agris, ob vbertatem ipsius terræ. nam cum Iuno accessisset,
calor scilicet aeris, tum Iupiter illam vaccam concessit, cum neque ab ni-
mium calorem assiduum, vt neque ob frigus cicera sit ferax. Iuno Argo, cui
oculorum erant oculi, illam seruandam concessit, quia cœlum [illegible]
stellæ tanquam oculi, assidue terram intuentur, & obSolem cursum tempo-
ra assidue variant plantarum alimenta ad fertilitatem. Harum stellarum [illegible]
[illegible] oculorum altera pars dormit, altera vigilat, quia semper dimidium
cœli videtur Sole illustrati, cum dimidiam stellas [illegible] ; [illegible]
stellæ, quæ Solis lumine obscurantur, dicuntur dormire. At cur Iupiter Ar-
gum occidere Mercurio imperauit? quia ratio plurimum possit in agri-
cultura. Hæc vacca esse Argo dicitur liberata fuisse, totamque orbem ter-
rarum oberrasse peragrasse, & omnia tranasse maria; quia prudentia & indu-
stria agricolarum videtur aeris etiam benignitatem ac [illegible]
superare, nimium tellus colonorum industria maxime fit fertilis. Hæc ipsa ta-

[illegible] in omnes terras dedita tandem peruenit in Aegyptum, quae [illegible] ob suam fertilitatem ac bonitatem maxime patefacta [illegible] & fertilitatem, dicta est eo quod pristinam formam ibi recuperasse. Alii hanc [illegible] mulier omnino formosissima [illegible] ab Api Aegyptiorum Rege uxor ducta est, quam dicunt nonnulli Mercurium cum Argo [illegible] Rege [illegible] Argiuorum Rege et ipse imperio potiretur pulsam e [illegible] res parum feliciter [illegible] successissent, coniectam fuisse. Ibi cum Graeca [illegible] multasque res humanae vitae profuturas Aegyptiis ostendisset [illegible] agriculturam [illegible] Dea culta est, & diuini honores illi fuerunt instituti. [illegible] vero [illegible] fabulam hanc vniuersam ad lunae cursum potius accommodandam putauerunt. [illegible] esse Inachi vel Neptuni filiam, cum luna sensim humectet naturam [illegible], vt ait Ptolemaeus in Almagesto. Hanc dixerunt filiam Inachi [illegible] a Ioue fuisse compressam in nebula, cum Iupiter etiam sol [illegible] in horum planetarum coniunctionibus nubes aut nebulae plerumque [illegible]. Mox ob accedentem Iunonem Io in vaccam mutatur, quia [illegible] a coniunctione luna cum cornuta, vaccaeque [illegible]. Nam cum ante diem quartam illa se e nubibus explicauerit, [illegible] plenae aliud est propè in vniuersum mensem [illegible] [illegible] a coniunctione & e nubibus egressam excipit [illegible] Argo [illegible] tradit, quia illa caeteris omnibus stellis est inferior, a [illegible] despicitur. Occiditur Argus Iouis iussu, & vacca ab Argo liberatur, quia [illegible] & [illegible] ipsa omnium stellarum [illegible] conspicua sit luna, quam stellarum omnium aliarum vires [illegible] in humidis corporibus, quas exercet luna [illegible]. Haec Io dicta est orbem terrarum peragrasse, & modo in Scythiam, quae regio est ad septentrionem, modo in Aegyptum peruagata, quia cum luna [illegible] per omnia signa [illegible], nunc modo ad septentrionem, modo ad austrum declinat ab ecliptica. Ibi versa est in Deam, quam [illegible] haberent, cum pristinam formam recuperasset; quoniam prisci [illegible] mortalium Aegyptii cum oculos in caelum sustulissent, vidissentque [illegible] astra perpetuo motu moueri, & plurimas res [illegible] perpetuo cursu Deos vocarunt, atque solem & lunam [illegible] diuinis honoribus coluerunt, vt testatur Eusebius lib. 2. praep. euang. [illegible]. Alii fabulam hanc ad humanam vitam, moresque [illegible] exprimendos retulerunt: dixeruntque, Ionem esse hominum [illegible] animam, quae primum cum Ioue coniuncta in nebula, & e caelo in hoc corpora [illegible] plena delapsa, in belluas vertuntur, neque cupiunt [illegible] summi Dei, aut acceptam immortalitatem speculari. Sic [illegible] donatur Iunoni, quoniam auaritia & omnium libidinum [illegible] homines inuadit, quae multo etiam plures sunt, quam oculi Argi. Post [illegible] cum maturior aetas aduenerit, mittitur a Ioue Mercurius qui Argum [illegible] ratio libidines denique refrenat, [illegible] voluptatum [illegible]. Deinde oestrum a Iunone immittitur, qui stimulus est conscientiae, & rerum praeteritarum, atque [illegible] recordatio. Hinc fit [illegible] nos [illegible], et aiunt, aberrasse, & vt prudentiores [illegible] pristinam humanam formam [illegible], et Dii immortales [illegible] per [illegible] vitae, & innocentiam, & iustitiam, & humanitatem in omnes [illegible]. Atque de Ione satis, nunc de Vesta dicamus.

De

De Vesta, cap. XIX.

NEque vero ista solum, sed etiam Vesta ab antiquis terra credita est; quã Saturni & Rheæ filiam esse crediderunt antiqui, vt testatur Diodorus Siculus, & Orpheus in his;

[illegible]

Filia Saturni Vesta ô Regina potentis.

Et libro sexto ait.

10 Ex Ope natorum memorant, Cereremq; creatas
Semine Saturni; tertia Vesta fuit.

Quidam, inter quos fuit Posidonius, in libris, quibus titulus erat de Heroibus & dæmonibus, scripserunt duas fuisse Vestas; alteram Saturni matrem, quæ vocata fuit etiam Pales, alteram filiam, quæ semper virgo fuit credita. Sed quoniam ad vnam nomen omnia referuntur, nulla habita nominum distinctione, quid de Vesta senserint antiqui breuiter explicabimus. Dixerunt igitur Vestam esse domorum omnium seruatricem, cui rerum omnium primitiæ offerebantur, vt testatur Hom. in hymno;

[illegible]

20 [illegible]

Vesta Deumq; hominumq; domos dea quæ colis altas,
Perpetuamq; tenes sedem, quæ semper honorem.
Præmia cui dara sunt ingentia. te sine nulli
Mortales vnquam celebrant conuiuia læti,
Ni Vesta primum libent prædulcia vina.

Nam cum Vesta Saturni filia prima domos extruere inuenisset, intra domos
30 vbiq; pingebatur, quo & domos seruaret, & custos esset habitantium, vt testatur his Posidonius in Heroibus & Dæmonibus; [illegible]. Vesta sanè Saturni filia domum primum inuenit, quam etiam inuentionis causa intra domos pingere consueuerunt, vt & has seruaret, & custos esset in illis habitantium. Fuit hac ipsa de causa domus etiam Vesta sine [illegible] vocata, vt ait Eurip. in Medea;

[illegible]

40 hanc ego colo
Præ cæteris Hecaten, mihi quam ferre opem
Legimus Vestæ colit namq; intima.

Mos autem fuit in omnibus sacrificiis vt primitiæ Vestæ offerrentur, vt dictum est; cuius cõsuetudinis causam huiusmodi adduxit Aristocritus lib. 2. [illegible]. Nam postea quam

dei isti

decreti sunt Titanes ac vetiti ne susciperent imperium, Iupiterq; illud egregium munus dedit Vestæ quod vellet capiendi. Hanc primam virginitatem perpetuam inquiunt, & post illam, ut primitiæ omnium, quæ sacrificarentur, sibi afferrentur ab hominibus. Ita vero postea sancitum est in sacris, ut primum omnium quæ sacrificabantur, primitiæ Vestæ offerrentur. Illud ipsum innuit etiam Aristoph. in Vespis; [illegible]

[illegible]

A Vesta incipiens ut contundam quempiam.

Extremo cum duæ essent Vestæ, per antiquiorem Saturni matrem Terram, at per iuniorem ignem purum ætheris significarunt, ut testatur Ouidi. Libro 6. Fastorum;

Vesta eadem est; & terra, subest vigil ignis utriq;.
Significant sedem terra focusq; suam.

Cum igitur æternus sit ignis æthereus, iure optimo Vesta æterna vocata fuit ut est apud Horat. lib. 3. Carminum; quã Homerus etiam domos altas Deorum, & perpetuas sedes habere dixit in hymnis. At Orpheus mediam regionem ignis perpetui in his;

[illegible]
[illegible]
Filia Saturni Vesta ô Regina potentis,
Quæ solis ætheræ medium regionis, & ignis.

Atq; cum ara esset erecta in Prytanio, in qua perpetuus & inextinctus ignis asseruabatur, aram illam Pollux Vestam appellat in his; [illegible] Super quibus sacrificamus, aut ignem accendimus, altare, acerra, Vesta: nonnulli enim sic appellarunt. Sic tunc aptissime illam, quæ est in Prytanio, nominaueris, super qua ignis ille perpetuus ardere solet. At Ouid. lib. 6. Fast. flammam ipsam Vestam fuisse appellatam scribit, ut patet in his;

Nec tu aliud Vestam, quàm viuam intellige flammam:
Nataq; de flamma corpora nulla vides.

Hanc Deam ignem fuisse, ut vel ab initio Romæ præcipua religione cultam, argumento sunt illa, quæ ad Vestalium perpetuam virginitatem pertinebãt; quæ, cum omnibus notissima sint, minime nunc explicabo. Cum altera harum Vestarum Saturni fuisset mater, merito vocata fuit antiqua & cana, ut est in lib. 9. Aeneid. apud Virg.

Assaracíq; larem, & canæ penetralia Vestæ.

Hanc terram omnino fuisse testatur Plut. dec. 8. Sympo. probl. quippe cum inquit mensas antiquorum fuisse rotundas ad similitudinem terræ; quæ cũ vitam nobis tanquam terra præberent, vocatæ sunt Vestæ. Sed illud etiam manifestius, ut ego quidem arbitror, declarauit Plato in Timæo, cum Deos omnes, elementa scilicet, ac vires coelorum commoueri faciat, solamq; terrã in media horum immobilem consistere, ut patet ex his; [illegible] Magnus sanè dux in cœlo Iupiter currum agens volucrem, primus incedit omnia exornans & curans. Hunc sequitur Deorũ dæmonumq; exercitus in duodecim partes distributus: at Vesta sola manet in Deorum domo.

Nam

Nam cum Iupiter supremus sit Deus, Dii dæmonesque reliqui planetæ sunt, & corpora cœlestia, ac elementa, quæ intra duodecim partes significari consimiliter. Cum vero primum mobile corpus omnia reliqua secum trahat, idcirco dicti sunt Dii ac dæmones volucrem currum sequi, quorum ordinem parvum exercitus. At sola ex iis, qui Dii habiti sunt, domum immobilis servat Vesta, cum illa terra sit, ut Euripides his significavit;

[illegible]
[illegible]

Parensque terra, quam vocant Vestam viri
Prudentiores considentem in æthere.

Nam terra sola ex omnibus naturalibus corporibus immobilis existens in medio totius orbis sublimis, tanquam in aere, consistit, neque in aliquam mundi partem magis declinat; quare sane inquit Ovid. lib. 6. Fast.

Terra pilæ similis nullo fulcimine nixa
Aere subiecto tam grave pendet onus.
Ipsa volubilitas libratum sustinet orbem,
Quique premat partes, angulus omnis abest.

Cum enim tanto dicatur medioque distet a cœlo, dicta est sedere in æthere, & nulla re suffulta sustineri. Huic tanquam depromi summæ patri, ignis præsidio in sacrificiis libabatur odoribus. At cum antiqui eos Vestam terram esse putarent, flores atque illorum feraci matri offerebantur, & sane ut est apud Virgil. lib. v.

Hæc memorans, cinerem, & sopitos suscitat ignes,
Pergameumque larem, & canæ penetralia Vestæ
Farre pio, & plena supplex veneratur acerra.

Vestam omnino Plato, aliique complures, animam terræ esse voluerunt; quæ Ceres etiam aliquando fuit; nonnulli autem Vestam esse crediderunt, inter quos fuerunt Platonici, ideas separatarum formarum, & totius universi solidum fundamentum: idcirco in omnium Deorum sacrificiis Vestæ primitiæ offerri ab antiquis solebant. Credita fuit altera Vesta Saturni mater, quia cum nondum existeret tempus, in confusa mundi mole terra iacebat: altera filia, quia post cœlum & tempus elementorum corpora summus opifex architectatus est Deus. Cum terra igitur esset omnium prope corporum naturalium fundamentum, merito mater Deorum etiam fuit ab antiquis appellata, ut testatur Strab. lib. x. hanc omnium locorum præsidem, & omnium sacrorum primitias capere solitam dixerunt, quia sine terræ muneribus, ac sine calore e cœlo, nulla res nasci potest commodis apta: cum enim omnia ad sacrificia munera producat, merito omnium illorum primitias capere credita est. Atque quid Vesta sit, & quod fuerit ab antiquis culta, cum omnia elementa, elementorumque vires divinis nominibus ab antiquis nominarentur, qui nihil Deo vacare putarunt, iam satis explicatum fuit.

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIAE,

LIBER NONVS.

Quàm sapienter religionem, & sacerdotum honores, & inferorum [illegible] introduxerint antiqui.

SED antequam ad reliqua procedamus, cum mentem ipsorum mortalium multis undique difficultatibus circumvallatam esse diximus, multaque ab antiquis ad eam sapienter gubernandam excogitata, nunc operaepretium facturum esse arbitror si demonstravero omnem antiquorum religionem admirationem Deorum in animis hominum imprimendam fuisse inventam. Nam cum turba hominum, imperitorumque multitudo rationes philosophorum minime possent [illegible], neque per eas ad religionem, & fidem, & [illegible] facile invitari, Deorum metu & timore opus fuit, quae certe [illegible] fabularum, rerumque admirabilium figmentis in animis hominum [illegible] [illegible]. Haec igitur caussa fuit cur fulmen Ioui & [illegible] [illegible] antiqui pro armis, & tridentem Neptuno, & sagittas Cupidini, [illegible] Erynnibus [illegible] [illegible], & Palladi draconem, & [illegible] [illegible] diversa [illegible]. Sed [illegible] quae excogitata fuerunt, [illegible] [illegible] primum, & [illegible] fortasse ad hoc efficiendum videbantur, neque [illegible] [illegible] homines esse oportebat, qui primam rudem religionem acceperant, postea [illegible] Deorum multitudo introducta fuit; & cum his [illegible] leges, & non [illegible] [illegible]; quippe cum antiquas leges a Diis [illegible] [illegible] [illegible] dicat Aeschylus in Eumenidibus. Fuerunt [illegible] Dii crediti Iupiter in primis, qui omnia [illegible] [illegible], & [illegible] leges [illegible], tum Herculem, & Dionysium, & [illegible] [illegible] Deorum turba, qui ab ipso Ioue postea [illegible]. [illegible] Deos etiam hominibus [illegible] heroes [illegible] habiti post [illegible], [illegible] [illegible] urbes etiam dicatae; sicuti in Chersoneso [illegible] [illegible], Lebadea Boeotiae Trophonio, templum Amphiarao in Oropia. [illegible] [illegible] grata esse Diis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], multa in [illegible] & rebus [illegible] [illegible], quod [illegible] Liberi [illegible] visa ab hominibus [illegible] illos in [illegible] [illegible], quod [illegible] neglecta religione in [illegible] [illegible] apud [illegible] ingressus esset, furore agebatur, in aream Iouis Lycaei [illegible] [illegible] intra annum mori necesse fuit. cui rei & illud accessit miraculum, quod [illegible] homines vel belluae illac [illegible], nullam reddebant corporis [illegible]; quod [illegible] & diei & anni parte fiebat. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] auspicia, auguria, vaticinia, & [illegible] [illegible], quae

ad religionem spectabant; quale fuit illud quod erat apud Achæos ante Cereris templum: nam speculum fuit parvulo funiculo suspensum, & ad aquam fontis ibi existentis demissum; in quo ægri peractis prius sacrificiis de morte eius sani, vel certam sanitatem, vel certissimam mortem ex apparentibus sese in speculo imaginibus incubabant. Id vero non nisi ad comprobandam religionem ab impostoribus dæmonibus efficiebatur. atque mirabilia prope miracula variis in locis contigisse antiquæ & nuper malitiæ et barbariæ tempore memorantur. Ita vero effectum est, ut magna reverentia & sanctitas, ac religioni deorum, & sacerdotibus ipsis accederet; cum sacer-
10 dotes e nobilissimis tantum familiis eligerentur, & omnibus publicis consiliis interessent apud Græcos: nam tanquam Diis præsentibus, quibus nihil ignotum esse [illegible] debent, ita præsentibus sacerdotibus, Mantibus scilicet apud Athenienses, et Augustibus regi apud Lacedæmonios aliisque habebantur publica proponebantur consilia. Neque ante vel publica vel privata negotia magni ponderis ulla post consultationem aggrediebantur, quam oraculum Delphicum, aut Ammonium, aut Dodonæum, aut aliquod prius Deorum ipsorum voluntatem consuluissent. Sic sequentibus postea temporibus fuit in more positum, deinde legibus etiam constitutum, ut sententia legitime non nisi in templis Deorum, aut in locis sacris posset haberi; tanquam
20 verissima quæ agerentur, ac dicerentur, & conscientiæ quemadmodum testes ipsos deos ipsos facerent. Postea vero sapientissimi legum conditores singuli varios Deos suarum legum auctores introduxerunt, quum ita omnis levis sit & inanis habita, quæ Deorum immortalium consensum non haberet. Inde cœpit prisca antiquorum theologia studia mentesque hominum illicere, quam totam tamen in corporum naturalium consideratione Zeno & Cleanthes & Chrysippus philosophi consistere crediderunt. At non penitus a rebus divinis, quamvis certa & legitima via eo non movebatur, aberat contemplatio antiquorum, neque inutilis placeret illa investigatio. Non enim animorum solum ingeniorumque nostrorum quasi naturale
30 quoddam pabulum invenimus considerationem Deorum, rerumque divinarum cognitionem, dum naturam Diis perscrutamur; sed etiam erigimur quodammodo, elatiores fieri nobis videmur, supera & cælestia cogitantes, humana, ut exigua & minima & fluxilia parvifacimus, [illegible]. Nam contemptis rebus humanis, affectibusque animorum & cupiditatibus conculcatis quid reliquum esse potest in nostra improbitatis? aut quis potest his motibus inter rerum divinarum investigationem locus? Neque vero corpora solum naturalia pro Diis culta fuerunt ab antiquis, ut luna, sol, terra, ignis, aqua, venti, qui omnes pro Diis divinos honores obtinuerunt, ut & Herodotus in Clio, & Plato in Cratylo testantur, & nos superius de-
40 monstravimus: sed etiam, ut certa moderatione animorum nostrorum motus contemperarentur, nihilque crederetur sine Deo inspice & moderatore fieri, singuli prope animorum motus pro Diis quoque divinis honoribus culti sunt. nam & ara Misericordiæ fuit apud Athenienses; apud quos illi dominum, quia magni momenti in tota hominum vita, [illegible] habebat, præcipuum quidam honorem habebant, tum Pudoris, & Famæ, & Alacritatis aræ, & Bonæ Valetudinis erectæ sunt: & Somnus, Pertinacia, [illegible], Miseriæ, Querela, Amor, Dolus, Metus, Labor, Invidentia, Fatum, [illegible], Mors, Tenebræ pro Diis habitæ. Necessitatem præterea magnam Deam

vocabat

[illegible] Callimachus in hymnis, & Fortuna rebus omnibus dominari cre-
dita, & Spem ac Timorem graues Deos ita vocauit Theognis;

[illegible Greek]
[illegible Greek]

Spesq; Timorq; pares mortales inter, & iidem
Infestant animos, numen vtrumque graue.

Nam eorum superiores motus animorum diuinos esse significarent, & Mentis,
[illegible], Pietatis, Virtutis fana fecerint certis, manifeste hoc palam indicarunt,
Deos omnia prospicere, & virum bonum quam maxime ad integritatem ac be-
neficentiam oportere animos suos accommodare? Atqui cum multi Deos to-
tum Deum esse dicerent, nihil omnino putabant diuina praesentia Deorum
[illegible], cum indicando rerum omnium quae agerentur & dicerentur, &
arbitrarentur Deos ipsos testes esse habituros: quare nemini scelerato esse
[illegible] fuit. Neque vllus fuit ex hac tanta Deorum multitudine, cui
[illegible] mortalium sapientia, probitas, iustitia, integritas, fides, temperantia [illegible]
[illegible] quare praeclare traditum est a sapientibus duas esse vias anima-
rum e corporibus excedentium. Qui enim se humanis vitiis contaminassent,
[illegible] libidinibus addixissent, quibus caeci se domesticis cupiditati-
bus ac flagitiis inquinassent, vel qui fraudes inexpiabiles in administran-
dis rebus patriae suae concepissent, iis deuium quoddam iter fuisse seclusum
a Deorum concilio tradiderunt, atq; hi nunquam ad Deos ipsos postea per-
uenire putabantur. Qui vero multa quidem, at expiabilia peccata commisis-
sent, [illegible] humanae faecis fuissent inquinati, illis post certum tempo-
ris spatium ad Deorum concilium accedere licebat, vbi omnes illas sordes
abluissent; cum nihil nisi purum & simplex ad Deos peruenire posset. Qui
vero se integros castosq; seruassent per totam vitam, quibusq; fuisset quam
minima cum corporibus contagio, & qui in his corporibus Deorum vitam
[illegible] imitati, his facilem patere reditum ad Deos, vnde discessis-
sent, tradiderunt antiqui. Quare cum sceleratis ingentia supplicia, vir-
tutibus magna praemia proponerentur, cumq; omnium negotiorum cogitatio-
numq; [illegible] Deum testem habere singulos dicerent, qui poterant homines
[illegible] ad probitatem impelli paulatim & ob Deorum praesentiam [illegible]
[illegible] de Vlysse iam dicamus.

De Vlysse. Cap. I.

VLysses, de quo tam multa, tamq; mirabilia scribuntur a poetis, & ab
illorum poetarum principe Homero praecipue, natus est in Boeotia vt
scribit Lycophron, vt vero alii in Ithaca parentibus Laerte & Anticlea,
[illegible] Hom. lib. [illegible] odyss.

[illegible Greek]
[illegible Greek]
[illegible Greek]

Atque anima accessit defunctae matris eodem,
Nata magnanimo Autolyco clarae Anticleae;
Quam viuam liqui pergens cum Pergama sacra.

Ille cum iam profecturus esset ad bellum Troianum cum caeteris Heroibus, se in-
sanum esse simulauit ob nimium amorem, quo vxorem Penelopen Icarii fi-

lium, vt aiunt prosequebatur. Iunctis itaque duobus inter se longe dissimi-
animalibus lineas aratro proscindere coepit, salemque pro seminibus sparge-
re. At Palamedes eius astutia cognita cum aperire & retegere illius consi-
lium cuperetur, Telemachum Vlyssis filium infantem, quem vnicum Vlysses
habebat, ante aratrum in sulco deposuit: Vlysses sicuti eum conspicatus ne fi-
lium læderet, aratrum sustinuit. cognitum fuit eo pacto simulatam fuisse
ab Vlysse illam insaniam, at non verè esse mente captum; quare ad bellum
Troianum cum cæteris heroibus classe necessario deductus egregiam operam
Græcis in eo bello nauauit. Primum enim fuit autor vt Achilles inter filias
10 Lycomedis virginali habitu indutus, atque ita latens, ad bellum pertrahere-
tur: deinde sagittas Philoctetis, quas is ab Hercule ceperat, ad Troianū bel-
lum attulit, sine quibus Troia capi non poterat, vt monuerat oraculum. Ci-
neres Laomedontis clam è Scæa porta rapuit. Palladium cum socijs sodali-
bus sustulit. Explorator cum Diomede missus Rheso Thraciæ rege cæso
abduxit equos, ante quam Xanthi aquam bibissent. Hæc autem nisi facta
fuissent, Troia omnino erat inexpugnabilis. Multa sunt & alia ab
eodem Heroe in illo bello, quæ callide excogitata fuisse commemorantur, quæ
nunc omittenda duxi: atque illa tantum persequar, quæ non ad [illegible]
aliquam Asiæ partem, quod quidem nō valde gloriosum est cuiquam, præter-
20 tim si ad finem per multas plurimorum manus - itaque ad occupandum [illegible]
[illegible] imperium Troianorum, sed ad seipsum, quod multo præstantius est, [illegible]
[illegible], & ad componendos animi motus, & ad naturam suam rationi, pru-
dentiæq; legibus subijciendam sunt ab antiquis memoriæ prodita. Ca-
pta igitur Troia cum in patriam nauigaret Vlysses, ad litus Ciconū, qui fu-
erunt asperrimi Thraciæ populi tempestate delatus, multis è suis in prælio
aduersus irruentes Ciconas desideratis soluere tamē ab illo litore coactus est.
Rursus in Aphricam tempestate delatus ad Lotophagorum regionem appu-
lit: vbi cum socij eius locorum fructus gustassent, patriæ obliti ad naues mi-
nime reuertebantur. Inde verò fertur delatus fuisse in Siciliam, vbi Polyphe-
30 mi antrum cum duodecim socijs intrauit, quem Polyphemū postea libera-
libus poculis inuitatum, cum in profundum somnum deuinctum videret, qui
iam sex socios Vlyssis deuorasset, obtruncauit, & vnicum oculum, quem
is habebat, accenso titione exussit: tum pellibus ouium indutus cum super-
stitibus sex socijs ex antro inter oues mirificè clam elapsus est. E Sicilia de-
inde ad insulam Aeoliam delatus ventos in vtrem inclusos præter Zephyrū,
omnes accepit ab Aeolo; nam is è Sicilia & ab Aeolia insula in Ithacam
nauiganti bene properè est visus. At cum sociorum auaritia, qui thesau-
rum in vtrem inclusum credebant, reclusisset vtrem, egressis ventis [illegible]
[illegible] ad Aeoliam insulam denuo repulsi sunt. Hic rursus cū frustra Aeoli
40 [illegible] id expeteret repulsam passus ad Læstrygonas immanissimos Campa-
niæ populos Neptuni filios creditos accedit. Atque cum Læstrygones ho-
minum carnibus vescerentur, nonnullis è suis amissis, mox ad Aeæam insulā
cursum tenuit, quo in loco Circe venefica mulier, quæq; plurimum magicis
artibus posset, Solis filia credita habitabat. [illegible] enim nonnullos è socijs
Vlyssis explorandum qui eam insulam incolerent missos, in belluas [illegible]
Ad hanc Vlysses intrepidus accessit sumpto pharmaco, quod illi Mercurius
aduersus veneficia dederat: quā stricto gladio socios pristinæ formæ restitui-
stituere. Cū hac postea annū versatus filiū suscepit Telegonū. Mox ad in-
[illegible]

ros descendit, vbi a vate Tiresia quę sibi agenda forent, perdidicerat, vnde reuer-
sus ad insulam Sirenum delatus aures sociorum cera illitas obturauit, seque
ad malum nauis alligari iussit, ne suauitate cantus illectus periremetur,
Deinde Scyllam & Charybdim pertransiens non sine aliqua iactura in-
sulam Siciliam rursus peruenit, vbi Solis filiae paternos greges custo-
diebant. [illegible] socios ne Solis greges attingerent, sed ipso dor-
miente [illegible], iamdiu enim permagnam annonae penuriam plurimos
dies fuerant passi, pulchra animalia e gregibus ceciderunt; quod scelus
[illegible] passi morte postea luerunt. At Vlysses expers
sceleris [illegible] malo nauis nouem dies in mari fuit ab vndis & ventis
agitatus; ac tandem ad Ogygiam insulam delatus, & a Calypsone Nympha
[illegible] acceptus, septem annos cum illa versatus est, [illegible] con-
[illegible] suscepit. Inde cum ratem [illegible] vectus fuisset ita Deum in-
[illegible], cum non procul abesset a Phaeacia, ratis etiam frangitur, quoniam
Neptunus propter caecum Polyphemum filii grauissimam tempestatem illi im-
misit. Hic [illegible] Leucothee tabula seruatus, cui innixus Vlysses in por-
tum Phaeacum aduenit, [illegible] inter frondes arborum ibi se occultauit.
Cum vero vestes [illegible] a Nausicaa filia Alcinoi accepisset, Palladis ope-
ra ad Aretem Alcinoi coniugem perductus est, a quo muneribus & sociis dono
[illegible] Ithacam cum muneribus dormiens exponitur. Hic a Pallade [illegible]
[illegible] mendici habitu, vel Pallas monuerat, ad suos rediit, domumque
[illegible] procis expurgauit. Haec autem omnia ita fuisse a
[illegible], nisi solum Homeri poema nobis patere esse testimonio
[illegible] hactenus de Vlysse dicta sunt. At nunc quae haec ita ha-
[illegible] persequemur. Atque illud est primum, quod siquis diligentius
[illegible], quae in memoria prodita sunt de Vlysse, is intelliget vniuersam
humanam vitam in his fabulis expressam fuisse, & praeclara sub his praecepta
[illegible] quae spectant plurimum ad animos nostros in omnique fortuna [illegible]
[illegible] ad sapientiam informandos. Quis est enim Vlysses? an nō sapientia, quae
inuicta per omnia pericula intrepide penetrabit? aut qui sunt Vlyssis socij
[illegible] nostrorum motus? Cur igitur multos e suis sociis in pri-
[illegible] Ciconis [illegible]? cur multos fuerunt a
Laestrygonibus [illegible]? cur [illegible] a Cyclope vorati? cur alii a Scylla
& Charybdi [illegible] absorpti? Quoniam multa vel ira, vel do-
loribus vincuntur, vel rebus [illegible], atque omnino mente-
m, [illegible] deficiant, vt ad portum [illegible], tanquam in patriam, per-
uenire non possint. Alii contra non cedunt quidem difficultatibus, ac-
[illegible] inuicti persistunt, sed inter Phaeacum delicias, aut
inter [illegible] Lotophagorum suauitatem, aut per iucundissima Cir-
ces pocula, aut cantus Sirenum, propriam salutem neglexerunt. Quare non
[illegible] aut voluptates, quam inter grauissima pericula so-
cii Vlyssis [illegible]. Quanta sit autem vis voluptatum, quamque perni-
ciosa mortalibus, declarant exemplum Polyphemi, siquidem cum vel tanta
moles Cyclopis fuerit per vini suauitatem oppressa. Cum demonstrarent
[illegible] diuinam bonitatem omnibus patere eius auxilium implorant-
ibus, [illegible] illam ventos in vtrem inclusos ab Aeolo accepisse, quae tamē
[illegible], postea non fuere ita facilia & omnibus obuia, illumque ad Aeo-
lum [illegible] repulsum fuisse inquiunt. Deinde [illegible]

socio-

sociorum Vlyssis, qui [illegible] ad inferos [illegible] & [illegible] cum fuisse originem. Ibidem quòd [illegible] fuerit in Imperatorem vigilantiam dicunt, cum neque tantillum quidem ab administratione rerum ad communem omnium salutem pertinentium, recedere liceat. Quare alii plerique ad publicam, sed ad propriam vtilitatem in ea publicam [illegible] vt qui neglectis humanitatis & æquitatis [illegible] illud [illegible] quod sibi conducat, legitimum esse arbitrantur. Deinde significatum fuit per hæc viro bene necessariam esse animi prudentiam & rerum futurarum quasi diuinationem quandam, & prærogationem, cum sollicitatum de rebus futuris [illegible] adierit. At verò non sufficere vires humanas ad superanda pericula, vel illecebras voluptatum, ad quas obsistendas humanum ingenium, facilè nisi mente Mercurii [illegible], quod dicunt illi Vlyssi aduersus omnia [illegible]. Cur inter suauissimos Sirenum cantus, vel aures [illegible], vel ad malum alligari conuenit: quia aduersus illegitimarum voluptatum illecebras vel surdos esse, vel rationi firmissime alligatum obtemperare omnino oportet. Cur socii naui igne fulminis coelestis conflagrante vbi Solis greges mactauissent, eo Deo respectu in mari perierunt, ac saluus Vlysses euasit quia omnia impietatem denique religionem patefecit, cum innocentes semper Deus protegat & adiuuet. Hic idem modo nudus & ad litus [illegible] inter frondes latuit, modo auri & argenti dono multa accepit sociis & muneribus in patriam dormiens exponitur ob fortunæ vicissitudines, quas viri sapientes æquo animo perferre opus est. Hic idem sumpto [illegible] habito consilio Palladis post omnes procos [illegible] tranquillus in patria fuit, quoniam viri boni & mali eundem habent ortum, & exitum vitæ, [illegible] mundi [illegible] casum [illegible] ac mortem. In illo igitur habitu superatis denique & extinctis libidinis, voluptatumque omnium stimulis, qui proci sunt animæ nostræ, in patria, in piorum locis, in Deorum ciuilis felicissime viuemus. Quare, siquis vel illa monstra, quæ dicitur Vlysses perdomuisse, alicubi extitisse credat, vel si extitissent cum dispersa, ad illa omnia Vlyssem fuisse delatum, is nimium rerum antiquarum temporibus pro quadam simplicitate credit, & à veritate omnino valde deliras. Sin hæc omnia ad mores, vitamque mortalium recte instituendam excogitata putet, neque plane scorit; cum omnia hæc ad omnes fortunæ ictus sapienter ferendos non mediocriter pertineant. Atque de Vlysse ita breuiter, nunc de Oreste dicatur.

De Oreste. Cap. II.

Orestes autem fuit Clytemnestræ & eius Agamemnonis filius, qui summus Imperator fuit Græcorum, vbi Græci ad Troiam militarent, quem alii dicunt in conuiuio cum domum post id bellum rediisset, alii in balneo vnà cum nonnullis viris illustribus per insidias Ægisthi [illegible] interfectum. Orestem paruulum domi cum matre relictum fuisse, quo tempore Agamemnon ad bellum Troianum nauigauit, vbi custodem [illegible] & admonitorem Clytemnestræ reliquit. At Ægisthus Clytemnestræ desiderio captus cantorem illum per insidias in insula deserta [illegible], illa denique potitus est. Hic idem Ægisthus Agamemnone patre Orestis cæso filium quoque erat occisurus, nisi is ab Electra sorore admonitus insidias sibi paratas ab Ægistho, fuga sibi salutem comparasset. Profugit igitur Orestes ad

Stro-

Strophium principem Phocensium, qui sororem Agamemnonis in matrimonio habebat, ubi ad duodecim annos commoratus, cum iam ad robustiorē ætatem peruenisset, & paternæ cędis memor, & acceptæ ab Aegistho iniuriæ, tanquam nuntius mortis Orestis ad Clytemnestram matrem ad uenisset, atque Electra sorore, quæ data fuerat cuidam agricolæ, ut ne posset qui ex illa nasceretur ad regnum aspirare, matrem & Aegisthum eodem ferro obtruncauit in paternæ cędis ultionem. Id autem factum est ab Oreste ex Apollinis oraculi iussu, ut ait Euripides in Oreste his carminib.

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Quid est opus narrare Phœbi iniurias?
Matrem hic Orestis suadet illam qui edidit
Mactare, magnam quod tulere infamiam.

Fuerunt tamen qui dicerent Orestem non fuisse per id tempus apud Strophium, sed dum exularet a patria e regno paterno eiectus, Argos primum peruenisse, deinde cum magna Arcadum manu Phocensiumque auxiliis fretum Spartæ regnum occupasse: cui Lacedæmonii haud quaquam inuiti paruerunt, qui Tyndari nepotem multo digniorem putarunt, cui parerent, quā Nicostratum aut Megapenthem, quos Menelaus e quadam serua susceperat. Illud addiderunt Hermionem, Menelai filiam nupsisse Oresti, de qua natum filium Tisamenum, qui patri Oresti in regnum successit, ut ait Pausan. in Corinthiacis. Narrant Oresti post illam cędem diem dictum fuisse apud Areopagitas, et simul Nyctophylaces ab Erinnyibus uindicibus scelerum; ut uero Demp. . . . , a Tyndaro patre Clytemnestræ; ut uero Amorgias Simonides, ab Erigone Aegisthi & Clytemnestræ filia: in quo iudicio cū par esset utrinque suffragiorum numerus inuentus, absolutus fuit. Eo iudicio absoluto Orestes Aream Mineruæ aram erexit, quam ita cognomento appellauit, quia [illegible] sit precari, quod preces suas audierit. Nam cū infestantibus Furiis agitabatur, e patria ad id iudicium compulsus fuerat, quo tempore Demophon Athenis regnabat. cum enim ut fama est furore ob conscientiam commissi facinoris uexaretur, e patria ad Messeniam primū profugit, qui locus distabat ferè septem stadiis a Megalopoli. Atque ibi pristinam sanitatem recepisse fertur, ut ait in Arcadicis Pausanias. Alii dicunt Orestem ibi manus a furiis digitum sibi abrosisse impatientem furoris, ubi nigræ Furiæ sibi ante primum fuerunt, quæ abroso digito mox sibi albæ uisæ sunt, quare ad se ipsum rediit. Hic in Macedoniam profectus oppidum condidit, quod uocatum fuit Argos Oresticum, & uniuersa regio Orestias, ut scriptum est ab Hellanico. Narrant Orestem Athenas per id tempus uenisse, quo Lenæa Liberi patris sacrificia celebrabantur, quæ scripsit Apollodorus Atheniensis festa [illegible] appellata, quasi floralia diceremus. cum igitur inter sacrificia non admitteretur, utpote cęde matris pollutus, dicitur Pandion hoc excogitasse: ... (est autem illud mensuræ nomen apud Athenienses) uini singulis conuiuis appoſuisset, imperauit singulis, ut seorsum biberent, neque alii de suo cuipiam infunderent, ne ex eodem cratere biberet Orestes, e quo ceteri essent, atque ea occasione ... grauiter ferret, quod ipse solus seorsum ab aliis biberet. Atque inde Choum solemnitatem manasse eo modo credita est. Neque uero illud ipsum sine oraculi mo-

nitu

nita factum fuit, quod scripsit Euripides in Iphigenia in Tauris;

Primumque nullus hospitum
Me cepit, invisum velut Diis virum.
Qui me colebant, pauci mihi hospitalia
Parare soli dona, mensam vna in domo:
Silentio præbere cuncta, quo forem
Nec particeps consilii ipse, nec preci.

Enimuero cum postea oraculum sciscitatus esset Orestes, quo pacto posset ab eo furore liberari, responsum tulit illud fieri non posse, nisi in Tauricam regionem Scythiarum profectus Palladis simulacrum, quod illi colunt [illegible], abstulisset in Græciam. Eo igitur cum accessisset in vincula a pastoribus cum Pylade coniectus, (nam Pyladem Strophii Phocensis filium, cum quo [illegible] educatus, patriam profectionem, periculorumque sociorum [illegible] habuit.) ad Thoantem regionis Regem deducitur, vt de more [illegible] pro victima illi Deæ mactaretur: deinde ab Iphigenia ad templum [illegible] cum Diana per noctem conscensa [illegible] corona aufugiunt. Sed antequam inde soluerent Orestes comam [illegible] in Tauris depo[illegible], quam [illegible] postea demisit in Caucasium, vt scripserunt videlicet Phanodemus in libro septimo rerum Atticarum, & Strabo libro duodecimo. Alii tamen volunt Orestem comam depo[illegible] ad iudicium Areopagitarum accessisset. Cum vero rediisset Athenas, Electram sororem Pyladæ in matrimonium collocauit, e qua Pylades postea Medontem & Strophium filios suscepit, vt scripsit Hellanicus Lesbius in primo libro rerum Atticarum, & alicui in [illegible]. Sunt qui [illegible] a Megarensis [illegible] insanitati adhibuntur credidissent, in loco quem Acos vocatum & [illegible], vbi comam totondit. Alii illud [illegible] iuxta Gythium saxum [illegible] quod [illegible] vocabant, super quo vbi sedisset Orestes, [illegible] liberatus, vt ait Nymphodorus Syracusanus [illegible] & Paul. in Laconicis. Alii tradiderunt illud iuxta [illegible] contigisse, vnde etiam mons ipse nomen accepit, quum prius [illegible], vt ait Plutarchus in libro de fluminibus. Alii Palladis [illegible] Argos detulisse, & Erinnyas placasse [illegible], quare ibi etiam [illegible] Eumenidibus dedicauit. Cum igitur Athenas rediisset [illegible], sorore data Pyladæ [illegible], Neoptolemo Achillis filio, Hermionem [illegible], de qua suscepit Tisamenum [illegible], vt scripsit [illegible], ex Erigone Aegisthi filia [illegible] Penthilum genuit, habitauitque Arcadiæ vrbem [illegible], vbi a serpente [illegible] extremum vitæ suæ diem [illegible] cuius sepulchrum fuit apud Tegeatas, vt scripsit Paul. in Arcadicis. Hanc tegeatæ [illegible] postea solemnis ritus apud [illegible], vt cum Orestes [illegible] in quadam [illegible] consistere [illegible] cum [illegible] qui [illegible] ad eius [illegible], illum [illegible] distinctis diebus in eodem loco epularentur, vbi [illegible]

sepulta Iasarum natam postea fuisse memorant. Sequentibus postea temporibus cum bellum gravissimum inter Tegeatas Lacedaemoniosque exarsisset, multis cladibus affecti a Lacedaemoniis responsum est ab oraculo, praesentem calamitatem cessaturam, si ventos & percutientem ac repercussum, hominumque perniciem contectam commonstrassent, ossa Orestis invenissent. Licas igitur Lacedaemonius cum Tegeam pervenisset, cum in tanta felicitate ea pacata in civitatibus, atque fabri aerarii officinam esset ingressus ibi invenisse ossa Orestis in memoriam venit, quia ventos folles oraculum appellasset, percutientem, malleum, repercussum, incudem, hominum perniciem, ferrum; quo in praeliis caedendis hominibus usi fuissent. atque sepulta fuisse postea Orestis ossa memorant iuxta Parcarum fanum in sepulchro Agamemnonis, ubi iussi sunt Tegeatae ab oraculo illa sepelire, ut ait Pausan. in Laconicis. Atque haec illa sunt, quae de Oreste ab antiquis memorantur. Quod haec ad historicam narrationem referenda sint omnia prope, nemini dubium esse arbitror. at quod ita fuerit Orestes a Furiis exagitatus ob parricidium, quod vel iussu oraculi commiserat, illud solum nobis est considerandum. Dicunt huic visas fuisse Furias, quae ardentes faces assidue illi ante oculos obiicerent, a quibus semper terrore horribili afficiebatur, per quas neque diurno neque nocturno tempore quiescere licebat. hanc autem molestiam atque adeo hunc mentis furorem, conscientiae stimulos fuisse cõtendunt, quibus scelerum flagitiorumque sibi conscii homines exagitantur: cum nihil magis animum assidue torqueat, quam praeteritorum flagitiorum memoria, quod testatur Cicero in Oratione pro Roscio Amerino; Nolite putare, quemadmodum in fabulis saepenumero videtis, eos, qui aliquid impie scelerateque commiserint, agitari, & perterreri Furiarum taedis ardentibus. sua quemque fraus, & suus terror maxime vexat: suum quemque scelus agitat amentiaque afficit; suae malae cogitationes, conscientiaeque animi terrent. hae sunt impiis assiduae domesticaeque Furiae, quae noctes diesque parentum poenas a consceleratissimis hominibus repetunt. Nam cum nihil magis quam praeteritorum scelerum recordatio animum infestet, neque nihil magis hominum quieti, & tranquillitati conferat, quam integritatis opinio, & nullius sceleris sibi esse conscium; quod per hanc fabulam antiqui significarunt. at nunc de Chimaera dicamus.

De Chimaera. Cap. III.

Chimaera monstrum illud celeberrimum apud antiquos, Echidnae ac Typhonis filia fuisse dicitur, ut scripsit Hesiodus in Deorum ortu, ubi loquitur de Echidna in his;

> ἡ δὲ Χίμαιραν ἔτικτε πνέουσαν ἀμαιμάκετον πῦρ,
> δεινήν τε μεγάλην τε ποδώκεά τε κρατερήν τε,
> τῆς δ' ἦν τρεῖς κεφαλαί· μία μὲν χαροποῖο λέοντος,
> ἡ δὲ χιμαίρης, ἡ δ' ὄφιος κρατεροῖο δράκοντος.
> πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα,
> δεινὸν ἀποπνείουσα πυρὸς μένος αἰθομένοιο.

> Tum parit indomitas spirantem ex ore Chimaeram
> Flammas, ingentem, celerem, fortemque, gravemque.
> Huic tria erant capita: primum fuit acre leonis,

Aſt aliud capræ, atque aliud crudelis chelydri.
Prima leo, poſtrema draco, media inde capella;
Quæ grauiter patulis ſpirabat naribus ignem.

Fabulantur hanc Chimæram Amiſodari ſtudio fuiſſe educatam, vt ſcripſit Apollodorus libr. 2. Bibliothecæ. hoc monſtrum triam fuiſſe diuerſarum formarum, & è ſuperioribus patet, & Homerus ita expoſuit lib. 6. Iliad.

[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]

Horrendam primum iubet obtruncare Chimæram,
Cui genus haud mortale fuit de ſtirpe virorum.
Prima leo, poſtrema draco, media inde capella,
Quæ grauiter patulis ſpirabat naribus ignem.

Cum ignem igitur ex ore & naribus expiraret, fabulati ſunt Bellerophontē ad hanc occidendam miſſum fuiſſe, qui conſcendens equum Pegaſum alatum natum è Neptuno & Meduſa, illam ſagittis transfixit, vt ſcripſit Apol-
20 lodorus lib. ſecundo. quamuis aliter alii ſentiant, vt dicetur poſtea. hanc in Lyciæ habitaſſe memorant, quo etiam in loco nata eſt. atque hæc plura de Chimæra memoriæ prodita ſunt. Nunc veritatem inueſtigemus. Scriptum fuit à Caryſtio in hiſtoricis commentariis tres populos à Bellerophonte fuiſſe victos, quod etiam ſignificatum per triplicem Chimæræ formam tradidit Zetzes hiſt. 149. chil. 7. Alii tamen vt ſcribit Strabo, & Syracuſius Nymphodorus Chimæram Lyciæ montem eſſe dixerunt, in quo ignis naſceretur. atq; in ſumma parte leones dicti ſunt habitaſſe, in medio erant vberrima & amœniſſima paſcua, ad radices ſerpentes complures; quæ res locum dedit fabulæ, quod Chimæra monſtrum eſſet è tribus tam diuerſis animalibus compoſitum, cuius caput & pectus leonis ſcilicet eſſet leonis, flammamq; efflaret
30 ex ore; atque ita venter erat capræ, cauda vero draconis. Hunc locum Bellerophontem Glauci filium cum feciſſet habitabilem, dictus eſt monſtrum illud ſagittis confeciſſe. Scriptum fuit à Theopompo lib. 7. rerum Philippicarum, Chimæram non ſagittis fuiſſe transfixam, ſed haſta perfoſſam fuiſſe, quæ plumbum haberet in ſumma parte collocatum, quam partem haſtæ cũ Bellerophon in os Chimæræ intruſiſſet, plumbum igne colliquefactum in ventrem Chimæræ deſcendit, & illi combuſſit omnia inteſtina, qua re mortua eſt. Scripſit Agatarchides Gnidius lib. 3. rerum Aſiaticarum Chimæram mulierem fuiſſe Amiſodari, qui imperauit Lyciæ, quæ duos fratres haberet Leonem & Draconem. hi cum Lyciæ loca incurſionibus & inſidiis opportuna cum magna manu hominum occupaſſent, & tenerent ea loca vbi manebant, ob concordiam igitur fratrum & ſororis corpus vnum tria habere illa
40 capita fabulati ſunt. Hos Bellerophontes vi ſuperauit, & in ſeruitutem redegit; quare dictus eſt plumbum in os intruſiſſe; quod etiam ſcribit Iſacius in Lycophronem. Nicander Colophonius theologum rationem interpretatus præcipuè per hæc figmenta ſignificari voluit, cum diceret Chimærā tria habuiſſe capita, & triplicem corporis formam: primum caput fuit leonis, vltimum draconis, at medium capræ, quoniam ex hyberno tempore, aquarumque abundantia ſunt flumĩ quidam, qui dicuntur primùm per hyemem furentes ſcilicet, qui ſunt tanquam leones feroces & indomiti per niui-

[illegible] ferarum erat, cum igitur omnia rapiant & diripiant ad suos usus quasi [illegible] leonum primam partem habere dicti sunt: cum praecipue terram [illegible], quae iter sunt habitari. At pars media capra est [illegible] aqua huiusmodi pessima quaeque carpit: ultima pars est [illegible] quia obliquus & contortus est omnium fluviorum, tanquam serpen[illegible] cursus. Hoc monstrum horrificum Bellerophontes Pe[illegible], sol calor scilicet interemit, quia cum sit plurimum co[illegible], hanc calore [illegible]. Nam Bellerophon & Pegasus [illegible] sunt ipsa, vis solis scilicet, quae variis nominibus appellatur: neq; [illegible] eundem solem diversis nominibus pro variis actionibus [illegible]. Ego sane per hanc fabulam non ab ira, turpissima omnium mon[illegible] crediderim: cum ira, tanquam leones furibundos faciat, quae [illegible] sanguine circa cor excitatur, oculisque rubeo colore tanquam [illegible]. Huius media pars est capra, lascivum plurimis animal, [illegible] infesta est [illegible] ira, cum nullam neque veritatis, [illegible] rationem habeat ira. Ut autem significarent antiqui omnium [illegible] maxime molestam esse iram, quae pro viribus ab omnibus devitan[illegible] huic morbo obnoxios esse amplectendos, huic monstro partem [illegible] draconis attribuerunt. Non minus enim cavendus ac fugiendus [illegible], qui quo tulerit vis irae & impetus feratur, quam draco[illegible] viperarum consuetudo. Sic enim refrenandam esse [illegible], aut futurum esse ut nullum hominem nisi [illegible] comparemus. Alii vim rhetoricae facultatis sub [illegible] arbitrati sunt, qui [illegible] & [illegible] carpere, & sublimia fe[illegible] propter necessaria sapientiae studia; at extremam partem se tanquam [illegible] ad [illegible] reputandum, aliamq; habere & acri[illegible], quae excitet animos auditorum in adversarios. Et de Chimaera fa[illegible], nunc de Bellerophonte dicatur.

De Bellerophonte. Cap. IIII.

Dicitur is Bellerophon, qui Chimaeram interemit, patria fuisse Corinthius, & Glauci eius filius, qui natus fuit e Sisypho, ut testatus est Dionysius Corinthius lib. 2. de rebus patriis, & Pausanias in Corinthiacis, qui Bellerophon Hipponous antea dicebatur. Hic ubi Bellerum Corinthium, vel, ut maluit Phoenix Colophonius, Deliadem propriu fratrem, vel, ut Philemon putavit, Piraenem, ut vero Dorotheus Sidonius, Alcimenem, interemisset, non solum nomen, sed patriam etiam mutavit. Argos igitur profugus adveniens a Proeto perhumaniter expiatur, & in hospitium capitur. Deinde paucis intermediis diebus Antea, vel, ut alii maluerunt, Stheneboea Proeti uxor incredibili amore Bellerophontis capitur: quem cum nullis blanditiis posset ad adulterium allicere, apud Proetum tentatae pudicitiae accusavit. At Proetus hunc ipse quidem more antiquae consuetudinis interficere noluit; quoniam fuit antiquorum consuetudo ut neminem occiderent qui cum eo fuisset, nisi illud accidisset inconsulto: sed ad Iobatem generum suum in Lyciam misit occidendum, literasque dedit obsignatas, in quibus ea mandata continebantur. Cum vero solemnitas quaedam per illud

tempus in Lycia celebrarentur, fuit ab Iobate per nouem dies [illegible] in conuiuium, ac decimo tandem die Iobates literas a socero [illegible]. Et cum illam consuetudinem Iobates etiam seruaret, hunc quidem ipse interficere noluit, sed imperauit vt Chimæram, & Solymos, & Amazonas occideret, quæ omnia testatus est his versibus Hom. lib. 6. Iliad.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
20 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Occultoque furor Proeti mox carpitur igni,
Clam petit amplexum illius. sed pectora casta
Flectere non potuit prudentis Bellerophontis.
Hinc iussit ad Regem mendacia callida Proetum.
Proete peccor pereas, ni cædes Bellerophontem;
Qui vim ferre mihi, & lectum turpare iugalem
30 Tentauit. Regem audita mouere querelæ.
Cædem deuitat tamen hanc, mens horret ab illa.
In Lyciam ad generum mittens sed tristia scripta
Huic arcana dedit, daat vt pro crimine pœnas.
Tempore quo Lyciam petiit sed forte Deorum
Festa celebrabant Lycii solennia. Rex hunc
Vt primum Lyciam petiit, Xanthumq; fluentem,
Excepit hospitio peregrinum rite diebus
Ille nouem, totidemq; boues mactauit ad aras.
Aurora vt decimo conspersit lumine terras,
40 Quid peteret rogat hunc, soceri tum scripta recludit.

Deinde sequuntur Iobatæ iussa, qui ad prædicta pericula Bellerophontẽ ire imperauit. Erat enim adeo terribilis chimæra, quæ flammas euomebat, vt proxima quæq; combureret, ac igni deuastaret, & pecora interficeret. At verò Dei cognita illius innocentia, eius miserti, Pegasum alatum equum, natum è Neptuno & Medusa, vel, vt alii maluerunt, è sanguine Medusæ, dum eius caput à Perseo cęderetur, illi dederunt. Eo equo vectus Bellerophon primum chimæram occidit, deinde Solymos & Amazonas debellauit. Hunc ab illis rebus gestis redeuntem & exultantem multi è Lyciis in insidiis collocati te-

pore

petere adortus est, quibus omnibus profligatis cum Bellerophon incolumis ad Iobatem reuertisset, eius virtutem & fortitudinem admiratus Iobates Philonoen filiam in matrimonium illi dedit, eumque generum sibi asciuit, e qua Bellerophon Isandrum, & Laodamiam, & Hippolochum suscepit. His rebus cognitis cum innocentia Bellerophontis postea omnibus patuisset, illam infamiam sua soror Proeti vxor sumpta cicuta sibi mortem consciuit. At Iobates postea decedens successorem etiam regni Bellerophontem instituit. Sed Bellerophon, qualis est ingenium plerisque mortalium, tanta rerum gestarum felicitate animum elatus in coelum quoque ascendere super equo Pegaso voluit; quam arrogantiam Iupiter omnis temeritatis grauissimus vindex deprehendens, oestrum illi equo immisit, quare Bellerophon praeceps in terram deturbatur. Cum in Aleiam Ciliciae planitiem is cecidisset, erraretque caecus factus, Pegasus nunc sublimis, nunc depressus per aera volitans; quod cum vidisset Aurora hunc impetrauit a Ioue, vt ab eo vecta quotidianum cursum conficeret. Sed de fabulosis hactenus. Hanc fabulam alii ad historiam, alii ad physicam, alii ad ethicam explicationem traduxerunt. Quae ad historiam spectant, ea per se patent, nisi quod Pegasus nauis fuerit ita dicta [illegible], a depingendo scilicet. Fuerunt qui Bellerophontem nihil aliud esse putauerint, quam humorem motu solis eleuatum: quapropter ei solis agitato pars grauior sublata paulo post rursus deorsum demittitur, atque cogitur; quae cum feratur deorsum & congeletur, Pegasus dictus fuit. Cum vero pars subtilior ad regionem ignis feratur, sic illa pars subtilior dicta fuit a Ioue deorsum deturbata fuisse; atque cum Pegaso ea aqua ad motum coeli diurnum sublato Aurora oriatur, ideo dictus est, vt similiter magis pateret, non Bellerophon, a Pegaso equo portari. Alii generationem elementorum, cum alia sursum alia deorsum ferantur, vt leuia sunt aut grauia, per haec significari maluerunt. Alii vitae humanae rationem prope omnem sub hac fabula contineri tradiderunt; nam neque aduersis rebus nimis tristari, neque prosperis & felicibus nimis gloriari aut extolli conuenit, quandoquidem bonarum omnium denique moderatorem Deum esse experimur. Is enim pro sua singulari clementia & calumniantibus iniquis circumuentos adiuuat, quod accidit, dum calamitosus esset, Bellerophonti; & nimis elatos animos deprimit, quare praeceps idem postea dicitur de coelo deturbatus. Alii ad astronomicam rationem haec ipsa, quae de physicis dicta sunt, transtulerunt, cuique feruntur inquiunt pro viribus astrorum, quas cum primus Bellerophon deprehendisset, dictus est in coelum ascendisse. Alii dixerunt Bellerophontem e Pegaso naui vectum chimaeram interemisse, quia is celetem prior inuenit & frenum, vt in Pindari interpretationibus bigarum inuentor fuit Castor, quadrigas Erichthonius Atheniensis inuenit, Oxylus Aetolus arcubus. Dictus est in equum alatum, vt nonnulli quidam nauigium, cum ille prior omnium inuenerit nauigare classe, atque ordinem classis instruendae, cum vela & remi alae sint nauigiorum. Hic igitur nauali praelio Solymis populis bellicosis superatis, quia homines similes dixerunt porcos, Amazonibus arma intulit, quas per loca difficilia & montosa peregrinantes capras vocarunt. Insidias porro quas Iobates a lectissimis iuuenibus illi parauerat redeunti, caudam serpentis vocarunt. At de Bellerophonte satis, nunc de Rhea dicamus.

De Rhea Cap. V.

RHeam scripsit Hesiodus in Theogonia Terræ & Cæli fuisse filiam, cum ita de filiis Terræ loquitur;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Oceanum peperit Cælo coniuncta profundum,
Crumque, Coeumque, Hyperionaque, Iapetumque,
Thiamque, Rheamque, Themimque, Mnemosynamque.

At Orpheus in hymnis Rheam primam omnium à Deo factam fuisse inquit quem Protogonum appellat, cum ita inquit;

[illegible]

O Rhea Protogoni genitoris filia summi.

Quæ cum fuisset postea Saturni uxor credita, ita de illa scripsit idem Orph.

[illegible]

Saturni felix coniux, cui splendida forma est.

Ex hac idem poeta terram, & mare, & cœlum, & ventos genitos fuisse tradidit, quæ Deorum & hominum parens appellata est, vt patet in his carminibus eiusdem Orphei;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Mater Diuorum pariter, materque virorum.
Ex te terra parens frugum, cœlumque profundum,
Et mare cum ventis, veloci pernicia cursu.

Hanc ipsam Iouis fuisse matrem testatur Callimach. ita in hymno in Iouem;

[illegible]
[illegible]

Nam te in Parrhasia peperit Rhea, sunt vbi colles
Arboribus tecti frondosis.

Fabulati sunt hanc Deorum matrem à quatuor leonibus in curru vehi solitam, & corona turrita coronari, cuius manibus sceptrum addiderunt, & sacerdotes tympana vtrinque pulsabant, & Corybantes armati circumstabant ingredientem, circa quam erant feræ permultæ, quarum mater credita est, vt ait Lucretius lib. 3.

Quare magna Deum mater, materque ferarum,
Et nostri genitrix hæc dicta est corporis vna.
Hanc veteres Graium docti cecinere poetæ
Sedibus in curru biiugos agitare leones.

Tympanum illi præterea tribuebatur, quod pulsabatur in sacris, & à castratis sacerdotibus colebatur cum magno tibiarum cornicinumque strepitu. Id autem factum fuit ob Atyos memoriam Phrygii pueri, qui cum à Rhea amaretur, neque tamen eius desiderio vellet satisfacere, perpetuam virginitatem se seruaturum pollicitus est. At cum eam nō seruasset, à Rhea in furorem percitus se ipsum castrauit, atque sacerdotem illi Deæ, cui fidem violauerat, dicauit. Inde vero mansit ea consuetudo, vt à Gallis euiratis sacerdotibus muliebri habitu indutis Rhea coleretur, vt testatur Lucianus in Dea

Syria;

Syriae; quam idcirco quod veneratur tympanis in eius sacris, ita de illa scripsit Orpheus in hymnis;

[illegible]

Tympana quam mulcent, tinnitusq; aeris acuti.

Sic & Ouid. lib. 4. de Fastis;

Ante Deum matrem cornu tibicen adunco
Cum canit: exiguae quis stipis aera neget?

Huic Deae pinus arbor sacrata fuit, quod in eam arborem denique Atyn ab illa amatum, mutatum fuisse crediderunt, vt testatur Ouidius libro decimo Metamorph. in his;

Et succincta comas, hirsutaq; vertice pinus,
Grata Deum matri. siquidem Cybeleius Atys
Exuit hac hominem, truncoq; induruit illo.

At enim pina postea coronatis sacerdotibus sacrificare mos fuit per aliquod spatium. Huiusce Deae famuli & Curetes & Corybantes vocati sunt: etiam cum [illegible], vt bellicam quandam saltationem saltarent, vocati sunt Corybantes [illegible] capitibus [illegible] more. Hi dicti sunt etiam Galli, a Gallo flumine Phrygiae, cuius hausta aqua vertebantur in furorem, atque testes secabant. Fiebant autem huius Deae sacrificia die nono lunae vt innuit Nicander in Alexipharmacis cum magna vociferatione;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Vtq; Rheae matris olim diuina sacerdos
Ipsa vbi lunae iam nona luce propinquat,
Clamoremq; altum tollit: per deuia cuncti
Diffugiunt, postquam ceperunt auribus ipsos
Idae matris nocendos forte vlulatus.

Haec eadem Dea vocata fuit variis nominibus, nam & Proserpina, & Isis, & Cybele, & Idaea, & Berecynthia, & Tellus, & Rhea, & Vesta, & Pandora, & [illegible], & Dindymena, & Pessinuntia a locis aliquando vel a causis vocata est. Ferunt Rhea vbi Iouem in vtero gestaret, atque Saturni deuorantem praedictam crudelitatem, ad montem Thaumasium Arcadiae permeasse, qui munitus fuit ab Hoplodamo, aliisque illius sociis gigantibus in auxilium, si forte Saturnus illi vim inferre paruisset. Hic autem mons non procul distabat a Molosso flumine. Fama est Rheam in parte quadam Lycaei peperisse, atque in hoc monte deceptum fuisse Saturnum cum lapidem pro filio sorbuisset: cuius in iugo spelunca fuit quaedam, in quam ingredi viris religio prohibebat, cum solis foeminis [illegible] sacris introire fas esset. Testatur Lucianus in Nigrino fecisse Phrygiae tibiae sonum ad incitandos ad sacrificia Rheae sacerdotes, cum illo audito statim in furorem verti soliti essent. Neque vero pinus solum sacrata fuit Deorum matri, vt diximus, sed etiam quercus, vt testatus est Apollodorus lib. 3. de Diis. Atque Tibiae & [illegible] Milesii sacrificare consueuerunt, deinde Deorum matri, cuius Dea [illegible] frondibus quernis ornabatur, vt testatur Apollonius lib. 1. Argonauticorum, in his;

[illegible]

[illegible]

[illegible Greek verses]

Accumulant aræ lapides, quam frondibus ornant
Quernis, & sacris onerantes laudibus aram
Dindymeam matrem placida mox voce vocarunt,
Incola quæ Phrygiæ est: Cyllenumq;, Titiamq;.
Qui soli fatis vibes, qui regna gubernant
Matris & Idææ comites dicuntur: & iidem
Dactyli Idæi Cretes, quos Nympha creauit
Anchiale terram stringens Oeaxidis agri
Ambabus manibus Dictæo proxima colli.

Fuit autem Titias Heros indigena Cretensium, ut sensit Callistratus lib. 2. Heracleæ; quem fabulati sunt Iouis fuisse filium, alii tamen ut Callimachus in Hecale illum maiorem natu Cimmerii Mariandyni filiorum tradiderunt, ob huius felicitatem cum gens illa maximè res suas auxisset, illum postea Heroum sacris ubique prosecutam esse certa lege sanxerunt, ut inquit Theophanes, & Promathidas in his quæ scripsit de Heraclea. [illegible Greek] Inter Deos relatus est Titias a Mariandynis, quoniam per illum gens illa maximè aucta est, & ad felicitatem est perducta. atque de Rhea tot dicta sunt. Nunc sententiam antiquorum ex his eliciamus. Dictum autem fuit modo physicas rationes naturæ & elementorum, modo vitæ rectè gubernandæ præcepta sub his fabulis fuisse ab antiquis implicata. Sic enim ea quæ dicuntur de Rhea, pertinent ad elementorum naturam. Quòd autem Rhea terra sit, vel vis terræ quæ ad generationem rerum pertineat, facilè patet ex eius parentibus, & ex illis, quæ sic scribuntur ab Apollonio lib. 1. Argonaut.

[illegible Greek verses]

Tympana cum rhombis adsuere, placatur ut olim
A Phrygibus mater Diuum Rhea: cum sibi facta
Perfacilis fuit haud dubiis vultu ob tale figura,
Arboribus fructus nascebantur, liminaque herbam
Sub pedibus diuæ effundit mox Dædala tellus.
Iamq; feræ in syluis linquentes pignora, caudas
Mouentes Diuam mulcent.

Erat enim rhombus rota quædam parua, quam retinentes manu Iouis pondera

sacra fieri aut æris habentibus dimetiebantur, vt scripsit Bacchylides, quod sacra conferre illis inquit nequod verbum aut vox molesta inter illa sacra audiretur. Ego autem illud fieri magis crediderim, quia terram ventis & imbribus vndique pulsari significarent, existimarunt quare terra sit Rhea, & cur in curru vehi fingeretur, & cur turritam gestaret coronam, cur vt haberet Gallos sacerdotes ita patefecit Lucretius lib. 2.

> Hanc veteres Graium docti cecinere poetæ
> Sedibus in curru biiugos agitare leones.
> Aeris in spatio magnam pendere docentes
> Tellurem, neque posse in terra sistere terram.
> Adiunxere feras: quod quamuis effera proles,
> Officiis debet molliri victa parentum.
> Muralique caput summum cinxere corona,
> Eximiis munita locis quod sustinet vrbes.
> Quo nunc insigni per magnas prædita terras
> Horrificè fertur diuina matris imago.
> Hanc variæ gentes antiquo more sacrorum
> Idæam vocitant matrem, Phrygiasq; cateruas
> Dant comites, quia primum ex illis finibus edunt
> Per terrarum orbem fruges cœpisse creari.
> Gallos attribuunt, quia numen qui violarint
> Matris, & ingrati genitoribus inuenti sint,
> Significare volunt indignos esse putandos
> Viuam progeniem qui in oras luminis edant.
> Tympana tenta tonant palmis & cymbala circum
> Concaua, raucisonoq; minantur cornua cantu;
> Et Phrygio stimulat numero caua tibia mentes.
> Telaq; præportant violenti signa furoris,
> Ingratos animos atque impia pectora vulgi
> Conterrere metu quæ possint numine diuæ.

Hæc Dea vxor Saturni credita est, quoniam mutationibus elementorum est materia necessaria. Inde rata effectum est vt mutationum omnium, & culatrum ac terrestrium Deorum pater Saturnus, at Rhea mater crediti sint, qui Dii ipsi vires sint elementorum, vt dictum fuit. Nam terram omnium corporum naturalium vinculum & fundamentum antiqui fuisse crediderunt, ista quam singulares fierent mutationes ad procreandum. Hanc cum solidi elementorum & vinculum esse animaduerterent, postea accidit Deos ac Deorum vires cognosci, cunctasq; singularum actiones ab hominibus colligerent omnia ab vno Deo proficisci nondum adhuc intelligerent. Ex hac enim omnia pullulasse ita inquit lib. 1. Apollonius;

> ἐκ γὰρ τῆς ἄνεμοί τε, θάλασσά τε, νειόθι τε χθὼν
> πᾶσα πεπείρανται, νιφόεν θ' ἕδος Οὐλύμποιο.
> Ex hac sane venti, salsæ, atque æquora nata
> Ventosi, & cæli flammantia sydera mundi.

At veteres illos sapientes Orpheus hanc Protogonam, siue filiam Dei summi illam nominauit, cum omnia elementa, omnisque mundi machina a Deo rerum omnium opifice producta sit. Finxerunt hanc in curru vehi, quia sæpe mutata terra in aere suspensa videatur cum nulla re sustineatur, neque

tamen in aliquam partem magis declinet. Circa hanc feræ sunt, quia omnia animalia ab illa producuntur & nutriuntur; quæ cum [illegible] habeat, merito corona turrita insignitur. Instrumentorum vero strepitus, vim significat ventorum, qui plurimum faciunt, & quasi [illegible] hanc ad omnia naturæ negotia, cum hæc frigoris & caloris non semper [illegible], & tanquam pluuiarum ac serenitatis vehicula. traditur à quattuor suæ feminis leonibus vehi currus, qui nihil sane sunt aliud, quàm ab Oriente & Septentrione, & his à lateris regionibus venti. Hi dicuntur illam vehere, quoniam vis generationis plurimum illis adiuuatur. cum vero omnia ex illa fluere, & in

10 ortum deduci appareant, hæc Rhea ἀπὸ τοῦ ῥέειν siue à fluendo dicta est. at nunc de Latona dicatur.

De Latona. Cap. VI.

Fuit autem Latona Cœi ac Phœbes filia, vt testatur Apollodorus lib. 1. & Hesiod. ita in Theogonia;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

20 Inde chorum Cœi Phœbe conscendit, & illi
Iuncta in amore Dea Latonam concipit almam.

Sic Ouidius etiam libro sexto mutationum;

Quoque modo audetis genitam Titanida Cœo
Latonam præferre mihi?

Homerus autem hymnicus in hymno in Apollinem Latonam Saturni filiam fuisse scribit hoc pacto;

[illegible]
Inclyta Latona, ô Saturni filia magni.

Fabulantur hanc compressam fuisse à Ioue ob eximiam pulchritudinem, quã

30 cum in vtero gestare sensisset Iuno, illam depulit è cœlo, iussitque Pythoni serpenti vt illam insequeretur. Deinde terra vniuersa iureiurando coacta est, quòd parienti Latonæ locum non concederet, præter Delum insulam; illa enim cum esset instabilis per illud tempus, sub vndis ferre delitescebat; quæ deinde cum tempus pariendi Latonæ aduenisset, vtpote non iurata in Latonam, iussa est à Neptuno consistere, & locum parturienti præbere, vt scripsit Lucianus in dialogo Iridis & Neptuni. Hæc igitur insula in mari Aegeo cum tunc ad recipiendam Latonam emersisset atque apparuisset ex vndis, Delus vocata fuit, quod nomen manifestum & apparens significat. fuit postea in hac insula vrbs in planitie ædificata, templumque nobilissimum

40 Apollinis & Latonæ, cui mons Cynthus erat propinquus, & fluuius Inopus nomine non valde magnus, qui per insulam fluebat, vt testatur Strabo libro decimo. Sed neque tamen in illa insula illam partum edere potuisset, nisi Iunonem armorum Curetum strepitus obtudisset, cum anxia sollicita esset, & Latonam insequeretur ne alicubi pareret. Complexa igitur palmam, vt à doloribus solueretur, peperit: cum mos sit parturientium mulierum proxima quæque apprehendere, atque ita sacra partus [illegible] soluuntur. Enixa est igitur Dianam & Apollinem, vt ait in his Orpheus;

[illegible]

[illegible]

Et Iouis ipse quondam ex coniuge dolores,

De qua fuit Phoebus simul & Diana creati.

Quamuis Herodotus in Euterpe Dionysii & Isidis inquit Apollinem & Dianam esse filios, et nutricem fuisse Latonam, vt diximus fuisse. Sed vt continuationem fabularum sequamur, recens natus Apollo sagittis serpentem illum occidit, qui matrem Latonam ad id vsque tempus infestatam fuerat, vt scribit Pindarus in Pythiis. Atque cum multa de Latona dicta sint superius, eadem repetere duximus superuacaneum, quare nec de illa in praesenti dicta sunt. Nunc autem quid Latonam esse voluerint antiqui perquiramus. Sunt qui Latonam matrem fuisse Apollinis tradiderunt, quia suauitas musicae harmoniae malorum omnium obliuionem inducat, quae sunt in hac molesta & molestiarum plenissima hominum vita. Dicunt etiam Dianam fuisse eiusdem Latonae, quia musica modo ad lenitatem mulcibrem animos mortalium inflectat, modo ad fortitudinem erigat & inflammet, strenuosque faciat. Nam memoriae proditum est Timotheum musicum vbi in conuiuio musica instrumenta apud Macedonem Alexandrum pulsaret, ita eius regis animum inflammasse, vt ad capienda arma e conuiuio exilierit. Deinde cum ab eodem acri chordarum tractatione ad leniorem modum deuenisset, lenem redditum Macedo, vt scriptum reliquit Aristoxenus in libro de Tibicinibus. Alii crediderunt Dianam genitam dici a Latona, quoniam venationis etiam exercitatio plurimum conferat ad deponendas & deluendas animi molestias. Hanc inquiunt Phoebes & Cei filiam fuisse, qui Ceus e coelo natus est, quoniam omnium bonorum pater ac mens diuina omnibus quae sunt ac vigent suam bonitatem impertit: neque quicquam est boni, quod non a diuina bonitate caelitus proficiscatur: omnium igitur malorum obliuio filia est superni luminis. Haec malorum obliuio cum plena sit spe & quasi diuina luce de coelo adueniente, ab humanis calamitatibus tanquam a serpente sermone efficitur: verumtamen ope diuina ad portum adnauiter, ac serpentem denique superat. Alii tamen, inter quos fuit Lysimachus Alexandrinus lib. 2. rerum Thebanarum, maluerunt hoc ad mundi procreationem pertinere; qui dixerunt sydera & solem vi maxima caloris in superna loca rapta fuisse, vbi primum post chaos rerum informium formae, ac elementa constiterunt; terra molli adhuc existente, & lutosa, & instabili sede nutante, cum calor aethereus paulatim coaluisset, ac semina ignea in eam delapsa fuissent. Tunc enim lunam inferiorem locum inter corpora coelestia occupasse censent, vt quae crassioris sit naturae. Sic igitur physici Latonam terram esse crediderunt, cui Iuno diu obstitit, ne Phoebus ac Diana nascerentur: atque Iuno aer est, vt ostendimus, qui humidus supra modum grauisque existens erat impedimento, quominus duo lumina viderentur ob densitatem, quasi non nascerentur. Sed vis Neptuni denique concessit, vt terra, quae prius sub aquis latebat, siccaretur, qua existente & apparente ex aquis Latona peperit: nam cessantibus nebulis haec duo lumina certiora apparuerunt. Quod vero Apollo serpentem, qui matrem infestabat, sagittis confecerit, ita senior Antipater interpretatus est: terrae humidae & recentis adhuc exhalatio cum esset frequens volubili impetu sursum ferebatur; ac cum non apte posset ob copiam digeri, rursus ferebatur deorsum, omniaque putredine corrumpebatur. At illa putredo, cum fiat omnis putredo per calorem ab hac hume-

humectatione, omnes terræ fructus infestabat, neque quidquam per illam aeris inclementiam nasci poterat. At enim diuina prouidentia tandem factum est, ita siccante Neptuno terra paulatim siccior facta, solisque radiis iam validiore [illegible], ut pestifera illa exhalatio [illegible] fuerit, quare dictum est Apollinis sagittis serpentem hunc putredinem scilicet radiis illam domuisse. ac de Latona satis, nunc de Curetibus aut Corybantibus dicemus.

De Curetibus seu Corybantibus. Cap. VII.

CVretes autem illi, qui Iouem cum Rhea Saturni patris crudelitati subtraxerunt, eumque in Cretam educandum deportarunt, num dæmones fuerint, an homines dubitari solet: siquidem Hecatæus Milesius in iis libris, quos de [illegible] conscripsit, modo [illegible] saltatores deos [illegible], modo [illegible] lusores siue iocosos vocauit. at vero [illegible] primus in iis commentariis, quos de rebus Sami egregiis conscripsit, [illegible], Curetes viris scutis armatos Deos appellauit. Heraclides autem Ponticus in rebus Amazonicis non Deos, sed Cretenses homines putauit esse, qui primi omnium mortalium ærea arma in habitu induerint, Iouemque nutriuerint, & cum illo postea militauerint, eumque in regnum paternum deduxerint. Fama & Curetes & Corybantes ab Idæis dactylis fuisse genitos, ut memoriæ prodidit in rebus Creticis [illegible], qui [illegible] centum in Creta genitos fuisse memorat, atque illos Idæos dactylos dictos fuisse vocatos; à quibus nouem Curetes fuerunt procreati, qui singuli decem [illegible] genuere, quos postea nominarunt Idæos Dactylos, ut ait Strabo lib. 10. Dionysius vero Chalcidicus [illegible] illos fuisse scripsit. at Pherecydes quinquaginta & duos, quos etiam ex Apolline & Rhytia nympha natos fuisse tradidit. alii contra e Cabera Protei filia & Apolline. vocati sunt Idæi ab Ida monte Cretæ ut sensit Hellanicus, ut vero Mnaseas lib. [illegible] de Asia a patre Dactylo & a matre Ida. at Posidippus epigrammatum poeta vocatos fuisse Idæos Dactylos putauit, quia in Ida monte Cretæ Rheæ obuii digitos suos attigerint eam illam complectentem. fuerunt autem præstigiatores Idæi Dactyli, ferrique in varias formas deducendi artifices, aliorumque metallorum inuentores, ut patet ex his carminibus eius poetæ, qui Phoronidem scripsit.

ἔνθα γόητες
Ἰδαῖοι Φρύγες ἄνδρες ὀρέστεροι οἰκί᾽ ἔναιον,
Κέλμις Δαμναμενεύς τε μέγας καὶ ὑπέρβιος Ἄκμων,
εὐπάλαμοι θεράποντες ὀρειῆς Ἀδρηστείης,
οἳ πρῶτοι τέχνην πολυμήτιος Ἡφαίστοιο
εὗρον ἐν οὐρείῃσι νάπαις ἰόεντα σίδηρον,
ἐς πῦρ τ᾽ ἤνεγκαν καὶ ἀριπρεπὲς ἔργον ἔδειξαν.

Præstigiatores homines hic tecta fuerunt
Idæi coluere Phryges montana domorum,
Celmis, Damnameneus ingens, prægnans & Acmon,
Egregii famuli Adrasteæ, qui primus artem
Vulcani reperere Dei prudentis in altis
Montibus, & ferrum varias ducere figuras
Ignibus impositum.

Extolle-

[illegible] in Architectonico, & Stephanus Curetas & Corybantes eosdem esse [illegible], quod etiam sensit Orpheus in his;

[illegible Greek verse]

Curetes clari Corybantes Regia proles.

Alii [illegible] a [illegible] ministros fuisse Corybantes armis instructos [illegible] [illegible], alii e Colchis, alii e Phrygia. Fuerunt qui dixerint Telchinas [illegible] fuisse Rhodi comites Rheæ, qui in Cretam accesserint, qui [illegible] sint Curetes ex quo tempore Iouem educarant: at Corybantes Solis & Mineruæ filios fuisse Dæmones. Quidam Saturni filios eos esse credidere, quidam verò [illegible] & Halliopes, cum alii Curetes Hecates ministros [illegible] [illegible]. Curetes siue Corybantes in matris Deorum sacrificiis armati [illegible] [illegible] & pueri assumpti. Dicti sunt Curetes [illegible Greek], quia [illegible] inter saltandum iactabant, exercebantque enopliam pyrrhicam saltationem [illegible] scuta inter saltandum cum harmonia percutientes. Fuerunt nonnulli, inter quos Callisthenes in primo nauigationis, & [illegible], qui Dactylos, Idæos, Curetas, Corybantes, Cabiros, Telchinas eosdem [illegible] esse, cum alii cognatos quidem esse inter se, sed paululum differre [illegible]. Curetas nonnulli Pleuronium agrum habitasse, qui Curetica postea [illegible] nominatus fuit. Archemachus Euboicus hos Chalcidem inquit [illegible], qui cum de Lelanto campo dimicarent, atque hostes priorem partem [illegible] capere, cum dabarent [illegible], illam capillorum partem [illegible] & inde à tondendo Curetes sunt nominati. Cum postea in Aetoliam [illegible], & Pleuronis loca trans Acheloum occupassent, [illegible] Acarnanes dicti sunt. Alii quia longas stolas gestarent [illegible] [illegible] contenderant. Strabo libro septimo eorum quæ erat in Delo, Curetas filios fuisse scribit Damnidis Nymphæ Cressæ, & Apollinis, [illegible] Corybantes Apollinis & Thaliæ: quanquam eosdem fuisse [illegible]. Apollodorus autem Atheniensis libro secundo Bibliothecæ [illegible] [illegible] fuisse à Ioue occisos, quia Epaphum, quem pellex Io peperat, Iunonis [illegible] ceperant occultandum. Nos Curetas [illegible] [illegible] & Bacchicos valde tumultuosa armorum agitatione cum strepitu, [illegible], cymbalis, tympanis, tibiis, vociferatione inter sacrificia [illegible], ut prolatentes [illegible], Deorum reuerentia & metu [illegible]. Atqui hic sacrorum ritum, quem seruabant Curetes in sacris Deæ [illegible], ita breuiter exposuit Lucretius libro secundo;

> Hic armata manus (Curetas nomine Graii
> Quos memorant Phrygios) inter se forte catenas
> Ludunt, in numerumque exultant sanguine læti,
> Terrificas capitum quatientes numine cristas.
> Dictæos referunt Curetas: qui Iouis illum
> Vagitum in Creta quondam occultasse feruntur,
> Cum pueri circum puerum pernice chorea
> Armati in numerum pulsarent æribus æra.

[illegible] pro antiquorum theologia musica [illegible] Deorum sacrificiis [illegible] [illegible] quia compositos animos sacrificantium, & ad iram Deorum accedentium esse oportere significabant, quam [illegible] [illegible] ad altaria afferendum (neque enim animus domesticis negotiis [illegible] debet ad Deum colendum proficisci, sed omnia negotia pro

vinibus

viribus è memoria obliterandi sunt cum ad aras accessissent.) sed etiã quia, cum Deos corpora cœlestia esse arbitrarentur, e numeris & harmonicis proportionibus Deos ipsos constare putarent. Sic igitur per hymnorum, & instrumentorũ, & saltationũ rhythmũ Deorũ motum imitabantur, & obsecrabantur sacrificantes, & alios deinde agentes, cum illis ac Genio indulgentes, Deorumque ipsorum felicitatẽ aliquo pacto imitantes, pro viribus proxime ad Deorum immortalium naturam accedebant. Nam cum præclarum Dei opus mundum concentu constare crediderint, omnia musica Diis grata esse meritò existimabant. Orpheus vero cum alios marinos, alios terrestres, alios cœlestes dæmonas è Curetibus appellet, videtur dæmonas seu potestatibus præfectos, vel potius ventos ipsos Curetas existimasse, ut apparet ex his;

> χαλκόκροτοι Κουρῆτες, Ἀρήια τεύχε' ἔχοντες,
> οὐράνιοι, χθόνιοι, καὶ εἰνάλιοι πολύολβοι,
> ζωογόνοι πνοιαί, κόσμου σωτῆρες ἀγαυοί.
> Aerea pulsantes Curetes arma; marini,
> Cœlestes, ac terrestres, Mauortia pubes,
> Fructiferi venti, qui vasti mœnia mundi
> Servatis.

Nihil sanè aliud horum strepitus, quàm sonum ventorum indicabat; qui etiã ministri ætheris dicebantur, quoniam per ventos, ut dictum fuit, & pluviæ & frigora & omnia denique naturæ opera perficiuntur. Nam nullum animal potest gigni nisi per ventum sperma extrudatur, quod ipsum accidit in omnibus plantarum seminibus. Quòd autem venti sint Curetes, & quòd iidẽ & salutis & molestiarum in naturæ operibus sint autores, patet ex his Orphei carminibus, quæ pontum etiam ab illis exagitari significant; nam nihil aliud quàm venti mare infestet magis;

> Δαίμονες ἀθάνατοι, τροφέες, καὶ αὖτ' ὀλετῆρες,
> ὁππότ' ἂν ὁρμαίνητε χολούμενοι ἀνθρώποισιν,
> ὀλλύντες βίον ἠδὲ κτήματα, ἠδὲ καὶ αὐτοὺς
> πιμπράντες, στοναχεῖ δὲ μέγας πόντος βαθυδίνης,
> δένδρη δ' ὑψικάρηνα χαμαὶ πίπτουσιν ἀπὸ ῥιζῶν,
> ἠχῶ δ' οὐρανίαν κελαδεῖ ῥοιζήματα φύλλων.
> Dæmones æterni, ac prodentes facta virorum,
> Cum grauis iratos flatus vos fertis in arua
> Vastantes, frugesq; necatis: tum rursus & arua
> Frugibus implentes, per vos mare murmurat altè,
> Conuulsæq; cadunt plantæ ab radicibus imis.
> Et latè resonat cœlestis sibilus auræ.

Nam omnis fertilitatis & salutis animalium autores sunt venti, quare ministri terræ meritò ab antiquis sunt crediti. at de Curetibus & Corybantibus satis, nunc de Cyclopibus dicamus.

De Cyclopibus. Cap. VIII.

FUerunt autem Cyclopes Cœli & Terræ filii, ut ait Hesiodus his in Theogonia;

> Γείνατο δ' αὖ Κύκλωπας ὑπέρβιον ἦτορ ἔχοντας,
> Βρόντην, Στερόπην, καὶ Ἄργην ὀβριμόθυμον.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Hæc eadem peperit Cyclopas deinde superbos,
Argem magnanimum, pariter Brontem, Steropenque:
Qui fulmen, tonitrumque Ioui grauia arma parabant.
Cætera Diis similes fuerant; sed fronte rotundum
Lumen gestabant media; hinc sunt nomen adepti.

Euripides tamen Cyclopas marini Dei hoc est Neptuni filios illos nominauit in Cyclope his cum inquiat;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Monoculi vbi Dei marini filii
Cyclopes homicidæ antra deserta incolunt.
Vnius horum nos sumus serui domi.
Illumque, cui seruimus ipsi nominant
Polyphemum.

At cum Polyphemus inter hos omnes, qui centum fuisse memorantur, viribus corporis, formæque magnitudine præstaret; non satis constat quibus parentibus ortus fuerit: quippe cum Apollonius libro primo Argonaut. illum admirabilis magnitudinis Polyphemum Neptuno & Europa Tityi filia natum fuisse loquat in his;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Hinc astitit Polyphemus adest mox Tænaro, at alma
Europa hunc Tityi genuit pulcherrima proles
Neptuno celerem supra omnes, viribus acrem.
Per mare cæruleum tumidis cum tolleret vndis
Curreret, & summas vix tingeret æquore plantas.

Anthon vero Teius in Assiriatum Epitomis Polyphemū patre claro, at matre Sillbe Nympha natū fuisse memorat. Conon in Heraclea Elatū & Amymones Polyphemum filium fuisse tradidit. Homerus in primo Odysseæ Polyphemum Neptuni & Thoosæ Nymphæ filium scripsit. Cyclopas autē singulos vnum oculum tantum habuisse in media fronte ita scripsit Apollodorus libro primo; [illegible] Post hos tellus è cœlo Cyclopes peperit, Harpen, Steropen, Brontem, quorum singuli vnum oculum habebant in fronte. Hos in Lipara insula, quæ Meligunis etiam dicta est, habitasse, quæ est vna ex Aeoliis, ita scripsit Callimach. in hymnum Dianæ,

[illegible Greek verse]

Concinno Cyclopas adiit: tunc repperit illos
In Lipara, namque hic habitabant: nomen at illi
Tum Meligunis erat. candentis pondera circum
Hi stabant ferri, Vulcani incudibus amplis
Impositi, nam vrgebat opus pergrande.

Euripid. in Cyclope videtur reliquos Cyclopas Polyphemi filios putasse cum ita scribat dicentem Polyphemum;

[illegible Greek verse]

Custodientes filios certo greges.

Hunc in spelunca habitare solitum, & oues in Sicilia custodire, magis notum est, quam vt indigeat explicatione, cum in eadem tragœdia etiam id scribat Euripides, & Homerus libro primo Odysseæ. Scriptum reliquit [illegible] in Libro rerum Amazonicarum Leonem [illegible] Herculis sororem Amphitryonisque & Alcmenæ filiam fuisse Polyphemi vxorem. Erat autem victus Polyphemi, aliorumque Cyclopum fructus, quicunque è terra nascebantur, nullisque vtebantur legibus, vt ait Homer. in lib. 9. Odyss. quos etiam [illegible Greek] & exleges vocat in his;

[illegible Greek verse]

Venimus exlegum ad cyclopum prodiuos arua,
Qui superum freti bonitate haud semine iacto
Obseruant terras, manibus nec germina plantant.
Omnia sponte sua nullis nascuntur aratris
Hordea, frumentumque coactum, ac ipsa racemos
Vites producit, quos auget Iupiter imbre.
Non fora, non causas norunt, non iura senatus:
Aspera in excelsis habitantes montibus antra,
Et pueri, & coniugis de rebus iudicat vxor.

Nam primam viuendi genus, quod vrbanitatem quandam videtur continere, primi instituerunt Cyclopes; qui cum filiis & vxoribus de rebus [illegible] bus consulebant. Fuerunt qui dicerent illis fuisse ciuitates condere, & cum homines in vnum conuenirent leges ferre, atque [illegible] maiores mirificis laudibus extulisse. Ego contra, nihil magis perniciosum [illegible] humano generi hominum [illegible], cum commoda illa, quæ [illegible] ciuitatibus excogitata sunt, omnium scelerum principium & causa fuerunt.

Sed

Satis enim erat hominū ad feliciter viuendum Dei cognitio, & lex, quae pes-
simi exemplum vetasset, quū auaritia, latrocinia, ignauia, ambitio, bella, Deo-
rum contemptus, & omnia scelera denique cum commodis ciuitatum pullu-
larint, neque alii introducta fuissent, cum plantationibus & agriculturae [illegible]
[illegible], felicissimique sine [illegible] [illegible]. Fama est
Galateam fuisse amatam à Polyphemo, vt ait Theocritus in Cyclope. Illud
autem contigit quia Philoxenus Cytherius cum eò adiisset, templumque vi-
disset Galateae à Cyclope erectum causam ignorans, Polyphemum illā amasse
credidit, & idcirco templum illud ei erexisse, vt scripsit Alcimus lib. 3 re-
rum Sicularum, & enarrator Theocriti. Ad huius amoris remedium & alle-
uiationem cantibus vsus est Polyphemus, vt testatur Theocritus. dici-
tur Polyphemus non modo amasse Galateam, sed etiam Galatam ex illa su-
scepisse vt testatus est Bacchylides. Hylam praeterea non ab Hercule, sed à
Polyphemo fuisse amatum memorant, vt ait Socrates in commentariis ad
[illegible], & Zenodotus in linguis. Dicitur & Tyrinthi vrbs opus fuisse
Cyclopum, cuius muri fuerunt è rudibus lapidibus extructi, eaque illa eo-
rum magnitudo, vt nec minimus quidem eorum vel iumentorum bigis loco
moueri posset, vt scriptum reliquit Pausanias in Corinthiacis. quod fictum
dicit ad Proeti gratiam, vt ait Strabo libro octauo. Erat autem Polyphe-
mus cyclopum princeps homo non solum agrestis & ferus, sed plane insipi-
entissimus, qui cum pecudibus etiam aliquando loqueretur, vt testatur Cice-
ro libro quinto Tusc. disputationum. nam is beatum arietem appellat, quòd
quā vellet, posset inire, & attingere, cum Cyclops ariete suo nihilo esset
prudentior. Quis enim sapiens appellari possit, qui felicitatem humanam
in turpitudine [illegible] sitam esse arbitretur? nam qui inter vina, lautoraq;
pocula, aut inter immod cum commodorum à natura ad conseruanda corpo-
ra [illegible] se felicem censeat, ebrietateque omnium propè facino-
rum turpissima vincatur, non ne inter bellvas potius hic, quàm inter homi-
nes [illegible]? Quid enim deformius dici aut commemorari po-
test, quàm tantum Polyphemi corpus in spelunca prostratum, & frustra
[illegible] vino eructante, multoque vomitu pectus & barbā de-
turpatum ac foedissime olentē, & ipsum Polyphemum inter [illegible]
[illegible] vires quàm paruis poculis subtractae fuere? nunq;
[illegible] fuit ab huiusmodi ebrietate & imprudentia, legum, aequitatis, &
Deorum contemptio, & impietas omnis illa, quam Homerus illi attribuit;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Sic ego: sic contra is turbato pectore fatur.
Stultus es, aut huc è longinquis finibus erras;
Qui [illegible] monens, superosq; vereri.
Nec mos Cyclopum est superos curare, Iouemue;
Quòd superisq; Iouiq; superno robore praestant.
Nec tibi, vel sociis parcam, magni Iouis iram

Qua vitam; nisi sic animo mihi sederit ipsi.

Atque is, qui nullo rationis ductu, nullaque vel hominum vel Deorum reuerentia mouebatur, trahebatur ut ad voluptatem, quo pacto non tanquam bellua omnem suam felicitatem in ventris voluptate collocauit? at tanta fuit eius Cyclopis arrogantia, ut nulla habita beneficentiæ Dei, & benignitatis cœli ratione, se terram ad fertilitatem cogere arbitraretur, tanquam sola humana diligentia sufficeret agris colendis. sic enim gloriatur apud Euripidem;

ἡ γῆ δ' ἀνάγκῃ, κἂν θέλῃ, κἂν μὴ θέλῃ,
τίκτουσα ποίαν, τἀμὰ πιαίνει βοτά.
Ἃ 'γὼ οὔτινι θύω, πλὴν ἐμοί, θεοῖσι δ' οὔ.
καὶ τῇ μεγίστῃ γαστρὶ τῇδε δαιμόνων.
ὡς τοὐμπιεῖν γε κἀμφαγεῖν τοὐφ' ἡμέραν,
Ζεὺς οὗτος ἀνθρώποισι τοῖσι σώφροσι,
λυπεῖν δὲ μηδὲν αὑτόν. οἳ δὲ τοὺς νόμους
ἔθεντο ποικίλλοντες ἀνθρώπων βίον,
κλαίειν ἄνωγα.

Necesse terræ sit, volenti, siue non,
Herbas creare, pinguis ut sit grex meus.
Nulli Deorum, sed mihi quem macto.
Et huic Deorum maximo ventri [illegible]
Ut solus est hic Iupiter prudentibus.
Bibendi edendi hic sex diebus singulis,
Viuendi & usque suauiter. qui legibus
Ornare vitam protinus mortalium
Voluere, ego valere iussi iamdiu.

Sed tamen contra hanc arrogantiam vltores Deos aliquando expertus est. nam cum in profectu illuc Vlyssis socios Polyphemus sæuiisset, ac nonnullos vorasset, illud verum esse, quod ita scribitur à Theognide, expertus est;

οὐδείς ξεῖνον ἐξαπατῶν,
ἢ ἱκέτην θνητῶν ἀθανάτους ἔλαθε.

Hospes decipiens peregrinos, siue rogantem
Suppliciter vocem, nemo Deos latuit.

Nam profectò ille, qui neque Iouem, neq; superos vel tantilli faciebat, qui terræ etiam imperare sibi videbatur, qui nullam curabat cœli clementiam, hic ab homuncio Vlysse, vel oculo, quem vnicum habebat, priuatus est. Quare non solum Deorum consilio, sed etiam humanis viribus [illegible] dunt oportet, qui supra humanas facultates arrogantia quadam extolluntur. Memoriæ prodidit Apollodorus lib. 1. deorum cyclopes [illegible] natos in tartarum deiectos fuisse, deinde Iouis opera ita precante Tellure, quia victoriam illi aduersus patrem vaticinata esset, è vinculis liberatos, & in lucem reductos cæsa Campe, quæ illos custodiebat. Tunc Cyclopes Plutoni galeam donarunt, quam si quis haberet, a nemine videri poterat. Tonitrua, & fulgura, & fulmina Ioui, quibus omnes mortales perterrefacerent. Tridentem autem Neptuno, quo maria omnia perdomaret. Idcirco crediti sunt ex illo tempore Cyclopes, & inter hos maximè Brontes, Steropes, ac Pyracmon fulmina Ioui in Aetna Siciliæ monte facere, ut ait Virg. lib. 8.

Ferrum exercebant vasto Cyclopes in antro
Brontesque, Steropesque, & nudus membra Pyracmon.

His informatum manibus iam parte polita
Fulmen erat, toto genitor quae plurima caelo
Deiicit in terras: pars imperfecta manebat.
Tres imbris torti radios, tres nubis aquosae
Addiderant, rutili tres ignis, & alitis Austri.
Fulgores nunc terrificos, sonitumque, metumque
Miscebant operi, flammisque sequacibus iram.

Cum igitur Aesculapius fulmine caesus fuisset, Apollo mortem filii grauiter ferens, fulminis ministros & artifices sagittis confecit, vt est apud Euripidem in Alceste. atque ita scripsit Orpheus in Argonaut.

[illegible]
[illegible]

Cyclopas quondam transfixerat ille sagittis,
Aesculapi causa necati, quae vulnera fecit.

Atque haec illa sunt, quae de Cyclopibus fabulosae memoriae prodita fuerunt ab antiquis scriptoribus; nunc veritatem ex his exprimamus. omnia autem fabularum figmenta, vt diximus superius, propriam quoddam habent historiae fundamentum; vt ea quae dicta sunt de Aeolo, quod adiacentibus Liparis insulis imperitauerit. Sic Scylla & Charybdis dictae sunt non solum [illegible] naues praeterlabentes absorbere; sed etiam quia iis de causis, quae commemoratae sunt, [illegible] loca finitima habitarent, qui praeter nauigantia nauigia [illegible] & latrones [illegible]. Lestrygonas autem & Cyclopas Aetnae & Leontinis vicina [illegible] loca incoluisse immanes & efferos quosdam homines fuisse memorant, & maleficos, & latrones, & in omnes peregrinos prorsus inhumanos, quare hi de illis [illegible] sunt. Verumtamen cum nullum scelus mortalium Deus [illegible] esse patiatur, vt dignas poenas daret pro flagitiis & crudelitate Polyphemus, Deus non immisit consilium Vlyssi, vt illum, cum posset, iugularet: nam id quidem leue futurum erat supplicium, sed vt oculo illo amplo, quem vnicum habebat, priuaret. Dictus est autem Cyclops ab oculo singulari. Huic ante illud supplicium eximiam crudelitatem, impietatemque tribuit poeta, quem facit in amorem prope furiosum, & ebrietati deditum, & in omnes voluptates corporis maxime propensum, atque omnino [illegible], & in [illegible] nemo malus & prudens vno tempore esse potest. Alii tamen maluerunt fabulam hanc ad physicas rationes traduci, qui dixerunt Cyclopas esse vapores, e quibus fulmina, & fulgura, & tonitrua nascuntur. Hi dicuntur fuisse coeli & terrae filii, quoniam vapores e terra, non nisi per calorem coelestem extolli, atque extenuari in aera possunt. Cum vero [illegible] etiam ex aquis extenuatis oriuntur, merito Europae siue terrae & Neptuni filius dictus est Cyclops Polyphemus. Huic matrem Stilben tribuerunt, quod nomen splendidum significat. alii Thoosam quasi currentem [illegible] dixerunt, quia frequentes & citi ascendunt vapores. quo tempore [illegible] solent fulmina. dicti sunt habitare Aetnam montem Siciliae igne abundantem, quoniam non nisi per calorem fiunt, cum frigore cogantur, & de [illegible] Iouis fulmina fabricare [illegible] appellantur. Horum tres praecipue dicti sunt Harpes, Brontes, Steropes, quod Harpes ad se rapiat vapores, pro quo alii Pyragmonem substituerunt. at [illegible] tonare significat, vnde dictus est Brontes. Steropes fulgur est, & splendor ille, qui fulmina antecedit. cum haec igitur contingant circa fulmina, haec fabula de Cyclopibus conficta est ad explicanda

plicanda illa quæ fiunt in sublimi ab antiquis. est enim idem atque si dixissent; vapores ex aqua & terra virtute caloris cœlestis, solis scilicet, extenuati sublimes extolluntur, qui ubi condensantur elixo calore, fiunt tonitrua & fulgura & fulmina, quæ deorsum ab aere superiore, qui Iupiter appellatus est, pelluntur ac deiiciuntur. Ii dicuntur fuisse aliquando in tartarum à patre detrusi, & in lucem postea à Ioue reuocati, quoniam calor per hyemem vapores inferius attrahit sub terram, cum vis frigoris illos intra terram coercet: at Ioue reuocante temperie aeris scilicet, è tartaro liberantur, Campe cæsa, siue glacie potius & crusta terræ liquefacta. Fabulantur Polyphemum victum fuisse dolo ab Vlysse, cum antea esset omnibus formidabilis, quia prudentia mortalium res arcanas naturæ denudauerit, quæ antequam cognoscantur sunt in maxima admiratione ac metu, qualis [illegible] fuisse eclipsis ante Thaletis tempora, qui primus naturam rationemque defectionum solis & lunæ patefecit, animosque mortalium [illegible] liberauit. At Cyclopibus tamen aram [illegible] fuisse ad quam res diuina fieret, scripsit Pausanias in Corinthiacis, & diuinos honores illis fuisse institutos. ac de Cyclopibus satis, nunc de Lycaone dicamus.

De Lycaone. Cap. IX.

Neque verò Lycaon satis commodum pro sua crudelitate vitæ suæ finem consecutus fuit; quem tradiderunt fabulæ pro tua feritate ex humana forma in belluam omnium propè ferarum crudelissimam Deorum immortalium ira versum fuisse. Lycaon fuit enim Pelasgi filius, qui regnauit in Arcadia; qui cum primum regnare cœpisset, vidit adhuc homines vagos ad arcendas frigoris & æstus & imbrium & ventorum iniurias ædificare docuit; tunicasque facere instituit è coriis suillis. Deinde à frondium & herbarum & radicum vsu, quibus vel incautè perniciosis aliquando vescebantur pro cibariis, ad salubriores glandes, & ad eas præcipuè quæ de fago legerentur, diuertit; quare illud dictum est, de Arcadibus ab oraculo;

[illegible]

Plurimi in Arcadia vescentes glande sunt homines
Mortales habitare.

Lycaonis mater fuisse dicitur Melibœa Oceani filia, vt putauit Hesiodus, vel, vt aliis magis placuit, Cyllene nympha, vt scripsit Apollodorus lib. 3. Fertur Lycaon eodem tempore imperasse Arcadibus, quo Cecrops Atheniensibus; quem Iupiter in lupum vertisse dicitur, quoniam aram Iouis Lycæi infante mactato humanum sanguinem libauerit. Aiunt inter ipsa sacra, antequam ab ara discederetur, illum in lupum fuisse mutatum, sicut ait in Arcadicis Pausanias. Hic in Lycæo monte Lycosuram vrbem condidit, Iouem Lycæum appellauit, & ludos in eius honorem instituit, quæ vocata sunt Lupercalia. Neque vero solus Lycaon dicitur est in illis sacrificiis in lupum fuisse conuersus, sed etiam alii complures ex hominibus temporibus sequentibus: qui non tamen in omne tempus erant mutati, sed decimo tandem anno, nisi interim humanā carnem gustassent, pristinā formā recuperabant. Neque sane mirū est hæc memoriæ prodita fuisse ab antiquis, cum prisci illi homines hospites & cōuiuæ pro iustitia pietateque [illegible] dicerentur, quare [illegible]

[illegible] sceleratis & sanctibus ingêtia supplicia ex ira Deorum [illegible]. Sed ante quam in lupum verteretur ex uxore Atlantis filia, & ex aliis mortalibus multos filios suscepit; quorum haec sunt nomina; Acacus, Aegaeon, Ancyor, Archebates, Aliphaerus, Antor, Bucolion, Caucon, Carteron, Corethon, Cynaethus, Cletor, Caucon, Eleatus, Elisson, Eumon, [illegible], Genetor, Harpalycus, Heraeus, Harpaleus, Haemon, [illegible], Helix, Leon, Linus, Lycus, Maenalus, Mecisteus, Macareus, Mantineus, Nyctimus, Orchomenus, Peucetius, Porthaon, Phigalus, Phthius, Phineus, Parrhasius, Pallas, Sochus, Stymphalus, Titanas, Thoocus, Tegeates, Trapezeus. Nam Apollodorus quinquaginta fuisse inquit, ego tamen multo plures fuisse apud varios scriptores invenio; quippe cum Callisto etiam, de qua & Ioue natus est Arcas, quem tamen quidam Apollinis filium fuisse maluerunt; & Dia, de qua & Apolline natus est Dryops, filia fuisse Lycaonis memoratur. Hecataeus Milesius libro secundo Genealogiarum longe aliam tradidit rationem cur Lycaon & eius filii facti sint in lupos conuersi, quam explicauit postea Ouidius; sic enim inquit; [illegible]

[illegible]

[illegible] fuit Iouis & Niobes filius, qui filium Lycaonem e Meliboea suscepit, vel, vt alii putarunt, a Cyllene. Hic postea cum Arcadum imperium adeptus esset ex quodam oraculi responso, multosque filios e variis nuptiis suscepisset, cum esset ipse impius impios quoque filios habuit; inter quos fuerunt [illegible] Thesprotus, qui cum Nyctimo & Caucone, Lycus, Phthius, [illegible], Acmon, Mantineus, Stymphalus, Clitor, Orchomenus, & alii. Tantum igitur horum admirabilis erat impietas, & temeritas, ut quidem Iouem in pauperem operarium verso, quem ipsi in hospitium inuitauerunt, [illegible] ex infantibus indigenis iugulasse, & eius intestina [illegible] cum [illegible] epulis in mensa apposuisse. Id scelus abhominatus Iupiter mensam quidem subuertit, vnde locus ille in Arcadia vocatus est [illegible], & [illegible] ciuitas extructa postea; ac Lycaonis filios vero cum ipso Lycaone, qui etiam impie in hospitem egissent, hos quidem fecit lupos, [illegible]. Sic etiam Callisto Lycaonis filia in vrsam conuersa est, [illegible] cum [illegible] Diana a Ioue fuit compressa, ne dignosceretur, ex qua natus est Arcas. Id cum scribat Pausan. in Arcadicis, [illegible] filiam fuisse Lycaoni inter tot mares, quam etiam inquit [illegible] fuisse sagittis transfixam: cum Dia etiam Dryopis mater [illegible], vt scripsit [illegible]. Atqui haec facta sunt, & memoriae prodita, vt ad posteros peruenirent? quia per ea quae de hominibus fingebantur, significare nobis volebant, quo pacto vel inanes animorum affectus [illegible], vel ad humanitatem, & beneficentiam, & Deorum cultum horta-

hortabantur; & omnino per fabulas de hominibus confictas vitam humanam optimis moribus instituere conabantur. Sic igitur per Lycaonis fabulam, cum, vel Deos ipsos in hospitium mortalium aliquando accedere sumpta pauperum figura dicerent, humanitate adductos omnes hospites vt oportere significabant: quòd siquis parui Deorum praesentiam facere videretur, neque moueretur eorum reuerentia, quia Deos nemini infensos esse crederet, hunc ingentibus praemiis & pollicitationibus ad probitatem adhortabantur, cum multa praemia honorifica data sint à Diis, humanis & benignis hospitibus: quale fuit munus Triptolemi. At contra permulta sunt exempla, quae à crudelitate & perfidia in hospites deterrebant, [illegible] Pelagis, & eorum qui grauissimè ob suam crudelitatem ab Hercule, & ab aliis Deorum filiis sunt oppressi. Quis enim cum videat ex altera parte ingentia supplicia sontibus à Diis irrogari, ex altera laudes, & gloriam, & honorifica praemia viris bonis esse proposita; supplicia palam elegerit, & se sceleratis esse fateri audeat? Ac de Lycaone satis, nunc de Pandione dicamus.

De Pandione. Cap. X.

Fuit Pandion illius Erichthonii, qui, pulso Amphictyone de regno, Athenis imperauit, & Pasithea Naide Nymphe filius, vt scripsit Apollodorus libro tertio Bibliothecae. Hic mortuo patre Erichthonio in regnum successit, quo tempore Ceres & Liber pater in Atticam venerunt. Fertur vir bonus fuisse Pandion, sed vna in re parum fortunatus, quòd filiam Prognen (nam illam & Philomelam, & geminos Erechtheum ac Buten, è Zeuxippe matris suae sorore susceperat, vt ait Apollod. lib. tertio.) Tereo Martis & Bistonidis filio, quo socio in bello de finibus aduersus Labdacum vsus fuerat, homini sanè viro, ac nefario, & in libidinem propè furioso, in matrimonium concesserit. Eius enim libido ipsum denique in eam aerumnam domesticarum difficultatum induxit, vt ipsi in vpupam verti satius fuerit denique, quàm hominem viuere, cum Progne & Philomela & Itys in aues fuerint conuersi: tum sempiterna eius familiae ignominia & opprobrium, vt ait Horat. lib. 4. Carminum;

Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens
Infelix auis, & Cecropiae domus
Aeternum opprobrium.

Fuerunt autem Pandiones complures. Dicunt enim quòd vbi Boreas Zeten & Calaim ex Orythia procreasset, & Cleopatram, illa nupsit Phineo, de qua ille Plexippum & Pandionem suscepit, quamuis alii eos vocatos fuisse Terymbam & Aspondum maluerunt. Hi post matris mortem [illegible] ab illa Dardani filia, vel, vt aliis placuit, Idothea nouerca, Cadmi sorore lumine capti sunt: de quibus scripsit Apollodorus lib. 3. Fuit alius Cecropis & Metiadusae Eupalami filiae filius, sed reliqui omnes obscuri sunt, cum vnus Erichthonii filius, qui patri in regnum successit ob eam familiae labem celebratus fuerit à poetis. Hic filios habuit Aegeum, Lycum, Pallantem, Nisum, vt ait Strabo libro nono, qui etiam carmina quaedam ad eam rem confirmandam è tympanistis Sophoclis recitauit: in quibus etiam describendum est, quae loca singulis filiis pater possidenda tribuerit. Quòd autem Aegeus Pandionis filius patri in regnum successerit, ita scriptum est à Phanodemo in lib. 5. de rebus Atticis, [illegible]

[illegible]. Aegeus Pandionis filius cum imperaret Athenis Metam primum Hopletis filiam uxorem duxit, postea Chalciopen secundo natam ex Rhexenore. Sic Tzetzes hist. 142 chil. 5. illi autem mares fuisse inquit;

[illegible]
[illegible].
Regi Atheniensium nomine Pandioni
Mares erant filii, duaeq; filiae.

Haec cum ita sint, miratus sum cur scripserit Pausanias in Atticis, Pandionem nullos habuisse filios, qui suas iniurias persequerentur, quas à Rege Thracum acceperat: nam si noluisse filios iniurias persequi dixisset, facile illi assentirem. Haec pauca dicenda duxi de Pandione, cum filiarum fabula superius explicata sit, ut siqua ibi desiderarentur, hinc accipi possent. Atq; cur ficta sint haec, ex illis superioribus arbitror patuisse. At nunc de Erichthonio.

De Erichthonio. Cap. XI.

Enimvero dictum est superius, Vulcanum cum arma Iovi, quibus in bello adversus gigantes usus est, fabricasset pro laboris diligentiaque mercede obtinuisse, ut Iupiter iuraret per Stygiam paludem quodcunque postulasset, se illi concessurum. At Vulcanus Minervae nuptias, cui Iupiter perpetuam virginitatem concesserat, postulavit: id abnuere quidem non poterat, sed clam Minervam monuit ut reluctaretur. Cum igitur Minervam adiisset Vulcanus, dicitur inter luctandum semen profudisse, quod in terram lapsum in hominem conversum est: quare inquit Pausanias in Atticis hunc patrem habuisse neminem mortalium, sed quoniam ex terra & contentione sit genitus Vulcani, ita fuisse nominatum. Hunc terrigenam & inter serpentes educatum fuisse scripsit Eurip. in Ione hoc pacto;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible].
Servans avorum legem, & è terra sati
Erichthonii. Iovis puella namq; ei
Duos dracones corporis mox addidit
Custodias, deinde servandum dedit
Aglauridibus puellis, mansit hinc
Mos ille Erechthidis ut ornent filios
Serpentibus aureis;

Alii tamen dictum fuisse volunt non à contentione, quam ἔρις significat, sed ἀπὸ τοῦ ἐρίου, à lana scilicet, qua Minerva femur sibi abstersit, cum semine Vulcani inquinata fuerat, in terram coniecta. Inde postea dicti sunt terrigenae omnes Athenienses. Neque vero Erichthonius solum, sed etiam Erechtheus dictus est, sic enim illum cognominavit Homer. in Catalogo;

οἳ δ'

[illegible Greek verse, three lines]

Vrbem præclaram coluerunt illi ac Athenas.
Fortis Erichthonij populum, quem nutriit olim
Nata Iouis Pallas, peperit quem dædala tellus.

Fabulantur hunc etiam fuisse anguibus similem, quem [illegible] à Minerua susceptum in cistam fuisse absconditum inquiunt. Hanc Aglauro custodiendam commisisse, Hersæ, Pandrosoque sororibus, eisque, [illegible] quid intus includeretur, inspicerent. Fertur Pandrosus quidem paruisse Deæ mandato, at sorores aliæ cista resignata Erichthonium inspexerunt, quo viso ita furiis repente percitæ sunt, vt se de altissimo & præcipiti arcis loco præcipitem miserint, vt ait in Atticis Pausan. Nec de [illegible] Vulcani & Athenæ Cranai filiæ Erichthonium filium fuisse [illegible]. Sed [illegible] reliquit Apollodorus libro tertio Erichthonium postea fuisse à Minerua in templo educatum, qui cum adoleuisset, regnumque Atheniensium accepisset, Mineruæ altricis signum in arce erexit, & Panathenæa solemnitatem in honorem Mineruæ instituit, cum tamen non desint, qui à Theseo illa instituta maluerint. Hic ducta Pasithea, siue, vt aliis magis placet, Phrasithea Nympha filium Pandionem qui postea in regnum successit, [illegible], & Orythiam, & Procrim filias. Fuit autem Erichthonius quartus, qui regnauit Athenis, cum primus omnium mortalium Cecrops ex Aegypto profectus vrbem Athenarum condidisset, eamque de nomine Palladis, quæ Nait apud Aegyptios vocabatur, vt ait Charax Mitylenæus, Athenas cognominauit. Hunc hominem biformem fuisse fabulati sunt, cum partem corporis inferiorem haberet draconis, superiorem hominis, quòd alii ob Aegyptiam Græcamque linguæ peritiam fictum fuisse arbitrantur, alii quòd & prudentia & robore [illegible]. Alii quia leges prius valent de matrimoniis apud Athenienses, cum nemo patrem [illegible], sed matrem tantum cognosceret, quia [illegible] ad quamuis accedere mos fuit. Hunc igitur biformem fuisse dicunt, quia per illum ambos parentes singuli cognoscerent. Ego licet longe diuersum ab his [illegible] habeam sententiam, quippe quòd partim draconem partim hominem fuisse Erichthonium existimatum, quia is vtrumque & seueritatis & clementiæ tempus recte cognouerit. Est enim optimi ac sapientis Imperatoris & lenitatis & asperitatis opportunitatem posse diiudicare, cum aliquæ nationes aliis temporibus magis asperitate & metu, aliæ mansuetudine magis contineri regique. Hic Erichthonius [illegible] primum quadrigas excogitasse, quare ita de illo scripsit Virgilius libro 3 Georg.

Primus Erichthonius currus, & quatuor ausus
Iungere equos.

Post Cecropem igitur regnauit Athenis Cranaus, cui successit Amphictyon, quem hic de regno deiecit. Fuit alius Erichthonius, de quo meminit Apollodorus lib. 3. qui regnauit Troiæ post [illegible], qui de Astyoche vxore Simoëntis filia Troem genuit, vt ait [illegible]. [illegible] dicta sunt de Erichthonio in fabulis. Illa breuiter nos faciemus in hoc loco, cum superius explicata sint, cum de Vulcano loqueremur, vbi patuit cur è Terra & Vulcano Erichthonius dicatur esse genitus, & quid esset Minerua, quæ perpetuam obtinuisset virginitatem. Hæc igitur [illegible] pars est Athenis [illegible]

nata,

etiam è qua nulla nascerentur animalia: ac Vulcanus impotens est, in materia ignis, sive calor potius, qui generationem adiuvat, & in terram descendens per [illegible] gignere animalia; quare eius & terrae filius Erichthonius [illegible] forma dicitur fuisse. Atque furorem immisisse fuisse sororibus [illegible] ideo, quòd non paruerint Deae monitis; quae res significabat contra Deorum mandata non conferre esse curiosos, nam malis [illegible] illud saepius calamitosum fuerit, nam multi quia consilia [illegible] confecti per insidias clam de medio fuerunt sublati. at de Achille nunc pauca dicamus.

De Achille. Cap. XII.

Expositis fuerunt fere iam illa omnia prope, quae pertinebant ad Thetidis nuptias; & quòd illa a Peleo in matrimonium ducta praeter caeteros filios Achillem etiam illi genuit, cum vero per noctem sub igne filios Thetis occuleret, ut quod mortale illis esset interimeret, filii reliqui omnes mortui sunt: at Achilles per diem ambrosia perunctus, & per noctem sub igne occultatus dicitur aliquandiu perdurasse, donec a Peleo deprehensa illa irata se in consortium Nereidum receperit. Sic igitur Achilles ab igne servatus Pyrisous primum vocatus est: atque cum labrum tamen exustum fuisset, quod cum lingeret infans, ambrosia non erat perunctum, dictus est postea Achilles. Alii in lebetem bullientis aquae infantes ab ea iaci solitos dixerunt, ut experiretur an mortales geniti fuissent. Achillis tamen matrem Thetim & Chalcidenses Dionysius non Thetim Nerei, sed Chironis filiam fuisse voluerunt. Damasthes contra Alexandrinus in lib. 2. Reditionum Achillem Galateae nymphae filium fuisse sensit. Scriptum fuit ab Apollodoro lib. 3. Achillem a Peleo infantem deportatum fuisse ad Chironem, quem ille amantissime educavit, atque leonum visceribus illum enutriit, aprorumque, & ursorum medullis, lactis penitus ignarum: ut est in his versibus Euphorionis,

> [illegible]
> [illegible]
> Nescius omnino lactis Phthiam petit, illum
> Quare Myrmidones dixerunt nomine Achillem.

Quòd autem Achilles, à iustissimo Centaurorum Chirone educatus sit, ita testatur Euripides Iphigenia in Aulide;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Quandoque dulce sic [illegible] dignoscere.
> Quandoque conferi plurimum dignoscere.
> Ego viro a pio educatus sum puer
> Chirone, mores simplices tantum imbibi.

Fertur Achillem a Chirone [illegible] educatum fuisse, a quo praeter citharae pulsandae artem, & usum herbarum, peritiam venandi & iaculandi & artis medicae, iuris aequitatis & prudentiae edoctus fuit. Idem cum annum aetatis [illegible] explevisset, [illegible] Calchas [illegible] Troiam sine Achille capi non posse, quia responsum tulisset a matre sibi in eo bello, quod adver-

sus Troianos gereretur, esse moriturum, puellari habitu indutus in Scyrum, quæ vna est è Cycladibus insulis, inter filias Lycomedis se abdidit, vt lateret duces Græcorum, qui ad Troiam erant militaturi. vna igitur illarum puellarum Deidamia nomine clam ab illo vitiata Pyrrhum filium illi progenuit: Hic tamen inter puellas ab Vlysse cognitus eius expeditionis laborem ac periculum deuitare non potuit. At vero cum datum fuisset oraculi responsum illum primum omnium Græcorum esse moriturum, qui prior è naui in littus Troianum exilisset, prior exilit Protesilaus, quare prior omnium cæsus est ab Hectore. Id cum cognouisset Achilles vltimus è sua naui exiliit in littus, quod cum magno impetu fecisset, terramque pedibus vehementer percussisset, aqua è terra manare incepit, atque fons ibi natus est, vt in his significauit Antimachus;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Continuo accipiter veluti migrantis Achilles
Desiliit in terræ dorsum sabulum: ac illi
Ante pedes fluxit vitrea fons lympidus vnda.

Hic igitur post multas res ad Troiam præclare gestas, quas Homerus recensuit, Polyxenæ Priami filiæ amore captus significauit Priamo per nuncios se pro Troia pugnaturum, si sibi puella concederetur. Tum Priamus eam se daturum esse pollicitus est, qui cum illa de causa in templum Thymbræi Apollinis conuenissent, Paris clam ex insidiis illum sagitta transfixit, quare vltimum vitæ suæ diem ita per doli conclusit. eius corpus non prius redditum est Græcis, quam recepissent illa ipsa munera, quæ pro redimendo Hectore data fuerant. Propter huius præclari Herois mortem dictæ sunt Musæ & nymphæ omnes doluisse, quod ita significauit Lycophron in Alexandra;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Rursus redempto pro altero cadauere
Par pondus auri splendidi Pactoli
Ferent. Sed in cratera Bacchi mortuus
Perfusus inibit lacrymis Libethridum
Pimplæ incolunt quæ verticem, & nymphis simul
Sororibus, Nephyn aquas amantibus.
Atque ille cædis præscius fatum timens,
Feret puellæ vestibus sese indui;
Texetque telas pectine arguto leues,
Saltabit hostium in solum idem vltimum.

Nam ossa Achillis & Patrocli & Antilochi in aureo vase, quod largitus fuit Thethidi Bacchus cum fugeret impetum Lycurgi, recondita fuisse memorant.

tam. Dictus est autem Achilles a Musis fuisse deploratus, quia cum musicis instrumentis eius pompa funeris ducta est; cum vero mare per idem tempus forte ventis intumuisset, longeque strepitus ululatum exaudiretur ut ait Quintus, datus est locus fabulae, quod nymphae eius eadem graviter conquestae sint. Neque enim est sanae mentis ea propter Achillem contigisse credere, cum elementa minime sint de singulorum nostrum vel morte vel ortu solicita. Dictus est inter filias Lycomedis muliebri habitu indutus latuisse, quia cum Deidamiam eius regis filiam cepisset in matrimonium, ita novis nuptiis delectabatur, ut maiorem temporis partem cum sponsa esset intra Lycomedis parietes, & in thalamo lateret. Hic idem Heros cum fortissimus esset omnium Graecorum non prius vinci potuit vel a fortissimis hostibus, quam voluptatis desiderio & libidine irretitus, ab imbelli & timidissimo omnium prope Troianorum Paride vulneratus fuit. per haec igitur significare voluerunt antiqui maxime omnium rerum formidandas esse viris fortibus voluptatum illecebras, quae gravissimae sunt omnibus & perniciosae denique adversariae. at nunc de Ganymede dicamus.

De Ganymede. Cap. XIII.

Ganymedes autem qui ab aquila raptus, & in coelum ad Iovem portatus fuit, ut illi pocula pro Hebe Iunonis filia ministraret, dicitur fuisse Trois Troianorum Regis filius. Hic cum esset eximiae & prope inauditae pulchritudinis, ob eam dignus habitus est, non qui ad libidinem, ut crediderunt plerique raperetur, sed qui pocula Iovi ministraret, ut scripsit Homerus libro 20. Iliadis;

> Τρωὸς δ' αὖ τρεῖς παῖδες ἀμύμονες ἐξεγένοντο,
> Ἶλός τ' Ἀσσάρακός τε, καὶ ἀντίθεος Γανυμήδης,
> ὃς δὴ κάλλιστος γένετο θνητῶν ἀνθρώπων.
> τὸν καὶ ἀνηρέψαντο θεοὶ Διὶ οἰνοχοεύειν,
> κάλλεος εἵνεκα οἷο, ἵν' ἀθανάτοισι μετείη.
> Hinc Troi nati pueri tres esse feruntur:
> Ilus, & Assaracus, pulcherrimus & Ganymedes.
> Inter mortales cui praestantissima forma.
> Quem superi rapuere, Iovi quo pocula magno
> Praebeat ob formam, cum Diis & transigat aevum.

Apollonius vero Rhodius lib. 3. Argonauticorum non ut esset Iovis pincerna, sed ut consuetudine Deorum frueretur ob formam, raptum fuisse Ganymedem scribere videtur, cum inquiat;

> εὗρε δὲ τόν γ' ἀπάνευθε Διὸς θαλερῇ ἐν ἀλωῇ,
> οὐκ οἶον, σὺν τῷ δὲ καὶ Γανυμήδεα, τόν ῥά ποτε Ζεὺς
> οὐρανῷ ἐγκατένασσεν ἐφέστιον ἀθανάτοισι.
> Hunc Iovis in molli seiunctum repperit aula,
> Non solum: simul et Ganymedem. Iupiter illum
> In coelum rapuit cum Diis ut transigat aevum.

Fuit autem raptus ex Harpagia, qui locus fuit in agri Priapeni & Cyziceni finibus, qui ab ea re nomen obtinuit, ut ait Strabo lib. 13. alii circa Dardanium promontorium illud accidisse inquiunt, quod Virgilius factum in Ida monte Phrygiae dum venaretur ita commemorat lib. 5. Aeneid.

> Intextusque puer frondosa Regius Ida
> Veloces iaculo ceruos, cursuq; fatigat
> Acer, anhelanti similis: quem præpes ab Ida
> Sublimem pedibus rapuit Iouis armiger uncis.

Fama est autem aquilam quod faustum augurium Ioui in bello aduersus Titanas attulisset, armaque pugnanti ministrasset, Iouis auem fuisse existimatam; atque illi datum fuisse imperium in cæteras aues cum ita scribat Horatius lib. 4. carminum, cum illius præcipuè singularem diligentiam in rapiendo Ganymede expertus fuisset.

> Qualem ministrum fulminis alitem
> Cui rex Deorum regnum in aues vagas
> Permisit, expertus fidelem
> Iupiter in Ganymede flauo.

Fuerunt qui non à Ioue, neque ab aquila, neque à Diis raptum fuisse Ganymedem tradiderint, sed à Minoe ad concubitum; inter quos fuit Echemenes Cyprius. Hæc illa sunt, quæ de Ganymede ab antiquis fabulosè dicta fuerunt: quæ quidem falsa esse omnibus perspicuum est. Alii vero, inter quos fuit Xenophon, vt scripsit in Symposio, Ganymedem propter animi pulchritudinem & prudentiam potius, quam propter formam corporis, in cælum ascitum esse voluerunt. nam hi dictum fuisse Ganymedem putarunt non à [illegible], quod conuiuari & genio indulgere significat; sed potius ab his dictionibus in vnum compositis ad præstantiam prudentiæ & consilii exprimendam [illegible], & [illegible], & [illegible], nam ille cum iucunditatem & [illegible] significet, extrema est consilium. Enimuero diuinum quidpiam sub hac fabula contineri ita inquit Cicero lib. 1. Tuscul. Disput. Nec Homerum audio, qui Ganymedem à Diis raptum ait propter formam vt Ioui pocula ministraret. Non iusta causa, cur Laomedonti tanta fieret iniuria. Fingebat hæc Homerus & humana ad Deos transferebat. Quidam ad solatium [illegible] ipsi Ganymedi hanc fabulam fictam esse tradiderunt, cum is clam raptus fuisset inter venandum: atque illis persuasum denique Ganymedem inter sydera relatum esse, & in id signum quod dicitur Aquarius. Ego sane longe aliter sentio, neque puto diuina ad nos deferenda fuisse, vt cupiebat Cicero, sed humana potius vtiliter ad deorũ naturam oportere conferri. Nam quid aliud per hanc fabulam demonstrabant sapientes, quàm prudentissimum à Deo amari, & illum solum proximè accedere ad diuinam naturam? est enim Ganymedes anima hominum, quam vt diuinam ob eximiam prudentiam Deus ad se rapit, cum stulti neq; sibi, neq; cæteris quidem sint vtiles. Illa vero anima pulcherrima est, quæ minimum sit humanis sordibus, aut fragilis corporis contaminata: quam Deus diligens ad se rapit. Sic igitur cum dicerent viros bonos, & prudentes, & integerrimos potius diuinam bonitatem ad se rapere, fabulam de Ganymede finxerunt, quare vtilius nos ad diuina mortalia leuare sapientes, quàm diuina ad nos deduxisse. At de Ganymede satis, nunc de Harmonia dicamus.

De Harmonia & Cadmo. Cap. XIIII.

HArmonia verò quibus orta sit, non parua est dubitatio, si quidè Diodorus lib. 5. illam Electræ & Iouis filiam fuisse inquit: At Hesiodus in Theo-

gonia illam ex adulterio Martis & Veneris natam fuisse memorat in his;

αὐτὰρ Ἄρηϊ
ῥινοτόρῳ Κυθέρεια Φόβον καὶ Δεῖμον ἔτικτε
δεινοὺς, οἵ τ' ἀνδρῶν πυκινὰς κλονέουσι φάλαγγας,
ἐν πολέμῳ κρυόεντι, σὺν Ἄρηϊ πτολιπόρθῳ,
Ἁρμονίην θ', ἣν Κάδμος ὑπέρθυμος θέτ' ἄκοιτιν.

Marti clypeos atque arma secanti
Alma Venus peperit Pallorem, unaq; Timorem.
Qui dare terga virum armatas fecere phalangas
In bello tristi. quam Cadmus duxit, at inde
Harmoniam peperit Marti Cytherea decoram.

Haec igitur ubi adoleuisset Cadmo Thebanorum Regi viro satis praeclaro, & ob multas difficultates, quas superauit, illustri, a Ioue in matrimonium data fuit, de quo haec pauca, ex iis multis, quae de illo memorantur, colligere placuit. Hic ubi Iupiter Europam suam sororem rapuisset, e qua in Creta deportata Iupiter Sarpedonem, & Minoem, & Rhadamanthum suscepit, iussus est ab Agenore patre sororem inuenire, neque prius redire domum, quam illam secum adduceret. Atqui cum multas regiones peragrasset, neque tamen illam inuenisset, post mortem Telephassae matris Delphos de Europa sciscitaturus oraculum adiit; cui responsum est nihil curiosius de Europa esse quaerendum, sed urbem ibi condere oportere, ubi bos defessa humi procubuisset, quam habuisset viae ducem. Hic igitur per agrum Phocensium iter faciens bouem ex armento Pelagontis obuiam habuit, quae Boeotia peragrata ubi conditae fuerunt Thebae humi procubuit. Tum bouem Palladi mactaturus socios aquatum ad Dircen fontem misit: cum vero ibi draco natus e Marte fontem seruaret, Seriphum & Deileontem Cadmi amicos interemit, tum ipse Cadmus eo profectus ad fontem draconem trucidauit. At vero coactus est Cadmus eius dentes extractos serere, quod fecit consilio Mineruae, e quibus nati sunt armati homines, qui erant cum illo pro patria pugnaturi, sed cadmus lapidem, quem a Minerua acceperat, inter illos iaciens, eosque certamen a se diuertit, quod inter illos excitatum est, atque omnes mutuis vulneribus [illegible] se vicissim confecerunt. Illa de causa coactus fuit Cadmus mercenarius annum Marti seruire, qui annus eius temporis octo ex his nostris annis constabat. Post id tempus fabulantur Mineruam Regiam Cadmi multis ornamentis praeclare comparasse, cui Iupiter etiam Martis filiam & Veneris dedit in matrimonium Harmoniam, ad quas nuptias Dii omnes relicto caelo dicuntur aduenisse; quo tempore fama est inter alia praeclara Deorum munera peplum & monile admirabilis pulchritudinis, quod fuit Vulcani opus, a Cadmo donatum fuisse sponsae. Cadmus ex illa suscepit gnatas Ino, Semelen, Agauen, Autonoen, & Polydorum. Scriptum reliquit Pherecydes praeterea Harmoniae Martisque filias fuisse Amazones, ut testatur Apollonius in lib. 2. Argonaut.

οὐ γὰρ Ἀμαζονίδες μάλ' ἐπητέες, οὐδὲ θέμιστας
τίουσαι πεδίον Δοιάντιον ἀμφενέμοντο.
ἀλλ' ὕβρις στονόεσσα, καὶ Ἄρεος ἔργα μεμήλει.
δὴ γὰρ καὶ γενεὴν ἔσαν Ἄρεος Ἁρμονίης τε
νύμφης, ἥ τ' Ἄρηϊ φιλοπτολέμους τέκε κούρας.

Sed neque Amazonides faciles, nec iura colentes,

Hinc

Hinc tenuere procul Dorantia postinus arma;
His bellum condi suis, his & prælia Martis.
Esse quidem; Harmonia quod Nympha & Marte ferantur
Patre satæ: hæc peperit Mauortia pignora patri.

Cadmus post multas filiarum nepotumque suorum calamitates, subrogato in regnum Pentheo Agaues & Echionis filio relictis Thebis ad Encheleenses cum Harmonia coniuge commigrauit. illi cum ab Illyriis bello infestarentur responsum tulerunt futuram penes ipsos victoriam, si Cadmum & Harmoniam duces haberent: nam Cadmus & Harmonia apud Drilonis ripas habitabant, qui Illyrios à Liburnis disterminat, vt scripsit in his Mnaseas in commentario de consuetudine; [illegible]. Sunt autem Drilo & Naro Illyriorum flumina, qui Illyrios Liburnosque disterminant. Hoc in loco Cadmus & Harmonia habitarunt illi, qui sunt in angues conuersi: qui oraculi autoritatem secuti eos duces illius expeditionis aduersus Illyrios deligunt. Sic igitur Cadmus Illyriorum regno potitus aliquandiu feliciter egit, deinde paulo post in draconem et ipse & vxor mutati dicuntur à Ioue in campos Elysios demissi fuisse, de qua mutatione quod apud Illyrios contigerit, ita meminit Dionysius in lib. de situ Orbis;

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ingentia pondera voluens
Illyricis terris deuolaitur vsq; Colonum,
Collesq; apricos, quos alta Ceraunia dicunt.
His celebrem tumulum terris, antrumq; videbis,
Antrum, quod Cadmi dixerunt, Harmoniæq;.
Namq; hic serpentes atri facti esse feruntur
Vt caneret caput cani, corpusq; senecta.

Sic Nicander in Theriacis;

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Iriasq;, hanc Drilon aluit, & Naronis vnda.
Sidonii Cadmi monumentum hoc, Harmoniæq;.
Hinc duo terribiles fremuerunt forte dracones.

Atque hæc de Cadmo & Harmonia fabulosè dicta fuerunt. Maior harum rerum gestarum pars ad historiam transferenda est; non enim à tauro Europa asportata fuit in Cretam, sed nauigio quodam Cretenses illam rapientes è Phœnicia in patriam deportarunt. Cum vero illi nauigio esset præfectus Taurus quidam Gnosius, qui illam è Sarapta Phœniciæ ciuitate, quæ sita fuit inter Sidonem & Tyrum, locus datus est fabulæ, quòd rapta fuit, & à Tauro in Cretam deportata, ut scripsit Echemenes in rebus Creticis.

Quod

Quod missus ad Europam quærendam Cadmus draconem ad fontem Dirceu occidisse fertur, illud quidem fabulosum esse dixerunt, sed latronem ab ipso Cadmo ipsa in regione, qui peregrinis in iis locis insidiaretur, & iam nonnullos è Cadmi sociis inciderat. Dictus est eius draconis dentes seminasse, cum asseclæ & factiosi illius latronis duce ipso dissipati sint. Nihil autem horum factum est sine Mineruæ consilio, quia cum omnibus in rebus, tum in militaribus præcipue necessaria est hominis prudentia, & Dei optimi auxiliũ. Quòd autem seminatos è terra natos homines armatos iecerit, quare inter illos bellum exortum est, futuras contentiones Thebanorum significat, post Thebarum muros ædificatos: nam eius vrbis imperium magnum bellum inter Thebanos populos excitauit. Harmonia dicta est Veneris & Martis filia, quoniam vis musicæ non solum erigit animos iacentes, & calamitatum multitudine atque humanarum casuum oppressos, suauitateque quadam perfundit, sed etiam ad bellum viriles animos inflammat, cum musica multæ nationes ante bellum vsæ sint, ac quæ nunc etiam nonnullas est vsus musicorum instrumentorum, quibus milites ad prælium incitentur. Hæc causa fuit cur his parentibus Harmonia nata dicatur. Qui Electræ & Iouis filiam crediderunt; Harmoniam esse putarunt eam, quam Pythagorici in motibus sphærarum, corporumque cœlestium fieri crediderant. quod autem ad mores pertinet, significabit antiqui, cũ homines in hac miserrima vita omniũ laborũ ac molestiarũ plenissima, fortitudine & prudẽtia vti oportere, ꝗ omnium humanarum actionum fautrix est illa, neq; vnquã Deus viris bonis & fortibus solet deesse, cũ ferant Cadmum & Harmoniam Iupiter post omnes molestias ad Elysios campos demiserit. At nunc de Mida dicamus.

De Mida. Cap. XV.

Fuit autem Midas Phrygiæ Rex Gordii filius, qui omnium Regum sui temporis fuit ditissimus. Fabulantur ad hunc aliquando Silenũ Bacchi comitem captiuum ob ebrietatem, cum iter facere cum Baccho nõ potuisset, adductum fuisse; quem ille perhumaniter tractauit. Tum Bacchus ad eum requirendum reuersus cognita Midæ liberalitate & humanitate ob insolitam eius regionis, ipse etiam hospes ad Midam proficiscitur, à quo perbenigne acceptus illi proposuit vt quidquid optaret, expeteret, quòd esset statim voti compos futurus. At Midas pro dementia, quę sollicitat animos mortalium, summam felicitatem ratus in multis possidendis, expetiuit vt quidquid contingeret continuo aurum fieret; quam fabulam explicauit Ouid. libro vndecimo Metamorph. Cum postea cibaria etiam, quibus vesceretur, contacta repente fierent aurea, pœnitentia captus est suæ petitionis; atq; nisi Deus fuisset illi benignus ea molestia subleuando, omnino inedia mori necesse fuisset. Orauit igitur eundem Deum cum satis apertè pœnas suæ stultitiæ & temeritatis dedisset, vt hoc munus auferret. Tum vero Bacchus respondit illud futurum si se in Pactolo fluuine lauisset; quare lotus ibi illa molestia liberatus est: ac fluuius ex illo tempore aureis arenis fluere cœpit, quod ita testatur Ouidius;

Rex iussæ succedit aquæ, vis aurea tinxit
Flumen: & humano de corpore cessit in amnem.
Nunc quoq; iam veteris percepto semine venæ

Arua

Arua rigens auro madidis pallentia glebis,
Ille perosus opes syluasq; & rura colebat,
Panaq; montanis habitantem semper in antris.

Eo igitur morbo liberatus Midas, cum se rus contulisset, sylvasque semper ferè ab hominum frequentia longinquas incoleret, iudex & ipse à Tmolo monte inter Phœbum & Pana pastorum Deum de arte musica contendentes delectus est. Eius certaminis Tmolus Phœbum victorem, at Midas Pana suo iudicio pronuntiavit, quare indignatus Phœbus aures asini Midæ, utqui de arte musica iudicare non posset, adhibuit, cum rudis homo planè parum iudicio valeret, & tamen iudicare non detrectasset. Id autem ita explicavit Ovid.

Pana iubet Tmolus citharæ submittere cannas.
Iudiciumq; sanctiq; placet sententia montis
Omnibus; arguitur tamen, atque iniusta vocatur
Unius sermone Midæ. Nec Delius aures
Humanam patitur stolidas retinere figuram,
Sed trahit in spatium, villisq; albentibus implet.
Instabilesq; illas facit, & dat posse moveri.
Cætera sunt hominis, partem damnatur in unam,
Induiturq; aures tardè gradientis aselli.

Ita verò scitè illas occultabat Midas, ut nemo præter tonsorem rem cognosceret. Sed cum id tonsor tacere nõ posset terram effodit, ac foveam ingressus pertenui voce ita submurmuravit; auriculas asini Midas Rex habet. Tum fossa illa rursus terra repleta discessit, ibi quæ cannæ deinde natæ esse fabulati sunt, quæ ita sibilum edentes murmurabãt; auriculas asini Midas Rex habet. Atque hæc de Mida fabulosè fuerunt ab antiquis memoriæ tradita. Ego sanè crediderim avarissimum, & opulentissimum omnium sui temporis fuisse Midam, qui ut multas pecunias cumularet, cibis etiam parcissimè frueretur, omniaque propè necessaria vilius venderet, & in aurum converteret. Cum verò aliis in rebus esset planè rudis, neque à belluis eius iudicium differret, fabulati sunt illum aures asini habuisse. Alii contra quod omnia eminus audiret illud fictum fuisse arbitrantur, quòd asinus illum animalium prope animalium habeat acutissimum. Alii fictum putarunt, quia multos haberet exploratores. Alii dicunt, inter quos fuit Callisthenes in Navigatione, & Hecatæus de Hyperboreis, duos colles fuisse in Phrygia, qui aures asini vocarentur, super quibus munitissima oppida condita fuerunt, è quibus latrones complures viatores & peregrinos adoriebantur. His locis cum autem Midas incoluisset, ac oppidis per vim potitus fuisset eberuncatis eorum locorum latronibus, dictus est fabulosè aures asini habere. Alii volunt illum, quia Liberum patrẽ læsisset, in asinum fuisse mutatum, sed cum recepisset pristinam formam, aures tamen non deposuisse. Alii quia Dionysii asinos ac iumenta iniuriis affecerit ab irato Deo illi asini aures fuisse iniectas maluerunt. Alii aures asini datas à dicto Deo fuisse idcirco putarũt, quia omnes arrogantes damnantur ignorantiæ: qui se scire omnia vel quæ nescit, arbitratur, is parum idoneus efficitur ad scientiam. Quòd siquis diligenter hæc animadverterit, id profectò intelliget, antiquos per hæc ad humanitatem & liberalitatem homines adhortari fuisse conatos, cum Deis sibi gratissimum esse in hospites benignitatem ostenderint, iidem postea metu periculi odia rebus certis à Deo deterruerunt, cum plerũq; perniciosa sperarent; quæ

et quòd

re quod nobis conferat à Diis poscendum est, illiq; relinquenda rerum omnium optio. Deinde singulorum vires metiri oportere docuerunt, neque iudicanda sunt illa, quae non recte novimus, cū contraria iudicia Dei vindictam in se irritent. Nam qui per inscitiam aut fraudem alterius opes aut dignitatem alteri adiudicauerit, ille priori domino, cui rapuit, restituere suae aequitatis debet. Quod verò nullum scelus, nullumq; iniquum iudicium diu latere possit, declarant notionis sermo silentio proveniens: omnia, n. turpia in lucem tempus solet proferre. At nunc de Narcisso dicamus.

De Narcisso. Cap. XVI.

Narcissus autem, quem fabulae in florem sui nominis mutatum fuisse inquiunt, dicitur fuisse amnis Cephisi & Nymphae Lyriopes filius, vt patet apud Ouid. lib. 3. Metamorph.

> Prima fide, vocisque ratae tentamina sumpsit
> Caerula Lyriope; quam quondam flumine curuo
> Implicuit, clausaq; suis Cephis̃us in vndis
> Vim tulit. enixa est vtero pulcherrima pleno
> Infantem nymphe, iam tum qui posset amari:
> Narcissumq; vocat. de quo consultus an esset
> Tempora maturae visurus longa senectae,
> Fatidicus vates, si se non nouerit, inquit.

Echo autem capta eius amore illum diu insecuta est: sed cum amoris impatientiam contraxisset, in solam vocem denique conuertitur. Fabulantur hunc, cum iam excreuisset, corporisq; forma in dies cum crescentibus annis augesceret, ad fontem quendam purissimum labore venationis & aestu aliquando fatigatum deuenisse; qui cum se ad fontem bibiturus in genua deflexisset, manibusque terrae fultis firmatis, ore cum labris ad aquam leniter admotis suam imaginem in fonte despexit: erat enim eius fontis aqua lympidissima, quae fundum haberet sabulosum. Tum Narcissus amore ac desiderio suae imaginis ita captus est, vt cum nullam potiundae talis formae sibi spem reliquam esse intelligeret, sui ipsius desiderio tandem paulatim contabuerit, ac Deorum misericordia denique in florem sui nominis fuerit conuersus. Dictus fuit autem Narcissus ἀπὸ τῆς νάρκης, à torpendo scilicet, quia ob id desiderium torpuerit. Is flos Eumenidibus fuit postea consecratus, & quo deabus illis sacrificantes coronis vtebantur, vt ait Ister in libro de Coronis. Scriptum reliquit Phanodemus lib. 5. rerum Atticarum coronas è Narcisso consecratas fuisse Proserpinae, quoniam florem illum colligeret cum rapta fuit à Plutone. Memoriae prodidit Pausanias in Boeoticis in finibus Thespiensium vicum Donacona fuisse, & in eo fontem Narcissum vocatum, in quo se Narcissus, vt fama est, inspexerit. Scripsit Eustathius in fabulosis sororem illi gemellam fuisse cum oris forma, tum coma, & vestitu, & omni corporis parte similem, & cum simul venarentur, hanc sororem à puero amatam, qua mortua ille desiderii impatiens dicitur ad fontem venire solitus, vt eius imaginem intueretur. Sed cum id solatium non leue videretur, denique magnitudine desiderii deperiit: vel vt aliis magis placuit, se in fontem deiiciens periit, ad quem ambo solebant conuenire. At verò haec falsa esse, & ad Narcissi gratiam ficta testatur Pausanias, qui multis annis ante Narcissi

tempora raptam fuisse Proserpinam Cereris filiam memorant. Hæc fabulosè dicta sunt de Narcisso. At quid in hac fabula continetur vitæ humanæ vtile, quod potuerit has ambages ad posteros iure transmittere? imprudentem, & libidinosum, ac facinorosum hominem vltionem sequi significabant, veluti vmbra sequitur corpus: nam tametsi Deus vindictam aliquando differt, tamen multò est acrior postea perditis hominibus profligandis. Illud autem tanto fit facilius, quanto maiores facultates alicui ad res præclarè gerendas natura fuerat. Nam qui nimium formæ corporis gloriabatur, & in lasciuiam acuebatur, quo pacto per formam non meruit perire? omnis enim rerum humanarum nimius amor perniciosus est imprudentibus, [illegible] de Belidibus dicetur.

De Belidibus. Cap. XVII.

NEque prætermittendæ fuerunt omnino Danai filiæ, quæ illi pœnæ apud inferos dicuntur esse addictæ, vt semper aquam ex amplissimo puteo haurirent; neque tamen vnquam ad [illegible] plena cribra possent attrahere. Fuit autem Danaus Beli cognomento prisci filius illius, qui post Apidis mortem Isim vxorem duxit, quo tempore Cecrops Athenis imperauit. Hic vbi pulso Sthenelo Argiuorum Rege Argos occupasset ex Aegypto profectus, quinquaginta filias e variis mulieribus suscepit, quas ex aui Beli nomine Belidas postea nominarunt. Fama est propter simultatem quandam, quam cū Aegypto fratre habebat Danaus, in Græciam profugisse, quod rara sit affinium & coniunctorum beneuolentia inter principes homines, & ad eandem dignitatem aspirantium præsertim. Cum igitur Aegyptus filios quinquaginta haberet, cœpissetq; fraternam simultatem aliquando compescere, sibi aptam opportunitatem fore eius negotii conficiendi existimauit, si, cum totidem haberet filios, illas in matrimonium suis filiis postulasset. Eius igitur preces non aspernatus est Danaus, sed nuptias magnifice parari instituit: veruntamen vel quia non crederet pollicitationibus, vel quia memor adhuc esset acceptæ iniuriæ, vel quia ab vno illorum mortem sibi imminere ab oraculo monitus fuerat, clam singulis dedit pugiones, quibus suos sponsos, vbi dormirent, iugularent. Sortitò igitur nuptiæ celebrantur, atque nomina filiorum Aegypti ista fuerunt; Agenor, Aegius, Alcis, Alcmenon, Agaptolemus, Argius, Archelaus, Aegyptus, Arbelus, Bromius, Busiris, Chthonius, Chalcodon, Chætus, Chrysippus, Clitus, Cisseus, Daiphron, Diacorystes, Dorion, Dryas, Enceladus, [illegible], Eurylochus, Eurydamas, Hippodamus, Hippocorystes, Hyperbius, Hippolytus, Hippothous, Hermus, Imbrus, Idmon, Idas, Lixus, Lampus, Lynceus, Lycus, [illegible]chus, Megacles, Oeneus, Periphas, Pandion, Polyctor, Proteus, [illegible]nes, Phantes, Potamon, Periphantes, Sthenelus. Filiarum Danai nomina fuerunt; Anaxibia, Anthelea, Adiante, Actæa, Adyte, Autonoe, Asteria, Agaue, Automate, Amymone, Bryce, Cercestis, Clite, Calyx, Cleopatra, Cleodore, Chrysippe, Callidice, Celæno, Dioxippe, Erato, Euippe, Electra, Eurydice, Euhippe, Glaucippe, Gorge, Glauce, Gorgophone, Hippodice, Hyperipte, Hippodamia, Hippomedusa, Hypermnestra, Iphimedusa, Mnestra, Nelo, Ocypete, Oeme, Pharte, Pirene, Podarce, Pylarge, Rhode, Rhodia, Scæa, Sthenele, Stygne, Theano. omnes igitur patris mandato paruerunt,

runt, praeter Hypermnestram natu maximam filiarum, quae Lynceo marito pepercit. reliquae omnes igitur sponsorum capita abscissa dicuntur in Lernam insiluisse, atque eorum corpora ante urbem humasse, ut scripsit Herodorus in Argonauticis, qui etiam inquit quod postea Danai filiae à Mercurio & Pallade Iovis iussu expiatae fuerunt, quae omnes in Gymnica certamina productae una Hypermnestra excepta, victoribus datae sunt. fuerunt tamen qui inquirant has nuptias tanto sanguine perfusas antequam Danaus Argos venisset, contigisse, quo tempore Danaus cum fratre Aegypto de regno contenderet. cum igitur Hypermnestrae beneficio Lynceus unus esset superstes è tot fratribus periculum tantum evadens Lyrceum confugit, quod oppidum fuit illis temporibus non procul ab Argis, ut scripsit in Corinthiacis Pausanias. eo igitur in loco face sublata Lynceus signum dedit se evasisse omne periculum, quod ita convenerat cum Hypermnestra, ut declaratis Danai insidiis ubi in tutum se recepisset, ita facem sublatam ostentaret. Sic etiam paulo post Hypermnestra vicissim facem è Larissa sustulit, qua significabat se quoque tutam periculum evasisse: quare mansit postea consuetudo ut Argivi ad eius rei memoriam festum diem & solemnitatem quotannis celebrarent, quam Facem vocarunt. Scripsit Apollodorus lib. 2. bibliothecae Hypermnestram fuisse postea datam uxorem Lynceo. Atqui Herodotus in Euterpe inquit Danai filias primas Thesmophoria sacrificia mulieres Pelasgicas docuisse, quod genus sacrificii, cum fuisset occupata Peloponnesus à Doriensibus, prorsus obsolevit. At enim Danai filiae post mortem ob id scelus, quod in iuvenes adversus innocentes & affines tantopere saevissent, illi aeterno supplicio fuerant addictae apud inferos, ut aquam vase perforato haurire conarentur; quibus promissum esse perhibent ab eo labore tum cessandum esse, cum plena cribra è puteo hauserint. de illa poena ita meminit Horat. lib. 3. carm.

Stetit urna paulum
Sicca, dum grato Danai puellas
Carmine mulces.

Sic autem Ovidius lib. 4. Metam. ab avo Belidas nominans inquit;

Assiduae repetunt, quas perdant Belides undas.

Atque haec fabulose de iis memoriae prodita sunt: nunc veritatem inquiramus. Has autem esse dixerunt nonnulli, qui assiduis fructibus videntur non posse compleri ac satiari, cum tamen tantundem absumatur, quantum producitur. Sic autem id Lucretius lib. 3. explicat,

Deinde animi ingratam naturam pascere semper,
Atque explere bonis rebus, satiareque nunquam.
Quod faciunt nobis annorum tempora, circum
Cum redeunt, foetusque ferunt, variosque lepores;
Nec tamen explemur vitai fructibus unquam.
Hoc, ut opinor, id est, aevo florente puellas
Quod memorant laticem pertusum congerere in vas,
Quod tamen expleri nulla ratione potestur.

Sic igitur temporum & annorum vicissitudines quidam per haec significari voluerunt. nonnulli putarunt omnium mortalium vitam in hac fabula contineri, cum omnia quae agimus frustra à nobis fiant incertis, cum nulla humani roboris vestigia diutius manere possint, sed omnia rursus confundantur. Alii beneficia, quae in ingratos homines conferuntur, per haec vana esse

indicabant. ego contra per hanc fabulam aliquid gloriosius & humano generi vtilius significari crediderim, filios scilicet tandiu pios & obedientes parentibus esse oportere, quandiu ab humanitate & Deorum immortalium religione ac reuerentia illorum mandata non dissentiant. Quod si quæ illi ea contra religionem, aut summi Dei voluntatem iniq; præcipiant, si contra iustitiam, si contra humanitatem, omnino non sunt audiendi: quare si quis iniqua consulenti pareat aut imperanti, quod deuitare potest, Deorum immortalium animaduersionem ac vindictam nunquam fugere non poterit; si quis denique neglecta Dei reuerentia, & viri boni officiis aliquid impium atque crudele commiserit, ille perpetuis suppliciis post hanc vitam apud inferos discruciabitur. ac de Belidibus quidem satis, nunc de Sphinge dicamus.

De Sphinge. Cap. XVIII.

FVit autem Sphinx Echidnæ Typhonisq; filia, vt scribit Lasus Hermioneus, quam Iuno irata in agrum Thebanum immisit. Hæc mulieris facie ac pectore fuisse proditur, pedes & caudam habuisse leonis, pennas tamen volucris. At Clearchus caput & manus puellæ, corpus canis, vocem hominis, caudam draconis, leonis vngues, alas auis, illā habuisse scripsit. Hæc Sphinx singulis hominibus prætereuntibus in Phyceo colle residens obscura sane ænigmata proponebat, quæ capiebat à Musis; atque quicunque illa soluere nequiuissent, ii vnguibus Sphingis laniabantur. Erat autem iam diuinatum tunc esse Sphingi moriendum, cum quis propositum ænigma soluisset: atq; cum multi ab ea laniarentur, pronunciatum fuit per præconem, quia cupiebant Thebani illa molestia liberari, quod is esset Thebanum regnum capturus, & vxorem Creontis Aemonis filii habiturus, quæ pulcherrima erat omnium mulierum eius ætatis, qui Sphingis ænigma soluisset. Scripsit vero Myrleanus Asclepiades, quod etiam testatur Lucius, facillime Sphingem in certamine homines victos consueuisse, quippe quæ priores corporis partes haberet leonis, ac vngues Gryphi; neq; quisquam poterat aufugere, cum alas haberet aquilæ, citissimeq; ad illos conuolaret, quamuis posteriores corporis partes haberet hominis. multa fuerunt ænigmata, & longe diuersa, quæ diuersis nationibus proponebat, sed hoc fere semper proponebatur Thebanis enucleandum, vt scripsit idem Asclepiades;

Ἔστι δίπουν ἐπὶ γῆς, καὶ τετράπον, οὗ μία φωνή,
καὶ τρίπον. ἀλλάσσει δὲ φυὴν μόνον, ὅσσ' ἐπὶ γαῖαν
ἑρπετὰ κινεῖται, ἀνά τ' αἰθέρα, καὶ κατὰ πόντον.
Ἀλλ' ὁπόταν πλείστοισιν ἐρειδόμενον ποσὶ βαίνῃ,
ἔνθα τάχος γυίοισιν ἀφαυρότατον πέλει αὐτοῦ.

Hoc ænigma cum soluisset Oedipus, regnum & Iocastam matrem Aemonis filii Creontisq; vxorem duxit;

Est bipes & quadrupes in terris: solaq; vox huic:
Atq; tripes. mutat vocem solum, omnia cuncta,
Inter quæ serpunt, quæ cælo, & fluctibus errant
At vbi contendit pedibus iam pluribus, illi
Deficiant vires, & lentis robora neruis.

Significari hominis senescentis naturam per hæc pronuntiauit Oedipus, qui cum baculo indiget et fulcitur, aut cum infans quatuor pedibus incedit, manibusque

manibusque vtitur p pedibus, tunc maxime est inualidus. Cum hæc Sphinx audiisset, sese de loco præcipiti ac prærupto deiecit, atq; Thebani omni periculo fuerunt liberati. Hæc de Sphinge fabulose dicta sunt. Quod ad veritatem attinet, fertur Sphinx prædatrix fuisse, quæ iuxta Moabeni locũ, Phyciumque montem rapinas exercuerit, atque ex insidiis eminus ad hominum prætereuntium perniciem conuolauerit: in eo autem monte in insidiis consedit, donec Oedipus superata loci difficultate cum Corinthiorum manu illam superauerit, vt scripsit Strabo libro nono, & Thiarodemus libro quinto rerum Atticarum. At idem Strabo memoriæ prodidit mare illud primum, quod est apud Anthedonem, piraticis incursionibus Sphingem infestasse, deinde ad eas terrestres insidias & latrocinia se contulisse. Dicta est ænigmata indissolubilia propè viatoribus proposuisse, quia ob difficultatem locorum nemo illam vincere poterat ante Oedipodis exercitum, qui omnes illas occultas ambages & locorum difficultates superauit. Alii dicunt illam cum latrocinia exerceret ænigmata captiuis proponere solitam, quæ si quis soluisset, liber cum omnibus suis rebus dimittebatur. Ad huius autem crudelitatem & celeritatem exprimendam, varia diuersorum animalium membra attributa sunt; nam crudelitatem & rapinas significabant vngues leonis aut gryphi, alæ sociorum prædonum erat celeritas. atque cum vnum esset corpus variæ omnino formæ illi tribuebantur commistæ. Philochorus in libro de sacrificiis, Mineruæ consilio edoctum Oedipum inquit societate opinione insolita se ad Sphingem contulisse; atque, nouis semper sociis Oedipo se addentibus, denique illam cum magna fortium manu oppressisse. Eius Sphingis corpus cũ delatum fuisset Thebas asino impositum, Oedipus Rex à Thebanis declaratur, vt pote vir callidus & prudens ac bellicosus, quique posset pro sua prudentia ciuitatem ab hostium iniuriis, si opus esset, defendere. Cum matrem nesciens vxorem duxit. Atque tot sunt ea quæ de Sphinge tradita sunt ab antiquis. Ego non solum historicas narrationes sub hac fabula contineri crediderim; nam id quidem ridiculum esset simplices res gestas sic occultare, vt à quouis perciperentur, semperque aliquo [illegible]. Sed illud fiebat, vt dictum est supra, quia fabulosæ narrationes vel ab infantia suauitate imbibebantur, qui à nudis præceptis recte viuendi audiendis abhorrerent. Nam perceptis prius fabulis non minore cum voluptate earum explicationes admittebantur, quam perceptæ fuerant ipsæ fabulæ. Quod si quis meam sententiam requirat, ego censeo nullas fuisse alias rationes faciliores ad philosophiam instituendam, quàm vt fabulas diligenter prius perciperent, deinde vt præcepta philosophica sub his occultata perciperent. Atque per Sphingis fabulam id significatum fuisse ab antiquis sapientibus crediderim, suam fortunam æquo animo cuique esse ferendam; quam tamen vel si quis ægerrime ferat, omnino ferre necesse sit. Nam quid significant alæ? an non fortunæ inconstantiã? aut cur vngues in prædam flexa illi tribuuntur? nonne quod vndecunque libuerit omnia poterit auferre? cur humana est facies? quia humanum est subiici calamitatibus & vicissitudinibus fortunæ. Leonina pars forti animo esse ferenda aduersa significat, quæ vel vi omnino sunt perferenda: si quis enim mala vitæ prudenter sustinere nequiuerit, aut nisi se sapienter inter aduersa custodierit, ille ab ipsa Sphinge crudelissime torquetur, & laniatur. Atque vt summatim dicam, nos monere per hanc fabulam sapientes voluerunt aut prudentia &

[illegible]

Mineruæ consilio fortunæ iniquitatem esse superandam; aut si minus illud fecerimus, nos ab illa superari oportere. Nam quid agitur in superiore ænigmate? an non de humana imbecillitate, cum nihil nascatur homine debilius aut calamitosius? atque de Sphinge satis, nunc de Nemesi dicamus.

De Nemesi, cap. XIX.

VT autem non solum in aduersis prudentia opus esse, sed etiam in felicibus successibus animi moderatione demonstrarent antiqui, Nemesim,
10 Noctis & Oceani filiam vt ait Paus. in Achaicis introduxerunt. Memoriæ prodidit Apollodorus libro tertio Bibliothecæ Iouem aliquando Nemesis desiderio exarsisse, quæ, cum eius concubitum vitaret, se in anserem dicitur mutasse: Iupiter vero in cygnum verso se illam compressit, cum illa ouum postea peperisset, illud opilionem ebulo dedit vt Ledæ seruandum deferret. Id cum in arca seruauisset Leda, dicitur Helena ex illo fuisse nata, quam Leda tanquam ex se genitam educauit, quæ cum adoleuisset, omnesque reliquas mulieres forma corporis & oris elegantia antecelleret, hos procos & petitores habuit, vbi ad nubilem ætatem peruenisset; Antilochum, Agapenorem, Amphilochos duos alterum Amphiarai, alterum Cteati filium, Aia-
20 cem Oilei, Ascalaphum, alterum Aiacem Telamonii, Diomedem, Eurypylum, Elephenorem, Eumelum, Menelaum, Megetem, Mnestheum, Ialmenum, Leonteum, Machaonem, Polyxenum, Peneleum, Podalirium, Philoctetem, Protesilaum, Patroclum, Sthenelum, Vlyssem, Thalpium, Schedium, Polypœtem, Teucrum. Inter quos ne nasceretur dissensio ob Helenam, si vni horum coniugi addiceretur, omnes iurare iussi sunt se illum defensuros ab iniuriis cæterorum cuicumque illa obuenisset; propter quam etiã raptam excitatum est bellum Troianum. Fuit igitur Nemesis Noctis filia Adrastea etiam vocata, sed non ab Adrastea nutrice Iouis dicta, neque ab Adrasto illo profligato qui solus omni exercitu in bello Thebano amisso, euasit: pro qua
30 victoria Thebani Nemeseos Adrasteæ sacellum erexerunt. Neque ab Adrasto antiquo illo Rege, qui primus eius templum condidit, vt ait Antimachus poeta in his versibus;

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> Est Dea, quam Nemesim dicunt; Dea magna, potensque,
> Quæ bona cœlestum concessu cuncta Deorum
> Possidet, huic primus sacratam condidit aram
40 Fluminis Aesapi gelidas Adrastus ad vndas.

Quam etiam opinionem habuit Callisthenes, sed multo melius ἀπὸ τοῦ ἀδράσκειν, siue à fuga dicitur, cum scelera puniente & impediente illam asserunt, cum nemo malus vindictam Dei possit effugere. Hanc Deam alatam fecit Vicloriam & Cupidinem fratrem, cuius Phidiaca statua fuit apud Athenienses, vt ait Scepsius Demetrius, cuius in capite erat corona fere ceruorum insita, cum victoriis sigillis, quæ leua fraxinum gestabat, ac dextra phialam cũ Aethiopibus cælatis. Atque hæc breuiter dicta sint de Nemesi. Nunc quid per hæc significent antiqui explicemus. Cũ vellent demonstrare sapientes nihil vel

optimo

optimo Deo gratiam, vel hominum vitae moderationem animi in vtraque fortuna esse vtilissimam. Haec vel marina vel terrestria pericula nobis per fabulas proposuerunt, quibus partim deterreremur ab omni turpitudine, partim ad constantiam & patientiam & fortunae mutationes aequo animo ferendas instrueremur. Cum verò nonnulli miserias & infortunia quaedam aequo animo ferrent, at contra felicibus rerum successibus nimis extollerentur, Deam hanc finxerunt, cuius munus id erat maxime, vt ad deprimendam nimis elatorum animorum temeritatem semper parata praestò esset, & ad omnes eos labefactandos, qui plus aequo felicitate aliqua vel honorum, vel imperii magnitudine, vel insignium opum, vel rerum huiusmodi, facti essent superbi, conuolaret, vt declarant ea carmina Theaeteti;

> [illegible]
> [illegible]
>
> Misit Athenarum clara vrbe olim Adrasteam.
> Vindex elatis est nimis illa viris.

Hac igitur implacabili aduersus temerarios homines Dea, credita est vna Barbaros profligasse & afflixisse ira commota; qui Parium marmor in Marathonium agrum iam deportarant, vt ibi trophaeum erigerent aduersus Athenienses, cuius oper omnino contemnebantur, ex quo lapide Phidias Nemesim insculpsit, vt ait Paus. in Atticis, & vt patet ex his carminib.

> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
>
> Hoc saxum Persae traxerunt me, inde trophaeum
> Quò fierem; sed nunc facta sui Nemesis.
> Erexit Graecis victoria parta trophaeum,
> At Persis belli facta tui Nemesis.

Haec saepius arrogantes & superbos duces cum omnibus copiis deleuit, haec nimis superbas & extenuatas vires paruifacientes ciuitates funditus euertit. Quare qui sapienter vtramque fortunam ferre potest, illi nulla sunt negotia cum Nemesi: verum cum pauci sint sapientes, neque videantur homines nihil non iniuriosi fieri, ob insolentiam hominum e Nocte & Oceano nata esse fingitur: cum et Oceanus pater sit rerum omnium, vt diximus. Nam ex insolentia & rerum abundantia Dei vindicta oriatur necesse est, quoniam solum sapientem amat Deus. Nam diuinam potestatem ac iustitiam ipsam Dei, quae condigna sceleratis supplicia praebeat, Nemesim esse sensit Arist. in libro, qui de Mundo inscribitur; [illegible]. Nemesim quidem appellant, quia singulis distribuat, at Adrasteam, quòd pro vi natura nemo hanc causam aufugere valeat. Hanc coronam addiderunt, quod omnibus praesit, ceruos habet, quia timidos reddit quos percusserit, fraxinum tenet, quia bella ob temeritatem excitet. Habet victoriae sigilla, quia semper vincere soleat. Habet Phialam cum Aethiopibus, quia vsque ad vltimas quidem Aethiopiae partes & ad Oceanum peruagisse constet, vbi Dei ira commota saeuit. Nemesis in maria etiam habuit imperium. Hanc Iustitiae filiam nonnulli putarunt, & pennas ob celeritatem addiderunt, & rotam, & pateram, & gubernaculum, quia per cuncta volitans libere non homines solum, sed etiam elementa iustitia coniuncta

teneat

tenuit, ut ferunt. Cum vero pinxerunt Nemesim solebant Sarpinis, plures rationes puniendorum impurorum hominum divinitus mitti significantes, pro varietate peccatorum & arrogantiæ causisque. Atque de Nemesi satis, nunc de Momo iam dicamus.

De Momo. Cap. XX.

MOMUM diligentissimum & perspicacissimum operum omnium contemplatorem ac reprehensorem, & ipsum Noctis filium, & Somno patre natum fuisse dixerunt, ut tradidit Hesiodus in Theogonia. Fabulati sunt hunc Deum nihil quidem ipsum facere solitum, at cæterorum Deorum & hominum opera reprehendere: quippe cum iudex etiam inter Deos Neptunum, Vulcanum, Minervamque de artificio contendentes delectus, omnium opera reprehenderit. Nam cum Neptunus taurum effinxisset, Minerva extruxisset domum, Vulcanus hominem formasset, nihil non reprehensione dignum invenit. Cum ad arbitrum enim eius certaminis ventum esset, ille in iudex singulorum opus diligentissime inspexit; atque ut ait Lucianus in Nigrino; [illegible] Deum scilicet tauri opificem carpebat, quia cornua ante oculos non posuisset. vel naturam etiam ipsam accusabat Momus ille Aesopicus, ut ait Aristoteles libro tertio de partibus animalium, cur taurus non [illegible] cornua [illegible] collocasset: nam si addita fuissent humeris cum totum corpus in vulnera incubuisset, videbantur tauri multo maiori vi percussuri. At in Dialogo de Hermotimo testatur idem Lucianus hominem Vulcani fuisse reprehensum, quia prætermisisset illud, quod maxime olim erat necessarium; quod fenestras scilicet non præstitisset quæ doli clam in claustris pectoris pullularent. Nam multo laudabilius opus futurum videbatur si fenestratum pectus fuisset, ut liberi posset quid in animo quisque haberet, & num mentiretur, an verum diceret. Domum Minervæ reprehendit, ut ait Polychronius lib. a retere Lycæum, quia non erat facta transfatilis, quæ posset facile circumagi, si forte malum haberet vicinum. Atque omnis Momi autor eam denique & licentia fuit in operibus, libertasque alteris reprehendendis. Nam idcirco [illegible] Stygias Momus scilicet vocatus est in Epigrammate quodam, quia omnibus & Diis & mortalibus esset odio. Per hæc significare voluerunt antiqui, ut fabulæ figmenti sententiam explicem, nihil esse humanum, nullum neque bonum neque malum facinus, quod omnino reprehensione maledicentium & invidorum carere possit, cum neque Deus quidem, qui ipse est naturæ fundamentum, optimus ac sapientissimus obtrectatorum [illegible] carere potuerit. Per hæc igitur significabant aut maledicorum, & vecordium nullam omnino viro bono habendam esse rationem, aut nihil gloriosum vel honestissimum esse aggrediendum. Nam cum illum miserrimum omnium esse iudicarem, qui potius ad vulgi, & imperitæ multitudinis opinionem, quam ad veram probitatis, & integritatis rationem se accommodare studeat, tamdiu omnem vulgi loquacitatem & imprudentiam contemnendam esse decrevi. Semper enim præclari, & sapientis hominis esse iudicavi stultorum & improbissimorum calumnias magno animo posse parvifacere.

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIAE

LIBER DECIMVS.

Quo omnia philosophorum dogmata sub fabulis continebantur.

MANIFESTVM esse ducimus ex iis, quę hactenus explicata fuerunt Ope, ac Sapientia, CAROLE Rex, omnia priscorum instituta tum ad cognitionem rerum naturalium, tum etiam ad rectorum morum rationem pertinentia, fuisse ab antiquis sub fabulosis integumentis occultata. Veruntamen non inutile fore arbitramur, si paucis complectamur ea, quae latius in superioribus libris fuerant contenta: quippe cum ita fuerint implicata dogmata sapientum sub fabulis, vt neque à mediocriter quidem eruditis facile secerni possent. Nam illa, quae Aristoteles, &, ante illum, diuinus Plato, de naturę opificio tradiderunt, quaeque vel Empedocles, vel Parmenides, vel Pythagoras, in medium protulerunt, aliique philosophi, aut quae de moribus singulorum; illa omnia fuisse patet antiquarum fabularum antiquissima dogmata, è quibus tantum quisque hauserit, quantum sui ingenii ferret facultas. Significabant enim, vt dictum est, Mundum à Deo fuisse creatum, eumq; consistere ex vniuersa materia; quare vnum esse mundum, & non plures. Tempus natum esse è coeli motu. Coelos harmoniam musicam, dum mouentur, pro ratione magnitudinis corporũ, efficere. Aetheris sempiternam materiam existere. Elementa esse corruptioni & mutationibus obnoxia secundum partes, cum tamen tota moles ita creata sit à Deo, vt esse possit sempiterna. Haec omnia anima mundi, siue vis diuina, a corruptione preseruat. Terram esse immobilem, caeteraque omnia perpetuis motibus agitari. Elementorum partes inter sese vicissim per calorem aetheris, atque per frigus corrumpi & gigni, omniumq; horum frequentiores fieri circa terram mutationes per fabulas innuebant. Grandines & imbres & fulmina fieri, caeteraque quae fiunt in sublimi, è vaporibus à Sole in sublime elatis. Tum rursus è constitutione elementorum & corruptione diuersa gigni animalia, & plantas: quorum omnium autor est Sol per moderatum calorem. Omnibus animalibus, & è multis principiis compositis, semel esse moriendum, cum omne compositum in sua principia solui denique necesse sit. Deinde ad explicandam naturam plantarum & frugum peruentum est. His esse vtiles docuerunt temporum vicissitudines, cum per has modo vires resumere, modo vberes fructus proferre soleant. Deinde animantium omnium generationem vel fieri è corruptione, vel coniunctione maris & foeminae. Verisq; procreandis & educandis confert coeli elementia: nam ex illa temperie nascitur cupiditas procreandi. Deinde de mutationibus lunae ac ventorum pertra-

Dianæ, cuius humor in plenilunio confert parturientibus, & incremento plantarum, & conseruandis animalibus, quæ nata sunt. Atque eundem salubritatis autorem & principem solem esse dixerunt, quem idcirco & medicæ artis peritum, & sanitatis ac pestilentiæ moderatorem putarunt. Nam cum mediocritas, temperiesque caloris, & grauitas ac magnitudo per illum fiat, merito hæc facultas illi tributa est. Postea demonstrarunt omnia diuina prouidentia gubernari, nihilque esse quod sine Dei auxilio destinatum possit conficere. Solem esse Dei ministrum, per quem omnia fiant & nascantur, cum is misceat elementa, è quorum commistionibus nascuntur omnia. Animas hominum esse immortales, quæ, postquam fuerint his corporibus exolutæ, pro suis meritis vel præmia, vel supplicia sortiantur. Deum adesse semper hominibus quiduis facientibus. Nemini licere clam esse sceleratum. Solam innocentiam intrepidas animas mortuorum ad seueris morum iudicem præstantiam deducere. Atque vt summatim complectar, omnem Dei & Naturæ diligentiam, quæ ad elementa, vel ad corpora ex his composita, vel ad simplex illud ac diuinum vocatum supremum corpus pertineret, per fabulas explicarunt. Atque eædem fabulæ non minus ad informandos mores conferebant, cum significarent Deorum cultum & religionem à nemine posse impune negligi, omnia diuinæ prouidentiæ esse obnoxia, nihilque latere Dei prudentiam. Diuini fauore humana indigere. Dæmones Dei numine nobis semper consulere, atque recta suggerere consilia. Sapientiam rem esse Deo gratissimam, maximeque à Deo diligi sapientem. omnium scelerum grauissimum esse auaritiam, quæ omnia & humana & diuina iura, calumniæque vel ipsius Dei pessundare consueuit, cum nihil sit tam sanctum, quod non auaritia violare soleat. Neminem esse posse auarum, qui idem sit vir bonus, omnibus necessariam esse sapientiam, sed principibus hominibus præsertim. Opum eximiam præstantiam neque vlli vtilem esse, neque necessariam cum breuis sit omnino fruitio illorum, quæ diuturnis laboribus comparantur: omnem eximiam opulentiam deuitandam, vt insidiis plenam. Iustissimas esse opes, quæ ex agrorum cultu proueniunt. Naturam paucis esse contentam, fatuos esse, qui plura quàm opus habeant, per aliorum iniurias & assiduos labores sibi parare contendunt. Nullam esse opum, honorum, libidinum, rerumq; huiusmodi satietatem. Ab omni ambitione abstinendum, cum honores qui vel imperitis, vel immeritis deferuntur, & ipsis, & iis qui detulerunt, aliquando sint calamitosi. Nihil esse à Deo petendum proprium, nisi quod videatur illi nobis conferre. omnium mortalium statum esse inconstantissimum. Neminem impurum posse Dei vltionem deuitare. Legem esse hominum Reginam. Bellatorum esse armis, at hominum ratione disceptare. Nemini scelerato confidere oportere. Principum gratiam nulli in puro esse firmam diutius. Qui semel à recto defecerit, leuiaque contemnere didicerit, is postea fit ad omne improbitatis genus propensus. Si quis voluptatum impetum semel æquo animo patiatur, illum postea variarum belluarum ac ferarum formam induere. Neminem posse satis sibi à voluptatibus temperare, nisi diuinam opem implorauerit, & ab illa admonitus: quare temperans putandus est Dei amicus. opus esse eximia quadam sapientia ubi quis in aliquam turpem cupiditatem inciderit, vt inde pedem retrahere possit. Animæ partes esse duas, hanc rationi parentem, illam minime audientem rationem, oportereq; meliorem deteriori imperare. omnem probitatem esse

funda-

fundamentum religionem; contraq; beneficentiam esse Deo gratam. Vitam mortalium esse quam plurimis difficultatibus circumuentam, e quibus nisi Dei ope nemo satis sapienter se expedire poterit. Filiis vel ad probitatem vel improbitatem esse acerrimum calcar domestica maiorum exempla. Ebrietatem corpus, & animum inutilem facere rebus omnibus; multaque indecora immoderatum vini vsum sequi solere. Iram vim plurimam obesse rebus omnibus, nisi moderatio illi adhibeatur; superbiamque & pertinaciam & iracundiam debere rationi & recto consilio obtemperare. omnem arrogantiam & temeritatem diuinae naturae maxime esse aduersam, quae tandem a Deo deprimitur. Ambitionem maxime animos mortalium infestare. Mortalium superbia & crudelitate Dei iram concitari, omnibus vitiis annexum esse condignum supplicium: neque vllam esse nobilitatem, aut vires, aut diuitias, aut potentiam, quae possit dignas poenas sceleratum hominem subtrahere; quippe cum vel debilis fortissimum hominem iniquum saepe prosligarit. Animas esse immortales, quae diutissime possint poenas dare illorum scelerum, quorum pro breuem voluptatem experiuerint. omnibus esse moriendum, cum somnus nos moneat tales esse ob quandam mortis similitudinem. omnes post mortem esse iudicandos. Innocentiam esse optimum viaticum omnibus animabus mortuorum ad summi Dei praesentiam. Ita quandam esse ex recordatione vitae praeteritae possit nos in morte consolari, ac non terrores inducere. Tortores fore qui commissa peccata nos fateri cogant post mortem. omnia peccata vel esse medicabilia, vel minime. Singulis animabus pro magnitudine peccatorum magnitudinem suppliciorum esse paratam. Non esse curandum quid de nobis dicant homines, sed quod aequum esse videatur faciendum; cum nemo prorsus ex omnibus mortalibus omni ex parte irreprehensibilis existat. Ego sane, cum ista fuerint dogmata sub fabulis antiquorum contenta, illos qui postea philosophi nominati sunt, philosophandi initia ab ipsis fabulis cepisse contenderim: neque aliud fuisse philosophiam, quam fabularum sensa ab inuolucris, exuuiisque fabularum explicata. Nam cum ab Aegyptiis vniuersa prope philosophia in Graeciam primum fuisset deportata, quid prohibet illam per fabulas apud Graecos fuisse per manus traditam? Cum enim inuestigare philosophiam a principio Aegyptii sacerdotes priscis illis temporibus coepissent, rerumque diuinarum cognitionem illi cuperent apud se retinere, ne traderentur in vulgus, debuerunt operam vt aliquas notas inuenirent, sub quibus sapientiae praecepta, & arcana mysteria sacrorum continerentur, quas Hieroglyphicas nominarunt. Sunt enim hiera sacra; at glypho sculpo. Illud vero admirabile fuit in Graecorum fabulis, quod earum nonnullae historicam & physicam & ethicam expositionem admittant, cum aliae naturalem tantum, aliae moralem solam contineant. Atq; nos in nonnullis omnes has explicationes proponemus, in aliis vel moralem tantum, vel naturalem; cum facile esse vnicuique existimem haec omnia pro iudicio colligere. atque primum de Ioue incipiamus.

De Ioue historia.

HIc Deus habitus fuit, postquam pulso patre de regno ipse imperium suscepit. quia Reges antiquitus pro Diis colebantur, quod inuenta mul

totum sibi arrogarit; quòd humanitatis vitæ autor extitit; quòd omnia diuina prouidentia gubernari prius demonstrauit, quòd homines ad cultum Deorum erexit. Ad Physicè.

Idem modo aer, modo æther creditus est, modo sol, modo fatum, modo cœlum, modo mundi anima: quæ vbi agit in corpora cœlestia, Iupiter Olympius dictus est: vbi in vires subterraneas, Iupiter Stygius: vbi in mari, Neptunus. at castratio Saturni vnum tantum esse mundum & vnum tempus significat, neque posse plures procreari. parentes Iouis Deum denique cum illa genuisse & procreasse significant; cuius affines sunt elementa. Deinde significatur illorum mutua generatio & corruptio secundum partes, cum tota moles sit sempiterna, corporaque cœlestia minime corrumpantur, sed quotidieque fiat circa terram mutatio. Tum è montibus cœlorum cœlestem harmoniam innuebant. Elementa rursus neque mares sunt, neque feminæ, cum tamen vtrorumque funguntur officio. omnis autem vis temporis expellitur è regno Iouis, quia post creata à Deo corpora naturalia in elementis sequitum est tantum à Saturno siue tempore, quòd eius vires extra primum, cœlesteque corpus reiectæ sint. atque sub fabulosis de Ioue narrationibus illa rerum physicarum dogmata continentur.

Quæ Ethicè.

In eadem fabula demonstratur omnem diuitiarum amplitudinem, omnemque opulentiam esse inuidiosam & insidiis plenam; cum per fraudes etiã & insidias soleat comparari. omne enim diuitiarum immoderatarum desiderium æquitatis & religionis cultum, & humanitatis iura facile profligat, cum tranquillitas animi, & honor, & multorum reuerentia probitatis sit comites. Deinde demonstratur quòd principiis sapientiam & integritatem omnium rerum bonarum vbertas, ac felicitas demum consequitur. Auaritia postea in omnia penetrare dicitur, eamque esse scelerum omnium fundamentum, neque quidquam magis formidandum illa esse viro bono, cum via vllus locus auaritiæ sit clausus. Post hæc demonstratur quòd is, qui deditus fuerit libidini, facile in omnes brutorum formas mutatur, & ad turpissima quæque prolabitur. patet igitur quòd neque nimio diuitiarum desiderio teneri conuenit viro bono, & quòd præsentibus vti sapienter oportet, & quòd sapientia felicitatis est fundamentum, & quòd omnis turpitudo fugienda est viro bono: quæ omnia per Iouis figmenta significabant.

De Saturno historicè.

CVLTVS fuit Saturnus vt Deus de multis benemeritus, quòd cum in Italiam venisset ad Ianum, & illum & populos Italię primus politioris vitæ rationem docuerit, & nummos imprimere inuenerit, & agrorum cultum, & Italos primus plantationes, insitiones, educationes arborum, fructiferarumque plantarum culturam docuerit. Qui cum esset sapientissimus, ob eius æquitatem & sapientiam dicitur ætas aurea sub illo fuisse, & vbertas terræ feracitas, & summa omnium concordia. Non enim legendis, quæ iusta essent, exercebantur homines sub eius imperio, sed potius agendis: cum lex & æquitas foret necessario in animis omnium impressa. Tunc igitur viri boni sine calamitatibus, sine curis, sine ægritudine propter temperantiã viuebant, per iucundissimam senectutem, quã maximè omnium salutar præteri-

[illegible] memoria. At Physicè.

Saturni parentes declarant illum esse tempus, quod natum est ex astrorū cœlique agitatione. Hic partes genitales patri abscidit, quia vnus est æther vnus mundus, vnum tempus, quod cursum cœli metiatur. Fictiones tum vitam sub Sole ita factæ sunt, vt quæ tempore nascerentur, postea omnia interiret: sic enim & elementorum, & procreatorum ex illis corporum generatio & corruptio indicatur, cū nihil nasci possit nisi ex corruptioni obnoxiis principiis: atque hæc sine tempore confici non possunt. Cum vero ter[illegible] absumuntur per tempus, & rursus aliæ in absumptarum locum sufficiuntur, Saturnū filios edisse finxerunt, & rursus vomuisse: qui deiectus de regno idcirco fuit, quòd ætheris natura credita sit immunis ab omni corruptione, cū non sentiat vim temporis, quod inferius extra suum regnū detrusit. Sic igitur corrumpi, vti dicebant, significabant elementa, aut ex iis composita, cum quinta vocata οὐσία sit suapte natura sempiterna. Locus elementorum vocatus fuit tartarus, quasi ἀπὸ τοῦ ταράττειν à perturbationibus scilicet, quibus est plenus. Iupiter fratres à paterna voracitate liberauit, quia elementorum materia secundum totū sit sempiterna. Atq; hæc dogmata sub hac fabula ad philosophiam spectantia occultabantur. Nunc Ethicè dicamus.

Fuit Saturnus à filio de regno deiectus, quia nullæ sunt opes eximiæ sine maximis periculis & animi perturbationibus: atque omnis iniquitatis denique vindex est Deus. Non offendendos esse parentes postea significabant, cum Iupiter paternam crudelitatem sic imitatus; quia parentum vel iniquitatis vel probitatis exempla domestica filii plerunque sequuntur. Sic enim vitandam opum eximiam præstantiam, vt neq; tutam neq; naturæ necessariā, & ab omni iniuria abstinendam, significabant.

Physicè è Cœlo.

COELVS Terræ filius ob mundi procreationem dictus est, quia natus putatur ex informi materia. Hic eunuchus fuit à Saturno, per quod demonstrabatur quòd vnus est æther, neque vllam tempus patietur alterum æthera produci; ac neque alterum tempus è motu cœli gignetur. Mundum igitur vnum tantum esse per hæc quæ dicta sunt, significabant non minus q̃ philosophi demonstrare postea apertioribus rationibus conati sunt.

E Iunone Physicè.

IVNO fuit Saturni filia, quia prius cœlum ab opifice Deo factum est; deinde ex eius cursu natum est tempus, ex illo continuo æther, deinde elementa, quorum superius est præter ignem, aer, Iuno scilicet, omnis humanæ vitæ moderatrix: per quam imbres & grandines concitantur. Ex aere [illegible] nascuntur animalia & plantæ, pro cuius temperie mores plerunq; imbibuntur. Cum vero ex aqua proximè aer gignatur, nutrita dicitur fuisse ab Oceano & Thetide. cum in aere vis ætheris ad animalium procreationē agat, vxor est Iouis, cum vertatur in ignem, Vulcanum fertur peperisse. Cum aeris benignitas rebus omnibus nascentibus conferat, [illegible] fuit prædicta. Sic igitur significabant antiqui aeris locum, & vires, & actiones, & è quibus nasceretur, in quod elementum proximè vertatur, quod in ipsum agat, ipsumq;

aera

tera plurimum conferre ad mores singulorum, & ad rerum omnium ortū.

De Hebe Physicè.

HEBE igitur merito nata esse dicitur è Iunone, quia omnia cum aëris temperie pubescunt. Hæc ideò soror est Martis, quia propter fertilitatem regionum, vbertatemque & opulentiam possessionum bella plerunque nascuntur: cum nemo propè de loco sterili dimicare soleat. Atque hæc de aëris vi & actione. At Ethicè.

Fuit illa remota à poculis ministrandis Ioui, quia gratia principum est inconstantissima, omnisque vel minima de causa aliquando amittitur, quibus haud idem semper, sed aliud aliis temporibus placet, ac pulchrum apparet. Id enim per Hebes res gestas significare volebant.

De Vulcano Physicè.

VVLCANVS verò ex aëre natus dicitur, quia extenuatus aër conuertitur in ignem: atque sic motum elementorum mutationes per hanc fabulam significabant. Cum verò ignis aliter in materia, deformis esse dicitur & impurus, qui e cælo deiectus est à Iunone, & à Thetide Nymphisque marinis exceptus educatus; ex iis enim natura fulminis, & coelestium ignium, qui fiunt in nubibus, procreatur. Atque dictus est fulmina Ioui fabricasse, quia vapor ille, è quo elidantur fulmina, per calorem extollitur & gignitur. Sic enim Meteorologica per hanc fabulam docebant. Idem cum Mineruam coperet semen in terram deiecit, quia non purus, at turbulentus in materia calor rerum omnium ortum adiuuat. At nunc Ethicè.

Vulcanus ligauit Martem ac Venerem in rete, nempe claudus celerē, & inualidus fortissimum bellorum Deum; quia nullæ vires iniquum hominem possunt à iusta vindicta Dei protegere. Quare per hæc etiam homines hortabantur ad integritatem & ad innocentiam, & ab omni turpitudine reuocabant.

De Marte Physicè.

MARTEM nonnulli Solem esse voluerunt, qui cum Venere coniunctus superueniente Vulcano præcipuè, nihil procreat. Per hæc & vitam & ortum animalium in qualitatum elementorum symmetria consistere demonstrarunt; quippe cum per Martem litigium, per Venerem amicitiam significarent. Per Vulcanum exuperantem aliquā qualitatem. Nihil enim ex vna tantum qualitate elementorum nascitur, neque ex similibus, sed ex his temperatis & modicè inter se permistis. At Ethicè.

Mars nascitur è Iunone opulentiæ Dea, quod ex opibus omnis est contentio, cum aliquando causæ aliæ iniuriarum palam à principibus fingantur. Nutritus fuit apud barbaras nationes à Thero nutrice, quæ ferina est, quia belluarum magis quàm hominum proprium sit armis dimicare, quæ sibi inuicem ratione persuadere non possunt; cum lex hominū regina sola esse debeat, quod honestissimum solum sit innocentia & æquitas.

De

De Neptuno Physice.

NEPTVNVS Iovis frater elementum aquae creditus est. At aliquando tamen vis divina per aquam diffusa, quae totam molem a corruptione praeservat; quam animam mundi nonnulli vocarunt. Sic enim non modo mutuam elementorum inter se mutationem, & ex his generationem animalium significabant, sed etiam omnia divina providentia gubernari, & Deum ipsum esse rerum omnium integer & ubique artificem. Haec vis divina in aethere Iupiter, in aqua Neptunus, in aere Iuno dicitur. Huius Dei educatio facillimum esse ad motum aquarum elementum indicat, ac maris perturbationem; quod etiam testatur id vilissimarum genus. At nunc Ethice.

Existimarunt cum omnia fiant divina providentia, nos admonuerunt antiqui per preces Thesei, quibus mortem Hippolyti a Neptuno impetravit, nihil proprium a Diis esse optandum, sed quae conferant tantum, cum multi filii calamitosa saepius postulaverint. Cum passus sit de coelo & Laomedonti servire coactus sit, fortunae inconstantiam proponebant ante oculos, cum nullus sit tam sublimis ac felix status viri improbi, qui non possit facile labefactari. Postea multas calamitates Neptunus Laomedonti immisit ob neglectam religionem, quare significatur Dei cultum sine maximis calamitatibus non posse praetermitti. Qui enim omnium bonorum auctorem Deum, omniumque [illegible] neglexerit, ac non merito in omnes calamitates prolabetur: qui vero probe sancteque vixerit, & Deum pie coluerit, hic vivus placatum Deum in omne tempus habere poterit. Hae fuerunt legitimae harum fabularum sententiae.

De Plutone.

PLVTO patre Saturno Iovis, Neptunique & Iunonis frater & ipse natus est, post caelum minimum ab ipso mundi opifice Deo una cum caeteris elementis creatus. Hic terra esse creditur, & omnium divitiarum Deus, cuius pia alumna, quod omnium divitiarum ubertas e terra proveniat, quam pax alit. Hic idcirco mortuorum est Deus, quod omnia quae moriuntur in sua principia solvuntur, atque in terram maxime. Sic ostendebantur in ea solvi unumquodque corpus, quibus a natura compositum fuit. Quod autem Pluto terra sit, declarat Proserpinae fabula; quam rapuit illa de causa Pluto sub terram, quia radices primum plantarum inferius, deinde superius exerescunt; modo apud Plutonem, modo apud Iovem est Proserpina. At Ethice.

Per haec ipsa figmenta rursus ad vitae tranquillitatem nos hortabantur; quod brevis sit divitiarum fruitio, cum diuturnis laboribus comparentur. Tum demonstrabant illi opus esse nullam turpitudinem, nullamque dedecus vereri, qui dives esse cupit, quod idem est atque esse sceleratum. Nam quatuor equi Plutonem vehebant: Alastor perniciosus, Orphnaeus obscurus, Nycteus nocturnus, Aethon ardens; quod crudelitas, & omnis aequitatis oblivio, & rerum infinitis divitiarum desiderium consequantur, a quibus vehitur.

De Pluto.

CVM vero animus hominum neque possit quiescere, neque utiliter id

fecerit

fecerit, si possit; per Pluti inventionem homines ad agriculturæ studium adhortabantur, cum dicerent Plutum esse Cereris filium, divitias terræ scilicet; cum opes validissimæ è terra nascerentur. cæcus fuisse fingebatur, cum divitias hominibus nullo delectu impertiret, quia occulta sunt Dei consilia, quæ nemo prorsus humano ingenio potest vel debet investigare, sed sua fortuna esse contentus. At vero ne quid temere fieri & sine divina providentia putaretur, maluerunt Deum vel cæcum introducere, quàm aliquod facinus Deo omnino ratione carere.

De fluminibus inferorum.

ENIMVERO ut pateret non in vita solum plurimum conferre integritatem & innocentiam ad bene tranquilléque vivendum, sed etiam morientibus gratissimum esse viaticum vitæ præclarè transactæ recordationem, terrores & pericula mortuis complura esse tradiderunt, & monstra apud inferos parata, quibus mortui pro magnitudine scelerum torquendi traderentur. Deferebant scelestos Acherontis fluvii strepitus, quia conscientia, rerumque turpiter aut crudeliter gestarum memoria sub mortem animũ magnopere infestat. Sic igitur significare voluerunt ita vitam nostram oportere componere, ut recordatio præteriti temporis quàm maximè in morte animos nostros ob innocentiam & integritatem consoletur, & nos intrepidos ad vel severissimorum iudicum præsentiam perducat. At qui fuerit scelestus & improbus, ille querulus lamentationibus & curis plenus flumina quæ sunt apud inferos traiicit, quæ suis locis fuerunt commemorata. Sunt enim curæ sub mortis tempus animum infestantes sub horum fabulosũ figmentis expressæ ad deterrendos à flagitiis. At ubi mortui ad illa flumina pervenerint, siqua anima illegitime descenderit, neque iusta confecta sit, ibi errare diu permittitur antequàm traiiciatur: quæcunque verò capta fuerit commissorum peccatorum pœnitentia, omnemque spem in clementia Dei collocarit, hæc à Charonte traiicitur. Quibus rebus significare voluerunt nos viros bonos pro viribus esse oportere, cum probitatis comes sit ubique lætitia & fiducia, quòd ubi vires mortalium attingere non possunt, divina clementia adhibeamus nobis non deerit.

De Cerbero Plutonis.

VBI ad inferos animæ descenderint, excipiuntur ab horrendo Cerbero cum lætitia, qui postea volentes exire deterret. hoc nihil aliud quàm natura est rerum, quæ gaudet ortu singulorum, cum graviter ferat interitũ. Per hæc immortalitatem animarum antiqui ostendebant; nam animas semper fuisse putarunt Pythagorici, quæ de cælo in hæc corpora, tanquam ad inferos descenderentur: quibus blandiebatur advenientibus natura, at contra abeuntes superos reclamabat. Hæc verò Ethicè.

Cerberus est avaritia & cupiditas divitiarum, quæ advenientibus opibus blanditur, fugientibus vero vel necessariis tristatur. capita complura sunt Cerberi, cum multa scelera ex una avaritiæ fonte nascantur; neque vllus esse potest avarus uno tempore & vir bonus, cum inter avaritiam & probitatem magna semper sit contentio.

De

De Parcis.

AT vero Parcas crediderunt antiqui deas esse potentissimas, quoniam omnia quae nascerentur, vel fierent, sita essent sub harum potestate: quas Iovis & Themidis filias putarunt, quoniam vel singulis animabus Deus pro pristinae vitae meritis corpora & fortunam traderet, ut sentiebant Pythagorici; vel quia singulis pro dignitate diuina sapientia praemia vel poenas impertiret: quarum dispensationis cum causas penitus ignorarent, omnia fato vel a Parcis gubernari crediderunt: quare sapientiores omnia diuina prouidentia gubernari per ignotas hominibus causas demonstrantes, ea de Parcis tradiderunt.

De iudicibus inferorum.

NEQVE vero in hac vita solum, sed etiam post mortem singulos a Deo pro dignitate vel bona vel mala obtinere, atque nihil omnino sine Dei cura perfici, iudices apud inferos post mortem statuerunt, qui singulorum peccata & egregie facta iudicarent. neque enim conueniebat ut animae vel in corpora pro meritis mitterentur, vel post mortem praemia consequerentur, nisi cuiusque prius iudicatae: quare huic iudicio tres praefecti sunt, qui quoniam omnis sordes vel sanabilia erant, vel insanabilia; sanabiles quidem animas in certum locum, donec maculae contractae ex humanis sordibus expurgarentur, deduci iubebant. quae vero immedicabilia ulcera ex humanarum rerum conceptione contraxerant, illae in profundissimum tartarum deiiciebantur. at qui pie sancteque vixissent per summam innocentiam, quosque ab omni sorde humana procul abesse contere iudicatur, illae in loca cum ob fertilitatem rerum omnium, tum ob temperiem coeli perpetuam suauissima deducebantur. His igitur rebus antiqui nos hortabantur ad probitatem: quoniam si quis dum viuit poenas suorum scelerum deuitauerit, at certe post mortem supplicium deuitare non poterit.

De Eumenides.

VERVM ne quis sua flagitia se occultaturum esse speraret, additae sunt ministrae & tortores his iudicibus acres & formidabiles furiae, quas nonnulli Erinnyas appellant: quas conscientiae stimulos esse diximus, cum ex iis parentibus, quibus traditum est, natae dicantur. Nullus enim grauior est cortor, nec magis infestus testis, quam sit sua cuiusque sententia. atque, ut summatim dicam, per haec significare voluerunt antiqui soli viro bono omnia esse tuta, solamque integritatem & innocentiam homines intrepidos ad omnes fortunae mutationes perducere. quippe cum vel haec, vel non valde his dissimilia, ab impiis hominibus sint expectanda.

De Tartaro.

ANIMAE igitur sceleratorum maleficis grauissimisque vitiis contaminatae per hos tortores a iudicibus cognitae, praedictis furiis in tartarum dedu- cendae tradebantur, cum is locus esset poenarum luce omnino carens, malisque plenus perturbationibus, unde non dabatur amplius reditus. quae quidem

præcepta fabularum, nihil propè dissentiunt à veris Christianæ religionis institutis nisi quod illi sub fabulosis hæc occultarint, quæ nos habemus aperta & manifesta.

De Hecate.

CVM vellent autem demonstrare omnibus necessario esse moriendum, neque posse quenquam Dei voluntatem effugere, aut ab eo statutum diem præterire, Hecaten Iouis filiam & Asteriæ finxerunt esse; quæ credebatur via esse per astra descendens & occultè agens diuinitus in corpora hæc inferiora, ab iis qui Iouem omnia regere putarunt, & omnibus moderari, vnde omnia proficiscerentur. quoniam illi fatorum cuiusque esse ordinem ac vim existimarent, quæ diuinitus in corpora mortalia funderetur; quam, cum nulli esset cognita, Noctis filiam crediderunt.

De Somno.

ENIMVERO ne obliuiscerentur Somnum morti esse simillimum, atque omnia quæ dormiunt interire etiam aliquando solere, Somnum Deum esse antiqui tradiderunt Mortis fratrem; atque Somnus ille humanissimus dicitur, qui morti sit perquam similis. non enim solum ad recuperandas vires à Deo hunc datum esse animalibus dixerunt sapientes, sed etiam vt admonerentur quotidie quod mortuorum simus imagines.

De Proserpina.

AD explicandam vero seminum plantarumque omnium naturam Proserpinæ figmenta antiqui introduxerunt, quæ sex menses esse sub terra, & totidem supra terram. Sic enim diffundi virtutem plantarum, sex mensibus in ramos ob frigus subterraneum significabant, cum ob hyemis rigorem superiore & circumstante virtus earundem plantarum intra terram includitur. nam sic natura suas vires omnibus animalibus, naturalibusque corporibus impertit, vt alterne exerceant. quippe cum dies etiam negocia agendi, nox quietis causa concessa sit.

De Luna.

LVNAE naturam potentiamque vimque explicantes illam filiam Hyperionis siue Solis dixerunt, quia cum corpus sit diaphanum, tanquam speculum lumen a Sole acceptum radiis in terras ad nos transfundit. atque eadem de causa Solis soror etiam dicta est. per currum celeritatem motus proprii indicarunt. ad exprimendam naturam, quia semper vel maior vel minor quotidie fiat, variorum colorum vestes illi tribuerunt. ad explicandas vires, hanc eandem marem & fœminam dixerunt, quia vt fœmina, humorem præbeat vel sit alimentum nutrimento, atque eadem calorem vim sensim infundat, qui plurimum confert ad incrementum; nam sine hoc ipso calore inanis eius opera esset omnino putanda, vt tamen quantum possit manifestum fiat, ingenio sunt ea, quæ pertinent ad partus prægnantium animalium, quæ vim

Lunæ

Lunæ perspicuè sentiunt, quare Lucina etiam dicta est, quòd in lucem animalia educat. Hæc eadem corruptioni etiam plurimum confert, quare multi in diebus lunæ criticis periclitantur grauiter ægrotantes.

De Diana.

DIANA & Phœbus Latonæ ac Iouis filii creduntur, per quam fabulam significare mundi creationem voluerunt; nã cum necessarium esset prius in vnã molem confusã mundi materiam, quia omnia obscura essent & laterent, tenebræ illæ Latonæ dictæ sunt. Phœbum & Lunam Iupiter eduxit ex his tenebris spiritus domini scilicet, cum dixisset fiat lux; cuius lucis autor est Phœbus & Diana. sic igitur mundi creationem à luce incepisse antiqui significabant. sed de his latius postea suo loco dicemus.

De campis Elysiis.

SED quoniam explicata sunt supplicia quæ grauissima & sempiterna cũ sceleratis hominibus ab antiquis post mortem proponebantur, vt deterrerentur ab omnibus sceleribus, & ab omni turpitudine, videtur esse necessarium vt quæ præmia viris bonis, quibus allicerentur ad probitatem, fuerint ab eisdem proposita, perquiramus. Erant igitur in insulis duæ concessa, ad quas lenes & odoriferi venti, tanquam per incredibilem florum copiam pertransissent, suauiter spirabant, solum pingue, quod omnia sine humana diligentia facile produceret. locus multis semper florum fructuumq; fontiumq; gratus abundabat & plantis domesticis vbiq; vestiebatur. vineæ singulis mensibus fructum ferebant, aer sincerus & temperatus, qui nullam temporum patiebatur mutationem. nam odia maligni venti vel pruinas hinc exulabant, nisi peruenirent, prius per inania loca defatigarentur, omnemque in clementiã exuebãt, quam loca illa attingerent. placidissimi inde tenues ac Zephyrii illas aspirare videbantur, cum plerumque tamen terra ob suam naturam benignitatem imbribus non egeret. Ibi erat suauissimarum tantum auicularum genus, quæ dulces concentus mulcere symphoniæ non dissimiles passim per totum anni tempus exercerent. ibi cantilenæ erant mistæq; saltationibus choreæq; dulces virginum cum pueris pulcherrimis, quibus accinebant cũ musicis instrumentis peritissimi cantores. Equalis ibi nascebãtur salubérrimæ. nulla sentiebatur ibi senectus, nulla ægritudo, nulla mẽtis perturbatio, non auri, non diuitiarum cupiditas, non honorum animos beatorum solicitarũ solicitabant. omnes priuatam vitam rebus necessariis contentã ex laudatissimis ingenuis artibus exercentes degebant. Hic vnusquisq; iisdem studiis exercebatur, quæ viuenti gratissima extitissent.

De Lethe fluuio.

ENIMVERO quia putabant antiqui philosophi animas hominum esse immortales ac sempiternas, quæ fuit Pythagoræ opinio, & aliorum quorundam, has credidêrunt pro sepulcrorum meritis, & pro rebus in priore vita gestis semper in noua corpora denuo transmitti; atq; hoc ipsum ad inferos mitti dicebant, in noua corpora redire. At enim quia non facile adduci poterant

animæ, quæ graues molestias & miserias humanas semel expertæ fuerant, vt rursus in hæc corpora redirent, nisi aliquam rationem excogitassent, qua fierent omnium pristinorum incommodorum immemores. Sic igitur Lethen fluuium ea aqua fluere dixerunt, vt semel epota rerum omnium memoriam iam omnino obliteraret. Sed cum fluuius ille vbi sit, dubitari posset: quoniam alii apud inferos esse dixerunt, cum Pythagoras tamen è cœlo descendere animas existimauerit: ego sanè censeo in circulo lunæ fuisse Lethen collocatam, cum satis apta obliuioni vires eius appareant. quippe cum Cancrum cœleste signum portam putauerint per quam animæ hominum ascendant, ac descendant, cum per Capricornum illud ipsum à Diis fieri creditum sit.

De Penatibus.

VT autem manifestum fieret omnibus nihil esse quod diuina prouidentia non gubernetur, nostraque omnia semper diuino consilio protegi, cum Dei præsentia nullo in loco carere possimus, non solum Lucinam parturientibus mulieribus statim adesse finxerunt, quæ illas à doloribus solueret, sed statim nati infantes proprios habere dæmones continuo crediti sunt, quorum auxilio per totam vitam fruerentur; hæc opinio ab illa prisca antiquitate ad nostram vsque ætatem perdurauit; nunc hos nuntios Dei nominant: physici vero Iouem, Iunonem, Mineruam, Vestam hos esse dixerunt, ista elementorum scilicet, cum illis nati continuo perfruuntur; atque hos Deos æthera medium, aera imum, & terram, & summam ætheris partem, quæ vis est diuinæ intelligentiæ, quam Mineruam nominarunt. Hæc enim numina domorum priuatarum, & singulorum in iis habitantium, & vniuersæ ciuitatum curam habere putabantur. Alii Apollinem ac Neptunum Penates solos putantes in idem inciderunt; calorem, tanquam principium à quo fieret opus naturæ; & humorem ex quo fieret, principia ponentes. atque eadem de Laribus dicta sint.

De Genio.

CREDITVS autem fuit Genius dæmon, non quidem is, per quem viueremus, aut cuius auxilio vbique frueremur, sed is, qui nobis semper bona consilia suggereret, & quem haberemus in totam vitam nostram consultorem. Sed cum multa alia quoque Genium proprium, vt plantæ, & animalia, quæ non egent consilio, habere dicantur; videtur probabilior illorum sententia qui occultam vim planetarum, quæ ad omnia hæc pertineret, Genium vocatum fuisse putarunt; quare omnia humana & cœlesti vi occultè gubernari, & nihil diuina virtute vacare tradiderunt.

De Pallade.

VT vero demonstrarent antiqui non sola vi cœlesti mortalium res gubernari, sed etiam prudentiæ hominum aliquid loci relictum esse, cum Deus diligentes & prudentes semper adiuuet, tum sapientiam rem Deo gratissimam esse dixerunt, cum Deus magnopere diligat sapientem. ad hoc autem capite natam illam Iouis filiam esse dixerunt sine matre, cum solus Deus verè sa-

sapiens,

sapiens, alii vero similitudine quadā, ut pateret quanta vis esset sapientiæ; illam armatam natam esse finxerunt, cum sapiens nullas neq; fortunæ insidias, neque hominum iniquitatem magni faciat, sed omnia consilio & patientia superet, omnemque suam spem in Deo collocarit. & quoniam initium sapientiæ est timor domini, hanc dixerunt antiqui profligasse impios gigātes, qui neglecto Deorū immortalium cultu in Iouem insurgere conati sunt. Omnis enim sapientia humana, quæ dissidet a diuina voluntate, inanis est & contemnenda, cum solus vir bonus & amicus Dei sit sapiens.

De Prometheo.

ENIMVERO ut demonstrarent omnem humanam prudentiam quæ a diuina voluntate dissentiret esse perniciosam mortalibus & infaustam, Promethei fabulam introduxerunt, quem artes & dolos omnes excogitasse inquiunt, & idcirco grauia supplicia passum fuisse. Hunc aiunt columnæ alligatum fuisse, multaque grauia passum tandem reconciliatum fuisse Ioui, quia viris bonis plerunque pugnandum est cum infortuniis, atque soli propè mali vel stulti sunt fortunati. At cum breuis vita mortalium existat, qui multas molestias æquo animo pertulerit, ille Deo tandem fit amicus, quare per sapientiam Ioui tandem reconciliatus fuit.

De Atlante & Endymione.

NEQVE tamen putanda sunt omnia, quæ fabulosè tradita sunt ab antiquis, ad humanæ vitæ institutionem, vel ad vitia naturæ exprimenda fuisse conficta: sicuti non necesse est in fertili agro nullam nasci plantam inutilem. Quæ de Atlante igitur & de Endymione prodita sunt memoriæ, illa de viris astronomicæ scientiæ peritis dicta sunt, postea ad illorum gratiam, ut eam facultate ad posteros transmitterentur, ita fabulosis narrationibus fuerunt implicata.

De Fortuna.

NEQVE illa quidem, quæ memoriæ prodita sunt de fortuna, non sapienti consilio fuerunt excogitata: quæ quid sit satis explicatū fuit in Physicis ab Aristot. Sed ego, cum omnia diuina prouidentia gubernari putem, nihil fortunæ tribuendum verè sentio: sed nomen ipsum tributum fuisse fortasse putarim, ut à cogitatione diuinæ potentiæ, cum molestiis, ut sibi videntur, præter dignitatem homines infestantur, deuocarentur atque in solū nomen suas lamentationes & conuitia conuicerent, quæ leuis & stulta, & cæca, & impia vocaretur, cū causā nescirentur cur huic res aduersæ ferè omnes occurrerent, at illi contra, nihil non ex sententia succederet.

De Apolline.

EXPLICATVM fuit in superioribus fabulis de mundi principiis, & rerum elementorum inter se mutationibus, deque animæ immortalitate, quod illa sempiterna sit in hominibus, quòd totus hic mundus ex voluntate [illegible];

& quæ

& quæ sint corruptionis ac generationis elementorum principia; nunc videtur dicendū de iis quæ pertinent ad conseruandas formas singulorum animalium, & compositorum corporum. Est autem omnium horum Sol artifex, quem à splendore Phœbum nominarunt. Nam propter obliquam eius cursum sub signifero circulo omnes & plantæ & animalia modo eius accessu fotum producunt, modo recessu vires resumunt. Fuit idem medicæ artis peritus, & salubritatis ac pestilentiæ artifex creditus, quoniam vis solis medicinam confert, cū nimius eius calor sit pestifer omnibus animantibus. Est enim omnis animantium salus in symmetria caloris constituta: quare generationis & corruptionis artifex Sol est appellandus, vt senserunt antiqui.

De Æsculapio.

AESCVLAPIVM idcirco finxerunt antiqui Phœbi & Coronidis, quam aeris temperamentum esse dicebant, filium, quia nisi solis calor aera purget ac rariorem faciat modice, & nisi humoris vis quædam in ipso aere relinquatur, nulla esse posset salubritas. Fuit igitur Aesculapius aer bene affectus, cuius filia fuit Sanitas aut bona valetudo. Est enim aeris temperies non homini solum, sed etiam cunctis cæteris animalibus, & plantis salubris, quare iure & Solis filiū Aesculapiū, & salubrē vim de sole animis corporibusque subministrantem dixerunt. Sed quia vis solis assidua commixtam oportet ipsum aera [illegible] illi Deo [illegible] tribuerunt. Per hæc igitur non solum autorem generationis & corruptionis solem significabant antiqui, sed etiam salubritatis; cum mediocritas conseruet, ac quod nimium est, vel nimium interimat; omnis enim vita animantium & sanitas est in mediocritate constituta.

De Chirone.

ATQVE cum in aeris optime affecti natura sanitas sit constituta facile conualescendi, accidit aliquando male affecti corporis malignos humores in aliquam partem ipsius corporis debiliorem confluere, quidam per totum corpus diffusum [illegible] vi naturæ in vnū locum expellitur, Chironem peritū chirurgiæ celebrarunt. Sic enim significabant physicas actiones per has fabulas, quæ spectabant ad conseruanda singula composita corpora naturalia.

De Venere.

DEINDE quoniam alia ex animalibus nascuntur è corruptione, alia è coniunctione, quid conferret vtrisque explicarunt. Atque nascentibus quidem ex corruptione mediocritas caloris, & coeli elementis ad educendum necessaria est, aliis vero animalibus, quæ generantur ex coniunctione maris & feminæ, proportionata est aeris temperies. Nam cum semen è subtiliore sanguinis parte secernatur, non ita facile illud fit, nisi sanguis mediocriter incaluerit, quod fit per ver præcipue. Est enim verna temperies aptissima ad procreationem vbique. Sic igitur materiam seminis, & aeris alimentum procreandi desiderio necessarium per fabulas antiqui expresserunt, Venerem è ge-

è genitalibus cœli partibus & ex mari natam fuisse fabulati sunt. Sunt enim genitales partes cœli caloris mediocritas per motum, qui confert animantium generationi.

De Cupidine.

INDE Cupido Veneris filius fuisse dicitur, quoniam ex aere ita affecta corpora & ipsa animalium bene affecta in procreandi cupiditatem sensim illabuntur. Nam tum vigore singula animalia prædita sunt, cum excitantur natura negotiis habilia; sic igitur antiqui ex optima valetudine & ex aeris temperie natam animalium fertilitatem tradiderunt per fabulas. At vero quia multa turpia propter libidinem à mortalibus committuntur, ad exprimendã indignitatem eorum, qui nimis ad libidinem sunt propensi, Cupidini tantã deformitatem, quantum explicatum fuit, tribuerunt.

De Gratiis.

SVNT autem argumento illis quæ dicta fuerunt superius, Gratiarũ vires & nomina, quæ nihil aliud significabant quàm fertilitatem agrorum, frugumque abundantiam, quæ pacis beneficio latè proveniunt. Has hac ipsa de causa Veneris assiduas esse dixerunt, & Solis Aegleusque filias, cum nihil sine Solis clementia fœcundum fieri possit.

De Horis.

PRAETEREA quia nihil satis commode videbatur fieri posse solo naturæ ductu, vel si optimam cœli temperiem consequatur, nisi humana admisceatur industria, introduxerunt horas antiqui, quæ singulorum diligentiã spectarent, diligentioribusque hominibus faverent. Nam humanam industriam nunquam deserit diuina clementia, quare hæ nubes pro arbitrio inducere, & cœlum serenum facere, & temporibus moderari creditæ sunt. Per easdem Horas rursus improbitate hominum sterilitatẽ agrorum, & omnes similes illas calamitates esse comites innuebant.

De Mercurio.

ATQVE vt intelligeretur à diuina natura res humanas non esse penitus seiunctas, Mercurium tanquam vinculum quoddam intercedere confinxerunt, qui Deorum consilia ad homines, hominum ad Deos ipsos asportaret. Id autem fingebatur ab iis, qui quo pacto res humanæ diuinitus gubernarentur, percipere non poterant. Nam Mercurius vis est illa diuina, quæ in mentes hominum diuinitus infunditur, quæque res hominis mirificè in suis actionibus componit & conseruat. Tum rursus, vbi somnia in mentes hominum diuinitus infundi putabantur, aut vbi animæ in corpora nascentium deduci, aut post mortem ad inferos, vis illa diuina Mercurius dicebatur. Illo autem nomine vis diuina vocata fuit, quia primus Mercurius vir sapientissimus mundum à Deo creatum fuisse dixerit, & non posse sine diuina prouidentiã gubernari, cunctumque Deorum cultum inter mortales instituerit, neque vlli

facti posse crediderit sine Deorum nutu ortu & interitu. Nam cum hæc prius homines docuisset, quasi res consilio atque diuina ad constituisset, Deorum nuncius creditus est. Quæ pertinent ad vim orationis et quædam huic Deo dicata prætermitto, cum natura ipsius planetæ suo loco legendum.

De Pane.

CVM vellent rursus demonstrare antiqui omnia naturalia corpora diuinæ naturæ fabrica, & ab illa pro sua voluntate gubernari, Pana Mercurii filium tradiderunt esse. Est autem Pan hæc vniuersa corporum naturalium moles, velut ipsum nomen significat, in qua diuina humanis coniunguntur, quod exprimitur per superiorem formam Panos quæ pulcherrima erat, & Diis simillima; cum inferior magnopere esset deformis ob in inferiori corporum naturalium fœdes, quæ sunt tanquam hypostasis naturæ. Reliqua quæ pertinent ad explicandam corporis formam, suo loco legenda relinquimus, vbi late declarata sunt.

De Silenis.

ENIMVERO non solum rebus humanis præesse Deos statuerunt fabularum inuentores, & sub hisce occultandæ philosophiæ artifices; sed etiam alios ex Diis potentia & auctoritate aliis præstare crediderunt, ita vt vnus Iupiter rebus omnibus ac dæmonibus præesset, alii dæmones imperia in certa vel loca vel negotia obtinerent, qui & ipsi alios inferiores dæmones haberent ministros. Sic igitur Sileni Bacchum, vt ministri, sequebantur; qui cum Bacchus esset sol creditus, Sileni vires solis erant animalibus perutiles.

Ethice.

Ebrietatis turpitudinem proponere ante oculos proponentes, Silenum vini & vilis hominis formam, expresserunt. Illum igitur ventricosum, & senem, & vsque titubantem finxerunt, quod hæc omnia vinum & ebrietas efficiat. Nam qui plus voluptatibus, quam natura postulet, tribuerit, is & in præsenti & in posterum corpus & animum omnibus rebus vel vilibus vel honorificis inanem reddit: quare propositis his incommodis maiores per hæc figmenta ab immoderato vini vsu, & ab omni e vino nascente turpitudine deterrebant.

De Faunis.

VT vero retinerentur homines in officio, omnesque forent probitatis & integritatis studiosi, & Faunos & Syluanos, & Oreadas Nymphas antiqui sapientes excogitarunt, qui vbique pastoribus & agricolis præsto forent, agrestiumque calamitates aliquantulum subleuarent: nam cum nihil in agris, vel in syluis, vel in densis montium nemoribus non præsente vbique Deo committi liceret, mox additum fuit illi opinioni vt nos bonos laborantes nullo in loco a diuina clementia negligi, sed vbique subleuari. Quippe cum neque arborum neque pecudum fœtus possent sine diuina custodia conseruari aut augeri.

De Nymphis.

SED quoniam nulla res est, quae tota sit utilis, cum neque ciborum maior pars in utilitatem corporis convertatur, neque tota materia aquae gignendis animalibus sit utilis, cum alia pars in succum, alia in alias nutritiones absumatur, ut patet in ovis praecipue, vires illas seminis, aut aquae, ex quibus fit generatio, Nympharum nomine appellarunt; quare dictae sunt Nymphae [illegible] & homines atque animalia omnia nutrire, & [illegible] Dei, [illegible] vocatae sunt. Sic igitur per has materiam propriam singulis rebus naturalibus subiici, significabant.

De Baccho.

NEQVE ea quidem, quae de Baccho fingebantur ab antiquis fuerunt a physica consideratione aliena, quando illum a nymphis nutritum dixerunt. cum enim Nymphae materia sint in rebus naturalibus, illa formam recipiant a Sole: est enim Dionysius virtus Solis generationi conferens, quae vicem maris obtinet in operibus naturae. hunc idcirco phallum sive membrum virile secum fuisse memorant, & genus id sacrificii, quod vocabant Canephoria. Ethicé.

Deinde etiam ebriosorum per hunc Deum exprimentes, ad moderatum vini usum nos hortabantur, cum proponerent ante oculos quae turpitudines ex ebrietate nascerentur. nam cur Coboli malefici & perniciosi daemones Bacchum comitabantur, inter quos Acratus principatum loci obtinebat? quia multa sunt flagitia, quae ebrietatem, ac immoderatum bibendi usum sequuntur; loquacitas nimirum, & temeritas, & impudentia, & in rebus domesticis negligentia, [illegible] bonorum profusi [illegible], & inimicitiae, [illegible] incommoda cum clamore & strepitu. eadem causa fuit cur eius currum diversae ferae crudelissimae sequerentur.

De Cerere.

MOX ad agrorum culturam mortales adhortabantur, cum Cererem [illegible] ea quae nascuntur [illegible], cum [illegible] sit [illegible] illud, quod e terra capitur. terrae enim feracitas e coeli clementia & diligentia hominum nascitur, quod per Cereris fabulam explicatur. huic [illegible] peregrinatio, quoniam ob signiferi circuli obliquitatem, & ob solis cursum sub eo, variis in locis pro variis anni temporibus alias sic, & segetes ad maturitatem perveniunt. Ac ethice.

Neminem Deos impune contemnere, cum improbitatis comites sint miseriae: [illegible] est impium hominem & imprudentem in multa turpia incurrere. quare & pietas in Deos & in rebus agendis prudentia, & parsimonia in praesentibus bonis conservandis necessaria est viro bono.

De Priapo.

ATQVE quoniam aliquid fieri e nihilo non potest, Priapum semen esse genitale crediderunt; quem Deum idcirco putarunt antiqui, quia divi-

na potentia plena essent, vt putabant, seminis generationis.

De Adoni.

NEQVE vero simplex erat modus vires solis ostendendi, sed pro arbitrio artificum fabularum. nam modo capitur pro messe vt Proserpina, quæ per quoddam spacium est apud inferos, modo apud superos, modo pro sole: qui eadem ratione modo diuturnior est apud inferos, modo apud superos. hunc aiunt ab apro ictum interiisse, propter horridam vim hyemis, per quã defectione prope solis vires. nam diu est in australibus signis, horrida terra fit, & frugibus, vt apparet, inutilis, cum vere omnia renascantur.

De Sole.

SOL quia lucem & vitam denique impertit omnibus animantibus, largitor & auctor habitus est vitæ, & morborum & salutis moderator, & frugum & rerum omnium copiæ largitor, & Deus denique, cum Dei naturam superiorem his omnibus nondum homines cognoscerent.

De Aristæo.

ARISTÆI vero fabula solis filii posthæc introducta fuit, cum nos ad prudentiam antiqui hortarentur, quæ non mediocre assiduitatibus nostris est adiumentum, vitamq; facit faciliorem, minusque molestam mortalibus: quippe cum imprudentiæ multæ molestiæ & infœlicitates vitæ soleant esse adiunctæ.

De Phaethonte.

AD explicanda vero illa quæ fiunt virtute solis, excogitata fuit fabula Phaethontis: cuius error omnia prope humana exussit, quia facta fuit eximia siccitas, & æstus insignis, qui per totam æstatem ad medium Autumnum perdurauit. Post illam tam acrem & horridam æstatem, ex imo celeres ingentia tonitrua necessario sunt consecuta, & fulmina complura, quare dictus est Phaethon fulmine ictus à Ioue deiectus ad ripas Eridani propter inundationes, quæ temporum inundationes huiusmodi cum pestilentia plerunque sequuntur. At Ethicè.
monuerunt sapientes præterea sæpius honores, qui ab imperitis rerum gerendarum, expetantur, nonnunquam & ipsos calamitosos fuisse qui acceperunt, & iis qui contulissent parum honorificos. nam multis perniciosa fuit ambitio, & honores ac magistratus præter dignitatem concessi.

De Aurora.

ENIMVERO non solum motus solis, & planetarum nonnullorum, per fabulas expresserunt antiqui, sed etiam cum talia vel talia nobis apparerent sydera illorum vires explicarunt. tum apparentem horam ante ortũ solis cum pruinis cœlum rubescit, auroram vocarunt, quia sub exortum solis aura lenis plerunque spirare consueuit, quam lucem cum intertextis fer

gestiua

genitisque vaporibus inficeremur, rubentem videmus, vnde rosea vocata fuit. Quae de Memnone tradita sunt memoriae, cum is orientis regionibus imperauerit, omnia ad historiam spectant.

De Tithono.

NVLLA alia de causa fictam fuisse Tithoni fabulam crediderim, quòd is eiusdem denique fuit mutatus ob longam senectutem, nisi vt ostenderet mortem esse omnium calamitatum ac miseriarum humanarum finem, quae Deorum immortalium beneficio sit hominibus concessa; quippe cum Tithono fuisset immortalitas Aurorae precibus impetrata fuerat, supplex à Diis petiuit, vt sibi liceret mori, cum satius esse duceret semel interire, quàm semper esse miserum, naturaeque difficultatibus infestari.

De Pasiphae.

PER Pasiphaes vero fabulam animae nostrae naturam antiqui ostendebant: est enim anima hominum Minois vxor viri iustissimi, quòd omnia nostra negotia liberè esse cum ratione coniuncta. vbi vero illegitimarum rerum appetentia inflammata fuerit, aut cupiditate exarserit alicuius turpitudinis, aut ira incaluerit plus aequo, defeceritque aliquo pacto ab ipsa ratione, tum dicitur committere adulterium, & cum tauro congredi, ex quo monstrum parit. nam qui semel leges contemnere aequitatemque didicerit, difficillimè postea potest intra iustitiae claustra coerceri, quare multa postea & periculosa monstra ex iniqua animi consuetudine nascuntur.

De Circe.

AT per Circes fabulam, quae dicta est à miscendo, significarunt animalium & plantarum generationem, quòd in ea necesse sit humorem à calore misceri; quare merito haec solis & humoris filia fingebatur. miscentur enim ab ipsa natura inter se elementa cum aliquid procreant. cum vero sempiterna sit haec generandi ratio, & elementorum natura, Circen immortalem esse dixerunt. & quoniam vnius corruptio generatio sit alterius, neque vnquam illud eiusdem formae ex illa corruptione nasci potest, sed longe diuersum, finxerunt hanc posse homines in varias animalium formas mutare. Vlysses ab illa non mutatur, cum animus immortalis existens & ab omni corruptione immunis, non habeat principia in quae dissoluatur, cum diuina quaedam facta sit à Deo per se subsistens [illegible] haec substantia per haec igitur immortalem esse animam significarunt, quamuis corpus multis morbis vexetur, & corruptioni denique sit obnoxium. Ethicè.

Circe libido est, quae nascitur ex humore & calore in animalibus, haec si illam naturae si nobis dominetur, belluarum vitia in animos nostros impellit, & pro cuiusque ingenio modo in Venerem impellit, modo ad iram perducit, modo crudelitatis & improbitatis omnis vim nobis imprimit: quare dixerunt comites Vlyssis animae motus scilicet in belluas diuersarum formarum conuersos. Sed quoniam adhuc nonnihil impellit vis syderum, dicta est sydera etiam de caelo deducere. at anima quae prudens & diuina extitit, si

modo se colligat, nullis bonum incertum capitur; neque tamen sine diuina ope hanc tantam voluptatum periculorumq; multitudinem potest superare: hæc enim per hanc fabulam antiqui innuebant.

De Medea.

MEDEAM rursus effinxerunt Solis filiam, quoniam plurimum possit bene affectionis natura, quæ procedit è Solis clementia: mores enim & animi motiones corporis temperamentum plerunque consequuntur. cum igitur Medea sit consilium Idyiæ suæ cognitionis filia; illa cum ei sydereum fuerit, quæ etiam deducit de cœlo, quia nemo sapiens iure appellari potest, nisi idem viribus placentarum moderetur, sibique ipsi imperet. opus est autem viro bono & sapienti cupiditatum fluxus refrenare, multaque efficere quæ vulgo videntur admirabilia. at vero qui libidinis, aut voluptatis alicuius causa, solum reliquerit, patrimoniumque & parentes & coniunctos prodiderit, quæ sunt animæ rationis præditæ consilia, quo pacto non in grauissimas miserias & omnium bonorum iacturam uno tempore illabetur? sic ipsam opus esse prudentia demonstrabant antiqui, & omnes sceleratos esse miseros.

De Iasone.

SIGNIFICABANT rursus per Iasonem, quem à iustissimo centaurorum Chirone educatum memorant, & artem medendi edoctum, animo adhibendam esse medicinam, quæ prudentia est, ut viri boni, & fortes & prudentes efficiamur. hunc sequitur consilium suæ Medea omnibus carissimis relictis, quoniam prudentia singula consilia debet antecedere, domanda est pertinacia, & superbia, & inuidia, & ira, qui omnes animorum morbi rationi & prudentiæ & medicinæ animorum sunt subiiciendi, quæ nisi subegimus, esse fatigatis necesse est. maxime vero omnium colenda est Deorum immortalium religio, quæ una est omnium virtutum, omniumq; felicitatis principium. in tot vero labores Iason nauigans incidit, quia prudentia nulla est nisi in difficillimis rebus constituta. qui enim ad multas fortunæ mutationes & vicissitudines intrepidus non extitit, hic neque bonus, neque prudens, neque constans iure potest appellari.

De Phryxo.

ATQVI fortunæ vicissitudines ferre æquo animo didicerit, cum eas nimio cuique ferre necesse sit; ille sapiens cum magna sua utilitate & non sine aliqua gloria existimari solet. quam secundam si quis placidè ferre non potuerit, ille tanquam Helle in mare amplissimum miseriarum delabetur ob mollem & muliebrem animum. Qui vero sapienter rebus præsentibus vti cognouerit, ille proximè ad Deorum immortalium naturam accedere putandus est, sin imprudenter & superbe abutatur, is ex altissimo dignitatis & potentiæ gradu Deorum consilio tandem deiicitur, quoniam superbos & crudeles odit Deus.

De Argo. & Capra caelesti.

TANTOPERE gratam esse Diis omnem mortalium beneficentiam demonstrabant antiqui, vt Iouem vel Capram inter sydera collocasse memorauerint, quod sibi lac praebuerit; & nauim Argon, quia tot heroas incolumes in patriam reuexerit. hanc consilio Palladis factam fuisse inquiunt, vt per hoc significarent omnem beneficentiam, quae quidem cum ratione suscipiat, gratam esse Diis immortalibus, maximeque laudabilem; quamuis illa etiam quae fortuito, aut potius naturae ductu, quam iudicio fit, non sit reprehendenda.

De Niobe.

CVM per superiora exempla ad beneficentiam & ad liberalitatem nos antiqui adhortarentur, nonnullas postea fabulas inuenerunt, quibus arrogantia & temeritas, & superbia deprimerentur, quo aequo animo omnes fortunae vicissitudines perferremus. Nam cum nonnullis ob felicitatem amicorum contemptus, & acceptorum a Diis obliuio, & Deorum ipsorum despicientia in animo oriatur; tunc proxima est Dei vindicta, quae omnia vel felicissima vno die potest labefactare. Hanc temeritatem deprimentes antiqui, omnemque humanae felicitatis inconstantiam ante oculos proponentes, Nioben abundantem rebus omnibus felicissime eodem die, & iisdem carentem [illegible], quoniam vel Deos ipsos irrisisset. Sic Thamyris cum nimis fuisset arrogans ob poeticae facultatis peritiam cum Musis certare ausus, satis ingentes suae temeritatis poenas dedit. Non enim conuenit rebus aduersis nimis tristari, aut prosperis nimis animo extolli, cum rebus omnibus adhibenda sit moderatio, quia nihil boni habemus, nisi a Deo. Ille enim deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Sic non leue supplicium passus est Marsyas, quia vel cum ipso Deo, a quo canendi artem acceperat, *de cantu* contendere ausus fuit. Sic Arachne etiam fertur in bestiam mutata, quia ausa fuisset cum illa Dea, a qua didicerat texendi artificium, de artificio contendere.

De Ixione.

TVM rursus ad animorum nostrorum tranquillitatem multa fuerunt figmenta ab antiquis sapientibus prudenter excogitata. Non enim solum crudelitatem & inanem gloriam ob felicitatem praesentem reprehenderunt, hominesque ad liberalitatem adhortati sunt, sed etiam ad expellandam ex animis nostris ambitionem & inuidiam, quae acerrimi sunt & infestissimi animorum nostrorum stimuli, & ad reprimendam libidinem, dixerunt Ixionem ob cupitum adulterium de caelo fuisse ad inferos deiectum, quod nonnulli ad historiam transferunt. At vero quod fuerit rotae alligatus, a qua perpetuo circumferretur, illud certe ad historiam referri non potest. Cum enim ex alterius familia Regia eius, cuius vxorem constuprare tentauit, excidisset, idem factus est omnium hominum miserrimus, quia perpetua ambitione & libidine distrahebatur. Nam qui gloriae inani, tanquam imagini virtutis capiuntur, illi nihil syncerum, nihilque laudabile sciunt, sed multa illegitima

& absur-

& absurda agant necesse est, multisque cupiditatibus, & omnibus animorum affectibus obsequantur. Neque vero ob hos motus animi tantum hæc tradita sunt in fabulis, ut ab iis abstineamus, sed etiam ut demonstraretur quid nullius status illorum est futurus, qui ob illegitimas artes ad honorum apicemque gloriæ contenderunt. Nullus enim honor nisi per virtutem teneri potest.

De Sisypho.

DEINDE ad deprimendam loquacitatem omnis improbitatis vindicem Deum esse dixerunt, qui solet in illos etiam animadvertere, qui fidem non servarunt iis magistratibus ac Regibus, a quibus dignitates acceperint: non enim convenit res arcanas principum in vulgus proferre. Neque tamen minus hoc ad illos pertinet, qui magistratus & honores expetunt cum summa animi contentione, & tamen sæpius repulsam patiuntur, qui per hanc fabulam admonebantur nihil esse humano generi calamitosius ambitione. Poterat tamen ad omnia humanæ vitæ studia illud ipsum transferri; quod ubi illa, quæ prius admirabatur, aliquis consecutus fuerit; tum eius rei pertæsus alterius cupiditate capitur.

De Tantalo.

REVOCANTVR præterea ab avaritia mortales per fabulam Tantali, cum opulenti propter divitias dici filii Iovis consueverint. Iidem condemnati sunt apud inferos siti perpetuæ, cum nulla sit vel in maxima divitiarum copia satietas: quippe cum illarum etiam desiderium una cum ipsa copia excrescat.

De Tityo.

SI quis vel viribus corporis, vel nobilitate generis, vel humanis viribus fretus æquitatem, reliquasque virtutes neglexerit, ille poterit Tityi supplicio ab omni turpitudine deterreri, cum neque tantum quidem corpus, tantaque proceritas ipsum Tityum protegere a divina vindicta potuerit. Fuerunt tamen nonnulli qui Tityi fabulam ad segetum naturam retraxerint, ut suo loco dictum fuit.

De Titanibus.

TITANVM fabula non quidem ad mores componendos, sed ad naturæ negotia explicanda, conficta est: qui dicti sunt adversus Iovem arma cepisse, & rursus ab eo fuisse in tartarum deiecti, quia naturalia corpora corruptioni obnoxia videntur quidem sempiternis illis cœlestibus corporibus se velle æquiparare, cum tamen ad interitum cito prolabantur; quoniam singula formæ animantium sint sempiternæ. Has igitur formas sive Titanes patres hominum ac Deorum, & omnium animantium fontem appellarunt. Quidam solem Titana putarunt esse, alii crassiora elementa, quæ ob suam materiam inferius detruduntur a vi superna.

De Gigantibus.

SIC etiam Gigantum fabula illorum arrogantiam deprimit, qui confisi magnitudini suarum virium, vel religionem Deorum, vel Deos ipsos parvifaciant. Nam certè quidem qui plurimum valent viribus, illi minimum possent ingenio. Hi igitur cum imprudentes, & temerarii, & crudeles, & ad omnia flagitia propensi sint, facile Dei ultionem in se convertunt, cum nullum scelus denique impune committatur, quare coelesti fulmine icti sunt, aeternis suppliciis apud inferos, & perpetuis miseriis fuerunt addicti.

De Typhone.

AD explicandam ventorum quoque naturam, vel incendiorum subterraneorum, non inelegantem fabulam de Typhone antiqui excogitarunt, qui capite illum caelum pertingere dixerunt, & altera manu orientem, altera occidentem pertingere. Venti enim à superiore aeris parte & nubibus perflare incipiunt, & vel orientem vel occidentem versus latissime perflant. Ad celeritatem ventorum exprimendam totum corpus plumis tectum Typhonem esse dixerunt, cui plura erant capita propter vices ventorum multiplices; tamen aliquando sint noxii. Typhoni viperarum spiras circa crura tribuerunt. Hunc Iupiter compressit, quia coeli & solis temperies his moderatur. Quam tamen fabulam alii ad historiam deduxerunt.

De Paride.

POSTEA ut non solum à temeritate & arrogantia homines abstinerent, sed ab omni parum honesto animi impetu, qui se dignos putant, ut certe continerentur; Paridem finxerunt pro libidine opes ingentes, & sapientiam Dearum neglexisse; atque illud iudicium obstinate à sola posita defensione totius Asiae imperium funditus evertisse. Sic igitur ad imperatorias virtutes homines per hanc fabulam adhortabantur, ad temperantiam scilicet, & sapientiam, & Deorum metum, cum neque nobilitas, neque vires, neque opes dignae sint imperio, si sapientia, & iis virtutibus, quae necessariae sunt, caeteris imperantis careant. Quis enim vel improbo vel stulto iudicio diu laetari poterit? aut cui non vel sua scelera tandem molesta fuerint? ut ipsius temeraria iudicia fuerunt, & quantae calamitatis autor sit libidinosus & dolosus iudex civitatibus admonerentur, haec ficta sunt ab antiquis.

De Actaeone.

ATQVE cum ad beneficentiam & liberalitatem & humanitatem nos sapientes per superiores fabulas adhortarentur, omniumque scelerum fundamentum esse oblivionem acceptorum beneficiorum existimarent, significabant per Actaeonis fabulam non in quosvis, sed in viros bonos tantum beneficia conferri convenire; quia quae ingratis fiunt hominibus, nō solū amittuntur, sed ab famosos viros quae vitiis bonis adiuta illis forent apparantur. Ne igitur honori, sceleratibus, ut neque nostros insidiatores nostris sumptibus aleremus, & ut prudentiores essemus omnes in conferendis pro viribus

nostris

nostris beneficiis, hac fabula admonebamur. Significant præterea deuitandam esse omnibus curiositatem, & earum rerum studium, quæ nihil ad nos pertinent: quoniam multis perniciosa fuit arcanorum consiliorum principum cognitio.

De Hercule.

VT autem demonstrarent sapientiam esse donum Dei, nullamque virtutem esse sine diuina voluntate, Herculem, qui fortitudo est, & prudentia, & animi magnitudo in omnibus vitiis profligandis, voluptatibusque conculcandis, Iouis filium finxerunt: possumus enim ad diuinam naturam vel propius accedere, qui per summam integritatem & beneficentiam in omnes cum summa omnium laude suam ætatem transfigunt. Vt autem ad hoc instrueret, non erit inutile alienæ virtutis exemplum, atque in primis superbia, & ira, & arrogantia, & animi furor monstra grauissima plectenda sunt, omnis crudelitas ex animo tollenda, omnes illegitimi animi motus reprimendi, omnis voluptas parum honesta euertenda, auaritia præterea, rapinæ, latrocinia viro bono fugienda, sublimandi iniquè oppressi, intemperantia omnis & libido extinguenda, ad quam siquis vel paululum conniueat, ab appetentia nunquam cupidissimo fluuio deferetur ad multa turpia & viro bono planè indecora. Atque cum voluptatum omnium finis sit dolor & miseriæ, siquis neglecta virtute & animi constantia ad has prolabatur, is sentiet demum quam miserum sit turpibus cupiditatibus inseruire.

De Achelôo.

NEQVE elementorum solum procreationem inter se mutuam, aut animalium, aut ventorum ex vaporibus, aut fulminum per fabulas significabant antiqui, sed etiam fluuiorum ortum, & rerum singularum generationem. Quare Acheloum Oceani filium dixerunt, cum ex oceano omnis etiam aquæ dulcis natura originem capiat. Quamuis senserunt alii potius ex aere in aquam verso flumina generari.

De apro Calydonio.

AT verò non vnum exemplum, sed plura fabularum nos ad Deorum cultum inuitabant, propositis etiam grauissimis suppliciis illis, qui religionem neglexissent. Sic igitur Cyclops, quia Iouem contempserat, ab Vlysse obcæcatus fuit, & aper Calydonius regionem late deuastauit Aetolorum, quia Oeneus Dianæ cultum neglexisset. Nam cum nulla calamitas sine Deorum consilio & prouidentia contingat, nam nihil certe fit temere, nisi propter hominum improbitatem. Nam propter peccata veniunt aduersa.

De Centauris.

AD reprimendam autem temeritatem impiorum & sceleratorum hominum, qui libidine & cupiditate ad quæuis turpia feruntur, neq; vllo modo passi sunt contineri per res eorum gestas explicarunt. Nam qui vino immode-

moderatius vsus fuerit, qui libidini & cupiditatibus obtemperarit, qui manus iniecerit alienis violenter [illegible], qui temperantia & aequitatem in rebus omnibus vel optimam esse non cognouerit, hic per furorum dedecus patriam, facultates, parentes, liberos, vxorem relinquere cogitur, & exterris ac inops [illegible] denique vitam degit.

De Harpyis.

NEQVE per Typhona solū vim ventorum antiqui explicare nitebantur, sed etiam per fabulam Harpyiarum. nam sicuti fluuiorum, fontium, lacuumque natura per Naiades ac nymphas; per Iouem vis ignea, & pars aeris superior; per Neptunū aqua; per Vestam terra, per Iunonem inferior aeris pars; sic per Harpyias vis & natura ventorum significata est ab antiquis. sunt enim filiae Thaumantis & sorores Iridis, quoniam imbres & nubes & venti ex eadem materia & vaporibus scilicet procreantur.

Ac Ethicè.

Significabant praeterea per hanc fabulam auaritiam & immoderatam opū desiderium tanquam graue supplicium mortalibus esse immissum Deorum iussu. nam vel sibi ipsi, vel caeteris hominibus auarum crudelem esse necesse est; quod in comparandis opibus auarus per multorum iniurias accumulat, aut sibi detrahit necessaria. cur enim oculis captus fuit Phineus, cui Harpyiae epulas surripiebant? quia non videbat humanam conditionem vitaeque intra angustissimos terminos inclusam, paruisque esse contentam. atque id etiam confirmatur per Harpyiarum formam.

De Hesperidibus.

HAESPERIDVM fabula excogitata fuit ab antiquis ad rerum astronomicarum rationem explicandam, per quam & orizontis obliquitatem significabant, quae erat omnibus hominibus, praeterquam habitantibus sub aequinoctiali, & sydera solis lumine per diem occultari; at Herculem translatam perceptam siderum etiam illorum, quae occultabantur, cognitionem in Graeciam detulisse. quod quidam ad studium auarorū transferendum censuerūt.

De Atalanta.

VT vero ante oculos mortalium proponerent quantopere insaniant illi, qui voluptatum ductu se trahi patiuntur, Atalantae per luxuriam [illegible] perituram fuisse dixerunt. Est enim voluptas Atalanta, quam semper per magna vitae pericula expetimus. Hanc vbi quis consecutus fuerit nulla habita vel Deorum vel legum reuerentia, non amplius is humanam formam animi retinebit, sed in teterrimam belluam vertetur.

De Theseo.

ALTERA ex parte difficultates & labores complures humanam vitā [illegible], quas res nemo superare potest nisi optimis & firmissimis sapientiae institutis confirmatus: ad quod significandum Theseum tradiderunt

multos latrones & crudelissimos tyrannos absumpsisse, ac labyrinthi fraudes aperuisse. est enim labyrinthus vita hominum multis difficultatibus implicita, cum semper graviores aliæ ex aliis oriantur, è quibus nemo nisi per singularem prudentiam & fortitudinem & constantiam se explicare potuerit. has ipsas difficultates intra se continet ambitio, & avaritia, & libido, & omnia scelera, in quæ si quis semel ingressus fuerit, haud facile exitum invenit. si quis verò singulari prudentia non excellat, in labyrinthum scelerum aut cupiditatum semel ingressus ante ibi emoritur, quã se expedire possit. quam turpium enim rerum voluptas sit parens, & quam calamitosarum, argumento fuit Terei libido.

De Medusa.

VT quantopere opus sit constantia adversus voluptates demonstrarent sapientes, Medusam omnium mulierum pulcherrimam esse finxerunt, ob apparentem & ad se allicientem suavitatem. sed omnes ab illa in lapides converti dixerunt à quibus visa fuisset, cum vel Minervæ templum violasset, quia voluptatibus dediti omnem deorum cultum parvifaciunt, omniaque humanitatis & officii iura conculcare pedibus consueverunt, omnibusque honestis rebus fiunt inutiles. alii superbiam & arrogantiam per hanc fabulam deprimendam putabant, quia cum dea certasset Medusa de capillorum pulchritudine, qui enim illis vitiis laborant, & homines & Deos parvifaciunt. sic igitur refrenandam libidinem, & temeritatem & arrogantiam illi admonebant, quia horum vitiorum Deus est gravissimus vltor. nam non modo capillos Medusa amisit, sed etiam Deorum consilio & opera missus fuit Perseus ad eam occidendam.

De Gorgonibus.

QVONIAM vero duæ dicuntur esse facultates animæ nostræ, altera rationis particeps, altera sine ratione: quæ rationis est compos, seniores natæ Grææ dictæ sunt ab antiquis, prudentia scilicet quæ in rebus difficillimis præcipue, & in rebus publicis est necessaria. at sorores harum sunt Gorgones voluptates dictæ, quæ homines implicant ac perimunt, à quibus Perseus sine Græarum auxilio se explicare non potuisset. cum enim ratio & cupiditas in eodem animo nascantur, cupiditas rationi pareat necesse est, quare dictus est Perseus sua prudentia capto Græarum oculo, consilio & auxilio Palladis illas superasse. at Physicè.

Dicuntur Gorgones esse aquæ maris filiæ, à fremitu dictæ. ad has sol divina mente minister contendit, idque Minervæ consilio, quia omnes actiones naturæ sunt pro divina sapientia, cum Deus & natura nihil frustra agant. ob motum celeritatem huic Nymphæ volucres calceos tribuerunt, quia per omnia penetret. cum extenuet vapores ita ut videri non possint, habere dictus est galeam Plutonis, & ensem Mercurii. Medusam mortalem occidit Perseus, quia subtiliorem tantum aquæ partem attrahit, quæ supernatat, quæque habilis est ad mutationem. cum vero admirabilis sit sapientia Dei, qui vires has soli attribuit, attonitus prope fit ad reliqua hæc humana ingenia, qui cognitione & mente in hæc arcana naturæ opera penetrare valent.

aures reliqua neque tantilli quidem faciet.

De Sirenibus.

CVM nobis vitandam esse desidiam per hanc fabulam, omnemque in rebus gerendis negligentiam antiqui significarent, hanc per Sirenas suauitate cantilenae homines ad se allicere demonstrabant, & in summum capitis discrimen denique inducere. alii voluptates esse intellexerunt, quae patre tamen Achelóo scilicet natae sunt. cum vero partim essent belluae, partim virgines, duplicem animae facultatem ostendebant rationi parentem scilicet, & rursus appetentem. nam qui paret rationi, homo est; qui non paret, bellua: neque quidpiam aliud verè hominem facit. vnusquisque nostrum medias insulas habet Sirenes, cum animus diuersis motibus agitatur. si quis igitur illegitimos motus secutus fuerit, hic in extremas miserias denique inducitur: quare aures ad harum cantus sunt obturandae. quidam adulatores esse Sirenes putarunt, qua peste nulla est neq; humano generi perniciosior, neque funestior.

De Orpheo.

CELEBRATVS fuit Orpheus à poetis non solum quidem ob poeticae facultatis praestantiam, sed multo magis ob iustitiam & aequitatem, qua non solum in caeteros homines, sed in seipsum vsus fuit. nam placatis inferis animi perturbationibus scilicet, iustitiam suam Euridicem in lucem extraxit. at si quis fuerit paulo negligentior in seruanda aequitate, rursus eodem relabitur, vnde fuerat profectus. vt igitur moderationem animi motibus adhiberemus haec ita conficta fuerunt.

De Musis.

CVM vellent Pythagorici demonstrare omnia caelestia corpora musicā harmoniam efficere, & sonos varios pro magnitudine sphaerarum, aut pro celeritate, musarum nomina introduxerunt; atque ad planetarum imitationem musicis instrumentis septem chordas primum accommodarunt. quae deinde additae fuerunt. Sic igitur musicam diuinam scientiam Pythagoras significauit, qua possent animi mortalium ab impuris cupiditatibus refraenari, & mores componi. Quòd diuinorum illorum corporum animae potissima facultati praeessent, id planè significabat res humanas à mente diuina, caelestibusque corporibus gubernari; atque omnem in quauis facultate praestantiam ad homines caelitus demitti.

De Daedalo.

PER Daedali verò fabulam significabant omnes iniquos esse calamitosos, nulli fortunae putandam firmam esse iusti principii amicitiam. mediocritatem tamen expetit, quàm ardua quaeque & sublimia, quia summae praestantiae coniuncta sunt ingentes calamitates & pericula. nam mediocritas neque valde inuidiosa est, neque contemnenda.

De Pelope.

VOLVPTATVM naturam periculis & calamitatibus plenam experimentes antiqui Pelopem cum Hippodamia de nuptiis curruli cursu certantem introduxere, ita tamen ut si vinceretur, ultimo afficeretur supplicio. Quod tamen certamen ad universam mortalium vitam miseriarum, contentionum, periculorumque plenissimam potest referri. nam eximia quadam fortitudine & sapientia opus est ad devitandas tot miserias, quæ vitam mortalium circumsistunt, aut ad tot difficultates fortiter sustinendas; quas nisi vincamus, nos ab illis vinci omnino necesse est.

De Perseo.

CVM vellent demonstrare antiqui quanta vis esset avaritiæ, nullumque locum esse satis munitum adversus largitiones, aurum de cœlo in gremium Danaes ad illam contra instituta patris violandam finxerunt. Hæc Perseum postea peperit, qui Medusam obtruncavit, id est, cum ratio sit, quæ omnes illegitimas voluptates extinguit. neque tamen illud sine Dei auxilio facit, quia nemo bonus est, nisi Deus illi ad hoc ipsum opus valuerit, cuius semper auxilium est implorandum.

De Oceano

VBI superioris partis elementorum, ac virtutes solis per fabulas expressissent antiqui, moresque animam hominum optimis pro viribus informassent, & eorum quæ in aere gignuntur naturam declarassent, mox ad aquarum naturam explicandam accesserunt: dixeruntque oceanum universarum aquarum patrem fuisse ab optimo & sapientissimo opifice Deo creatum, quem e terra undique iussit recedere. Sic igitur bonitas divina cuncta commiscens ad ortum excitavit, ut dixerunt sapientes. dictus est pater idem rerum, quod imbres & fluvii ex oceano procreantur, atque ex iis omnia plantarum animaliumque genera. Deinde cum reperta sit navigatio significarunt in ea opus esse singulari prudentia, quare dixerunt Prometheum amicissimum fuisse Oceani. non enim solum scopuli vitandi sunt, sed tempestates etiam providendæ.

De Tritone.

TRITONES vero nulla alia de causa fuerunt introducti ab antiquis, nisi ut demonstrarent nullum locum Deo vacare, sed ubique & præsto esse advocantibus, & facile de consceleratis pœnas sumere.

De Ino & Palæmone.

NEQVE tempestates quidem sine Deorum consilio contingere navigantibus existimabant, quando Leucotheam sive Ino, quæ nutrix fuit, & Palæmonem navigantium tempestatibus præesse voluerunt. nam cum Venti mare invaderent, dicti sunt se in mare præcipitasse. at Echine.

Cum homines adhortarentur ad beneficentiam, Inus exemplum in medium

attulerunt

attulerunt, quæ etsi grauissima pericula ob liberalitatem, qua vsus ē in Bacchum contraxit, tamen in summam felicitatem denique peruenit: nam pro rebus bene gestis solet Deus calamitates in summā felicitatem conuertere.

De Nereo.

VT autem prudentiam omnibus in rebus vtilem esse ostenderent, & nauigantibus præcipuè necessariā ob multa quæ nauigantibus eueniunt aduersa, Nereum fuisse nauigandi peritissimum filium Oceani & Tethyos esse dixerunt: qui Nereus, quoniam sapientis est ad multas opportunitates se accommodare, dicitur in varias formas se vertere solitus. Ne quis igitur ob inclementiam Deorum, potius quam ob suam ipsius inscitiam, se naufragium pati, aut perire arbitretur, hæc de ipso Nereo & Nereidibus confinxerunt. Nō enim accusanda est diuina clementia, si quis temeritate imprudentiaq; sua fretus se in grauissima pericula intruserit; cum Deus prudentes tantum & diligentes, cui vires desunt humanæ, adiuuare soleat.

De Proteo.

CVM adhortarentur autem ad prudentiam, quæ necessaria est ciuitatibus, & amicitiis conseruandis Proteum non solum virum bonum, sed etiam in omnes formas se vertentem, vt Nereum, introduxerunt. Nam sanè viro prudenti non solum motibus animi moderari ratione & consilio necesse est, sed etiam ad omnes fortunæ euentus, & ad omnes temporum vel personarū opportunitates animum suum accommodare. Id, qui facere potest, nostris præcipuè temporibus plurimum gratia & opibus valet. Sed ego, (sic enim meum est ingenium) nunquam prudens in hoc genere existimabor, quia nō possum Genium cuiquam adulari, neque possum cum nebulonibus, quorum magna est & late patens multitudo, conuenire. Non tamen illum vitupero, qui id facere possit, cum præsens opportunitas illa postulauerit: nam cum stultis stultandum est. Hanc ipsam prudentiam necessariam magis ciuicā profectò, quam priuatam, iudico: quoniam alteris vt omnium fiat exemplar, alteris ad honestatem tantum se accommodare opus est. Sic igitur significarunt prudentes cedendum esse tempori, & rebus ac personis pro dignitate tribuendum.

De Castore & Polluce.

NEQVE vero flammas illas sine Deo apparere crediderunt, quę nauigantium antemnis vel carchesiis, insiderent per tempestatis tempora; quæ, vt suo loco dictum fuit, modo certam tranquillitatem prædicerent, modo portenderent perniciem nauigantibus.

De Aeolo.

AEOLVS ventorum, tempestatumque Deus creditus est, non solum quia signis obseruatis ventura multo ante prædicebat, sed etiam quia iræ modera-

moderaretur, eamque pro opportunitate negociorum, cum res ita postularet, simulare cognouerit. Nam vel ex hac ipsa morum varietate nomen illud obtinuit. His praeterea accedebat, quod nihil omnino carere moderatore poterat, quando vel leuissimi venti suum habebant gubernatorem ac Deum.

De Scylla.

ATQVE, vt paucis complectar, illud eandem demonstrarunt antiqui, quod in Ethicis scribit Aristoteles, virtutem esse medium inter duo extrema, quorum extremorum vtrumque est vitiatum. Nam cum ex altera parte Scylla, ex altera Charybdis grauissima monstra in Siculo mari nauigantibus sint deuitanda, mediumque iter inter vtrumque tenendum, is tandem incolumis euadit, qui in neutram in partem magis declinauerit. Cum enim vita mortalium sit tanquam longa nauigatio, in qua permultae occurrunt difficultates, multaeque variorum monstrorum illecebrae, neque difficultatibus, neque illecebris cedendum est, sed omnibus moderatio adhibenda, cum neque aliquam seueritatem, neque aliquam mollitiem vita hominis possit perferre.

De Orione.

TVM rursus vt explicarent antiqui generationem elementorum, & alterationem, & eorum, quae fiunt in sublimibus, Orionem trium patrum filium introduxerunt. Est enim Orion ventorum & pluuiarum & fulminum & tonitruum materia. Nam rerum omnium semina in mari continentur, quia sunt elementa omnia in omnibus, manifestius autem in mari, quod aqua magis sensu percipiatur, cum accipit mutationem. Vis Apollinis vapores ex aqua excitat, eosque extenuatos non sine quodam spiritu innato, in aera extollit. Iupiter, quod aer sit, patet. Vt vero supernatantem materiam esse demonstrarent, Orionem impetrasse a patre fabulati sunt, vt super aquas incederet. Haec materia in aera diffunditur, atque cum Orion ibi coecus Meropen violasset extra regionem eiiciatur priuatus lumine; necesse est enim vapores per aera penetrantes, & ad summam partem accedere, per quem locum diffusa & dilatata materia imbrium & exterorum ignis primam vim sentit paulatim deficere. Sic igitur ad significandum circulatum elementorum naturam & generationem hanc excipi a Vulcano dixerunt, & ad solem proficisci, mox reuerti in Chium; quia vapores per calorem attracti sursum feruntur, mox ab antiperistasi siue a circumstanti frigore in superiora, ad quam peruenire possunt, aeris regione rursus coacti in pluuias funduntur; quod quoniam fit per vires lunae, fabulati sunt Orionem ausum fuisse Dianam attingere, & idcirco sagittis ab illa fuisse confossum. Videntur enim nobis vapores lunam attingere, cuius vis est tanquam fermentum in pluuiis concitandis, & regendis vaporibus, veluti reliqui planetae vim eius adiuuant aut impediunt. Quod autem Orion materia eiusdem sit imbrium, vel illud est argumentum, quod, cum in signum coeleste versus dicatur, nunc etiam suo exortu frequentissimas pluuias concitat, & ventos, & tonitrua, & fulmina. At Ethice,

Grauissimas calamitates passus est idcirco Orion, quia nimirum non calamitosa libido, & illegitimarum rerum cupiditas, esse potest. Deinde ad de-

primendam

praecaluisse omnem mortalem arrogantiam, quia finem illam habeat ut in aliqua re praestantiorem, caeterosque mortales aliqua re longo intervallo superet, at Deum habere, qui se longo spatio relinquant, omnesque vires humanas antecellat.

De Arione.

ENIMVERO ne quis sua flagitia occultari posse diutius arbitraretur, cum corpe quidpiam patrasset, Arionis fabulam excogitarunt antiqui; ut significarent vel volucres coeli, vel feras sylvestres, vel pisces maris certissimos testes fore aliquando nostrorum scelerum; si homines vel defuerint, vel nos noluerint accusare, & laborantibus viris bonis opem ferre; cum Dii sint scelerum omnium ultores & vindices.

De Amphione.

MERITO itaque Amphion ultimo supplicio ab Apolline Latonae filio affectus fuit, quia nimium ob lyrae pulsandae peritiam gloriaretur. Nam Latonam Latonaeque filios contumeliis affecit, quod Dea nulla re hominibus praestaret, cum rudes & imperitos haberet filios, si secum conferantur. At Dii, quibus invisa est omnis mortalium arrogantia, temeritatem Amphionis iniquo ferentes, illum gravissimis domesticis calamitatibus affecerunt. Quare siquid praeclarum habemus, per quod excellamus, id totum a divina bonitate nos habere putandum est.

De Halcyone.

SIC Ceyx maritus Halcyonis Rex Trachiniorum cum forma corporis, opibus, nobilitate caeteros homines antecellere sibi videretur, iam non amplius se parem esse mortalibus arbitratus est; quare se Iovem, uxorem Iunonem appellavit. tantam arrogantiam hominis non ferens Deus saevam tempestatem naviganti Ceyci immisit, quae illum subvertit; quare potuit, quae sublimia sunt, & in altissimo fortunae gradu collocata, citissime posse divina potentia everti, cum quis paulo feliciorem fortunam aequo animo ferre non potest.

De Deucalione.

AT prudentes & innocentes & pios homines, & certam moderationem animi in rebus omnibus adhibentes, Deus ab imminentibus periculis subtrahit; quare Deucalionem prudentiae suae Promethei filium in arca servatum fuisse inquiunt per diluvium.

De Ione.

IONIS contra fabulam praeterea introduxerunt cum naturam terrae exprimerent; quae in medio aquarum undique consistat, quod vapores assidue ex illa exurgant, quod fertilissima est omnis generis frugum & animalium, & te-

cum

rum prope innumerabilium. Quod temperatum calorem illa capiat, quod cœlo vndique tegitur: quod altera pars semper solis lumine illustretur, & altera vicissim nocturnam habeat. Deinde attendebant terram fieri feraciorem agricolarum industria, vbi cœli clementia aliquantulum deficeret. Alii ad lunæ congressum cum sole & ad totam naturam lunæ fabulam traduxerunt, qui dicunt in planetarum congressibus nubes aut nebulas gigni, & e coitu de illa ferè semper a coniunctione cornutam exire, omnibus aliis stellis esse inferiorem. Mox fuisse lunam & alias impacientes, illa omnium stellarum vires superat; cuius vires magis conspicuæ sunt in humanis corporibus, quam cæterarum cum aliquantulum creuerit. Cum vero luna velocissima sit omnium planetarum, singulis mensibus terrarum orbem peragrasse, cum eadem modo ad meridiem, modo ad septentrionem declinet a signifero circulo.

Ethicè.

Io anima dicitur improborum hominum, quæ e cœlo in hoc corpus tenebrarum & caliginis plenum delapsa est: mox in bestiam vertitur, neque capit diuinitatem aut immortalitatem speculari. Illa donatur Iunoni, id est, cupiditati, tanquam opum desiderio; Argi vero oculi sunt libidines, assiduæ conscientiæ stimulus, tormentumque peccatorum recordatio. Hic facit vt exagitati animi molestiis per terras feramur, & pristinam hominum formam reformamus, ac Dii immortales denique per sanctitatem vitæ & innocentiam, & iustitiam, & humanitatem in omnes viros bonos efficiamur, si Deus optimus hunc asilum nobis immittere voluerit: quod vt faciat assiduè rogandus est.

De Vesta.

CVM vellent significare terram esse compagem mundi stabilitatem ac firmamentum corporum naturalium, vnde omnia quæ nascerentur initium caperent, Vestam veterum Deorum matrem appellarunt; quamobrem omnium sacrificiorum primitias illi primæ obtulerunt: quod autem omnia elementa Deorum nominibus appellarentur, iam explicatum est.

De Vlysse.

VLYSSEM autem, tanquam effigiem & picturam in qua cernerentur humanæ vitæ perturbationes, introduxerunt antiqui, nam ob ea altera parte difficultates & labores, ex altera voluptates ac suauitates nos circumstant, sicuti dictum est cum de Scylla loqueremur, is demum solus sapiens existimandus est, qui ab vtrisque se cum summa laude, omniumque hominum admiratione explicauerit. Per Vlyssem igitur sapientia prosperam & aduersam fortunam, difficultates & suauitates vitæ sapienter, & tum quadã animi moderatione perferri oportere significabant.

De Oreste.

ATQVI vt omnibus manifestum esset nihil magis hominum vitam infestare, quam grauissimorum scelerum conscientiam, & supplicium expectationem, visas fuisse assiduè furias Oresti, quæ armatæ facibus insectabantur

illum

illum semper infestarent memoriae prodiderunt. Nihil enim magis molestũ est, nec ad perturbandum animum concitatius, quam recordatio praeteritorum scelerum: nihilq; contra magis confert ad quietem & animi tranquillitatem, quam integritatis & innocentiae opinio.

De Chimaera.

PER Chimaerae autem fabulam naturam fluminum & torrentium praecipue significarunt; qui ob imbres hybernos, nivesque copiam, perpetuo prope violentoque cursu delabuntur, tanquam leones indomiti & effraeni, cum vero aestiva quaeque tempora [illegible], similes caprae habitae sunt: at cũ fluxu & estu [illegible] alveis feruntur in morem viperarum, dicti sunt extremam partem habere serpentum. Hoc monstrum Bellerophontes Pegaso [illegible] interemit, qui calor solis per aestatem pluviarum copiam non ita frequenter cogi patitur, quare torrentes exiccantur. Ac Ethice.

Per hanc eandem fabulam nos antiqui ab ira omnium maximorum corporum [illegible] ita turpitudine [illegible] revocabant, nam furibundos illos facit, qui illi motui animi exagitantur; occulosq; rubro colore perfundit, quare a [illegible] Chimaera dicta est. nullum est vitium magis vel honori, vel vitae mortalium, vel facultatibus infestum, quam ira, quae omnia uno tempore evertit, nisi ratio illi moderetur. qui sunt huic vitio dediti, non minus a nostra consuetudine avertendi sunt ac devitandi, quam teterrimi & maxime perniciosi serpentes.

De Bellerophonte.

FINXERVNT praeterea Bellerophontem [illegible] esse motu solis [illegible]; quoniam aere [illegible] pars levior sursum elata [illegible] [illegible] demittitur, atque cogitur. cum vero pars subtilior ad ignis regionem fertur, pars illa gravior a Iove deorsum demittitur, quare a Pegaso delectus fuit Bellerophon. alii hoc ad totam elementorum naturam, circulareque motum generationis transtulerunt. Ac Ethice.

Sapienter esse humanam vitam transigendam demonstrabant; quia neq; adversis nimio tristari, neque felicibus rebus nimis gloriari opus est; quibus omnibus adhibenda est animi moderatio, & divina clementia non minus in prosperis quam in adversis imploranda. qui enim per felicitatem Deum sibi conciliarit, is si quid adversi postea contingat, eum sibi placatũ & adiutorem cognoscet. At si quis nimium felicitate rerum praesentium fletatur, neque moderatione [illegible] cognoverit, ille ab omnium [illegible], [illegible] vindice Deo de summa felicitate deiicitur.

De Rhea.

AD exprimendam vero terrae naturam, multa fuerunt ab antiquis de Rhea, deque eius sacrificiorum ritibus memoriae prodita. est autem Rhea [illegible] terra, quae ad rerum generationem pertransit atque loca quae ferri & [illegible] ponderibus rerum pulsabant, hinc ventis, & imbribus, & grandine, & omnibus quae de caelo decidunt pulsari significabant. Haec dicta est in aere pen

deæ, nullamque in partem magis deuergere, quam turrita corona insigniti. Idcirco in curru vehi finxerunt. vocata est omnium deorum mater, quia, vt diximus, omnium corporum naturalium sit sedes & fundamentum, circa quã & ex qua omnis fit animalium generatio, & elementorum ferè mutationes. atque horum mutationem celeritati plurimum confert ventorum natura, qui tricestri sunt frigoris & caloris: nam omnis vis naturæ plurimum ab illis adiuuatur.

De Latona.

NEQVE vero simplex de mundi ortu explicatio per fabulas excogitata est ab antiquis; quippe cum ex informi materia, quam chaos appellabant, natum esse primum Solem ac Lunã crediderint. nam Latona dicta est chaos, quòd omnia naturalia corpora in ea permista & confusa latuisse credita fuerint. alii dixerunt Latonam esse terram, cui Iuno obstitit ne pareret Phœbum ac Dianam, ob frequentes vapores, qui mundo recente adhuc contigerant, quibus Solem ac Lunam occultari diu accidit. cum vero ita frequentes nebulæ contingant sole inualescente præcipue, pestifer fit aer, multique grauissimi morbi animalia & plantas infestant. at vbi sol iustas vires assumpserit, tunc cessant illi morbi ob aerem digestum, omnisque vis pestilentiæ, nisi si qua sit è contagione, euanescit. Sic enim Apollo est dictus serpentem sagittis interfecisse.

De Curetibus & Corybantibus.

QVOD autem venti terræ, rerumque omnium generationi plurimum conferant, patet vel ex eo, quod Curetes ac Corybantes, qui venti erant, matris Deum ministros esse tradiderunt, quod per eorum strepitum significabatur. per hos enim non modo pluuiæ & frigora fiunt, sed omnia naturæ opera, neque vllum est vel plantæ vel animalis semen quod ventosum non sit & per ventum extrudatur, cum sit generationi procreatum. sic igitur venti dicebantur salutis animalium autores, generationi rerum præfecti, & terræ imperare, quod significabatur per Curetes & Corybantes.

De Cyclopibus.

TVM rursus eorum, quæ fiunt in sublimi materiam, naturamque explicantes Cyclopum fabulam effinxerunt: Dixerunt enim Cyclopas esse vapores, è quibus fulmina, & fulgura, & tonitrua nascerentur ac fierent. atque vero vapores illi, nisi per calorem solis in aerã possent excitari, qui partim è mari partim è terra extrahebantur. sunt autem frequentes vapores eo tempore, quo fieri solent fulmina, hi postea in sublime vi lunæ condensati, à superiore frigore detruduntur. At Ethicè.

Cyclopes impios, & deorum cultum contemnentes fecisse, & in omne genus maleficentiæ ac feritatis propensos; & eorum principem Polyphemum præcipuè, qui nihil honestum, nisi quod ventri placeret, nihil pium, nihil sanctum existimabat. Sed cum improbitas omnis Deos vindices habeat, immanitatis crudelitatisque suæ condignas pœnas persoluit in omne vitæ tem-

pus.

ptis. Is enim vino facile victus fuit, qui omnem Deorum immortalium potentiam antea minime formidauerat.

De Lycaone.

SIC igitur multis rationibus ad probitatem & ad humanitatem erga hospites antiqui nos adhortabantur, quod etiam fecerunt per fabulam Lycaonis. Nam vt hospitum praesentia vnumquemque ad humanitatem inuitaret, Deos etiam finxerunt ad homines in hospitium aliquando accessisse: atque ingentibus suppliciis Deorum consilio illi affecti memorantur, qui crudelitate in hospites vsi fuissent: illique rursus honorifica & vtilissima praemia reportarunt, qui per humani & benigni aduersus hospites extitissent.

De Ganymede.

GANYMEDEM fuisse à Ioue amatum omnes antiqui consentiunt, atque fabulose dicatur in caelum asportatus, nemo probabilem rationem explicauit, ex iis omnibus scriptoribus, quorum monumenta ad aetatem nostram peruenerunt. Ego sane significare voluisse antiquos per hanc fabulam crediderim, virum prudentem, & qui recto consilio polleat, proxime ad Deorum immortalium naturam accedere. Nam vel nomen ipsum Ganymedis significat, virum consilio praestantem, quem ob eximiam prudentiam Deus ad se rapit, cum illi neque sibi, neque caeteris quidem hominibus sint vtiles. Dictus est Ganymedes pulcherrimus, quod anima prudentis hominis nullis prope sordibus humanis sit contaminata; quae cum talis existat, facile ad Iouem rapitur.

De Harmonia & Cadmo.

ENIMVERO vt cunctis hominibus fieret manifestum quod necessaria est prudentia in rebus omnibus, ea finxerunt antiqui, quae de Cadmo fabulati sunt. Is enim Mineruae consilio serpentem ad fontem Dircen occidit, & dentes seminauit, latronem scilicet cum sociis; quia maxime rerum omnium necessaria est prudentia imperatoris in rebus militaribus, quae tamen omnia inanis est, nisi Dei optimi auxilium illi accesserit. at vero Harmonia Iouis & Electrae filia dicitur, quod illam in motibus sphaerarum inesse arbitrabantur, vel dictam, fuit.

De Mida.

NEQVE vero vno tantum exemplo, vt humanitate aduersus hospites vteremur, nos hortabantur antiqui; quando Midae etiam factum, qui Silenum perbenigne tractauit, ita celebratur. Is enim suae liberalitatis ergo magnum accepisset praemium, si tam prudens fuisset petendo & eligendo praemio a dono Dei, quam liberalis fuerat in hospitem. Sed nihil certum petendum est à Diis, quia saepius perniciosa petuntur à precantibus: temere nihil iudicandum monemur per hanc ipsam fabulam, quoniam vel temerarium, vel stultum, vel dolosum iudicium non patitur Deus diutius esse inultum.

De Narcisso.

VT autem temperantes, & prudentes & viri boni essemus, nullum esse facinorosum hominem impune tradiderunt antiqui. nam tametsi Deus aliquandiu differt vindictam, tamen multo grauiorem illam postea concitat; quod per Narcissi fabulam explicatur. si quis enim ætatis vel forma corporis, vel opum magnitudine, vel nobilitate generis, vel viribus glorietur ac efferatur, atque cognoscat se largiente Deo hæc omnia habere, ille ob suã imprudentiã hæc sibi facit perniciosa, non minus quàm male affectus ægrotantis stomachus, cui vel optimi cibi fiunt noxii ob digerendi debilitatem.

De Belidibus.

AD educationem verò liberorum Belidum exemplum pertinet, nam neque parentes quidquam liberis contra humanitatem, iustitiam naturæ, & deorum religionem debent imperare; ne paterno consilio improbi esse consuescant; neq; liberi crudelia & impia & inhumana parentum mandata exequi. sin autem magis paterna, quàm diuina reuerentia teneantur, Deum denique sentient esse grauissimum impurorum & consceleratorum hominum vindicem. nemo enim malus est impune.

De Sphinge.

QVAE autem dicta sunt de Sphinge, hortabantur vnumquemque ad fortunam suam æquo animo ferendam, cum omnis humanæ vitæ status sit inconstans, cum humanum sit calamitatibus subiici, cum vel volenti, vel inuito fortunam ferre omnino necesse sit. atque, vt summatim dicam, necesse est vnicuique vel suam sapienter fortunam perferre, vel omnino si quis illam ferendo vincere non poterit, ab illa denique superari, & in extremas miserias incidere.

De Nemesi.

ENIMVERO cum vellent demonstrare antiqui sapientes nihil Deo gratius, vel vitæ beatæ vtilius quàm in vtraq; fortuna animi moderationẽ, multas fabulas finxerunt, quibus ad miserias & calamitates fortiter perferendas nos hortarentur. Sed quia nonnulli æquo animo aduersa tulissent, at felicia & prospera ferre nescirent, Nemesim Iustitiæ filiam introduxerunt grauissimam Deam, quæ de illis supplicium sumeret, qui nimis elati atque felici rerum successu non mediocriter extollerentur, fierentque cæteris hominibus intolerabiles. Nam hanc Deorum iussu quàm citissime ad superborum pœnas conuolare finxerunt.

De Momo.

DENIQVE nemini esse grauiter ferendum aiebant si quis vel illa quę humaniter, quæ prudenter, quæ piè & secundum leges fecerimus, carpserit; quando neque Deus quidem placet omnibus, cum neque ipse quidem

Momi

Momi reprehensione carere potuerit. Non esse curandum quid homines imprudentes de nobis loquantur, cum nobis multorum recte factorum sumus conscii. Enimvero siquam utilitatem studiosi homines ex hisce meis laboribus percipient, primum gratias agere debebunt summo Deo nostro Iesu Christo, a quo omnia recta procedunt consilia, cuius ope & impulsu, nos arbitror omnes prope antiquae religionis fallacias & vana mysteria patefecisse. Deinde gratias agere debent nonnullis viris illustribus, inter quos principe loco obtinet vir clarissimus & optimus Renaldus FERRERIUS Praeses Parlamenti Parisiensis, vir quidem egregiis animi dotibus ornatissimus; & Valerius Faenzius Quaesitor pravitatis haereticae apud Venetos prudentissimus; quorum auctoritas plurimum me impulit, ut illa ipsa ederem ad omnium commoditatem, quae mihi per universam prope vitam meam cursum ad facilitatem nocturnam studiorum mihi comparaveram. Fateor illud ingenue, quod nisi me tantorum virorum auctoritas commovisset, nunquam etiam illa in lucem emisissem: nam ut malevolorum calumnias devitarem, tum etiam ut meis his laboribus aliquid adiungerem. quid enim sibi habet haec fieri posse a me iudica meliora? sed tantorum virorum voluntati nõ parere non potui. plurimum igitur gaudeo me tantum opus ad bonorum gratiam absolvisse, in quo praesertim patefactum est, illa quae fuerunt ab antiquis sapientibus ad probitatem excogitata, non prorsus abhorrere ab integritate & sanctitate Christianae religionis. Nam facile est ex ipsa fabularum varietate iudicare, divinas leges, quae sanctis illis patribus divinitus traditae sunt ante Christi adventum, sub fabularum involucris ab antiquis Graecis fuisse occultatas. Quis enim constanter negare possit leges illas quae datae sunt Hebraeis sanctis hominibus primum ad sacerdotes in Aegyptum, deinde ex Aegypto in Graeciam commigrasse? Cum praesertim omnis Graecorum theologia & philosophia occulte sub fabulis antiquitus ab Aegyptiis capta videatur. Nam tametsi consceleratorum vel hominum vel daemonum consilio, aut imperitorum veritatis vitio res postea fuit in populorum perniciem conversa, qui eas non satis cognitas coluerunt; tamen haec ipsa dogmata fuerunt a sapientibus primum ad sanctitatem, ad religionem ac Dei cultum, ad probitatem, fidem, iustitiam, innocentiam tradita. Atque haec illa sunt, quae nos pro nostri ingenii viribus colligere diuturnis laboribus studuimus, quaeque sub fabulis antiqui sapientes significabant.

FINIS.

NOMINA ILLARVM FABVLARVM, QVAE IN HOC VOLVMIME CONTINENTVR.

Pa-

Index

INDEX NOMINVM ET LOCORVM VARIORVM SCRIPTORVM,

Quorum sententia vel verba in his libris Mythologicis citantur.

B

C

Heca-

D

Naui-

Index

Q

R

S

INDEX RERVM NOTABILIVM, QVAE IN HIS MYTHOLOGICIS LIBRIS INVENIVNTVR.

quæ ordine literarum indicantur.

Acaci

annaque-

Arion

B

C

Dianae

Erinnys a

H

Medeæ

N

Neme-

O

Oedipus

P

Sire-

T

Z

NOMINVM ILLORVM, QVAE IN IPSIS FABVLIS CONTINENTVR, EXPLICATIO;

Quæ quidem aliquam interpretationem posse admittere visa sunt: quorum cognitio non mediocriter confert ad mysteria fabulis percipienda ipsarum fabularum.

ABSYRTVS quasi [illegible] purus, illimis, nam [illegible] [illegible]na vocatur.

Acacus, bonus, non malus, nam [illegible] malus est, a, priuationem significat.

Acamas, indefessus [illegible], laboro significauit, a, priuat.

Acastus, valde ornatus, instructus. [illegible] orno, instruo, a, significationem aliquando adauget.

Ace, medicina, remedium, siue curatio.

Acheron, lætitia carens, tristis, mœstus, nam [illegible] gaudeo, [illegible], a priuat.

Achilles, sine labro, [illegible] labrum est, vel, vt alii malunt, quia cibum lactis, [illegible] omnino non gustarit: cum medullis ceruorum vesceretur apud Chironem.

Aconitum, dictum est [illegible] a luctando scilicet, quia domari non possit, sed vincat, quamuis Theophrastus lib. 9. hist. plant. nuncupatum putat ab Aconis vico Periandynorum. alii quod inter cautes nascatur. nam [illegible] cos dicitur.

Acontes, iaculator est, cum [illegible] sit iaculari, [illegible] iaculum.

Acratus, intemperans, effrenis, immoderatus, [illegible] misceo, tempero, a, priuatio est.

Acria, puella vocabatur a Thessalis, [illegible].

Acrisius, efferus, crudelis. nam [illegible] iudico. vnde quasi [illegible], iniustus. enormis, sine iudicio, temerarius.

Acrodrya, fructus arborum, quod in extrema parte ramorum nascantur: [illegible] summum est, [illegible] quercus, aut quæuis arborea.

Actæa, littorea, cum sit [illegible] litus.

Adiante, non madida, nam [illegible] madefacio, qualis fertur capillus Veneris a Theophrasto lib. 7. hist. plant. cuius folia vel in aquam demersa nunquam madent.

Admetus, indomitus, cum [illegible] sit domare, a priuationem significat.

Adonis, iucundus, lætus, nam [illegible] carno significat, cum alii tamen ab [illegible] quod est lætum facio, deductum malint, sol enim meatu nebulas plerumque discutit.

Adrastea, ineuitabilis, Nemesis iustitiæ dea sic dicta. [illegible] fugio, a, priuat.

Adyto, non occidens, non decedens, nam [illegible] decedo.

Aeaeus, terrestris, nam [illegible] est terra.

Aeæa, Circes insula sic vocata, [illegible] lamentantiam siue aduerbia, cum esset insula a [illegible].

Aede, cantus vocatur ab [illegible] canto.

Aegæ, dictæ sunt [illegible] à capra, quasi caprariæ.
Aegæon dictus est sol, quasi [illegible], [illegible] à splendore.
Aegiale, litoralis, nam [illegible] est litus, unde etiam Aegialeus.
Aegina dicta est à capris, cum [illegible] capræ dicantur.
Aegiochus, habens capram nutricem ut nonnulli volucrunt, [illegible] capram vocant. [illegible] alii [illegible] ventos appellantes, Iouem ita appellatum, quod ventis sint in eius potestate.
Aegipan, autem caprinus: nam à capra videtur deductum.
Aegle, splendor, ab [illegible], quod ipsum candorem significat.
Aella, procellosa: nam [illegible] vocatur procella, [illegible], à volvendo, siue ab [illegible] spiro.
Aemonia, sciens, prudens. nam [illegible] sine aspiratione scitus est dictus, quasi daemon. inde etiam Aemathion.
Aeolus, varius: nam [illegible] vario significat, vel dicitur [illegible], à procella.
Aerope, quasi aeria.
Aeson, fatalis, [illegible], à parca vel fato.
Aesculapius, idem qui græcè [illegible]. nam [illegible] exercere, [illegible] blande; quæ medicorum est ars.
Aethalides dictus est à vaporibus, cum sit [illegible] fuligo siue fauilla.
Aether, ab [illegible] semper & [illegible], ardeo vel [illegible] curro.
Aethilus quasi [illegible] bellicosus, qui delectatur certaminibus.
Aethon, item bellicosus, cum sit [illegible], ardere, alii magnum, alii formosum interpretantur.
Aetna, ardens ab [illegible] ardeo.
Agamemnon, ex [illegible] valde, & [illegible] maneo persisto.
Aganus, placidus, [illegible] mansuetus, mitis, suauis.
Agapolemus, ex [illegible] diligo, & [illegible] bello.
Agaue, splendida, admirabilis, nam splendidus est [illegible].
Agenor, ex [illegible] valde seu strenuè, & [illegible] viro, significat autem valde strenuum virum.
Aglaia, splendor, venustas, decor, nitor.
Aglaope, claram habens vocem, [illegible] claras, [illegible] vox.
Aglaophonos, idem quod aglaope. nam [illegible] vocem significat.
Agno ignota [illegible] ab ignorando, modo puram significat.
Agreus, in agris genitus, cum [illegible] sit ager.
Alcathous, validus cursor: [illegible] vis est, [illegible] curro. vel ab [illegible], quod est firmum, robur.
Alceste, fortiter consistens [illegible], à vi, & [illegible] consistendo.
Alcidice fortiter ius dicens, est enim [illegible], ius.
Alcimene constans: nam [illegible] permaneo, maneo.
Alcinous, uis cogitandi, cum sit [illegible] cogito: ac [illegible] mens, cogitatio.
Alcmena, robusta, fortis, strenua; quasi [illegible] ac [illegible] interposito sit Alcmena.
Alcyon in mari nidum faciens, [illegible] mare est; [illegible] in vetere tero, pario.
Alebio, erro dicitur, cum sit [illegible] error & [illegible] vita, quasi in errore viuens.
Alexander, auxiliator dicitur, [illegible] auxiliari est, [illegible] hominibus.
Alethia, veritas græcè appellatur [illegible].
Aliphemus, fatis celeber, cum [illegible] fatis designet [illegible] famam, quam dictionem magis aspiratam agnosatim.

Alcćo,

Allecto, non cessans. nam [illegible] cesso significat, a priuat. implacabilis.
Aliteus, tricurator; nam græcè [illegible] tricurator vocatur.
Alopæ, [illegible] mare sine sonum. sic dicta est urbs Lyciæ, quia ibi sonitus maris audiretur.
Amalthea, indomita, [illegible] mollities est, a priuat. non ferens [illegible] mollitiei.
Amarias, non insaniens. nam [illegible] insanire significat, a priuat.
Amathia, lascitia; quoniam [illegible] sunt indociles.
Amazones, carentes uberibus, est [illegible] mamma papilla, vel quia mammas non attingerent: sed carnibus ferarum vel parualæ vesci cogerentur.
Ambaruatis, ex [illegible] circum, & arua.
Ambrosia diuina, ex eo composita quod est [illegible], cibus; [illegible] vescor, & per priuationem ac pleonasmum literæ m.
Amphidamas, circum se domans, [illegible] domo.
Amphinome, circum pascens, [illegible] pasco.
Amphion, ex [illegible] circum & [illegible] vadens sic per crasim amphion duobus ll, la longum versu.
Amphitrion, qui versatur in exercitu, aut certe apud exercitum. cum sit [illegible] exercitus, bellicosus.
Amphithoe, circum currens, [illegible] curro, [illegible] circum.
Amphitrite, circu terens. [illegible] circu; [illegible] tero. mare enim terrā circū terit.
Amphytrio, vbique labore implicitus, [illegible] circum. [illegible] labor.
Amymone, incupata vocatur à græcis.
Amythaon, non loquens. nam [illegible] verbum est, & [illegible] loquor.
Anaxibia, quæ vitam rursus recepit, est enim [illegible] reducere. [illegible] vita.
Andromeda, virū curans. [illegible] curo, [illegible] genit. à recto [illegible] virū significat.
Androthoe, à viro itē cōponitur, & currendo, quasi in more hominis currēs.
Anchæus, aduersarius, hostis, inimicus vocatur a Græcis.
Anthelea, florida dicitur quasi [illegible], ab [illegible] floreo.
Anthesteria, à multitudine florum. nam [illegible] flores sunt [illegible] firmare, tunc enim maxime vigebant flores.
Anticlea, ex [illegible] quod contra significat, aut loco, & [illegible] gloria.
Antimachus, hostis, [illegible] contra, [illegible] pugno, decerto.
Antiopa, contrariam habens vocem significat, cum sit [illegible] vox
Anus, demens, amens. [illegible] sanus est. à priuat.
Apate fraus, dolus, [illegible] à decipiendo.
Apaturia. dolosa, insidiosa infesta. ab [illegible] decipio, dolis circumuenio.
Aphidas, contemptor. nam [illegible] paruifacio significat.
Aptera, sine alis. nam [illegible] ala est.
Apollo. solus, [illegible] multi, à priuat. vel ab [illegible] soluo.
Ardalus. irrigator. nam [illegible] irrigatio est.
Archelaus princeps populi. nam [illegible] impero. [illegible] populus.
Arctus. vrsus. cum [illegible] vrsum significet.
Areias, martius. [illegible] enim Mars est.
Archebates, primus progrediens [illegible] principium [illegible] eo.
Areopagus. martius pagus. [illegible] Mars. [illegible] campus, pagus.
Arethusa, irrigans. nam [illegible] irrigo.
Argus. oculatus, ab [illegible] desideo.

Argius, leuis, velox.
Argô, velox, celer.
Aristæus. optimus, nam [illegible] optimus est, inde deducitur Aristæus.
Arne, negans. [illegible] à negando.
Arno. a negando item dicta.
Arsia. iusta, [illegible] enim iustum dicitur.
Arsinoe, iusta cogitans. [illegible] cogito, [illegible] iusta.
Asbolus, niger, caliginosus. [illegible] fauilla, fuligo.
Ascolia, Bacchi festa [illegible] ab vtribus, vel [illegible] in vtres saltare, vel vno tantum pede saltare vt alii maluerunt.
Asopus, limosus, cenosus. nam [illegible] limus est: [illegible] aspectus, forma.
Aspondus. infidus, fœdifragus. [illegible] fœdus est. à priuat.
Asterope fulgor, fulmen. quasi [illegible], coruscatio.
Asteria, stellaria, [illegible]. ab astro.
Asterius stellaris eodem modo deductum.
Asterodia. quasi [illegible] habens astri formam.
Astyocha habens ciuitatem. nam [illegible] ciuitas est, [illegible] habeo.
Astylus quasi Vrbanus, ciuis.
Astypalea antiqua ciuitas. [illegible] ciuitas, [illegible] antiqua.
Atalanta, non æquiponderans. nam [illegible] trutina, [illegible] impar dum trutina ponderatur. hoc est insuperabilis, aut non compar habens.
Athamas, valde attonitus. nã [illegible] admiror, [illegible] auget significationẽ.
Atlas, valde tolerans, à verbo [illegible], tolero. [illegible] auget.
Attalus, venerandus, ab [illegible] vox dicta, qua voce minores solent ad maiores vti honoris gratia.
Auge, à splendore dictum nomen, nam [illegible] splendor est.
Augias, splendens, illucescens.
Augeas, splendoris plenus.
Ausus, audens, confidens, nam [illegible] confido, intrepidus sum.
Autolycus. solers, fur, depeculator. sic enim fures vocantur tanquam lupi. nam [illegible] ipse, [illegible] lupus.
Automate. sua sponte existẽs, vel aliquid faciens, vel se mouẽs, aut incedẽs.
Autonoe. prudens, callida, quæ cogitatione valet. [illegible] ipsa, [illegible] cogitat.
Axiothea. quæ digna est Dea. nam [illegible] digna, [illegible] Dea.

BAcchus, insaniens, à [illegible] clamo, vel [illegible] insanio, debacchor.
Bacchæ. insanientes [illegible], ab immoderato vlulatu.
Belides. [illegible] solem limitiuis cœli, vel, vt alii malunt, cœli arbiter, & pars aëris suprema. sunt autem anni hebdomades ita dictæ, quasi cœli filiæ. nam [illegible] quandoque cœlum est.
Bellerophon. occisor malorum [illegible] mala, [illegible] occido.
Bellerophontes. idem, prius [illegible] vocabatur, at vbi Corinthium tellerum occidit, ita dictus est Bellerophontes. sunt autem [illegible] mala, [illegible] occido. prudentia scilicet placans animi perturbationes.
Bienor. violentus, [illegible] vis. [illegible] cognosco.
Biantus, quasi [illegible], ferox, immanis, [illegible], à vi.
Boreas, efficaxis, cum impetu irruens. nam [illegible] auget significationem, [illegible] flao, [illegible] abiecto.

Bosporum, bouis transitum. βοῦς bos. πόρος vadum.
Briareus, fortis, strenuus. nā βριαρὸς fortis, vel grauis ἀπὸ τοῦ βρίθειν à pondere.
Bromo. ἀπὸ τοῦ βρόμου à strepitu aut mugitu. nam βρέμειν mugire, aut alia fremere significat.
Brotum, quasi βροτόν statua scilicet humana. hoc est stupidum, attonitum.
Bromius, dictus est Bacchus ἀπὸ τοῦ βρέμειν, fremo.
Bromus, strepitus bacchantium, qui βρόμος appellatur.
Bryce, stridula, βρύχω strideo.
Brontes. ἀπὸ τῆς βροντῆς, à tonitru, cum se βροντάω tono.
Broteas, humanus, mortalis. βροτὸς enim homo est, á quo deduci videtur.
Bromalia dicta sunt á strepitu, cū sit βρόμος, vt dictū est, clamor baccantium.
Buzyges, strenuus, compositum ex his, βοῦς bos est, ζεύγω iungo, quód posset solus duos boues iungere. vel quód boues posset χορδαῖς chordis scilicet trahere, vt traditur de Lucete.
Bucer, bubulcus vocatur á Græcis.
Buphagus, edax. nam βου significationem auget, φάγω comedo.
Bunicus, montosus dicitur, cum sit βουνὸς locus collibus frequens.
Bucolion, armentarius. nam βουκολέω, boues pasco.

CAeneus nouus, á καινίζω, nouo, renouo.
Calyx, inuolucrū, quo aperto ac dirrupto flos prōdiens. κάλυξ appellatur.
Callidice, quæ pulchra & iusta est. δίκη iustitia. καλὴ pulchra.
Callianira, virago, quæ pulchre virum imitetur. καλὴ pulchra, ἀνὴρ vir.
Callianassa, pulchre imperans. καλὴ pulchra, ἀνάσσω impero.
Calais, pallidus. τὸ καλάινον χρῶμα color calainus, pallidus scilicet.
Callirhoe, pulchre fluens. nam ῥέω fluo.
Calliope, habens pulchram vocem. καλὴ pulchra, ὂψ vox.
Calypso, occultans ἀπὸ τοῦ καλύπτειν ab occultando, tegendo.
Carpo. ἀπὸ τοῦ καρποῦ, à fructu. nam καρπὸς fructus nuncupatur, quem horæ producunt.
Canephoria. κανοῦν canistrum significat, φέρω porto.
Caeus, ignitus. nam καίω ardeo, vro.
Charybdis, vortex maris, nam Græcè ita vocatur vortex. Alii maluerunt, quód ad chaos vsque descendat dictum, atque componi ἐκ τοῦ χάους chao & δύνω, vertio.
[illegible], quasi [illegible] hircosus. sic enim hirqui vocati sunt.
Catyphon, quasi κατηφὴς, tristis, demisso vultu, melancholicus.
Cassiope, vita faciens. nam κασσιόπη dictum á κάσις vsui ὢψ facies.
Castor, ornatus. ἀπὸ τοῦ κάζω quod ornor significat.
Carteron, tolerans. nam καρτερέω tolero.
C[illegible], á verbo χράω καίω, vro.
Celæno, nigra, obscura. κελαινὸς niger á Græcis dicitur.
Centaurus, bubulcus, pungens tauros. κεντέω pungo, ταῦρος taurus, inde compositum nomen.
Cephalio, quasi capito. nam κεφαλὴ caput est.
Cercopes, astuti, callidi. κέρκωψ astutus.
Cerberus, quasi carniuorus κρέας caro. βορὰ edere, vorare.
Ceres, á Græcis Δημήτηρ, quasi terra mater. γῆ terra. μήτηρ mater.

Chaous

Chætas, setosus, subatus, magnam habens cæsariem, quæ [illegible] vocatur.
Chaos, confusio rerum. nam [illegible] confundo, sive fundo.
Charon, gaudens, lætus. [illegible] gaudeo, inde participiū indefiniti temporis.
Chalciope, crudelis, immitis, quasi ærea. nam [illegible] æs, [illegible] forma.
Charicio, iucunda, suauis, gratiarum plena. [illegible] gratia.
Chione, candida. cum sit [illegible] nix apud Græcos.
Chimæra, capra. quasi per hyemem pariens [illegible].
Chiron, manibus agens, chirurgus. cum [illegible] manum significat.
Chloris, virens. nam [illegible] viridis est aut citocrus aliquando.
Chromis, audatia, fortitudo. enim [illegible] audacia, & impetus irruentium.
Chrysippus, habens equum auratum. nam [illegible] aurum, [illegible] equus est.
Chrysaor, habēs aureū ensem. cū [illegible] ensem Græci appellent, [illegible] aurū.
Chthonius, terrestris, [illegible] terra est dicta.
Cinyras, quasi lyristes, siue mouens chordas. [illegible] mouere est, [illegible] neruus, unde cinyram vocarunt.
Circe, à miscendo dicta. [illegible] miscere est.
Cisseus, absurdus, enormis, nam cissa absurdorum ciborum appetitus, qualis inuadit pregnantes mulieres.
Cleanthes, princeps gloriæ. [illegible] gloria, [illegible] princeps.
Cleopatra, gloria familiæ. [illegible] gloria, [illegible] familia, cognatio.
Cleon, celeber, clarus. [illegible] celebro.
Cleobule, boni consilii, aut voluntatis. [illegible] gloria, [illegible] consiliū, voluntas.
Cleone, vt cleon, celebris, gloriosa.
Cleia, sonora, altisona. nam [illegible] resono, alte loquor.
Cleodoxa, gloriosi nominis, ac famæ. [illegible] gloria, [illegible] fama.
Cleodora, munifica, liberalis et splendida. [illegible] gloria, [illegible] donum.
Cletor, nuntius, qui mittitur ad aliquem aduocandum, qui etiam [illegible] dicitur à Græcis, aut [illegible].
Clio, celebrans, laudans. [illegible] enim illa significat.
Clitus, declinis, pronus. nam [illegible] declino.
Clita, declinis forma ac prona ab eodem verbo.
Clytius, clarus, inclytus, qui [illegible] à Græcis nuncupatur.
Clymene, laudibus cumulata. nam [illegible] gloriosa celebratione illustro significat.
Clytæmnestra, gloriosa & inclyta cogitans dicta est. [illegible] inclytus, [illegible] cogito, quasi [illegible].
Cocytus, lugubris, flebilis. nam [illegible], vel [illegible] eiulor, lamentor, lugeo.
Corcyra, astutus callidus. [illegible] cuculus.
Coboli, futiles, dicaces, illiberales. [illegible] à delusione.
Coeus, contatus. [illegible] contatum.
Cometes, crinitus, comatus. nam [illegible] coma est.
Copreus, quasi stercorator, cum sit [illegible] stercus, significat autem immūdū.
Coronus, ferox, intrepidus, inest alexandra, qui [illegible] à Græcis dicitur.
Coronis, iucunda, suauis, sic enim corona è violis cōposita vocata est [illegible].
Corybantes, abscondentes, occultantes. [illegible] occulto, [illegible] qui incedunt, hinc [illegible], ρ postea addito, [illegible], vel ad [illegible] proserpinam [illegible] euntes, procedēs.
Corythus, galeatus. [illegible], [illegible] galea est.

Cottus, magnum habens caput. nam [illegible] magnum caput est.
Crataeis. fortis, robusta, cum [illegible] fortis dicatur.
Cranaus. corneus, fortis, perdurans. [illegible] cornus.
Creusa, fontana, à [illegible] fonte scilicet nomen ductum.
Creontiades, Creontis filius, patronymicum. [illegible] autem imperans. nam [illegible] impero, regno.
Cronius. Saturnius, priscus. nam [illegible] Saturnus.
Cretes. Curetes, sic enim vocati sunt [illegible] cretenses.
Critias, quasi index [illegible], à iudicio, vel [illegible] iudico:
Criteus. iudicio valens, iudiciarius. quasi [illegible] index.
Ctesius, opulentus, possessor. [illegible] vel [illegible] possideo, vel mihi comparo significat, vnde [illegible] possessio.
Curetes. comati, [illegible] à coma. vel à puero, quia Iouem paruum educarunt, vt nonnullis placet: dicitur enim [illegible] puer.
Cureotis, tertius dies apaturiorum, in quo pueri ad sacra admittebantur. [illegible] pueri sunt dicti.
Cupido, à cupiendo à latinis dictus, desiderium scilicet. à Graecis [illegible] cupido ab [illegible] cupio, amo.
Cyclopes. oculum circularem habentes. [illegible] circulus. [illegible] oculus.
Cygnus, garrulus, dictus est vt quidam putarunt, [illegible], quod garrio vel canto significat.
Cyllarus, velox, pernix, est enim [illegible], celeriter curro. inde Cyllarus, quasi Cellarus.
Cymodoce. fluctibus delectata. [illegible] fluctus [illegible] probo, laudo, praestans existimo, [illegible] delector. alii à sedandis fluctibus.
Cymothoe, per vndas currens. [illegible] vnda, [illegible] curro.
Cynethus, venator, indagator, canum ductor. [illegible] canis. [illegible] duco, quasi [illegible] venator.
Cyrene, fertilis, ferax. [illegible] Ceres dicta est apud Cnidios, quasi domina victus, [illegible].

DActyli. digiti, [illegible] digitus vocatur à Graecis.
Daedalus. ingeniosus, solers, astutus.
Daira. bellicosa, truculenta, ferox. [illegible] hostilis, inde r. interiecto.
Daiphron. crudelis, belli peritus, [illegible] à bello, & [illegible] mens, consilio.
Damasicthon. agricola, terrae domitor. [illegible] terra, [illegible] domito.
Deidamia. domitrix in bello. [illegible] pugna, bellum. [illegible] domo.
Deianira. virago, pro viro existens in bello. [illegible] bellum, [illegible] vir.
Deioneus. bellicosus eodem pacto.
Delos. manifesta. [illegible] enim manifestus dicitur à graecis.
Delphi, fratres, quasi [illegible] sic fratres dicuntur.
Demogorgon. terribilis daemon, [illegible] formidabilis, [illegible] numen daemon.
Demoleon. popularis. [illegible] populus, [illegible] turba, in colendo.
Democoon, popularis item, vt Demophoon; ambo enim [illegible], à populo [illegible] deducuntur.
Deucalion, quasi restaurator populi. [illegible] curo, instauro. [illegible] populus.
Dercynus, peruigil, quasi quod apertis oculis dormiat. [illegible] apertis

oculis dormiens. hinc [illegible].
Dexamene. capiens, participium indefinitum à [illegible], capio.
Dia. diuina, nam [illegible] diuinum dicitur.
Diana, quæ dicta est à græcis [illegible], aera secans, luna scilicet.
Dicteulus, quasi [illegible], mordax, maledicus.
Didyma. gemella, [illegible] gemellus.
Dione. Iouis vxor prima. [illegible], producto, vel quasi [illegible], dione, dat enim cuncta cum sit terra. alii [illegible] ab irrigando dictam esse voluerunt.
Dioscuri. Iouis filii [illegible] filii, [illegible] Iouis.
Dionysius. [illegible] à Ioue, & loco [illegible] Nysæ.
Dioxippe. equestris. [illegible] persequor, [illegible] equus est.
Dithyrambus. duabus exiens portis, [illegible] bis, [illegible] porta, [illegible] eo.
Doris, munifica, quod omnia largiatur [illegible], à largiendo.
Dorion. largitor, donator [illegible] largior.
Dorpia. cœna, [illegible] cœna.
Dorysus, belligerator, [illegible] ab hasta: nam [illegible] hasta vocatur.
Doto. à dando, [illegible] enim datio dici potest.
Drepanum. falx messoria, sic enim [illegible] falcem messorum Græci vocant.
Dryades. quasi quernæ [illegible] quercus sunt.
Dryas. à quercubus item dicta, quasi querna.
Drymus. indidem deductum nomen, quamuis alii [illegible], ab occultando maluerunt, fur, latro.
Dynamene, potens participium. [illegible] possum.

ECHidna. vipera. [illegible] habens intra se sobolem vsque ad interitum.
Echinades. serpentariæ propè, [illegible] à vipera dictæ.
Echion. quasi serpentarius, [illegible] vipera sunt. [illegible] herba fœmina habens similia viperinis capitibus.
Echo. sonus, [illegible] resono, reclamo.
Elates, impulsor. ab [illegible] impello.
Elasus item ab eodem deductum.
Electra, sine lecto, lecto carens. à priuat. [illegible] lectum significat. sic etiam Electris.
Elope, muta. [illegible] à deficiendo, & [illegible] voce.
Elops. mutus, sine voce, indidem deducitur.
Elison, erro, vagus, ab [illegible], erro, vagor.
Elysius, solutionis ignarus [illegible] solutio, [illegible] pro à priuat. alii à significationem augere putarunt, dicique quòd ibi solutæ sint animæ piorum: ac nullis addictæ suppliciis.
Emmachias, pugnator, belligerator. [illegible] pugno, belligero, [illegible], pro [illegible], in, præpositio.
Empusa, quasi [illegible] impediens. est enim phantasma terribile, multas formas varians. alii quòd vnum haberet pedem æneum dictam putant.
Endeus, bellicosus, quasi [illegible], nam [illegible] pugna vocatur.
Enceladus. clamore vel sonitu plenus: nam [illegible] strepitum, clamorem, [illegible], præpositio in, significat.

Enopion, in faciem versus, in conspectu constitutus, sic enim ἐνώπιον dicitur a græcis.
Enyo, bellona, Dea incitans ad bellum, ἀπὸ τοῦ ἐνύειν ab incitando.
Eous, matutinus, orientalis, ἠὼς aurora vel oriens, quæ ab ἄω spiro dicta est.
Epaphus, cognitor ab ἐπαφάω discerno, dignosco.
Epenus, laudatus, laudabilis ve, nam ἐπαινέω laudo.
Ephemeria, diurna, unius diei. ἡμέρα dies, ἐπί propositio, in.
Ephialtes, insilitor, incubus, ab ἐφάλλεσθαι insilire dictus.
Epholoa, tota, integra; ὅλη enim tota est, ἐπί propositio.
Ephyre, irrigata, vel contaminata, à [illegible] irrigo, vel [illegible] contamino.
Epilenea, torcularia, nam ἐπί in propositio, ληνὸς torcular, aut prælum.
Epimedes, excogitator, ab ἐπιμήδομαι excogito, astutus scilicet & prudens, vel qui post negocium excogitat.
Epimetheus, qui post rem transactam sapit. ἐπί modo in, modo post, μανθάνω vel [illegible] disco, sapio.
Epochus, insidens, vel qui compos fit; sic enim ἐποχεὺς dicitur à græcis.
Erato, amabilis, ab ἔραμαι amo.
Erato, amatoria, ab ἔραμαι amo.
Erebus, subterraneus, ἔρα terra, βαίνω ingredior; vel, ut alii malunt, ab ἐρέφω tego.
Erechtheus, quasi terram scindens, ἔρα terra, ἐρέχθω scindo, vel ab ἐρείκω scindo, ut aliis placet.
Erginus, operarius, ἀπὸ τοῦ ἐργάζειν, ab operando.
Eriboetes, pastor egregius, nam ἐρι valde vel egregie significat, βόσκω pasco.
Erichusa, scindens, nam ἐρείκω scindo, vel seco significat.
Erichthonius, ex lana & terra compositum nomen. ἔριον lana, χθὼν terra.
Erigone, mane genita, ἦρι mane, γίνομαι fio.
Erinnyes, terrestres, ἔρα terra, ναίω habito, vel ἀραὶ execrationes, & ἀνύω perficiendo vocatæ sunt.
Eris, contentio, lis, controversia, disceptatio ab ἐρίζω contendo, vel ab ἐρῶ dico.
Erisichthon, contentiosus, ἔρις contentio, χθὼν terra.
Erymanthus, ab Erymanto, qui ab ἐρύω distraho, discerpo.
Erythreus, ruber, hinc mare rubrum, à montibus rubris circa ipsum, rubeas rubeum mare facientibus.
Euaemon, peritus, vel bellicosus, nam εὖ bene, δαήμων peritus, at aspiratum αἵμων cruentum significat.
Euanthes, bene florens: ἄνθος enim flos dicitur.
Euboea, pulchras habens boves, εὖ bene, βοῦς bos, vel bene pascens βόσκω pasco, vel propter εὐβοΐαν fertilitatem, ac ubertatem.
Eubuleus, prudens, boni consilii, βουλὴ enim consilium est.
Eudora, liberalis, munifica, εὖ bene, δωρέω largior, δῶρον donum.
Eudoxus, gloriosus, honorificus. δόξα gloria, decus, honor.
Euenor, generans bonos viros, hoc est robur addens viri animum. εὖ bene, ἀνὴρ vir.
Eubyies, bonus filius, υἱὸς siquidem filius est.
Euippe, pulchra equa, vel apte equitans. εὖ bene, ἵππος equa.
Eumenides, mites, placidæ, humanæ. εὐμενὴς enim mitis, benevolus, placidus.
Eumetes, prudens, consilio præstans. μῆτις consilium.

Eumolpus. bene canens, [illegible] bene. [illegible] canto, celebro.
Eunoon. benevolus, [illegible], esse animo propitio.
Eunaeus. iners, sopitus, ab [illegible] dormio dictum.
Eunomia. concordia, equitas legum. [illegible] bene, [illegible] lex vocatur.
Euonyme. sinistra, vel bene audiens. utrumque significat [illegible].
Eupalamus. dexter, agilis, [illegible] bene, [illegible], palma manus. hoc est manuum dexteritate praestans.
Euphemus. boni ominis, benedictus. [illegible] bene, [illegible] dico.
Eupheme. benedicta, eodem modo nomen deductum est.
Euphrosyne. laetitia, hilaritas mentis, [illegible] bene, [illegible] mens hinc [illegible] laetor, exhilaror.
Euryale. lata, ampla. sic enim [illegible] patens regio vocatur, & ampla.
Euryanassa. late imperans. [illegible] late, [illegible] impero.
Eurybia. late potens, [illegible] enim vis vocata est a Graecis.
Eurydice. cuius iustitia late patet, [illegible] late. [illegible] iustitia, ius.
Eurydamas. late domitans, est enim [illegible] domo.
Euryclea. late insidians, sive insidiis abundans. [illegible] insidiae dicuntur.
Eurynome. quasi lex late patens, [illegible] lex. vel etiam a [illegible], pasco, quasi fertilis, & ferax. vel a [illegible], distribuo, dono.
Eurynomus. eadem ratione, ferax, deductum.
Euryphaessa. late splendens, [illegible] late, [illegible] lumen. [illegible] antiquum lucere, unde [illegible] illucit.
Eurysichthon. quasi lata terra. nam [illegible] latus [illegible] terra, [illegible] vero interiectum est ad devitandam asperitatem dictionis.
Eurypylus. habens latam portam. [illegible] enim porta vocatur.
Eurystheus. late potens. nam [illegible] late, [illegible] possum. hinc [illegible] praepotens, late potens.
Eurythoe. late discurrens. [illegible] enim curro significat.
Eurytes. bene fluens.
Eurytion. late honorans, vel palam honorans. [illegible] enim honoro.
Euterpe. bene delectans. nam [illegible] bene, [illegible] delecto, demulceo.
Exadius. egregie insequens, [illegible] egregie [illegible] in via, [illegible] insequens scilicet.

F[illegible]. fertilis, ferax. [illegible] produco, [illegible] venalis. quasi ferens vel quae vendi possint.

GAlatea. candida, lactea. [illegible] enim lac significat.
Ganymedes. multi consilii, sapiens. [illegible] valde, [illegible] certe, [illegible] consilium a, abiecto sit nomen.
Genetor. genitor, parens, qui [illegible] vocatur.
Gigantes. terra geniti, [illegible], quod e terra exierint, vel [illegible] terra, [illegible] produco.
Glauce. caesia, [illegible] enim caesius, caeruleus, subviridis.
Glaucippe. habens equos caeruleos. [illegible] equus, [illegible] caeruleus dicitur. hinc nomen deductum.
Glaucus. clarus, illustris, splendidus, [illegible] haec significat.
Gorgones, horrendae, terribiles. [illegible] acer, terribilis, formidabilis.
Gorgophone. occidens gorgonas. [illegible] occido.

Grex, annosa, vetulæ. γραῦς anus dicitur ἀπὸ τοῦ γράω à corrumpendo & deuastando.

Griphea, coniectrix, callidas. γρῖφος coniecto, ænigmata soluo. γρῖφος sermo implicitus.

Gratiæ, dictæ sunt χάριτες à Græcis ἀπὸ τοῦ χαίρειν, à gaudendo

HAemon, sanguinarium, crudelis. αἷμα sanguis.

Halcyones in mari nidulantes ac parientes. ἅλς mare, κύω vterò gero.

Halie, marina, salsa, sic enim ἁλιὸς dicitur à Græcis.

Halirrhothius, in mare fluens. cum sit enim ἅλς mare, ῥόθιος cum impetu ferre significat.

Halyacem, ductingas, in mari peruians, ac solutus, nam cum ἅλς sit mare, λύω soluo inde deducitur.

Hamadriades, cum quercubus natæ. ἅμα simul, δρῦς quercus.

Harmonia, concordia, cõpagenatio. ἀπὸ τοῦ ἁρμόζειν à conueniendo, cõaptãdo.

Harpagia, rapina. ab ἁρπάζω rapio, & aufero.

Harpe, falx. quam & ἅρπην & δρέπανον appellant Græci.

Harpaleus, rapax. qui rapinis delectatur, ab ἁρπάζω rapio.

Harpalycus, quasi lupus rapax. cum enim ἁρπάζειν rapere significet, cum λύκος lupus est.

Harpages, raptor ab eodem verbo ἁρπάζω rapio deductum.

Harpinna. sic fœmina rapax, dicta est ab eodem verbo ἁρπάζω. quæ etiam

Harpina. vocata est ἀπὸ τοῦ ἁρπάζειν à rapiendo, vel ἁρπαγῆ rapina.

Harpyiæ, raptrices. quod omnia secum rapiant ab eodem verbo nomen deductum.

Hebe, pubes, vigor. ἡβάω enim pubesco, vel vigeo.

Hecaerge, longe agens. ἑκὰς de longe, è longinquo, ἐργάζομαι ago, operor.

Hecate, omnino agens. ἑκὰς è longinquo. Alii dictum malunt ab ἑκατὸν centum, vel ad singula accedens dicta.

Hecatæon, quasi centesimam dixerim, ab ἑκατὸν centum deductum.

Hecuba, è longinquo veniens. βαίνω venio. ἑκὰς vero vel ἕκαθεν è longinquo.

Hegemone, dux, ducens. ἡγεμὼν enim dux, imperator, ductor. hinc ἡγεμὼν dux.

Helix, inuolucrum, vertigo, capreolus vitium. ab ἑλίσσω, verto, inuoluo.

Helena ab ἑλῶ traho, quod omnes ad se ob formam traheret.

Heliades, solares, solis filiæ. ἥλιος sol, inde nomen ductum.

Heliopolis, solis ciuitas. ἥλιος sol, πόλις ciuitas.

Hemerobios, diurnus. ab ἡμέρα à die. ἡμέρα enim diem significat.

Hemithea, semidea. nam ἥμισυ dimidium, θεὰ dea.

Heniochia, moderatrix, auriga. ἡνία habenas significans, ἔχω habeo.

Hera. Iuno, quæ à Græcis ἥρα vocatur.

Hercules, dictus à Græcis Ἡρακλῆς, à Iunone gloria, ἥρα Iuno, κλέος gloria.

Hermandio, comitans, sarcia, instrepidus. quasi ἀπὸ τῶν ἑρμάτων, à firmamentis, eo nomine vocantur res magnæ, & anchoræ nauigia retinentes.

Hermaphroditus, Veneris & Mercurii fil. ἑρμῆς Mercurius, ἀφροδίτη Venus.

Hermione, conueniens, accommodata, ab ἅρω conuenio, coaptio, cõiungo.

Hermeas, facundus, eloquens, ab ἐρῶ dico.

Hersa, ros. vnde ἑρσήεις verna, roscida dicuntur.

Hesperi-

Hesperides, matutinæ. [illegible] à fine, [illegible] ab aurora, est enim hesperus filius auroræ, ad quem pendarat.
Hiera, sacra. nam [illegible] sacer vocatur à græcis.
Hippasus, quasi ab [illegible] ab equitatione, equestris, equitator.
Hippocrene, fons equinus. [illegible] equus, [illegible] fons.
Hippodamia, domitrix equorum. [illegible] equus. [illegible] domo.
Hippolochus, qui equas insidias struit. [illegible] equus, [illegible] insidiæ.
Hippocorystes, habens conum ex cauda equina, bellicosi scilicet, [illegible] equus. [illegible] armatus, vel galeatus.
Hippodice, equestris, equos regens. nam [illegible] mos, ratio.
Hippolytus, ab equis discerptus. [illegible] enim solvo, discerpo significat.
Hippomedusa, equorum studiosa. [illegible] equus. [illegible] curo, studiosus sum.
Hippomanes, insanus, furiosus, equorum studio flagrans. [illegible] insanio, furiosus sum.
Hippotes, equestris, equo insidens. ab [illegible] equo.
Hippothoe, currens in equo. [illegible] enim curro.
Hippothous. idem quod Hippothoe.
Hirmine, ordinata, ratione composita. [illegible] enim series est & consequentia.
Historis, expositor, narrator, indagator, [illegible], à narrando.
Homolois, pacificus, tranquillus. [illegible] pacificus, concors.
Hoplites, armatus. nam [illegible] arma sunt.
Horæ, observantes [illegible] enim obstrino. vel, ut alii malunt, ab [illegible] à terminando, [illegible], & [illegible].
Horus, sol dictus ab Aegyptiis, unde horas nonnulli dictas volunt.
Hyades, pluviosæ, [illegible] enim pluo significat.
Hyantes, [illegible] item dictas, quasi pluviales scilicet.
Hygia, sanitas, valetudo. [illegible], quod valere ac sanũ esse significat.
Hygiia. idem quod Hygia.
Hydra, serpens aquatica. nam [illegible] est aqua.
Hybris, iniuria. [illegible], iniuria afficio. alii malunt ab [illegible] impedio.
Hydriades. aquaticæ. nam [illegible] aquam vocant.
Hylas, resonans, clamans. [illegible] resono, reclamo, latro.
Hyleus sylvestris, materia abundans. [illegible] enim materia est.
Hyllus, nugax, verbosus. [illegible] nugor.
Hypermnestra. excellens sponsa. supra alias sponsas. [illegible] supra. [illegible] sponsus, procus.
Hyperion. superiens. [illegible] super. [illegible] eo.
Hyperipte. supra volans. [illegible] supra. [illegible] volo.
Hypsile. altissima. suprema. [illegible] altissimus dicitur.
Hyrieus, quasi [illegible]. urinator. ab [illegible] mingo. urinam emitto.

IAeneïsta, hilaris iucunda. [illegible] lætifico, exhilaro.
Iaera, vocem extollens sonora. [illegible] vox [illegible] extollo.
Ianissa, voce præstans & excellens. [illegible] excello, impero. [illegible] vox.
Ianira, vocem habens virilem. [illegible] vox. [illegible] vir.
Ianthe, florida. est enim [illegible] flos.
Iapetus. nocens. [illegible] à nocendo.
Iasios, salubris. ab [illegible] medeor.

Iasus. sanabilis item in eidem ductum nomen.
Iason. medicus, dictus & ipse ἀπὸ τῆς ἰάσεως a medela scilicet.
Icelus. similis, ἴκελος, inde ἰκελόω similem facio.
Ichnaea. vestigia sequens. nam ἴχνος vestigium est. ἰχνεύω inuestigo.
Ida. magnus. ἴδη enim magna dicitur.
Idaeus. ingens, inde deductum.
Idmon quasi ἴδμων peritus, doctus ἀπὸ τοῦ εἰδέναι quod scire significat.
Idothea. deæ similis, quæ Dea videatur, εἴδομαι videor, θεὰ Dea.
Idyia sciens, intelligens, quæ cognouit. ab εἴδω scio, εἰδυῖα quæ sciuit.
Ino. ab emergendo dicta, a [illegible] scilicet immergo vel subeo, abiecta prima littera, & sequenti immutata.
Iobates. pugnator, bellator, ἰὸς sagitta, βαίνω vado, quasi certando per sagittas incedens.
Io. vox est dolentis apud apud Græcos. ἰώ.
Iodama, domitrix hostium. δαμάω enim domo, ἰὸς sagittam hostes scilicet.
Iolaus. vis populi, ac defensor. λαὸς enim populum significat.
Iphiclus. eximiæ gloriæ, ἶφι eximie, κλέος gloria. alii quasi [illegible], præstantiam membrorum.
Iphigenia, summo loco nata, e potentibus genita. ἶφι potenter, γίγνομαι fio.
Iphimedea. potenter & eximie consulens. μῆδος consilium.
Iphimedusa. eximie curans. ἶφι potenter, eximie, μέδω curo.
Iphinoe. eximie cogitans, mente præualens. νοῦς enim mens est.
Iphitus, fortis, strenuus, egregius potens.
Irene. pax, quies. εἰρήνη.
Iris. nuntia, ἀπὸ τοῦ εἴρειν, a dicendo.
Isis, quasi ἴσις æqualis, terra scilicet rotunda, vndique æqualis.
Ismene. prudens, sapiens. ἀπὸ τοῦ ἴσμεναι, a prudentia.
Ismenias. prudens tanquam Ismene.
Ithome. ciuitas, quæ θώμη dicitur a Græcis, cui i est additum.
Iupiter, qui ζεὺς a Græcis dicitur. ἀπὸ τοῦ ζῆν a viuendo, autor vitæ a Latinis, tanquam pater.
Ixion, qui venturus est, ab ἵκω venio, ἵξω veniam, ἵξιος venturus, quasi ἵξιων.

Labyrinthus. inexplicabilis, difficilis exitus.
Lamia. helluo, vorago, gurges, habens amplum & patens guttur, λαιμὸς enim guttur vocatur.
Lampetie. splendida, illustris, λάμπω enim splendeo significat.
Lampadophoria, lampadifera, in quibus lampas ferebatur. λαμπὰς lampas, φέρω porto.
Lampus. splendidus, quasi λαμπρός, quod splendidum significat, r, abiecto.
Laertes, quasi portitor saxorum. λᾶας enim saxa significant, ἀείρω tollo, porto, hoc est robustus, validus.
Laodamia, domitrix populorum, λαὸς populus. δαμάω domo.
Laomedon. curam habens populi. λαὸς enim cum populus sit. μέδω curo significat.
Laonome. regens populum. νόμος est lex vocata.
Lapithae. diserti, eloquentes, populo persuadentes. λαὸς populus, πείθω persuadeo, alii quod essent conspicui vestimentis, oculos in se verterent. λαὸς po-

pulos

palos [illegible] aspectum vocantes.
Latona. latens, quae [illegible] à Graecis vocatur. [illegible] à latendo scilicet vocata.
Latramys. mercenarius, servilis, [illegible] mercedem vocarunt antiqui. alii à [illegible], quod intendit. & [illegible] timendo dici maluerunt.
Latreus servus, servilis. [illegible] servio.
Laarchus. princeps populi, nam cum [illegible] sit populus, [illegible] est princeps.
Leodochus populum excipiens aut complectens. [illegible] atticè populus. [illegible] capio.
Leon. perspicax. [illegible] à perspiciendo.
Lethe oblivio, quae [illegible] à Graecis vocatur.
Leucippe habens equos candidos, [illegible] enim candidus est, [illegible] equus.
Leucippus, eadem ratione dictus, qua Leucippe.
Leucosia alba, [illegible] albus vocatur.
Leucothea, alba Dea, candida Dea. [illegible] enim Dea est. [illegible] albus.
Lichas, index, qui [illegible] etiam nominatur, ac cum sit hominis nomen fallentem & dicentem significat.
Ligea, sonora, canora, quae [illegible] vocatur à Graecis.
Libethra, humida, quasi [illegible], unde [illegible] aquaeductum vocant.
Lilaea cupida, avida, [illegible], à cupiendo.
Limniades lacustres, palustres, unde [illegible] palus est aut stagnum.
Liriope, habens formam lilii, pulchra. [illegible] lilium. [illegible] forma.
Lipara, fertilis, ferax, abundans, opima, opulenta [illegible] ita significat.
Loxo obliqua, nam [illegible] obliquus est.
Lotophagi lotum comedentes, [illegible] lotus, [illegible] comedo.
Lucina, quae à Graecis [illegible] dicitur [illegible], quia vestibus circa pertinentes à luce dicta est à Latinis, quia nascentia in lucem educat.
Luna, quae [illegible] vocatur à Graecis, [illegible] lumen, [illegible] novum, à lucendo vocata à Latinis.
Lusius, lotor, [illegible] à lavando.
Lyaeus, solutor mali, [illegible] solvo, [illegible] noxae, alii [illegible] simpliciter, à solutione, scilicet quia mentem solvat bibentibus.
Lycaon, lupus existens, [illegible] lupus, [illegible] existens.
Lycus, lupus qui à Graecis [illegible] vocatur.
Lycomedes crudelis tanquam lupus, [illegible] lupus, [illegible] consilium, voluntas, habens lupinum consilium.
Lycochthon, crudelitatis locus. [illegible] lupus, [illegible] terra, locus, regio.
Lycurgus, saevus, quasi aspera & lupina opera faciens [illegible] lupus.
Lynceus, perspicax, acute cernens, [illegible].
Lysianassa, quasi imperans furori, [illegible] furor est, [illegible] impero.
Lysidice, solvens ius. [illegible] solvo. [illegible] ius.

M Acareus, beatus quasi [illegible], parce ait fato non obnoxius.
Macednus, excellens, eminens. [illegible].
Machaon, quasi pugnator, nam [illegible] pugnam capio.
Maenades, insanientes, furiosae. [illegible] insanio.
Maenalus, insania percitus, itidem.

Mantichora. fatidicus, vates, quasi [illegible] divinans, [illegible] vates.
Mars, [illegible] detrimentum belli, a morte dici potest, quasi mors.
Mœra. parca, fatum, dicitur [illegible].
Mecistheus. prælongus, [illegible] longissimus.
Medea. consilio pollens, consilio præstans. [illegible] consilium.
Medon. curans, rex, imperator. [illegible] curo, impero.
Medusa. curans, ab eodem verbo ductum participium.
Megæra. invidiosa, [illegible] invideo.
Megacles. gloriosus, [illegible] magnus, [illegible] gloria.
Melete. meditatio, exercitatio, [illegible] exerceo, et meditor.
Meleager. agricola, cui curæ est agricultura, [illegible] curo, [illegible] ager.
Melanthus. flos niger, [illegible] nigrum, [illegible] flos.
Melias. sylvicola, [illegible] fraxinus. Meliæ nymphæ cum arboribus natæ.
Melibœus. cui curæ sunt boues, [illegible] curo, [illegible] boues.
Melissa. apis callida scilicet, [illegible] à curando.
Melobosis. pascens oues [illegible] ouis [illegible] pasco. [illegible] opilio.
Melobolosa. mala petens, [illegible] malum [illegible] iacio, pomum Veneri sacrũ.
Melpomene. canens, [illegible] cano.
Menœceus. expectans molestiam. [illegible] expecto, [illegible] dolor, mœror.
Menœtius. luctum expectans. [illegible] expecto, [illegible] luctus.
Menecles. expectans gloriam. [illegible] expecto, [illegible] gloria.
Menelaus. robur populi. [illegible] robur, [illegible] populus.
Mercurius. [illegible] à græcis [illegible] dico, vel ab [illegible] mercio.
Mermerus. curiosus. [illegible], curare, [illegible] idem significat.
Merope. habens vocem diuisam, articulatam. [illegible] diuido, [illegible] vox est.
Meriones. dans consilium, [illegible] consilium est, [illegible] dare.
Metis. consilium quod [illegible] a græcis vocatur. inde [illegible].
Metope. consultoris formam præ se ferens, [illegible] forma.
Midas. fortunatus, à facto referatum felicissimo, qui Midas dicebatur.
Mimallones. bellatrices, imitatrices, quod homines imitentur, [illegible] imitari.
Minerva. [illegible] à [illegible] fac sapere, à prisca sine matre enim fuit.
Minos. manens, [illegible] ab expectando. vel [illegible] manendo.
Misenus. invisus, odiosus, [illegible] odio habeo, unde [illegible] Misenus.
Mneme. memoria, quæ à græcis [illegible] vocatur.
Mnemosyne. recordatio, memoriæ mater, quæ [illegible] vocatur.
Mollones. veredarii. latrones, grassatores. [illegible] à græcis vocati.
Momus. inquisitor, [illegible] enim inquiro.
Moly. molliens herba, [illegible] à mansuefaciendo.
Mormorus. terribilis, horrendus, [illegible], à larua, seu strige.
Morpheus. similem referens, [illegible] forma. [illegible] formam refero.
Mors. à græcis [illegible] parca, [illegible] enim mors vocatur, vna litera abiecta.
Musæ. ab inquirendo, [illegible] inquiro, alii [illegible] idem.
Myrrha. [illegible] ab unguendo quod unguentis apta myrrha.

NAiades. fluentes. [illegible] fluo, quasi [illegible].
Napeæ. saltus incolentes, [illegible] loca sylvestria quasi saltuum Deæ.
Naphtha. quasi incendiaria, ab [illegible] verbo accendo.
Narcissus. torpescens, [illegible] vel [illegible] torpesco.

Nauplius. nauita, in naui nauigans. [illegible] enim nauis. [illegible] nauigo.
Neæra, quasi nuper elata, [illegible] enim nuper, [illegible] extollo.
[illegible] dansalis, q nō facile excitatur, [illegible] fanè, [illegible] excito.inde cōpenitur.
Neleus. carens misericordia, [illegible] misericordia.
Nemea. compascuus locus, [illegible] pasco.
Neæsis. accusatio, [illegible] succenseo, iuste accuso.
Nephalia. quasi sobria, [illegible] siquidem sobrius & castus dego.
Nereides. vnde fluentes. [illegible] certe significat, [illegible] fluentes, [illegible] fluo.
Nereus. natans, fluctuans, [illegible] fanè, [illegible] fluo.
Nesæe. insulana, [illegible] insula. alii à [illegible] natando malunt.
Nestor. [illegible] fanè, [illegible] sapiens, prudens.
Nete. ita vocata est chorda acuti soni subtilissima in musicis instrumentis.
Nomæ. iusta [illegible] à lege, vel à [illegible] pasco. pastoralis.
Nomium, iustus aut pastoralis inde deductum.
Nox, quæ [illegible] Græcis. [illegible] incito, quòd ad somnum impellat.
Nycteus. nocturnus [illegible] quasi [illegible] nocturnus.
Nyctimus, ita vocantur aues quæ noctu volant, vt noctuæ.
Nyctiporus. qui noctu incedit, [illegible] noctem vocant, [illegible] incedo.
Nymphæ. quasi nuper visæ. [illegible] à [illegible] ab apparendo.

OCeanus. celeriter fluens. [illegible] celerem vocant, [illegible] fluo.
Ocypete. celeriter volans [illegible] celer; [illegible] volare significat.
Ocyrhoe. celeriter fluens, [illegible] enim fluo.
Ocyrrhoe. celeres fluxus, [illegible] siquidem fluxum significat.
Odœus viator, ab [illegible] iter facio.
Onager. quasi solitudine delectatus, [illegible] enim soli significat, [illegible] vero agrū.
Oeneis quasi vinacea. à vino deductum. [illegible] vinum.
Oeneus vinosus, ebrius, vino deditus.
Oenopion. vinum bibens, [illegible] vinum, [illegible] bibo.
Oeta. miserabilis, lugubris, perniciosus. à [illegible] à pernicie vel luctu.
Ogygia. nam omne antiquum vocatur [illegible]
Omphale. rotunda, circularis. nam [illegible] est vmbilicus.
Onites. adiutor, vnde [illegible] vtilitatem affero.
Ophchion. quasi serpentarius, [illegible] enim serpens est.
Opleus. quasi [illegible] ab armis dictus, armatus scilicet.
Orchomenus, saltator, gesticulator, à [illegible] à tripudiando.
Oreades. montanæ, in montibus natæ. [illegible] enim mons vocatur.
Orestes. montanus, qui in montibus versatur, [illegible] mons [illegible] maneo.
Orestiades. in montibus habitantes, vt supra.
Orion. quasi [illegible], ab vrina dictus, vel à mingendo, [illegible] .n. mingo significat.
Orithyia. montiuaga, in montibus errans. [illegible] mons, [illegible] erro, curro.
Orneus. obscurus, nocturnus. [illegible] nox aut tenebræ.
Ornythio. impetuosus, celer, vafer, ab [illegible] concitor, commoueor.
Orpheus. quasi [illegible] obscurus, [illegible] enim nox est.
Orthia. recta [illegible] cantus in Palladem bellicum continens argumentum.
Orthrius. matutinus, antelucanus, cum [illegible] vocatum sit crepusculum.
Ortygia. dicta à coturnicibus, nam [illegible] coturnix.
Orytum. excauator, ab [illegible] excauo.

Oscho-

Oschophoria. à ramis ferendis. [illegible] ramus, [illegible] porto.
Otus. auritus, qui aurium auditu plurimum valet, [illegible] ab auribus.

Paeancor. decantator, hilaris, à verbo [illegible] paeana modulor.
Pagasae. à verbo Graeco [illegible] compono, agglutino.
Paean. à feriendo aut percutiendo dicitur. [illegible] enim ferio.
Paeon. à cessando siue placando dicitur. [illegible] enim placo à quo paeon.
Palaemon. palaestrae peritus. [illegible] palaestra est, [illegible] peritus.
Pallas, quatiens, percutiens, vibrans, [illegible] vibro, ferio, concutio.
Pamphalyge. quasi pamphalygge, frigore tremens. [illegible] frigore tremo significat, vel [illegible] bulla quae nascitur è pluuia.
Pandion. quasi ad cuncta iens. [illegible] omne, totum, [illegible] iens.
Pan. totum, vniuersum, quod etiam Graecis [illegible].
Pandora. omnium donum. [illegible] omnium. [illegible] donum.
Pandrosos, totus roscidus. [illegible] enim ros.
Panopeus. cuncta videns. [illegible] omne, [illegible] video.
Pannychias. nocturnus, per totam noctem. [illegible] totum, [illegible] nocturnus.
Parcae. quae [illegible] dictae sunt à Graecis, [illegible], à diuidendo.
Parthenia. virginalis, virginea [illegible] virgo.
Parthenope, habens faciem virginalem. [illegible] virgo. [illegible] facies.
Paris. [illegible] à praetereundo, quia mortem vitauit, vel à [illegible] à pera, quòd in pera pastorali sit nutritus.
Pasiphae. omnibus apparens. [illegible] omnibus, [illegible] appareo.
Pasithea, tota dea. [illegible] tota, [illegible] dea.
Pegasus compactilis, [illegible], à compingendo, vnde [illegible] glacies.
Pelargi. quasi ciconiarii, ciconia enim [illegible] vocatur.
Pelethronius. [illegible], [illegible], [illegible] medicamentis.
Pelias, niger, liuidus, [illegible] liuidus ac niger.
Pelopia, nigro existens aspectu, [illegible] nigrum vocatur, [illegible] facies.
Pelops, niger aspectu, nigra facie existens. nam [illegible] nigrum est, [illegible] facies.
Penates. penes nos natos putant, [illegible] vocant graeci [illegible] à sciendo.
Penia paupertas, Graecis, [illegible] quod est pauperem esse.
Penthilus. quasi [illegible] lugubris, [illegible] luctu prosequor.
Pephredo. horrida, à verbo [illegible], horrere.
Perdice, valde iusta, [illegible] supra, [illegible] iustitia.
Periboea. boum diues, [illegible] abunde, [illegible] bubulcus.
Periclymenus. circumlotus, vndis cinctus. [illegible] circa, [illegible] lauando.
Perimedes. consilio excellens. [illegible] supra, [illegible] consilium.
Periphas. perclarus, supra caeteros excellens, [illegible] supra [illegible] appareo.
Periphetes. supra alios celebratus. [illegible] supra, [illegible] dico, celebro.
Peristhenes. valde potens. [illegible] supra, [illegible] robur.
Perseis, popularis. [illegible] enim populari.
Perseus. populator, [illegible], à populando.
Petreus. labens, cadens, à [illegible] cado.
Petimus, mente concidens, animosus, [illegible] cado. [illegible] cadā [illegible] mens.
Petrarchus. montium princeps, aut saxorum. [illegible] petra aut saxū, [illegible] impero.
Petraeus. saxosus, petrosus, [illegible] deductum.
Peucetius. letifer, exitiosus. [illegible] mortifer.

Phaenes. apparens, splendidus, a verbo [illegible] appareo.
Phaeaces. nigri fusci. nam [illegible] fulcum alii quasi [illegible] fallaces.
Phaedimus. clarus, illustris, fortis, qui [illegible] a graecis vocatur.
Phaedra. clara, pura, splendida. [illegible] enim illa significat.
Phaethon. lucens, ardens, [illegible], ardeo, luceo
Phaethusa. splendens, ardens, ab eodem verbo.
Phaeo. index, indicans, a [illegible] indico, demonstro.
Phaeo. obscura, atra. [illegible], ab atro. unde phaeia.
Phaetha. splendida, clara. [illegible], a splendendo.
Phalerus. spumosus, spumeus, quem Graeci [illegible] vocant.
Phallica. priapeia, nam Graeci [illegible] penem e ficulno vocant.
Phanope. clarum habens faciem [illegible] clarus, [illegible] facies.
Phantasus. ab imaginatione manans, [illegible] imaginor.
Pharicum [illegible], [illegible] genus quoddam veneni vocant.
Phaenia. clara, lucida, [illegible] [illegible].
Pheno. perniciosa interfecta, [illegible] occido.
Phereus. gerulus, baiulus, [illegible] gerere.
Pherecles. portator, qui gerit, [illegible], ferre. unde Pherusa.
Philomela. amica cantus. [illegible] amica, [illegible] cantus.
Philomache. amica pugnae. [illegible] amica, [illegible] pugna.
Philammon. amicus arenae, quae [illegible] vocatur.
Philonoe. amica indolis ac mentis, [illegible] enim mens, [illegible] cogito.
Phinaeus. mente forti, [illegible] fortiter, [illegible] mentem.
Phlegiaei. ardentes, exhalati, [illegible] ardeo.
Phlegon. ardens, participium [illegible] ardere.
Philyra. tilia, sic planta vocatur a Graecis, e cuius corticibus fiunt [illegible].
Phoenicusa. spadix, punicea, [illegible] rubefacio.
Phoenix. rubicundus, purpureus, qui color [illegible] vocatur.
Phoebe. splendida, clara, [illegible] enim splendidus est.
Phobus. quasi obscurus, [illegible] lumen, [illegible] perdo.
Phorbas. pastor, nam [illegible] pabulum est, [illegible] pasco.
Phorcides. phorci filiae, albae scilicet, & canae, [illegible] canus.
Phorcus. canus, albus. quem Graeci [illegible] appellant.
Phorcyn. a ferendo [illegible], quia ferat [illegible]. vel quod feratur [illegible] cito.
Phrontis. cura, a [illegible] curando. vel [illegible], quasi [illegible] [illegible] animi.
Phthinum. deficiens. fiat mentem quasi [illegible].
Phyleum. tribalis, nam [illegible] tribus est, vel cognatio.
Physius. naturalis a [illegible] a natura.
Phytelius. plantator, genitor, parens. [illegible], plantare.
Phyxius. fugitivus, a [illegible] fugere.
Pierides. bibaces, bibulae, a [illegible] bibere dictae sunt.
Pimpla. plena, nam [illegible] impleo.
Pirene. perficiens, a [illegible], a perficiendo, vel [illegible] experiri.
Pirithous. in experiendo celer. nam [illegible] experientia, [illegible] celer velox.
Pisenor. persuadens efficaciter. nam [illegible] persuadere [illegible] efficaciter ago.
Pisidice. ius persuadens, [illegible] patiar, vel [illegible] persuadeo, [illegible] ius.
Pisinoe. persuadens menti, [illegible] persuadeo, [illegible] mens.
Pistone. persuadendo iuvans, [illegible] iuvo, & assero veritatem.

Pistho-

Pithecusæ, quasi pithecusæ, simias habentes, [illegible] simia, [illegible] habeo.
Pithœgia, tempus cũ dolia aperiebantur. [illegible] .n. dolium vocare, [illegible] aperio.
Pluto, quasi [illegible], diues existens, [illegible] ditias. [illegible] existens.
Pleiades, à nauigatione dictæ, [illegible] .n. nauigare significat.
Pleione, quasi vtilis nauigantibus, [illegible] nauigare est. [illegible] iuuo.
Plexippus, quasi [illegible], equos, à verbo [illegible] percutio, [illegible] equus.
Pleiades nauigabiles, vel nauigationi affectæ, [illegible] siquidem nauigatio est.
Pluto, à ditescendo dictus, qui etiã Dis, [illegible], quod est ditescere.
Plutus, diuitiarum Deus, [illegible] enim sunt diuitiæ.
Podarce, pedibus velocibus. [illegible] pes, [illegible] prælio, vnde [illegible] velox.
Podalirius, pedes habens inter flores, [illegible] pes, [illegible] flores.
Polychus, habens ciuitatem. [illegible] ciuitas, [illegible] habeo.
Pollux, q̃ à Græcis [illegible] multæ suauitatis, [illegible] multus, [illegible] dulcis.
Polybotes, multa pascens, [illegible] multus, [illegible] pasco.
Polygius, multam habens terram. [illegible] terra est. [illegible] multus.
Polymeda, multa curans. [illegible] multum. [illegible] curo.
Polymnia, multum canens aut celebrans. [illegible] multum, [illegible] cano, celebro.
Polyctor, diues. [illegible] multum, [illegible] possessor, [illegible] multorum possessor.
Polyphemus, multi nominis, vel famæ, vel loqui. [illegible] multus, [illegible] fama.
Polysthenes, multum potens. [illegible] multum, [illegible] robur.
Prosymna, ornata, decora. [illegible] ab ornãdo.
Porus. meatus ita [illegible] Græcis.
Potamon, fluuialis. [illegible] fluuius vocatur.
Praxion, negotiator. [illegible], ab agendo.
Priamus, emptor vel emptus. cum [illegible] emere sit, ac vendi.
Priapus. est dictus [illegible] à dimittendo.
Promachus, propugnator, ante alios pugnans. [illegible] ante, [illegible] pugno.
Prometheus, quasi [illegible]. [illegible] ante, [illegible] consilium. vel à [illegible] ante. & [illegible] disco.
Proserpina. [illegible]. [illegible] à populando, & [illegible] morte.
Prospelea, adhærens. [illegible] appellere vel propinquare.
Protesilaus, primus in populo. [illegible] primus. [illegible] populus.
Proteus, princeps. [illegible], quod est excellere.
Prothous, præcursor. [illegible] ante, [illegible] curro.
Proto, primaria, [illegible] à primo deductum nomen.
Prothyrea, ante fores sita. [illegible] ante. [illegible] ianua.
Procles, primus gloria excellens. [illegible] primus. [illegible] gloria.
Protocreon, princeps, primus imperans. [illegible] primus, [illegible] impero.
Protogenia primogenita. [illegible] primus. [illegible] gigno.
Protogonus, primogenitus. [illegible] primus, & vt supra.
Psylla, velox, callida, quo nomine vocatus est etiam pulex à Græcis.
Pycnogenes, multis ex partibus dissimilis. [illegible] frequenter. [illegible] inæqualis.
Pyracmon, ignis vigens, [illegible] enim ignis, [illegible] vigor.
Pyreus, inflammatus, [illegible] ab igne, vnde [illegible] febris.
Pyrsous, ab igne seruatus. [illegible] ignis. [illegible] seruatus, incolumis.
Pyrois, igneus, inflammatus. [illegible] vocatus à Græcis.
Pythius, à putrescendo dictus est. [illegible] enim putresco.

Rhadaman-

RHadamantus, eruditus & educatus Rhodi ab Heliadibus. ἀπὸ τῆ ῥόδου rhodo, & μαθαίω disco.
Rhea, facilis materia .n. rerum oīum putata est. ῥᾷα facillime, ἀπόνως.
Rhetus, ordinatus, quiue dici aut explicari potest. ῥητὸς à Græcis dictus.
Rhode, planta rosarum rosea scilicet, & pulchra. ῥόδη à Græcis.
Rhytia, maledica, infesta; ῥυταίνειν, conuiciis lacero.
Ripheus, à proiiciendo dictus. est enim ῥίπτω emitto, iaculor, iacto.
SAbazius, debacchator, tripudiator. à σαβάζειν, bacchari.
Salacia. maris dea, salum mare σάλον vocant maris turbationem.
Satyri dicti sunt à salacitate, nam σάθην pudendum virile vocant Græci.
Scylla rapax. à σκυλλίω rapio vnguibus trahere vnde σκύλλαρον squillam vocarunt, quæ multas habet chelas.
Semele, membra concutiens. σείειν concutere μέλεσ membrum.
Silanthus. σίκαιθος, derisor. καιθος oculus, at σιλίω, loquendo oculos aliò cū contemptu torqueo.
Sileni, moadaces. σιλλαίνω siquidem cauillari ac maledictis lacessere.
Sinope. lædens visum, aut vultum. σίνω lædo, ὤψ vultus.
Sirenes à dicendo ἔρω dico, vel à σύρειν trahere.
Sisyphus, rerum diuinarum peritus, σιὸς Deus vocatur, σοφὸς sapiens.
Sorus, aceruus, accumulator, à σωρεύειν accumulare.
Spio, dicta est à speluncis, quas incoluit. σπέος enim speluncam significat.
Somnus à iuuando. ὕπνος clam. ὀνᾶν iuuare. vnde ὕπνος somnus.
Sphynx a cogendo. σφίγγω cogo.
Staphylus, dictus fuit quasi ϛαφυλὴ vua, vtpote Bacchi filius.
Sthenebia, robusta, robore, viq; præstans. σθένος robur. βία vis. hinc stheno.
Steropes, dictus fuit quasi ϛεροπὴ fulgur. & ὤψ forma aspectus.
Sterope, fulgur, ac splendor ita vocatur. à Græcis verò ϛεροπή.
Stilbe, splendor, à verbo ϛίλβω refulgeo. corusco, resplendeo.
Stiphalus, cuneatus, densatus, stipatus. ϛίφος enim densa acies aut cuneus.
Strongyle, rotunda. ϛρογγύλος turbinatus rotundusq; vocatur, ac teres.
Strophades, à vertendo. ϛροφὰς conuersio, & ϛρέφω conuerto.
Stygne, tristis, mȩsta, molesta. ϛυγνὸς enim molestus vocatur.
Stryx, odiosa, inuisa, à verbo ϛύγω dicta, quod significat, odio habeo.
Syrinx, fistula apud Græcos, qua vtebantur pastores præcipuè.
TAlayra, bellicosa, fortis in bello, strenua, quasi ταλαύρινα.
Tātalus. dictus est quasi ταλαίτατος miserrimus .s. cum sit τάλας miser.
Tartarus, dictus est à perturbatione ταράττω enim perturbo.
Tauropolis, tauri ciuitas. ταῦρο. taurus. πόλις ciuitas.
Tegeus, altus, eximius, quasi à τέγους tegere.
Teleboas, procel exclamans. τῆλε procul, βοάω exclamo.
Telaphasse, procul nudita. τῆλε pcul, φημὶ loquor. pcul exiſtētibus loquēs.
Telemachus, procul pugnans, eminus pugnans. τῆλε pcul. μάχομαι pugno.
Telodice, iustitiam exercens, τελέω perficio. δίκη ius, æquum, iustitia est.
Thelxione. quæ delectat ac prodest. θέλγω delecto. ὀνίω iuuo, prosum.
Terres, infelix suspiciorum plenus. τείνω suspiro, vnde τείνης.
Terpsichore, delectās chorū aut cȩtum. τέρπω delecto. τέρψις delectatio:
Tethys quasi τιθηνὴ nutrix, quia omnia per humorem nutriuntur.
Thalia festiuitas, lætitia. θάλλειν viuere est,

Thallote

Thallote, virescens, ἀπὸ τῶν θαλλῶν à ramis dicta.
Thaumas, admirabilis, aut admirator, θαυμάζω enim admiror.
Thelxiope, delectans voce. θέλγω delecto ὀπὴ vox.
Themis, fas, ius, iustitia, vocatur à Græcis θέμις.
Themisto, prudens, iusta. quasi à θεμιστεύειν siue à legibus dicta.
Thebe, ita vocatur bos Syriorum lingua, cum Thebæ dictæ sint cõditæ ex oraculo vbi Cadmus bouem decumbentem inuenisset.
Thelxinoe, delectans mentem. θέλγω delecto. νοῦς mens.
Thelxiepia, delectans verbis aut loquendo. θέλγω delecto, ἔπος verbum.
Thermissa, calida. θέρμης à calore.
Therimachus. pugnans cum feris. θῆρες feræ sunt. μάχομαι pugno.
Thereus, venator, inuestigator θηρεύω inuestigo, venor, inquiro.
Thero, fera, crudelis, inhumana, θηρὸς â fera.
Theseus, dictus fuit παρὰ τὴν θέσιν à deposito. θέσις .n. positio, modo adoptio.
Thesmophoria, legum promulgationes. θεσμὸς lex. φέρω promulgo.
Theramon, feras expectans, θῆρα feram vocant, μένω expecto.
Thespiades, vaticinantes, fatidicæ. θεσπίζω vaticinor, diuino.
Thia, παρὰ τὴν θέαν à spectaculo, θεάομαι aspicio.
Thione, diuinitus, iuuans. θεῖος diuinus. ὀνίω inuo.
Thisoa, diuinitus seruata. θεῖος diuinus. σῶος incolumis, seruatus.
Thoas, celer, vel insanus. θοάζω currere ac properare, & insanire.
Theoboon, currendo clamans θέω curro, βοῶν clamans.
Thoon cursor, currens. à θέω vel θῶ quod est currere. vñ θοὼς velox.
Thoe, velox fœmina, θοὸς velox.
Thurius, bellicosus, strenuus. qui etiam θούριος vocatur.
Thyella, turbo, procella à verbo θύω cum impetu irruo.
Thynnus, ab irruendo dictus. θύειν .n. irruere est, & cum impetu ferri.
Thyades, ab irruendo, quia cum impetu ferrentur.
Tiphysꝙ locis humidis delectaretur. τῖφος palus.
Tiresias, vaticinator, ἔρω dico, τείρεα astra, ꝙ seruatis astris diuinaret.
Tisamenus, qui puniuit aut castigauit à verbo τίομαι punio, vlciscor.
Tisiphone, quæ vsq; ad mortem vlciscitur. τίσις, vltio, φόνος mors.
Titanus, à verbo τιταίνω extendo, ꝙ sol radios vsq; in terram protendat.
Tithonus à mansuefaciendo. τιθασσὸς mansuetus.
Tityri, modo calami, modo ignaui homines τίτυροι.
Trieterica, tertio quoq; anno Bacchi sacra. τρίτος tertius. ἔτος annus.
Triptolemus in bello versatus, τρίβω versor, πόλεμος bellum.
Triton conterens. τρίβω contero, rodo.
Tyche. fortuna. τυχεῖν contingere.
Typhœus. ardens. τύφομαι fumigo. alii τύφου à fastu dictum volunt.
Typhon. ardens. τύφω inflammo, vro.

Venus ἀφροδίτη, ἀφρὸς spuma. δύω emergo vel ob dementiam q̃ ἀφροσύνη.
Vesta ἑστία παρὰ τὸ ἕσασθαι à sedendo. sedet semper eius imago.
Vlysses viator. ὁδεύω. iter facio. iter faciens macer illum peperit.
Vpis ab ὀπίζεσθαι ab obseruandis parentibu.
Vulcanus ἥφαιστος τῆς ἁφῆς tactus ἄιστωρ nescius.

Zephyrus à ζωῆς vita. φέρω affero.
Zetes ζαήτης valde spirans. ζα valde. ἄω spiro.

FINIS.